॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ಇತಿವುತ್ತಕ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ

ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಂ **ನಾಥಂ,** ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗುಂ।
ವನ್ದೇ ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರ-ವಿಚಿತ್ರನಯದೇಸನಂ॥

ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ, ಯೇನ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಲೋಕತೋ।
ವನ್ದೇ ತಮುತ್ತಮಂ **ಧಮ್ಮಂ,** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪೂಜಿತಂ॥

ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಯೋ।
ವನ್ದೇ **ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ** ತಂ, ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಅನುತ್ತರಂ॥

ವನ್ದನಾಜನಿತಂ ಪುಞ್ಞಂ, ಇತಿ ಯಂ ರತನತ್ತಯೇ।
ಹತನ್ತರಾಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಹುತ್ವಾಹಂ ತಸ್ಸ ತೇಜಸಾ॥

ಏಕಕಾದಿಪ್ಪಭೇದೇನ , ದೇಸಿತಾನಿ ಮಹೇಸಿನಾ।
ಲೋಭಾದೀನಂ ಪಹಾನಾನಿ, ದೀಪನಾನಿ ವಿಸೇಸತೋ॥

ಸುತ್ತಾನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ, ಇತಿವುತ್ತಪದಕ್ಖರಂ।
ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಥೇರಾ, ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು ಮಹೇಸಯೋ॥

ಇತಿವುತ್ತಕಮಿಚ್ಚೇವ, ನಾಮೇನ ವಸಿನೋ ಪುರೇ।
ಯಂ ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯಸ್ಮಿಂ, ಗಮ್ಭೀರತ್ಥಪದಕ್ಕಮಂ॥

ತಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರಞಾಣೇಹಿ, ಓಗಾಹೇತಬ್ಬಭಾವತೋ।
ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದುಕ್ಕರಾ ಕಾತುಂ, ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಮಯಾ॥

ಸಹಸಂವಣ್ಣನಂ ಯಸ್ಮಾ, ಧರತೇ ಸತ್ಥು ಸಾಸನಂ।
ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಸೀಹಾನಂ, ತಿಟ್ಠತೇವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅವಲಮ್ಬಿತ್ವಾ, ಓಗಾಹೇತ್ವಾನ ಪಞ್ಚಪಿ।
ನಿಕಾಯೇ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ, ಪೋರಾಣಟ್ಠಕಥಾನಯಂ॥

ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಂ, ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಅನಾಕುಲಂ।

ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ, ನಿಪುಣತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯಂ॥

ಪುನಪ್ಪುನಾಗತಂ ಅತ್ಥಂ, ವಜ್ಜಯಿತ್ವಾನ ಸಾಧುಕಂ।
ಯಥಾಬಲಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, **ಇತಿವುತ್ತಕವಣ್ಣನಂ**॥

ಇತಿ ಆಕಙ್ಖಮಾನಸ್ಸ, ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಂ।
ವಿಭಜನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸತ್ಥಂ, ನಿಸಾಮಯಥ ಸಾಧವೋತಿ॥

ತತ್ಥ **ಇತಿವುತ್ತಕಂ** ನಾಮ ಏಕಕನಿಪಾತೋ, ದುಕನಿಪಾತೋ, ತಿಕನಿಪಾತೋ, ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತೋತಿ ಚತುನಿಪಾತಸಙ್ಗಹಂ। ತಮ್ಪಿ ವಿನಯಪಿಟಕಂ, ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕಂ, ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕನ್ತಿ ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕಪರಿಯಾಪನ್ನಂ; ದೀಘನಿಕಾಯೋ ಮಜ್ಝಿಮನಿಕಾಯೋ, ಸಂಯುತ್ತನಿಕಾಯೋ, ಅಙ್ಗುತ್ತರನಿಕಾಯೋ, ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೋತಿ ಪಞ್ಚಸು ನಿಕಾಯೇಸು ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನಂ; ಸುತ್ತಂ, ಗೇಯ್ಯಂ, ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ, ಗಾಥಾ, ಉದಾನಂ, ಇತಿವುತ್ತಕಂ, ಜಾತಕಂ, ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಂ, ವೇದಲ್ಲನ್ತಿ ನವಸು ಸಾಸನಙ್ಗೇಸು ಇತಿವುತ್ತಕಙ್ಗಭೂತಂ।

“ದ್ವಾಸೀತಿ ಬುದ್ಧತೋ ಗಣ್ಹಿಂ, ದ್ವೇಸಹಸ್ಸಾನಿ ಭಿಕ್ಖುತೋ।
ಚತುರಾಸೀತಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಯೇ ಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತಿನೋ”ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೨೭) -

ಏವಂ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾತೇಸು ಚತುರಾಸೀತಿಯಾ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಸಹಸ್ಸೇಸು ಕತಿಪಯಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಂ। ಸುತ್ತತೋ ಏಕಕನಿಪಾತೇ ತಾವ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಸುತ್ತಾನಿ, ದುಕನಿಪಾತೇ ದ್ವಾವೀಸತಿ, ತಿಕನಿಪಾತೇ ಪಞ್ಞಾಸ, ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತೇ ತೇರಸಾತಿ ದ್ವಾದಸಾಧಿಕಸುತ್ತಸತಸಙ್ಗಹಂ। ತಸ್ಸ ನಿಪಾತೇಸು ಏಕಕನಿಪಾತೋ ಆದಿ, ವಗ್ಗೇಸು ಪಾಟಿಭೋಗವಗ್ಗೋ, ಸುತ್ತೇಸು ಲೋಭಸುತ್ತಂ। ತಸ್ಸಾಪಿ “ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ”ತಿಆದಿಕಂ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದೇನ ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಾಲೇ ವುತ್ತಂ ನಿದಾನಮಾದಿ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿ ವಿನಯಪಿಟಕೇ ತನ್ತಿಮಾರುಳ್ಹಾ ಏವ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ನಿದಾನಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಕಥಾಮಗ್ಗೋ , ಸೋಪಿ ಸುಮಙ್ಗಲವಿಲಾಸಿನಿಯಾ **ದೀಘನಿಕಾಯ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ** ವಿತ್ಥಾರತೋ ವುತ್ತೋಯೇವಾತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ನಿದಾನವಣ್ಣನಾ

ಯಂ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾತಿಆದಿಕಂ ನಿದಾನಂ। ಏಕಧಮ್ಮಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಜಹಥಾತಿಆದಿಕಂ ಸುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾತಿ**ಆದೀನಿ ನಾಮಪದಾನಿ। **ಇತೀತಿ** ನಿಪಾತಪದಂ। **ಪಜಹಥಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪ-ಇತಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ, ಜಹಥಾ-ತಿ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪದವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅತ್ಥತೋ ಪನ **ವುತ್ತಸದ್ದೋ** ತಾವ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ ವಪನೇ ವಾಪಸಮಕರಣೇ ಕೇಸೋಹಾರಣೇ ಜೀವಿತವುತ್ತಿಯಂ ಪವುತ್ತಭಾವೇ ಪಾವಚನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿತೇ ಅಜ್ಝೇಸನೇ ಕಥನೇತಿ ಏವಮಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ -

“ಗಾವೋ ತಸ್ಸ ಪಜಾಯನ್ತಿ, ಖೇತ್ತೇ ವುತ್ತಂ ವಿರೂಹತಿ।
ವುತ್ತಾನಂ ಫಲಮಸ್ನಾತಿ, ಯೋ ಮಿತ್ತಾನಂ ನ ದುಬ್ಭತೀ”ತಿ॥ -

ಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೧.೧೯) ವಪನೇ ಆಗತೋ। “ನೋ ಚ ಖೋ ಪಟಿವುತ್ತ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೨೮೯) ಅಟ್ಠದನ್ತಕಾದೀಹಿ ವಾಪಸಮಕರಣೇ। “ಕಾಪಟಿಕೋ ಮಾಣವೋ ದಹರೋ ವುತ್ತಸಿರೋ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೨೬) ಕೇಸೋಹಾರಣೇ।

“ಪನ್ನಲೋಮೋ ಪರದತ್ತವುತ್ತೋ ಮಿಗಭೂತೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಚೂಳವ॰ ೩೩೨) ಜೀವಿತವುತ್ತಿಯಂ। “ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಪಣ್ಡುಪಲಾಸೋ ಬನ್ಧನಾ ಪವುತ್ತೋ ಅಭಬ್ಬೋ ಹರಿತತ್ಥಾಯಾ”ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೯೨; ಪಾಚಿ॰ ೬೬೬; ಮಹಾವ॰ ೧೨೯) ಬನ್ಧನತೋ ಪವುತ್ತಭಾವೇ। “ಯೇಸಮಿದಂ ಏತರಹಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ, ಪೋರಾಣಂ ಮನ್ತಪದಂ ಗೀತಂ ಪವುತ್ತಂ ಸಮಿಹಿತ”ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಾವಚನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿತೇ। ಲೋಕೇ ಪನ - “ವುತ್ತೋ ಗಣೋ ವುತ್ತೋ ಪಾರಾಯನೋ”ತಿಆದೀಸು ಅಜ್ಝೇನೇ। “ವುತ್ತಂ ಖೋ ಪನೇತಂ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭವಥ, ಮಾ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦) ಕಥನೇ। ಇಧಾಪಿ ಕಥನೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ **ವುತ್ತಂ** ಕಥಿತಂ ಭಾಸಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದುತಿಯೋ ಪನ **ವುತ್ತ**ಸದ್ದೋ ವಚನೇ ಚಿಣ್ಣಭಾವೇ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಹಿ**-ಇತಿ ಜಾತು ವಿಬ್ಯತ್ತನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಸೋ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಸುತ್ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವಿಬ್ಯತ್ತಂ ಭಾಸಿತಭಾವಂ ಜೋತೇತಿ। ವಾಚಕಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನೇ ಹಿ ಪಯುತ್ತಾ ನಿಪಾತಾ। ತೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಜೋತೇನ್ತಿ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಏತಸದ್ದೋ -

> “ಯೋ ಚ ಬುದ್ಧಞ್ಚ ಧಮ್ಮಞ್ಚ, ಸಙ್ಘಞ್ಚ ಸರಣಂ ಗತೋ।
> ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ॥
>
> “ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಮುಪ್ಪಾದಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಂ।
> ಅರಿಯಞ್ಚಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ, ದುಕ್ಖೂಪಸಮಗಾಮಿನಂ॥
>
> “ಏತಂ ಖೋ ಸರಣಂ ಖೇಮಂ, ಏತಂ ಸರಣಮುತ್ತಮಂ।
> ಏತಂ ಸರಣಮಾಗಮ್ಮ, ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾ ಪಮುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೦-೧೯೨) -

ಆದೀಸು ಯಥಾವುತ್ತೇ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಆಗತೋ। “ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಖೋ ಪನೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಓರಮತ್ತಕಂ ಸೀಲಮತ್ತಕಂ, ಯೇನ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ವದಮಾನೋ ವದೇಯ್ಯಾ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೭) ಪನ ವಕ್ಖಮಾನೇ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖೇ। ಇಧಾಪಿ ವಕ್ಖಮಾನೇಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಜ್ಝಾಯನವಸೇನ ವಕ್ಖಮಾನಞ್ಹಿ ಸುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕೇನ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ತದಾ “ಏತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಭಗವತಾತಿ ಏತ್ಥ ಭಗವಾತಿ ಗರುವಚನಂ। ಗರುಂ ಹಿ ಲೋಕೇ ಭಗವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಥಾಗತೋ ಚ ಸಬ್ಬಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಗರು, ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪೋರಾಣೇಹಿಪಿ ವುತ್ತಂ -

> “ಭಗವಾತಿ ವಚನಂ ಸೇಟ್ಠಂ, ಭಗವಾತಿ ವಚನಮುತ್ತಮಂ।
> ಗರು ಗಾರವಯುತ್ತೋ ಸೋ, ಭಗವಾ ತೇನ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥

ಸೇಟ್ಠವಾಚಕಞ್ಹಿ ವಚನಂ ಸೇಟ್ಠಗುಣಸಹಚರಣತೋ ಸೇಟ್ಠನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವಚನಂ, ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ **ಭಗವಾತಿ ವಚನಂ ಸೇಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಭಗವಾತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ವಚನೀಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಸೇಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಗವಾತಿ ವಚನಮುತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಗಾರವಯುತ್ತೋ**ತಿ ಗರುಭಾವಯುತ್ತೋ ಗರುಗುಣಯೋಗತೋ, ಗರುಕರಣಂ ವಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಅರಹತೀತಿ ಗಾರವಯುತ್ತೋ, ಗಾರವಾರಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠಸತ್ತುತ್ತಮಗರುಗಾರವಾಧಿವಚನಮೇತಂ ಯದಿದಂ ಭಗವಾತಿ। ಅಪಿಚ -

> “ಭಗೀ ಭಜೀ ಭಾಗೀ ವಿಭತ್ತವಾ ಇತಿ,
> ಅಕಾಸಿ ಭಗ್ಗನ್ತಿ ಗರೂತಿ ಭಾಗ್ಯವಾ।

ಬಹೂಹಿ ಞಾಯೇಹಿ ಸುಭಾವಿತತ್ತನೋ,
ಭವನ್ತಗೋ ಸೋ ಭಗವಾತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ -

ನಿದ್ದೇಸೇ ಆಗತನಯೇನ -

"ಭಾಗ್ಯವಾ ಭಗ್ಗವಾ ಯುತ್ತೋ, ಭಗೇಹಿ ಚ ವಿಭತ್ತವಾ।
ಭತ್ತವಾ ವನ್ತಗಮನೋ, ಭವೇಸು ಭಗವಾ ತತೋ"ತಿ॥

ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ಚ ವಸೇನ ಭಗವಾತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಅತ್ಥೋ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತೋತಿ। ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಭಾಗವಾತಿ ಭಗವಾ, ಭತವಾತಿ ಭಗವಾ, ಭಾಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ, ಭಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ, ಭತ್ತವಾತಿ ಭಗವಾ, ಭಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ, ಭಾಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ।

"ಭಾಗವಾ ಭತವಾ ಭಾಗೇ, ಭಗೇ ಚ ವನಿ ಭತ್ತವಾ।
ಭಗೇ ವಮಿ ತಥಾ ಭಾಗೇ, ವಮೀತಿ ಭಗವಾ ಜಿನೋ"॥

ತತ್ಥ ಕಥಂ **ಭಾಗವಾತಿ ಭಗವಾ?** ಯೇ ತೇ ಸೀಲಾದಯೋ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ಗುಣಕೋಟ್ಠಾಸಾ, ತೇ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ನಿರತಿಸಯಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಸೀಲಂ, ಸಮಾಧಿ, ಪಞ್ಞಾ, ವಿಮುತ್ತಿ, ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ, ಹಿರೀ, ಓತ್ತಪ್ಪಂ, ಸದ್ಧಾ, ವೀರಿಯಂ, ಸತಿ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ, ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ, ಸಮಥೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾ, ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ, ತಯೋ ಸಮ್ಮಾವಿತಕ್ಕಾ, ತಿಸ್ಸೋ ಅನವಜ್ಜಸಞ್ಞಾ, ತಿಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಫಲಾನಿ , ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಚತುಯೋನಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯವಂಸಾ, ಚತ್ತಾರಿ ವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಪಧಾನಿಯಙ್ಗಾನಿ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಪಞ್ಚಞಾಣಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ, ಪಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾರಣೀಯಾ ಧಾತುಯೋ, ಪಞ್ಚ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಞಾಣಾನಿ, ಪಞ್ಚ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಾ ಸಞ್ಞಾ, ಛ ಅನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನಾನಿ, ಛ ಗಾರವಾ, ಛ ನಿಸ್ಸಾರಣೀಯಾ ಧಾತುಯೋ, ಛ ಸತತವಿಹಾರಾ, ಛ ಅನುತ್ತರಿಯಾನಿ, ಛ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ ಸಞ್ಞಾ, ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ, ಛ ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ, ಸತ್ತ ಅಪರಿಹಾನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸತ್ತ ಅರಿಯಧನಾನಿ, ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಸತ್ತ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮಾ, ಸತ್ತ ನಿಜ್ಜರವತ್ಥೂನಿ, ಸತ್ತ ಸಞ್ಞಾ, ಸತ್ತ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲದೇಸನಾ, ಸತ್ತ ಖೀಣಾಸವಬಲದೇಸನಾ, ಅಟ್ಠ ಪಞ್ಞಾಪಟಿಲಾಭಹೇತುದೇಸನಾ, ಅಟ್ಠಸಮ್ಮತ್ತಾನಿ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾತಿಕ್ಕಮೋ, ಅಟ್ಠ ಆರಮ್ಭವತ್ಥೂನಿ, ಅಟ್ಠ ಅಕ್ಖಣದೇಸನಾ, ಅಟ್ಠ ಮಹಾಪುರಿಸವಿತಕ್ಕಾ, ಅಟ್ಠ ಅಭಿಭಾಯತನದೇಸನಾ, ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾ, ನವ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮೂಲಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ನವ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಾನಿ, ನವ ಸತ್ತಾವಾಸದೇಸನಾ, ನವ ಆಘಾತಪ್ಪಟಿವಿನಯಾ, ನವ ಸಞ್ಞಾ, ನವ ನಾನತ್ತಾ, ನವ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಾ, ದಸ ನಾಥಕರಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ದಸ ಕಸಿಣಾಯತನಾನಿ, ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ, ದಸ ಸಮ್ಮತ್ತಾನಿ, ದಸ ಅರಿಯವಾಸಾ, ದಸ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ, ದಸ ತಥಾಗತಬಲಾನಿ, ಏಕಾದಸ ಮೇತ್ತಾನಿಸಂಸಾ, ದ್ವಾದಸ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಾಕಾರಾ, ತೇರಸ ಧುತಗುಣಾ, ಚುದ್ದಸ ಬುದ್ಧಞಾಣಾನಿ, ಪಞ್ಚದಸ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸೋಳಸವಿಧಾ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ, ಸೋಳಸ ಅಪರನ್ತಪನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾ, ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ, ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ, ಪಞ್ಞಾಸ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾನಿ, ಪರೋಪಣ್ಣಾಸ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ, ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ, ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಮಾಪತ್ತಿಸಞ್ಚಾರಿಮಹಾವಜಿರಞಾಣಂ, ಅನನ್ತನಯಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಪವಿಚಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣದೇಸನಾಞಾಣಾನಿ, ತಥಾ ಅನನ್ತಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅನನ್ತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಾದಿವಿಭಾವನಞಾಣಾನಿ ಚಾತಿ, ಏವಮಾದಯೋ ಅನನ್ತಾ ಅಪರಿಮಾಣಭೇದಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ನಿರತಿಸಯಾ ಗುಣಭಾಗಾ

ಗುಣಕೋಟ್ಠಾಸಾ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತವಿಭಾಗಾ ಗುಣಭಾಗಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಾಗವಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ। ಆಕಾರಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ ಕತ್ವಾ "ಭಗವಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ತಾವ ಭಾಗವಾತಿ ಭಗವಾ।

"ಯಸ್ಮಾ ಸೀಲಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇ, ಗುಣಭಾಗಾ ಅಸೇಸತೋ।
ವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಸುಗತೇ ತಸ್ಮಾ, ಭಗವಾತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ"॥

ಕಥಂ **ಭತವಾತಿ ಭಗವಾ?** ಯೇ ತೇ ಸಬ್ಬಲೋಕಹಿತಾಯ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಮಾಪನ್ನೇಹಿ ಮನುಸ್ಸತ್ತಾದಿಕೇ ಅಟ್ಠ ಧಮ್ಮೇ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಕತಮಹಾಭಿನೀಹಾರೇಹಿ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತೇಹಿ ಪರಿಪೂರೇತಬ್ಬಾ ದಾನಪಾರಮೀ, ಸೀಲನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಞ್ಞಾವೀರಿಯಖನ್ತಿಸಚ್ಚಅಧಿಟ್ಠಾನಮೇತ್ತಾಉಪೇಕ್ಖಾಪಾರಮೀತಿ ದಸ ಪಾರಮಿಯೋ, ದಸ ಉಪಪಾರಮಿಯೋ, ದಸ ಪರಮತ್ಥಪಾರಮಿಯೋತಿ ಸಮತಿಂಸ ಪಾರಮಿಯೋ, ದಾನಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ, ಅತ್ತಪರಿಚ್ಚಾಗೋ, ನಯನಧನರಜ್ಜಪುತ್ತದಾರಪರಿಚ್ಚಾಗೋತಿ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪರಿಚ್ಚಾಗಾ, ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ, ಪುಬ್ಬಚರಿಯಾ, ಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಂ, ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಾ, ಞಾತತ್ಥಚರಿಯಾ, ಬುದ್ಧತ್ಥಚರಿಯಾತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಾ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರಞಾಣಸಮ್ಭಾರಾ ಬುದ್ಧಕರಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಮಹಾಭಿನೀಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕಪ್ಪಾನಂ ಸತಸಹಸ್ಸಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ಯಥಾ ಹಾನಭಾಗಿಯಾ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ , ಠಿತಿಭಾಗಿಯಾ, ವಾ ನ ಹೋನ್ತಿ; ಅಥ ಖೋ ಉತ್ತರುತ್ತರಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಾವ ಹೋನ್ತಿ; ಏವಂ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ನಿರನ್ತರಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಭತಾ ಸಮ್ಭತಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಭತವಾತಿ ಭಗವಾ; ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ತಕಾರಸ್ಸ ಗಕಾರಂ ಕತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ ಭತವಾತಿ ತೇಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಬುದ್ಧಕರಧಮ್ಮೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಭರಿ ಸಮ್ಭರಿ ಪರಿಪೂರೇಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮ್ಪಿ ಭತವಾತಿ ಭಗವಾ।

"ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಸಬ್ಬೇ, ದಾನಪಾರಮಿಆದಿಕೇ।
ಸಮ್ಭಾರೇ ಭತವಾ ನಾಥೋ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಭಗವಾ ಮತೋ"॥

ಕಥಂ **ಭಾಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ?** ಯೇ ತೇ ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯಾ ದೇವಸಿಕಂ ವಳಞ್ಜನಕಸಮಾಪತ್ತಿಭಾಗಾ, ತೇ ಅನವಸೇಸತೋ ಲೋಕಹಿತತ್ಥಂ ಅತ್ತನೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಞ್ಚ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವನಿ ಭಜಿ ಸೇವಿ ಬಹುಲಮಕಾಸೀತಿ ಭಾಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ। ಅಥ ವಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕುಸಲಾದೀಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ಚ ಯೇ ತೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಅಭಿಸಮಯಭಾಗಾ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ "ಚಕ್ಖು ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ...ಪೇ॰... ಜರಾಮರಣಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೧) ಅನೇಕೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾಗಾ, "ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ...ಪೇ॰... ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾಗಾ, "ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ...ಪೇ॰... ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾಗಾ, "ಚಕ್ಖುನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಪಟಿಪದಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ... ಪೇ॰... ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಅನೇಕಭೇದಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಭಾಗಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ವನಿ ಭಜಿ ಯಥಾರಹಂ ಗೋಚರಭಾವನಾಸೇವನಾನಂ ವಸೇನ ಸೇವಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಾಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ। ಅಥ ವಾ ಯೇ ಇಮೇ ಸೀಲಾದಯೋ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಾವಕೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ ಗುಣಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಗುಣಭಾಗಾ, ಕಿನ್ತಿ ನು ಖೋ ತೇ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಸು ಪತಿಟ್ಠಪೇಯ್ಯನ್ತಿ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ವನಿ ಅಭಿಪತ್ಥಯಿ। ಸಾ ಚಸ್ಸ ಅಭಿಪತ್ಥನಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಫಲಾವಹಾ ಅಹೋಸಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಾಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ।

"ಯಸ್ಮಾ ಞೇಯ್ಯಸಮಾಪತ್ತಿ-ಗುಣಭಾಗೇ ತಥಾಗತೋ।
ಭಜಿ ಪತ್ಥಯಿ ಸತ್ತಾನಂ, ಹಿತಾಯ ಭಗವಾ ತತೋ"॥

ಕಥಂ **ಭಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ?** ಸಮಾಸತೋ ತಾವ ಕತಪುಞ್ಞೇಹಿ ಪಯೋಗಸಮ್ಪನ್ನೇಹಿ ಯಥಾವಿಭವಂ ಭಜೀಯನ್ತೀತಿ ಭಗಾ, ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯೇ ತಾವ ತಥಾಗತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತೋ

ಪರಮುಕ್ಕಂಸಗತೇ ವನಿ ಭಜಿ ಸೇವಿ, ಯತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ನಿರವಸೇಸತೋ ಬುದ್ಧಕರಧಮ್ಮೇ ಸಮನ್ನಾನೇನ್ತೋ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇ ಪರಿಪಾಚೇಸಿ। ಬುದ್ಧಭೂತೋ ಪನ ತೇ ನಿರವಜ್ಜಸುಖೂಪಸಂಹಿತೇ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇ ಲೋಕುತ್ತರೇಪಿ ವನಿ ಭಜಿ ಸೇವಿ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಪದೇಸರಜ್ಜಇಸ್ಸರಿಯಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿದೇವರಜ್ಜಸಮ್ಪತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖಸಮಾಧಿಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಮಗ್ಗಭಾವನಾಫಲ- ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾದಿಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮವಸೇನ ಚ ಅನೇಕವಿಹಿತೇ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇ ಭಗೇ ವನಿ ಭಜಿ ಸೇವಿ। ಏವಂ ಭಗೇ ವನೀತಿ ಭಗವಾ।

"ಯಾ ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಲೋಕೇ, ಯಾ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪುಥೂ।
ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಭಜಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಭಗವಾ ಮತೋ"॥

ಕಥಂ **ಭತ್ತವಾತಿ ಭಗವಾ?** ಭತ್ತಾ ದಳ್ಹಭತ್ತಿಕಾ ಅಸ್ಸ ಬಹೂ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಗವಾ। ತಥಾಗತೋ ಹಿ ಮಹಾಕರುಣಾಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾದಿಅಪರಿಮಿತನಿರುಪಮಪ್ಪಭಾವಗುಣವಿಸೇಸಸಮಙ್ಗಿಭಾವತೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮೋ, ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಪರಿಹಾರಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ನಿರವಸೇಸಹಿತಸುಖವಿಧಾನತಪ್ಪರಾಯ ನಿರತಿಸಯಾಯ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಪಜಾಯ ಅಚ್ಚನ್ತೂಪಕಾರಿತಾಯ ದ್ವತ್ತಿಂಸಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣಅಸೀತಿಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಬ್ಯಾಮಪ್ಪಭಾದಿ- ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಗುಣವಿಸೇಸಪಟಿಮಣ್ಡಿತರೂಪಕಾಯತಾಯ, ಯಥಾಭುಚ್ಚಗುಣಾಧಿಗತೇನ "ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇನ ಲೋಕತ್ತಯಬ್ಯಾಪಿನಾ ಸುವಿಪುಲೇನ ಸುವಿಸುದ್ಧೇನ ಚ ಥುತಿಘೋಸೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಾಸು ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾದೀಸು ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವತೋ ದಸಬಲಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಾದಿನಿರತಿಸಯಗುಣವಿಸೇಸಸಮಙ್ಗಿಭಾವತೋ ಚ ರೂಪಪ್ಪಮಾಣೋ ರೂಪಪ್ಪಸನ್ನೋ, ಘೋಸಪ್ಪಮಾಣೋ ಘೋಸಪ್ಪಸನ್ನೋ, ಲೂಖಪ್ಪಮಾಣೋ ಲೂಖಪ್ಪಸನ್ನೋ, ಧಮ್ಮಪ್ಪಮಾಣೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಸನ್ನೋತಿ ಏವಂ ಚತುಪ್ಪಮಾಣಿಕೇ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೇ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪಸಾದಾವಹಭಾವೇನ ಸಮನ್ತಪಾಸಾದಿಕತ್ತಾ ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಆದರಬಹುಮಾನಗಾರವಾಯತನತಾಯ ಪರಮಪೇಮಸಮ್ಭತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ। ಯೇ ಚ ತಸ್ಸ ಓವಾದೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕೇನಚಿ ಅಸಂಹಾರಿಯಾ ತೇಸಂ ಸಮ್ಭತ್ತಿ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ ದೇವೇನ ವಾ ಮಾರೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ। ತಥಾ ಹಿ ತೇ ಅತ್ತನೋ ಜೀವಿತಪರಿಚ್ಚಾಗೇಪಿ ತತ್ಥ ಪಸಾದಂ ನ ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ವಾ ಆಣಂ ದಳ್ಹಭತ್ತಿಭಾವತೋ। ತೇನೇವಾಹ –

"ಯೋ ವೇ ಕತಞ್ಞೂ ಕತವೇದಿ ಧೀರೋ।
ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ದಳ್ಹಭತ್ತಿ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೨.೧೭.೭೮)।

"ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ಠಿತಧಮ್ಮೋ ವೇಲಂ ನಾತಿವತ್ತತಿ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಂ ಮಯಾ ಸಾವಕಾನಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಪಞ್ಞತ್ತಂ, ತಂ ಮಮ ಸಾವಕಾ ಜೀವಿತಹೇತುಪಿ ನಾತಿಕ್ಕಮನ್ತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೨೦; ಉದಾ॰ ೪೫; ಚೂಳವ॰ ೩೮೫) ಚ।

ಏವಂ ಭತ್ತವಾತಿ ಭಗವಾ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಏಕಸ್ಸ ತಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಇತರಸ್ಸ ಗಕಾರಂ ಕತ್ವಾ।

"ಗುಣಾತಿಸಯಯುತ್ತಸ್ಸ, ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕಹಿತೇಸಿನೋ।
ಸಮ್ಭತ್ತಾ ಬಹವೋ ಸತ್ಥು, ಭಗವಾ ತೇನ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಕಥಂ **ಭಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ?** ಯಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತೋಪಿ ಪುರಿಮಾಸು ಜಾತೀಸು ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇನ್ತೋ ಭಗಸಞ್ಞಿತಂ ಸಿರಿಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಯಸಞ್ಚ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಖೇಳಪಿಣ್ಡಂ ವಿಯ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಛಡ್ಡಯಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ

ಸೋಮನಸ್ಸಕುಮಾರಕಾಲೇ, ಹತ್ಥಿಪಾಲಕುಮಾರಕಾಲೇ, ಅಯೋಘರಪಣ್ಡಿತಕಾಲೇ, ಮೂಗಪಕ್ಖಪಣ್ಡಿತಕಾಲೇ, ಚೂಳಸುತಸೋಮಕಾಲೇತಿ ಏವಮಾದೀಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಾರಮಿಪೂರಣವಸೇನ ದೇವರಜ್ಜಸದಿಸಾಯ ರಜ್ಜಸಿರಿಯಾ ಪರಿಚ್ಚತ್ತತ್ತಭಾವಾನಂ ಪರಿಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಚರಿಮತ್ತಭಾವೇಪಿ ಹತ್ಥಗತಂ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಿರಿಂ ದೇವಲೋಕಾಧಿಪಚ್ಚಸದಿಸಂ ಚತುದ್ದೀಪಿಸ್ಸರಿಯಂ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯಂ ಸತ್ತರತನಸಮುಜ್ಜಲಂ ಯಸಞ್ಚ ತಿಣಾಯಪಿ ಅಮಞ್ಞಮಾನೋ ನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಪಹಾಯ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಸಿರಿಆದಿಕೇ ಭಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ। ಅಥ ವಾ ಭಾನಿ ನಾಮ ನಕ್ಖತ್ತಾನಿ, ತೇಹಿ ಸಮಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಭಗಾ , ಸಿನೇರುಯುಗನ್ಧರಉತ್ತರಕುರುಹಿಮವನ್ತಾದಿಭಾಜನಲೋಕವಿಸೇಸಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ಸೋಭಾ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಯಭಾವತೋ। ತೇಪಿ ಭಗವಾ ವಮಿ ತಂನಿವಾಸಿಸತ್ತಾವಾಸಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಜಹೀತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ।

"ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಿರಿಂ ಯಸ್ಮಾ, ಯಸಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಸುಖಂ।
ಪಹಾಸಿ ಲೋಕಚಿತ್ತಞ್ಚ, ಸುಗತೋ ಭಗವಾ ತತೋ"॥

ಕಥಂ **ಭಾಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ?** ಭಾಗಾ ನಾಮ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ। ತೇ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತಾದಿವಸೇನ, ತತ್ಥಾಪಿ ರೂಪವೇದನಾದಿವಸೇನ, ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ಚ ಅನೇಕವಿಧಾ। ತೇ ಚ ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಂ ಪಪಞ್ಚಂ, ಸಬ್ಬಂ ಯೋಗಂ, ಸಬ್ಬಂ ಗನ್ಥಂ, ಸಬ್ಬಂ ಸಂಯೋಜನಂ, ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಮತಧಾತುಂ ಸಮಧಿಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಛಡ್ಡಯಿ, ನ ಪಚ್ಚಾಗಮಿ। ತಥಾ ಹೇಸ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ಪಥವಿಂ, ಆಪಂ, ತೇಜಂ, ವಾಯಂ, ಚಕ್ಖುಂ, ಸೋತಂ, ಘಾನಂ, ಜಿವ್ಹಂ, ಕಾಯಂ, ಮನಂ, ರೂಪೇ, ಸದ್ದೇ, ಗನ್ಧೇ, ರಸೇ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇ, ಧಮ್ಮೇ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ…ಪೇ॰… ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಂ …ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಂ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನಂ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನಂ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಸಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಸಞ್ಞಂ; ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಚೇತನಂ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಚೇತನಂ; ರೂಪತಣ್ಹಂ …ಪೇ॰… ಧಮ್ಮತಣ್ಹಂ; ರೂಪವಿತಕ್ಕಂ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮವಿತಕ್ಕಂ; ರೂಪವಿಚಾರಂ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮವಿಚಾರನ್ತಿಆದಿನಾ ಅನುಪದಧಮ್ಮವಿಭಾಗವಸೇನಪಿ ಸಬ್ಬೇವ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅನವಸೇಸತೋ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಅನಪೇಕ್ಖಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಛಡ್ಡಯಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

"ಯಂ ತಂ, ಆನನ್ದ, ಚತ್ತಂ ವನ್ತಂ ಮುತ್ತಂ ಪಹೀನಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠಂ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ಪುನ ಪಚ್ಚಾಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ। (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೩) –

ಏವಮ್ಪಿ ಭಾಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ। ಅಥ ವಾ ಭಾಗೇ ವಮೀತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜೇ ಹೀನಪ್ಪಣೀತೇ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗೇ ಧಮ್ಮೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಮುಖೇನ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಪರಿಚ್ಚಜಿ ಪಜಹಿ, ಪರೇಸಞ್ಚ ತಥತ್ತಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

"ಧಮ್ಮಾಪಿ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಪಗೇವ ಅಧಮ್ಮಾ, ಕುಲ್ಲೂಪಮಂ, ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ, ನಿತ್ಥರಣತ್ಥಾಯ ನೋ ಗಹಣತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದಿ। (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೦) –

ಏವಮ್ಪಿ ಭಾಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ।

"ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತಾದಿ-ಧಮ್ಮಭೇದಾ ಮಹೇಸಿನಾ।
ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಾ ಯತೋ ವನ್ತಾ, ತತೋಪಿ ಭಗವಾ ಮತೋ"॥

ತೇನ ವುತ್ತಂ –

“ಭಾಗವಾ ಭತವಾ ಭಾಗೇ, ಭಗೇ ಚ ವನಿ ಭತ್ತವಾ।
ಭಗೇ ವಮಿ ತಥಾ ಭಾಗೇ, ವಮೀತಿ ಭಗವಾ ಜಿನೋ”ತಿ॥

ತೇನ ಭಗವತಾ। **ಅರಹತಾತಿ** ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ, ಅನವಸೇಸಾನಂ ವಾ ಕಿಲೇಸಾರೀನಂ ಹತತ್ತಾ, ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಸ್ಸ ವಾ ಅರಾನಂ ಹತತ್ತಾ, ಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಅರಹತ್ತಾ, ಪಾಪಕರಣೇ ರಹಾಭಾವಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅರಹತಾ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಭಗವತಾತಿ** ಇಮಿನಾಸ್ಸ ಭಾಗ್ಯವನ್ತತಾದೀಪನೇನ ಕಪ್ಪಾನಂ ಅನೇಕೇಸು ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೇಸು ಉಪಚಿತಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರಭಾವತೋ ಸತಪುಞ್ಞಲಕ್ಖಣಧರಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣಅಸೀತಿಅನುಬ್ಯಞ್ಜನ-ಬ್ಯಾಮಪ್ಪಭಾಕೇತುಮಾಲಾದಿಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತಿದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। **ಅರಹತಾತಿ** ಇಮಿನಾಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನದೀಪನೇನ ಆಸವಕ್ಖಯಪದಟ್ಠಾನಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾಧಿಗಮಪರಿದೀಪನತೋ ದಸಬಲಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಛಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಅಟ್ಠಾರಸಾವೇಣಿಕಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾದಿ- ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾಪರಿಮೇಯ್ಯಧಮ್ಮಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ತದುಭಯೇನಪಿ ಲೋಕಿಯಸರಿಕ್ಖಕಾನಂ ಬಹುಮತಭಾವೋ, ಗಹಟ್ಠಪಬ್ಬಜಿತೇಹಿ ಅಭಿಗಮನೀಯತಾ, ತಥಾ ಅಭಿಗತಾನಞ್ಚ ತೇಸಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಾಪನಯನೇ ಪಟಿಬಲಭಾವೋ, ಆಮಿಸದಾನಧಮ್ಮದಾನೇಹಿ ಉಪಕಾರಿತಾ, ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಸಂಯೋಜನಸಮತ್ಥತಾ ಚ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ।

ತಥಾ **ಭಗವತಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಚರಣಧಮ್ಮೇಸು ಮುದ್ಧಭೂತದಿಬ್ಬವಿಹಾರಾದಿವಿಹಾರವಿಸೇಸಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನೇನ ಚರಣಸಮ್ಪದಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। **ಅರಹತಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬವಿಜ್ಜಾಸು ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಾಧಿಗಮಪರಿದೀಪನೇನ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪದಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಪುರಿಮೇನ ವಾ ಅನ್ತರಾಯಿಕನಿಯ್ಯಾನಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಪರೀತವಿಭತ್ತಭಾವದೀಪನೇನ ಪಚ್ಛಿಮವೇಸಾರಜ್ಜದ್ವಯಸಮಾಯೋಗೋ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಸವಾಸನನಿರವಸೇಸಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನದೀಪನೇನ ಪುರಿಮವೇಸಾರಜ್ಜದ್ವಯಸಮಾಯೋಗೋ ವಿಭಾವಿತೋ ಹೋತಿ।

ತಥಾ ಪುರಿಮೇನ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾಸಚ್ಚವಚೀಸಚ್ಚಞಾಣಸಚ್ಚಪರಿದೀಪನೇನ, ಕಾಮಗುಣಲೋಕಿಯಾಧಿಪಚ್ಚಯಸಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾದಿಪರಿಚ್ಚಾಗಪರಿದೀಪನೇನ, ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಚಾಗಪರಿದೀಪನೇನ, ಚ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಪಾರಿಪೂರಿ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ; ದುತಿಯೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಸಮಧಿಗಮಪರಿದೀಪನೇನ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಪರಿದೀಪನೇನ ಚ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಪಾರಿಪೂರಿ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಗುಣೇ ಕತಾಭಿನೀಹಾರಸ್ಸ ಮಹಾಕರುಣಾಯೋಗೇನ ಯಥಾಪಟಿಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಪಾರಮಿತಾನುಟ್ಠಾನೇನ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಪಾರಮಿತಾಪಟಿಪಕ್ಖಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಪಾರಮಿತಾಗುಣೇಹಿ ಚಿತ್ತವೂಪಸಮೇನ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಪಾರಮಿತಾಹಿ ಏವ ಪರಹಿತೂಪಾಯಕೋಸಲ್ಲತೋ ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಗತಂ।

ತಥಾ ‘ಯಾಚಕಜನಂ ಅವಿಸಂವಾದೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಪಟಿಜಾನನೇನ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಅವಿಸಂವಾದೇತ್ವಾ ದಾನೇನ ಚ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ದೇಯ್ಯಪರಿಚ್ಚಾಗತೋ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ದೇಯ್ಯಪಟಿಗ್ಗಾಹಕದಾನದೇಯ್ಯಪರಿಕ್ಖಯೇಸು ಲೋಭದೋಸಮೋಹಭಯವೂಪಸಮೇನ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಯಥಾರಹಂ ಯಥಾಕಾಲಂ ಯಥಾವಿಧಿ ಚ ದಾನೇನ ಪಞ್ಞುತ್ತರತಾಯ ಚ ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಗತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪಾರಮೀಸುಪಿ ಚತುರಾಧಿಟ್ಠಾನಪಾರಿಪೂರಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬಾ ಹಿ ಪಾರಮಿಯೋ ಸಚ್ಚಪ್ಪಭಾವಿತಾ ಚಾಗಾಭಿಬ್ಯಞ್ಜಿತಾ ಉಪಸಮಾನುಬ್ರೂಹಿತಾ ಪಞ್ಞಾಪರಿಸುದ್ಧಾತಿ ಏವಂ ಚತುರಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ,

ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಆಜೀವವಿಸುದ್ಧಿ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ। ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನಸ್ಸ ಸಂವಾಸೇನ ಸೀಲಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸಂವೋಹಾರೇನ ಸೋಚೇಯ್ಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಆಪದಾಸು ಥಾಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸಾಕಚ್ಛಾಯ ಪಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅದುಟ್ಠೋ ಅಧಿವಾಸೇತಿ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅಲುದ್ಧೋ ಪಟಿಸೇವತಿ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅಭೀತೋ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅಮೂಳ್ಹೋ ವಿನೋದೇತಿ। ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಚಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಪವಿವೇಕಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಉಪಸಮಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸಮ್ಬೋಧಿಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ವಾ ವಿವೇಕಜಪೀತಿಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸಮಾಧಿಜಪೀತಿಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅಪೀತಿಜಕಾಯಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಜಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ। ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಪರಿವಾರಸಮ್ಪತ್ತಿಲಕ್ಖಣಪಚ್ಚಯಸುಖಸಮಾಯೋಗೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠಿಲಕ್ಖಣಸಭಾವಸುಖಸಮಾಯೋಗೋ ಅಲೋಭಭಾವತೋ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಕತಪುಞ್ಞತಾಲಕ್ಖಣಹೇತುಸುಖಸಮಾಯೋಗೋ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅನಭಿಭೂತಭಾವತೋ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ವಿಮುತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಲಕ್ಖಣದುಕ್ಖೂಪಸಮಸುಖಸಮಾಯೋಗೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ, ಞಾಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮನತೋ।

ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅರಿಯಸ್ಸ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನುಬೋಧಪ್ಪಟಿವೇಧಸಿದ್ಧಿ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅರಿಯಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅರಿಯಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮುದಾಗಮೇನ ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನುಬೋಧಪ್ಪಟಿವೇಧಸಿದ್ಧಿ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಚ ತಪಸಿದ್ಧಿ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಸಬ್ಬನಿಸ್ಸಗ್ಗಸಿದ್ಧಿ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸಿದ್ಧಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಬುದ್ಧಿಸಿದ್ಧಿ, ತೇನ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಸಿದ್ಧಿ। ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಚತುಅರಿಯಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಚತುಅರಿಯವಂಸಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ೦.ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಚತುಅರಿಯವಿಹಾರಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಪೂರಣೇನ ಚತುಅರಿಯವೋಹಾರಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - **ಭಗವತಾತಿ** ಏತೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸಮ್ಪತ್ತಿಅಭಿಕಙ್ಖಾದೀಪನೇನ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಮಹಾಕರುಣಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ। **ಅರಹತಾತಿ** ಏತೇನ ಪಹಾನಸಮ್ಪತ್ತಿದೀಪನೇನ ಪಹಾನಪಞ್ಞಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮರಜ್ಜಪತ್ತಿ, ಕರುಣಾಯ ಧಮ್ಮಸಂವಿಭಾಗೋ; ಪಞ್ಞಾಯ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖನಿಬ್ಬಿದಾ, ಕರುಣಾಯ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸಹನಂ; ಪಞ್ಞಾಯ ಪರದುಕ್ಖಪರಿಜಾನನಂ, ಕರುಣಾಯ ಪರದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಕಾರಾರಮ್ಭೋ। ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾಭಿಮುಖಭಾವೋ , ಕರುಣಾಯ ತದಧಿಗಮೋ; ಪಞ್ಞಾಯ ಸಯಂ ತರಣಂ, ಕರುಣಾಯ ಪರೇಸಂ ತಾರಣಂ; ಪಞ್ಞಾಯ ಬುದ್ಧಭಾವಸಿದ್ಧಿ, ಕರುಣಾಯ ಬುದ್ಧಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿ। ಕರುಣಾಯ ವಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂಮಿಯಂ ಸಂಸಾರಾಭಿಮುಖಭಾವೋ, ಪಞ್ಞಾಯ ತತ್ಥ ಅನಭಿರತಿ। ತಥಾ ಕರುಣಾಯ ಪರೇಸಂ ಅವಿಹಿಂಸನಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ಸಯಂ ಪರೇಹಿ ಅಭಾಯನಂ; ಕರುಣಾಯ ಪರಂ ರಕ್ಖನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖನ್ತೋ ಪರಂ ರಕ್ಖತಿ। ತಥಾ ಕರುಣಾಯ ಅಪರನ್ತಪೋ, ಪಞ್ಞಾಯ ಅನತ್ತನ್ತಪೋ। ತೇನ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಾದೀಸು ಚತುತ್ಥಪುಗ್ಗಲಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ ।

ತಥಾ ಕರುಣಾಯ ಲೋಕನಾಥತಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ತನಾಥತಾ; ಕರುಣಾಯ ಚಸ್ಸ ನಿನ್ನತಾಭಾವೋ, ಪಞ್ಞಾಯ ಉನ್ನತಾಭಾವೋ। ತಥಾ ಕರುಣಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಜನಿತಾನುಗ್ಗಹೋ, ಪಞ್ಞಾನುಗತತ್ತಾ ನ ಚ ನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿರತ್ತಚಿತ್ತೋ; ಪಞ್ಞಾಯ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ವಿರತ್ತಚಿತ್ತೋ, ಕರುಣಾನುಗತತ್ತಾ ನ ಚ ನ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನುಗ್ಗಹಾಯ ಪವತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಕರುಣಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಿನೇಹಸೋಕವಿರಹಿತಾ, ಏವಂ ಪಞ್ಞಾ ಅಹಂಕಾರಮಮಂಕಾರವಿನಿಮುತ್ತಾತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸೋಧಿತಾ ಪರಮವಿಸುದ್ಧಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಖೇತ್ತಂ ಬಲಾನಿ, ಕರುಣಾಖೇತ್ತಂ ವೇಸಾರಜ್ಜಾನಿ। ತೇಸು ಬಲಸಮಾಯೋಗೇನ ಪರೇಹಿ ನ ಅಭಿಭುಯ್ಯತಿ, ವೇಸಾರಜ್ಜಸಮಾಯೋಗೇನ ಪರೇ ಅಭಿಭವತಿ। ಬಲೇಹಿ ಸತ್ಥುಸಮ್ಪದಾಸಿದ್ಧಿ, ವೇಸಾರಜ್ಜೇಹಿ ಸಾಸನಸಮ್ಪದಾಸಿದ್ಧಿ। ತಥಾ ಬಲೇಹಿ ಬುದ್ಧರತನಸಿದ್ಧಿ, ವೇಸಾರಜ್ಜೇಹಿ ಧಮ್ಮರತನಸಿದ್ಧೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ "ಭಗವತಾ ಅರಹತಾ"ತಿ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಯೋಜನಾಯ ಮುಖಮತ್ತದಸ್ಸನಂ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ? ಅನುಸ್ಸವಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ನಿಯಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಕೇನಚಿ ಪರತೋ ಸುತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಯದಿಪಿ ಚ ಜಾನನ್ತೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ ಪರೇನಪಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ನ ಚ ತಂ ತೇನ ವುತ್ತಮೇವ, ಅಪಿಚ ಖೋ ಸುತಮ್ಪಿ, ನ ಏವಮಿಧ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಪರತೋ ಅಸುತ್ವಾ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ" ತಞ್ಚ ಖೋ ಭಗವತಾವ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಞ್ಞೇನ, ವುತ್ತಮೇವ ಚ, ನ ಸುತನ್ತಿ। ಅಧಿಕವಚನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞಮತ್ಥಂ ಬೋಧೇತೀತಿ ನ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸೋ। ಏಸ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ।

ತಥಾ ಪುಬ್ಬರಚನಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭಗವಾ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧತಾಯ ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಪ್ಪಟಿಭಾನೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಸಾಯ ಅಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಾ ದಾನಾದೀನಂ ವಿಯ ಪುಬ್ಬರಚನಾಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ, ತಞ್ಚ ಖೋ ನ ಪುಬ್ಬರಚನಾವಸೇನ ತಕ್ಕಪರಿಯಾಹತಂ ವೀಮಂಸಾನುಚರಿತಂ, ಅಪಿಚ ಖೋ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ಠಾನಸೋ ವುತ್ತಮೇವಾ"ತಿ।

ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯವಚನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ, ವುತ್ತಮೇವ ತಂ, ನ ಕೇನಚಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಸಕ್ಕಾ ಅಕ್ಖರಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ। ವುತ್ತಂ ಹೇತಂ -

> "ಏತಂ ಭಗವತಾ ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ಇಸಿಪತನೇ ಮಿಗದಾಯೇ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯಂ ಕೇನಚಿ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೭)।

ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ -

> "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ 'ನ ಯಿದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಯಂ ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಂ, ಅಹಮಿದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಞ್ಞಾಪೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿ। -

ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯವಚನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಥ ವಾ ಸೋತೂನಂ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫಾದಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಞ್ಹಿ ಪರೇಸಂ ಆಸಯಾದಿಂ ಅಜಾನನ್ತೇನ ಅಸಬ್ಬಞ್ಞುನಾ ಅದೇಸೇ ಅಕಾಲೇ ವಾ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸಚ್ಚಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಸೋತೂನಂ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫಾದನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಅವುತ್ತಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ಪಗೇವ ಅಸಚ್ಚಂ। ಭಗವತಾ ಪನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವತೋ ಸಮ್ಮದೇವ ಪರೇಸಂ

ಆಸಯಾದಿಂ ದೇಸಕಾಲಂ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿಞ್ಚ ಜಾನನ್ತೇನ ವುತ್ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಸೋತೂನಂ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥನಿಪ್ಫಾದನತೋ ವುತ್ತಮೇವ, ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಅವುತ್ತತಾಪರಿಯಾಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋತೂನಂ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫಾದಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿಚ ಯಥಾ ನ ತಂ ಸುತಂ ನಾಮ, ಯಂ ನ ವಿಞ್ಞಾತತ್ಥಂ ಯಞ್ಚ ನ ತಥತ್ತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಂ, ಏವಂ ನ ತಂ ವುತ್ತಂ ನಾಮ, ಯಂ ನ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಂ। ಭಗವತೋ ಪನ ವಚನಂ ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಪರಿಸಾ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತಥತ್ತಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಥ ವಾ ಅರಿಯೇಹಿ ಅವಿರುದ್ಧವಚನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಭಗವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಭೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿಯೋ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥೇ ಚ ಅವಿಸಂವಾದೇನ್ತೋ ವದತಿ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಪ್ಪಭುತಯೋ ಅರಿಯಾಪಿ ಭಗವತಿ ಧರಮಾನೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇ ಚ ತಸ್ಸೇವ ದೇಸನಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ವದನ್ತಿ, ನ ತತ್ಥ ನಾನಾವಾದತಾ। ತಸ್ಮಾ **ವುತ್ತಮರಹತಾ** ತತೋ ಪರಭಾಗೇ ಅರಹತಾ ಅರಿಯಸಙ್ಘೇನಾಪೀತಿ ಏವಂ ಅರಿಯೇಹಿ ಅವಿರುದ್ಧವಚನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ।

ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮೇಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇಹಿ ವುತ್ತನಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿಪಿ ಹಿ ಜಾತಿಗೋತ್ತಾಯುಪ್ಪಮಾಣಾದಿವಿಸೇಸೇ ದಸಬಲಾದಿಗುಣೇಹಿ ವಿಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅತ್ತನಾ ಚ ತೇ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ಅವಿರುದ್ಧಮೇವ ವದನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ **ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ** ಯಥಾ ಬುದ್ಧೇಹಿ ಅತ್ತನಾ ಚ ಪುಬ್ಬೇ, ಇದಾನಿಪಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವತಾ ತಥೇವ ವುತ್ತಂ ಅರಹತಾತಿ ಏವಂ ಪುರಿಮಬುದ್ಧೇಹಿ ಅತ್ತನಾ ಚ ಸುತ್ತನ್ತರೇಸು ವುತ್ತನಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಬುದ್ಧಾನಂ ದೇಸನಾಯ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅವಿರೋಧೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಯದೇತಂ ದುತಿಯಂ ಪದಂ, ತಂ ಅರಹನ್ತವುತ್ತಭಾವವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ ಅರಹತಾಪಿ ವುತ್ತಂ - "ಏಕಧಮ್ಮಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ"ತಿಆದಿಕಂ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ವಚನನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಯದೇತಂ ದುತಿಯಂ ಪದಂ, ತಂ ನ ವಚನತ್ಥಂ, ಅಥ ಖೋ ವಪನತ್ಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ, ತಞ್ಚ ಖೋ ನ ವುತ್ತಮತ್ತಂ, ನ ಕಥಿತಮತ್ತಂ; ಅಥ ಖೋ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಕುಸಲಮೂಲಂ ವಪಿತ"ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯದೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದುತಿಯಂ ಪದಂ, ತಂ ವತ್ತನತ್ಥಂ। ಅಯಂ ಹಿಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ - ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ ಅರಹತಾ, ತಞ್ಚ ಖೋ ನ ವುತ್ತಮತ್ತಂ, ಅಪಿಚ ತದತ್ಥಜಾತಂ ವುತ್ತಂ ಚರಿತನ್ತಿ। ತೇನ "ಯಥಾ ವಾದೀ ಭಗವಾ ತಥಾ ಕಾರೀ"ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ, ವುತ್ತವಚನಂ ಅರಹತಾ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಥ ವಾ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾಉದ್ದಿಸನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ, ಪುನ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾನಿದಸ್ಸನಂ। ಭಗವಾ ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಭಗವತೋ ದುರುತ್ತವಚನಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬದಾ ಞಾಣಾನುಗತವಚೀಕಮ್ಮತಾಯ ಹಿ ಭಗವತೋ ಸವಾಸನಪಹೀನಸಬ್ಬದೋಸಸ್ಸ ಅಕ್ಖಲಿತಬ್ಯಪ್ಪಥಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ದುರುತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಕೇಚಿ ಲೋಕೇ ಸತಿಸಮ್ಮೋಸೇನ ವಾ ದವಾ ವಾ ರವಾ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ವಾ ಅಥ ಪಟಿಲದ್ಧಸಞ್ಞಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ ಅವುತ್ತಂ ವಾ ಕರೋನ್ತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ವಾ, ನ ಏವಂ ಭಗವಾ। ಭಗವಾ ಪನ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಸಮಾಹಿತೋ। ಅಸಮ್ಮೋಸಧಮ್ಮೋ ಅಸಮ್ಮೋಹಧಮ್ಮೋ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಮುಪಬ್ಯೂಳ್ಹಾಯ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಉಪನೀತಮತ್ಥಂ ಅಪರಿಮಿತಕಾಲಂ ಸಮ್ಭತಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರಸಮುದಾಗತೇಹಿ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇಹಿ ವಿಸದವಿಸುದ್ಧೇಹಿ ಕರಣವಿಸೇಸೇಹಿ ಸೋತಾಯತನರಸಾಯನಭೂತಂ ಸುಣನ್ತಾನಂ ಅಮತವಸ್ಸಂ ವಸ್ಸನ್ತೋ ವಿಯ ಸೋತಬ್ಬಸಾರಂ ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ ಚತುಸಚ್ಚಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಕರವೀಕರುತಮಞ್ಜುನಾ ಸರೇನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಯಾ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ವಚನಂ ವದತಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ವಾಲಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅವಕ್ಖಲಿತಂ, ಕುತೋ ಪನ ದುರುತ್ತಾವಕಾಸೋ। ತಸ್ಮಾ "ಯಂ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವುತ್ತಮೇವ, ನ ಅವುತ್ತಂ ದುರುತ್ತಂ ವಾ ಕದಾಚಿ ಹೋತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ - "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ

ಭಗವತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ - "ವುತ್ತಮರಹತಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ಏತ್ಥ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪುನರುತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾತ್ಥಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇತಿ ಮೇ ಸುತನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಇತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಇತಿಸದ್ದೋ ಹೇತುಪರಿಸಮಾಪನಾದಿಪದತ್ಥವಿಪರಿಯಾಯಪಕಾರನಿದಸ್ಸನಾವಧಾರಣಾದಿಅನೇಕತ್ಥಪ್ಪಭೇದೋ। ತಥಾ ಹೇಸ - "ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) ಹೇತುಅತ್ಥೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ತಸ್ಮಾತಿಹ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಭವಥ, ಮಾ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ। ಅತ್ಥಿ ಮೇ ತುಮ್ಹೇಸು ಅನುಕಮ್ಪಾ - ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಸಾವಕಾ ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ನೋ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦) ಪರಿಸಮಾಪನೇ। "ಇತಿ ವಾ ಇತಿ ಏವರೂಪಾ ವಿಸೂಕದಸ್ಸನಾ ಪಟಿವಿರತೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦) ಆದಿಅತ್ಥೇ। "ಮಾಗಣ್ಡಿಯೋತಿ ವಾ ತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ ಸಮಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವೋಹಾರೋ ನಾಮಂ ನಾಮಕಮ್ಮಂ ನಾಮಧೇಯ್ಯಂ ನಿರುತ್ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಅಭಿಲಾಪೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾನಿ॰ ೭೫) ಪದತ್ಥವಿಪರಿಯಾಯೇ। "ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಪ್ಪಟಿಭಯೋ ಬಾಲೋ, ಅಪ್ಪಟಿಭಯೋ ಪಣ್ಡಿತೋ; ಸಉಪದ್ದವೋ ಬಾಲೋ, ಅನುಪದ್ದವೋ ಪಣ್ಡಿತೋ; ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಬಾಲೋ , ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಪಣ್ಡಿತೋ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧) ಪಕಾರೇ। "ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಖೋ, ಕಚ್ಚಾನ, ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ, ಸಬ್ಬಂ ನತ್ಥೀತಿ ಖೋ, ಕಚ್ಚಾನ, ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಅನ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫) ನಿದಸ್ಸನೇ । "ಅತ್ಥಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಪುಟ್ಠೇನ ಸತಾ, ಆನನ್ದ, ಅತ್ಥೀತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯಂ। ಕಿಂಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಚೇ ವದೇಯ್ಯ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇಚ್ಚಸ್ಸ ವಚನೀಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೬) ಅವಧಾರಣೇ, ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸ್ವಾಯಮಿಧ ಪಕಾರನಿದಸ್ಸನಾವಧಾರಣೇಸು ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಪಕಾರತ್ಥೇನ ಇತಿಸದ್ದೇನ ಏತಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ - ನಾನಾನಯನಿಪುಣಮನೇಕಜ್ಝಾಸಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪನ್ನಂ ವಿವಿಧಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಸಕಸಕಭಾಸಾನುರೂಪತೋ ಸೋತಪಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಕೋ ಸಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಸಬ್ಬಥಾಮೇನ ಪನ ಸೋತುಕಾಮತಂ ಜನೇತ್ವಾಪಿ ಇತಿ ಮೇ ಸುತಂ, ಮಯಾಪಿ ಏಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಸುತನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಅಬ್ಯಾಪಾರಏವಂಧಮ್ಮತಾಸಙ್ಖಾತಾ ನನ್ದಿಯಾವತ್ತತಿಪುಕ್ಖಲಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತದಿಸಾಲೋಚನಅಙ್ಕುಸಸಙ್ಖಾತಾ ಚ ವಿಸಯಾದಿಭೇದೇನ ನಾನಾವಿಧಾ ನಯಾ ನಾನಾನಯಾ। ನಯಾ ವಾ ಪಾಳಿಗತಿಯೋ, ತಾ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅನುಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಲೋಕಿಯಾದಿತದುಭಯವೋಮಿಸ್ಸತಾದಿವಸೇನ, ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ, ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ, ಸಙ್ಗಹಾದಿವಸೇನ, ಸಮಯವಿಮುತ್ತಾದಿವಸೇನ, ಠಪನಾದಿವಸೇನ, ಕುಸಲಮೂಲಾದಿವಸೇನ, ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಚ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾತಿ ನಾನಾನಯಾ। ತೇಹಿ ನಿಪುಣಂ ಸಣ್ಹಂ ಸುಖುಮನ್ತಿ **ನಾನಾನಯನಿಪುಣಂ**।

ಆಸಯೋವ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ, ಸೋ ಚ ಸಸ್ಸತಾದಿಭೇದೇನ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖತಾದಿಭೇದೇನ ಚ ಅನೇಕವಿಧೋ। ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯಾದಿಕೋ ಏವ ವಾ ಅನೇಕೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಅನೇಕಜ್ಝಾಸಯೋ। ಸೋ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅನೇಕಜ್ಝಾಸಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ**।

ಕುಸಲಾದಿಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಬ್ಬಿಭಾವನಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಕಾಸನಪಕಾಸನವಿವರಣವಿಭಜನಉತ್ತಾನೀಕರಣಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಛಹಿ ಅತ್ಥಪದೇಹಿ ಅಕ್ಖರಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾಕಾರನಿರುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಛಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದೇಹಿ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪನ್ನಂ**।

ಇದ್ಧಿಆದೇಸನಾನುಸಾಸನೀಭೇದೇನ ತೇಸು ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಿಸಯಾದಿಭೇದೇನ ವಿವಿಧಂ ಬಹುವಿಧಂ ವಾ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ವಿವಿಧಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ**। ತತ್ಥ ಪಟಿಪಕ್ಖಹರಣತೋ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾಪನಯನತೋ ಪಟಿಹಾರಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಭಗವತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ರಾಗಾದಯೋ ನ ಸನ್ತಿ ಯೇ ಹರಿತಬ್ಬಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಾನಮ್ಪಿ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಅಟ್ಠಗುಣಸಮನ್ನಾಗತೇ ಚಿತ್ತೇ ಹತಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಪವತ್ತವೋಹಾರೇನ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ಇಧ ಪಾಟಿಹಾರಿಯನ್ತಿ ವತ್ತುಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೇನೇಯ್ಯಗತಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಹರಣತೋ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। ಅಥ ವಾ ಭಗವತೋ ಸಾಸನಸ್ಸ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ತಿತ್ಥಿಯಾ, ತೇಸಂ ಹರಣತೋ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। ತೇ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಹರಣವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಕಾಸನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಚ ಇದ್ಧಿಆದೇಸನಾನುಸಾಸನೀಹಿ ಹರಿತಾ ಅಪನೀತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟೀತಿ ವಾ ಪಚ್ಛಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಕತಕಿಚ್ಚೇನ ಪಚ್ಛಾ ಹರಿತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಟಿಹಾರಿಯಂ। ಅತ್ತನೋ ವಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮಗ್ಗೇಹಿ ಹರಿತೇಸು ಪಚ್ಛಾ ಹರಣಂ ಪಟಿಹಾರಿಯಂ। ಇದ್ಧಿಆದೇಸನಾನುಸಾಸನಿಯೋ ಚ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸೇನ ಕತಕಿಚ್ಚೇನ ಸತ್ತಹಿತತ್ಥಂ ಪುನ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾ, ಹರಿತೇಸು ಚ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಸು ಪರಸನ್ತಾನೇ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಹರಣಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪಟಿಹಾರಿಯಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಪಟಿಹಾರಿಯಮೇವ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ, ಪಟಿಹಾರಿಯೇ ವಾ ಇದ್ಧಿಆದೇಸನಾನುಸಾಸನಿಸಮುದಾಯೇ ಭವಂ ಏಕೇಕಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಟಿಹಾರಿಯಂ ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಮಗ್ಗೋ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಹರಣತೋ, ತತ್ಥ ಜಾತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇ, ತತೋ ವಾ ಆಗತನ್ತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತನ್ತಿಅತ್ಥದೇಸನಾತಬ್ಬೋಹಾರಾಭಿಸಮಯಸಙ್ಖಾತಾ ಹೇತುಹೇತುಫಲತದುಭಯಪಞ್ಞತ್ತಿಪಟಿವೇಧಸಙ್ಖಾತಾ ವಾ ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಾ ಗಮ್ಭೀರಾ, ಅನುಪಚಿತಸಮ್ಭಾರೇಹಿ ಸಸಾದೀಹಿ ವಿಯ ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ದುಕ್ಖೋಗಾಳ್ಹಾ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಪ್ಪತಿಟ್ಠಾ ಚ। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಗಮ್ಭೀರಭಾವೇಹಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ **ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರಂ**।

ಏಕೋ ಏವ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಘೋಸೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪವತ್ತಮಾನೋ ನಾನಾಭಾಸಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಭಾಸಾವಸೇನ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಗಹಣೂಪಗೋ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಾಧಿಗಮಾಯ ಹೋತಿ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಹಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಬುದ್ಧಾನುಭಾವೋತಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಸಕಸಕಭಾಸಾನುರೂಪತೋ ಸೋತಪಥಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇನ - "ನಾಹಂ ಸಯಮ್ಭೂ, ನ ಮಯಾ ಇದಂ ಸಚ್ಛಿಕತ"ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಮೋಚೇನ್ತೋ - "ಇತಿ ಮೇ ಸುತಂ, ಮಯಾಪಿ ಏವಂ ಸುತ"ನ್ತಿ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಕಲಂ ಸುತ್ತಂ ನಿದಸ್ಸೇತಿ।

ಅವಧಾರಣತ್ಥೇನ - "ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಾವಕಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಯದಿದಂ ಆನನ್ದೋ, ಗತಿಮನ್ತಾನಂ, ಸತಿಮನ್ತಾನಂ, ಧಿತಿಮನ್ತಾನಂ, ಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ ಯದಿದಂ ಆನನ್ದೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೯-೨೨೩) ಏವಂ ಭಗವತಾ, "ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ ಅತ್ಥಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮಕುಸಲೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಕುಸಲೋ ನಿರುತ್ತಿಕುಸಲೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಕುಸಲೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೬೯) ಏವಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ ಚ ಪಸತ್ಥಭಾವಾನುರೂಪಂ ಅತ್ತನೋ ಧಾರಣಬಲಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸೋತುಕಮ್ಯತಂ ಜನೇತಿ - "ಇತಿ ಮೇ ಸುತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಅತ್ಥತೋ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ವಾ ಅನೂನಮನಧಿಕಂ, ಏವಮೇವ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ, ದಟ್ಠಬ್ಬ"ನ್ತಿ। **ಅಞ್ಞಥಾತಿ** ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮುಖಾ ಸುತಾಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ನ ಪನ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತಾಕಾರತೋ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾನುಭಾವಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ, ಸಾ ನ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಸುತಾಕಾರಾವಿರುಜ್ಝನಮೇವ ಹಿ ಧಾರಣಬಲಂ। ನ ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥನ್ತರತಾಪರಿಹಾರೋ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಾನಂ ಏಕವಿಸಯತ್ತಾ। ಇತರಥಾ ಹಿ ಥೇರೋ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಯ ಸಬ್ಬಥಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಸಮತ್ಥೋ ಅಸಮತ್ಥೋತಿ ವಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ।

ಮೇ-ಸದ್ದೋ ತೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ - "ಗಾಥಾಭಿಗೀತಂ ಮೇ ಅಭೋಜನೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೪; ಸು॰ ನಿ॰ ೮೧) ಮಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸಾಧು ಮೇ, ಭನ್ತೇ, ಭಗವಾ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತೂ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰

೪.೮೮; ೫.೩೮೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೭) ಮಯ್ಹನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭವಥಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯) ಮಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನ “ಮಯಾ ಸುತ”ನ್ತಿ ಚ “ಮಮ ಸುತ”ನ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥದ್ವಯೇ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯೋ ಪರೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅತ್ತಾತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಸಕಸನ್ತಾನೇ ವತ್ತನತೋ ತಿವಿಧೋಪಿ **ಮೇ**-ಸದ್ದೋ ಯದಿಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ಥೇ ದಿಸ್ಸತಿ, ಕರಣಸಮ್ಪದಾನಾದಿವಿಸೇಸಸಙ್ಖಾತೋ ಪನಸ್ಸ ವಿಜ್ಜತೇವಾಯಂ ಅತ್ಥಭೇದೋತಿ ಆಹ - “ಮೇ-ಸದ್ದೋ ತೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತೀ”ತಿ।

ಸುತನ್ತಿ ಅಯಂ **ಸುತ**-ಸದ್ದೋ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ ಗಮನವಿಸ್ಸುತಕಿಲಿನ್ನೂಪಚಿತಾನುಯೋಗಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರವಿಞ್ಞಾತಾದಿಅನೇಕತ್ಥಪ್ಪಭೇದೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಕೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ, ಜೋತಕಭಾವತೋ ಪನ ಸತಿಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ-ಸದ್ದೋ ಏವ ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ವದತೀತಿ ಅನುಪಸಗ್ಗಸ್ಸ ಸುತಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೇ ಸಉಪಸಗ್ಗೋಪಿ ಉದಾಹರೀಯತಿ।

ತತ್ಥ “ಸೇನಾಯ ಪಸುತೋ”ತಿಆದೀಸು ಗಚ್ಛನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸುತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಸ್ಸತೋ”ತಿಆದೀಸು (ಉದಾ॰ ೧೧) ವಿಸ್ಸುತಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಅವಸ್ಸುತಾ ಅವಸ್ಸುತಸ್ಸಾ”ತಿಆದೀಸು (ಪಾಚಿ॰ ೬೫೭) ಕಿಲಿನ್ನಾ ಕಿಲಿನ್ನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ತುಮ್ಹೇಹಿ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸುತಂ ಅನಪ್ಪಕ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಖು॰ ಪಾ॰ ೭.೧೨) ಉಪಚಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಯೇ ಝಾನಪ್ಪಸುತಾ ಧೀರಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೧) ಝಾನಾನುಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೧) ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸುತಧರೋ ಸುತಸನ್ನಿಚಯೋ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೩೯) ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರವಿಞ್ಞಾತಧರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ “ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಉಪಧಾರಿತ”ನ್ತಿ ವಾ “ಉಪಧಾರಣ”ನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಮೇ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಹಿ ಮಯಾತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ “ಇತಿ ಮೇ ಸುತಂ, ಮಯಾ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಉಪಧಾರಿತ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಮಾತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ “ಇತಿ ಮಮ ಸುತಂ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಉಪಧಾರಣ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಮೇತೇಸು ತೀಸು ಪದೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಸುತಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನೇ ಪಯುತ್ತೇನ **ಇತಿ**ಸದ್ದೇನ ಸವನಕಿರಿಯಾಜೋತಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ **ಇತೀ**ತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚನಿದಸ್ಸನಂ। **ಮೇ**ತಿ ವುತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲನಿದಸ್ಸನಂ। ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಏವಕಾರತ್ಥಸಹಿತಾನಿಯೇವ ಅವಧಾರಣಫಲತ್ತಾ। ತೇನ **ಸುತ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸವನಭಾವಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಅನೂನಾವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣನಿದಸ್ಸನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸುತಂ ಸುತಮೇವಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ತಂ ಸಮ್ಮಾ ಸುತಂ ಅನೂನಗ್ಗಹಣಂ ಅವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಸದ್ದನ್ತರತ್ಥಾಪೋಹನವಸೇನ ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥಂ ವದತೀತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಸುತನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅಸುತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಸುತನ್ತಿ ಅಸ್ಸವನಭಾವಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಅನೂನಾವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣನಿದಸ್ಸನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಇತಿ ಮೇ ಸುತಂ, ನ ದಿಟ್ಠಂ, ನ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಸಚ್ಛಿಕತಂ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ ವಾ ಉಪಲದ್ಧಂ, ಅಪಿಚ ಸುತಂವ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಸಮ್ಮದೇವಾತಿ। ಅವಧಾರಣತ್ಥೇ ವಾ ಇತಿಸದ್ದೇ ಅಯಮತ್ಥಯೋಜನಾತಿ ತದಪೇಕ್ಖಸ್ಸ ಸುತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಯಮತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಸ್ಸವನಭಾವಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಅನೂನಾವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣನಿದಸ್ಸನತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಸವನಹೇತುಸವನವಿಸೇಸವಸೇನ ಪದತ್ತಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ಕತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಥಾ **ಇತೀ**ತಿ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಪವತ್ತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ನಾನತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣತೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಿಭಾವಪ್ಪಕಾಸನಂ ಆಕಾರತ್ಥೋ ಇತಿಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ। **ಮೇ**ತಿ ಅತ್ತಪ್ಪಕಾಸನಂ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸನಂ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ - ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಮಯಾ ನ ಅಞ್ಞಂ ಕತಂ, ಇದಂ ಪನ ಕತಂ, ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಸುತೋತಿ।

ತಥಾ **ಇತೀ**ತಿ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಪ್ಪಕಾಸನಂ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೋ ಇತಿ-ಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ, ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬತ್ತಾಭಾವಾಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇತಿಸದ್ದೇನ ಸಕಲಮ್ಪಿ ಸುತಂ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಮೇ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಪ್ಪಕಾಸನಂ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲಕಿಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನಂ। ಸುತ-ಸದ್ದೇನ ಹಿ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಸವನಕಿರಿಯಾ ಸವನವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪಬನ್ಧಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ, ತತ್ಥ ಚ ಪುಗ್ಗಲವೋಹಾರೋ। ನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲವೋಹಾರರಹಿತೇ ಧಮ್ಮಪ್ಪಬನ್ಧೇ ಸವನಕಿರಿಯಾ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಂ ಸುತ್ತಂ ನಿದ್ದಿಸಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಮಯಾ ಇತಿ ಸುತನ್ತಿ।

ತಥಾ **ಇತೀ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಾನಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನಾನತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ನಾನಾಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ ಆಕಾರತ್ಥೋ ಇತಿಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ। **ಇತೀ**ತಿ ಹಿ ಅಯಂ ಆಕಾರಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂ ತಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಸಭಾವತ್ತಾ। **ಮೇ**ತಿ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ವಿಸಯನಿದ್ದೇಸೋ। ಸೋತಬ್ಬೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಸವನಕಿರಿಯಾಕತ್ತುಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸವನಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪ್ಪವತ್ತೇನ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇನ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಕತ್ತು ವಿಸಯೇ ಗಹಣಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ **ಇತೀ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೋ। ಸುತಾನಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗಹಿತಾಕಾರಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಸ್ಸ ಅವಧಾರಣಸ್ಸ ವಾ ಪಕಾಸನಭಾವೇನ ಇತಿಸದ್ದೇನ ತದಾಕಾರಾದಿಧಾರಣಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲವೋಹಾರೂಪಾದಾನಧಮ್ಮಬ್ಯಾಪಾರಭಾವತೋ ಪುಗ್ಗಲಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀತಿ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೋ। ಪುಗ್ಗಲವಾದಿನೋಪಿ ಹಿ ಸವನಕಿರಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರಪೇಕ್ಖಾ ನ ಹೋತೀತಿ। **ಮೇ**ತಿ ಉಭಯಕಿಚ್ಚಯುತ್ತಪುಗ್ಗಲನಿದ್ದೇಸೋ । **ಮೇ**ತಿ ಹಿ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸತ್ತವಿಸೇಸವಿಸಯಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ತತ್ಥೇವ ಸಮೋದಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ - ಮಯಾ ಸವನಕಿಚ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿನಾ ಪುಗ್ಗಲೇನ ವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಲದ್ಧಸ್ಸವನಕಿಚ್ಚವೋಹಾರೇನ ಸುತನ್ತಿ।

ತಥಾ **ಇತೀ**ತಿ ಚ **ಮೇ**ತಿ ಚ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಹಿ ಸದ್ದಾಧಿಗಮನೀಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮುಖೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಸಬ್ಬಪಞ್ಞತ್ತೀನಞ್ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಾದೀಸು ಛಸ್ವೇವ ಪಞ್ಞತ್ತೀಸು ಅವರೋಧೋ, ತಸ್ಮಾ ಯೋ ಮಾಯಾಮರೀಚಿಆದಯೋ ವಿಯ ಅಭೂತತ್ಥೋ, ಅನುಸ್ಸವಾದೀಹಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ವಿಯ ಅನುತ್ತಮತ್ಥೋ ಚ ನ ಹೋತಿ। ಸೋ ರೂಪಸದ್ದಾದಿಕೋ ರುಪ್ಪನಾನುಭವನಾದಿಕೋ ಚ ಪರಮತ್ಥಸಭಾವೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥವಸೇನ ವಿಜ್ಜತಿ। ಯೋ ಪನ ಇತೀತಿ ಚ ಮೇತಿ ಚ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಆಕಾರಾದಿಅಪರಮತ್ಥಸಭಾವೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ, ಕಿಮೇತ್ಥ ತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಇತೀತಿ ವಾ ಮೇತಿ ವಾ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭೇಥ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಯಞ್ಹಿ ತಂ ಸೋತೇನ ಉಪಲದ್ಧಂ, ತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ।

ತಥಾ **ಇತೀ**ತಿ ಸೋತಪಥಮಾಗತೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ತೇಸಂ ಉಪಧಾರಿತಾಕಾರಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಾಮಸನವಸೇನ। **ಮೇ**ತಿ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಖನ್ಧೇ ಕರಣಾದಿವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠೇ ಉಪಾದಾಯ ವತ್ತಬ್ಬತೋ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಾದೀನಿ ಉಪನಿಧಾಯ ವತ್ತಬ್ಬತೋ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಾದಿಸಭಾವರಹಿತೇ ಸದ್ದಾಯತನೇ ಪವತ್ತಮಾನೋಪಿ ಸುತವೋಹಾರೋ ದುತಿಯಂ, ತತಿಯನ್ತಿ ಆದಿಕೋ ವಿಯ ಪಠಮಾದಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಯಂ ನ ದಿಟ್ಠಮುತವಿಞ್ಞಾತನಿರಪೇಕ್ಖಂ, ತಂ ಸುತ"ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಾದೀನಿ ಉಪನಿಧಾಯ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ಅಸುತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಹಿ ಸುತನ್ತಿ ಪಕಾಸಿತೋಯಮತ್ಥೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಇತೀ**ತಿ ವಚನೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹಂ ದೀಪೇತಿ। ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಹಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಕಾರವಿಸೇಸಾ ಇತೀತಿ ಇಧ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದೇನ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಾ, ತೇನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮೋಹೋ ದೀಪಿತೋ। ನ ಹಿ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪ್ಪಟಿವೇಧಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ಲೋಭಪ್ಪಹಾನಾದಿವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ ದುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಚ ಸುತ್ತತ್ಥಾ ನಿದ್ದಿಸೀಯನ್ತಿ । **ಸುತ**ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಅಸಮ್ಮೋಸಂ ದೀಪೇತಿ ಸುತಾಕಾರಸ್ಸ ಯಾಥಾವತೋ ದಸ್ಸಿಯಮಾನತ್ತಾ ಯಸ್ಸ ಹಿ ಸುತಂ ಸಮ್ಮುಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ನ ಸೋ ಕಾಲನ್ತರೇ ಮಯಾ ಸುತನ್ತಿ

ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮೋಹೇನ ಸಮ್ಮೋಹಾಭಾವೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಏವ ವಾ ಸವನಕಾಲಸಮ್ಭೂತಾಯ ತದುತ್ತರಿಕಾಲಪಞ್ಞಾಸಿದ್ಧಿ, ತಥಾ ಅಸಮ್ಮೋಸೇನ ಸತಿಸಿದ್ಧಿ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಸತಿಯಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಾವಧಾರಣಸಮತ್ಥತಾ। ಬ್ಯಞ್ಜನಾನಞ್ಹಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ ಆಕಾರೋ ನಾತಿಗಮ್ಭೀರೋ, ಯಥಾಸುತಧಾರಣಮೇವ ತತ್ಥ ಕರಣೀಯನ್ತಿ ಸತಿಯಾ ಬ್ಯಾಪಾರೋ ಅಧಿಕೋ, ಪಞ್ಞಾ ತತ್ಥ ಗುಣೀಭೂತಾ ಹೋತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಸತಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ಥಪ್ಪಟಿವೇಧಸಮತ್ಥತಾ। ಅತ್ಥಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ ಆಕಾರೋ ಗಮ್ಭೀರೋತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಬ್ಯಾಪಾರೋ ಅಧಿಕೋ, ಸತಿ ತತ್ಥ ಗುಣೀಭೂತಾ ಹೋತಿ ಸತಿಯಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ ಕತ್ವಾ। ತದುಭಯಸಮತ್ಥತಾಯೋಗೇನ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಕೋಸಸ್ಸ ಅನುಪಾಲನಸಮತ್ಥತಾಯ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕತ್ತಸಿದ್ಧಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – **ಇತೀ**ತಿ ವಚನೇನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ದೀಪೇತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಆಕಾರನಿದಸ್ಸನಾವಧಾರಣತ್ಥಾನಂ ಉಪರಿ ವಕ್ಖಮಾನಾನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪ್ಪಟಿವೇಧಜೋತಕಾನಂ ಅವಿಪರೀತಸದ್ಧಮ್ಮವಿಸಯತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪ್ಪಟಿವೇಧೋ ಸಮ್ಭವತಿ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಅವಿಕ್ಖೇಪಂ ದೀಪೇತಿ, ನಿದಾನಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಕರಣಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸವನಂ ನ ಸಮಾಧಾನಮನ್ತರೇನ ಸಮ್ಭವತಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸವನಾಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ "ನ ಮಯಾ ಸುತಂ, ಪುನ ಭಣಥಾ"ತಿ ವದತಿ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧಿಂ ಪುಬ್ಬೇಕತಪುಞ್ಞತಞ್ಚ ಸಾಧೇತಿ, ಸಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಅಕತಪುಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ತದಭಾವತೋ। ಅವಿಕ್ಖೇಪೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಞ್ಚ ಸಾಧೇತಿ, ಅಸ್ಸುತವತೋ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯರಹಿತಸ್ಸ ಚ ತದಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತೋ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಸೋತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಚ ಸಪ್ಪುರಿಸೇ ಅನುಪಸ್ಸಯಮಾನಸ್ಸ ಸವನಂ ಅತ್ಥಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – "ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಾನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನಾನತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ನಾನಾಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸೋ ಭಗವತೋ ವಚನಸ್ಸ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಪ್ಪಭೇದಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಕಲಸಾಸನಸಮ್ಪತ್ತಿಓಗಾಹನೇನ ನಿರವಸೇಸಪರಹಿತಪಾರಿಪೂರಿಕಾರಣಭೂತೋ ಏವಂಭದ್ದಕೋ ಆಕಾರೋ ನ ಸಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತತ್ತನೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಕತಪುಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಇತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಭದ್ದಕೇನ ಆಕಾರೇನ ಪಚ್ಛಿಮಚಕ್ಕದ್ವಯಸಮ್ಪತ್ತಿಮತ್ತನೋ ದೀಪೇತಿ, **ಸುತ**ನ್ತಿ ಸವನಯೋಗೇನ ಪುರಿಮಚಕ್ಕದ್ವಯಸಮ್ಪತ್ತಿಂ। ನ ಹಿ ಅಪ್ಪತಿರೂಪೇ ದೇಸೇ ವಸತೋ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯರಹಿತಸ್ಸ ವಾ ಸವನಂ ಅತ್ಥಿ। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಚಕ್ಕದ್ವಯಸಿದ್ಧಿಯಾ ಆಸಯಸುದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾ ಪಣಿಹಿತತ್ತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಕತಪುಞ್ಞೋ ವಿಸುದ್ಧಾಸಯೋ ಹೋತಿ, ತದವಿಸುದ್ಧಿಹೇತೂನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ದೂರೀಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ – "ಸಮ್ಮಾ ಪಣಿಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಸೇಯ್ಯಸೋ ನಂ ತತೋ ಕರೇ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೪೩) "ಕತಪುಞ್ಞೋಸಿ ತ್ವಂ, ಆನನ್ದ, ಪಧಾನಮನುಯುಞ್ಜ, ಖಿಪ್ಪಂ ಹೋಹಿಸಿ ಅನಾಸವೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೭) ಚ। ಪುರಿಮಚಕ್ಕದ್ವಯಸಿದ್ಧಿಯಾ ಪಯೋಗಸುದ್ಧಿ। ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೇನ ಹಿ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಚ ಸಾಧೂನಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಆಪಜ್ಜನೇನಪಿ ವಿಸುದ್ಧಪ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಚ ಆಸಯಸುದ್ಧಿಯಾ ಅಧಿಗಮಬ್ಯತ್ತಿಸಿದ್ಧಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಏವ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಸೋಧಿತತ್ತಾ ಪಯೋಗಸುದ್ಧಿಯಾ ಆಗಮಬ್ಯತ್ತಿಸಿದ್ಧಿ। ಸುಪರಿಸುದ್ಧಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೋ ಹಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾಭಾವತೋ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತೋ ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ ವಿಸಾರದೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಪಯೋಗಾಸಯಸುದ್ಧಸ್ಸ ಆಗಮಾಧಿಗಮಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಚನಂ ಅರುಣುಗ್ಗಮನಂ ವಿಯ ಸೂರಿಯಸ್ಸ ಉದಯತೋ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ವಿಯ ಚ ಕುಸಲಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಅರಹತಿ ಭಗವತೋ ವಚನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಭವಿತುನ್ತಿ ಠಾನೇ ನಿದಾನಂ ಠಪೇನ್ತೋ **ಇತಿ ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – **ಇತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪ್ಪಟಿವೇಧದೀಪಕೇನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸಮ್ಪತ್ತಿಸಬ್ಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಇತಿಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನತೋ ವಕ್ಖಮಾನಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವಾ ಸೋತಬ್ಬಭೇದಪ್ಪಟಿವೇಧದೀಪಕೇನ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸಮ್ಪತ್ತಿಸಬ್ಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। **ಇತೀ**ತಿ ಚ ಇದಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ

ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರದೀಪಕಂ ವಚನಂ ಭಾಸಮಾನೋ “ಏತೇ ಮಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖಿತಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಾ”ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಾ ಹಿ “ಇಧ ಸೀಲಂ ಕಥಿತಂ, ಇಧ ಸಮಾಧಿ, ಇಧ ಪಞ್ಞಾ, ಏತ್ತಕಾ ಏತ್ಥ ಅನುಸನ್ಧಿಯೋ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಮನಸಾ ಅನುಪೇಕ್ಖಿತಾ ಅನುಸ್ಸವಾಕಾರಪರಿವಿತಕ್ಕಸಹಿತಾಯ ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತಿಭೂತಾಯ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ “ಇತಿ ರೂಪಂ, ಏತ್ತಕಂ ರೂಪ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸುಟ್ಠು ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಹಿತಸುಖಾವಹಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಸವನಯೋಗಪರಿದೀಪಕವಚನಂ ಭಾಸಮಾನೋ “ಬಹೂ ಮಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುತಾ ಧಾತಾ ವಚಸಾ ಪರಿಚಿತಾ”ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಸೋತಾವಧಾನಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ ಹಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸವನಧಾರಣಪರಿಚಯಾ। ತದುಭಯೇನಪಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತಭಾವೇನ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಪಾರಿಪೂರಿಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಸವನೇ ಆದರಂ ಜನೇತಿ। ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಪರಿಪುಣ್ಣಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಂ ಆದರೇನ ಅಸ್ಸುಣನ್ತೋ ಮಹತಾ ಹಿತಾ ಪರಿಬಾಹಿರೋ ಹೋತೀತಿ ಆದರಂ ಜನೇತ್ವಾ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಸೋತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ಮೇ ಸುತನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಸಕಲೇನ ವಚನೇನ ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತಂ ಧಮ್ಮವಿನಯಂ ಅತ್ತನೋ ಅದಹನ್ತೋ ಅಸಪ್ಪುರಿಸಭೂಮಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, ಸಾವಕತ್ತಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕಮತಿ। ತಥಾ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಂ ವುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಸದ್ಧಮ್ಮೇ ಚಿತ್ತಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। “ಕೇವಲಂ ಸುತಮೇವೇತಂ ಮಯಾ, ತಸ್ಸೇವ ಪನ ಭಗವತೋ ವಚನ”ನ್ತಿ ದೀಪೇನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಮೋಚೇತಿ, ಸತ್ಥಾರಂ ಅಪದಿಸತಿ, ಜಿನವಚನಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಅಪಿಚ **ಇತಿ ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಭಾವಂ ಅಪ್ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಪುರಿಮಸ್ಸವನಂ ವಿವರನ್ತೋ ಸಮ್ಮುಖಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಮಿದಂ ಮಯಾ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜವಿಸಾರದಸ್ಸ ದಸಬಲಧರಸ್ಸ ಆಸಭಟ್ಠಾನಟ್ಠಾಯಿನೋ ಸೀಹನಾದನಾದಿನೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮಸ್ಸ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರಸ್ಸ ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಧಿಪತಿನೋ ಧಮ್ಮದೀಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸರಣಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮವರಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ। ನ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಾ ಪದೇ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ವಾ ಕಙ್ಖಾ ವಾ ವಿಮತಿ ವಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಸಬ್ಬದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ವಿನಾಸೇತಿ, ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪದಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ವಿನಾಸಯತಿ ಅಸ್ಸದ್ಧಂ, ಸದ್ಧಂ ವಡ್ಢೇತಿ ಸಾಸನೇ।
ಇತಿ ಮೇ ಸುತಮಿಚ್ಚೇವಂ, ವದಂ ಗೋತಮಸಾವಕೋ”ತಿ॥

ಏತ್ಥಾಹ - “ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ‘ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ, ಏಕಂ ಸಮಯಂ ಭಗವಾ’ತಿಆದಿನಾ ಕಾಲದೇಸೇ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾವ ನಿದಾನಂ ಭಾಸಿತಂ, ಏವಂ ನ ಭಾಸಿತ”ನ್ತಿ? ಅಪರೇ ತಾವ ಆಹು - ನ ಪನ ಥೇರೇನ ಭಾಸಿತತ್ತಾ। ಇದಞ್ಹಿ ನಿದಾನಂ ನ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದೇನ ಪಠಮಂ ಭಾಸಿತಂ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾಯ ಪನ ಭಗವತಾ ಉಪಾಸಿಕಾಸು ಬಹುಸ್ಸುತಭಾವೇನ ಏತದಗ್ಗೇ ಠಪಿತಾಯ ಸೇಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಾಯ ಅರಿಯಸಾವಿಕಾಯ ಸಾಮಾವತಿಪ್ಪಮುಖಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇತ್ಥಿಸತಾನಂ ಪಠಮಂ ಭಾಸಿತಂ।

ತತ್ರಾಯಂ ಅನುಪುಬ್ಬೀಕಥಾ - ಇತೋ ಕಿರ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇ ಪದುಮುತ್ತರೋ ನಾಮ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತವರಧಮ್ಮಚಕ್ಕೋ ಹಂಸವತಿಯಂ ವಿಹರತಿ। ಅಥೇಕದಿವಸಂ ಹಂಸವತಿಯಂ ಏಕಾ ಕುಲಧೀತಾ ಸತ್ಥು ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸೋತುಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀಹಿ ಉಪಾಸಿಕಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಆರಾಮಂ ಗತಾ। ಸತ್ಥಾರಂ ಏಕಂ ಉಪಾಸಿಕಂ ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಏತದಗ್ಗೇ ಠಪೇನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಧಿಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಠಾನನ್ತರಂ ಪತ್ಥೇಸಿ। ಸತ್ಥಾಪಿ ನಂ ಬ್ಯಾಕಾಸಿ “ಅನಾಗತೇ ಗೋತಮಸ್ಸ ನಾಮ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾವಿಕಾನಂ ಉಪಾಸಿಕಾನಂ ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಅಗ್ಗಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ। ತಸ್ಸಾ ಯಾವಜೀವಂ ಕುಸಲಂ ಕತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಪುನ ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ ಏವಂ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸು ಸಂಸರನ್ತಿಯಾ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಂ। ಅಥ

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭದ್ದಕಪ್ಪೇ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವತೋ ಕಾಲೇ ಸಾ ದೇವಲೋಕತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಘೋಸಕಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಗೇಹೇ ದಾಸಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹಿ, **ಉತ್ತರಾ**ತಿಸ್ಸಾ ನಾಮಂ ಅಕಂಸು। ಸಾ ಜಾತಕಾಲೇ ಖುಜ್ಜಾ ಅಹೋಸೀತಿ **ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾ**ತ್ವೇವ ಪಞ್ಞಾಯಿತ್ಥ। ಸಾ ಅಪರಭಾಗೇ ಘೋಸಕಸೇಟ್ಠಿನಾ ರಞ್ಞೋ ಉತೇನಸ್ಸ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ದಿನ್ನಕಾಲೇ ತಸ್ಸಾ ಪರಿಚಾರಿಕಭಾವೇನ ದಿನ್ನಾ ರಞ್ಞೋ ಉತೇನಸ್ಸ ಅನ್ತೇಪುರೇ ವಸತಿ।

ತೇನ ಚ ಸಮಯೇನ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ಘೋಸಕಸೇಟ್ಠಿಕುಕ್ಕುಟಸೇಟ್ಠಿಪಾವಾರಿಕಸೇಟ್ಠಿನೋ ಭಗವನ್ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ತಯೋ ವಿಹಾರೇ ಕಾರೇತ್ವಾ ಜನಪದಚಾರಿಕಂ ಚರನ್ತೇ ತಥಾಗತೇ ಕೋಸಮ್ಬಿನಗರಂ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ವಿಹಾರೇ ನಿಯ್ಯಾದೇತ್ವಾ ಮಹಾದಾನಾನಿ ಪವತ್ತೇಸುಂ, ಮಾಸಮತ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ಏತದಹೋಸಿ – "ಬುದ್ಧಾ ನಾಮ ಸಬ್ಬಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಕಾ, ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಓಕಾಸಂ ದಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಕೋಸಮ್ಬಿನಗರವಾಸಿನೋಪಿ ಜನಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಅಕಂಸು। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನಾಗರಾ ವೀಥಿಸಭಾಗೇನ ಗಣಸಭಾಗೇನ ಮಹಾದಾನಂ ದೇನ್ತಿ। ಅಥೇಕದಿವಸಂ ಸತ್ಥಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವುತೋ ಮಾಲಾಕಾರಜೇಟ್ಠಕಸ್ಸ ಗೇಹೇ ನಿಸೀದಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಗಹೇತುಂ ಅಟ್ಠ ಕಹಾಪಣೇ ಆದಾಯ ತಂ ಗೇಹಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಮಾಲಾಕಾರಜೇಟ್ಠಕೋ ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅಮ್ಮ ಉತ್ತರೇ, ಅಜ್ಜ ತುಯ್ಹಂ ಪುಪ್ಫಾನಿ ದಾತುಂ ಖಣೋ ನತ್ಥಿ, ಅಹಂ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಂ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಪರಿವಿಸಾಮಿ, ತ್ವಮ್ಪಿ ಪರಿವೇಸನಾಯ ಸಹಾಯಿಕಾ ಹೋಹಿ, ಏವಂ ಇತೋ ಪರೇಸಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಕರಣತೋ ಮುಚ್ಚಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ ಆಹ। ತತೋ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭತ್ತಗ್ಗೇ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ ಅಕಾಸಿ। ಸಾ ಸತ್ಥಾರಾ ಉಪನಿಸಿನ್ನಕಥಾವಸೇನ ಕಥಿತಂ ಸಬ್ಬಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿ, ಅನುಮೋದನಂ ಪನ ಸುತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಸಿ।

ಸಾ ಅಞ್ಞೇಸು ದಿವಸೇಸು ಚತ್ತಾರೋವ ಕಹಾಪಣೇ ದತ್ವಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ದಿವಸೇ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಭಾವೇನ ಪರಸನ್ತಕೇ ಚಿತ್ತಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಪಿ ಕಹಾಪಣೇ ದತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಸನ್ತಿಕಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಅಥ ನಂ ಸಾ ಪುಚ್ಛಿ "ಅಮ್ಮ ಉತ್ತರೇ, ತ್ವಂ ಅಞ್ಞೇಸು ದಿವಸೇಸು ನ ಬಹೂನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಆಹರಸಿ, ಅಜ್ಜ ಪನ ಬಹುಕಾನಿ, ಕಿಂ ನೋ ರಾಜಾ ಉತ್ತರಿತರಂ ಪಸನ್ನೋ"ತಿ? ಸಾ ಮುಸಾ ವತ್ತುಂ ಅಭಬ್ಬತಾಯ ಅತೀತೇ ಅತ್ತನಾ ಕತಂ ಅನಿಗೂಹಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಕಥೇಸಿ। ಅಥ "ಕಸ್ಮಾ ಅಜ್ಜ ಬಹೂನಿ ಆಹರಸೀ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಾ "ಅಜ್ಜಾಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಅಮತಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸಿಂ, ತಸ್ಮಾ ತುಮ್ಹೇ ನ ವಞ್ಚೇಮೀ"ತಿ ಆಹ। ತಂ ಸುತ್ವಾ "ಅರೇ ದುಟ್ಠದಾಸಿ, ಏತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ತಯಾ ಗಹಿತೇ ಕಹಾಪಣೇ ದೇಹೀ"ತಿ ಅತಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಹೇತುನಾ ಚೋದಿಯಮಾನಾ "ಅಮ್ಮ, ತಯಾ ಪೀತಂ ಅಮತಂ, ಅಮ್ಹೇಪಿ ಪಾಯೇಹೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ತೇನ ಹಿ ಮಂ ನ್ಹಾಪೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸೋಳಸಹಿ ಗನ್ಧೋದಕಘಟೇಹಿ ನ್ಹಾಪೇತ್ವಾ ದ್ವೇ ಮಟ್ಠಸಾಟಕೇ ದಾಪೇಸಿ। ಸಾ ಏಕಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಆಸನೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ವಿಚಿತ್ರಬೀಜನಿಂ ಆದಾಯ ನೀಚಾಸನೇಸು ನಿಸಿನ್ನಾನಿ ಪಞ್ಚ ಮಾತುಗಾಮಸತಾನಿ ಆಮನ್ತೇತ್ವಾ ಸೇಖಪ್ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸು ಠತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಾ ದೇಸಿತನಿಯಾಮೇನೇವ ತಾಸಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ದೇಸನಾವಸಾನೇ ತಾ ಸಬ್ಬಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಹಿಂಸು। ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ "ಅಮ್ಮ, ಅಜ್ಜ ಪಟ್ಠಾಯ ತ್ವಂ ಕಿಲಿಟ್ಠಕಮ್ಮಂ ಮಾ ಕರಿ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಮಾತುಟ್ಠಾನೇ ಆಚರಿಯಟ್ಠಾನೇ ಚ ಪತಿಟ್ಠಾಹೀ"ತಿ ಗರುಟ್ಠಾನೇ ಠಪಯಿಂಸು।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇಸಾ ದಾಸೀ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ? ಸಾ ಕಿರ ಕಸ್ಸಪಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಕಾಲೇ ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ। ಏಕಾಯ ಖೀಣಾಸವತ್ಥೇರಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಾಕಕುಲಂ ಗತಾಯ "ಏತಂ ಮೇ ಅಯ್ಯೇ, ಪಸಾಧನಪೇಳಿಕಂ ದೇಥಾ"ತಿ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ ಕಾರೇಸಿ। ಥೇರೀಪಿ "ಅದೇನ್ತಿಯಾ ಮಯಿ ಆಘಾತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ದೇನ್ತಿಯಾ ಪರೇಸಂ ದಾಸೀ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ನಿರಯಸನ್ತಾಪತೋ ದಾಸಿಭಾವೋ ಸೇಯ್ಯೋ"ತಿ ಅನುದ್ದಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಸ್ಸಾ ವಚನಂ ಅಕಾಸಿ। ಸಾ ತೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಞ್ಚ ಜಾತಿಸತಾನಿ ಪರೇಸಂ ದಾಸೀಯೇವ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಖುಜ್ಜಾ ಅಹೋಸಿ? ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿರ ಬುದ್ಧೇ ಅಯಂ ಬಾರಾಣಸಿರಞ್ಞೋ ಗೇಹೇ ವಸನ್ತೀ ಏಕಂ ರಾಜಕುಲೂಪಕಂ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಂ ಥೋಕಂ ಖುಜ್ಜಧಾತುಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹವಾಸೀನಂ ಮಾತುಗಾಮಾನಂ ಪುರತೋ ಪರಿಹಾಸಂ ಕರೋನ್ತೀ

ಯಥಾವಜ್ಜಂ ಕೇಳಿವಸೇನ ಖುಜ್ಜಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇಸಿ, ತಸ್ಮಾ ಖುಜ್ಜಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ।

ಕಿಂ ಪನ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞವನ್ತೀ ಜಾತಾತಿ? ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿರ ಬುದ್ಧೇ ಅಯಂ ಬಾರಾಣಸಿರಞ್ಞೋ ಗೇಹೇ ವಸನ್ತೀ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೇ ರಾಜಗೇಹತೋ ಉಣ್ಹಪಾಯಾಸಸ್ಸ ಪೂರಿತೇ ಪತ್ತೇ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಾನಿ ಅಟ್ಠ ದನ್ತವಲಯಾನಿ "ಇಧ ಠಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಅದಾಸಿ। ತೇ ತಥಾ ಕತ್ವಾ ಓಲೋಕೇಸುಂ। "ತುಮ್ಹಾಕಞ್ಞೇವ ತಾನಿ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಾನಿ, ಗಹೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛಥಾ"ತಿ ಆಹ। ತೇ ನನ್ದಮೂಲಕಪಬ್ಭಾರಂ ಅಗಮಂಸು। ಅಜ್ಜಾಪಿ ತಾನಿ ವಲಯಾನಿ ಅರೋಗಾನೇವ। ಸಾ ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸನ್ದೇನ ಪಞ್ಞವನ್ತೀ ಜಾತಾ।

ಅಥ ನಂ ಸಾಮಾವತಿಪ್ಪಮುಖಾನಿ ಪಞ್ಚ ಇತ್ಥಿಸತಾನಿ "ಅಮ್ಮ, ತ್ವಂ ದಿವಸೇ ದಿವಸೇ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ದೇಸೇಹೀ"ತಿ ವದಿಂಸು। ಸಾ ತಥಾ ಕರೋನ್ತೀ ಅಪರಭಾಗೇ ತಿಪಿಟಕಧರಾ ಜಾತಾ। ತಸ್ಮಾ ನಂ ಸತ್ಥಾ – "ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಾವಿಕಾನಂ ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಉಪಾಸಿಕಾನಂ ಯದಿದಂ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾ"ತಿ ಏತದಗ್ಗೇ ಠಪೇಸಿ। ಇತಿ ಉಪಾಸಿಕಾಸು ಬಹುಸ್ಸುತಭಾವೇನ ಸತ್ಥಾರಾ ಏತದಗ್ಗೇ ಠಪಿತಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಾ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾ ಅರಿಯಸಾವಿಕಾ ಸತ್ಥರಿ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ವಿಹರನ್ತೇ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಅನ್ತೇಪುರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಸಾಮಾವತಿಪ್ಪಮುಖಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇತ್ಥಿಸತಾನಂ ಅರಿಯಸಾವಿಕಾನಂ ಸತ್ಥಾರಾ ದೇಸಿತನಿಯಾಮೇನ ಯಥಾಸುತಂ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇನ್ತೀ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಮೋಚೇತ್ವಾ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕೇ ಸುತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೀ **"ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಮರಹತಾತಿ ಮೇ ಸುತ"**ನ್ತಿ ನಿದಾನಂ ಆರೋಪೇಸಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ನಗರೇ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮುಖಾ ಸುತ್ವಾ ತದಹೇವ ತಾಯ ತಾಸಂ ಭಾಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ "ಏಕಂ ಸಮಯಂ ಭಗವಾ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ವಿಹರತೀ"ತಿ ಕಾಲದೇಸಂ ಅಪದಿಸಿತುಂ ಪಯೋಜನಸಮ್ಭವೋವ ನತ್ಥಿ ಸುಪಾಕಟಭಾವತೋ। ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ ಚಸ್ಸಾ ಸನ್ತಿಕೇ ಇಮಾನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ಗಣ್ಹಿಂಸು। ಏವಂ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಭಿಕ್ಖೂಸುಪಿ ತಾಯ ಆರೋಪಿತಂ ನಿದಾನಂ ಪಾಕಟಂ ಅಹೋಸಿ। ಅಥ ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಸತ್ತಪಣ್ಣಿಗುಹಾಯಂ ಅಜಾತಸತ್ತುನಾ ಕಾರಾಪಿತೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಮಣ್ಡಪೇ ಮಹಾಕಸ್ಸಪಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ವಸೀಗಣಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸಙ್ಗಾಯನ್ತೋ ಇಮೇಸಂ ಸುತ್ತಾನಂ ನಿದಾನಸ್ಸ ದ್ವೇಳ್ಹಕಂ ಪರಿಹರನ್ತೋ ತಾಯ ಆರೋಪಿತನಿಯಾಮೇನೇವ ನಿದಾನಂ ಆರೋಪೇಸೀತಿ।

ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಬಹುಪ್ಪಕಾರೇ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತಿ। ಕಿಂ ತೇಹಿ? ಅಪಿಚ ನಾನಾನಯೇಹಿ ಸಙ್ಗೀತಿಕಾರಾ ಧಮ್ಮವಿನಯಂ ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು। ಅನುಬುದ್ಧಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕಮಹಾಥೇರಾ, ತೇ ಸಮ್ಮದೇವ ಧಮ್ಮವಿನಯಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಯನಾಕಾರಂ ಜಾನನ್ತಾ ಕತ್ಥಚಿ "ಏವಂ ಮೇ ಸುತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ, ಕತ್ಥಚಿ "ತೇನ ಸಮಯೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ, ಕತ್ಥಚಿ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ನಿದಾನಂ ಠಪೇನ್ತಾ, ಕತ್ಥಚಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನಿದಾನಂ ಅಟ್ಠಪೇನ್ತಾ ವಗ್ಗಸಙ್ಗಹಾದಿವಸೇನ ಧಮ್ಮವಿನಯಂ ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು। ತತ್ಥ ಇಧ **ವುತ್ತಞ್ಹೇತ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿದಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು, ಕಿಞ್ಚಿ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ನವಙ್ಗಮಿದಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ। ಯಥಾ ಚೇತಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಅಪ್ಪಕಞ್ಚ ನೇಸಂ ಅಹೋಸಿ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಇತಿವುತ್ತಕಙ್ಗಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ತಬ್ಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ…ಪೇ॰… ಮೇ ಸುತ"ನ್ತಿ ಇದಂ ವಚನಂ। ತೇನಾಹು ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ "ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾತಿ ಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾ ದ್ವಾದಸುತ್ತರಸತಸುತ್ತನ್ತಾ ಇತಿವುತ್ತಕ"ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸತ್ಥು ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಜಾನನ್ತೇಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಅರಿಯಸಾವಿಕಾಯ ವಾ ಇಮೇಸಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಇತಿವುತ್ತಕಙ್ಗಭಾವಞಾಪನತ್ಥಂ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ನಿದಾನಂ ಠಪಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಿಮತ್ಥಂ ಪನ ಧಮ್ಮವಿನಯಸಙ್ಗಹೇ ಕಯಿರಮಾನೇ ನಿದಾನವಚನಂ? ನನು ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತವಚನಸ್ಸೇವ ಸಙ್ಗಹೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ – **ದೇಸನಾಯ ಠಿತಿಅಸಮ್ಮೋಸಸದ್ಧೇಯ್ಯಭಾವಸಮ್ಪಾದನತ್ಥಂ**। ಕಾಲದೇಸದೇಸಕಪರಿಸಾಪದೇಸೇಹಿ

ಉಪನಿಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಪಿತಾ ಹಿ ದೇಸನಾ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ ಹೋತಿ ಅಸಮ್ಮೋಸಧಮ್ಮಾ ಸದ್ಧೇಯ್ಯಾ ಚ ದೇಸಕಾಲಕತ್ತುಹೇತುನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ಉಪನಿಬದ್ಧೋ ವಿಯ ವೋಹಾರವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ತೇನೇವ ಚ ಆಯಸ್ಮತಾ ಮಹಾಕಸ್ಸಪೇನ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಮೂಲಪರಿಯಾಯಸುತ್ತಾದೀನಂ ದೇಸಾದಿಪುಚ್ಛಾಸು ಕತಾಸು ತಾಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕೇನ "ಏವಂ ಮೇ ಸುತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿದಾನಂ ಭಾಸಿತಂ। ಇಧ ಪನ ದೇಸಕಾಲಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ।

ಅಪಿಚ **ಸತ್ಥು ಸಮ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ** ನಿದಾನವಚನಂ। ತಥಾಗತಸ್ಸ ಹಿ ಭಗವತೋ ಪುಬ್ಬರಚನಾನುಮಾನಾಗಮತಕ್ಕಾಭಾವತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವಸಿದ್ಧಿ। ನ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರಚನಾದೀಹಿ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಾಚಾರತಾಯ ಏಕಪ್ಪಮಾಣತ್ತಾ ಚ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇಸು। ತಥಾ ಆಚರಿಯಮುಟ್ಠಿಧಮ್ಮಮಚ್ಛರಿಯಸಾಸನಸಾವಕಾನುರಾಗಾಭಾವತೋ ಖೀಣಾಸವಭಾವಸಿದ್ಧಿ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ತೇ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಸುವಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಪರಾನುಗ್ಗಹಪವತ್ತಿ। ಏವಂ ದೇಸಕಸಂಕಿಲೇಸಭೂತಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಸಮ್ಪದಾದೂಸಕಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಾಭಾವಸಂಸೂಚಕೇಹಿ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾಪಹಾನಸಮ್ಪದಾಭಿಬ್ಯಞ್ಜಕೇಹಿ ಚ ಸಮ್ಬುದ್ಧವಿಸುದ್ಧಭಾವೇಹಿ ಪುರಿಮವೇಸಾರಜ್ಜದ್ವಯಸಿದ್ಧಿ, ತತೋ ಚ ಅನ್ತರಾಯಿಕನಿಯ್ಯಾನಿಕಧಮ್ಮೇಸು ಅಸಮ್ಮೋಹಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ ಪಚ್ಛಿಮವೇಸಾರಜ್ಜದ್ವಯಸಿದ್ಧೀತಿ ಭಗವತೋ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿ ಚ ನಿದಾನವಚನೇನ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಸಾಯ ಅಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಪ್ಪಟಿಭಾನೇನ ಧಮ್ಮದೇಸನಾದೀಪನತೋ। ಇಧ ಪನ ಅನವಸೇಸತೋ ಕಾಮದೋಸಪ್ಪಹಾನಂ ವಿಧಾಯ ದೇಸನಾದೀಪನತೋ ಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸತ್ಥು ಸಮ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ ನಿದಾನವಚನ"ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಭಗವತಾ ಅರಹತಾ"ತಿ ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥವಿಭಾವನತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಏವ।

ತಥಾ **ಸಾಸನಸಮ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ** ನಿದಾನವಚನಂ। ಞಾಣಕರುಣಾಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಬ್ಬಕಿರಿಯಸ್ಸ ಹಿ ಭಗವತೋ ನತ್ಥಿ ನಿರತ್ಥಕಾ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಅತ್ತಹಿತಾ ವಾ। ತಸ್ಮಾ ಪರೇಸಂಯೇವತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಸಬ್ಬಕಿರಿಯಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಕಲಮ್ಪಿ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಂ ಯಥಾಪವತ್ತಂ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅನುಸಾಸನತ್ಥೇನ ಸಾಸನಂ, ನ ಕಬ್ಬರಚನಾ। ತಯಿದಂ ಸತ್ಥು ಚರಿತಂ ಕಾಲದೇಸದೇಸಕಪರಿಸಾಪದೇಸೇಹಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿದಾನವಚನೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಪಕಾಸಿಯತಿ। ಇಧ ಪನ ದೇಸಕಪರಿಸಾಪದೇಸೇಹೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸಾಸನಸಮ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ ನಿದಾನವಚನ"ನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ **ಸತ್ಥುನೋ ಪಮಾಣಭಾವಪ್ಪಕಾಸನೇನ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪಮಾಣಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ** ನಿದಾನವಚನಂ। ತಞ್ಚಸ್ಸ ಪಮಾಣಭಾವದಸ್ಸನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ "ಭಗವತಾ ಅರಹತಾ"ತಿ ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ವಿಭಾವಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಾನವಚನಪ್ಪಯೋಜನಸ್ಸ ಮುಖಮತ್ತನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ।

ನಿದಾನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಏಕಕನಿಪಾತೋ

೧. ಪಠಮವಗ್ಗೋ

೧. ಲೋಭಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ **ಏಕಧಮ್ಮಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಜಹಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಭಗವತಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾಯ ಓಕಾಸೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಯಸ್ಮಾ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪಂ ತಾವ ವಿಚಾರೇಸ್ಸಾಮ। ಚತ್ತಾರೋ ಹಿ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪಾ - ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ, ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ, ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋ, ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಅನೇಕಸತಅನೇಕಸಹಸ್ಸಭೇದಾನಿಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಾನಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಪಟ್ಠಾನನಯೇನ ಸೋಳಸವಿಧತಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತಿ, ಏವಂ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯಾದಿಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧತಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪರಜ್ಝಾಸಯಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದೋ ಸಮ್ಭವತಿ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ ಚ ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ ಚ, ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ ಚ ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋ ಚ, ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ಚ ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ ಚ, ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ಚ ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋ ಚಾತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯಪುಚ್ಛಾನುಸನ್ಧಿಸಮ್ಭವತೋ; ಏವಂ ಯದಿಪಿ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೇನಪಿ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯಾದೀಹಿ ಪನ ಪುರತೋ ಠಿತೇಹಿ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಂಸಗ್ಗೋ ನತ್ಥೀತಿ ನಿರವಸೇಸೋ ಪಟ್ಠಾನನಯೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ತದನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ಸೇಸನಿಕ್ಖೇಪಾನಂ ಮೂಲನಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ನಿಕ್ಖಿಪೀಯತೀತಿ ನಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸುತ್ತಂ ಏವ ನಿಕ್ಖೇಪೋ **ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪೋ**। ಅಥ ವಾ ನಿಕ್ಖಿಪನಂ ನಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸುತ್ತದೇಸನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ, ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಕಾರಣಭೂತೋತಿ **ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ,** ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ। **ಪರಜ್ಝಾಸಯೇ**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪುಚ್ಛಾಯ ವಸೋತಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೋ। ಸೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋ**। ಸುತ್ತದೇಸನಾಯ ವತ್ಥುಭೂತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿ , ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿ ಥ-ಕಾರಸ್ಸ ಠ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ, ಸಾ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ** । ಅಥ ವಾ ನಿಕ್ಖಿಪೀಯತಿ ಸುತ್ತಂ ಏತೇನಾತಿ ನಿಕ್ಖೇಪೋ, ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯಾದಿ ಏವ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ। ಪರೇಸಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ। ಪುಚ್ಛೀಯತೀತಿ ಪುಚ್ಛಾ, ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ, ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಧಮ್ಮಪ್ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ವಚನಂ ಪುಚ್ಛಾವಸಂ, ತದೇವ ನಿಕ್ಖೇಪಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋತಿ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚ ಪರೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಾದಿಕಾರಣನಿರಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ, ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನೇವ ಧಮ್ಮತನ್ತಿಠಪನತ್ಥಂ ಪವತ್ತಿತದೇಸನತ್ತಾ। ಪರಜ್ಝಾಸಯಪುಚ್ಛಾವಸಿಕಾನಂ ಪನ ಪರೇಸಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಪುಚ್ಛಾನಂ ದೇಸನಾಪವತ್ತಿಹೇತುಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತಿತಾನಂ ಕಥಂ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಅನವರೋಧೋ, ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕಾನಂ ವಾ ಪರಜ್ಝಾಸಯಾನುರೋಧೇನ ಪವತ್ತಿತಾನಂ ಕಥಂ ಪರಜ್ಝಾಸಯೇ ಅನವರೋಧೋತಿ? ನ ಚೋದೇತಬ್ಬಮೇತಂ। ಪರೇಸಞ್ಹಿ ಅಭಿನೀಹಾರಪರಿಪುಚ್ಛಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸೇವ ಸುತ್ತದೇಸನಾಕಾರಣುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ಪರಜ್ಝಾಸಯಪುಚ್ಛಾವಸಿಕಾನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ। ತಥಾ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಧಮ್ಮದಾಯಾದಸುತ್ತಾದೀನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧ ಆದಯೋ) ವಣ್ಣಾವಣ್ಣಆಮಿಸುಪ್ಪಾದಾದಿದೇಸನಾನಿಮಿತ್ತಂ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರೇಸಂ ಪುಚ್ಛಂ ವಿನಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಮೇವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸಿತೋ ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ, ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ದೇಸಿತೋ ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋತಿ।

ಯಾನಿ ಭಗವಾ ಪರೇಹಿ ಅನಜ್ಝಿಟ್ಠೋ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನೇವ ಕಥೇತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯಸುತ್ತಂ, ತುವಟ್ಟಕಸುತ್ತನ್ತಿಏವಮಾದೀನಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೯೨೧ ಆದಯೋ; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೪ ಆದಯೋ), ತೇಸಂ ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋ।

ಯಾನಿ ಪನ "ಪರಿಪಕ್ಕಾ ಖೋ ರಾಹುಲಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಯಂನೂನಾಹಂ ರಾಹುಲಂ ಉತ್ತರಿಂ ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ವಿನೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪರೇಸಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಖನ್ತಿಂ ಅಭಿನೀಹಾರಂ ಬುಜ್ಝನಭಾವಞ್ಚ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಪರಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಕಥಿತಾನಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ರಾಹುಲೋವಾದಸುತ್ತಂ, ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತನ್ತಿಏವಮಾದೀನಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦೭ ಆದಯೋ; ೩.೪೧೬ ಆದಯೋ; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೯; ಮಹಾವ॰ ೧೯-೨೦), ತೇಸಂ ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋ।

ಭಗವನ್ತಂ ಪನ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಚತಸ್ಸೋ ಪರಿಸಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಣ್ಣಾ ಚ ತಥಾ ತಥಾ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ "ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ, ಭನ್ತೇ, ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನೀವರಣಾ ನೀವರಣಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ , ಏವಂ ಪುಟ್ಠೇನ ಭಗವತಾ ಯಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಂಯುತ್ತಾದೀನಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೮೬) ತೇಸಂ ಪುಚ್ಛಾವಸಿಕೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋ।

ಯಾನಿ ಪನ ತಾನಿ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಥಿತಾನಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಧಮ್ಮದಾಯಾದಂ, ಪುತ್ತಮಂಸೂಪಮಂ, ದಾರುಕ್ಖನ್ಧೂಪಮನ್ತಿಏವಮಾದೀನಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೩), ತೇಸಂ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋ।

ಏವಮಿಮೇಸು ಚತೂಸು ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪೇಸು ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪರಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋ। ಪರಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಹೇತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಕೇಸಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ? ಲೋಭೇ ಆದೀನವದಸ್ಸೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅತ್ತಜ್ಝಾಸಯೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಏಕಧಮ್ಮಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿಆದೀಸು **ಏಕ**ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥೇವ ಅಞ್ಞತ್ಥೇ "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚ, ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞನ್ತಿ ಇತ್ಥೇಕೇ ಅಭಿವದನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭)। ಅತ್ಥಿ ಸೇಟ್ಠೇ "ಚೇತಸೋ ಏಕೋದಿಭಾವ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೮; ಪಾರಾ॰ ೧೧)। ಅತ್ಥಿ ಅಸಹಾಯೇ "ಏಕೋ ವೂಪಕಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೫)। ಅತ್ಥಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾಯಂ "ಏಕೋವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖಣೋ ಚ ಸಮಯೋ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೨೯)। ಇಧಾಪಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾಯಮೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೋ ಪರಿಯತ್ತಿಸಚ್ಚಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಪಕತಿಪುಞ್ಞಾಪತ್ತಿಸುಞ್ಞತಾಞೇಯ್ಯಸಭಾವಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ "ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಯಾಪುಣಾತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೭೩) ಪರಿಯತ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೯) ಸಚ್ಚಾನಿ। "ಏವಂಧಮ್ಮಾ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಅಹೇಸು"ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩; ೩.೧೪೨) ಸಮಾಧಿ। "ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ, ಸವೇ ಪೇಚ್ಚ ನ ಸೋಚತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧.೫೭) ಪಞ್ಞಾ। "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾನಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೮) ಪಕತಿ। "ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೦೨) ಪುಞ್ಞಂ। "ತಿಣ್ಣಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞತರೇನ ವದೇಯ್ಯ ಪಾರಾಜಿಕೇನ ವಾ ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸೇನ ವಾ ಪಾಚಿತ್ತಿಯೇನ ವಾ"ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೪೪೪) ಆಪತ್ತಿ। "ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೧) ಸುಞ್ಞತಾ। "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫) ಞೇಯ್ಯೋ। "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧) ಸಭಾವೋ ಅತ್ಥೋ । ಇಧಾಪಿ ಸಭಾವೋ। ತಸ್ಮಾ **ಏಕಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏಕಂ ಸಂಕಿಲೇಸಸಭಾವನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏಕೋ ಚ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಚಾತಿ ಏಕಧಮ್ಮೋ, ತಂ ಏಕಧಮ್ಮಂ।

ಭಿಕ್ಖವೇತಿ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಲಪತಿ। ಕಿಮತ್ಥಂ ಪನ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಲಪತಿ, ನ ಧಮ್ಮಮೇವ ದೇಸೇತೀತಿ? ಸತಿಜನನತ್ಥಂ। ಭಿಕ್ಖೂ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಾಪಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಾಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಾಪಿ ನಿಸಿನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ

ಪಠಮಂ ಅನಾಲಪಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮೇ ದೇಸಿಯಮಾನೇ "ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಕಿಂನಿದಾನಾ, ಕಿಂಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಆಲಪಿತೇ ಪನ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಜನನತ್ಥಂ "ಭಿಕ್ಖವೇ"ತಿ ಆಲಪತಿ। ತೇನ ಚ ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖನಸೀಲತಾದಿಗುಣಯೋಗಸಿದ್ಧೇನ ವಚನೇನ ಹೀನಾಧಿಕಜನಸೇವಿತಂ ವುತ್ತಿಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಉದ್ಧತದೀನಭಾವನಿಗ್ಗಹಂ ಕರೋತಿ। "ಭಿಕ್ಖವೇ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಕರುಣಾವಿಪ್ಫಾರಸೋಮ್ಮಹದಯನಯನನಿಪಾತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ ವಚನೇನ ತೇ ಅತ್ತನೋ ಮುಖಾಭಿಮುಖೇ ಕರೋನ್ತೋ ತೇನ ಚ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾದೀಪಕೇನ ವಚನೇನ ನೇಸಂ ಸೋತುಕಮ್ಯತಂ ಜನೇತಿ। ತೇನೇವ ಚ ಸಮ್ಬೋಧನತ್ಥೇನ ಸಾಧುಕಂ ಸವನಮನಸಿಕಾರೇಪಿ ನಿಯೋಜೇತಿ। ಸಾಧುಕಂ ಸವನಮನಸಿಕಾರಾಯತ್ತಾ ಹಿ ಸಾಸನಸಮ್ಪತ್ತಿ।

ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸು ಪರಿಸಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಕಸ್ಮಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಏವ ಆಮನ್ತೇಸೀತಿ? ಜೇಟ್ಠಸೇಟ್ಠಾಸನ್ನಸದಾಸನ್ನಿಹಿತಭಾವತೋ। ಸಬ್ಬಪರಿಸಸಾಧಾರಣಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಪರಿಸಾಯ ಚ ಜೇಟ್ಠಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ, ಸೇಟ್ಠಾ ಅನಗಾರಿಯಭಾವಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ಥು ಚರಿಯಾನುವಿಧಾಯಕತ್ತಾ ಸಕಲಸಾಸನಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಚ, ಆಸನ್ನಾ ತತ್ಥ ನಿಸಿನ್ನೇಸು ಸಮೀಪವುತ್ತಿಯಾ, ಸದಾಸನ್ನಿಹಿತಾ ಸತ್ಥುಸನ್ತಿಕಾವಚರತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ತೇ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಭಾಜನಂ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ, ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಏಕಚ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಯಂ ದೇಸನಾತಿ ತೇ ಏವ ಆಲಪಿ।

ಪಜಹಥಾತಿ ಏತ್ಥ **ಪಹಾನಂ** ನಾಮ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ, ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ, ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ದೀಪಾಲೋಕೇನೇವ ತಮಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ಲೋಭಾದಿಕಸ್ಸ, ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಾದಿವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇಹಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ಪಹಾನಂ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಲೋಭಾದಿಮಲಸ್ಸ, ಸೀಲೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸ, ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಿಕಸ್ಸ, ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನೇನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠೀನಂ, ತಸ್ಸೇವ ಅಪರಭಾಗೇನ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣೇನ ಕಥಂಕಥೀಭಾವಸ್ಸ, ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನ "ಅಹಂ ಮಮಾ"ತಿ ಗಾಹಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನೇನ ಅಮಗ್ಗೇ ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಯ, ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ, ವಯದಸ್ಸನೇನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಭಯದಸ್ಸನೇನ ಸಭಯೇಸು ಅಭಯಸಞ್ಞಾಯ, ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಾಯ, ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನೇನ ಅಭಿರತಿಸಞ್ಞಾಯ, ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣೇನ ಅಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಞಾಣೇನ ಅನುಪೇಕ್ಖಾಯ, ಅನುಲೋಮೇನ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಾ, ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪಟಿಲೋಮಭಾವಸ್ಸ, ಗೋತ್ರಭುನಾ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಸ್ಸ ಪಹಾನಂ, ಏತಂ **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ।

ಯಂ ಪನ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪವತ್ತಿಭಾವನಿವಾರಣತೋ ಘಟಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಉದಕಪಿಟ್ಠೇ ಸೇವಾಲಸ್ಸ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ನೀವರಣಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ, ಏತಂ **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಭಾವಿತತ್ತಾ ತಂತಂಮಗ್ಗವತೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ "ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭; ವಿಭ॰ ೬೨೮) ನಯೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಗಣಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಂ, ಇದಂ **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ, ಏತಂ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ ಪಹೀನಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಏತಂ **ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ಪಹಾನೇ ಅನಾಗಾಮಿಕಭಾವಕರಸ್ಸ ಪಹಾನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಇಧ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ **ಪಜಹಥಾ**ತಿ ಪರಿಚ್ಚಜಥ, ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಹನ್ತಿ ಭಗವಾ ಅತ್ತಾನಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ವೋ**ತಿ ಅಯಂ **ವೋ**ಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚತ್ತಉಪಯೋಗಕರಣಸಾಮಿವಚನಪದಪೂರಣಸಮ್ಪದಾನೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಕಚ್ಚಿ, ಪನ ವೋ ಅನುರುದ್ಧಾ, ಸಮಗ್ಗಾ ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೨೬) ಪಚ್ಚತ್ತೇ ಆಗತೋ। "ಗಚ್ಛಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣಾಮೇಮಿ ವೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೭) ಉಪಯೋಗೇ। "ನ ವೋ ಮಮ ಸನ್ತಿಕೇ ವತ್ಥಬ್ಬ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೭) ಕರಣೇ। "ಸಬ್ಬೇಸಂ ವೋ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಸುಭಾಸಿತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪೫) ಸಾಮಿವಚನೇ। "ಯೇ ಹಿ ವೋ ಅರಿಯಾ ಪರಿಸುದ್ಧಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰

೧.೩೫) ಪದಪೂರಣೇ। "ವನಪತ್ಥಪರಿಯಾಯಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೦) ಸಮ್ಪದಾನೇ। ಇಧಾಪಿ ಸಮ್ಪದಾನೇ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಾಟಿಭೋಗೋತಿ ಪಟಿಭೂ। ಸೋ ಹಿ ಧಾರಣಕಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಧನಿಕಸ್ಸ, ಧನಿಕಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಾರಣಕಸ್ಸ ಪಟಿನಿಧಿಭೂತೋ ಧನಿಕಸನ್ತಕಸ್ಸ ತತೋ ಹರಣಾದಿಸಞ್ಞಾತೇನ ಭುಞ್ಜನೇನ ಭೋಗೋತಿ ಪಟಿಭೋಗೋ, ಪಟಿಭೋಗೋ ಏವ ಪಾಟಿಭೋಗೋ। **ಅನಾಗಾಮಿತಾಯಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಭಾವತ್ಥಾಯ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಹಿ ಕಾಮಭವಸ್ಸ ಅನಾಗಮನತೋ ಅನಾಗಾಮೀ। ಯೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಧಿಗಮೇನ ಅನಾಗಾಮೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಫಲೋ ಸೋ ತತಿಯಮಗ್ಗೋ ಅನಾಗಾಮಿತಾ ನಾಮ। ಇತಿ ಭಗವಾ ವೇನೇಯ್ಯದಮನಕುಸಲೋ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುಕೂಲಂ ತತಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಂ ಲಹುನಾ ಉಪಾಯೇನ ಏಕಧಮ್ಮಪೂರಣತಾಮತ್ತೇನ ಥಿರಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ ಯಥಾ ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ಭಿನ್ನಭೂಮಿಕಾಪಿ ಹಿ ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಾದಯೋ ತತಿಯಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ ಕಾಮರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಭಗವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಪಾಟಿಭೋಗಭಾವೇ ಠಪೇಸಿ? ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ। ಪಸ್ಸತಿ ಹಿ ಭಗವಾ "ಮಯಾ 'ಏಕಧಮ್ಮಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಜಹಥ, ಅಹಂ ವೋ ಪಾಟಿಭೋಗೋ ಅನಾಗಾಮಿತಾಯಾ'ತಿ ವುತ್ತೇ ಇಮೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಅದ್ಧಾ ತಂ ಏಕಧಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ಸಕ್ಕಾ ತತಿಯಭೂಮಿಂ ಸಮಧಿಗನ್ತುಂ, ಯತೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮಿ ಪರಮಮಾಹ 'ಅಹಂ ಪಾಟಿಭೋಗೋ'ತಿ ಉಸ್ಸಾಹಜಾತಾ ತದತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಮಞ್ಞಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ಅನಾಗಾಮಿತಾಯ ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅತ್ತಾನಂ ಪಾಟಿಭೋಗಭಾವೇ ಠಪೇಸಿ।

ಕತಮಂ ಏಕಧಮ್ಮನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಕತಮ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾವಚನಂ। ಪುಚ್ಛಾ ಚ ನಾಮೇಸಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ - ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ, ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ, ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ, ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ , ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಕತಿಯಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಅಞ್ಞಾತಂ ಹೋತಿ ಅದಿಟ್ಠಂ ಅತುಲಿತಂ ಅತೀರಿತಂ ಅವಿಭೂತಂ ಅವಿಭಾವಿತಂ, ತಸ್ಸ ಞಾಣಾಯ ದಸ್ಸನಾಯ ತುಲನಾಯ ತೀರಣಾಯ ವಿಭೂತತ್ಥಾಯ ವಿಭಾವನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ **ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ**। ಪಕತಿಯಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಞಾತಂ ಹೋತಿ ದಿಟ್ಠಂ ತುಲಿತಂ ತೀರಿತಂ ವಿಭೂತಂ ವಿಭಾವಿತಂ। ಸೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ **ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ**। ಪಕತಿಯಾ ಸಂಸಯಪಕ್ಖನ್ದೋ ಹೋತಿ ವಿಮತಿಪಕ್ಖನ್ದೋ ದ್ವೇಳ್ಹಕಜಾತೋ - "ಏವಂ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ, ಕಿಂ ನು ಖೋ, ಕಥಂ ನು ಖೋ"ತಿ, ಸೋ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ **ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ**। ಭಗವಾ ಹಿ ಅನುಮತಿಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ - "ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ನಿಚ್ಚಂ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯; ಮಹಾವ॰ ೨೧), ಅಯಂ **ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ**। ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ - "ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರಾ ಭೂತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಠಿತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೇಸೀನಂ ವಾ ಅನುಗ್ಗಹಾಯ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧) ಅಯಂ **ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ**।

ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಪುಚ್ಛಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? ತೀಸು ಹಿ ಅದ್ಧಾಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖತಂ ಅದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಂ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ ಅದಿಟ್ಠಂ ಅತುಲಿತಂ ಅತೀರಿತಂ ಅವಿಭೂತಂ ಅವಿಭಾವಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತೇನ ನೇಸಂ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ ನತ್ಥಿ। ಯಂ ಪನ ತೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ, ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇನ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ ದೇವೇನ ವಾ ಮಾರೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ತೇನ ನೇಸಂ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾಪಿ ನತ್ಥಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ಅಕಥಂಕಥೀ ತಿಣ್ಣವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ವಿಗತಸಂಸಯಾ, ತೇನ ನೇಸಂ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾಪಿ ನತ್ಥಿ। ಇತರಾ ಪನ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾ ಅತ್ಥಿ, ತಾಸು ಅಯಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ತಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ಪುಟ್ಠಮತ್ಥಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಲೋಭಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಧಮ್ಮ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಲುಬ್ಭತಿ, ಲುಬ್ಭನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ **ಲೋಭೋ**। ಸ್ವಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣೋ ಮಕ್ಕಟಾಲೇಪೋ ವಿಯ, ಅಭಿಸಙ್ಗರಸೋ ತತ್ತಕಪಾಲೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಮಂಸಪೇಸಿ ವಿಯ, ಅಪರಿಚ್ಚಾಗಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ತೇಲಞ್ಜನರಾಗೋ ವಿಯ, ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನೋ, ತಣ್ಹಾನದಿಭಾವೇನ ವಡ್ಢಮಾನೋ ಯತ್ಥ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ, ಸೀಘಸೋತಾ ನದೀ ವಿಯ ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ಅಪಾಯಮೇವ ತಂ ಸತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಯಂ ಲೋಭಸದ್ದೋ ಸಬ್ಬಲೋಭಸಾಮಞ್ಞವಚನೋ, ಇಧ ಪನ ಕಾಮರಾಗವಚನೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ।

ಪುನ **ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿ ಆಲಪನಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಾನಂ ತತ್ಥ ಆದರಜನನತ್ಥಂ। **ಪಜಹಥಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೋ ವಿಹಿತೋ, ಸೋ ಚ ಪರಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏವ ಪವತ್ತತಿ, ನ ವಿಸುನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ವಿಹಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ “ಲೋಭಂ ಪಜಹಥಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಭಾವತೋ ದೋಸಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಹಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚವಿಸಯೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಿಚ್ಚೇ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇ ವುತ್ತೇ ತಸ್ಸಾ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಾನಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಂ ಸೇಸಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಮ್ಪಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚವಿಸಯಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಬ್ಯಾಪಾರೋ ಇಧ ಕಥಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಮ್ಪಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಸ್ಸ ಇಧ ವುತ್ತಭಾವೋ ಯಥಾರಹಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ **ಲೋಭಂ ಪಜಹಥಾ**ತಿ ಏತೇನ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಚ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಾ, ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಚ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಾತಿ ಅವಿನಾಭಾವೇನ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾ ಬೋಧಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸಹ ಫಲೇನ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಕಾಸಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ **ಲೋಭಂ ಪಜಹಥಾ**ತಿ ಸಹ ಫಲೇನ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ದೇಸಿತಾ। ಸಾ ಚ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ…ಪೇ॰… ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ಚಾತಿ ನಾನನ್ತರಿಕಭಾವೇನ ಸಹ ಫಲೇನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸತ್ತ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ವಿಭಾವಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಮೇತಾಯ ವಿಸುದ್ಧಿಕ್ಕಮಭಾವನಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾತ್ತಯಸಮ್ಪಾದನೇನ ಲೋಭಂ ಪಜಹಿತುಕಾಮೇನ –

“ಅನತ್ಥಜನನೋ ಲೋಭೋ, ಲೋಭೋ ಚಿತ್ತಪ್ಪಕೋಪನೋ।
ಭಯಮನ್ತರತೋ ಜಾತಂ, ತಂ ಜನೋ ನಾವಬುಜ್ಝತಿ॥

“ಲುದ್ಧೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಲುದ್ಧೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।
ಅನ್ಧತಮಂ ತದಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ಲೋಭೋ ಸಹತೇ ನರಂ”॥ (ಇತಿವು॰ ೮೮)।

ರತ್ತೋ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ರಾಗೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಪಾಣಮ್ಪಿ ಹನತಿ, ಅದಿನ್ನಮ್ಪಿ ಆದಿಯತಿ, ಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ಛಿನ್ದತಿ, ನಿಲ್ಲೋಪಮ್ಪಿ ಹರತಿ, ಏಕಾಗಾರಿಕಮ್ಪಿ ಕರೋತಿ, ಪರಿಪನ್ಥೇಪಿ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪರದಾರಮ್ಪಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಮುಸಾಪಿ ಭಣತಿ। ತದಪಿ ತೇಸಂ ಭವತಂ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಅಜಾನತಂ ಅಪಸ್ಸತಂ ಅವೇದಯತಂ ತಣ್ಹಾನುಗತಾನಂ ಪರಿತಸ್ಸಿತಂ ವಿಪ್ಫನ್ದಿತಮೇವ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೪)।

“ತಣ್ಹಾದುತಿಯೋ ಪುರಿಸೋ, ದೀಘಮದ್ಧಾನ ಸಂಸರಂ।
ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವಂ, ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತತಿ”॥ (ಇತಿವು॰ ೧೫, ೧೦೫)।

“ನತ್ಥಿ ರಾಗಸಮೋ ಅಗ್ಗಿ, ನತ್ಥಿ ದೋಸಸಮೋ ಕಲಿ”॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೨, ೨೫೧)।

“ಕಾಮರಾಗೇನ ಡಯ್ಹಾಮಿ, ಚಿತ್ತಂ ಮೇ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ”॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೨)।

“ಯೇ ರಾಗರತ್ತಾನುಪತನ್ತಿ ಸೋತಂ, ಸಯಂಕತಂ ಮಕ್ಕಟಕೋವ ಜಾಲ”ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೪೭) ಚ -

ಏವಮಾದಿಸುತ್ತಪದಾನುಸಾರೇನ ನಾನಾನಯೇಹಿ ಲೋಭಸ್ಸ ಆದೀನವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹೋ, ಅಸುಭಭಾವನಾನುಯೋಗೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ, ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ದಸವಿಧಞ್ಹಿ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಾಮರಾಗೋ ಪಹೀಯತಿ, ಕಾಯಗತಾಸತಿಭಾವನಾವಸೇನ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕೇ ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದಿವಸೇನ ಅವಿಞ್ಞಾಣಕೇ ಅಸುಭೇ ಅಸುಭಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಮನಚ್ಛಟ್ಠೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಸಂವರಣವಸೇನ ಸತಿಕವಾಟೇನ ಪಿಹಿತದ್ವಾರಸ್ಸಾಪಿ , ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಾ ಆಲೋಪಾನಂ ಓಕಾಸೇ ಸತಿ ಉದಕಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಯಾಪನಸೀಲತಾಯ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುನೋಪಿ। ತೇನೇವಾಹ -

“ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಚ ಆಲೋಪೇ, ಅಭುತ್ವಾ ಉದಕಂ ಪಿವೇ।
ಅಲಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಾಯ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ”ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೯೮೩)।

ಅಸುಭಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾರತೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ದಸಅಸುಭನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನೇವಾಹ -

“ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ, ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ”ತಿ।

ಏವಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಲೋಭಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ತಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಲೋಭಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಧಮ್ಮಂ ಪಜಹಥ, ಅಹಂ ವೋ ಪಾಟಿಭೋಗೋ ಅನಾಗಾಮಿತಾಯಾ”ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ “ಕೋ ಪನೇತ್ಥ ಲೋಭೋ ಪಹೀಯತಿ, ಕಿಂ ಅತೀತೋ, ಅಥ ಅನಾಗತೋ, ಉದಾಹು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ”ತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ನ ತಾವ ಅತೀತೋ ಲೋಭೋ ಪಹೀಯೇಯ್ಯ, ನ ಅನಾಗತೋ ವಾ ತೇಸಂ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ನಿರುದ್ಧಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ವಾಯಾಮೋ ಚ ಅಫಲೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ಏವಮ್ಪಿ ಅಫಲೋ ವಾಯಾಮೋ ತಸ್ಸ ಸರಸಭಙ್ಗತ್ತಾ, ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾ ಚ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾ ಲೋಭೋ ಸಿಯಾ, ನ ಚಾಯಂ ನಯೋ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ। ವುಚ್ಚತೇ - ನ ವುತ್ತನಯೇನ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಲೋಭೋ ಪಹೀಯತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಇಧ ತರುಣರುಕ್ಖೋ ಅಸಞ್ಜಾತಫಲೋ, ತಂ ಪುರಿಸೋ ಕುಠಾರಿಯಾ ಮೂಲೇ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಛೇದೇ ಅಸತಿ ಯಾನಿ ಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯುಂ, ತಾನಿ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಅಜಾತಾನಿ ಏವ ನ ಜಾಯೇಯ್ಯುಂ, ಏವಮೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇ ಅಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹೋ ಲೋಭೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಪಚ್ಚಯಘಾತಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು “ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಟ್ಠಾನತಾಯ ಭೂಮಿ ನಾಮ। ಸಾ ಭೂಮಿ ತೇನ ಲದ್ಧಾತಿ ಕತ್ವಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನೋ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನೋ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನೋ ಅಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಚ ಅಯಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ। **ಏತನ್ತಿ** ಏತಂ ಅತ್ಥಜಾತಂ। ಇದಾನಿ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಂ। **ಇತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಕೇನ ಪನ ವುಚ್ಚತಿ? ಭಗವತಾ ವ। ಅಞ್ಞೇಸು ಹಿ ತಾದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಸಙ್ಗೀತಿಕಾರೇಹಿ ಉಪನಿಬನ್ಧಗಾಥಾ ಹೋನ್ತಿ, ಇಧ ಪನ ಭಗವತಾ ವ ಗಾಥಾರುಚಿಕಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಗಾಥಾ ಭಾಸಿತಾ।

ತತ್ಥ **ಯೇನ ಲೋಭೇನ ಲುದ್ಧಾಸೇ, ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಿನ್ತಿ** ಯೇನ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣೇನ ತತೋ ಏವ ಅಭಿಸಙ್ಗರಸೇನ ಲೋಭೇನ ಲುದ್ಧಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರೇಸು ಆಯತನೇಸು ಗಿದ್ಧಾ ಗಧಿತಾ। **ಸೇತಿ** ಹಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಸೇ-ಕಾರಾಗಮಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಥಾ ಲುದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಸುಚರಿತಂ ಅಕತ್ವಾ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿ ಚ ಉಪಚಿನಿತ್ವಾ ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತವಿಸತ್ತತಾಯ ಸತ್ತಾತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾ ಪಾಣಿನೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ದುಗ್ಗತೀತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ ನಿರಯಂ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ತಂ ಲೋಭಂ ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾಯ, ಪಜಹನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸಿನೋತಿ ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಲೋಭಂ ಸಭಾವತೋ ಸಮುದಯತೋ ಅತ್ಥಙ್ಗಮತೋ ಅಸ್ಸಾದತೋ ಆದೀನವತೋ ನಿಸ್ಸರಣತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತಂ ಹೇತುನಾ ಞಾಯೇನ ಅಞ್ಞಾಯ ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ ರೂಪಾದಿಕೇ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚಾದೀಹಿ ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸನತೋ ವಿಪಸ್ಸಿನೋ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಪಜಹನ್ತಿ, ನ ಪುನ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ದೇನ್ತಿ। **ಪಹಾಯ ನ ಪುನಾಯನ್ತಿ, ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಕುದಾಚನನ್ತಿ** ಏವಂ ಸಹಜೇಕಟ್ಠಪಹಾನೇಕಟ್ಠೇಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತಂ ಲೋಭಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹಿತ್ವಾ ಪುನ ಪಚ್ಛಾ ಇಮಂ ಕಾಮಧಾತುಸಙ್ಖಾತಂ ಲೋಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಕದಾಚಿಪಿ ನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇನ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ।

ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋತಿ ನಿದಾನಾವಸಾನತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಗಾಥಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಪಕಾಸಿತೋ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಇದಾನಿ ವಕ್ಖಮಾನಸುತ್ತತ್ಥಸಮ್ಪಿಣ್ಡನೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತಂ, ಪಹಾನಾಪದೇಸೇನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಇತರಂ ಸಚ್ಚದ್ವಯಞ್ಚ ತದುಭಯಹೇತುತಾಯ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಂ। ಗಾಥಾಯ ಪನ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾನಿ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಞಾಯನ್ತಿ, ಇತರಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಂ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಸುತ್ತೇಸು।

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇತಿವುತ್ತಕವಣ್ಣನಾಯ ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದೋಸಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨. **ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ...ಪೇ॰... ದೋಸನ್ತಿ** ದುತಿಯಸುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಾ। ಯಥಾ ಏತ್ಥ, ಏವಂ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಂಯೇವ ಕರಿಸ್ಸಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ದೋಸಬಹುಲಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ದೋಸವೂಪಸಮನತ್ಥಂ ದೇಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ "**ದೋಸಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಧಮ್ಮಂ ಪಜಹಥಾ**"ತಿ ಆಗತಂ। ತತ್ಥ **ದೋಸನ್ತಿ** "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀತಿ ಆಘಾತೋ ಜಾಯತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೯೬೦) ನಯೇನ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾನಂ ನವನ್ನಂ, "ಅತ್ಥಂ ಮೇ ನಾಚರೀ"ತಿಆದೀನಞ್ಚ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸಿದ್ಧಾನಂ ನವನ್ನಮೇವಾತಿ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಾದಿನಾ ಅಟ್ಠಾನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಅಞ್ಞತರಾಘಾತವತ್ಥುಸಮ್ಭವಂ ಆಘಾತಂ। ಸೋ ಹಿ ದುಸ್ಸನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ದುಸ್ಸತಿ, ದುಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ ದೋಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಲಕ್ಖಣೋ ಪಹಟಾಸೀವಿಸೋ ವಿಯ, ವಿಸಪ್ಪನರಸೋ ವಿಸನಿಪಾತೋ ವಿಯ, ಅತ್ತನೋ

ನಿಸ್ಸಯದಹನರಸೋ ವಾ ದಾವಗ್ಗಿ ವಿಯ, ದುಸ್ಸನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ಲದ್ಧೋಕಾಸೋ ವಿಯ ಸಪತ್ತೋ, ಯಥಾವುತ್ತಆಘಾತವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನೋ ವಿಸಸಂಸಟ್ಠಪೂತಿಮುತ್ತಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಜಹಥಾತಿ** ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಥ। ತತ್ಥ ಯೇ ಇಮೇ –

"ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಘಾತಪಟಿವಿನಯಾ, ಯತ್ಥ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಆಘಾತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಟಿವಿನೇತಬ್ಬೋ। ಕತಮೇ ಪಞ್ಚ? ಯಸ್ಮಿಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲೇ ಆಘಾತೋ ಜಾಯೇಥ, ಮೇತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ…ಪೇ॰… ಕರುಣಾ…ಪೇ॰… ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಸತಿಅಮನಸಿಕಾರೋ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಆಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ, ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಆಘಾತೋ ಪಟಿವಿನೇತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಿಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲೇ ಆಘಾತೋ ಜಾಯೇಥ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಾ 'ಕಮ್ಮಸ್ಸಕೋ ಅಯಮಾಯಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮದಾಯಾದೋ…ಪೇ॰… ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೬೧) –

ಏವಂ ಪಞ್ಚ ಆಘಾತಪ್ಪಟಿವಿನಯಾ ವುತ್ತಾಯೇವ।

"ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಆವುಸೋ, ಆಘಾತಪಟಿವಿನಯಾ, ಯತ್ಥ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಆಘಾತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಟಿವಿನೇತಬ್ಬೋ। ಕತಮೇ ಪಞ್ಚ? ಇಧಾವುಸೋ, ಏಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಪರಿಸುದ್ಧಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಹೋತಿ ಪರಿಸುದ್ಧವಚೀಸಮಾಚಾರೋ; ಏವರೂಪೇಪಿ, ಆವುಸೋ, ಪುಗ್ಗಲೇ ಆಘಾತೋ ಪಟಿವಿನೇತಬ್ಬೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೬೨) –

ಏವಮಾದಿನಾಪಿ ನಯೇನ ಪಞ್ಚ ಆಘಾತಪಟಿವಿನಯಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಆಘಾತಪಟಿವಿನಯವಿಧಿನಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ। ಅಪಿಚ ಯೋ –

"ಉಭತೋದಣ್ಡಕೇನ ಚೇಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಕಚೇನ ಚೋರಾ ಓಚರಕಾ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಿ ಓಕನ್ತೇಯ್ಯುಂ, ತತ್ರಾಪಿ ಯೋ ಮನೋ ಪದೂಸೇಯ್ಯ, ನ ಮೇ ಸೋ ತೇನ ಸಾಸನಕರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೨) ಸತ್ಥು ಓವಾದೋ।

"ತಸ್ಸೇವ ತೇನ ಪಾಪಿಯೋ, ಯೋ ಕುದ್ಧಂ ಪಟಿಕುಜ್ಝತಿ।
ಕುದ್ಧಂ ಅಪ್ಪಟಿಕುಜ್ಝನ್ತೋ, ಸಙ್ಗಾಮಂ ಜೇತಿ ದುಜ್ಜಯಂ॥

"ಉಭಿನ್ನಮತ್ಥಂ ಚರತಿ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ।
ಪರಂ ಸಙ್ಕುಪಿತಂ ಞತ್ವಾ, ಯೋ ಸತೋ ಉಪಸಮ್ಮತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೮)।

"ಸತ್ತಿಮೇ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಪತ್ತಕನ್ತಾ ಸಪತ್ತಕರಣಾ ಕೋಧನಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಇತ್ಥಿಂ ವಾ ಪುರಿಸಂ ವಾ। ಕತಮೇ ಸತ್ತ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಪತ್ತೋ ಸಪತ್ತಸ್ಸ ಏವಂ ಇಚ್ಛತಿ, 'ಅಹೋ ವತಾಯಂ ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ ಅಸ್ಸಾ'ತಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಪತ್ತೋ ಸಪತ್ತಸ್ಸ ವಣ್ಣವತಾಯ ನನ್ದತಿ। ಕೋಧನೋಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಕೋಧಾಭಿಭೂತೋ ಕೋಧಪರೇತೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸೋ ಹೋತಿ ಸುನ್ಹಾತೋ ಸುವಿಲಿತ್ತೋ ಕಪ್ಪಿತಕೇಸಮಸ್ಸು ಓದಾತವತ್ಥವಸನೋ, ಅಥ ಖೋ ಸೋ ದುಬ್ಬಣ್ಣೋವ ಹೋತಿ ಕೋಧಾಭಿಭೂತೋ। ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಠಮೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಪತ್ತಕನ್ತೋ ಸಪತ್ತಕರಣೋ ಕೋಧನಂ ಆಗಚ್ಛತಿ ಇತ್ಥಿಂ ವಾ ಪುರಿಸಂ ವಾ।

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಪತ್ತೋ ಸಪತ್ತಸ್ಸ ಏವಂ ಇಚ್ಛತಿ 'ಅಹೋ ವತಾಯಂ ದುಕ್ಖಂ ಸಯೇಯ್ಯಾ'ತಿ…ಪೇ॰… ನ ಪಚುರತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾತಿ…ಪೇ॰… ನ ಭೋಗವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ…ಪೇ॰… ನ ಯಸವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ…ಪೇ॰… ನ ಮಿತ್ತವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ…ಪೇ॰… ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಪತ್ತೋ ಸಪತ್ತಸ್ಸ ಸುಗತಿಗಮನೇ ನನ್ದತಿ। ಕೋಧನೋಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಕೋಧಾಭಿಭೂತೋ ಕೋಧಪರೇತೋ ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರತಿ, ವಾಚಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರತಿ, ಮನಸಾ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರತಿ। ಸೋ

ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರಿತ್ವಾ ವಾಚಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರಿತ್ವಾ ಮನಸಾ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರಿತ್ವಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ…ಪೇ॰… ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ ಕೋಧಾಭಿಭೂತೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೪)।

"ಕುದ್ಧೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಕುದ್ಧೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ…ಪೇ॰…॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೪)।

"ಕೋಧಂ ಜಹೇ ವಿಪ್ಪಜಹೇಯ್ಯ ಮಾನಂ, ಸಂಯೋಜನಂ ಸಬ್ಬಮತಿಕ್ಕಮೇಯ್ಯ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೨೧)।

"ಅನತ್ಥಜನನೋ ಕೋಧೋ, ಕೋಧೋ ಚಿತ್ತಪ್ಪಕೋಪನೋ…ಪೇ॰…॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೪)।

"ಕೋಧಂ ಛೇತ್ವಾ ಸುಖಂ ಸೇತಿ, ಕೋಧಂ ಛೇತ್ವಾ ನ ಸೋಚತಿ।
ಕೋಧಸ್ಸ ವಿಸಮೂಲಸ್ಸ, ಮಧುರಗ್ಗಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೭)।

"ಏಕಾಪರಾಧಂ ಖಮ ಭೂರಿಪಞ್ಞ,
ನ ಪಣ್ಡಿತಾ ಕೋಧಬಲಾ ಭವನ್ತೀ"ತಿ॥ –

ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ದೋಸೇ ಆದೀನವೇ ವುತ್ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ದೋಸಪ್ಪಹಾನೇ ಆನಿಸಂಸೇ ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ದೋಸಂ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಾದಿವಸೇನ ಪಜಹಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ದೋಸಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಥ, ಪಜಹಥಾತಿ ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ತತ್ಥ ನಿಯೋಜನಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ದೋಸಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಧಮ್ಮಂ ಪಜಹಥಾ"ತಿ। **ದುಟ್ಠಾಸೇ**ತಿ ಆಘಾತೇನ ದೂಸಿತಚಿತ್ತತಾಯ ಪದುಟ್ಠಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಮೋಹಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩. ತತಿಯೇ **ಮೋಹ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಞ್ಞಾಣನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಭಾಗೇನ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದಮ್ಪಿ ಮುಯ್ಹನ್ತಿ। ತೇನ ಸಯಂ ವಾ ಮುಯ್ಹತಿ ಮುಯ್ಹನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ ಮೋಹೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನ್ಧಭಾವಲಕ್ಖಣೋ, ಅಞ್ಞಾಣಲಕ್ಖಣೋ ವಾ, ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧರಸೋ, ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಚ್ಛಾದನರಸೋ ವಾ, ಅಸಮ್ಮಾಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಅನ್ಧಕಾರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾ, ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪದಟ್ಠಾನೋ, ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಾನಂ ಮೂಲನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇಧಾಪಿ **ಪಜಹಥಾ**ತಿ ಪದಸ್ಸ –

"ಮೂಳ್ಹೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಮೂಳ್ಹೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।
ಅನ್ಧತಮಂ ತದಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ಮೋಹೋ ಸಹತೇ ನರಂ"॥ (ಇತಿವು॰ ೮೮)।

"ಅನತ್ಥಜನನೋ ಮೋಹೋ…ಪೇ॰…॥ (ಇತಿವು॰ ೮೮)।

"ಅವಿಜ್ಜಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ" (ಇತಿವು॰ ೪೦)।

"ಮೋಹಸಮ್ಬನ್ಧನೋ ಲೋಕೋ, ಭಬ್ಬರೂಪೋವ ದಿಸ್ಸತಿ"। (ಉದಾ॰ ೭೦)।

"ಮೋಹೋ ನಿದಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಯಾಯ" (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪)।

“ಮೂಳ್ಹೋ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಮೋಹೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಮ್ಪಿ ಭಯಂ ವೇರಂ ಪಸವತಿ, ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಮ್ಪಿ ಭಯಂ ವೇರಂ ಪಸವತೀ”ತಿ ಚ -

ಆದಿನಾ ನಯೇನ “ಯೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬೋ, ಅತ್ಥತೋ ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಮೋಹಹೇತುಕೋ”ತಿ ಚ ಮೋಹೇ ಆದೀನವಂ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಮೋಹಪ್ಪಹಾನೇ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಪ್ಪಹಾನಕ್ಕಮೇನೇವ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಮೋಹಂ ಪಜಹನ್ತಾ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಯಥಾವುತ್ತಲೋಭದೋಸೇಕಟ್ಠಂ ಮೋಹಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಏವ ಹಿ ಮೋಹೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ। **ಮೂಳ್ಹಾಸೇ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಾದಿಭೇದೇ ಅತ್ತನೋ ಹಿತಾಹಿತೇ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಕೋಧಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪. ಚತುತ್ಥೇ **ಕೋಧ**ನ್ತಿ ದೋಸಂ। ದೋಸೋ ಏವ ಹಿ ಕೋಧಪರಿಯಾಯೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ದುತಿಯಸುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ ಕುಜ್ಝನಲಕ್ಖಣೋ ಕೋಧೋ, ಆಘಾತಕರಣರಸೋ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪತ್ತಿಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಚೇತಸೋ ಪೂತಿಭಾವೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಮಕ್ಖಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫. ಪಞ್ಚಮೇ **ಮಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಂ। ಯದಿಪಿ ಹಿ ಸೋ ಗೂಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಂ ಪಹರನ್ತೋ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಕರಂ ಪಠಮತರಂ ಮಕ್ಖತಿಯೇವ, ತಥಾಪಿ ಪರೇಸಂ ಗುಣಮಕ್ಖನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ “ಪರಗುಣಮಕ್ಖನೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಉದಕಪುಞ್ಛನಮಿವ ನ್ಹಾತಸ್ಸ ಸರೀರಗತಂ ಉದಕಂ ಪರೇಸಂ ಗುಣೇ ಮಕ್ಖೇತಿ ಪುಞ್ಛತಿ ವಿನಾಸೇತಿ , ಪರೇಹಿ ವಾ ಕತಾನಂ ಮಹನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಕಾರಾನಂ ಖೇಪನತೋ ಧಂಸನತೋ ಮಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಲಕ್ಖಣೋ, ತೇಸಂ ವಿನಾಸನರಸೋ, ತದವಚ್ಛಾದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಪರೇಸಂ ಗುಣಮಕ್ಖನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತೋ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಜಹಥಾ**ತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಂ ದೋಸಂ, ದೋಸೇ ಚ ವುತ್ತನಯಂ ಆದೀನವಂ, ಪಹಾನೇ ಚಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಪಜಹನ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅನವಸೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಕ್ಖಾಸೇ**ತಿ ಮಕ್ಖಿತಾ ಮಕ್ಖಿತಪರಗುಣಾ, ಪರೇಸಂ ಗುಣಾನಂ ಮಕ್ಖಿತಾರೋ, ತತೋ ಏವ ಅತ್ತನೋಪಿ ಧಂಸಿತಗುಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಮಾನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬. ಛಟ್ಠೇ **ಮಾನ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಆದಿವತ್ಥುಕಂ ಚೇತಸೋ ಉನ್ನಮನಂ। ಸೋ ಹಿ “ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಮಞ್ಞನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಮಞ್ಞತಿ, ಮಾನನಂ ಸಮ್ಪಗ್ಗಹೋತಿ ವಾ ಮಾನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ,

ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋತಿ ಏವಂ ತಿವಿಧೋ। ಪುನ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸದಿಸೋ, ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಹೀನೋ; ಸದಿಸಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋ, ಸದಿಸಸ್ಸ ಸದಿಸೋ, ಸದಿಸಸ್ಸ ಹೀನೋ; ಹೀನಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋ, ಹೀನಸ್ಸ ಸದಿಸೋ, ಹೀನಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋತಿ ಏವಂ ನವವಿಧೋಪಿ ಉನ್ನತಿಲಕ್ಖಣೋ, ಅಹಂಕಾರರಸೋ, ಸಮ್ಪಗ್ಗಹರಸೋ ವಾ, ಉದ್ಧುಮಾತಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಕೇತುಕಮ್ಯತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾ, ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಪದಟ್ಠಾನೋ ಉಮ್ಮಾದೋ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಜಹಥಾತಿ** ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನಪರವಮ್ಭನನಿಮಿತ್ತತಾ, ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೇಸು ಅಭಿವಾದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಸಾಮೀಚಿಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಅಕರಣೇ ಕಾರಣತಾ, ಜಾತಿಮದಪುರಿಸಮದಾದಿಭಾವೇನ ಪಮಾದಾಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋತಿ ಏವಮಾದಿಭೇದಂ ಆದೀನವಂ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ನಿರತಿಮಾನತಾಯ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ರಾಜಸಭಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ ಚಣ್ಡಾಲೋ ವಿಯ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ನೀಚಚಿತ್ತತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ತಂ ಪಜಹನ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಏವ ಹಿ ಮಾನೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಮತ್ತಾಸೇತಿ** ಜಾತಿಮದಪುರಿಸಮದಾದಿವಸೇನ ಮಾನೇನ ಪಮಾದಾಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತೇನ ಮತ್ತಾ ಅತ್ತಾನಂ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಚರನ್ತಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಇಮೇಸು ಪನ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಛಸು ಸುತ್ತೇಸು ಗಾಥಾಸು ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ದೇಸನಾ ನಿಟ್ಠಾಪಿತಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ಇಮೇ ಅವಿಹಾ ಅತಪ್ಪಾ ಸುದಸ್ಸಾ ಸುದಸ್ಸೀ ಅಕನಿಟ್ಠಾತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ತೇಸು ಅವಿಹೇಸು ಉಪಪನ್ನಾ ಅವಿಹಾ ನಾಮ। ತೇ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ, ತಥಾ ಅತಪ್ಪಾ, ಸುದಸ್ಸಾ, ಸುದಸ್ಸಿನೋ। ಅಕನಿಟ್ಠೇಸು ಪನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ಪರಿಹಾಯತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಅವಿಹಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಅವಿಹಾದೀಸು ಆದಿತೋ ಪಞ್ಚಕಪ್ಪಸತಾದಿಭೇದಂ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಧಿಮತ್ತಪ್ಪಯೋಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಪ್ಪದುಕ್ಖೇನ ಅಕಸಿರೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಧಿಮತ್ತಪ್ಪಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ದುಕ್ಖೇನ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ** ನಾಮ। ಇತರೋ ಪನ ಅವಿಹಾದೀಸು ಉದ್ಧಂವಾಹಿತಭಾವೇನ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಸೋತಂ, ವಟ್ಟಸೋತಂ, ಮಗ್ಗಸೋತಮೇವ ವಾತಿ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ। ಅವಿಹಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ।

ಏತ್ಥ ಚ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ, ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ, ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ, ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀತಿ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ? ಯೋ ಅವಿಹತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚತ್ತಾರೋ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ತಯೋ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಸುದಸ್ಸೀದೇವಲೋಕೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಇತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಮೇವ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ , ಅಯಂ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಚತೂಸು ದೇವಲೋಕೇಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ, ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮಾತಿ।

ತತ್ಥ ಅವಿಹೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕಪ್ಪಸತತೋ ಉದ್ಧಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಕೋ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಪ್ಪಸತಾನಂ ಮತ್ಥಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಕೋ, ಪಞ್ಚಕಪ್ಪಸತೇ ಅಸಮ್ಪತ್ತೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಕೋತಿ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಉಪಪನ್ನಂ ವಾ ಸಮನನ್ತರಾ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ವೇಮಜ್ಝ"ನ್ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೩೬)। ವಾ-ಸದ್ದೇನ ಹಿ ಪತ್ತಮತ್ತೋಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ। ಏವಂ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಏಕೋ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ। ತೇಸು ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಪಞ್ಚ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಪಞ್ಚಾತಿ ದಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಅತಪ್ಪಾಸುದಸ್ಸಾಸುದಸ್ಸೀಸೂತಿ ಚತ್ತಾರೋ ದಸಕಾ ಚತ್ತಾರೀಸಂ

ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಪನ ಉದ್ಧಂಸೋತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಚತ್ತಾರೋ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಅಟ್ಠ, ಏವಮೇತೇ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾರೀಸಂ ಅನಾಗಾಮಿನೋ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಇಮೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ಅವಿಸೇಸವಚನೇನ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸಬ್ಬಪರಿಞ್ಞಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭. ಸತ್ತಮೇ **ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅನವಸೇಸಂ। ಅನವಸೇಸವಾಚಕೋ ಹಿ ಅಯಂ ಸಬ್ಬ-ಸದ್ದೋ। ಸೋ ಯೇನ ಯೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನವಸೇಸತಂ ದೀಪೇತಿ; ಯಥಾ "ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ, ಸಬ್ಬಾ ವೇದನಾ, ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಸಬ್ಬ-ಸದ್ದೋ ಸಪ್ಪದೇಸನಿಪ್ಪದೇಸವಿಸಯತಾಯ ದುವಿಧೋ। ತಥಾ ಹೇಸ ಸಬ್ಬಸಬ್ಬಂ, ಪದೇಸಸಬ್ಬಂ, ಆಯತನಸಬ್ಬಂ, ಸಕ್ಕಾಯಸಬ್ಬನ್ತಿ ಚತೂಸು ವಿಸಯೇಸು ದಿಟ್ಠಪ್ಪಯೋಗೋ। ತತ್ಥ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫) ಸಬ್ಬಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಆಗತೋ। "ಸಬ್ಬೇಸಂ ವೋ, ಸಾರಿಪುತ್ತಾ, ಸುಭಾಸಿತಂ ಪರಿಯಾಯೇನಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪೫) ಪದೇಸಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ। "ಸಬ್ಬಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ, ಚಕ್ಖುಞ್ಚೇವ ರೂಪಞ್ಚ...ಪೇ॰...। ಮನಞ್ಚೇವ ಧಮ್ಮೇ ಚಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩-೨೫) ಏತ್ಥ ಆಯತನಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ। "ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಮೂಲಪರಿಯಾಯಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧) ಸಕ್ಕಾಯಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಆಗತೋ ನಿಪ್ಪದೇಸವಿಸಯೋ, ಇತರೇಸು ತೀಸುಪಿ ಆಗತೋ ಸಪ್ಪದೇಸವಿಸಯೋ । ಇಧ ಪನ ಸಕ್ಕಾಯಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಇಧ "ಸಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಗಹಿತಾ।

ಅನಭಿಜಾನನ್ತಿ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ, ಇಮೇ ಅಕುಸಲಾ, ಇಮೇ ಸಾವಜ್ಜಾ, ಇಮೇ ಅನವಜ್ಜಾ"ತಿಆದಿನಾ "ಇಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ಇಮಾನಿ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ, ಇಮಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಸಬ್ಬೇ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವತೋ ಅನಭಿಜಾನನ್ತೋ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಞಾಣೇನ ನ ಜಾನನ್ತೋ। **ಅಪರಿಜಾನ**ನ್ತಿ ನ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ। ಯೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಜಾತಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಸೋ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಜಾನಾತಿ - ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ, ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ, ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ? ಸಬ್ಬಂ ತೇಭೂಮಕಂ ನಾಮರೂಪಂ - "ಇದಂ ರೂಪಂ, ಏತ್ತಕಂ ರೂಪಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ। ಇದಂ ನಾಮಂ, ಏತ್ತಕಂ ನಾಮಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ"ತಿ ಭೂತಪ್ಪಸಾದಾದಿಪ್ಪಭೇದಂ ರೂಪಂ, ಫಸ್ಸಾದಿಪ್ಪಭೇದಂ ನಾಮಞ್ಚ, ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಯಂ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ। ಕತಮಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ? ಏವಂ ಞಾತಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತೀರೇತಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ರೋಗತೋತಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ। ಅಯಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ। ಕತಮಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ? ಏವಂ ತೀರಯಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹತಿ। ಅಯಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ।

ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಯೋಪಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ। ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿಅನುಲೋಮಪರಿಯೋಸಾನಾ ವಾ ಪಞ್ಞಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹನಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ। ಯೋ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಸೋ ಇಮಾಹಿ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಜಾನಾತಿ। ಇಧ ಪನ ವಿರಾಗಪ್ಪಹಾನಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ ವಸೇನ ಪರಿಜಾನನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯೋ ಪನೇವಂ ನ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಅಪರಿಜಾನ"ನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿರಾಜಯನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯವಿಸೇಸೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ನ ವಿರಾಜಯಂ, ನ ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ; ಯಥಾ ತತ್ಥ ರಾಗೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪ್ಪಜಹ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ತತ್ಥ ಪಹಾತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಂ ಅನವಸೇಸತೋ ನ ಪಜಹನ್ತೋ। ಯಥಾ ಚೇತಂ, ಏವಂ ಅಭಿಜಾನನಾದಯೋಪಿ ಮಿಸ್ಸಕಮಗ್ಗವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಹಿ ನಾನಾಚಿತ್ತವಸೇನ ಞಾತತೀರಣಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಕಮೇನ ಅಭಿಜಾನನಾದೀನಿ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣೇನೇವ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನಿಪ್ಫಾದೇನ್ತಂ ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ। **ಅಭಬ್ಬೋ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಕಲಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಖೇಪನಾಯ ನ ಭಬ್ಬೋ, ನಾಲಂ ನ ಸಮತ್ಥೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಖೋತಿ ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕೇ, **ಖೋ**-ಸದ್ದೋ ಅವಧಾರಣೇ। ತದುಭಯೇನ ಅಭಿಜಾನನಾದಿತೋ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ವಿಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಸ್ಸ ಚ ಏಕನ್ತಕಾರಣಂ ದೀಪೇತಿ। ಅಭಿಜಾನನಾದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವುತ್ತಮೇವ। ತತ್ಥ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ವಿಧಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ। ಅಪಿಚ **ಅಭಿಜಾನ**ನ್ತಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತಂ ಸಕ್ಕಾಯಸಬ್ಬಂ ಸರೂಪತೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖೀಕರಣವಸೇನ ಅಭಿಜಾನನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾಕಾರಾದಿಪರಿಗ್ಗಹೇನ ತಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನವಸೇನ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ। **ವಿರಾಜಯ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಮದೇವಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಅವಬೋಧೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಭಯಾದೀನವನಿಬ್ಬಿದಾದಿಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿರತ್ತಂ ಕರೋನ್ತೋ ತತ್ಥ ಅಣುಮತ್ತಮ್ಪಿ ರಾಗಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ। **ಪಜಹ**ನ್ತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಂ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಂ ಪಜಹನ್ತೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ। **ಭಬ್ಬೋ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾ**ತಿ ಏವಂ ಕಿಲೇಸಮಲಪ್ಪಹಾನೇನೇವ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ ಅನವಸೇಸವಿಪಾಕವಟ್ಟಖೇಪನಾಯ ಸಕಲಸಂಸಾರವಟ್ಟದುಕ್ಖಪರಿಕ್ಖಯಭೂತಾಯ ವಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಭಬ್ಬೋ ಏಕನ್ತೇನೇತಂ ಪಾಪುಣಿತುನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಯೋ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬತೋ ಞತ್ವಾತಿ ಯೋ ಯುತ್ತಯೋಗೋ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋ ಸಬ್ಬಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಜಾತಂ ಸಬ್ಬತೋ ಸಬ್ಬಭಾಗೇನ ಕುಸಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗತೋ ದುಕ್ಖಾದಿಪೀಳನಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಚ। ಅಥ ವಾ **ಸಬ್ಬತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಜಾನಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನೇವ ವಾ ಜಾನನಹೇತು। **ಸಬ್ಬತ್ಥೇಸು ನ ರಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ಸಕ್ಕಾಯಧಮ್ಮೇಸು ನ ರಜ್ಜತಿ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ರಾಗಂ ನ ಜನೇತಿ। ಇಮಿನಾಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಗಾಹಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತಂ ನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಮಾನಗ್ಗಾಹಾನಂ "ಏತಂ ಮಮ ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹತ್ತಯಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸ ವೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸ**-ಇತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ವೇ**-ತಿ ಬ್ಯತ್ತಂ, ಏಕಂಸೇನಾತಿ ವಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಸಬ್ಬಪರಿಞ್ಞಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಪರಿಜಾನನತೋ, ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪರಿಜಾನನತೋ। **ಸೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ, ಅರಿಯೋ ಏವ ವಾ। **ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಮುಪಚ್ಚಗಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಅಚ್ಚಗಾ ಅತಿಕ್ಕಮಿ, ಸಮತಿಕ್ಕಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಮಾನಪರಿಞ್ಞಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮. ಅಟ್ಠಮೇ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ಕೇವಲಂ ಮಾನವಸೇನ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ। ಗಾಥಾಸು ಪನ **ಮಾನುಪೇತಾ ಅಯಂ ಪಜಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಪಜಾಯತೀತಿ **ಪಜಾ**ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಮಞ್ಞನಲಕ್ಖಣೇನ ಮಾನೇನ ಉಪೇತಾ ಉಪಗತಾ। **ಮಾನಗನ್ಥಾ ಭವೇ ರತಾ**ತಿ ಕಿಮಿಕೀಟಪಟಙ್ಗಾದಿಅತ್ತಭಾವೇಪಿ ಮಾನೇನ ಗನ್ಥಿತಾ ಮಾನಸಂಯೋಜನೇನ ಸಂಯುತ್ತಾ। ತತೋ ಏವ

ದೀಘರತ್ತಂ ಪರಿಭಾವಿತಾಹಂಕಾರವಸೇನ “ಏತಂ ಮಮಾ”ತಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅಜ್ಝೋಸಾನಬಹುಲತ್ತಾ ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚಸುಖಅತ್ತಾದಿವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಚ ಕಾಮಾದಿಭವೇ ರತಾ। **ಮಾನಂ ಅಪರಿಜಾನನ್ತಾ**ತಿ ಮಾನಂ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ನ ಪರಿಜಾನನ್ತಾ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ವಾ ಅನತಿಕ್ಕಮನ್ತಾ, “ಮಾನಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯಾ”ತಿ ಕೇಚಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಆಗನ್ತಾರೋ ಪುನಬ್ಭವ**ನ್ತಿ ಪುನ ಆಯಾತಿಂ ಉಪಪತ್ತಿಭವಂ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವನತೋ ವಾ ಪುನಬ್ಭವಸಙ್ಖಾತಂ ಸಂಸಾರಂ ಅಪರಾಪರಂ ಪರಿವತ್ತನವಸೇನ ಗನ್ತಾರೋ ಉಪಗನ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ, ಭವತೋ ನ ಪರಿಮುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೇ ಚ ಮಾನಂ ಪಹನ್ತ್ವಾನ, ವಿಮುತ್ತಾ ಮಾನಸಙ್ಖಯೇ**ತಿ ಯೇ ಪನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ಮಾನಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ ಮಾನಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಸಙ್ಖಯಭೂತೇ ಅರಹತ್ತಫಲೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಾ ತದೇಕಟ್ಠಸಬ್ಬಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತಾ ಸುಟ್ಠು ಮುತ್ತಾ। **ತೇ ಮಾನಗನ್ಥಾಭಿಭುನೋ, ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಮುಪಚ್ಚಗು**ನ್ತಿ ತೇ ಪರಿಕ್ಖೀಣಭವಸಂಯೋಜನಾ ಅರಹನ್ತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಮಾನಗನ್ಥಂ ಮಾನಸಂಯೋಜನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಠಿತಾ, ಅನವಸೇಸಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಮಸುತ್ತೇ ಚ ಅರಹತ್ತಂ ಕಥಿತನ್ತಿ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯-೧೦. ಲೋಭದೋಸಪರಿಞ್ಞಾಸುತ್ತದ್ವಯವಣ್ಣನಾ

೯-೧೦. ನವಮದಸಮೇಸು ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ದೇಸನಾವಿಲಾಸವಸೇನ ತಥಾ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವಾ ತಥಾ ದೇಸಿತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನವಮದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗೋ

೧-೩. ಮೋಹಪರಿಞ್ಞಾದಿಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೧-೧೩. ದುತಿಯವಗ್ಗೇಪಿ ಪಠಮಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಸುತ್ತಾನಿ ವುತ್ತನಯಾನೇವ, ತಥಾ ದೇಸನಾಕಾರಣಮ್ಪಿ ವುತ್ತಮೇವ।

೪. ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೪. ಚತುತ್ಥೇ – **“ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ”**ತಿಆದೀಸು **ನ**-ಕಾರೋ ಪಟಿಸೇಧತ್ಥೋ। **ಅಹ**ನ್ತಿ ಭಗವಾ ಅತ್ತಾನಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ಅಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣತೋ ಅಞ್ಞಂ। **ಏಕನೀವರಣಮ್ಪಿ**ತಿ ಏಕನೀವರಣಧಮ್ಮಮ್ಪಿ। **ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀ**ತಿ ದ್ವೇ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾ – ದಿಟ್ಠಿಸಮನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಞಾಣಸಮನುಪಸ್ಸನಾ ಚ। ತತ್ಥ “ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೦೦; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೩೦) ಆಗತಾ ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। “ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ಪನ ಆಗತಾ ಅಯಂ ಞಾಣಸಮನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಞಾಣಸಮನುಪಸ್ಸನಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। “ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಚ ಪದಸ್ಸ ನ-ಕಾರೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ – “ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಹತ್ಥಾಮಲಕಂ ವಿಯ ಓಲೋಕೇನ್ತೋಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಏಕನೀವರಣಮ್ಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ।

ಯೇನ ನೀವರಣೇನ ನಿವುತಾ ಪಜಾ ದೀಘರತ್ತಂ ಸನ್ಧಾವನ್ತಿ ಸಂಸರನ್ತೀತಿ ಯೇನ ನೀವರಣಕಸಭಾವತ್ತಾ ನೀವರಣೇನ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಾನೇನ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ನಿವುತಾ ಸತ್ತಾ ಅನಾದಿಮತಸಂಸಾರೇ ಅಪರಿಮಾಣೇ ಕಪ್ಪೇ ಮಹನ್ತೇಸು ಚೇವ ಖುದ್ದಕೇಸು ಚ ಭವಾದೀಸು ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಸಬ್ಬತೋ ಧಾವನ್ತಿ ಚೇವ ಸಂಸರನ್ತಿ, ಚ। ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಸಙ್ಕಮನವಸೇನ ವಾ ಸನ್ಧಾವನಂ, ಭವನ್ತರಸಙ್ಕಮನವಸೇನ ಸಂಸರಣಂ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಬಲವಭಾವೇನ ವಾ ಸನ್ಧಾವನಂ, ದುಬ್ಬಲಭಾವೇನ ಸಂಸರಣಂ। ಖಣಿಕಮರಣವಸೇನ ವಾ ಏಕಜಾತಿಯಂ ಸನ್ಧಾವನಂ, ವೋಹಾರಮರಣವಸೇನ ಅನೇಕಾಸು ಜಾತೀಸು ಸಂಸರಣಂ। ಚಿತ್ತವಸೇನ ವಾ ಸನ್ಧಾವನಂ, "ಚಿತ್ತಮಸ್ಸ ವಿಧಾವತೀ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ, ಕಮ್ಮವಸೇನ ಸಂಸರಣಂ। ಏವಂ ಸನ್ಧಾವನಸಂಸರಣಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಥಯಿದನ್ತಿ ಯಥಾ ಇದಂ। ಯ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ, ಸನ್ಧಿವಸೇನ ರಸ್ಸತ್ತಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪೂರೇತುಂ ಅಯುತ್ತಟ್ಠೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ, ಅಲದ್ಧಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ವಿಪರೀತತೋ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿ ವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ, ತಂ ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಖನ್ಧಾನಂ ರಾಸಟ್ಠಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಟ್ಠಂ, ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞಟ್ಠಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠಂ, ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಟ್ಠಂ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪೀಳನಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅನ್ತವಿರಹಿತೇ ಸಂಸಾರೇ ಸತ್ತೇ ಜವಾಪೇತೀತಿ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಪರಮತ್ಥತೋ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದೀಸು ಜವತಿ ಪವತ್ತತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಜವತಿ, ನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅಪಿಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಛಾದನತೋಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅವಿಜ್ಜಾವ ನೀವರಣನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಂ।

ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣೇನ ಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿವುತಾ ಪಜಾ ದೀಘರತ್ತಂ ಸನ್ಧಾವನ್ತಿ ಸಂಸರನ್ತೀತಿ ಇದಂ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವ ದಳ್ಹೀಕರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಪುರಿಮಂ ವಾ - "ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಓಪಮ್ಮದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇದಂ ನೀವರಣಾನುಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾವ ಏವಂ ವುತ್ತಾ, ನ ಅಞ್ಞೇ ಧಮ್ಮಾತಿ? ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದನೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ತಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇ ವಿಸಯೇ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ನತ್ಥಞ್ಞೋತಿ ಆದಿಕಾ ಗಾಥಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅವುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಭಾಸಿತಾ। ತತ್ಥ **ನಿವುತಾ**ತಿ ನಿವಾರಿತಾ ಪಲಿಗುಣ್ಠಿತಾ, ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಹೋರತ್ತ**ನ್ತಿ ದಿವಾ ಚೇವ ರತ್ತಿಞ್ಚ, ಸಬ್ಬಕಾಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯಥಾ ಮೋಹೇನ ಆವುತಾ**ತಿ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಮೋಹೇನ ಆವುತಾ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮ್ಪಿ ಅಜಾನನ್ತಿಯೋ ಪಜಾ ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರನ್ತಿ, ತಥಾರೂಪೋ ಅಞ್ಞೋ ಏಕಧಮ್ಮೋಪಿ ಏಕನೀವರಣಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಯೇ ಚ ಮೋಹಂ ಪಹನ್ತ್ವಾನ, ತಮೋಖನ್ಧಂ ಪದಾಲಯು**ನ್ತಿ ಯೇ ಪನ ಅರಿಯಸಾವಕಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನವಸೇನ, ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗೇಹಿ ವಾ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ ಮೋಹಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ವಜಿರೂಪಮಞಾಣೇನ ಮೋಹಸಙ್ಖಾತಮೇವ ತಮೋರಾಸಿಂ ಪದಾಲಯಿಂಸು, ಅನವಸೇಸತೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿಂಸು। **ನ ತೇ ಪುನ ಸಂಸರನ್ತೀ**ತಿ ತೇ ಅರಹನ್ತೋ -

"ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ।
ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನಾ, ಸಂಸಾರೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ -

ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಾರೇ ನ ಸಂಸರನ್ತಿ ನ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? **ಹೇತು ತೇಸಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ** , ಯಸ್ಮಾ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಹೇತು ಮೂಲಕಾರಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಸಾ ತೇಸಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಬ್ಬಸೋ ನತ್ಥಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾತಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೫. ಪಞ್ಚಮೇ ಯಸ್ಸ ವಿಜ್ಜತಿ, ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದುಕ್ಖೇಹಿ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ ವಿಪಾಕೇಹಿ, ಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇ ವಾ ಭವನ್ತರಾದೀಹಿ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ **ಸಂಯೋಜನಂ।** ತಣ್ಹಾಯನಟ್ಠೇನ **ತಣ್ಹಾ,** ತಸತಿ ಸಯಂ ಪರಿತಸತಿ, ತಸನ್ತಿ ವಾ ಏತಾಯಾತಿ ತಣ್ಹಾ। **ಸಞ್ಞುತ್ತಾ**ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಅಭಿನಿವೇಸವತ್ಥೂಸು ಬದ್ಧಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಸಂಯೋಜನಭಾವೋ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ನೀವರಣಭಾವೋ ಅತ್ಥಿಯೇವ, ತಥಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇಹಿ ಭವೇಹಿ ತಣ್ಹಾ ಸತ್ತೇ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುರಿಮಸುತ್ತೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ನೀವರಣಭಾವೇನ, ಇಧ ಚ ತಣ್ಹಾ ಸಂಯೋಜನಭಾವೇನೇವ ವುತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚ ನೀವರಣಸಂಯೋಜನಪ್ಪಧಾನಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಥಾ ಹಿ ನೀವರಣಭಾವೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಪಧಾನಭೂತಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಚ, ಏವಂ ಸಂಯೋಜನಭಾವೇನ ನೇಸಂ ತಣ್ಹಾತಿ ತದಧೀನಪ್ಪಧಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸುತ್ತದ್ವಯೇ ಏವಮೇತೇ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ವಿಸೇಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ನಿಬ್ಬಾನಸುಖಂ ನಿವಾರೇತೀತಿ "ನೀವರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಣ್ಹಾ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖೇನ ಸತ್ತೇ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ "ಸಂಯೋಜನ"ನ್ತಿ।

ದಸ್ಸನಗಮನನ್ತರಾಯಕರಣತೋ ವಾ ವಿಜ್ಜಾಚರಣವಿಪಕ್ಖತೋ ದ್ವಯಂ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಂ। ವಿಜ್ಜಾಯ ಹಿ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನಸ್ಸ ಅವಿಪರೀತದಸ್ಸನಸ್ಸ ಚ ವಿಸೇಸತೋ ಅನ್ತರಾಯಕರಾ, ಚರಣಧಮ್ಮಾನಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತಾ ತಣ್ಹಾ ಗಮನಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತರಾಯಕರಾತಿ; ಏವಮಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಅನ್ಧೀಕತೋ ತಣ್ಹಾಯ ಸಂವುತೋ ಬದ್ಧೋ ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅನ್ಧೋ ವಿಯ ಬದ್ಧೋ ಮಹಾಕನ್ತಾರಂ, ಸಂಸಾರಕನ್ತಾರಂ ನಾತಿವತ್ತತಿ। ಅನತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುದ್ವಯದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಬಾಲಭಾವೇನ ಅತ್ಥಂ ಪರಿಹಾಪೇತಿ, ಅನತ್ಥಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಕರೋತಿ, ಅಕುಸಲೋ ವಿಯ ಆತುರೋ ಅಸಪ್ಪಾಯಕಿರಿಯಾಯ। ಜಾನನ್ತೋಪಿ ಬಾಲೋ ಬಾಲಭಾವೇನ ಅತ್ಥಂ ಪರಿಹಾಪೇತಿ, ಅನತ್ಥಞ್ಚ ಕರೋತಿ ಜಾನನ್ತೋ ವಿಯ ರೋಗೀ ಅಸಪ್ಪಾಯಸೇವೀ। ಮಕ್ಕಟಾಲೇಪೋಪಮಸುತ್ತಂ ಚೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ।

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪೇತ್ಥ ದ್ವಯಂ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಂ। ವಿಸೇಸೇನ ಹಿ ಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಖೇತ್ತಂ ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾ, ಪತ್ಥನಾಯ ಬಲವಭಾವತೋ ತಣ್ಹಾಖೇತ್ತಂ ಅನಾಗತೋ ಅದ್ಧಾ। ತಥಾ ಹಿ ಬಾಲಜನೋ ಸಮ್ಮೋಹಬಹುಲೋ ಅತೀತಮನುಸೋಚತಿ, ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇತಬ್ಬಂ। ಪತ್ಥನಾಬಹುಲೋ ಅನಾಗತಂ ಪಜಪ್ಪತಿ, ತಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ತಾಸಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಹರಣೇನ ಅಪರನ್ತಪಟಿಸನ್ಧಾನೇನ ಚಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಮೂಲಕಾರಣತಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ತಣ್ಹಾದುತಿಯೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಸಹಾಯೋ। ತಣ್ಹಾ ಹಿ ನಿರುದಕಕನ್ತಾರೇ ಮರೀಚಿಕಾಯ ಉದಕಸಞ್ಞಾ ವಿಯ ಪಿಪಾಸಾಭಿಭೂತಂ ಅಪ್ಪಟಿಕಾರದುಕ್ಖಾಭಿಭೂತಮ್ಪಿ ಸತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾದಸನ್ದಸ್ಸನವಸೇನ ಸಹಾಯಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತೀ ಭವಾದೀಸು ಅನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ಕತ್ವಾ ಪರಿಬ್ಭಮಾಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾ ಪುರಿಸಸ್ಸ "ದುತಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ನನು ಚ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾದಯೋ ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾವ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ನ ಪನ ತಥಾ ವಿಸೇಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ ಯಥಾ ತಣ್ಹಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ ಕುಸಲೇಹಿ ವಿನಾ ಅಕುಸಲೇಹಿ, ಕಾಮಾವಚರಾದಿಕುಸಲೇಹಿ ಚ ವಿನಾ ರೂಪಾವಚರಾದಿಕುಸಲೇಹಿ ಭವನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ವಿಸೇಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ಯತೋ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವ**ನ್ತಿ ಇತ್ಥಭಾವೋ ಚ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ಚ ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವೋ। ಸೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ಸಂಸಾರೋ, ತಂ ತತ್ಥ ಇತ್ಥಭಾವೋ ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ತತೋ ಅವಸಿಟ್ಠಸತ್ತಾವಾಸಾ। ಇತ್ಥಭಾವೋ ವಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅತ್ತಭಾವೋ, ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ಅನಾಗತತ್ತಭಾವೋ। ಏವರೂಪೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಅತ್ತಭಾವೋ ಇತ್ಥಭಾವೋ, ನ ಏವರೂಪೋ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ। ತಂ ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವಂ ಸಂಸಾರಂ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಪಟಿಪಾಟಿಂ ನಾತಿವತ್ತತಿ, ನ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ।

ಏತಮಾದೀನವಂ ಞತ್ವಾ, ತಣ್ಹಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಏತಂ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ಸಮುದಯಂ ತಣ್ಹಂ ಆದೀನವಂ ಆದೀನವತೋ ಞತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಏತಮಾದೀನವಂ ಞತ್ವಾ**ತಿ ಏತಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸಂಸಾರನಾತಿವತ್ತನಂ ಆದೀನವಂ ದೋಸಂ ಞತ್ವಾ। **ತಣ್ಹಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ** ತಣ್ಹಞ್ಚ ವುತ್ತನಯೇನ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಧಾನಕಾರಣನ್ತಿ ಞತ್ವಾ। **ವೀತತಣ್ಹೋ ಅನಾದಾನೋ, ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು, ಪರಿಬ್ಬಜೇ**ತಿ ಏವಂ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತಣ್ಹಂ ವಿಗಮೇನ್ತೋ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ವೀತತಣ್ಹೋ ವಿಗತತಣ್ಹೋ, ತತೋ ಏವ ಚತೂಸು ಉಪಾದಾನೇಸು ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಅಭಾವೇನ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಾ ಆದಾನಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಅನಾದಾನೋ, ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸತೋಕಾರಿತಾಯ ಸತೋ ಭಿನ್ನಕಿಲೇಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ ಚರೇಯ್ಯ, ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಅಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಪಠಮಸೇಖಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೬. ಛಟ್ಠೇ **ಸೇಖಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸೇಖೋ? ಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಪಟಿಲಾಭತೋ ಸೇಖೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> “ಕಿತ್ತಾವತಾ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ಸೇಖೋ ಹೋತೀತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖು, ಸೇಖಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಸೇಖೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿನಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಸೇಖೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೩)।

ಅಪಿಚ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಖೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

> “ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ತಸ್ಮಾ ಸೇಖೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖತಿ? ಅಧಿಸೀಲಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಪಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ತಸ್ಮಾ ಸೇಖೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೬)।

ಯೋಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅನುಲೋಮಪ್ಪಟಿಪದಾಯ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ವಿಹರತಿ – “ಅಜ್ಜ ವಾ ಸ್ವೇ ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ ಅಧಿಗಮಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ, ಸೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಖೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋವ ಸೇಖೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಅಥ ಖೋ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋಪಿ। ಅಪ್ಪತ್ತಂ ಮಾನಸಂ ಏತೇನಾತಿ **ಅಪ್ಪತ್ತಮಾನಸೋ। ಮಾನಸ**ನ್ತಿ “ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರೋ ಪಾಸೋ, ಯ್ವಾಯಂ ಚರತಿ ಮಾನಸೋ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೧; ಮಹಾವ॰ ೩೩) ಏತ್ಥ ರಾಗೋ ಮಾನಸನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। “ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸ”ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩, ೬೫) ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ। “ಅಪ್ಪತ್ತಮಾನಸೋ ಸೇಖೋ, ಕಾಲಂ ಕಯಿರಾ ಜನೇ ಸುತಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯) ಏತ್ಥ ಅರಹತ್ತಂ। ಇಧಾಪಿ ಅರಹತ್ತಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನ ಅಪ್ಪತ್ತಅರಹತ್ತಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅನುತ್ತರನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಂ, ಅಸದಿಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಖೇಮಂ ಅನುಪದ್ದುತನ್ತಿ **ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ,** ಅರಹತ್ತಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಪತ್ಥಯಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ದ್ವೇ ಪತ್ಥನಾ ತಣ್ಹಾಪತ್ಥನಾ, ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದಪತ್ಥನಾ ಚ। “ಪತ್ಥಯಮಾನಸ್ಸ ಹಿ ಜಪ್ಪಿತಾನಿ, ಪವೇಧಿತಂ ವಾಪಿ ಪಕಪ್ಪಿತೇಸೂ”ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೯೦೮; ಮಹಾನಿ॰ ೧೩೭) ಏತ್ಥ ತಣ್ಹಾಪತ್ಥನಾ।

> “ಛಿನ್ನಂ ಪಾಪಿಮತೋ ಸೋತಂ, ವಿದ್ಧಸ್ತಂ ವಿನಳೀಕತಂ।
> ಪಾಮೋಜ್ಜಬಹುಲಾ ಹೋಥ, ಖೇಮಂ ಪತ್ಥೇಥ ಭಿಕ್ಖವೋ”ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೨)।

ಏತ್ಥ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಚ್ಛನ್ದಪತ್ಥನಾ, ಅಯಮೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇನ ಪತ್ಥಯಮಾನಸ್ಸಾತಿ ತಂ ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ಗನ್ತುಕಾಮಸ್ಸ ತನ್ನಿನ್ನಸ್ಸ ತಪ್ಪೋಣಸ್ಸ ತಪ್ಪಬ್ಭಾರಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಹರತೋ**ತಿ ಏಕಂ ಇರಿಯಾಪಥದುಕ್ಖಂ ಅಞ್ಞೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಪರಿಪತನ್ತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಹರತೋ। ಅಥ ವಾ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಸದ್ಧಾಯ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದೇಸನಯೇನ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕ**ನ್ತಿ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಅಜ್ಝತ್ತೇ ಭವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ। **ಅಙ್ಗ**ನ್ತಿ ಕಾರಣಂ। **ಇತಿ ಕರಿತ್ವಾ**ತಿ ಏವಂ ಕತ್ವಾ। **ನ ಅಞ್ಞಂ ಏಕಙ್ಗಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಏಕಕಾರಣಮ್ಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ ಯಂ ಏವಂ ಬಹೂಪಕಾರಂ, **ಯಥಯಿದಂ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಉಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ, ಪಥಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಚ್ಚಾದೀಸು ಅನಿಚ್ಚಾದಿನಯೇನೇವ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕೇನ ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಾ ಅನ್ವಾವಟ್ಟನಾ ಆಭೋಗೋ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ಮನಸಿಕಾರೋ। ಅಯಂ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ।

ಇದಾನಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಆನುಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯೋನಿಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ**ತಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ - ಯದಿಪಿ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸೇಕ್ಖಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಆಗತಂ, ಚತುಮಗ್ಗಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥಯಿಸ್ಸಾಮ। ಯೋ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕೋ ಯೋಗಾವಚರೋ "ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಾ ತೇಭೂಮಕಾ ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಂ, ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯೋ, ಉಭಿನ್ನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನಿರೋಧೋ, ನಿರೋಧಸಮ್ಪಾಪಕೋ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬೇ ಏವ ಆಚರಿಯಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಹಿತಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೋ। ಸೋ ಅಪರೇನ ಸಮಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಂ ಸಮಾರುಳ್ಹೋ ಸಮಾನೋ ತೇಭೂಮಕೇ ಖನ್ಧೇ "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಉಪಾಯೇನ ಪಥೇನ ಸಮನ್ನಾಹರತಿ ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸತಿ ಚ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಹಿ ಇಧ ಮನಸಿಕಾರಸೀಸೇನ ವುತ್ತಾ। ಯಾ ಪನಾಯಂ ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಪುರಿಮಭವಿಕಾ ತಣ್ಹಾ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅಯಞ್ಚ ಸಮುದಯೋ ಇದಂ ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ , ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। ನಿರೋಧಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ, "ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಉಪಾಯೇನ ಪಥೇನ ಸಮನ್ನಾಹರತಿ ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸತಿ ಚ।

ತತ್ರಾಯಂ ಉಪಾಯೋ - ಅಭಿನಿವೇಸೋ ನಾಮ ಖನ್ಧೇ ಹೋತಿ, ನ ವಿವಟ್ಟೇ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಮತ್ಥೋ - "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಪಥವೀಧಾತು, ಆಪೋಧಾತೂ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೮) ನಯೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ತದನುಸಾರೇನ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಅಯಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತಂ ವವತ್ಥಾಪಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತದಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೇ "ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತತೋ "ಇಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತೇ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾತಿ ದ್ವೇ ಭಾಗಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇದಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಂ ಸಹೇತು ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾದಿಕೋ ಹೇತು, ಅಯಂ ಆಹಾರಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಹೇತುಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ಸೋ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಭವನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತಿ, "ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳಿತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತಿ, "ಅವಸವತ್ತನತೋ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತಿ।

ಏವಂ ತಿಲಕ್ಖಣಾನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಓಭಾಸಾದಿಕೇ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ 'ಅಮಗ್ಗೋ'ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಮೇವ "ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪಾಯಭೂತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಪುನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಭಙ್ಗಞಾಣಾದೀನಿ ಚ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದಯೋ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕಪ್ಪಟಿವೇಧೇನೇವ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಏಕಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ, ಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಪ್ಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಸಬ್ಬಂ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಸಬ್ಬಂ ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಕುಚ್ಛಿತಸಲನಾದಿಅತ್ಥೇನ ಕುಸಲೋ, ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಭಾವಿತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಅನವಜ್ಜಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ - "ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧)। ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ "ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಂ - ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಸ್ಸತಿ, ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಬಹುಲೀಕರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೫೫)।

ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಗಾಥಾಯ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಸಿಕ್ಖತಿ, ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಸಿಕ್ಖನಸೀಲೋತಿ ವಾ **ಸೇಖೋ**। ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖತೀತಿ **ಭಿಕ್ಖು**। ತಸ್ಸ ಸೇಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ **ಉತ್ತಮತ್ಥಸ್ಸ** ಅರಹತ್ತಸ್ಸ **ಪತ್ತಿಯಾ** ಅಧಿಗಮಾಯ ಯಥಾ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಏವಂ **ಬಹುಕಾರೋ** ಬಹೂಪಕಾರೋ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಯೋನಿಸೋ ಉಪಾಯೇನ ಮನಸಿಕಾರಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ **ಪದಹಂ** ಚತುಬ್ಬಿಧಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಸೇನ ಪದಹನ್ತೋ, **ಖಯಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಾಪುಣೇ** ಸಂಕಿಲೇಸವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಾಪುಣೇ ಅಧಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಬಹುಕಾರೋತಿ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ದುತಿಯಸೇಖಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೭. ಸತ್ತಮೇ **ಬಾಹಿರ**ನ್ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನತೋ ಬಹಿ ಭವಂ। **ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಘಸ್ಸ ಘಾತಾ , ಹಿತಸ್ಸ ವಿಧಾತಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಮಿತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ। ತತ್ರಾಯಂ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ಪಕತಿಯಾ ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸುತಸಮ್ಪನ್ನೋ ಚಾಗಸಮ್ಪನ್ನೋ ವೀರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸತಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನೋ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸದ್ದಹತಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಬೋಧಿಂ, ತೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಹೇತುಭೂತಂ ಸತ್ತೇಸು ಹಿತಸುಖೇಸಿತಂ ನ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಪಿಯೋ ಹೋತಿ ಗರು ಚ ಭಾವನೀಯೋ ಚೋದಕೋ ಪಾಪಗರಹೀ ವತ್ತಾ ವಚನಕ್ಖಮೋ, ಸುತಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಖನ್ಧಾಯತನಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಕಾನಂ ಗಮ್ಭೀರಾನಂ ಕಥಾನಂ ಕತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಚಾಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋ ಹೋತಿ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಪವಿವಿತ್ತೋ ಅಸಂಸಟ್ಠೋ, ವೀರಿಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಹೋತಿ, ಸತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ ಹೋತಿ ಪರಮೇನ ಸತಿನೇಪಕ್ಕೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಚಿರಕತಮ್ಪಿ ಚಿರಭಾಸಿತಮ್ಪಿ ಸರಿತಾ ಅನುಸ್ಸರಿತಾ, ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಹೋತಿ ಸಮಾಹಿತೋ ಏಕಗ್ಗಚಿತ್ತೋ, ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅವಿಪರೀತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಸೋ ಸತಿಯಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ನೇಸನ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಸುಖಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಸಮಾಧಿನಾ ತತ್ಥ ಏಕಗ್ಗಚಿತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ವೀರಿಯೇನ ಸತ್ತೇ ಅಹಿತತೋ ನಿಸೇಧೇತ್ವಾ ಏಕನ್ತಹಿತೇ ನಿಯೋಜೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ -

“ಪಿಯೋ ಗರು ಭಾವನೀಯೋ, ವತ್ತಾ ಚ ವಚನಕ್ಖಮೋ।
ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಕಥಂ ಕತ್ತಾ, ನೋ ಚಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಯೋಜಕೋ”ತಿ॥ (ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧೩)।

ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸದ್ಧಂ ಥಾಮಂ ಕರೋತಿ, ಸದ್ಧಾಜಾತೋ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಾತಿ। ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ತಥಾಗತೇ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ತೇನ ಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭೇನ ಘರಾವಾಸಂ ಪಹಾಯ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಅನುತಿಟ್ಠತಿ, ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ, ಯಥಾಬಲಂ ಧುತಧಮ್ಮೇ ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತತಿ, ದಸಕಥಾವತ್ಥುಲಾಭೀ ಹೋತಿ, ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ವಿಹರತಿ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ, ನಚಿರಸ್ಸೇವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಕುಸಲಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಕುಸಲಂ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಮೇನ್ತೋ ವಡ್ಢೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸೇತಂ, ಮೇಘಿಯ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಂ ಕಲ್ಯಾಣಸಹಾಯಸ್ಸ ಕಲ್ಯಾಣಸಮ್ಪವಙ್ಕಸ್ಸ ‘ಯಂ ಸೀಲವಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ ವಿಹರಿಸ್ಸತಿ ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು, ಭಯದಸ್ಸಾವೀ ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು’।

“ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸೇತಂ…ಪೇ॰… ಕಲ್ಯಾಣಸಮ್ಪವಙ್ಕಸ್ಸ ‘ಯಂ ಯಾಯಂ ಕಥಾ ಅಭಿಸಲ್ಲೇಖಿಕಾ ಚೇತೋವಿವರಣಸಪ್ಪಾಯಾ ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯ…ಪೇ॰… ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅಪ್ಪಿಚ್ಛಕಥಾ, ಸನ್ತುಟ್ಠಿಕಥಾ, ಪವಿವೇಕಕಥಾ, ಅಸಂಸಗ್ಗಕಥಾ, ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಕಥಾ, ಸೀಲಕಥಾ, ಸಮಾಧಿಕಥಾ…ಪೇ॰… ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕಥಾ। ಏವರೂಪಾಯ ಕಥಾಯ ನಿಕಾಮಲಾಭೀ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಅಕಿಚ್ಛಲಾಭೀ ಅಕಸಿರಲಾಭೀ’।

“ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸೇತಂ …ಪೇ॰… ಕಲ್ಯಾಣಸಮ್ಪವಙ್ಕಸ್ಸ ‘ಯಂ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ವಿಹರಿಸ್ಸತಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪದಾಯ ಥಾಮವಾ ದಳ್ಹಪರಕ್ಕಮೋ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರೋ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು’।

“ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸೇತಂ…ಪೇ॰… ಕಲ್ಯಾಣಸಮ್ಪವಙ್ಕಸ್ಸ ‘ಯಂ ಪಞ್ಞವಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಉದಯತ್ಥಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಾಯ ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಾಯ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಗಾಮಿನಿಯಾ’”ತಿ (ಉದಾ॰ ೩೧)।

ಏವಂ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಪರಿಮುಚ್ಚನನಿಮಿತ್ತಂ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ -

“ಮಮಞ್ಹಿ , ಆನನ್ದ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ ಆಗಮ್ಮ ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಸತ್ತಾ ಜಾತಿಯಾ ಪರಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಜರಾಧಮ್ಮಾ ಸತ್ತಾ ಜರಾಯ ಪರಿಮುಚ್ಚನ್ತೀ”ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೯)।

ತೇನ ವುತ್ತಂ - “ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತೀ”ತಿ।

ಗಾಥಾಯ **ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ**ತಿ ಪತಿಸ್ಸವಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಹ ಪತಿಸ್ಸೇನಾತಿ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸ ಓವಾದಂ ಸಿರಸಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಕೋ ಸುಬ್ಬಚೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಹಿತಸುಖೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪನೇನ ಪತಿ ಇಸೇತೀತಿ ಪತಿಸ್ಸೋ, ಓವಾದದಾಯಕೋ। ಗರುಆದರಯೋಗೇನ ತೇನ ಪತಿಸ್ಸೇನ ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ, ಗರೂಸು ಗರುಚಿತ್ತೀಕಾರಬಹುಲೋ। **ಸಗಾರವೋ**ತಿ ಛಬ್ಬಿಧೇನಪಿ ಗಾರವೇನ ಯುತ್ತೋ। **ಕರಂ ಮಿತ್ತಾನಂ ವಚನ**ನ್ತಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಾನಂ ಓವಾದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಯಥೋವಾದಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಸತ್ತಟ್ಠಾನಿಯೇನ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಪತಿಸ್ಸತೋ**ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಥಾಮಂ ,

ಗಮೇತುಂ ಸಮತ್ಥಾಯ ಸತಿಯಾ ಪತಿಸ್ಸತೋ ಸತೋಕಾರೀ। **ಅನುಪುಬ್ಬೇನಾ**ತಿ ಸೀಲಾದಿವಿಸುದ್ಧಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾ, ತತ್ಥ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚೇವ ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚ। **ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಖೇಪನತೋ ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಕ್ಖಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಭೂತಂ ಅರಹತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ। **ಪಾಪುಣೇ** ಅಧಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತಿ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಸುತ್ತೇಸು ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಸತ್ಥಾರಾ ಪಧಾನಙ್ಗಂ ನಾಮ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸಙ್ಘಭೇದಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೮. ಅಟ್ಠಮೇ **ಏಕಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಕತರೋಯಂ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪೋ? ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ। ತತ್ರಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾ - ದೇವದತ್ತೋ ಹಿ ಅಜಾತಸತ್ತುಂ ದುಗ್ಗಹಣಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಿತರಂ ರಾಜಾನಂ ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಂ ತೇನ ಮಾರಾಪೇತ್ವಾಪಿ ಅಭಿಮಾರೇ ಪಯೋಜೇತ್ವಾಪಿ ಸಿಲಾಪವಿಜ್ಝನೇನ ಲೋಹಿತುಪ್ಪಾದಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾಪಿ ನ ತಾವತಾ ಪಾಕಟೋ ಜಾತೋ, ನಾಳಾಗಿರಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪನ ಪಾಕಟೋ ಜಾತೋ। ಅಥ ಮಹಾಜನೋ "ಏವರೂಪಮ್ಪಿ ನಾಮ ಪಾಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ರಾಜಾ ವಿಚರತೀ"ತಿ ಕೋಲಾಹಲಂ ಅಕಾಸಿ, ಮಹಾಘೋಸೋ ಅಹೋಸಿ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ರಾಜಾ ಅತ್ತನಾ ದೀಯಮಾನಾನಿ ಪಞ್ಚ ಥಾಲಿಪಾಕಸತಾನಿ ಪಚ್ಛಿನ್ದಾಪೇಸಿ, ಉಪಟ್ಠಾನಮ್ಪಿಸ್ಸ ನಾಗಮಾಸಿ। ನಾಗರಾಪಿ ಕುಲಂ ಉಪಗತಸ್ಸ ಕಟಚ್ಛುಭತ್ತಮ್ಪಿಸ್ಸ ನಾದಂಸು। ಸೋ ಪರಿಹೀನಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ಕೋಹಞ್ಞೇನ ಜೀವಿತುಕಾಮೋ ಸತ್ಥಾರಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ವತ್ಥೂನಿ ಯಾಚಿತ್ವಾ "ಅಲಂ, ದೇವದತ್ತ, ಯೋ ಇಚ್ಛತಿ, ಸೋ ಆರಞ್ಞಿಕೋ ಹೋತೂ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಾರಾ॰ ೪೦೯; ಚೂಳವ॰ ೩೪೩) ಭಗವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ತೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ವತ್ಥೂಹಿ ಬಾಲಂ ಲೂಖಪ್ಪಸನ್ನಂ ಜನಂ ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತೋ ಪಞ್ಚಸತೇ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕೇ ಸಲಾಕಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾವ ತೇ ಆದಾಯ ಗಯಾಸೀಸಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಅಥ ದ್ವೇ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ ಸತ್ಥು ಆಣಾಯ ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತ್ವಾ ತೇ ಅರಿಯಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಆನಯಿಂಸು। ಯೇ ಪನಸ್ಸ ಸಙ್ಘಭೇದಾಯ ಪರಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಂ ರೋಚೇತ್ವಾ ತಥೇವ ಪಗ್ಗಯ್ಹ ಠಿತಾ ಸಙ್ಘೇ ಭಿಜ್ಜನ್ತೇ ಭಿನ್ನೇ ಚ ಸಮನುಞ್ಞಾ ಅಹೇಸುಂ, ತೇಸಂ ತಂ ದೀಘರತ್ತಂ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಅಹೋಸಿ ।

ದೇವದತ್ತೋಪಿ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ರೋಗಾಭಿಭೂತೋ ಬಾಳ್ಹಗಿಲಾನೋ ಮರಣಕಾಲೇ "ಸತ್ಥಾರಂ ವನ್ದಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಮಞ್ಚಕಸಿವಿಕಾಯ ನೀಯಮಾನೋ ಜೇತವನಪೋಕ್ಖರಣಿತೀರೇ ಠಪಿತೋ ಪಥವಿಯಾ ವಿವರೇ ದಿನ್ನೇ ಪತಿತ್ವಾ ಅವೀಚಿಮ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಯೋಜನಸತಿಕೋ ಚಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವೋ ಅಹೋಸಿ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿಯೋ ತಾಲಕ್ಖನ್ಧಪರಿಮಾಣೇಹಿ ಅಯಸೂಲೇಹಿ ವಿನಿವಿದ್ಧೋ। ದೇವದತ್ತಪಕ್ಖಿಕಾನಿ ಚ ಪಞ್ಚಮತ್ತಾನಿ ಕುಲಸತಾನಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠಿತಾನಿ ಸಹ ಬನ್ಧವೇಹಿ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ। ಏಕದಿವಸಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಧಮ್ಮಸಭಾಯಂ ಕಥಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಸುಂ "ಆವುಸೋ, ದೇವದತ್ತೇನ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದನ್ತೇನ ಭಾರಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ"ನ್ತಿ। ಅಥ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಸಭಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ "ಕಾಯ ನುತ್ಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏತರಹಿ ಕಥಾಯ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಇಮಾಯ ನಾಮಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸಙ್ಘಭೇದೇ ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಇಮಂ ಸುತ್ತಂ ಅಭಾಸಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಭಣನ್ತಿ "ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ತಪ್ಪಕ್ಖಿಕಾನಞ್ಚ ತಥಾ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಭಾವಂ ದಿಸ್ವಾ ಸಙ್ಘಭೇದೇ ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನೇವ ಇಮಂ ಸುತ್ತಂ ದೇಸೇಸೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ಏಕಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಏಕೋ ಅಕುಸಲೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮೋ। **ಲೋಕೇ**ತಿ ಸತ್ತಲೋಕೇ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಭೇದಸಂವತ್ತನಿಕೇಸು ಭಣ್ಡನಾದೀಸು ಸಙ್ಘೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸುಪಿ "ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸಭೇದಕರವತ್ಥೂಸು ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ದೀಪನವಸೇನ ವೋಹರನ್ತೇಸುಪಿ ತತ್ಥ ರುಚಿಜನನತ್ಥಂ ಅನುಸ್ಸಾವೇನ್ತೇಸುಪಿ ಅನುಸ್ಸಾವೇತ್ವಾ ಸಲಾಕಾಯ ಗಾಹಿತಾಯಪಿ ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸಲಾಕಾಯ ಪನ ಗಾಹಿತಾಯ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಅತಿರೇಕಾ ವಾ ಯದಾ ಆವೇಣಿಕಂ ಉದ್ದೇಸಂ ವಾ ಸಙ್ಘಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕರೋನ್ತಿ, ತದಾ ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ। ಕತೇ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ

ನಾಮ? ಕಮ್ಮಂ, ಉದ್ದೇಸೋ, ವೋಹಾರೋ, ಅನುಸ್ಸಾವನಾ, ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೋತಿ ಇಮೇಸು ಹಿ ಪಞ್ಚಸು ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಭೇದಕಾರಣೇಸು ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಉದ್ದೇಸೋ ವಾ ಪಮಾಣಂ, ವೋಹಾರಾನುಸ್ಸಾವನಸಲಾಕಗ್ಗಾಹಾ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾತಿ।

ಬಹುಜನಾಹಿತಾಯಾತಿಆದೀಸು ೦.ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಝಾನಮಗ್ಗಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಣೇನ ಅಹಿತಾಯ, ಸಗ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಣೇನ ಅಸುಖಾಯ, ಅಪಾಯೂಪಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಅನತ್ಥಾಯ। ಅಕುಸಲಧಮ್ಮವಸೇನ ವಾ ಅಹಿತಾಯ, ಹಿತಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ ಸುಗತಿಯಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ । **ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ "ಬಹುನೋ ಜನಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತೇಸು ಉಕ್ಕಟ್ಠಪುಗ್ಗಲನಿದ್ದೇಸೋ। ಅಪರೋ ನಯೋ - **ಬಹುಜನಾಹಿತಾಯಾ**ತಿ ಬಹುಜನಸ್ಸ ಮಹತೋ ಸತ್ತಕಾಯಸ್ಸ ಅಹಿತತ್ಥಾಯ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಅನತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸುಖಾಯಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಅಸುಖತ್ಥಾಯ, ದುವಿಧದುಕ್ಖತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥಪಟಿಕ್ಖೇಪಾಯ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಪರಮತ್ಥೋ, ತತೋ ಉತ್ತರಿಂ ಅತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ। **ಅಹಿತಾಯಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಪಟಿಕ್ಖೇಪಾಯ। ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕಮಗ್ಗತೋ ಹಿ ಉತ್ತರಿಂ ಹಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ದುಕ್ಖಾಯಾ**ತಿ ಅರಿಯಸುಖವಿರಾಧನೇನ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತಾಯ। ಯೇ ಹಿ ಅರಿಯಸುಖತೋ ವಿರದ್ಧಾ ತಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಅಭಬ್ಬಾ, ತೇ ವಟ್ಟದುಕ್ಖೇ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತಿ, ಅರಿಯಸುಖತೋ ಚ ಉತ್ತರಿಂ ಸುಖಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ ಚೇವ ಆಯತಿಞ್ಚ ಸುಖವಿಪಾಕೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫; ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೭)।

ಇದಾನಿ "ಸಙ್ಘಭೇದೋ"ತಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಹಿತಾದೀನಂ ಏಕನ್ತಹೇತುಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ಸಙ್ಘೇ ಖೋ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿನ್ನೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಭಿನ್ನೇ**ತಿ ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮಂ ಯಥಾ "ಅಧನಾನಂ ಧನೇ ಅನನುಪ್ಪದೀಯಮಾನೇ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೯೧), ಭೇದಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಭಣ್ಡನಾನೀ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಪರಿಸಾನಂ ತಪ್ಪಕ್ಖಿಕಾನಞ್ಚ "ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ನೇಸೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿವದನಾನಿ। ಭಣ್ಡನಞ್ಹಿ ಕಲಹಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ। **ಪರಿಭಾಸಾ**ತಿ "ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ವೋ ಅನತ್ಥಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಭಯುಪ್ಪಾದನವಸೇನ ತಜ್ಜನಾ। **ಪರಿಕ್ಖೇಪಾ**ತಿ ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ ಪರಿತೋ ಖೇಪಾ, ದಸಹಿ ಅಕ್ಕೋಸವತ್ಥೂಹಿ ಖುಂಸನವಮ್ಭನಾ। **ಪರಿಚ್ಚಜನಾ**ತಿ ಉಕ್ಖೇಪನಿಯಕಮ್ಮಕರಣಾದಿವಸೇನ ನಿಸ್ಸಾರಣಾ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಘಭೇದೇ, ತನ್ನಿಮಿತ್ತೇ ವಾ ಭಣ್ಡನಾದಿಕೇ। **ಅಪ್ಪಸನ್ನಾ**ತಿ ರತನತ್ತಯಗುಣಾನಂ ಅನಭಿಞ್ಞಾ। **ನ ಪಸೀದನ್ತೀ**ತಿ "ಧಮ್ಮಚಾರಿನೋ ಸಮಚಾರಿನೋ"ತಿಆದಿನಾ ಞಾಯಂ ಭಿಕ್ಖೂಸು ಪಸಾದನಾಕಾರೋ, ತಥಾ ನ ಪಸೀದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಸೋತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಾತಬ್ಬಂ ನ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಸತ್ಥರಿ ಚ ಅಪ್ಪಸನ್ನಾವ ಹೋನ್ತಿ। **ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಅಞ್ಞಥತ್ತ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಅವಿರುಳ್ಹಸದ್ಧಾನಂ ಪಸಾದಞ್ಞಥತ್ತಂ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಆಪಾಯಿಕೋ**ತಿಆದೀಸು ಅಪಾಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನಾರಹತಾಯ ಆಪಾಯಿಕೋ। ತತ್ಥಪಿ ಅವೀಚಿಸಙ್ಖಾತೇ ಮಹಾನಿರಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ **ನೇರಯಿಕೋ**। ಏಕಂ ಅನ್ತರಕಪ್ಪಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಮೇವ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಕಪ್ಪಟ್ಠೋ**। ಸಙ್ಘಭೇದಸಙ್ಖಾತೇ ವಗ್ಗೇ ರತೋತಿ **ವಗ್ಗರತೋ**। ಅಧಮ್ಮಿಯತಾಯ **ಅಧಮ್ಮೋ**। ಭೇದಕರವತ್ಥೂಹಿ ಸಙ್ಘಭೇದಸಙ್ಖಾತೇ ಏವ ಚ ಅಧಮ್ಮೇ ಠಿತೋತಿ **ಅಧಮ್ಮಟ್ಠೋ**। **ಯೋಗಕ್ಖೇಮಾ ಪಧಂಸತೀ**ತಿ ಯೋಗಕ್ಖೇಮತೋ ಹಿತತೋ ಪಧಂಸತಿ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಚತೂಹಿ ವಾ ಯೋಗೇಹಿ ಅನುಪದ್ದುತತ್ತಾ ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ನಾಮ ಅರಹತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ, ತತೋ ಪನಸ್ಸ ಧಂಸನೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಸಾಮಞ್ಞತೋ ಸಂಹತಟ್ಠೇನ **ಸಙ್ಘಂ,** ತತೋ ಏವ ಏಕಕಮ್ಮಾದಿವಿಧಾನಯೋಗೇನ **ಸಮಗ್ಗಂ** ಸಹಿತಂ। **ಭೇತ್ವಾನಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೇನ ಸಙ್ಘಭೇದೇನ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ಕಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಆಯುಕಪ್ಪಂ। ಸೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನ್ತರಕಪ್ಪೋವ। **ನಿರಯಮ್ಹೀ**ತಿ ಅವೀಚಿಮಹಾನಿರಯಮ್ಹಿ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸಙ್ಘಸಾಮಗ್ಗೀಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೯. ನವಮೇ **ಏಕಧಮ್ಮೋತಿ** ಏಕೋ ಕುಸಲಧಮ್ಮೋ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮೋ। "ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ನಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸಚೇ ಸಙ್ಘೇ ವಿವಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಕಾಮೇನ ವಿಞ್ಞುನಾ ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ "ಠಾನಂ ಖೋ, ಪನೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಯದಿದಂ ವಿವಾದೋ ವಡ್ಢಮಾನೋ ಸಙ್ಘರಾಜಿಯಾ ವಾ ಸಙ್ಘಭೇದಾಯ ವಾ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿ। ಸಚೇ ತಂ ಅಧಿಕರಣಂ ಅತ್ತನಾ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತೋ, ಅಗ್ಗಿಂ ಅಕ್ಕನ್ತೇನ ವಿಯ ಸಹಸಾ ತತೋ ಓರಮಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ಪರೇಹಿ ತಂ ಪಗ್ಗಹಿತಂ ಸಯಞ್ಚೇತಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ವೂಪಸಮೇತುಂ, ಉಸ್ಸಾಹಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ ದೂರಮ್ಪಿ ಗನ್ತ್ವಾ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ, ಯಥಾ ತಂ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಸಯಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸೋ ಚ ವಿವಾದೋ ಉಪರೂಪರಿ ವಡ್ಢತೇವ, ನ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ಯೇ ತತ್ಥ ಪತಿರೂಪಾ ಸಿಕ್ಖಾಕಾಮಾ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ, ತೇ ಉಸ್ಸಾಹೇತ್ವಾ ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಯೇನ ವಿನಯೇನ ಯೇನ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇನ ತಂ ಅಧಿಕರಣಂ ಯಥಾ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ತಥಾ ವೂಪಸಮೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ವೂಪಸಮೇನ್ತಸ್ಸ ಯೋ ಸಙ್ಘಸಾಮಗ್ಗಿಕರೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ, ಅಯಮೇತ್ಥ ಏಕಧಮ್ಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸೋ ಹಿ ಉಭತೋಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ದ್ವೇಳ್ಹಕಜಾತಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ, ತೇಸಂ ಅನುವತ್ತನವಸೇನ ಠಿತಾನಂ ಭಿಕ್ಖುನೀನಂ ಉಪಾಸಕಾನಂ ಉಪಾಸಿಕಾನಂ ತೇಸಂ ಆರಕ್ಖದೇವತಾನಂ ಯಾವದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಂ ಅಹಿತಂ ದುಕ್ಖಾವಹಂ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಮಹತೋ ಪುಞ್ಞರಾಸಿಸ್ಸ ಕುಸಲಾಭಿಸನ್ದಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತಸುಖಾವಹೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಏಕಧಮ್ಮೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಬಹುಜನಹಿತಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಅನನ್ತರಸುತ್ತೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಙ್ಘಸಾಮಗ್ಗೀತಿ** ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸಮಗ್ಗಭಾವೋ ಭೇದಾಭಾವೋ ಏಕಕಮ್ಮತಾ ಏಕುದ್ದೇಸತಾ ಚ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಸುಖಾ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸಾಮಗ್ಗೀತಿ** ಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಾಮಗ್ಗೀ ಸುಖಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ "ಸುಖೋ ಬುದ್ಧಾನಮುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೪)। **ಸಮಗ್ಗಾನಞ್ಚನುಗ್ಗಹೋತಿ** ಸಮಗ್ಗಾನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಅನುಮೋದನೇನ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಅನುರೂಪಂ, ಯಥಾ ತೇ ಸಾಮಗ್ಗಿಂ ನ ವಿಜಹನ್ತಿ, ತಥಾ ಗಹಣಂ ಠಪನಂ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಙ್ಘಂ ಸಮಗ್ಗಂ ಕತ್ವಾನಾತಿ** ಭಿನ್ನಂ ಸಙ್ಘಂ ರಾಜಿಪತ್ತಂ ವಾ ಸಮಗ್ಗಂ ಸಹಿತಂ ಕತ್ವಾ। **ಕಪ್ಪನ್ತಿ** ಆಯುಕಪ್ಪಮೇವ। **ಸಗ್ಗಮ್ಹಿ ಮೋದತೀತಿ** ಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೇ ಅಞ್ಞೇ ದೇವೇ ದಸಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಸುಖಂ ಅನುಭವನ್ತೋ ಇಚ್ಛಿತನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾವ ಮೋದತಿ ಪಮೋದತಿ ಲಲತಿ ಕೀಳತೀತಿ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೦. ದಸಮಸ್ಸ ಕಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ? ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ। ಏಕದಿವಸಂ ಕಿರ ಭಿಕ್ಖೂ ಧಮ್ಮಸಭಾಯಂ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಾ ಕಥಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಸುಂ – "ಆವುಸೋ, ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಬಹುಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ, ಏಕಚ್ಚೋ ಉಭಯವೋಮಿಸ್ಸಕಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ಥ ವೋಮಿಸ್ಸಕಾರಿನೋ ಕೀದಿಸೋ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೋ"ತಿ? ಅಥ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಸಭಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತವರಬುದ್ಧಾಸನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ತಂ ಕಥಂ ಸುತ್ವಾ "ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ದುಗ್ಗತಿ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಇಮಾಯ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ದೇಸೇಸಿ।

ತತ್ಥ **ಇಧಾತಿ** ದೇಸಾಪದೇಸೇ ನಿಪಾತೋ। ಸ್ವಾಯಂ ಕತ್ಥಚಿ ಪದೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ ವುಚ್ಚತಿ "ಇಧೇವ ತಿಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ, ದೇವಭೂತಸ್ಸ ಮೇ ಸತೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೯)। ಕತ್ಥಚಿ ಸಾಸನಂ ಉಪಾದಾಯ "ಇಧೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ ಇಧ ದುತಿಯೋ ಸಮಣೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧)। ಕತ್ಥಚಿ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ "ಇಧಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭುತ್ತಾವೀ ಅಸ್ಸಂ ಪವಾರಿತೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦)। ಕತ್ಥಚಿ ಲೋಕಂ ಉಪಾದಾಯ ವುಚ್ಚತಿ "ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೧)। ಇಧಾಪಿ ಲೋಕೇ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಏಕಚ್ಚನ್ತಿ** ಏಕಂ, ಅಞ್ಞತರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಗ್ಗಲನ್ತಿ** ಸತ್ತಂ।

ಸೋ ಹಿ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ತಬ್ಬಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ಪೂರಣತೋ ಮರಣವಸೇನ ಗಲನತೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಪದೋಸೇನ ಆಘಾತೇನ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ **ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತನ್ತಿ** ದೋಸೇನ ರಾಗಾದಿನಾ ಪದೂಸಿತಚಿತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ **ಏಕಚ್ಚನ್ತಿ** ಇದಂ ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕಕಮ್ಮಂ ಓಕಾಸಮಕಾಸಿ, ಸೋ ತಥಾ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಸ ಚ ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಚಿತ್ತಂ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಕುಸಲವಸೇನ ಓತಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಏವಂ ಆಸನ್ನಮರಣೋ। **ಏವನ್ತಿ** ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಚೇತಸಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ। **ಚೇತೋತಿ** ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ। **ಪರಿಚ್ಚಾತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ **ಪಜಾನಾಮಿ** । ನನು ಚ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸಾಯಂ ವಿಸಯೋತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತದಾ ಪವತ್ತಮಾನಅಕುಸಲಚಿತ್ತವಸೇನ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ।

ಇಮಮ್ಹಿ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ, ಇಮಾಯಂ ವಾ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ, ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಜವನವೀಥಿಯಾ ಅಪರಭಾಗೇ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಜವನಕ್ಖಣೇ ಕಾಲಂಕಿರಿಯಾ ಅತ್ಥಿ। **ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಏವಂ ನಿರಯೇತಿ** ಯಥಾ ಆಭತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ಠಪಿತಂ, ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ನಿರಯೇ ಠಪಿತೋ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ** ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾತಿ** ತದನನ್ತರಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ** ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾತಿ** ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ।

ಅಪಾಯನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ನಿರಯಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ನಿರಯೋ ಹಿ ಅಯಸಙ್ಖಾತಾ ಸುಖಾ ಅಪೇತೋತಿ **ಅಪಾಯೋ;** ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಹೇತುಭೂತಾ ವಾ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಮತಾ ಅಯಾ ಅಪೇತೋತಿಪಿ ಅಪಾಯೋ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿ ಪಟಿಸರಣನ್ತಿ **ದುಗ್ಗತಿ;** ದೋಸಬಹುಲತಾಯ ವಾ ದುಟ್ಠೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಗತೀತಿಪಿ ದುಗ್ಗತಿ। ವಿವಸಾ ನಿಪತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮಕಾರಿನೋ, ವಿನಸ್ಸನ್ತಾ ವಾ ಏತ್ಥ ನಿಪತನ್ತಿ ಸಮ್ಭಿಜ್ಜಮಾನಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾತಿ **ವಿನಿಪಾತೋ।** ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಿತೋ ಅಯೋತಿ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ **ನಿರಯೋ।** ಅಥ ವಾ ಅಪಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಹಿ ಅಪಾಯೋ ಸುಗತಿತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ, ನ ದುಗ್ಗತಿ ಮಹೇಸಕ್ಖಾನಂ ನಾಗರಾಜಾದೀನಂ ಸಮ್ಭವತೋ। ದುಗ್ಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಪಾಯೋ ಚೇವ ದುಗ್ಗತಿ ಚ ಸುಗತಿತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಗತಿಭೂತತ್ತಾ, ನ ವಿನಿಪಾತೋ ಅಸುರಸದಿಸಂ ಅವಿನಿಪಾತತ್ತಾ। ವಿನಿಪಾತಗ್ಗಹಣೇನ ಅಸುರಕಾಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಅಪಾಯೋ ಚೇವ ದುಗ್ಗತಿ ಚ, ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮುಸ್ಸಯೇಹಿ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ ವಿನಿಪಾತೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿರಯಗ್ಗಹಣೇನ ಅವೀಚಿಆದಿಅನೇಕಪ್ಪಕಾರೋ ನಿರಯೋವ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬಪದೇಹಿಪಿ ನಿರಯೋವ ವುತ್ತೋ। **ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು ಪಠಮಗಾಥಾ ಸಙ್ಗೀತಿಕಾಲೇ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕತ್ಥೇರೇಹಿ ಠಪಿತಾ। **ಞತ್ವಾನಾತಿ** ಪುಬ್ಬಕಾಲಕಿರಿಯಾ। ಞಾಣಪುಬ್ಬಕಞ್ಹಿ ಬ್ಯಾಕರಣಂ। ಹೇತುಅತ್ಥೋ ವಾ ತ್ವಾ-ಸದ್ದೋ ಯಥಾ "ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಹೋತೀ"ತಿ, ಜಾನನಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಬುದ್ಧೋ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸನ್ತಿಕೇತಿ** ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಿಕೇ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಏತಂ ಪರತೋ ದ್ವೀಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಅತ್ಥಂ ಬ್ಯಾಕಾಸಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೧. ತತಿಯವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ಪಸನ್ನಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ರತನತ್ತಯಸದ್ಧಾಯ ಕಮ್ಮಫಲಸದ್ಧಾಯ ಚ ಪಸನ್ನಮಾನಸಂ। **ಸುಗತಿ**ನ್ತಿ ಸುನ್ದರಂ ಗತಿಂ, ಸುಖಸ್ಸ ವಾ ಗತಿನ್ತಿ ಸುಗತಿಂ। **ಸಗ್ಗ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದಿಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಸುಟ್ಠು ಅಗ್ಗನ್ತಿ **ಸಗ್ಗಂ। ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲಾನಿ, ಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನೇವ ವಾ ಲೋಕಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಸುಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಮನುಸ್ಸಗತಿಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ಸಗ್ಗಗ್ಗಹಣೇನ ದೇವಗತಿ ಏವ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಮೇತ್ತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೨. ದುತಿಯೇ **ಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಞ್ಞಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಮಾ**ತಿ ಪಟಿಸೇಧೇ ನಿಪಾತೋ। **ಪುಞ್ಞ**ಸದ್ದೋ ''ಕುಸಲಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾದಾನಹೇತು ಏವಮಿದಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ''ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೮೦) ಪುಞ್ಞಫಲೇ ಆಗತೋ। ''ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಞ್ಞಞ್ಚೇ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀ''ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧) ಕಾಮರೂಪಾವಚರಸುಚರಿತೇ। ''ಪುಞ್ಞೂಪಗಂ ಭವತಿ ವಿಞ್ಞಾಣ''ನ್ತಿಆದೀಸು ಸುಗತಿವಿಸೇಸಭೂತೇ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ। ''ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ - ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂ''ತಿಆದೀಸು (ಇತಿವು॰ ೬೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೬) ಕುಸಲಚೇತನಾಯಂ। ಇಧ ಪನ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಭಾಯಿತ್ಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಭಯಂ ಞಾಣಭಯಂ, ಸಾರಜ್ಜಭಯನ್ತಿ। ತತ್ಥ ''ಯೇಪಿ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇವಾ ದೀಘಾಯುಕಾ ವಣ್ಣವನ್ತೋ ಸುಖಬಹುಲಾ ಉಚ್ಚೇಸು ವಿಮಾನೇಸು ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ , ತೇಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭಯಂ ಸಂವೇಗಂ ಸನ್ತಾಸಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀ''ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೩) ಆಗತಂ ಞಾಣಭಯಂ। ''ಅಹುದೇವ ಭಯಂ, ಅಹು ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ, ಅಹು ಲೋಮಹಂಸೋ''ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧೮) ಆಗತಂ ಸಾರಜ್ಜಭಯಂ। ಇಧಾಪಿ ಸಾರಜ್ಜಭಯಮೇವ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೀಘರತ್ತಂ ಕಾಯವಚೀಸಂಯಮೋ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಪೂರಣಂ ಏಕಾಸನಂ, ಏಕಸೇಯ್ಯಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯದಮೋ, ಧುತಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೋ, ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುಯೋಗವಸೇನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಯಾನಿ ಭಿಕ್ಖುನಾ, ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ, ತೇಹಿ ಮಾ ಭಾಯಿತ್ಥ, ಮಾ ಭಯಂ ಸನ್ತಾಸಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖಸ್ಸ ಉಪರೋಧಭಯೇನ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕನಿಬ್ಬಾನಸುಖದಾಯಕೇಹಿ ಪುಞ್ಞೇಹಿ ಮಾ ಭಾಯಿತ್ಥಾತಿ। ನಿಸ್ಸಕ್ಕೇ ಹಿ ಇದಂ ಸಾಮಿವಚನಂ।

ಇದಾನಿ ತತೋ ಅಭಾಯಿತಬ್ಬಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **''ಸುಖಸ್ಸೇತ''**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸುಖ**ಸದ್ದೋ ''ಸುಖೋ ಬುದ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಸುಖಾ ವಿರಾಗತಾ ಲೋಕೇ''ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೪) ಸುಖಮೂಲೇ ಆಗತೋ। ''ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಮಹಾಲಿ, ರೂಪಂ ಸುಖಂ ಸುಖಾನುಪತಿತಂ ಸುಖಾವಕ್ಕನ್ತ''ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೦) ಸುಖಾರಮ್ಮಣೇ। ''ಯಾವಞ್ಚಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ಸುಕರಂ ಅಕ್ಖಾನೇನ ಪಾಪುಣಿತುಂ ಯಾವ ಸುಖಾ ಸಗ್ಗಾ''ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೫) ಸುಖಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾನೇ। ''ಸುಖೋ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಉಚ್ಚಯೋ''ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೧೮) ಸುಖಹೇತುಮ್ಹಿ। ''ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ''ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೮೨) ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೇ। ''ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಮಂ ಸುಖ''ನ್ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೫) ನಿಬ್ಬಾನೇ। ''ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ''ತಿಆದೀಸು (ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೫) ಸುಖವೇದನಾಯಂ। ''ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಸನ್ತಂ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತ''ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೩; ಇತಿವು॰ ೫೩) ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯಂ। ''ದ್ವೇಪಿ ಮಯಾ, ಆನನ್ದ, ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ''ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೯) ಇಟ್ಠಸುಖೇ। ''ಸುಖೋ ವಿಪಾಕೋ ಪುಞ್ಞಾನ''ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪೇಟಕೋ॰ ೨೩) ಸುಖವಿಪಾಕೇ। ಇಧಾಪಿ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೇ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಇಟ್ಠಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಸು ಏಸಿತಬ್ಬತೋ ಅನಿಟ್ಠಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಚ ಇಟ್ಠಸ್ಸ, ಕಮನೀಯತೋ ಮನಸ್ಮಿಞ್ಚ ಕಮನತೋ ಪವಿಸನತೋ **ಕನ್ತಸ್ಸ,** ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬತೋ ಸನ್ತಪ್ಪನತೋ ಚ **ಪಿಯಸ್ಸ,** ಮಾನನೀಯತೋ ಮನಸ್ಸ ಪವಡ್ಢನತೋ ಚ **ಮನಾಪಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯದಿದಂ**

ಪುಞ್ಞಾನೀತಿ “ಪುಞ್ಞಾನೀ”ತಿ ಯದಿದಂ ವಚನಂ, ಏತಂ ಸುಖಸ್ಸ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ ನಾಮಂ, ಸುಖಮೇವ ತಂ ಯದಿದಂ ಪುಞ್ಞನ್ತಿ ಫಲೇನ ಕಾರಣಸ್ಸ ಅಭೇದೂಪಚಾರಂ ವದತಿ। ತೇನ ಕತೂಪಚಿತಾನಂ ಪುಞ್ಞಾನಂ ಅವಸ್ಸಂಭಾವಿಫಲಂ ಸುತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನೀತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯಂ ನಿಯೋಜೇತಿ, ಆದರಞ್ಚ ನೇಸಂ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ।

ಇದಾನಿ ಅತ್ತನಾ ಸುನೇತ್ತಕಾಲೇ ಕತೇನ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ದೀಘರತ್ತಂ ಪಚ್ಚನುಭೂತಂ ಭವನ್ತರಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಉಳಾರತಮಂ ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಂ ಉದಾಹರಿತ್ವಾ ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ **“ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಭಿಜಾನಾಮೀತಿ** ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಞಾಣೇನ ಜಾನಾಮಿ, ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಬುಜ್ಝಾಮಿ। **ದೀಘರತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿರಕಾಲಂ। **ಪುಞ್ಞಾನ**ನ್ತಿ ದಾನಾದಿಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ। **ಸತ್ತ ವಸ್ಸಾನೀತಿ** ಸತ್ತ ಸಂವಚ್ಛರಾನಿ । **ಮೇತ್ತಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಮಿಜ್ಜತೀತಿ ಮೇತ್ತಾ, ಸಿನಿಯ್ಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿತ್ತೇ ಭವಾ, ಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಏಸಾ ಪವತ್ತೀತಿಪಿ ಮೇತ್ತಾ। ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಪನ ಹಿತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ, ಹಿತೂಪಸಂಹಾರರಸಾ, ಆಘಾತವಿನಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಸತ್ತಾನಂ ಮನಾಪಭಾವದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನಾ। ಬ್ಯಾಪಾದೂಪಸಮೋ ಏತಿಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸಿನೇಹಾಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿ। ಸಾ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಂ। **ಭಾವೇತ್ವಾತಿ** ಮೇತ್ತಾಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋತಿ ಮೇತ್ತಾಸಮಾಧಿಂ ಮೇತ್ತಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಚೇವ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಚ। **ಸತ್ತ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇತಿ** ಸತ್ತ ಮಹಾಕಪ್ಪೇ। ಸಂವಟ್ಟ-ವಿವಟ್ಟಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯಿ-ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯಿನೋಪಿ ಗಹಿತಾ। **ಇಮಂ ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಕಾಮಲೋಕಂ। **ಸಂವಟ್ಟಮಾನೇ ಸುದ**ನ್ತಿ ಸಂವಟ್ಟಮಾನೇ। **ಸುದ**ನ್ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ ವಿನಸ್ಸಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸಂವತ್ತಮಾನೇ ಸುದ”ನ್ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ। **ಕಪ್ಪೇತಿ** ಕಾಲೇ। ಕಪ್ಪಸೀಸೇನ ಹಿ ಕಾಲೋ ವುತ್ತೋ। ಕಾಲೇ ಖೀಯಮಾನೇ ಕಪ್ಪೋಪಿ ಖೀಯತೇವ। ಯಥಾಹ -

“ಕಾಲೋ ಘಸತಿ ಭೂತಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಹತ್ತನಾ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೨.೧೯೦)।

“ಆಭಸ್ಸರೂಪಗೋ ಹೋಮೀ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟವಸೇನೇತ್ಥ ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆಭಸ್ಸರೂಪಗೋತಿ** ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಆಭಸ್ಸರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಉಪಗಚ್ಛಾಮೀತಿ ಆಭಸ್ಸರೂಪಗೋ ಹೋಮಿ। **ವಿವಟ್ಟಮಾನೇತಿ** ಸಣ್ಠಹಮಾನೇ, ಜಾಯಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಞ್ಞಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಮಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜಾಮೀತಿ** ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞಂ, ಯಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಸಙ್ಖಾತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಮಾನಂ ಆದಿತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪಪಜ್ಜಾಮಿ ಉಪೇಮಿ। **ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತೇಹಿ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಬ್ರೂಹಿತಗುಣತಾಯ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಟ್ಠೇನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ। ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತೇಹಿ ಮಹನ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ **ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ**। ತತೋ ಏವ ತೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ **ಅಭಿಭೂ**। ತೇಹಿ ಕೇನಚಿ ಗುಣೇನ ನ ಅಭಿಭೂತೋತಿ **ಅನಭಿಭೂತೋ**। **ಅಞ್ಞದತ್ಥೂತಿ** ಏಕಂಸವಚನೇ ನಿಪಾತೋ। **ದಸೋತಿ** ದಸ್ಸನಸೀಲೋ, ಸೋ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ದಸ್ಸನಸಮತ್ಥೋ, ಅಭಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾಬಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಮಮ ವಸೇ ವತ್ತೇಮೀತಿ **ವಸವತ್ತೀ** ಹೋಮೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತದಾ ಕಿರ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀಪಿ ಸಮಾನೋ ತಥಾ ಸತ್ತಹಿತಂ ಅತ್ತನೋ ಪಾರಮಿಪರಿಪೂರಣಞ್ಚ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ತಾಸು ಏವ ದ್ವೀಸು ಝಾನಭೂಮೀಸು ನಿಕನ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಮೇತ್ತಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವಸೇನ ಅಪರಾಪರಂ ಸಂಸರಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಸತ್ತವಸ್ಸಾನಿ…ಪೇ॰… ವಸವತ್ತೀ”**ತಿ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ರೂಪಾವಚರಪುಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಮಹನ್ತತಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಛತ್ತಿಂಸಕ್ಖತ್ತು”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಕ್ಕೋ ಅಹೋಸಿ**ನ್ತಿ ಛತ್ತಿಂಸ ವಾರೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅನುಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರನ್ತರಂ ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ತಾವತಿಂಸದೇವರಾಜಾ ಅಹೋಸಿ। **ರಾಜಾ ಅಹೋಸಿ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಚತೂಹಿ ಅಚ್ಛರಿಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಚ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂಹಿ ಲೋಕಂ ರಞ್ಜೇತೀತಿ **ರಾಜಾ**। ಚಕ್ಕರತನಂ ವತ್ತೇತಿ, ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕೇಹಿ ವತ್ತತಿ, ತೇಹಿ ಚ ಪರಂ ವತ್ತೇತಿ, ಪರಹಿತಾಯ ಚ ಇರಿಯಾಪಥಚಕ್ಕಾನಂ ವತ್ತೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಚಕ್ಕವತ್ತೀ**। **ರಾಜಾತಿ** ಚೇತ್ಥ ಸಾಮಞ್ಞಂ, **ಚಕ್ಕವತ್ತೀತಿ** ವಿಸೇಸಂ। ಧಮ್ಮೇನ ಚರತೀತಿ **ಧಮ್ಮಿಕೋ**। ಞಾಯೇನ ಸಮೇನ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಧಮ್ಮೇನೇವ ರಜ್ಜಂ ಲಭಿತ್ವಾ ರಾಜಾ ಜಾತೋತಿ

ಧಮ್ಮರಾಜಾ। ಪರಹಿತಧಮ್ಮಚರಣೇನ ವಾ **ಧಮ್ಮಿಕೋ**, ಅತ್ತಹಿತಧಮ್ಮಚರಣೇನ **ಧಮ್ಮರಾಜಾ**, ಚತುರನ್ತಾಯ ಇಸ್ಸರೋತಿ **ಚಾತುರನ್ತೋ**, ಚತುಸಮುದ್ದನ್ತಾಯ ಚತುಬ್ಬಿಧದೀಪವಿಭೂಸಿತಾಯ ಚ ಪಥವಿಯಾ ಇಸ್ಸರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕೋಪಾದಿಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಸಬ್ಬರಾಜಾನೋ ಅದಣ್ಡೇನ ಅಸತ್ಥೇನ ವಿಜೇಸೀತಿ **ವಿಜಿತಾವೀ**। ಜನಪದೇ ಥಾವರಭಾವಂ ಧುವಭಾವಂ ಪತ್ತೋ, ನ ಸಕ್ಕಾ ಕೇನಚಿ ತತೋ ಚಾಲೇತುಂ ಜನಪದೋ ವಾ ತಮ್ಹಿ ಥಾವರಿಯಪ್ಪತ್ತೋ ಅನುಯುತ್ತೋ ಸಕಮ್ಮನಿರತೋ ಅಚಲೋ ಅಸಮ್ಪವೇಧೀತಿ **ಜನಪದತ್ಥಾವರಿಯಪ್ಪತ್ತೋ**।

ಚಕ್ಕರತನಂ, ಹತ್ಥಿರತನಂ, ಅಸ್ಸರತನಂ, ಮಣಿರತನಂ, ಇತ್ಥಿರತನಂ, ಗಹಪತಿರತನಂ, ಪರಿಣಾಯಕರತನನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ರತನೇಹಿ ಸಮುಪೇತೋತಿ **ಸತ್ತರತನಸಮನ್ನಾಗತೋ**। ತೇಸು ಹಿ ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿ ಚಕ್ಕರತನೇನ ಅಜಿತಂ ಜಿನಾತಿ, ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸರತನೇಹಿ ವಿಜಿತೇ ಸುಖೇನೇವ ಅನುವಿಚರತಿ, ಪರಿಣಾಯಕರತನೇನ ವಿಜಿತಮನುರಕ್ಖತಿ, ಸೇಸೇಹಿ ಉಪಭೋಗಸುಖಮನುಭವತಿ। ಪಠಮೇನ ಚಸ್ಸ ಉಸ್ಸಾಹಸತ್ತಿಯೋಗೋ , ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಮನ್ತಸತ್ತಿಯೋಗೋ, ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಗಹಪತಿರತನೇಹಿ ಪಭೂಸತ್ತಿಯೋಗೋ ಸುಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಹೋತಿ, ಇತ್ಥಿಮಣಿರತನೇಹಿ ತಿವಿಧಸತ್ತಿಯೋಗಫಲಂ। ಸೋ ಇತ್ಥಿಮಣಿರತನೇಹಿ ಪರಿಭೋಗಸುಖಮನುಭವತಿ, ಸೇಸೇಹಿ ಉಪಭೋಗಸುಖಂ। ವಿಸೇಸತೋ ಚಸ್ಸ ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಅದೋಸಕುಸಲಮೂಲಜನಿತಕಮ್ಮಾನುಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಮಜ್ಝಿಮಾನಿ ಅಲೋಭಕುಸಲಮೂಲಜನಿತಕಮ್ಮಾನುಭಾವೇನ, ಪಚ್ಛಿಮಮೇಕಂ ಅಮೋಹಕುಸಲಮೂಲಜನಿತಕಮ್ಮಾನುಭಾವೇನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ **ಪದೇಸರಜ್ಜಸ್ಸಾ**ತಿ ಖುದ್ದಕರಜ್ಜಸ್ಸ।

ಏತದಹೋಸೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಕಾಲೇ ಏತಂ "ಕಿಸ್ಸ ನು ಖೋ ಮೇ ಇದಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಅಹೋಸಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಭವೇ ಏತದಹೋಸಿಯೇವ। ತತ್ಥಾಯಂ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಕಾಲವಸೇನ ಯೋಜನಾ। **ಏವಂಮಹಿದ್ಧಿಕೋ**ತಿ ಮಣಿರತನಹತ್ಥಿರತನಾದಿಪ್ಪಮುಖಾಯ ಕೋಸವಾಹನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಜನಪದತ್ಥಾವರಿಯಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಏವಂಮಹಿದ್ಧಿಕೋ। **ಏವಂಮಹಾನುಭಾವೋ**ತಿ ಚಕ್ಕರತನಾದಿಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಪೀಳಂ ಅಕರೋನ್ತೋವ ಸಬ್ಬರಾಜೂಹಿ ಸಿರಸಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಸಾಸನವೇಹಾಸಗಮನಾದೀಹಿ ಏವಂ ಮಹಾನುಭಾವೋ। **ದಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನ್ನಾದಿದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪರಿಚ್ಚಾಗಸ್ಸ। **ದಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯದಮನಸ್ಸ ಚೇವ ಸಮಾಧಾನವಸೇನ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸದಮನಸ್ಸ ಚ। **ಸಂಯಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಾಯವಚೀಸಂಯಮಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಯಂ ಸಮಾಧಾನವಸೇನ ಕಿಲೇಸದಮನಂ, ತಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಂ , ತಞ್ಚ ಖೋ ಮೇತ್ತಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಭೂತಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೇನ ದುವಿಧೇ ಯಂ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಂ, ತೇನಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಾಸು ದ್ವೀಸು ಝಾನಭೂಮೀಸು ಉಪಪತ್ತಿ ಅಹೋಸಿ। ಇತರೇನ ತಿವಿಧೇನಾಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಪತ್ತಚಕ್ಕವತ್ತಿಆದಿಭಾವೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಂ ಕತ್ವಾ ಪುಞ್ಞಾನಂ ವಿಪಾಕಮಹನ್ತತಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ಗಾಥಾಬನ್ಧೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪುಞ್ಞಮೇವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪುಞ್ಞಮೇವ ಸೋ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಯೋ ಅತ್ಥಕಾಮೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ, ಸೋ ಪುಞ್ಞಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ, ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಪುನನತೋ ಚ "ಪುಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ತಿವಿಧಂ ಕುಸಲಮೇವ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯ ನಿವೇಸೇಯ್ಯ ಉಪಚಿನೇಯ್ಯ ಪಸವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಯತಗ್ಗ**ನ್ತಿ ವಿಪುಲಫಲತಾಯ ಉಳಾರಫಲತಾಯ ಆಯತಗ್ಗಂ, ಪಿಯಮನಾಪಫಲತಾಯ ವಾ ಆಯತಿಂ ಉತ್ತಮನ್ತಿ ಆಯತಗ್ಗಂ, ಆಯೇನ ವಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪ್ಪಚ್ಚಯೇನ ಉಳಾರತಮೇನ ಅಗ್ಗನ್ತಿ ಆಯತಗ್ಗಂ । ತಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಅಥ ವಾ ಆಯೇನ ಪುಞ್ಞಫಲೇನ ಅಗ್ಗಂ ಪಧಾನನ್ತಿ ಆಯತಗ್ಗಂ। ತತೋ ಏವ **ಸುಖುದ್ರಯಂ** ಸುಖವಿಪಾಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕತಮಂ ಪನ ತಂ ಪುಞ್ಞಂ, ಕಥಞ್ಚ ನಂ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ "**ದಾನಞ್ಚ ಸಮಚರಿಯಞ್ಚ, ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಞ್ಚ ಭಾವಯೇ**"ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಕಾಯವಿಸಮಾದೀನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಕಾಯಸಮಾದಿಚರಿತಂ , ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಸೀಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಾವಯೇ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ ವಡ್ಢೇಯ್ಯ। **ಏತೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಏತೇ ದಾನಾದಿಕೇ ಸುಚರಿತಧಮ್ಮೇ। **ಸುಖಸಮುದ್ದಯೇ**ತಿ ಸುಖಾನಿಸಂಸೇ,

ಆನಿಸಂಸಫಲಮ್ಪಿ ನೇಸಂ ಸುಖಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಂ ಸುಖಂ ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಬ್ಯಾಪಾದವಿರಹಿತತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಂ ನಿದ್ದುಕ್ಖಂ, ಪರಪೀಳಾಭಾವೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಸುಖಬಹುಲತ್ತಾ ಸುಖಂ, ಏಕನ್ತಸುಖಞ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಝಾನಪುಞ್ಞಾನಂ, ಇತರಪುಞ್ಞಾನಂ ಪನ ತದಙ್ಗಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಸಙ್ಖಾತಂ ಸುಖಂ ಲೋಕಂ **ಪಣ್ಡಿತೋ** ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ **ಉಪಪಜ್ಜತಿ** ಉಪೇತಿ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಗಾಥಾಸು ಚ ವಟ್ಟಸಮ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಕಥಿತಾ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಉಭಯತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೩. ತತಿಯೇ **ಭಾವಿತೋ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ಚ ವಡ್ಢಿತೋ ಚ। **ಬಹುಲೀಕತೋ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕತೋ। **ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಹಿತಂ। ತಞ್ಹಿ ಅರಣೀಯತೋ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಅತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಮಧಿಗಯ್ಹ ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ವತ್ತತಿ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತೋ ಅತ್ತಭಾವೋ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ಭವಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಂ, ಇಧಲೋಕಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಪರಾಯಿಕ**ನ್ತಿ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಮ್ಪರೇತಬ್ಬತೋ ಸಮ್ಪರಾಯೋ, ಪರಲೋಕೋ, ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಭವಂ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಂ, ಪರಲೋಕಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕೋ ಪನೇಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೋ, ಕೋ ವಾ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋತಿ? ಸಙ್ಖೇಪೇನ ತಾವ ಯಂ ಇಧಲೋಕಸುಖಂ, ಯಞ್ಚೇತರಹಿ ಇಧಲೋಕಸುಖಾವಹಂ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೋ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಗಹಟ್ಠಾನಂ ತಾವ ಇಧ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿತ್ತೂಪಕರಣಂ, ಅನಾಕುಲಕಮ್ಮನ್ತತಾ, ಆರೋಗ್ಯಸಂವಿಧಾನಂ, ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯಾಯೋಗವಿಹಿತಾನಿ ಸಿಪ್ಪಾಯತನವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಪರಿಜನತಾತಿ ಏವಮಾದಿ। ಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ ಪನ ಯೇ ಇಮೇ ಜೀವಿತಪರಿಕ್ಖಾರಾ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪ್ಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಾ। ತೇಸಂ ಅಕಿಚ್ಛಲಾಭೋ, ತತ್ಥ ಚ ಸಙ್ಖಾಯ ಪಟಿಸೇವನಾ , ಸಙ್ಖಾಯ ಪರಿವಜ್ಜನಾ, ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯಾ, ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾ, ಸನ್ತುಟ್ಠಿ, ಪವಿವೇಕೋ, ಅಸಂಸಗ್ಗೋತಿ ಏವಮಾದಿ। ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಯೋ ಪನ ಉಭಯೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಾ ಉಭಯಾನುರೂಪಾ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಪ್ಪಮಾದೋತಿ ಏತ್ಥ ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಪಮಾದಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೋ ಪನೇಸ ಪಮಾದೋ ನಾಮ? ಪಮಜ್ಜನಾಕಾರೋ। ವುತ್ತಂ ಹೇತಂ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪಮಾದೋ? ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇ ವಾ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇ ವಾ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತೇ ವಾ ಪಞ್ಚಸು ವಾ ಕಾಮಗುಣೇಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ವೋಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪ್ಪಾದನಂ ಕುಸಲಾನಂ ವಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾಯ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯತಾ ಅಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯತಾ ಅನಟ್ಠಿತಕಿರಿಯತಾ ಓಲೀನವುತ್ತಿತಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಛನ್ದತಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರತಾ ಅನಾಸೇವನಾ ಅಭಾವನಾ ಅಬಹುಲೀಕಮ್ಮಂ ಅನಧಿಟ್ಠಾನಂ ಅನನುಯೋಗೋಪಮಾದೋ। ಯೋ ಏವರೂಪೋ ಪಮಾದೋ ಪಮಜ್ಜನಾ ಪಮಜ್ಜಿತತ್ತಂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಮಾದೋ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೮೪೬)।

ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಪ್ಪಮಾದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಸೋ ಸತಿಯಾ ಅವಿಪ್ಪವಾಸೋ, ನಿಚ್ಚಂ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। ಅಪರೇ ಪನ "ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಯೋಗೇನ ಪವತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಅಪ್ಪಮಾದೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

“ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಥಂ ಪನಾಯಂ ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಭಾವೇತಬ್ಬೋತಿ? ನ ಅಪ್ಪಮಾದಭಾವನಾ ನಾಮ ವಿಸುಂ ಏಕಭಾವನಾ ಅತ್ಥಿ। ಯಾ ಹಿ ಕಾಚಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾ, ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಅಪ್ಪಮಾದಭಾವನಾತ್ವೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ವಿವಟ್ಟೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಸರಣಗಮನಂ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕಸಂವರಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬಾ ಸೀಲಭಾವನಾ, ಸಬ್ಬಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾ, ಸಬ್ಬಾ ಕುಸಲಭಾವನಾ, ಅನವಜ್ಜಭಾವನಾ, ಅಪ್ಪಮಾದಭಾವನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “ಅಪ್ಪಮಾದೋ”ತಿ ಹಿ ಇದಂ ಮಹನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ, ಮಹನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸಕಲಮ್ಪಿ ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮಾದಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತೋ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ “ಅತಿತ್ಥೇನ ಪಕ್ಖನ್ದೋ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಪ್ಪಮಾದಪದಸ್ಸ ಮಹನ್ತಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಕುಸಿನಾರಾಯಂ ಯಮಕಸಾಲಾನಮನ್ತರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸಮಯೇ ನಿಪನ್ನೋ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ವಸ್ಸೇಸು ಅತ್ತನಾ ಭಾಸಿತಂ ಧಮ್ಮಂ ಏಕೇನ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ - “ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಸಮ್ಪಾದೇಥಾ”ತಿ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಓವಾದಮದಾಸಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ -

> “ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ಜಙ್ಗಲಾನಂ ಪಾಣಾನಂ ಪದಜಾತಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ಹತ್ಥಿಪದೇ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಹತ್ಥಿಪದಂ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ ಯದಿದಂ ಮಹನ್ತತ್ತೇನ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇತೇ ಅಪ್ಪಮಾದಮೂಲಕಾ ಅಪ್ಪಮಾದಸಮೋಸರಣಾ, ಅಪ್ಪಮಾದೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೦)।

ಗಾಥಾಸು **ಅಪ್ಪಮಾದಂ ಪಸಂಸನ್ತೀ**ತಿ ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಸು ಅಪ್ಪಮಾದಂ ಅಪ್ಪಮಜ್ಜನಂ ಪಣ್ಡಿತಾ ಸಪ್ಪಞ್ಞಾ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಪಸಂಸನ್ತಿ, ವಣ್ಣೇನ್ತಿ ಥೋಮೇನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ **ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಉಭೋ ಅತ್ಥೇ ಅಧಿಗಣ್ಹಾತಿ ಪಣ್ಡಿತೋ**। ಕೇ ಪನ ತೇ ಉಭೋ ಅತ್ಥಾತಿ ಆಹ - “ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಯೋ ಚತ್ಥೋ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ”ತಿ, ಏವಮೇತ್ಥ ಪದಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಧಾಪಿ **ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯೋ ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ತಾವ “ಅನವಜ್ಜಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ, ಅನಾಕುಲಾ ಚ ಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೋ ಕಸಿಗೋರಕ್ಖಾದಿವಿಧಿನಾ ಲದ್ಧಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ, ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಪನ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯೋ ಚತ್ಥೋ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ**ತಿ ಪನ ಉಭಯೇಸಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಚರಿಯಾವ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ**ತಿ ದುವಿಧಸ್ಸಪಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಹಿತಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾ, ಲದ್ಧಬ್ಬೇನ ಸಮಿತಿ ಸಙ್ಗತಿ ಸಮೋಧಾನನ್ತಿ ಸಮಯೋ, ಲಾಭೋ। ಸಮಯೋ ಏವ **ಅಭಿಸಮಯೋ,** ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ವಾ ಸಮಯೋ ಅಭಿಸಮಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅಭಿಸಮಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಧಿತಿಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ಧೀರೋ**। ತತಿಯೇನ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥ-ಸದ್ದೇನ ಪರಮತ್ಥಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ವಟ್ಟಸಮ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಕಥಿತಾ। ಗಾಥಾಯಂ ಪನ ವಿವಟ್ಟಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ -

“ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಅಮತಪದಂ, ಪಮಾದೋ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದಂ।
ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ನ ಮೀಯನ್ತಿ, ಯೇ ಪಮತ್ತಾ ಯಥಾ ಮತಾ॥

“ಏವಂ ವಿಸೇಸತೋ ಞತ್ವಾ, ಅಪ್ಪಮಾದಮ್ಹಿ ಪಣ್ಡಿತಾ।
ಅಪ್ಪಮಾದೇ ಪಮೋದನ್ತಿ, ಅರಿಯಾನಂ ಗೋಚರೇ ರತಾ॥

“ತೇ ಝಾಯಿನೋ ಸಾತತಿಕಾ, ನಿಚ್ಚಂ ದಳ್ಹಪರಕ್ಕಮಾ।
ಫುಸನ್ತಿ ಧೀರಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ಅನುತ್ತರ”ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೧-೨೩)।

ತಸ್ಮಾ “ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರತ್ಥವಸೇನಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೪. ಚತುತ್ಥೇ **ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಅಯಂ ವೋಹಾರಕಥಾ। ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಹಿ ಭಗವತೋ ದುವಿಧಾ ದೇಸನಾ ಸಮ್ಮುತಿದೇಸನಾ ಚ ಪರಮತ್ಥದೇಸನಾ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ "ಪುಗ್ಗಲೋ, ಸತ್ತೋ, ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋ, ಖತ್ತಿಯೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ದೇವೋ, ಮಾರೋ"ತಿ ಏವರೂಪಾ **ಸಮ್ಮುತಿದೇಸನಾ**। "ಅನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಂ, ಅನತ್ತಾ, ಖನ್ಧಾ, ಧಾತು, ಆಯತನಾ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ"ತಿ ಏವರೂಪಾ **ಪರಮತ್ಥದೇಸನಾ**। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಯೇ ಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ ದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ವಿಸೇಸಮಧಿಗನ್ತುಂ ಸಮತ್ಥಾ, ನೇಸಂ ಸಮ್ಮುತಿದೇಸನಂ ದೇಸೇತಿ। ಯೇ ಪನ ಪರಮತ್ಥವಸೇನ ದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ವಿಸೇಸಮಧಿಗನ್ತುಂ ಸಮತ್ಥಾ, ತೇಸಂ ಪರಮತ್ಥದೇಸನಂ ದೇಸೇತಿ।

ತತ್ಥಾಯಂ ಉಪಮಾ - ಯಥಾ ಹಿ ದೇಸಭಾಸಾಕುಸಲೋ ತಿಣ್ಣಂ ವೇದಾನಂ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಕೋ ಆಚರಿಯೋ ಯೇ ದಮಿಳಭಾಸಾಯ ವುತ್ತೇ ಅತ್ಥಂ ಜಾನನ್ತಿ, ತೇಸಂ ದಮಿಳಭಾಸಾಯ ಆಚಿಕ್ಖತಿ। ಯೇ ಅನ್ಧಕಭಾಸಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾಯ, ತೇಸಂ ತಾಯ ತಾಯ ಭಾಸಾಯ। ಏವಂ ತೇ ಮಾಣವಕಾ ಛೇಕಂ ಬ್ಯತ್ತಂ ಆಚರಿಯಮಾಗಮ್ಮ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಸಿಪ್ಪಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಆಚರಿಯೋ ವಿಯ ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ, ತಯೋ ವೇದಾ ವಿಯ ಕಥೇತಬ್ಬಭಾವೇ ಠಿತಾನಿ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ, ದೇಸಭಾಸಾಕೋಸಲ್ಲಮಿವ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥಕೋಸಲ್ಲಂ, ನಾನಾದೇಸಭಾಸಾ ಮಾಣವಕಾ ವಿಯ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಸಮತ್ಥಾ ವೇನೇಯ್ಯಾ, ಆಚರಿಯಸ್ಸ ದಮಿಳಭಾಸಾದಿಆಚಿಕ್ಖನಂ ವಿಯ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥವಸೇನ ದೇಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಆಹ ಚೇತ್ಥ -

"ದುವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಕ್ಖಾಸಿ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವದತಂ ವರೋ।
ಸಮ್ಮುತಿಂ ಪರಮತ್ಥಞ್ಚ, ತತಿಯಂ ನೂಪಲಬ್ಭತಿ॥

"ಸಙ್ಕೇತವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಕಾರಣಾ।
ಪರಮತ್ಥವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಭೂತಕಾರಣಾ॥

"ತಸ್ಮಾ ವೋಹಾರಕುಸಲಸ್ಸ, ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ ಸತ್ಥುನೋ।
ಸಮ್ಮುತಿಂ ವೋಹರನ್ತಸ್ಸ, ಮುಸಾವಾದೋ ನ ಜಾಯತೀ"ತಿ॥

ಅಪಿಚ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ - ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪದೀಪನತ್ಥಂ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದೀಪನತ್ಥಂ, ಪಚ್ಚತ್ತಪುರಿಸಕಾರದೀಪನತ್ಥಂ, , ಆನನ್ತರಿಯದೀಪನತ್ಥಂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರದೀಪನತ್ಥಂ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದೀಪನತ್ಥಂ, ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿದೀಪನತ್ಥಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಅಪ್ಪಹಾನತ್ಥಂ, ಚಾತಿ। "ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಹಿರಿಯನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತೀ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಮಹಾಜನೋ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಸತ್ತು ವಾ ಹೋತಿ - "ಕಿಮಿದಂ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಹಿರಿಯನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ನಾಮಾ"ತಿ? "ಇತ್ಥೀ ಹಿರಿಯತಿ ಓತ್ತಪ್ಪತಿ, ಪುರಿಸೋ, ಖತ್ತಿಯೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ದೇವೋ, ಮಾರೋ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಜಾನಾತಿ, ನ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪಟಿಸತ್ತು ವಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪದೀಪನತ್ಥಂ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ।

"ಖನ್ಧಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ, ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಾ **ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದೀಪನತ್ಥಮ್ಪಿ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ।

"ವೇಳುವನಾದಯೋ ಮಹಾವಿಹಾರಾ ಖನ್ಧೇಹಿ ಕಾರಾಪಿತಾ, ಧಾತೂಹಿ ಆಯತನೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಥಾ "ಖನ್ಧಾ ಮಾತರಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇನ್ತಿ, ಪಿತರಂ, ಅರಹನ್ತಂ, ರುಹಿರುಪ್ಪಾದಕಮ್ಮಂ, ಸಙ್ಘಭೇದಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। "ಖನ್ಧಾ ಮೇತ್ತಾಯನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

“ಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ಪಚ್ಚತ್ತಪುರಿಸಕಾರದೀಪನತ್ಥಂ ಆನನ್ತರಿಯದೀಪನತ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರದೀಪನತ್ಥಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದೀಪನತ್ಥಞ್ಚ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ।

“ಖನ್ಧಾ ದಾನಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಮಹಾಜನೋ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಸತ್ತು ವಾ ಹೋತಿ “ಕಿಮಿದಂ ಖನ್ಧಾ ಧಾತುಯೋ ಆಯತನಾನಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ನಾಮಾ”ತಿ? “ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೀ”ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಜಾನಾತಿ, ನ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪಟಿಸತ್ತು ವಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿದೀಪನತ್ಥಂ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ।

ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಞ್ಚ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ನ ಪಜಹನ್ತಿ, ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾಯ ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಯಾ ಲೋಕಾಭಿಲಾಪೇ ಠಿತಾಯೇವ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ **ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಅಪ್ಪಹಾನತ್ಥಮ್ಪಿ** ಪುಗ್ಗಲಕಥಂ ಕಥೇತಿ। ಸೋ ಇಧಾಪಿ ಲೋಕವೋಹಾರವಸೇನ ದೇಸೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಏಕಸತ್ತಸ್ಸ। **ಕಪ್ಪನ್ತಿ** ಮಹಾಕಪ್ಪಂ। ಯದಿಪಿ ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಇದಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಯತ್ಥ ಪನ ಸತ್ತಾನಂ ಸನ್ಧಾವನಂ ಸಂಸರಣಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಿಭಾಗೋ। “ಅಟ್ಠಿಖಲೋ”ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಅಟ್ಠಿಸಞ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಿಸಮೂಹೋ। **ಅಟ್ಠಿರಾಸೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಕಟಿಪ್ಪಮಾಣತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಮೂಹೋ ಕಙ್ಕಲೋ ನಾಮ, ತತೋ ಉಪರಿ ಯಾವ ತಾಲಪ್ಪಮಾಣಂ ಪುಞ್ಜೋ, ತತೋ ಉಪರಿ ರಾಸೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಸಮೂಹಸ್ಸೇವ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ ವೇಪುಲ್ಲಸ್ಸೇವ ಉಪಮಾಭಾವೇನ ಆಹಟತ್ತಾ।

ಸಚೇ ಸಂಹಾರಕೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅವಿಪ್ಪಕಿರಣವಸೇನ ಸಂಹರಿತ್ವಾ ಠಪೇತಾ ಕೋಚಿ ಯದಿ ಸಿಯಾತಿ ಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ವದತಿ। **ಸಮ್ಭತಞ್ಚ ನ ವಿನಸ್ಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ತಥಾ ಕೇನಚಿ ಸಮ್ಭತಞ್ಚ ತಂ ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲಂ ಅನ್ತರಧಾನಾಭಾವೇನ ಪೂತಿಭೂತಂ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಞ್ಚ ಅಹುತ್ವಾ ಸಚೇ ನ ವಿನಸ್ಸೇಯ್ಯಾತಿ ಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನೇವ ವದತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಏಕಂ ಮಹಾಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾವನ್ತಸ್ಸ ಸಂಸರನ್ತಸ್ಸ ಏವಂ ಮಹಾಅಟ್ಠಿಸಞ್ಚಯೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಆರೋಹಪರಿಣಾಹೇಹಿ ಯತ್ತಕೋಯಂ ವೇಪುಲ್ಲಪಬ್ಬತೋ। ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ಕೋಚಿ ಸಂಹರಿತ್ವಾ ಠಪೇತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಸಮ್ಭತಞ್ಚ ತಂ ಸಚೇ ಅವಿನಸ್ಸನ್ತಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ನಿಬ್ಬುತಪ್ಪದೀಪೇ ವಿಯ ಭಿಜ್ಜನಸಭಾವೇ ಕಳೇವರನಿಕ್ಖೇಪರಹಿತೇ ಓಪಪಾತಿಕತ್ತಭಾವೇ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅನಟ್ಠಿಕೇ ಚ ಖುದ್ದಕತ್ತಭಾವೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಆಹಟತ್ತಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ಯದಿ ಸಿಯಾ ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲೋ, ತೇನಾಪಿ ಸಹೇವ ಅಯಂ ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜಪರಿಮಾಣೋ ವುತ್ತೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಪರೇ ಪನ “ನಯಿದಮೇವಂ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸೇವ ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಇಮಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣಸ್ಸ ವುತ್ತತಾ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ”ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಮಹೇಸಿನಾ**ತಿ ಮಹನ್ತೇ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಏಸತಿ ಗವೇಸತೀತಿ ಮಹೇಸೀ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। “ಇತಿ ವುತ್ತಂ ಮಹೇಸಿನಾ”ತಿ ಚ ಭಗವಾ “ದಸಬಲಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೋ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವೇಪುಲ್ಲೋ**ತಿ ರಾಜಗಹಂ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಪಬ್ಬತೇಸು ವಿಪುಲಭಾವತೋ ವೇಪುಲ್ಲೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ। ತತೋ ಏವ **ಮಹಾ,** ಠಿತದಿಸಾಭಾಗವಸೇನ **ಉತ್ತರೋ ಗಿಜ್ಝಕೂಟಸ್ಸ**। **ಗಿರಿಬ್ಬಜೇ**ತಿ ಗಿರಿಬ್ಬಜಪುರನಾಮಕಸ್ಸ ರಾಜಗಹಸ್ಸ ಸಮೀಪೇ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಭಗವಾ “ಏತ್ತಕೇನಾಪಿ ಕಾಲೇನ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲಸ್ಸ ಅಪರಿಞ್ಞಾತವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಯಮೀದಿಸೀ ಕಟಸಿವಡ್ಢನಾ”ತಿ ವಟ್ಟೇ ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯೇಸಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಅನನುಬೋಧಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಏವಂ ಕಟಸಿವಡ್ಢನಾ, ತಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ದಿಟ್ಠವತೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಯತೋ ಚ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ**”ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಯತೋತಿ** ಯದಾ। **ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ** ಅರಣೀಯತೋ ಅರಿಯಾನಿ, ಅವಿತಥಭಾವೇನ ಸಚ್ಚಾನಿ ಚಾತಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ, ಅರಿಯಭಾವಕರಾನಿ ವಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ, ಅರಿಯೇಹಿ ವಾ ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಅಥ ವಾ ಅರಿಯಸ್ಸ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಸದೇವಕೇನ ಹಿ ಲೋಕೇನ ಸರಣನ್ತಿ ಅರಣೀಯತೋ ಅರಿಯೋ ಭಗವಾ, ತೇನ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। **ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಹೇತುನಾ ಞಾಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪಸ್ಸತಿ। **ದುಕ್ಖನ್ತಿ**ಆದಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಅನೇಕೂಪದ್ದವಾಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಕುಚ್ಛಿತಭಾವತೋ ಬಾಲಜನಪರಿಕಪ್ಪಿತಧುವಸುಭಸುಖತ್ತವಿರಹೇನ ತುಚ್ಛಭಾವತೋ ಚ **ದುಕ್ಖಂ**। ದುಕ್ಖಂ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ **ದುಕ್ಖಸಮುಪ್ಪಾದೋ,** ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ। ದುಕ್ಖಂ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ ಏತೇನ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾತಿ **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕಮೋ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಆರಕತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅರಣೀಯತೋ ಚ **ಅರಿಯೋ**। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ**। ಮಾರೇನ್ತೋ ಕಿಲೇಸೇ ಗಚ್ಛತಿ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ, ಸಯಂ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗತೀತಿ **ಮಗ್ಗೋ**। ತತೋ ಏವ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪಸಮಂ ನಿರೋಧಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ದುಕ್ಖೂಪಸಮಗಾಮೀ**। ಯತೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಸ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಮಂ, ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾನ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಸೋ ಏವಂ ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸಾವೀ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಬ್ಬಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಸಮಾನೋ ಸತ್ತವಾರಪರಮಂಯೇವ ಭವಾದೀಸು ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ। ಏಕಬೀಜೀ, ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮಜ್ಝಿಮಮುದುಭಾವೇನ ತಯೋ ಹಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾ। ತೇಸು ಸಬ್ಬಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನಿದಂ ವುತ್ತಂ "ಸ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಮಂ, ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾನಾ"ತಿ । **ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಕರೋ ಹೋತೀತಿ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಕರೋ ಪರಿಯೋಸಾನಕರೋ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? **ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಕ್ಖಯಾ** ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಂ ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ ನಿರವಸೇಸಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಖೇಪನಾತಿ ಅರಹತ್ತಫಲೇನೇವ ದೇಸನಾಯ ಕೂಟಂ ಗಣ್ಹಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಮುಸಾವಾದಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೫. ಪಞ್ಚಮೇ **ಏಕಧಮ್ಮಂ ಅತೀತಸ್ಸಾತಿ** ಕಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ? ಭಗವತೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಚ ಮಹಾಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ, ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಪರಿಹಾಯಿ। ತೇ ಹತಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾ ನಿಪ್ಪಭಾ ನಿತ್ತೇಜಾ ಇಸ್ಸಾಪಕತಾ ಚಿಞ್ಚಮಾಣವಿಕಂ ನಾಮ ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಂ ಉಯ್ಯೋಜೇಸುಂ - "ಏಹಿ, ತ್ವಂ ಭಗಿನಿ, ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಅಭೂತೇನ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖಸ್ಸೂ"ತಿ। ಸಾ ಭಗವನ್ತಂ ಚತುಪರಿಸಮಜ್ಝೇ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಅಭೂತೇನ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಕ್ಕೇನಸ್ಸಾ ಅಭೂತಭಾವೇ ಪಕಾಸಿತೇ ಮಹಾಜನೇನ "ಧೀ ಕಾಳಕಣ್ಣೀ"ತಿ ವಿಹಾರತೋ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಾಪಿತಾ ಪಥವಿಯಾ ವಿವರೇ ದಿನ್ನೇ ಅವೀಚಿಜಾಲಾನಂ ಇನ್ಧನಂ ಹುತ್ವಾವ ಅವೀಚಿನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಭಿಯ್ಯೋಸೋಮತ್ತಾಯ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ಪರಿಹಾಯಿ। ಭಿಕ್ಖೂ ಧಮ್ಮಸಭಾಯಂ ಕಥಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಸುಂ "ಆವುಸೋ, ಚಿಞ್ಚಮಾಣವಿಕಾ ಏವಂ ಉಳಾರಗುಣಂ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ ಅಭೂತೇನ ಅಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ಮಹಾವಿನಾಸಂ ಪತ್ತಾ"ತಿ। ಸತ್ಥಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ "ಕಾಯ ನುತ್ಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏತರಹಿ ಕಥಾಯ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಇಮಾಯ ನಾಮಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇದಾನೇವ, ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಸಾ ಮಂ ಅಭೂತೇನ ಅಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ಮಹಾವಿನಾಸಂ ಪತ್ತಾಯೇವಾ"ತಿ ಮಹಾಪದುಮಜಾತಕಮ್ಪಿ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ಉಪರಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ "ಏಕಧಮ್ಮಂ ಅತೀತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ದೇಸೇಸಿ।

ತತ್ಥ **ಏಕಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಏಕಂ ವಚೀಸಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಂ ಧಮ್ಮಂ। **ಅತೀತಸ್ಸಾತಿ** ಯಾ ಸಾ ಅಟ್ಠ ಅನರಿಯವೋಹಾರೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸು ಅರಿಯವೋಹಾರೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ "ಸಚ್ಚಂ , ಭಣೇ, ನಾಲಿಕ"ನ್ತಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಠಪಿತಾ ಮರಿಯಾದಾ, ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ।

ಪುರಿಸೋ ಏವ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ **ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ,** ತಸ್ಸ। **ಅಕರಣೀಯ**ನ್ತಿ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ। ಸಮ್ಪಜಾನಮುಸಾವಾದೀ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ "ಇದಂ ನಾಮ ತಯಾ ಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ "ನ ಮಯಾ ಕತ"ನ್ತಿ ಮುಸಾವಾದೇನೇವ ಪರಿಹರಿಸ್ಸತಿ। ಏವಞ್ಚ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿಯೇವ, ನ ತತ್ಥ ಲಜ್ಜತಿ ಸಚ್ಚಮರಿಯಾದಾಯ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಕತಮಂ ಏಕಧಮ್ಮಂ, ಯದಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಪಜಾನಮುಸಾವಾದೋ"ತಿ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಮುಸಾವಾದಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಮುಸಾ ಅಭೂತಂ ಅತಚ್ಛಂ ಪರೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಪನವಸೇನ ವದನಸೀಲಸ್ಸ। ಯಸ್ಸ ದಸಸು ವಚನೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಏವರೂಪೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಜನ್ತುನೋ**ತಿ ಸತ್ತಸ್ಸ। ಸತ್ತೋ ಹಿ ಜಾಯನಟ್ಠೇನ "ಜನ್ತೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿತಿಣ್ಣಪರಲೋಕಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಪರಲೋಕಸ್ಸ। ಈದಿಸೋ ಹಿ ಮನುಸ್ಸಸಮ್ಪತ್ತಿ ದೇವಲೋಕಸಮ್ಪತ್ತಿ ಅವಸಾನೇ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪತ್ತೀತಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ನ ಪಸ್ಸತಿ। **ನತ್ಥಿ ಪಾಪ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಇದಂ ನಾಮ ಪಾಪಂ ನ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ದಾನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೬. ಛಟ್ಠೇ **ಏವಞ್ಚೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಏವ**ನ್ತಿ ಉಪಮಾಕಾರೇ ನಿಪಾತೋ, **ಚೇ**ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪನೇ। **ಸತ್ತಾ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತಾ ವಿಸತ್ತಾ। **ಜಾನೇಯ್ಯು**ನ್ತಿ ಬುಜ್ಝೇಯ್ಯುಂ। **ದಾನಸಂವಿಭಾಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಾಯ ಹಿ ಚೇತನಾಯ ಅನ್ನಾದಿದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಸಂಹರಿತ್ವಾ ಅನುಕಮ್ಪಾಪೂಜಾಸು ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಪರೇಸಂ ದೀಯತಿ, ತಂ ದಾನಂ। ಯಾಯ ಪನ ಅತ್ತನಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಗಹಿತವತ್ಥುಸ್ಸ ಏಕದೇಸೋ ಸಂವಿಭಜಿತ್ವಾ ದೀಯತಿ, ಅಯಂ ಸಂವಿಭಾಗೋ। **ವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಫಲಂ। **ಯಥಾಹಂ ಜಾನಾಮೀ**ತಿ ಯಥಾ ಅಹಂ ಜಾನಾಮಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ತಿರಚ್ಛಾನಗತಸ್ಸಪಿ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಅತ್ತಭಾವಸತೇ ಪವತ್ತಸುಖವಿಪಚ್ಚನವಸೇನ ಸತಗುಣಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಾದಿನಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಅಹಂ ದಾನಸ್ಸ ಸಂವಿಭಾಗಸ್ಸ ಚ ವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಂ ಞಾಣಬಲೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಜಾನಾಮಿ, ಏವಂ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಯದಿ ಜಾನೇಯ್ಯುನ್ತಿ। **ನ ಅದತ್ವಾ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯು**ನ್ತಿ ಯಂ ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿ, ತತೋ ಪರೇಸಂ ನ ಅದತ್ವಾ ಮಚ್ಛರಿಯಚಿತ್ತೇನ ಚ ತಣ್ಹಾಲೋಭವಸೇನ ಚ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ದತ್ವಾವ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯುಂ। **ನ ಚ ನೇಸಂ ಮಚ್ಛೇರಮಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಾಸಹನಲಕ್ಖಣಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಭಸ್ಸರಭಾವದೂಸಕಾನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಭೂತಾನಂ ಕಣ್ಹಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಮಚ್ಛೇರಮಲಂ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಮಚ್ಛೇರಞ್ಚೇವ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ದಾನನ್ತರಾಯಕರಂ ಇಸ್ಸಾಲೋಭದೋಸಾದಿಮಲಞ್ಚ ನೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಯಥಾ ದಾನಚೇತನಾ ನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ವಾ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಪರಿತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ನ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ। ಕೋ ಹಿ ಸಮ್ಮದೇವ ದಾನಫಲಂ ಜಾನನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ ಮಚ್ಛೇರಮಲಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ದದೇಯ್ಯ।

ಯೋಪಿ ನೇಸಂ ಅಸ್ಸ ಚರಿಮೋ ಆಲೋಪೋತಿ ನೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಯೋ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಕೋ ಆಲೋಪೋ ಸಿಯಾ। **ಚರಿಮಂ ಕಬಳ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಪಕತಿಯಾ ಯತ್ತಕೇಹಿ ಆಲೋಪೇಹಿ ಸಯಂ ಯಾಪೇಯ್ಯುಂ, ತೇಸು ಏಕಮೇವ ಆಲೋಪಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಾಯ ಠಪೇತ್ವಾ ತದಞ್ಞೇ ಸಬ್ಬೇ ಆಲೋಪೇ ಆಗತಾಗತಾನಂ ಅತ್ಥಿಕಾನಂ ದತ್ವಾ ಯೋ ಠಪಿತೋ ಆಲೋಪೋ ಅಸ್ಸ, ಸೋ ಇಧ ಚರಿಮೋ ಆಲೋಪೋ ನಾಮ। **ತತೋಪಿ ನ ಅಸಂವಿಭಜಿತ್ವಾ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಸಚೇ ನೇಸಂ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಅಸ್ಸೂ**ತಿ ನೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಯದಿ ಸಿಯುಂ, ತತೋಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಚರಿಮಾಲೋಪತೋಪಿ ಸಂವಿಭಜಿತ್ವಾವ ಏಕದೇಸಂ ದತ್ವಾವ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಯಥಾಹಂ ದಾನಸಂವಿಭಾಗಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಜಾನಾಮಿ, ಏವಂ ಯದಿ ಜಾನೇಯ್ಯುನ್ತಿ। **ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ**ತಿಆದಿನಾ ಕಮ್ಮಫಲಸ್ಸ ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಭಾವತೋ ಏವಮೇತೇ ಸತ್ತಾ ದಾನಸಂವಿಭಾಗೇಸು ನ

ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಮತ್ಥಂ ಕಾರಣೇನ ಸಮ್ಪಟಿಪಾದೇತಿ। ಏತೇನೇವ ತೇಸಂ ತದಞ್ಞಪುಞ್ಞೇಸು ಚ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಪುಞ್ಞೇಸು ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಯಥಾವುತ್ತಂ ಮಹೇಸಿನಾ**ತಿ ಮಹೇಸಿನಾ ಭಗವತಾ "ತಿರಚ್ಛಾನಗತೇ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸತಗುಣಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಿತಬ್ಬಾ' ತಿಆದಿನಾ, ಇಧೇವ ವಾ "ಏವಂ ಚೇ ಸತ್ತಾ ಜಾನೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ, ಞಾಣಚಾರೇನ ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಞಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪಾಕಂ ಸಂವಿಭಾಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಂವಿಭಾಗಸ್ಸಪಿ ವಿಪಾಕಂ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ದಾನಸ್ಸ। **ಯಥಾ ಹೋತಿ ಮಹಪ್ಫಲ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಸೋ ವಿಪಾಕೋ ಮಹನ್ತಂ ಫಲಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಯದಿ ಜಾನೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವಿನೇಯ್ಯ ಮಚ್ಛೇರಮಲ**ನ್ತಿ ಮಚ್ಛರಿಯಮಲಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಫಲಸದ್ಧಾಯ ರತನತ್ತಯಸದ್ಧಾಯ ಚ ವಿಸೇಸತೋ ಪಸನ್ನೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಯೇಸು ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ ಅರಿಯೇಸು ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೇಸು ದಿನ್ನಂ ಅಪ್ಪಕಮ್ಪಿ ದಾನಂ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತಿ, ತೇಸು ಯುತ್ತಕಾಲೇನ **ದಜ್ಜುಂ** ದದೇಯ್ಯುಂ।

ಮಹಪ್ಫಲಭಾವಕರಣತೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾ, ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾ, ತೇಸು **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೇಸು**। **ದಕ್ಖಿಣಂ** ಪರಲೋಕಂ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಯಥಾ ತಂ ದಾನಂ ಹೋತಿ ಮಹಾದಾನಂ, ಏವಂ ದತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ ಬಹುನೋ ಅನ್ನಂ ದತ್ವಾ, ಕಥಂ ಪನ ಅನ್ನಂ ದಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ "ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೇಸು ದಕ್ಖಿಣ"ನ್ತಿ। **ಇತೋ ಮನುಸ್ಸತ್ತಾ** ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವತೋ **ಚುತಾ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ **ಸಗ್ಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ದಾಯಕಾ**। **ಕಾಮಕಾಮಿನೋ**ತಿ ಕಾಮೇತಬ್ಬಾನಂ ಉಳಾರಾನಂ ದೇವಭೋಗಾನಂ ಪಟಿಲದ್ಧರೂಪವಿಭವೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಉಪಗಮನೇ ಸಾಧುಕಾರಿತಾಯ ಕಾಮಕಾಮಿನೋ ಸಬ್ಬಕಾಮಸಮಙ್ಗಿನೋ। **ಮೋದ**ನ್ತಿ ಯಥಾರುಚಿ ಪರಿಚಾರೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೭. ಸತ್ತಮೇ **ಯಾನಿ ಕಾನಿಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಓಪಧಿಕಾನಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನೀ**ತಿ

ತೇಸಂ ನಿಯಮನಂ। ತತ್ಥ ಉಪಧಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಖನ್ಧಾ, ಉಪಧಿಸ್ಸ ಕರಣಂ ಸೀಲಂ ಏತೇಸಂ, ಉಪಧಿಪ್ಪಯೋಜನಾನಿ ವಾ **ಓಪಧಿಕಾನಿ**। ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ ಅತ್ತಭಾವಜನಕಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾಯಕಾನಿ। **ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾ ಚ ತಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಫಲಾನಿಸಂಸಾನಂ ವತ್ಥೂನಿ ಚಾತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ। ತಾನಿ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಾನಮಯಂ, ಸೀಲಮಯಂ, ಭಾವನಾಮಯನ್ತಿ ತಿವಿಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ತಿಕನಿಪಾತವಣ್ಣನಾಯಂ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಮೇತ್ತಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। "ಮೇತ್ತಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಉಪಚಾರೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿ ಅಪ್ಪನಾಪಿ, "ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಅಪ್ಪನಾಯಿಯಾನಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ತಞ್ಹಿ ನೀವರಣಾದಿಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತಿಭಾವೇನ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಲಂ ನಾಗ್ಘನ್ತಿ ಸೋಳಸಿ**ನ್ತಿ ಮೇತ್ತಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಸ್ಸ ಸೋಳಸಭಾಗಂ ಓಪಧಿಕಾನಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ನ ಅಗ್ಘನ್ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಮೇತ್ತಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಯೋ ವಿಪಾಕೋ, ತಂ ಸೋಳಸ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ, ತತೋ ಏಕಂ ಪುನ ಸೋಳಸ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಯೋ ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸೋ, ನ ತಂ ಅಞ್ಞಾನಿ ಓಪಧಿಕಾನಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ಅಗ್ಘನ್ತೀತಿ। **ಅಧಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ**ತಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ। **ಭಾಸತೇ**ತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ದಿಪ್ಪತಿ। **ತಪತೇ**ತಿ ತತೋ ಏವ ಅನವಸೇಸೇ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇ ಸನ್ತಪತಿ। **ವಿರೋಚತೀ**ತಿ ಉಭಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿರೋಚತಿ। ಮೇತ್ತಾ ಹಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಚನ್ದಾಲೋಕಸಙ್ಖಾತಾ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಜುಣ್ಹಾ ವಿಯ ದಿಪ್ಪತಿ, ಆತಪೋ ವಿಯ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ವಿಧಮನ್ತೀ ತಪತಿ, ಓಸಧಿತಾರಕಾ ವಿಯ ವಿಜ್ಜೋತಮಾನಾ ವಿರೋಚತಿ ಚ।

ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀತಿ ಓಪಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ತಾರಕರೂಪಾನನ್ತಿ** ಜೋತೀನಂ। **ಚನ್ದಿಯಾತಿ** ಚನ್ದಸ್ಸ ಅಯನ್ತಿ ಚನ್ದೀ, ತಸ್ಸಾ ಚನ್ದಿಯಾ, ಪಭಾಯ ಜುಣ್ಹಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಸ್ಸಾನನ್ತಿ** ವಸ್ಸಾನಂ ಬಹುವಸೇನ ಲದ್ಧವೋಹಾರಸ್ಸ ಉತುನೋ। **ಪಚ್ಛಿಮೇ ಮಾಸೇತಿ** ಕತ್ತಿಕಮಾಸೇ। **ಸರದಸಮಯೇತಿ** ಸರದಕಾಲೇ। ಅಸ್ಸಯುಜಕತ್ತಿಕಮಾಸಾ ಹಿ ಲೋಕೇ "ಸರದಉತೂ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ವಿದ್ಧೇತಿ** ಉಬ್ಬಿದ್ಧೇ, ಮೇಘವಿಗಮೇನ ದೂರೀಭೂತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ವಿಗತವಲಾಹಕೇ**"ತಿ। **ದೇವೇತಿ** ಆಕಾಸೇ। **ನಭಂ ಅಬ್ಭುಸ್ಸಕ್ಕಮಾನೋತಿ** ಉದಯಟ್ಠಾನತೋ ಆಕಾಸಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘನ್ತೋ। **ತಮಗತನ್ತಿ** ತಮಂ। **ಅಭಿವಿಹಚ್ಚಾತಿ** ಅಭಿಹನ್ತ್ವಾ ವಿಧಮಿತ್ವಾ। **ಓಸಧಿತಾರಕಾತಿ** ಉಸ್ಸನ್ನಾ ಪಭಾ ಏತಾಯ ಧೀಯತಿ, ಓಸಧೀನಂ ವಾ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾಯಿಕತ್ತಾ ಓಸಧೀತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾ ತಾರಕಾ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತಾ ಸಮಾನೇಪಿ ಓಪಧಿಕಭಾವೇ ಮೇತ್ತಾ ಇತರೇಹಿ ಓಪಧಿಕಪುಞ್ಞೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ನಿದ್ದೋಸಭಾವೇನ ಚ ಸತ್ತೇಸು ಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಭಾವತೋ। ಸೇಟ್ಠಾ ಹಿ ಏತೇ ವಿಹಾರಾ, ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಭೂತಾನಿ ಯದಿದಂ ಮೇತ್ತಾಝಾನಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ನಿದ್ದೋಸಚಿತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಿ, ಏವಂ ಏತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಯೋಗಿನೋ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾವ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿಮೇ "ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇತಿ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ನಿದ್ದೋಸಭಾವೇನ ಚ ಸತ್ತೇಸು ಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಭಾವತೋ ಮೇತ್ತಾವ ಇತರೇಹಿ ಓಪಧಿಕಪುಞ್ಞೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ।

ಏವಮ್ಪಿ ಕಸ್ಮಾ ಮೇತ್ತಾವ ಏವಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ? ಇತರೇಸಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ದಾನಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಪೂರಿಕತ್ತಾ ಚ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸತ್ತೇಸು ಹಿತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ ಮೇತ್ತಾ, ಹಿತೂಪಸಂಹಾರಸಾ, ಆಘಾತವಿನಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। ಯದಿ ಅನೋಧಿಸೋ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ, ಅಥ ಸುಖೇನೇವ ಕರುಣಾದಿಭಾವನಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಮೇತ್ತಾ ಇತರೇಸಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸತ್ತೇಸು ಹಿತಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಸತಿ ನೇಸಂ ದುಕ್ಖಾಸಹನತಾ, ಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಸೇಸಾನಂ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾಮತಾ, ಪಕ್ಖಪಾತಾಭಾವೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಚಿತ್ತತಾ ಚ ಸುಖೇನೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸಕಲಲೋಕಹಿತಸುಖವಿಧಾನಾಧಿಮುತ್ತಾ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾ "ಇಮಸ್ಸ ದಾತಬ್ಬಂ, ಇಮಸ್ಸ ನ ದಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಉತ್ತಮವಿಚಯವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ನಿರವಸೇಸಸುಖನಿದಾನಂ ದಾನಂ ದೇನ್ತಿ, ಹಿತಸುಖತ್ಥಮೇವ ನೇಸಂ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ, ಸೀಲಪರಿಪೂರಣತ್ಥಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಭಜನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಹಿತಸುಖೇಸು ಅಸಮ್ಮೋಹತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಞಂ ಪರಿಯೋದಪೇನ್ತಿ, ಹಿತಸುಖಾಭಿವಡ್ಢನತ್ಥಮೇವ ದಳ್ಹಂ ವೀರಿಯಮಾರಭನ್ತಿ, ಉತ್ತಮವೀರಿಯವಸೇನ ವೀರಭಾವಂ ಪತ್ತಾಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯೇನೇವ ಅಪರಾಧಂ ಖಮನ್ತಿ, "ಇದಂ ವೋ ದಸ್ಸಾಮ, ಕರಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕತಂ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ ನ ವಿಸಂವಾದೇನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಹಿತಸುಖಾಯೇವ ಅಚಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಅಚಲಾಯ ಮೇತ್ತಾಯ ಪುಬ್ಬಕಾರಿನೋ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯೇನೇವ ನೇಸಂ ವಿಪ್ಪಕಾರೇ ಉದಾಸೀನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪುಬ್ಬಕಾರಿತಾಯಪಿ ನ ಪಚ್ಚುಪಕಾರಮಾಸಿಸನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ತೇ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಯಾವ ದಸಬಲಚತು-ವೇಸಾರಜ್ಜ-ಛಅಸಾಧಾರಣಞಾಣ-ಅಟ್ಠಾರಸಾವೇಣಿಕಬುದ್ಧಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೇ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। ಏವಂ ದಾನಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಕಾ ಮೇತ್ತಾತಿ ಚ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಾ ಇತರೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ।

ಅಪಿಚ ಮೇತ್ತಾಯ ಇತರೇಹಿ ಓಪಧಿಕಪುಞ್ಞೇಹಿ ಮಹಾನುಭಾವತಾ ವೇಲಾಮಸುತ್ತೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಹಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಮಹತಾ ವೇಲಾಮಸ್ಸ ದಾನತೋ ಏಕಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ದಾನಂ ಮಹಪ್ಫಲತರಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸತತೋ ಏಕಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ದಾನಂ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸತತೋ ಭಗವತೋ, ತತೋಪಿ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾನಂ, ತತೋಪಿ ಚಾತುದ್ದಿಸಸ್ಸ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ವಿಹಾರದಾನಂ, ತತೋಪಿ ಸರಣಗಮನಂ, ತತೋಪಿ ಸೀಲಸಮಾದಾನಂ, ತತೋಪಿ ಗದ್ದೂಹನಮತ್ತಂ ಕಾಲಂ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾ ಮಹಪ್ಫಲತರಾ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಹ -

"ಯಂ ಗಹಪತಿ ವೇಲಾಮೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ದಾನಂ ಅದಾಸಿ ಮಹಾದಾನಂ। ಯೋ ಚೇಕಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಂ ಭೋಜೇಯ್ಯ, ಇದಂ ತತೋ ಮಹಪ್ಫಲತರಂ। ಯೋ ಚ ಸತಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಂ ಭೋಜೇಯ್ಯ...ಪೇ॰...

ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪ್ಪಮಾದಟ್ಠಾನಾ ವೇರಮಣಿಂ। ಯೋ ಚ ಅನ್ತಮಸೋ ಗದ್ದೂಹನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಂ ಭಾವೇಯ್ಯ, ಇದಂ ತತೋ ಮಹಪ್ಫಲತರ"ನ್ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೯.೨೦)।

ಮಹಗ್ಗತಪುಞ್ಞಭಾವೇನ ಪನಸ್ಸಾ ಪರಿತ್ತಪುಞ್ಞತೋ ಸಾತಿಸಯತಾಯ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಯಂ ಪಮಾಣಕತಂ ಕಮ್ಮಂ, ನ ತಂ ತತ್ರಾವಸಿಸ್ಸತಿ, ನ ತಂ ತತ್ರಾವತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೫೫೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೬೦)। ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಪಮಾಣಕತಂ ನಾಮ, ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಂ ಪನ ಪಮಾಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಓಧಿಸಕಾನೋಧಿಸಕಫರಣವಸೇನ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಕತತ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಕತಂ ನಾಮ। ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಂ ತಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಲಗ್ಗಿತುಂ ವಾ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಾತುಂ ವಾ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಮೇವ ತಂ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮಂ ಮಹೋಘೋ ವಿಯ ಪರಿತ್ತಂ ಉದಕಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಓಕಾಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪನೇತೀತಿ ಅಯಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಯೋತಿ** ಯೋ ಕೋಚಿ ಗಹಟ್ಠೋ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವಾ। **ಮೇತ್ತ**ನ್ತಿ ಮೇತ್ತಾಝಾನಂ। **ಅಪ್ಪಮಾಣ**ನ್ತಿ ಭಾವನಾವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಅಸುಭಭಾವನಾದಯೋ ವಿಯ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕದೇಸಗ್ಗಹಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಅನವಸೇಸಫರಣವಸೇನ ಅನೋಧಿಸೋಫರಣವಸೇನ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಪಗುಣಭಾವನಾವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। **ತನೂ ಸಂಯೋಜನಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಿಮೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಸುಖೇನೇವ ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಾದಯೋ ಪಹೀಯಮಾನಾ ತನೂ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "ಪಸ್ಸತೋ ಉಪಧಿಕ್ಖಯ"ನ್ತಿ। "ಉಪಧಿಕ್ಖಯೋ"ತಿ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ। ತಞ್ಚಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸತಿ। ಅಥ ವಾ **ತನೂ ಸಂಯೋಜನಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಝಾನಪದಟ್ಠಾನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಉಪಧಿಕ್ಖಯಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ತಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪಗೇವ ದಸಪಿ ಸಂಯೋಜನಾ ತನೂ ಹೋನ್ತಿ, ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ತನೂ ಸಂಯೋಜನಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಪಟಿಘೋ ಚೇವ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಂಯೋಜನಾ ಚ ತನುಕಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಸ್ಸತೋ ಉಪಧಿಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಕಿಲೇಸೂಪಧೀನಂ ಖಯಸಙ್ಖಾತಂ ಮೇತ್ತಂ ಅಧಿಗಮವಸೇನ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಞ್ಚ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾಯ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಮಾನಿಸಂಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೇ ಆನಿಸಂಸೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕಮ್ಪಿ ಚೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಬಲೇನ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಬ್ಯಾಪಾದತಾಯ ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಅದೂಸಿತಚಿತ್ತೋ। **ಮೇತ್ತಾಯತೀ**ತಿ ಹಿತಫರಣವಸೇನ ಮೇತ್ತಂ ಕರೋತಿ। **ಕುಸಲೋ**ತಿ ಅತಿಸಯೇನ ಕುಸಲವಾ ಮಹಾಪುಞ್ಞೋ, ಪಟಿಘಾದಿಅನತ್ಥವಿಗಮೇನ ವಾ। ಖೇಮೀ **ತೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಮೇತ್ತಾಯಿತೇನ। **ಸಬ್ಬೇ ಚ ಪಾಣೇ**ತಿ ಚಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕೇ। **ಮನಸಾನುಕಮ್ಪ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಕಮ್ಪನ್ತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಏಕಸತ್ತವಿಸಯಾಪಿ ತಾವ ಮೇತ್ತಾ ಮಹಾಕುಸಲರಾಸಿ, ಸಬ್ಬೇ ಪನ ಪಾಣೇ ಅತ್ತನೋ ಪಿಯಪುತ್ತಂ ವಿಯ ಹಿತಫರಣೇನ ಮನಸಾ ಅನುಕಮ್ಪನ್ತೋ ಪಹೂತಂ ಬಹುಂ ಅನಪ್ಪಕಂ ಅಪರಿಯನ್ತಂ ಚತುಸಟ್ಠಿಮಹಾಕಪ್ಪೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಪ್ಪಬನ್ಧಂ ಪವತ್ತೇತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ಉಳಾರಪುಞ್ಞಂ ಅರಿಯೋ ಪರಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಕರೋತಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ।

ಸತ್ತಸಣ್ಡನ್ತಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಣ್ಡೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಂ ಭರಿತಂ, ಸತ್ತೇಹಿ ಅವಿರಳಂ ಆಕಿಣ್ಣಮನುಸ್ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಅದಣ್ಡೇನ ಅಸತ್ಥೇನ ಧಮ್ಮೇನೇವ ವಿಜಿನಿತ್ವಾ। **ರಾಜಿಸಯೋ**ತಿ ಇಸಿಸದಿಸಾ ಧಮ್ಮಿಕರಾಜಾನೋ। **ಯಜಮಾನಾ**ತಿ ದಾನಾನಿ ದದಮಾನಾ। **ಅನುಪರಿಯಗಾ**ತಿ ವಿಚರಿಂಸು।

ಅಸ್ಸಮೇಧನ್ತಿಆದೀಸು ಪೋರಾಣಕರಾಜಕಾಲೇ ಕಿರ ಸಸ್ಸಮೇಧಂ, ಪುರಿಸಮೇಧಂ, ಸಮ್ಮಾಪಾಸಂ, ವಾಚಾಪೇಯ್ಯನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನಿ ಅಹೇಸುಂ, ಯೇಹಿ ರಾಜಾನೋ ಲೋಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿಂಸು। ತತ್ಥ ನಿಪ್ಫನ್ನಸಸ್ಸತೋ ದಸಮಭಾಗಗ್ಗಹಣಂ **ಸಸ್ಸಮೇಧಂ**

ನಾಮ, ಸಸ್ಸಸಮ್ಪಾದನೇ, ಮೇಧಾವಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಹಾಯೋಧಾನಂ ಛಮಾಸಿಕಂ ಭತ್ತವೇತನಾನುಪ್ಪದಾನಂ **ಪುರಿಸಮೇಧಂ** ನಾಮ, ಪುರಿಸಸಙ್ಗಣ್ಹನೇ ಮೇಧಾವಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಲಿದ್ದಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪೋತ್ಥಕೇ ಲೇಖಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತೀಣಿ ವಸ್ಸಾನಿ ವಿನಾ ವಡ್ಢಿಯಾ ಸಹಸ್ಸದ್ವಿಸಹಸ್ಸಮತ್ತಧನಾನುಪ್ಪದಾನಂ **ಸಮ್ಮಾಪಾಸಂ** ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾ ಮನುಸ್ಸೇ ಪಾಸೇತಿ ಹದಯೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ವಿಯ ಠಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸಮ್ಮಾಪಾಸ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ತಾತ ಮಾತುಲಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಸಣ್ಹವಾಚಾಯ ಸಙ್ಗಹಣಂ **ವಾಚಾಪೇಯ್ಯಂ** ನಾಮ, ಪೇಯ್ಯವಜ್ಜಂ ಪಿಯವಾಚತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಚತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ರಟ್ಠಂ ಇದ್ಧಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಫೀತಞ್ಚ ಪಹೂತಅನ್ನಪಾನಂ ಖೇಮಂ ನಿರಬ್ಬುದಂ। ಮನುಸ್ಸಾ ಮುದಾ ಮೋದಮಾನಾ ಉರೇ ಪುತ್ತೇ ನಚ್ಚೇನ್ತಾ ಅಪಾರುತಘರಾ ವಿಹರನ್ತಿ । ಇದಂ ಘರದ್ವಾರೇಸು ಅಗ್ಗಳಾನಂ ಅಭಾವತೋ "**ನಿರಗ್ಗಳ**"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಂ ಪೋರಾಣಿಕಾ ಪವೇಣಿ, ಅಯಂ ಪೋರಾಣಿಕಾ ಪಕತಿ।

ಅಪರಭಾಗೇ ಪನ ಓಕ್ಕಾಕರಾಜಕಾಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನಿ ಇಮಞ್ಚ ರಟ್ಠಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಾ ಉದ್ಧಮ್ಮೂಲಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಮೇಧಂ ಪುರಿಸಮೇಧನ್ತಿಆದಿಕೇ ಪಞ್ಚ ಯಞ್ಞೇ ನಾಮ ಅಕಂಸು। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಧಮ್ಮಿಯಸುತ್ತೇ -

"ತೇಸಂ ಆಸಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ದಿಸ್ವಾನ ಅಣುತೋ ಅಣುಂ...ಪೇ॰...॥

"ತೇ ತತ್ಥ ಮನ್ತೇ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ, ಓಕ್ಕಾಕಂ ತದುಪಾಗಮು"ನ್ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೦೧-೩೦೪)।

ತತ್ಥ ಅಸ್ಸಮೇತ್ಥ ಮೇಧನ್ತಿ ಬಾಧೇನ್ತೀತಿ **ಅಸ್ಸಮೇಧೋ**। ದ್ವೀಹಿ ಪರಿಯಞ್ಞೇಹಿ ಯಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಏಕವೀಸತಿಯೂಪಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಛಿಮದಿವಸೇ ಏವ ಸತ್ತನವುತಿಪಞ್ಚಪಸುಸತಘಾತಭೀಸನಸ್ಸ ಠಪೇತ್ವಾ ಭೂಮಿಞ್ಚ ಪುರಿಸೇ ಚ ಅವಸೇಸಸಬ್ಬವಿಭವದಕ್ಖಿಣಸ್ಸ ಯಞ್ಞಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಪುರಿಸಮೇತ್ಥ ಮೇಧನ್ತಿ ಬಾಧೇನ್ತೀತಿ **ಪುರಿಸಮೇಧೋ**। ಚತೂಹಿ ಪರಿಯಞ್ಞೇಹಿ ಯಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಸದ್ಧಿಂಭೂಮಿಯಾ ಅಸ್ಸಮೇಧೇ ವುತ್ತವಿಭವದಕ್ಖಿಣಸ್ಸ ಯಞ್ಞಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಮ್ಮಮೇತ್ಥ ಪಾಸನ್ತಿ ಖಿಪನ್ತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾಪಾಸೋ**। ಯುಗಚ್ಛಿಗ್ಗಳೇ ಪವೇಸನದಣ್ಡಕಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮ್ಮಂ ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪತಿತೋಕಾಸೇ ವೇದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಂಹಾರಿಮೇಹಿ ಯೂಪಾದೀಹಿ ಸರಸ್ಸತಿನದಿಯಾ ನಿಮುಗ್ಗೋಕಾಸತೋ ಪಭುತಿ ಪಟಿಲೋಮಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇನ ಯಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಸತ್ರಯಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ ವಾಜಮೇತ್ಥ ಪಿವನ್ತೀತಿ **ವಾಜಪೇಯ್ಯೋ**। ಏಕೇನ ಪರಿಯಞ್ಞೇನ ಸತ್ತರಸಹಿ ಪಸೂಹಿ ಯಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಬೇಳುವಯೂಪಸ್ಸ ಸತ್ತರಸಕದಕ್ಖಿಣಸ್ಸ ಯಞ್ಞಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಅಗ್ಗಳೋತಿ **ನಿರಗ್ಗಳೋ**। ನವಹಿ ಪರಿಯಞ್ಞೇಹಿ ಯಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಸದ್ಧಿಂ ಭೂಮಿಯಾ ಪುರಿಸೇಹಿ ಚ ಅಸ್ಸಮೇಧೇ ವುತ್ತವಿಭವದಕ್ಖಿಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬಮೇಧಪರಿಯಾಯನಾಮಸ್ಸ ಅಸ್ಸಮೇಧವಿಕಪ್ಪಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

ಚನ್ದಪ್ಪಭಾತಿ ಚನ್ದಪ್ಪಭಾಯ। **ತಾರಗಣಾವ ಸಬ್ಬೇತಿ** ಯಥಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತಾರಾಗಣಾ ಚನ್ದಿಮಸೋಭಾಯ ಸೋಳಸಿಮ್ಪಿ ಕಲಂ ನಾಗ್ಘನ್ತಿ, ಏವಂ ತೇ ಅಸ್ಸಮೇಧಾದಯೋ ಯಞ್ಞಾ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೇನ ಸುಭಾವಿತಸ್ಸ ಸೋಳಸಿಮ್ಪಿ ಕಲಂ ನಾನುಭವನ್ತಿ, ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ನಾಗ್ಘನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ಅಪರೇಪಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕೇ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸೇ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯೋ ನ ಹನ್ತೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯೋತಿ** ಮೇತ್ತಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಭಾವನಾನುಯುತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ನ ಹನ್ತೀತಿ** ತೇನೇವ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾನುಭಾವೇನ ದೂರವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಬ್ಯಾಪಾದತಾಯ ನ ಕಞ್ಚಿ ಸತ್ತಂ ಹಿಂಸತಿ, ಲೇಡ್ಡುದಣ್ಡಾದೀಹಿ ನ ವಿಬಾಧತಿ ವಾ। **ನ ಘಾತೇತೀತಿ** ಪರಂ ಸಮಾದಪೇತ್ವಾ ನ ಸತ್ತೇ ಹನಾಪೇತಿ ನ ವಿಬಾಧಾಪೇತಿ ಚ। **ನ ಜಿನಾತೀತಿ** ಸಾರಮ್ಭವಿಗ್ಗಾಹಿಕಕಥಾದಿವಸೇನ ನ ಕಞ್ಚಿ ಜಿನಾತಿ ಸಾರಮ್ಭಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ, ಜಾನಿಕರಣವಸೇನ ವಾ ಅಡ್ಡಕರಣಾದಿನಾ ನ ಕಞ್ಚಿ ಜಿನಾತಿ। **ನ ಜಾಪಯೇತಿ** ಪರೇಪಿ ಪಯೋಜೇತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ಧನಜಾನಿಂ ನ ಕಾರಾಪೇಯ್ಯ। **ಮೇತ್ತಂಸೋತಿ** ಮೇತ್ತಾಮಯಚಿತ್ತಕೋಟ್ಠಾಸೋ, ಮೇತ್ತಾಯ ವಾ ಅಂಸೋ ಅವಿಜಹನಟ್ಠೇನ ಅವಯವಭೂತೋತಿ ಮೇತ್ತಂಸೋ। **ಸಬ್ಬಭೂತೇಸೂತಿ** ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು। ತತೋ ಏವ **ವೇರಂ ತಸ್ಸ ನ ಕೇನಚೀತಿ**

ಅಕುಸಲವೇರಂ ತಸ್ಸ ಕೇನಚಿಪಿ ಕಾರಣೇನ ನತ್ಥಿ, ಪುಗ್ಗಲವೇರಸಙ್ಖಾತೋ ವಿರೋಧೋ ಕೇನಚಿ ಪುರಿಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ।

ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಏಕಕನಿಪಾತೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತೇರಸಸು ಸುತ್ತೇಸು ಸಿಕ್ಖಾಸುತ್ತದ್ವಯೇ ಚಾತಿ ಪನ್ನರಸಸು ಸುತ್ತೇಸು ವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ನೀವರಣಸುತ್ತಂ ಸಂಯೋಜನಸುತ್ತಂ ಅಪ್ಪಮಾದಸುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಿಸಞ್ಚಯಸುತ್ತನ್ತಿ ಏತೇಸು ಚತೂಸು ಸುತ್ತೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ। ಇತರೇಸು ಪನ ವಟ್ಟಮೇವ ಕಥಿತನ್ತಿ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇತಿವುತ್ತಕಸ್ಸ ಏಕಕನಿಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುಕನಿಪಾತೋ

೧. ಪಠಮವಗ್ಗೋ

೧. ದುಕ್ಖವಿಹಾರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೮. ದುಕನಿಪಾತಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ದ್ವೀಹೀ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಧಮ್ಮೇಹೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। **ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ**ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಯುತ್ತೋ। **ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ದುಕ್ಖಂ ವಿಹರತೀ**ತಿ ಚತೂಸುಪಿ ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಕಿಲೇಸದುಕ್ಖೇನ ಚೇವ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖೇನ ಚ ದುಕ್ಖಂ ವಿಹರತಿ। **ಸವಿಘಾತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತೂಪಘಾತೇನ ಚೇವ ಕಾಯೂಪಘಾತೇನ ಚ ಸವಿಘಾತಂ। **ಸಉಪಾಯಾಸ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸೂಪಾಯಾಸೇನ ಚೇವ ಸರೀರಖೇದೇನ ಚ ಬಲವಆಯಾಸವಸೇನ ಸಉಪಾಯಾಸಂ। **ಸಪರಿಳಾಹ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹೇನ ಚೇವ ಕಾಯಪರಿಳಾಹೇನ ಚ ಸಪರಿಳಾಹಂ। **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ**ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ತದನನ್ತರಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ**ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ। **ದುಗ್ಗತಿ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಾ**ತಿ ದುಗ್ಗತಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅಪಾಯಾನಂ ಅಞ್ಞತರಾ ಗತಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ಅವಸ್ಸಂಭಾವಿನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಗುತ್ತದ್ವಾರೋತಿ ಅಪಿಹಿತದ್ವಾರೋ। ಕತ್ಥ ಪನ ಅಗುತ್ತದ್ವಾರೋತಿ ಆಹ "**ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸೂ**"ತಿ। ತೇನ ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಸಂವರಮಾಹ। ಪಟಿಗ್ಗಹಣಪರಿಭೋಗವಸೇನ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತೀತಿ **ಭೋಜನೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞೂ**। "ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅಗುತ್ತದ್ವಾರತಾಯ ಭೋಜನೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞುತಾಯಾ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ।

ಕಥಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ, ಕಥಂ ವಾ ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾತಿ? ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರೋ ವಾ ಅಸಂವರೋ ವಾ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸತಿ ವಾ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಪಿಚ ಯದಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ತದಾ ಭವಙ್ಗೇ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ, ತತೋ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಕಿಚ್ಚಂ, ತತೋ ವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ, ತತೋ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತದನನ್ತರಂ ಜವನಂ ಜವತಿ। ತಥಾಪಿ ನೇವ ಭವಙ್ಗಸಮಯೇ, ನ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಸಮಯೇ ಸಂವರೋ ವಾ ಅಸಂವರೋ ವಾ ಅತ್ಥಿ, ಜವನಕ್ಖಣೇ ಪನ ಸಚೇ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ವಾ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಂ ವಾ ಅಞ್ಞಾಣಂ ವಾ ಅಕ್ಖನ್ತಿ ವಾ ಕೋಸಜ್ಜಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಸಂವರೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಹೋನ್ತೋಪಿ ಸೋ "ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಅಸಂವರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ನಗರೇ ಚತೂಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅಸಂವುತೇಸು ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನ್ತೋಘರದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕಗಬ್ಭಾದಯೋ ಸುಸಂವುತಾ ತಥಾಪಿ ಅನ್ತೋನಗರೇ ಸಬ್ಬಂ ಭಣ್ಡಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ ಅಗೋಪಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ನಗರದ್ವಾರೇಹಿ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಚೋರಾ ಯದಿಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಹರೇಯ್ಯುಂ। ಏವಮೇವ ಜವನೇ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ಅಸಂವರೇ ಸತಿದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಸತಿ ಜವನೇ ಸೀಲಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ನಗರದ್ವಾರೇಸು ಸಂವುತೇಸು ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನ್ತೋಘರದ್ವಾರಾದಯೋ ಅಸಂವುತಾ, ತಥಾಪಿ ಅನ್ತೋನಗರೇ ಸಬ್ಬಂ ಭಣ್ಡಂ ಸುರಕ್ಖಿತಂ ಸುಗೋಪಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ನಗರದ್ವಾರೇಸು ಹಿ ಪಿಹಿತೇಸು ಚೋರಾನಂ ಪವೇಸೋ ನತ್ಥಿ। ಏವಮೇವ ಜವನೇ ಸೀಲಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ, ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಜವನಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ "ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಸಂವರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ, ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಥಂ ಪನ ಭೋಜನೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞೂ, ಕಥಂ ವಾ ಮತ್ತಞ್ಞೂತಿ ? ಯೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮಹಿಚ್ಛೋ ಹುತ್ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಮತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ಮಹಿಚ್ಛಪುಗ್ಗಲೋ ಹಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಕಚ್ಛಪುಟವಾಣಿಜೋ ಪಿಳನ್ಧನಭಣ್ಡಕಂ ಹತ್ಥೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಚ್ಛಙ್ಗೇಪಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸೇವ "ಅಸುಕಂ ಗಣ್ಹಥ, ಅಸುಕಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಮುಖೇನ ಉಗ್ಘೋಸೇತಿ, ಏವಮೇವ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಂ ವಾ ಗನ್ಧಂ ವಾ ಧುತಙ್ಗಗುಣಂ ವಾ ಅನ್ತಮಸೋ ಅರಞ್ಞವಾಸಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಜಾನನ್ತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭಾವೇತಿ, ಸಮ್ಭಾವೇತ್ವಾ ಚ ಪನ ಸಕಟೇಹಿಪಿ ಉಪನೀತೇ ಪಚ್ಚಯೇ "ಅಲ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಯೋ ಹಿ ಪೂರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಗ್ಗಿ ಉಪಾದಾನೇನ, ಸಮುದ್ದೋ ಉದಕೇನ, ಮಹಿಚ್ಛೋ ಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ -

> "ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮುದ್ದೋ ಚ, ಮಹಿಚ್ಛೋ ಚಾಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋ।
> ಬಹುಕೇ ಪಚ್ಚಯೇ ದಿನ್ನೇ, ತಯೋಪೇತೇ ನ ಪೂರಯೇತೀ"॥

ಮಹಿಚ್ಛಪುಗ್ಗಲೋ ಹಿ ವಿಜಾತಮಾತುಯಾಪಿ ಮನಂ ಗಣ್ಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏವರೂಪೋ ಹಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ ಲಾಭಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಲಾಭತೋ ಚ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞೂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಲದ್ಧಮ್ಪಿ ಆಹಾರಂ ಗಧಿತೋ ಮುಚ್ಛಿತೋ ಅಜ್ಝೋಪನ್ನೋ ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಾವೀ ಅನಿಸ್ಸರಣಪಞ್ಞೋ ಆಹರಹತ್ಥಕಅಲಂಸಾಟಕತತ್ಥವಟ್ಟಕಕಾಕಮಾಸಕಭುತ್ತವಮಿತಕಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಅಞ್ಞತರೋ ವಿಯ ಅಯೋನಿಸೋ ಅನುಪಾಯೇನ ಯಾವದತ್ಥಂ ಉದರಾವದೇಹಕಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಸೇಯ್ಯಸುಖಂ ಪಸ್ಸಸುಖಂ ಮಿದ್ಧಸುಖಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ವಿಹರತಿ। ಅಯಂ ಪರಿಭೋಗೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞೂ ನಾಮ।

ಯೋ ಪನ "ಯದಿಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಬಹು ಹೋತಿ, ದಾಯಕೋ ಅಪ್ಪಂ ದಾತುಕಾಮೋ, ದಾಯಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಪ್ಪಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಅಪ್ಪೋ, ದಾಯಕೋ ಬಹುಂ ದಾತುಕಾಮೋ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಪ್ಪಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಬಹು, ದಾಯಕೋಪಿ ಬಹುಂ ದಾತುಕಾಮೋ, ಅತ್ತನೋ ಥಾಮಂ ಞತ್ವಾ ಪಮಾಣಯುತ್ತಮೇವ ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಪಮಾಣಜಾನನಸ್ಸ ಚೇವ, "ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಯೋನಿಸೋ ಆಹಾರಂ ಆಹಾರೇತಿ, ನೇವ ದವಾಯ, ನ ಮದಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೩೫೫) "ಲದ್ಧಞ್ಚ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಅಗಧಿತೋ ಅಮುಚ್ಛಿತೋ ಅನಜ್ಝೋಪನ್ನೋ ಆದೀನವದಸ್ಸಾವೀ ನಿಸ್ಸರಣಪಞ್ಞೋ ಪರಿಭುಞ್ಜತೀ"ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಪಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ ಆಹಾರಪರಿಭುಞ್ಜನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪರಿಭೋಗೇ ಪಮಾಣಜಾನನಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ ಹೋತಿ, ಅಯಂ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ ನಾಮ। ಏವಂ ಭೋಜನೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞುತಾ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ ಚ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು ಪನ **ಚಕ್ಖು**ನ್ತಿಆದೀಸು ಚಕ್ಖತೀತಿ ಚಕ್ಖು, ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ, ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಸುಣಾತೀತಿ **ಸೋತಂ**। ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ**। ಜೀವಿತನಿಮಿತ್ತಂ ಆಹಾರರಸೋ ಜೀವಿತಂ, ತಂ ಅವ್ಹಾಯತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಾ**। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯೋತಿ **ಕಾಯೋ**। ಮನತೇ ವಿಜಾನಾತೀತಿ **ಮನೋ**। ಪೋರಾಣಾ ಪನಾಹು ಮುನಾತೀತಿ **ಮನೋ**, ನಾಳಿಯಾ ಮಿನಮಾನೋ ವಿಯ ಮಹಾತುಲಾಯ ಧಾರಯಮಾನೋ ವಿಯ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಭಾವತ್ಥತೋ ಪನ ದುವಿಧಂ ಚಕ್ಖು - ಮಂಸಚಕ್ಖು ಚ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ಚ। ತೇಸು ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು, ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು, ಞಾಣಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು, ಧಮ್ಮಚಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂ **ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು**। ತತ್ಥ "ಅದ್ದಸಂ ಖೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಕಂ ವೋಲೋಕೇನ್ತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೩) ಇದಂ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು ನಾಮ। "ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಧೋತಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೩೨) ಇದಂ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ನಾಮ। "ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೫) ಇದಂ ಞಾಣಚಕ್ಖು ನಾಮ। "ಅದ್ದಸಂ ಖೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೪) ಇದಂ

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ನಾಮ। “ವಿರಜಂ ವೀತಮಲಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೫; ಮಹಾವ॰ ೧೬) ಇದಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು ನಾಮ।

ಮಂಸಚಕ್ಖುಪಿ ದುವಿಧಂ - ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖು, ಪಸಾದಚಕ್ಖೂತಿ। ತತ್ಥ ಯ್ವಾಯಂ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕಟ್ಠಿಕೇನ, ಉಪರಿ ಭಮುಕಟ್ಠಿಕೇನ , ಉಭತೋ ಅಕ್ಖಿಕೂಟೇಹಿ, ಅನ್ತೋ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇನ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಕ್ಖಿಲೋಮೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಮಂಸಪಿಣ್ಡೋ, ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ - ವಣ್ಣೋ, ಗನ್ಧೋ, ರಸೋ, ಓಜಾಸಮ್ಭವೋ ಸಣ್ಠಾನಂ ಜೀವಿತಂ ಭಾವೋ ಕಾಯಪಸಾದೋ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋತಿ ಚುದ್ದಸ ಸಮ್ಭಾರಾ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ತಂನಿಸ್ಸಿತಾ ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸಓಜಾಸಣ್ಠಾನಸಮ್ಭವಾತಿ ಇಮಾನಿ ದಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತ್ತಾ ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಹೋನ್ತಿ, ಜೀವಿತಂ ಭಾವೋ ಕಾಯಪಸಾದೋ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೇವಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ರೂಪಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ಸಮ್ಭಾರಾ। ಯಂ ಲೋಕೇ “ಸೇತಂ ವಟ್ಟಂ ಪುಥುಲಂ ವಿಸಟಂ ವಿಪುಲಂ ಚಕ್ಖೂ”ತಿ ಸಞ್ಜಾನನ್ತೋ ನ ಚಕ್ಖುಂ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ವತ್ಥುಂ ಚಕ್ಖುತೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಯೋ ಮಂಸಪಿಣ್ಡೋ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ನ್ಹಾರುಸುತ್ತಕೇನ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇನ ಆಬದ್ಧೋ, ಯತ್ಥ ಸೇತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ ಕಣ್ಹಮ್ಪಿ ಲೋಹಿತಕಮ್ಪಿ ಪಥವೀಪಿ ಆಪೋಪಿ ತೇಜೋಪಿ ವಾಯೋಪಿ। ಯಂ ಸೇಮ್ಹುಸ್ಸದತ್ತಾ ಸೇತಂ, ಪಿತ್ತುಸ್ಸದತ್ತಾ ಕಣ್ಹಂ, ರುಹಿರುಸ್ಸದತ್ತಾ ಲೋಹಿತಕಂ, ಪಥವುಸ್ಸದತ್ತಾ ಪತ್ಥದ್ಧಂ, ಆಪುಸ್ಸದತ್ತಾ ಪಗ್ಘರತಿ, ತೇಜುಸ್ಸದತ್ತಾ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ, ವಾಯುಸ್ಸದತ್ತಾ ಸಮ್ಭಮತಿ, ಇದಂ ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖು ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಏತ್ಥ ಸಿತೋ ಏತ್ಥ ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಸಾದೋ, ಇದಂ ಪಸಾದಚಕ್ಖು ನಾಮ। ಇದಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ।

ಸೋತಾದೀಸುಪಿ ಸೋತಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ, ಮಂಸಸೋತನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ಏತ್ಥ “ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ ವಿಸುದ್ಧಾಯ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಿಕಾಯ ಉಭೋ ಸದ್ದೇ ಸುಣಾತೀ”ತಿ ಇದಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ ನಾಮ। ಮಂಸಸೋತಂ ಪನ ಸಸಮ್ಭಾರಸೋತಂ ಪಸಾದಸೋತನ್ತಿ ದುವಿಧನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಘಾನಜಿವ್ಹಾ। ಕಾಯೋ ಪನ ಚೋಪನಕಾಯೋ, ಕರಜಕಾಯೋ, ಸಮೂಹಕಾಯೋ, ಪಸಾದಕಾಯೋತಿಆದಿನಾ ಬಹುವಿಧೋ। ತತ್ಥ -

“ಕಾಯೇನ ಸಂವುತಾ ಧೀರಾ, ಅಥೋ ವಾಚಾಯ ಸಂವುತಾ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೩೪) -

ಅಯಂ ಚೋಪನಕಾಯೋ ನಾಮ। “ಇಮಮ್ಹಾ ಕಾಯಾ ಅಞ್ಞಂ ಕಾಯಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಾತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೪) ಅಯಂ ಕರಜಕಾಯೋ ನಾಮ। ಸಮೂಹಕಾಯೋ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸಮೂಹವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧೋ ಆಗತೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಛ ಇಮೇ, ಆವುಸೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೧) ವಿಞ್ಞಾಣಸಮೂಹೋ ವುತ್ತೋ। “ಛ ಫಸ್ಸಕಾಯಾ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೯೮) ಫಸ್ಸಾದಿಸಮೂಹೋ । ತಥಾ “ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಕಾಯಲಹುತಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೪) ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ। “ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಥವಿಕಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ಆಪೋಕಾಯಂ ತೇಜೋಕಾಯಂ ವಾಯೋಕಾಯಂ ಕೇಸಕಾಯಂ ಲೋಮಕಾಯ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ಪಥವಾದಿಸಮೂಹೋ। “ಕಾಯೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಫುಸಿತ್ವಾ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬) ಅಯಂ ಪಸಾದಕಾಯೋ। ಇಧಾಪಿ ಪಸಾದಕಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ। ಮನೋತಿ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾಪಿ ದ್ವಾರಭಾವಸ್ಸ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ದ್ವಾರಭೂತಂ ಸಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏತಾನಿ ಯಸ್ಸ ದ್ವಾರಾನಿ ಅಗುತ್ತಾನಿ ಚ ಭಿಕ್ಖುನೋತಿ ಯಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಏತಾನಿ ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಿ ದ್ವಾರಾನಿ ಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇನ ಪಮಾದಂ ಆಪನ್ನತ್ತಾ ಸತಿಕವಾಟೇನ ಅಪಿಹಿತಾನಿ। **ಭೋಜನಮ್ಹಿ...ಪೇ॰... ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ** ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ವುತ್ತನಯೇನ ಭೋಜನೇ ಅಮತ್ತಞ್ಞೂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಚ ಸಂವರರಹಿತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಞ್ಚ ರೋಗಾದಿವಸೇನ, ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಞ್ಚ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ

ಕಾಯದುಕ್ಖಂ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪವಸೇನ, ಇಟ್ಠಾವಿಘಾತವಸೇನ ಚ ಚೇತೋದುಕ್ಖನ್ತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ದುಕ್ಖಮೇವ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತದೇವಂ, ತಸ್ಮಾ ದುವಿಧೇನಪಿ ದುಕ್ಖಗ್ಗಿನಾ ಇಧಲೋಕೇ ಚ ಪರಲೋಕೇ ಚ ಡಯ್ಹಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಡಯ್ಹಮಾನೇನ ಚೇತಸಾ ದಿವಾ ವಾ ಯದಿ ವಾ ರತ್ತಿಂ ನಿಚ್ಚಕಾಲಮೇವ ತಾದಿಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದುಕ್ಖಮೇವ ವಿಹರತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಸುಖವಿಹಾರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಾನತಿಕ್ಕಮೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸುಖವಿಹಾರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೯. ದುತಿಯೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತಪನೀಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೨೦. ತತಿಯೇ **ತಪನೀಯಾ**ತಿ ಇಧ ಚೇವ ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ ತಪನ್ತಿ ವಿಬಾಧೇನ್ತಿ ವಿಹೇಠೇನ್ತೀತಿ ತಪನೀಯಾ। ತಪನಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ದಿಟ್ಠೇ ಚೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನೇನ ಚೇವ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾನೇನ ಚ ಹಿತಾತಿ ತಪನೀಯಾ। ಅಥ ವಾ ತಪನ್ತಿ ತೇನಾತಿ ತಪನಂ, ಪಚ್ಛಾನುತಾಪೋ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ ಹಿತಾತಿ ತಪನೀಯಾ। **ಅಕತಕಲ್ಯಾಣೋ**ತಿ ಅಕತಂ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಭದ್ದಕಂ ಪುಞ್ಞಂ ಏತೇನಾತಿ ಅಕತಕಲ್ಯಾಣೋ। ಸೇಸಪದದ್ವಯಂ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಪುಞ್ಞಞ್ಹಿ ಪವತ್ತಿಹಿತತಾಯ ಆಯತಿಂಸುಖತಾಯ ಚ ಭದ್ದಕಟ್ಠೇನ **ಕಲ್ಯಾಣ**ನ್ತಿ ಚ ಕುಚ್ಛಿತಸಲನಾದಿಅತ್ಥೇನ **ಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಚ ದುಕ್ಖಭೀರೂನಂ ಸಂಸಾರಭೀರೂನಞ್ಚ ರಕ್ಖನಟ್ಠೇನ **ಭೀರುತ್ತಾಣ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕತಪಾಪೋ**ತಿ ಕತಂ ಉಪಚಿತಂ ಪಾಪಂ ಏತೇನಾತಿ ಕತಪಾಪೋ। ಸೇಸಪದದ್ವಯಂ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಲಾಮಕಟ್ಠೇನ **ಪಾಪ**ನ್ತಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಕ್ಖಣೇ ಚ ಘೋರಸಭಾವತಾಯ **ಲುದ್ದ**ನ್ತಿ ಚ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ದೂಸಿತಭಾವೇನ **ಕಿಬ್ಬಿಸ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತಿ ಭಗವಾ ''ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ತಪನೀಯಾ''ತಿ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅಕತಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಕತಞ್ಚ ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ನಿದ್ದಿಸಿ। ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ತಪನೀಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ''**ಸೋ ಅಕತಂ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿಪಿ ತಪ್ಪತಿ, ಕತಂ ಮೇ ಪಾಪನ್ತಿಪಿ ತಪ್ಪತೀ**''ತಿ ಆಹ। ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಸೇನ ತಪ್ಪತಿ ಅನುತಪ್ಪತಿ ಅನುಸೋಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಗಾಥಾಸು ದುಟ್ಠು ಚರಿತಂ, ಕಿಲೇಸಪೂತಿಕತ್ತಾ ವಾ ದುಟ್ಠಂ ಚರಿತನ್ತಿ **ದುಚ್ಚರಿತಂ**। ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ**। ಏವಂ **ವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತಾನಿ**ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ಇಮಾನಿ ಚ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನೀತಿ ಯಂ ನ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಂ ಅಕುಸಲಜಾತಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ ''**ಯಞ್ಚಞ್ಞಂ ದೋಸಸಞ್ಹಿತ**''ನ್ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಮ್ಪಿ ಚ ಅಞ್ಞಂ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಸಞ್ಞಂ ನ ಲಭತಿ, ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಸಂಸಟ್ಠತ್ತಾ ದೋಸಸಹಿತಂ ಅಕುಸಲಂ ತಮ್ಪಿ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿರಯ**ನ್ತಿ ನಿರತಿಅತ್ಥೇನ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ ವಾ ನಿರಯನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಗ್ಗತಿಂ, ಅಯಸಙ್ಖಾತಸುಖಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀಸು ನಿರಯದುಕ್ಖಂ। **ಸೋ** ತಾದಿಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ತಪನೀಯಭಾವೇ ನನ್ದೋ ಯಕ್ಖೋ ನನ್ದೋ ಮಾಣವಕೋ ನನ್ದೋ ಗೋಘಾತಕೋ ದ್ವೇ ಭಾತಿಕಾತಿ ಏತೇಸಂ ವತ್ಥೂನಿ ಕಥೇತಬ್ಬಾನಿ। ತೇ ಕಿರ ಗಾವಿಂ ವಧಿತ್ವಾ ಮಂಸಂ ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅಕಂಸು। ತತೋ ಕನಿಟ್ಠೋ ಜೇಟ್ಠಂ ಆಹ - ''ಮಯ್ಹಂ ದಾರಕಾ ಬಹೂ, ಇಮಾನಿ ಮೇ ಅನ್ತಾನಿ ದೇಹೀ''ತಿ। ಅಥ ನಂ ಜೇಟ್ಠೋ - ''ಸಬ್ಬಂ ಮಂಸಂ ದ್ವೇಧಾ

ವಿಭತ್ತಂ, ಪುನ ಕಿಮಗ್ಗಹೇಸೀ"ತಿ ಪಹರಿತ್ವಾ ಜೀವಿತಕ್ಖಯಂ ಪಾಪೇಸಿ। ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಚ ನಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಮತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಭಾರಿಯಂ ವತ ಮಯಾ ಕತಂ, ಸ್ವಾಹಂ ಅಕಾರಣೇನೇವ ನಂ ಮಾರೇಸಿ"ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸಿ। ಅಥಸ್ಸ ಬಲವವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ। ಸೋ ಠಿತಟ್ಠಾನೇಪಿ ನಿಸಿನ್ನಟ್ಠಾನೇಪಿ ತದೇವ ಕಮ್ಮಂ ಆವಜ್ಜೇತಿ, ಚಿತ್ತಸ್ಸಾದಂ ನ ಲಭತಿ, ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಮ್ಪಿಸ್ಸ ಸರೀರೇ ಓಜಂ ನ ಫರತಿ, ಅಟ್ಠಿಚಮ್ಮಮತ್ತಮೇವ ಅಹೋಸಿ। ಅಥ ನಂ ಏಕೋ ಥೇರೋ ಪುಚ್ಛಿ "ಉಪಾಸಕ, ತ್ವಂ ಅತಿವಿಯ ಕಿಸೋ ಅಟ್ಠಿಚಮ್ಮಮತ್ತೋ ಜಾತೋ, ಕಿಂ ತೇ ರೋಗೋ, ಉದಾಹು ಅತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ತಪನೀಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ"ನ್ತಿ? ಸೋ "ಆಮ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಆರೋಚೇಸಿ। ಅಥಸ್ಸ ಸೋ "ಭಾರಿಯಂ ತೇ, ಉಪಾಸಕ, ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ಅನಪರಾಧಟ್ಠಾನೇ ಅಪರದ್ಧ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಸೋ ತೇನೇವ ಕಮ್ಮುನಾ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಪನ ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಸಕ್ಕಕೋಕಾಲಿಕಚಿಞ್ಚಮಾಣವಿಕಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಿ ಕಥೇತಬ್ಬಾನಿ, ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಉಕ್ಕಲಜಯಭಞ್ಞಾದೀನಂ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅತಪನೀಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೦. ಚತುತ್ಥೇ ತತಿಯೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಠಮಸೀಲಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೧. ಪಞ್ಚಮೇ **ಪಾಪಕೇನ ಚ ಸೀಲೇನಾ**ತಿ ಪಾಪಕಂ ನಾಮ ಸೀಲಂ ಸೀಲಭೇದಕರೋ ಅಸಂವರೋತಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯದಿ ಅಸಂವರೋ ಅಸೀಲಮೇವ ತಂದುಸ್ಸೀಲ್ಯಭಾವತೋ, ಕಥಂ ಸೀಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ? ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ - ಯಥಾ ನಾಮ ಲೋಕೇ ಅದಿಟ್ಠಂ "ದಿಟ್ಠ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಸೀಲವಾ "ಸೀಲವಾ"ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಅಸೀಲಮ್ಪಿ ಅಸಂವರೋಪಿ "ಸೀಲ"ನ್ತಿ ವೋಹರೀಯತಿ। ಅಥ ವಾ "ಕತಮೇ ಚ, ಥಪತಿ, ಅಕುಸಲಾ ಸೀಲಾ? ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ಅಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಪಾಪಕೋ ಆಜೀವೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೬೪) ವಚನತೋ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇವ ಸೀಲಸಮಞ್ಞಾ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಚಯವಸೇನ ಸಭಾವಸಿದ್ಧಿ ವಿಯ ಪಕತಿಭೂತೋ ಸಬ್ಬೋ ಸಮಾಚಾರೋ "ಸೀಲ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ಅಕುಸಲಂ ಲಾಮಕಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "ಪಾಪಕೇನ ಚ ಸೀಲೇನಾ"ತಿ। **ಪಾಪಿಕಾಯ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಪಾಪಿಕಾವ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿ, ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿ, ನತ್ಥಿಕದಿಟ್ಠೀತಿ ಇಮಾ ತಿವಿಧಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಪಾಪಿಕತರಾ। ತತ್ಥ ಪಾಪಕೇನ ಸೀಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಯೋಗವಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಪಾಪಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಆಸಯವಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪಯೋಗಾಸಯವಿಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನಿರಯೂಪಗೋ ಹೋತಿಯೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಇಮೇಹಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಏವಂ ನಿರಯೇ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ತನ್ತಿನಿದ್ದೇಸೋ। ಯಥಾ ತಂ ಲೋಕೇ "ಯದಿಮೇ ಬ್ಯಾಧಿತಾ ಸಿಯುಂ, ಇಮೇಸಂ ಇದಂ ಭೇಸಜ್ಜಂ ದಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ**ತಿ ನಿಪ್ಪಞ್ಞೋ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ದುತಿಯಸೀಲಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೨. ಛಟ್ಠೇ **ಭದ್ದಕೇನ ಚ ಸೀಲೇನಾ**ತಿ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲೇನ। ತಞ್ಹಿ ಅಖಣ್ಡಾದಿಸೀಲಭಾವೇನ ಸಯಞ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದಿಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾವಹಂ ಚಾತಿ "ಭದ್ದಕ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಭದ್ದಿಕಾಯ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣೇನ

ಚೇವ ಕಮ್ಮಪಥಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ। ತತ್ಥ ಭದ್ದಕೇನ ಸೀಲೇನ ಪಯೋಗಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಭದ್ದಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಆಸಯಸಮ್ಪನ್ನೋ। ಇತಿ ಪಯೋಗಾಸಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಗ್ಗೂಪಗೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - ''ಇಮೇಹಿ, ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಏವಂ ಸಗ್ಗೇ''ತಿ। **ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ**ತಿ ಪಞ್ಞವಾ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಆತಾಪೀಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೪. ಸತ್ತಮೇ **ಅನಾತಾಪೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆತಾಪನಟ್ಠೇನ ಆತಾಪೋ, ವೀರಿಯಂ, ಸೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಆತಾಪೀ, ನ ಆತಾಪೀ ಅನಾತಾಪೀ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಿರಹಿತೋ ಕುಸೀತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಓತ್ತಾಪೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಾಪುತ್ರಾಸೋ, ಸೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಓತ್ತಾಪೀ, ನ ಓತ್ತಾಪೀ **ಅನೋತ್ತಾಪೀ,** ಓತ್ತಾಪರಹಿತೋ। ಅಥ ವಾ ಆತಾಪಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅನಾತಾಪೋ, ಕೋಸಜ್ಜಂ ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನಾತಾಪೀ। ಯಂ ''ನ ಓತ್ತಪತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಿತಬ್ಬೇನ, ನ ಓತ್ತಪತಿ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ''ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ ಅನೋತ್ತಾಪೋ। ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನೋತ್ತಾಪೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಭಬ್ಬೋತಿ ಅನರಹೋ। **ಸಮ್ಬೋಧಾಯಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗತ್ಥಾಯ। **ನಿಬ್ಬಾನಾಯಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತವೂಪಸಮಾಯ ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಾಯ। **ಅನುತ್ತರಸ್ಸ ಯೋಗಕ್ಖೇಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸ। ತಞ್ಹಿ ಉತ್ತರಿತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅನುತ್ತರಂ, ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಅನುಪದ್ದುತತ್ತಾ ಖೇಮಂ ನಿಬ್ಭಯನ್ತಿ ಯೋಗಕ್ಖೇಮನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಧಿಗಮಾಯಾ**ತಿ ಪತ್ತಿಯಾ। **ಆತಾಪೀ**ತಿ ವೀರಿಯವಾ। ಸೋ ಹಿ ''ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ವಿಹರತಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ, ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪದಾಯ, ಥಾಮವಾ ದಳ್ಹಪರಕ್ಕಮೋ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರೋ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ''ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ૩.૩४೫) ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ಆತಾಪನಸೀಲೋತಿ ಆತಾಪೀ। **ಓತ್ತಾಪೀ**ತಿ ''ಯಂ ಓತ್ತಪತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಿತಬ್ಬೇನ, ಓತ್ತಪತಿ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ''ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೧) ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ಓತ್ತಪ್ಪೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಓತ್ತಪನಸೀಲೋತಿ ಓತ್ತಪ್ಪೀ। ಅಯಞ್ಹಿ ಓತ್ತಾಪೀತಿ ವುತ್ತೋ। ತದವಿನಾಭಾವತೋ ಹಿರಿಯಾ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಣುಮತ್ತೇಪಿ ವಜ್ಜೇ ಭಯದಸ್ಸಾವೀ ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರೀ ಹೋತಿ। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಆತಾಪೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಪರಿತಾಪಿತಾದೀಪನೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಯುತ್ತತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥಾವುತ್ತಞ್ಚ ವೀರಿಯಂ ಸದ್ಧಾಸತಿಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಹಿ ವಿನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚಕಾನಿ ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಮಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಚ ಸಿದ್ಧೇಸು ಅನಿಚ್ಚೇ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ, ಅನಿಚ್ಚೇ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ, ದುಕ್ಖೇ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ, ಪಹಾನಸಞ್ಞಾ, ವಿರಾಗಸಞ್ಞಾ, ನಿರೋಧಸಞ್ಞಾತಿ ಛ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಿದ್ಧಾ ಏವಾತಿ। ಏವಂ ಇಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಲೋಕಿಯಾನಂ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾನಂ ಸಿಜ್ಝನತೋ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಭಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **''ಆತಾಪೀ ಚ ಖೋ...ಪೇ॰... ಅಧಿಗಮಾಯಾ''**ತಿ ಆಹ।

ಗಾಥಾಸು **ಕುಸೀತೋ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಬಹುಲತಾಯ ಕಾಮಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾತೇಹಿ ಕುಚ್ಛಿತೇಹಿ ಪಾಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಿತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಯುತ್ತೋತಿ ಕುಸೀತೋ। ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಾ ಸೀದತಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ಅವಸೀದತೀತಿ ಕುಸೀತೋ, ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ। **ಹೀನವೀರಿಯೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬೀರಿಯೋ, ಚತೂಸುಪಿ ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ವೀರಿಯಕರಣರಹಿತೋ। ಅನುಸ್ಸಾಹಸಂಹನನಸಭಾವಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾಲಸಿಯಸ್ಸ ಥಿನಸ್ಸ, ಅಸತ್ತಿವಿಘಾತಸಭಾವಸ್ಸ ಕಾಯಾಲಸಿಯಸ್ಸ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಣ್ಹಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ **ಥಿನಮಿದ್ಧಬಹುಲೋ**। ಪಾಪಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣಾಯ ಹಿರಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅಹಿರಿಕೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಚ **ಅಹಿರಿಕೋ**।

ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪವೀರಿಯಾನಂ ಅಭಾವೇನೇವ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಆದರೋತಿ **ಅನಾದರೋ**। ಉಭಯಥಾಪಿ ತಥಾ ಧಮ್ಮಪುಗ್ಗಲೇನ ದುವಿಧಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಅನಾದರೋ। **ಫುಟ್ಠು**ನ್ತಿ ಫುಸಿತುಂ। **ಸಮ್ಬೋಧಿಮುತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಬೋಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಉತ್ತಮಂ ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಅಭಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸತಿಮಾತಿ ಚಿರಕತಚಿರಭಾಸಿತಾನಂ ಅನುಸ್ಸರಣೇ ಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಸತಿನೇಪಕ್ಕಸ್ಸ ಭಾವೇನ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಯೋಗೇನ ಸತಿಮಾ। **ನಿಪಕೋ**ತಿ ಸತ್ತಟ್ಠಾನಿಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಙ್ಖಾತೇನ ಚೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಹರಣಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಚ ನೇಪಕ್ಕೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ನಿಪಕೋ। **ಝಾಯೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇನ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಝಾನೇಹಿ ಝಾಯೀ। **ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ**ತಿ “ದಿವಸಂ ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಆವರಣೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತೀ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ। **ಸಂಯೋಜನಂ ಜಾತಿಜರಾಯ ಭೇತ್ವಾ**ತಿ ಜಾತಿಯಾ ಚೇವ ಜರಾಯ ಚ ಸತ್ತೇ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ ಸಂಯೋಜನನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ಕಾಮರಾಗಾದಿಕಂ ದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಅನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತವಸೇನ ಮೂಲತೋ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ **ಸಂಯೋಜನಂ ಜಾತಿಜರಾಯ ಭೇತ್ವಾ**ತಿ ಜಾತಿಜರಾಯ ಸಂಯೋಜನಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಅಚ್ಛಿನ್ನಾನಿ, ತಸ್ಸ ಜಾತಿಜರಾಯ ಅಚ್ಛೇದೋ ಅಸಮುಗ್ಘಾತೋಯೇವ। ಯಸ್ಸ ಪನ ತಾನಿ ಛಿನ್ನಾನಿ, ತಸ್ಸ ಜಾತಿಜರಾಪಿ ಛಿನ್ನಾವ ಕಾರಣಸ್ಸ ಸಮುಗ್ಘಾತಿತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಂಯೋಜನಂ ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಏವ ಜಾತಿಜರಾಪಿ ಛಿನ್ದತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಸಂಯೋಜನಂ ಜಾತಿಜರಾಯ ಭೇತ್ವಾ”ತಿ। **ಇಧೇವ ಸಮ್ಬೋಧಿಮನುತ್ತರಂ ಫುಸೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಂ ಅರಹತ್ತಂ ವಾ ಫುಸೇ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಪಠಮನಕುಹನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೫. ಅಟ್ಠಮೇ **ನಯಿದ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನಇತಿ ಪಟಿಸೇಧೇ ನಿಪಾತೋ, ತಸ್ಸ “ವುಸ್ಸತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, **ಯಕಾರೋ** ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। **ಇದಂ**-ಸದ್ದೋ “ಏಕಮಿದಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಯಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಾಯಂ ವಿಹರಾಮಿ ಸುಭಗವನೇ ಸಾಲರಾಜಮೂಲೇ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೧) ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। “ಇದಂ ಖೋ ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಓರಮತ್ತಕಂ ಸೀಲಮತ್ತಕ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮) ಯಥಾವುತ್ತೇ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಆಗತೋ।

“ಇದಞ್ಹಿ ತಂ ಜೇತವನಂ, ಇಸಿಸಙ್ಘನಿಸೇವಿತಂ।
ಆವುತ್ಥಂ ಧಮ್ಮರಾಜೇನ, ಪೀತಿಸಞ್ಜನನಂ ಮಮಾ”ತಿ॥ -

ಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೮) ವಕ್ಖಮಾನೇ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖೇ। ಇಧಾಪಿ ವಕ್ಖಮಾನೇಯೇವ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ-ಸದ್ದೋ -

“ಕಿಂ ತೇ ವತಂ ಕಿಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ,
ಕಿಸ್ಸ ಸುಚಿಣ್ಣಸ್ಸ ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ।
ಇದ್ಧೀ ಜುತೀ ಬಲವೀರಿಯೂಪಪತ್ತಿ,
ಇದಞ್ಚ ತೇ ನಾಗ ಮಹಾವಿಮಾನಂ॥

“ಅಹಞ್ಚ ಭರಿಯಾ ಚ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ,
ಸದ್ಧಾ ಉಭೋ ದಾನಪತೀ ಅಹುಮ್ಹಾ।
ಓಪಾನಭೂತಂ ಮೇ ಘರಂ ತದಾಸಿ,

ಸನ್ತಪ್ಪಿತಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚ॥

“ತಂ ಮೇ ವತಂ ತಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ,
ತಸ್ಸ ಸುಚಿಣ್ಣಸ್ಸ ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ।
ಇದ್ಧೀ ಜುತೀ ಬಲವೀರಿಯೂಪಪತ್ತಿ,
ಇದಞ್ಚ ಮೇ ಧೀರ ಮಹಾವಿಮಾನ”ನ್ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೫೯೨-೧೫೯೩, ೧೫೯೫) -

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪುಣ್ಣಕಜಾತಕೇ ದಾನೇ ಆಗತೋ।

“ಕೇನ ಪಾಣಿ ಕಾಮದದೋ, ಕೇನ ಪಾಣಿ ಮಧುಸ್ಸವೋ।
ಕೇನ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ, ಪುಞ್ಞಂ ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಇಜ್ಝತಿ॥

“ತೇನ ಪಾಣಿ ಕಾಮದದೋ, ತೇನ ಪಾಣಿ ಮಧುಸ್ಸವೋ।
ತೇನ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ, ಪುಞ್ಞಂ ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಇಜ್ಝತೀ”ತಿ॥ (ಪೇ॰ ವ॰ ೨೭೫, ೨೭೭) -

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಙ್ಕುರಪೇತವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚೇ। “ಇದಂ ಖೋ ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಿತ್ತಿರಿಯಂ ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಅಹೋಸೀ”ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೧೧) ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿತ್ತಿರಜಾತಕೇ ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಸೀಲೇ। “ತಂ ಖೋ ಪನ, ಪಞ್ಚಸಿಖ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ನೇವ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ನ ವಿರಾಗಾಯ…ಪೇ॰… ಯಾವದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಪತ್ತಿಯಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೨೯) ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಸುತ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇ। “ಪರೇ ಅಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮಯಮೇತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೮೩) ಸಲ್ಲೇಖಸುತ್ತೇ ಮೇಥುನವಿರತಿಯಂ।

“ಮಯಞ್ಚ ಭರಿಯಾ ನಾತಿಕ್ಕಮಾಮ,
ಅಮ್ಹೇ ಚ ಭರಿಯಾ ನಾತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ।
ಅಞ್ಞತ್ರ ತಾಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರಾಮ,
ತಸ್ಮಾ ಹಿ ಅಮ್ಹಂ ದಹರಾ ನ ಮೀಯರೇ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೧೦.೯೭) -

ಮಹಾಧಮ್ಮಪಾಲಜಾತಕೇ ಸದಾರಸನ್ತೋಸೇ। “ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರಿತಾ - ತಪಸ್ಸೀ ಸುದಂ ಹೋಮೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೫) ಲೋಮಹಂಸಸುತ್ತೇ ವೀರಿಯೇ।

“ಹೀನೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ, ಖತ್ತಿಯೇ ಉಪಪಜ್ಜತಿ।
ಮಜ್ಝಿಮೇನ ಚ ದೇವತ್ತಂ, ಉತ್ತಮೇನ ವಿಸುಜ್ಝತೀ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೮.೭೫) -

ನಿಮಿಜಾತಕೇ ಅತ್ತದಮನವಸೇನ ಕತೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಉಪೋಸಥೇ। “ಇದಂ ಖೋ ಪನ, ಪಞ್ಚಸಿಖ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ…ಪೇ॰… ಅಯಮೇವ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೨೯) ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಸುತ್ತೇಯೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ। “ತಯಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಇದ್ಧಞ್ಚೇವ ಫೀತಞ್ಚ ವಿತ್ಥಾರಿಕಂ ಬಾಹುಜಞ್ಞಂ ಪುಥುಭೂತಂ ಯಾವ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಸುಪ್ಪಕಾಸಿತ”ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೭೪) ಪಾಸಾದಿಕಸುತ್ತೇ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹೇ ಸಕಲಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। ಇಧಾಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಸಾಸನೇ ಚ ವತ್ತತಿ।

ವುಸ್ಸತೀತಿ ವಸೀಯತಿ, ಚರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜನಕುಹನತ್ಥ**ನ್ತಿ "ಅಹೋ ಅಯ್ಯೋ ಸೀಲವಾ ವತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ"ತಿಆದಿನಾ ಜನಸ್ಸ ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ವಿಮ್ಹಾಪನತ್ಥಂ। **ಜನಲಪನತ್ಥ**ನ್ತಿ "ಏವರೂಪಸ್ಸ ನಾಮ ಅಯ್ಯಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೇಹಿ "ಕೇನತ್ಥೋ, ಕಿಂ ಆಹರೀಯತೂ"ತಿ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ವದಾಪನತ್ಥಂ। **ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಾನಿಸಂಸತ್ಥ**ನ್ತಿ ಯ್ವಾಯಂ "ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು 'ಲಾಭೀ ಅಸ್ಸಂ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪ್ಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಾನ'ನ್ತಿ, ಸೀಲೇ-ಸ್ವೇವಸ್ಸ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫) ಸೀಲಾನಿಸಂಸಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ ಚತುಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ, ಯೋ ಚ ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಕ್ಕಚ್ಚದಾನಸಙ್ಖಾತೋ ಆದರಬಹುಮಾನಗರುಕರಣಸಙ್ಖಾತೋ ಚ ಸಕ್ಕಾರೋ, ಯೋ ಚ "ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಸುತಧರೋ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಉಗ್ಗತಥುತಿಘೋಸಸಙ್ಖಾತೋ ಸಿಲೋಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರನ್ತಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೋ ಆನಿಸಂಸೋ, ತದತ್ಥಂ। **ಇತಿ ಮಂ ಜನೋ ಜಾನಾತೂತಿ** "ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೇ ಸತಿ 'ಅಯಂ ಸೀಲವಾ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ'ತಿಆದಿನಾ ಮಂ ಜನೋ ಜಾನಾತು ಸಮ್ಭಾವೇತೂ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಗುಣವಸೇನ ಸಮ್ಭಾವನತ್ಥಮ್ಪಿ ನ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಕೇಚಿ ಪನ "**ಜನಕುಹನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾಪಕತಸ್ಸ ಸತೋ ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪನಇರಿಯಾಪಥನಿಸ್ಸಿತಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಕುಹನವತ್ಥುನಾ ಕುಹನಭಾವೇನ ಜನಸ್ಸ ವಿಮ್ಹಾಪನತ್ಥಂ। **ಜನಲಪನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಪಚ್ಚಯತ್ಥಂ ಪರಿಕಥೋಭಾಸಾದಿವಸೇನ ಲಪನಭಾವೇನ ಉಪಲಾಪನಭಾವೇನ ವಾ ಜನಸ್ಸ ಲಪನತ್ಥಂ। **ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಾನಿಸಂಸತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಲಾಭಾದಿಗರುತಾಯ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸಉದಯಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದನತ್ಥಂ। **ಇತಿ ಮಂ ಜನೋ ಜಾನಾತೂತಿ** ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ 'ಇತಿ ಏವಂ ಮಂ ಜನೋ ಜಾನಾತೂ'ತಿ ನ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ಪುರಿಮೋಯೇವ ಪನ ಅತ್ಥೋ ಸಾರತರೋ।

ಅಥ ಖೋತಿ ಏತ್ಥ **ಅಥಾ**ತಿ ಅಞ್ಞದತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ, **ಖೋ**ತಿ ಅವಧಾರಣೇ। ತೇನ ಕುಹನಾದಿತೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥಾಯೇವ ಪನ ಇದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಾನಿ ತಂ ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸಂವರತ್ಥಞ್ಚೇವ ಪಹಾನತ್ಥಞ್ಚಾ**"ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಸಂವರೋ - ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ, ಸತಿಸಂವರೋ, ಞಾಣಸಂವರೋ, ಖನ್ತಿಸಂವರೋ, ವೀರಿಯಸಂವರೋತಿ।

ತತ್ಥ "ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೧) ಹಿ ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆಗತೋ ಅಯಂ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ** ನಾಮ, ಯೋ ಸೀಲಸಂವರೋತಿ ಚ ಪವುಚ್ಚತಿ। "ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ, ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬) ಆಗತೋ ಅಯಂ **ಸತಿಸಂವರೋ**।

"ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ (ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ),
ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಂ।
ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ,
ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೧) -

ಆಗತೋ ಅಯಂ **ಞಾಣಸಂವರೋ**। "ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸೀತಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ನಯೇನ ಆಗತೋ ಅಯಂ **ಖನ್ತಿಸಂವರೋ**। "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰

೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ನಯೇನ ಆಗತೋ ಅಯಂ **ವೀರಿಯಸಂವರೋ**। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಪಜಹನವಸೇನ, ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಾನಂ ಕರಣವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ ವಿರತಿಯೋ ಚ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಯವಚೀಸಂಯಮೋ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ಸತ್ತನ್ನಂ ಆಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲಸಂವರೋ। ಸತಿ ಏವ ಸತಿಸಂವರೋ, ಸತಿಪ್ಪಧಾನಾ ವಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ। ಞಾಣಮೇವ ಞಾಣಸಂವರೋ। ಅಧಿವಾಸನವಸೇನ ಅದೋಸೋ, ಅದೋಸಪ್ಪಧಾನಾ ವಾ ತಥಾ ಪವತ್ತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಖನ್ತಿಸಂವರೋ, ಪಞ್ಞಾತಿ ಏಕೇ। ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಅನಧಿವಾಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ವೀರಿಯಮೇವ ವೀರಿಯಸಂವರೋ। ತೇಸು ಪಠಮೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸ ಸಂವರಣತೋ ಸಂವರೋ, ದುತಿಯೋ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಸ್ಸ, ತತಿಯೋ ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ಚತುತ್ಥೋ ಅಕ್ಖನ್ತಿಯಾ, ಪಞ್ಚಮೋ ಕೋಸಜ್ಜಸ್ಸ ಸಂವರಣತೋ ಪಿದಹನತೋ ಸಂವರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಸಂವರಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಸಂವರತ್ಥಂ, ಸಂವರನಿಪ್ಫಾದನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಹಾನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂ - ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ, ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ, ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕಕನಿಪಾತೇ ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ। ತಸ್ಸ ಪನ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸಪಿ ತಥಾ ತಥಾ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಸಮತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ ವಾ ಪಹಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಪಹಾನತ್ಥಂ, ಪಹಾನಸಾಧನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಸಂವರೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಪವೇಸನನಿವಾರಣಂ ಪಹಾನೇನ ಪವೇಸನನಿವಾರಣಞ್ಚೇವ ಸಮುಗ್ಘಾತೋ ಚಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಪನ ಯಥಾರಹಂ ಉಭಯಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ಏವ ಹಿ ಸಂವರಣತೋ ಸಂವರೋ, ಪಜಹನತೋ ಪಹಾನನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಅನೀತಿಹ**ನ್ತಿ ಈತಿಯೋ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಉಪದ್ದವಾ - ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾ ಚ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾ ಚ। ಈತಿಯೋ ಹನತಿ ವಿನಾಸೇತಿ ಪಜಹತೀತಿ ಈತಿಹಂ, ಅನು ಈತಿಹನ್ತಿ **ಅನೀತಿಹಂ,** ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ। ಅಥ ವಾ ಈತೀಹಿ ಅನತ್ಥೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಹನನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಈತಿಹಾ, ತಣ್ಹಾದಿಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಈತಿಹಾತಿ **ಅನೀತಿಹಂ।** ಈತಿಹಾ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನಟ್ಠೇನ ತಿತ್ಥಿಯಸಮಯಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಇದಂ ಅನೀತಿಹಂ। "ಅನಿತಿಹ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ಇತಿಹಾಯ"ನ್ತಿ ಧಮ್ಮೇಸು ಅನೇಕಂಸಗ್ಗಾಹಭಾವತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಇತಿಹಂ ನಾಮ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪ್ಪವೇದಿತತ್ತಾ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ನಿಕ್ಕಙ್ಖಭಾವಸಾಧನತೋ ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಇತಿಹನ್ತಿ **ಅನಿತಿಹಂ,** ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿಞ್ಞೂಹೀ"ತಿ "ಅತಕ್ಕಾವಚರೋ"ತಿ ಚ। ಗಾಥಾಸುಖತ್ಥಂ ಪನ "ಅನೀತಿಹ"ನ್ತಿ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ ಪಠನ್ತಿ।

ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಓಗಧಂ ಪತಿಟ್ಠಂ ಪಾರಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ನಿಬ್ಬಾನೋಗಧಗಾಮೀ,** ವಿಮುತ್ತಿರಸತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನೇವ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ನಿಬ್ಬಾನೋಗಧಗಾಮಿನಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ। **ಸೋತಿ** ಯೋ ಸೋ ಸಮತಿಂಸ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಸೋ ಭಗವಾ **ಅದೇಸಯಿ** ದೇಸೇಸಿ। ನಿಬ್ಬಾನೋಗಧೋತಿ ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ವಿನಾ ನಿಬ್ಬಾನೋಗಾಹನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ತಸ್ಸ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನಾಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ, ತಞ್ಚ ತಂ ಏಕನ್ತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ನಿಬ್ಬಾನೋಗಧಗಾಮೀ। ಅಥ ವಾ **ನಿಬ್ಬಾನೋಗಧಗಾಮಿನ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅನ್ತೋಗಾಮಿನಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ , ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಏವ ವತ್ತತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ। **ಮಹತ್ತೇಹೀ**ತಿ ಮಹಾಆತುಮೇಹಿ ಉಳಾರಜ್ಝಾಸಯೇಹಿ। ಮಹನ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಮಹನ್ತೇ ವಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಏಸನ್ತಿ ಗವೇಸನ್ತೀತಿ ಮಹೇಸಿನೋ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ। ತೇಹಿ **ಅನುಯಾತೋ** ಪಟಿಪನ್ನೋ। **ಯಥಾ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಭಾವೇನೇವ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಮಯಾ ದೇಸಿತಂ, ಏವಂ ಯೇ ಏತಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ತದತ್ಥಂ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಅನುಸಾಸನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ಥು ಮಯ್ಹಂ ಸಾಸನಕಾರಿನೋ ಓವಾದಪ್ಪಟಿಕರಾ ಸಕಲಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಾ ಅನ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ದುತಿಯನಕುಹನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೬. ನವಮೇ **ಅಭಿಞ್ಞತ್ಥನ್ತಿ** ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಞಾಣೇನ ಅವಿಪರೀತತೋ ಜಾನನತ್ಥಂ। **ಪರಿಞ್ಞತ್ಥನ್ತಿ** ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇ "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಜಾನನತ್ಥಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನತ್ಥಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಅಭಿಜಾನನಾ ಚತುಸಚ್ಚವಿಸಯಾ। ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪರಿಜಾನನಾ ಪನ ಯದಿಪಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚವಿಸಯಾ, ಪಹಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇಹಿ ಪನ ವಿನಾ ನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪಹಾನಾದಯೋಪಿ ಇಧ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಅನನ್ತರಸುತ್ತೇ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಸೋಮನಸ್ಸಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೭. ದಸಮೇ **ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಬಹುಲೋತಿ** ಏತ್ಥ **ಸುಖನ್ತಿ** ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ, **ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ** ಚೇತಸಿಕಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಂ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ ಸುಖಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಬಹುಲೋತಿ ವುತ್ತೋ। **ಯೋನೀತಿ** "ಚತಸ್ಸೋ ಖೋ ಇಮಾ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಯೋನಿಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೨) ಖನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಯೋನೀತಿ ಆಗತೋ। "ಯೋನಿ ಹೇಸಾ, ಭೂಮಿಜ, ಫಲಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೨೬) ಕಾರಣಂ।

> "ನ ಚಾಹಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಯೋನಿಜಂ ಮತ್ತಿಸಮ್ಭವ"ನ್ತಿ ಚ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೫೭; ಧ॰ ಪ॰ ೩೯೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೬೨೫)।

"ತಮೇನಂ ಕಮ್ಮಜಾ ವಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಂಪಾದಂ ಅಧೋಸಿರಂ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಮಾತು ಯೋನಿಮುಖೇ ಸಮ್ಪಟಿಪಾದೇನ್ತೀ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಪಸ್ಸಾವಮಗ್ಗೋ। ಇಧ ಪನ ಕಾರಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಅನೇನ। **ಆರದ್ಧಾತಿ** ಪಟ್ಠಪಿತಾ ಪಗ್ಗಹಿತಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಸಮ್ಪಾದಿತಾ ವಾ।

ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಆಸವನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ, ಚಕ್ಖುತೋಪಿ…ಪೇ॰… ಮನತೋಪಿ ಸವನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮತೋ ಯಾವ ಗೋತ್ರಭೂ, ಓಕಾಸತೋ ಯಾವ ಭವಗ್ಗಾ ಸವನ್ತೀತಿ ವಾ ಆಸವಾ। ಏತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏತಞ್ಚ ಓಕಾಸಂ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನ್ತೋಕರಣತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ ಆಕಾರೋ। ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಯಟ್ಠೇನ ಮದಿರಾದಯೋ ಆಸವಾ ವಿಯಾತಿಪಿ ಆಸವಾ। ಲೋಕೇ ಹಿ ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಕಾ ಮದಿರಾದಯೋ ಆಸವಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯದಿ ಚ ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಯಟ್ಠೇನ ಆಸವಾ, ಏತೇ ಏವ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ಪುರಿಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ, ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ನಾಹೋಸೀ"ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೧)। ಆಯತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸವನ್ತಿ ಪಸವನ್ತೀತಿಪಿ ಆಸವಾ। ಪುರಿಮಾನಿ ಚೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ಯತ್ಥ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವಾತಿ ಆಗತಾ, ತತ್ಥ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ; ಪಚ್ಛಿಮಂ ಕಮ್ಮೇಪಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾ ಏವ ಆಸವಾ, ಅಪಿಚ ಖೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ ಉಪದ್ದವಾಪಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಹಿ "ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ – ಕಾಮಾಸವೋ, ಭವಾಸವೋ, ದಿಟ್ಠಾಸವೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೦೨) ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವಾತಿ ಆಗತಾ। ಸುತ್ತೇಪಿ "ನಾಹಂ, ಚುನ್ದ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾನಂಯೇವ ಆಸವಾನಂ ಸಂವರಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಮೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೨) ಏತ್ಥ ವಿವಾದಮೂಲಭೂತಾ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವಾತಿ ಆಗತಾ।

> "ಯೇನ ದೇವೂಪಪತ್ಯಸ್ಸ, ಗನ್ಧಬ್ಬೋ ವಾ ವಿಹಙ್ಗಮೋ।

> ಯಕ್ಖತ್ತಂ ಯೇನ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಮನುಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ ಅಬ್ಬಜೇ।
> ತೇ ಮಯ್ಹಂ, ಆಸವಾ ಖೀಣಾ, ವಿದ್ಧಸ್ತಾ ವಿನಳೀಕತಾ"ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೬) -

ಏತ್ಥ ತೇಭೂಮಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಅವಸೇಸಾ ಚ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। "ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಸಂವರಾಯ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಪಟಿಘಾತಾಯಾ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೩೯) ಏತ್ಥ ಪರೂಪಘಾತವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವಧಬನ್ಧಾದಯೋ ಚೇವ ಅಪಾಯದುಕ್ಖಭೂತಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ ಉಪದ್ದವಾ ಚ।

ತೇ ಪನೇತೇ ಆಸವಾ ವಿನಯೇ "ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಸಂವರಾಯ, ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಪಟಿಘಾತಾಯಾ"ತಿ ದ್ವೇಧಾ ಆಗತಾ। ಸಳಾಯತನೇ "ತಯೋಮೇ, ಆವುಸೋ, ಆಸವಾ - ಕಾಮಾಸವೋ, ಭವಾಸವೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೨೧) ತಿಧಾ ಆಗತಾ। ತಥಾ ಅಞ್ಞೇಸು ಸುತ್ತನ್ತೇಸು। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ತೇಯೇವ ದಿಟ್ಠಾಸವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚತುಧಾ ಆಗತಾ। ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಪರಿಯಾಯೇ ಪನ "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಸವಾ ನಿರಯಗಮನೀಯಾ, ಅತ್ಥಿ ಆಸವಾ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಗಮನೀಯಾ, ಅತ್ಥಿ ಆಸವಾ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಗಮನೀಯಾ, ಅತ್ಥಿ ಆಸವಾ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಗಮನೀಯಾ, ಅತ್ಥಿ ಆಸವಾ ದೇವಲೋಕಗಮನೀಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೬೩) ಪಞ್ಚಧಾ ಆಗತಾ। ಕಮ್ಮಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಆಸವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಛಕ್ಕನಿಪಾತೇ "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಸವಾ ಸಂವರಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೫೮) ನಯೇನ ಛಧಾ ಆಗತಾ। ಸಬ್ಬಾಸವಪರಿಯಾಯೇ ತೇಯೇವ ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಧಾ ಆಗತಾ। ಇಧ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಖಯಾಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ "ಯೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯೋ ವಯೋ ಭೇದೋ ಪರಿಭೇದೋ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಅನ್ತರಧಾನ"ನ್ತಿ ಆಸವಾನಂ ಸರಸಭೇದೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯೋತಿ ವುತ್ತೋ। "ಜಾನತೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫) ಏತ್ಥ ಆಸವಾನಂ ಖೀಣಾಕಾರೋ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಆಸವಕ್ಖಯೋತಿ ವುತ್ತೋ।

> "ಸೇಖಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ, ಉಜುಮಗ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ।
> ಖಯಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಂ ಞಾಣಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅನನ್ತರಾ"ತಿ॥ (ಇತಿವು॰ ೬೨) -

ಏತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಆಸವಕ್ಖಯೋತಿ ವುತ್ತೋ। "ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ ಸಮಣೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩೮) ಏತ್ಥ ಫಲಂ।

> "ಪರವಜ್ಜಾನುಪಸ್ಸಿಸ್ಸ, ನಿಚ್ಚಂ ಉಜ್ಝಾನಸಞ್ಞಿನೋ।
> ಆಸವಾ ತಸ್ಸ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಆರಾ ಸೋ ಆಸವಕ್ಖಯಾ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೫೩) -

ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಇಧ ಪನ ಫಲಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅರಹತ್ತಫಲತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಂವೇಜನೀಯೇಸು ಠಾನೇಸೂತಿ ಸಂವೇಗಜನಕೇಸು ಜಾತಿಆದೀಸು ಸಂವೇಗವತ್ಥೂಸು। ಜಾತಿ, ಜರಾ, ಬ್ಯಾಧಿ, ಮರಣಂ, ಅಪಾಯದುಕ್ಖಂ, ಅತೀತೇ ವಟ್ಟಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅನಾಗತೇ ವಟ್ಟಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ , ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಆಹಾರಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಹಿ ಸಂವೇಗವತ್ಥೂನಿ ಸಂವೇಜನೀಯಟ್ಠಾನಾನಿ ನಾಮ। ಅಪಿಚ "ಆದಿತ್ತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ ಉಯ್ಯುತ್ತೋ ಪಯಾತೋ ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ, ಉಪನೀಯತಿ ಲೋಕೋ ಅದ್ಧುವೋ, ಅತಾಣೋ ಲೋಕೋ ಅನಭಿಸ್ಸರೋ, ಅಸ್ಸಕೋ ಲೋಕೋ, ಸಬ್ಬಂ ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯಂ, ಊನೋ ಲೋಕೋ ಅತಿತ್ತೋ ತಣ್ಹಾದಾಸೋ"ತಿಏವಮಾದೀನಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೭) ಚೇತ್ಥ ಸಂವೇಜನೀಯಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಸಂವೇಜನೇನಾತಿ** ಜಾತಿಆದಿಸಂವೇಗವತ್ಥೂನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಭಯಸಞ್ಜಾತೇನ ಸಂವೇಜನೇನ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಹೋತ್ತಪ್ಪಞಾಣಂ ಸಂವೇಗೋ ನಾಮ।

ಸಂವಿಗ್ಗಸ್ಸಾತಿ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಕಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧೇಹಿ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖೇಹಿ ಸಂವೇಗಜಾತಸ್ಸ। “ಸಂವೇಜಿತ್ವಾ”ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ। **ಯೋನಿಸೋ ಪಧಾನೇನಾ**ತಿ ಉಪಾಯಪಧಾನೇನ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಥಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ಪದಹನತೋ ಉತ್ತಮಭಾವಸಾಧನತೋ ಚ “ಪಧಾನ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಸಂವೇಗೇನ ಭವಾದೀಸು ಕಿಞ್ಚಿ ತಾಣಂ ಲೇಣಂ ಪಟಿಸರಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ತತ್ಥ ಅನೋಲೀಯನ್ತೋ ಅಲಗ್ಗಮಾನಸೋ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಚ ವಿನಿವತ್ತಿತವಿಸಞ್ಞಿತೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನೋ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪೋಣೋ ನಿಬ್ಬಾನಪಬ್ಭಾರೋ। ಸೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೋ ವಿಸುದ್ಧಾಸಯಪ್ಪಯೋಗೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ವಿರಜ್ಜತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತಿ। ತತ್ಥ ಯದಿದಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೋ ವಿಸುದ್ಧಾಸಯಪ್ಪಯೋಗೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ, ತೇನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಬಹುಲತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಂ ಪನಾಯಂ ಸಮಥೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ವಿರಜ್ಜತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತಿ, ತೇನಸ್ಸ ಯೋನಿ ಆರದ್ಧಾ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಂವಿಜ್ಜೇಥೇವಾ**ತಿ ಸಂವಿಜ್ಜೇಯ್ಯ ಏವ ಸಂವೇಗಂ ಕರೇಯ್ಯ ಏವ। “ಸಂವಿಜ್ಜಿತ್ವಾನಾ”ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ। ವುತ್ತನಯೇನ ಸಂವಿಗ್ಗೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಣ್ಡಿತೋ**ತಿ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ, ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮವೇಕ್ಖಿಯಾ**ತಿ ಸಂವೇಗವತ್ಥೂನಿ ಸಂವಿಜ್ಜನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಅವೇಕ್ಖಿಯ। ಅಥ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಅವೇಕ್ಖಿತ್ವಾತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ ಇತಿವುತ್ತಕ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ದುಕನಿಪಾತೇ ಪಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ವಿತಕ್ಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೮. ದುತಿಯವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ತಥಾಗತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ತಥಾಗತ**-ಸದ್ದೋ ತಾವ ಸತ್ತವೋಹಾರಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ “ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫) ಸತ್ತವೋಹಾರೇ।

“ತಥಾಗತಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಪೂಜಿತಂ,
ಬುದ್ಧಂ ನಮಸ್ಸಾಮ ಸುವತ್ಥಿ ಹೋತೂ”ತಿ॥ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೬) -

ಆದೀಸು ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇ।

“ತಥಾಗತಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಪೂಜಿತಂ,
ಧಮ್ಮಂ ನಮಸ್ಸಾಮ ಸುವತ್ಥಿ ಹೋತೂ”ತಿ॥ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೭) -

ಆದೀಸು ಧಮ್ಮೇ।

“ತಥಾಗತಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಪೂಜಿತಂ,

ಸಙ್ಘಂ ನಮಸ್ಸಾಮ ಸುವತ್ಥಿ ಹೋತೂ"ತಿ॥ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೮) -

ಆದೀಸು ಸಙ್ಘೇ। ಇಧ ಪನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕತಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ? ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋತಿ।

ಕಥಂ ಭಗವಾ **ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಥಾ ಯೇನ ಅಭಿನೀಹಾರೇನ ದಾನಪಾರಮಿಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಸೀಲನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಞ್ಞಾವೀರಿಯಖನ್ತಿಸಚ್ಚಅಧಿಟ್ಠಾನಮೇತ್ತಾಉಪೇಕ್ಖಾಪಾರಮಿಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಇಮಾ ದಸ ಪಾರಮಿಯೋ, ದಸ ಉಪಪಾರಮಿಯೋ, ದಸ ಪರಮತ್ಥಪಾರಮಿಯೋತಿ ಸಮತಿಂಸ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅಙ್ಗಪರಿಚ್ಚಾಗಂ, ಅತ್ತಪರಿಚ್ಚಾಗಂ, ಧನಪರಿಚ್ಚಾಗಂ, ದಾರಪರಿಚ್ಚಾಗಂ, ರಜ್ಜಪರಿಚ್ಚಾಗನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪರಿಚ್ಚಾಗಾನಿ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ಯಥಾ ವಿಪಸ್ಸಿಆದಯೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಆಗತಾ , ತಥಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವಾಪಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಯಥಾಹ -

"ಯಥೇವ ಲೋಕಮ್ಹಿ ವಿಪಸ್ಸಿಆದಯೋ,
ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ ಮುನಯೋ ಇಧಾಗತಾ।
ತಥಾ ಅಯಂ ಸಕ್ಯಮುನೀಪಿ ಆಗತೋ,
ತಥಾಗತೋ ವುಚ್ಚತಿ ತೇನ ಚಕ್ಖುಮಾ"ತಿ॥ -

ಏವಂ ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಥಾ ಸಮ್ಪತಿಜಾತಾವ ವಿಪಸ್ಸಿಆದಯೋ ಸಮೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖಾ ಸತ್ತಪದವೀತಿಹಾರೇನ ಗತಾ, ತಥಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವಾಪಿ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಯಥಾಹು -

"ಮುಹುತ್ತಜಾತೋವ ಗವಂಪತೀ ಯಥಾ,
ಸಮೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಫುಸೀ ವಸುನ್ಧರಂ।
ಸೋ ವಿಕ್ಕಮೀ ಸತ್ತ ಪದಾನಿ ಗೋತಮೋ,
ಸೇತಞ್ಚ ಛತ್ತಂ ಅನುಧಾರಯುಂ ಮರೂ॥

"ಗನ್ತ್ವಾನ ಸೋ ಸತ್ತ ಪದಾನಿ ಗೋತಮೋ,
ದಿಸಾ ವಿಲೋಕೇಸಿ ಸಮಾ ಸಮನ್ತತೋ।
ಅಟ್ಠಙ್ಗುಪೇತಂ ಗಿರಮಬ್ಭುದೀರಯಿ,
ಸೀಹೋ ಯಥಾ ಪಬ್ಬತಮುದ್ಧನಿಟ್ಠಿತೋ"ತಿ॥ -

ಏವಂ ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣಂ, ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ, ತಥಂ, ಅವಿತಥಂ, ಞಾಣಗತಿಯಾ ಆಗತೋ, ಅವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪತ್ತೋ, ಅನುಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಯಥಾಹ -

"ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಸಕಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ।

ತಥಮೇವಾಗತೋ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ನಾಥೋ ತಥಾಗತೋ"ತಿ॥ -

ಏವಂ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ತಥಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತಂ ಅನಞ್ಞಥಮೇತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ವಿತ್ಥಾರೋ। ತಾನಿ ಚ ಭಗವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾಪಿ ತಥಾನಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ತಥಾಗತೋ। ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಗತ-ಸದ್ದೋ। ಏವಂ ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ?** ಯಂ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಪಜಾಯ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಜಾನತಾ ಪಸ್ಸತಾ ಚಾನೇನ ತಂ ಇಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತವಿಞ್ಞಾತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಪದವಸೇನ ವಾ "ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ರೂಪಾಯತನಂ, ಯಂ ರೂಪಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ನೀಲಂ ಪೀತಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೬) ನಯೇನ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ತೇರಸಹಿ ವಾರೇಹಿ ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಾಯ ನಯೇಹಿ ವಿಭಜ್ಜಮಾನಂ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ, ವಿತಥಂ ನತ್ಥಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸು ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಸದ್ದಾದೀಸು। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಭಗವತಾ -

"ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿತಂ ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ, ತಮಹಂ ಜಾನಾಮಿ…ಪೇ॰… ತಮಹಂ ಅಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿಂ, ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ವಿದಿತಂ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾಸೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪)।

ಏವಂ ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ। ಏತ್ಥ ತಥದಸ್ಸಿಅತ್ಥೇ ತಥಾಗತೋತಿ ಪದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ **ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ?** ಯಂ ರತ್ತಿಂ ಭಗವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸವಸ್ಸಪರಿಮಾಣಕಾಲೇ ಯಂ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ರಾಗಮದಾದಿನಿಮ್ಮದನಂ ಏಕಸದಿಸಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ। ತೇನಾಹ -

"ಯಞ್ಚ, ಚುನ್ದ, ರತ್ತಿಂ ತಥಾಗತೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ, ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಭಾಸತಿ ಲಪತಿ ನಿದ್ದಿಸತಿ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥೇವ ಹೋತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩)।

ಗದಅತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಗತಸದ್ದೋ। ಏವಂ ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ। ಅಪಿಚ ಆಗದನಂ ಆಗದೋ, ವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಆಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ, ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಥಂ **ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ?** ಭಗವತೋ ಹಿ ವಾಚಾಯ ಕಾಯೋ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಕಾಯಸ್ಸಪಿ ವಾಚಾ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ ಚ ಹೋತಿ। ಏವಂಭೂತಸ್ಸ ಚಸ್ಸ ಯಥಾ ವಾಚಾ, ಕಾಯೋಪಿ ತಥಾ ಗತೋ ಪವತ್ತೋ। ಯಥಾ ಚ ಕಾಯೋ, ವಾಚಾಪಿ ತಥಾ ಗತಾತಿ ತಥಾಗತೋ। ತೇನಾಹ "ಯಥಾವಾದೀ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೋ

ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ। ಇತಿ ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಏವಂ ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ?** ಯಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೀಚಿಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಅಭಿಭವತಿ ಸೀಲೇನಪಿ ಸಮಾಧಿನಾಪಿ ಪಞ್ಞಾಯಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಯಾಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನೇನಪಿ, ನ ತಸ್ಸ ತುಲಾ ವಾ ಪಮಾಣಂ ವಾ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಖೋ ಅತುಲೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅನುತ್ತರೋ ದೇವಾನಂ ಅತಿದೇವೋ ಸಕ್ಕಾನಂ ಅತಿಸಕ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅತಿಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮೋ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋ। ತೇನಾಹ -

"ಸದೇವಕೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ಮನುಸ್ಸಾಯ ತಥಾಗತೋ ಅಭಿಭೂ ಅನಭಿಭೂತೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ದಸೋ ವಸವತ್ತೀ, ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩)।

ತತ್ರಾಯಂ ಪದಸಿದ್ಧಿ - ಅಗದೋ ವಿಯ ಅಗದೋ, ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ। ತೇನ ಹೇಸ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ವಿಯ ದಿಬ್ಬಾಗದೇನ ಸಪ್ಪೇ, ಸಬ್ಬಪರಪ್ಪವಾದಿನೋ ಸದೇವಕಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭವತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಭಿಭವನೇ ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅಗದೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ।

ಅಪಿಚ ತಥಾಯ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಂ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ತತ್ಥ ಸಕಲಲೋಕಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಅವಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ಲೋಕಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಅತೀತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ಲೋಕನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಅಧಿಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಂ ಪಟಿಪದಂ ತಥಂ ಗತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ -

"ಲೋಕೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ಲೋಕಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ। ಲೋಕಸಮುದಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಲೋಕಸಮುದಯೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಹೀನೋ। ಲೋಕನಿರೋಧೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಲೋಕನಿರೋಧೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕತೋ। ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ, ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಭಾವಿತಾ। ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದೇವಕಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩)।

ಅಪರೇಹಿಪಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋ। ತಥಾಯ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾಯ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾವಿಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾಪವತ್ತಿಕೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥೇಹಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಗತಭಾವೇನ ತಥಾಗತೋತಿ।

ಕಥಂ **ತಥಾಯ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಾ ಸಾ ಭಗವತಾ ಸುಮೇಧಭೂತೇನ ದೀಪಙ್ಕರದಸಬಲಸ್ಸ ಪಾದಮೂಲೇ -

"ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ಲಿಙ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಹೇತು ಸತ್ಥಾರದಸ್ಸನಂ।
ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರೋ ಚ ಛನ್ದತಾ।
ಅಟ್ಠಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನಾ, ಅಭಿನೀಹಾರೋ ಸಮಿಜ್ಝತೀ"ತಿ॥ (ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೫೯) -

ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಅಭಿನೀಹಾರಂ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತೇನ "ಅಹಂ ಸದೇವಕಂ ಲೋಕಂ ತಿಣ್ಣೋ ತಾರೇಸ್ಸಾಮಿ, ಮುತ್ತೋ ಮೋಚೇಸ್ಸಾಮಿ, ದನ್ತೋ ದಮೇಸ್ಸಾಮಿ, ಅಸ್ಸತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾಸೇಸ್ಸಾಮಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಪೇಸ್ಸಾಮಿ , ಸುದ್ಧೋ ಸೋಧೇಸ್ಸಾಮಿ , ಬುದ್ಧೋ ಬೋಧೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಮಹಾಪಟಿಞ್ಞಾ ಪವತ್ತಿತಾ। ವುತ್ತಂ ಹೇತಂ -

"ಕಿಂ ಮೇ ಏಕೇನ ತಿಣ್ಣೇನ, ಪುರಿಸೇನ ಥಾಮದಸ್ಸಿನಾ।
ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ, ಸನ್ತಾರೇಸ್ಸಂ ಸದೇವಕಂ॥

"ಇಮಿನಾ ಮೇ ಅಧಿಕಾರೇನ, ಕತೇನ ಪುರಿಸುತ್ತಮೇ।
ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ, ತಾರೇಮಿ ಜನತಂ ಬಹುಂ॥

"ಸಂಸಾರಸೋತಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ, ವಿದ್ಧಂಸೇತ್ವಾ ತಯೋ ಭವೇ।
ಧಮ್ಮನಾವಂ ಸಮಾರುಯ್ಹ, ಸನ್ತಾರೇಸ್ಸಂ ಸದೇವಕಂ॥

"ಕಿಂ ಮೇ ಅಞ್ಞಾತವೇಸೇನ, ಧಮ್ಮಂ ಸಚ್ಛಿಕತೇನಿಧ।
ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ, ಬುದ್ಧೋ ಹೇಸ್ಸಂ ಸದೇವಕೇ"ತಿ॥ (ಬು॰ ವಂ॰ ೫೫-೫೮)।

ತಂ ಪನೇತಂ ಮಹಾಪಟಿಞ್ಞಂ ಸಕಲಸ್ಸಪಿ ಬುದ್ಧಕರಧಮ್ಮಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಪವಿಚಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮಾದಾನಾನಂ ಕಾರಣಭೂತಂ ಅವಿಸಂವಾದೇನ್ತೋ ಲೋಕನಾಥೋ ಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಪ್ಪಾನಂ ಸತಸಹಸ್ಸಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ನಿರನ್ತರಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ದಾನಪಾರಮಿಆದಯೋ ಸಮತಿಂಸಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ, ಅಙ್ಗಪರಿಚ್ಚಾಗಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪರಿಚ್ಚಾಗೇ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ, ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ ಪರಿಬ್ರೂಹೇತ್ವಾ, ಪುಞ್ಞಞಾಣಸಮ್ಭಾರೇ ಸಮ್ಭರಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಯೋಗಪುಬ್ಬಚರಿಯಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಞಾತತ್ಥಚರಿಯಾದಯೋ ಉಕ್ಕಂಸಾಪೇತ್ವಾ, ಬುದ್ಧಿಚರಿಯಂ ಪರಮಕೋಟಿಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿ; ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸೇವ ಸಾ ಮಹಾಪಟಿಞ್ಞಾ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ, ನ ತಸ್ಸ ವಾಲಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ವಿತಥಂ ಅತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ ದೀಪಙ್ಕರೋ ದಸಬಲೋ ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ, ಮಙ್ಗಲೋ…ಪೇ॰… ಕಸ್ಸಪೋ ಭಗವಾತಿ ಇಮೇ ಚತುವೀಸತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ "ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ನಂ ಬ್ಯಾಕರಿಂಸು। ಏವಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಲದ್ಧಬ್ಯಾಕರಣೋ ಯೇ ತೇ ಕತಾಭಿನೀಹಾರೇಹಿ ಬೋಧಿಸತ್ತೇಹಿ ಲದ್ಧಬ್ಬಾ ಆನಿಸಂಸಾ, ತೇ ಲಭಿತ್ವಾವ ಆಗತೋತಿ ತಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಮಹಾಪಟಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವಂ ಆಗತೋ ಅಧಿಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ತಥಾಯ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಾಯ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಾಯಂ ಮಹಾಕರುಣಾ ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ, ಯಾಯ ಮಹಾದುಕ್ಖಸಮ್ಬಾಧಪ್ಪಟಿಪನ್ನಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯಂ ದಿಸ್ವಾ "ತಸ್ಸ ನತ್ಥಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಪಟಿಸರಣಂ, ಅಹಮೇವ ನಂ ಇತೋ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖತೋ ಮುತ್ತೋ ಮೋಚೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಸಮುಸ್ಸಾಹಿತಮಾನಸೋ ಮಹಾಭಿನೀಹಾರಂ ಅಕಾಸಿ। ಕತ್ವಾ ಚ ಯಥಾಪಣಿಧಾನಂ ಸಕಲಲೋಕಹಿತಸಮ್ಪಾದನಾಯ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಮಾಪನ್ನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯಜೀವಿತನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಪರೇಸಂ ಸೋತಪಥಗಮನಮತ್ತೇನಪಿ ಚಿತ್ತುತ್ರಾಸಸಮುಪ್ಪಾದಿಕಾ ಅತಿದುಕ್ಕರಾ ದುಕ್ಕರಚರಿಯಾ ಸಮಾಚರನ್ತೋ ಯಥಾ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಹಾನಭಾಗಿಯಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ ಠಿತಿಭಾಗಿಯಾ ವಾ ನ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಉತ್ತರಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಾವ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ನಿರವಸೇಸೇ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರೇ ಸಮಾನೇತ್ವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಪಾಪುಣಿ। ತತೋ ಪರಞ್ಚ ತಾಯೇವ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಸಞ್ಚೋದಿತಮಾನಸೋ ಪವಿವೇಕರತಿಂ ಪರಮಞ್ಚ ಸನ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಸುಖಂ ಪಹಾಯ ಬಾಲಜನಬಹುಲೇ ಲೋಕೇ ತೇಹಿ ಸಮುಪ್ಪಾದಿತಂ ಸಮ್ಮಾನಾವಮಾನವಿಪ್ಪಕಾರಂ ಅಗಣೇತ್ವಾ ವೇನೇಯ್ಯಜನವಿನಯನೇನ ನಿರವಸೇಸಂ ಬುದ್ಧಕಿಚ್ಚಂ ನಿಟ್ಠಪೇಸಿ। ತತ್ರ ಯೋ ಭಗವತೋ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾಯ

ಸಮೋಕ್ಕಮನಾಕಾರೋ, ಸೋ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ ಬುದ್ಧಭೂತಸ್ಸ ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ, ಏವಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತಸ್ಸಪಿ ಮಹಾಭಿನೀಹಾರಕಾಲಾದೀಸೂತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ಚ ಏಕಸದಿಸತಾಯ ತಥಾವ ಸಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ। ತಸ್ಮಾ ತೀಸುಪಿ ಅವತ್ಥಾಸು ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಸಮಾನರಸಾಯ ತಥಾಯ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಸಕಲಲೋಕಹಿತಾಯ ಗತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ತಥಾಯ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ತಥಾನಿ ನಾಮ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಞೇಯ್ಯಸಙ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿತದುಭಯಹೇತುಭೂತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋ ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋ, ಸಮುದಯಸ್ಸ ಆಯೂಹನಟ್ಠೋ ನಿದಾನಟ್ಠೋ ಸಂಯೋಗಟ್ಠೋ ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋ, ನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೋ ವಿವೇಕಟ್ಠೋ ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ ಅಮತಟ್ಠೋ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ ಹೇತ್ವಟ್ಠೋ ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋತಿಆದೀನಂ ತಬ್ಬಿಭಾಗಾನಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಸಭಾವಾವಬೋಧವಿಬನ್ಧಕಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಾಯ ತತ್ಥ ಅಸಮ್ಮೋಹಾಭಿಸಮಯಸಙ್ಖಾತಾಯ ಅವಿಪರೀತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ, ತಾನಿ ಭಗವಾ ಅನಞ್ಞನೇಯ್ಯೋ ಸಯಮೇವ ಆಗತೋ ಅಧಿಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಯಥಾ ಚ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿ, ಏವಂ ಭಗವತೋ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಾನಿ ಚತುಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಾನಿ ಪಞ್ಚಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದಞಾಣಾನಿ ಛಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ ಸತ್ತಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಾವನಞಾಣಾನಿ ಅಟ್ಠಮಗ್ಗಙ್ಗವಿಭಾವನಞಾಣಾನಿ ನವಾನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಾನಿ ದಸಬಲಞಾಣಾನಿ ಚ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ವಿಭಾವನಾ - ಯಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಹೀನಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ಹೀನಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾಸು ಅತೀತಾಸು ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಸು ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾದಿ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಾದಿ ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧನಾಮಗೋತ್ತಾದಿ ಚ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ। ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇಸು ಚ ಅತಿಸುಖುಮತಿರೋಹಿತವಿದೂರದೇಸೇಸು ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಯೋ ತಂತಂಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಗನ್ಧರಸಫಸ್ಸಾದಿವಿಸೇಸೋ, ತತ್ಥ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ಹತ್ಥತಲೇ ಠಪಿತಆಮಲಕೋ ವಿಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಅಸಙ್ಗಮಪ್ಪಟಿಹತಂ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಅನಾಗತಾಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಸು ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಾನಿ ನಾಮ। ಯಥಾಹ -

> "ಅತೀತಂಸೇ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅಪ್ಪಟಿಹತಂ ಞಾಣಂ, ಅನಾಗತಂಸೇ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅಪ್ಪಟಿಹತಂ ಞಾಣಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂಸೇ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅಪ್ಪಟಿಹತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫)।

ತಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ, ತಾನಿ ಭಗವಾ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಅಧಿಗಞ್ಛಿ। ಏವಂ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ತತ್ಥ ಅತ್ಥಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಅತ್ಥೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಧಮ್ಮಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ನಿರುತ್ತಿಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಪಟಿಭಾನಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಪಟಿಭಾನೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೮)।

ಏತ್ಥ ಚ ಹೇತುಅನುಸಾರೇನ ಅರಣೀಯತೋ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಚ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹೇತುಫಲಂ ಅತ್ಥೋ ನಾಮ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಭಾಸಿತತ್ಥೋ, ವಿಪಾಕೋ, ಕಿರಿಯಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಧಮ್ಮೋತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ವಿದಹತಿ ಪವತ್ತೇತಿ ಚೇವ ಪಾಪೇತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಯೋ ಕೋಚಿ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತು, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಭಾಸಿತಂ, ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋ, ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

“ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೯)।

ಅಥ ವಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಹೇತುಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಜಾತಾ ಭೂತಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಾತುಭೂತಾ, ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಯಮ್ಹಾ ಧಮ್ಮಾ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಜಾತಾ ಭೂತಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಾತುಭೂತಾ, ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಜರಾಮರಣೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಜರಾಮರಣಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಜರಾಮರಣನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಜರಾಮರಣನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಜಾತಿಯಾ, ಭವೇ, ಉಪಾದಾನೇ, ತಣ್ಹಾಯ, ವೇದನಾಯ, ಫಸ್ಸೇ, ಸಳಾಯತನೇ, ನಾಮರೂಪೇ, ವಿಞ್ಞಾಣೇ, ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಸಙ್ಖಾರಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ , ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

“ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ – ಸುತ್ತಂ, ಗೇಯ್ಯಂ…ಪೇ॰… ವೇದಲ್ಲಂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಸೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಜಾನಾತಿ – ‘ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ’ತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ (ವಿಭ॰ ೭೨೪)।

“ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ? ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತಿ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ। ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ”ತಿಆದಿ ವಿತ್ಥಾರೋ (ವಿಭ॰ ೭೨೫)।

ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರವೋಹಾರೋ ಅಭಿಲಾಪೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಮಾಗಧಿಕಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಮೂಲಭಾಸಾಯ “ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ”ತಿ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ತೇಸು ಞಾಣೇಸು ಗೋಚರಕಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪವತ್ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಞಾಣಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಞಾಣೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಇತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಸಯಮೇವ ಭಗವತಾ ಅಧಿಗತಾನಿ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾದಿಕೇ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಅವಿಸಂವಾದನವಸೇನ ಅವಿಪರೀತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಞೇಯ್ಯಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಭಗವತಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಞಾತಂ ದಿಟ್ಠಂ ಅಧಿಗತಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ ಬುದ್ಧಾ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ ಬುದ್ಧಾ, ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಬುದ್ಧಾ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬತೋ ಬುದ್ಧಾ, ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವೇತಬ್ಬತೋ ಬುದ್ಧಾ, ಯತೋ ನಂ ಕೋಚಿ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಮಾರೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ "ಇಮೇ ನಾಮ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ"ತಿ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ।

ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಭಗವತಾ ಅನವಸೇಸತೋ ಬೋಧಿಮೂಲೇಯೇವ ಪಹೀನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮಂ, ನ ತಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಉತ್ತರಿ ಕರಣೀಯಂ ಅತ್ಥಿ । ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಲೋಭದೋಸಮೋಹವಿಪರೀತಮನಸಿಕಾರಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಥಿನಮಿದ್ಧ- ಕೋಧೂಪನಾಹಮಕ್ಖಪಲಾಸಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯ- ಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಥಮ್ಭಸಾರಮ್ಭಮಾನಾತಿಮಾನಮದಪಮಾದತಿವಿಧಾಕುಸಲಮೂಲದುಚ್ಚರಿತ- ವಿಸಮಸಞ್ಞಾಮಲವಿತಕ್ಕಪಪಞ್ಚಏಸನಾತಣ್ಹಾಚತುಬ್ಬಿಧವಿಪರಿಯೇಸಆಸವ- ಗನ್ಥಓಘಯೋಗಾಗತಿತಣ್ಹುಪಾದಾನಪಞ್ಚಾಭಿನನ್ದನನೀವರಣ- ಚೇತೋಖಿಲಚೇತಸೋವಿನಿಬನ್ಧಛವಿವಾದಮೂಲಸತ್ತಾನುಸಯ- ಅಟ್ಠಮಿಚ್ಛತ್ತನವಆಘಾತವತ್ಥುತಣ್ಹಾಮೂಲಕದಸಅಕುಸಲ- ಕಮ್ಮಪಥಏಕವೀಸತಿಅನೇಸನದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾದಿಪ್ಪಭೇದಂ ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ ಸಹ ವಾಸನಾಯ ಪಹೀನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಂ ಸಮೂಹತಂ, ಯತೋ ನಂ ಕೋಚಿ ಸಮಣೋ ವಾ...ಪೇ॰... ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ "ಇಮೇ ನಾಮ ತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅಪ್ಪಹೀನಾ"ತಿ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ।

ಯೇ ಚಿಮೇ ಭಗವತಾ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಕಿಲೇಸೂಪವಾದಆಣಾವೀತಿಕ್ಕಮಪ್ಪಭೇದಾ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, ಅಲಮೇವ ತೇ ಏಕನ್ತೇನ ಅನ್ತರಾಯಾಯ, ಯತೋ ನಂ ಕೋಚಿ ಸಮಣೋ ವಾ...ಪೇ॰... ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ "ನಾಲಂ ತೇ ಪಟಿಸೇವತೋ ಅನ್ತರಾಯಾಯಾ"ತಿ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ।

ಯೋ ಚ ಭಗವತಾ ನಿರವಸೇಸವಟ್ಟದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಾಯ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಗಹೋ ಸತ್ತಕೋಟ್ಠಾಸಿಕೋ ಸತ್ತತಿಂಸಪ್ಪಭೇದೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಅನುತ್ತರೋ ನಿಯ್ಯಾನಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ಸೋ ಏಕನ್ತೇನೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ, ಯತೋ ನಂ ಕೋಚಿ ಸಮಣೋ ವಾ...ಪೇ॰... ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ "ನಿಯ್ಯಾನಧಮ್ಮೋ ತಯಾ ದೇಸಿತೋ ನ ನಿಯ್ಯಾತೀ"ತಿ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಪಟಿಜಾನತೋ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೦) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಏವಮೇತಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಪ್ಪಹಾನದೇಸನಾವಿಸೇಸಾನಂ ಅವಿತಥಭಾವಾವಬೋಧನತೋ ಅವಿಪರೀತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾನಿ ಭಗವತೋ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಾನಿ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ ನಿರಯಗತಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಗತಿ, ಪೇತಗತಿ, ಮನುಸ್ಸಗತಿ, ದೇವಗತೀತಿ ಪಞ್ಚ ಗತಿಯೋ। ತಾಸು ಸಞ್ಜೀವಾದಯೋ ಅಟ್ಠ ಮಹಾನಿರಯಾ , ಕುಕ್ಕುಳಾದಯೋ ಸೋಳಸ ಉಸ್ಸದನಿರಯಾ, ಲೋಕನ್ತರಿಕನಿರಯೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿಮೇ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖತಾಯ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ ನಿರಯಾ ಚ, ಸಕಕಮ್ಮುನಾ ಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಗತಿ ಚಾತಿ **ನಿರಯಗತಿ** । ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರಸೀತನರಕಾಪಿ ಏತೇಸ್ವೇವ ಅನ್ತೋಗಧಾ ಕಿಮಿಕೀಟಪಟಙ್ಗಸರೀಸಪಪಕ್ಖಿಸೋಣಸಿಙ್ಗಾಲಾದಯೋ ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಛಿತಭಾವೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಾ ನಾಮ। ತೇ ಏವ ಗತೀತಿ **ತಿರಚ್ಛಾನಗತಿ**। ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಿತಪರದತ್ತೂಪಜೀವಿನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕಾದಯೋ ದುಕ್ಖಬಹುಲತಾಯ ಪಕಟ್ಠಸುಖತೋ ಇತಾ ವಿಗತಾತಿ ಪೇತಾ, ತೇ ಏವ ಗತೀತಿ **ಪೇತಗತಿ**। ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಾದಿಅಸುರಾಪಿ ಏತೇಸ್ವೇವ ಅನ್ತೋಗಧಾ। ಪರಿತ್ತದೀಪವಾಸೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಜಮ್ಬುದೀಪಾದಿಚತುಮಹಾದೀಪವಾಸಿನೋ ಮನಸೋ ಉಸ್ಸನ್ನತಾಯ ಮನುಸ್ಸಾ, ತೇ ಏವ ಗತೀತಿ **ಮನುಸ್ಸಗತಿ**।

ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾತಿ ಇಮೇ ಛಬ್ಬೀಸತಿ ದೇವನಿಕಾಯಾ ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಇದ್ಧಾನುಭಾವೇನ ಕೀಳನ್ತಿ ಜೋತೇನ್ತಿ ಚಾತಿ ದೇವಾ, ತೇ ಏವ ಗತೀತಿ **ದೇವಗತಿ**।

ತಾ ಪನೇತಾ ಗತಿಯೋ ಯಸ್ಮಾ ತಂತಂಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವವಿಸೇಸೋ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಂ। ತತ್ಥ "ಅಯಂ ನಾಮ ಗತಿ ನಾಮ ಇಮಿನಾ ಕಮ್ಮುನಾ ಜಾಯತಿ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಹಿ ಏವಂ ವಿಭಾಗಭಿನ್ನತ್ತಾ ವಿಸುಂ ಏತೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯಾ ಏವಂ ವಿಭಾಗಭಿನ್ನಾ"ತಿ ಯಥಾಸಕಂಹೇತುಫಲವಿಭಾಗಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನ ಠಾನಸೋ ಹೇತುಸೋ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ –

> "ಪಞ್ಚ ಖೋ ಇಮಾ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಗತಿಯೋ। ಕತಮಾ ಪಞ್ಚ? ನಿರಯೋ, ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ, ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ, ಮನುಸ್ಸಾ, ದೇವಾ। ನಿರಯಞ್ಚಾಹಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಪಜಾನಾಮಿ, ನಿರಯಗಾಮಿಞ್ಚ ಮಗ್ಗಂ, ನಿರಯಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದಂ; ಯಥಾ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಚ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ಪಜಾನಾಮೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೩)।

ತಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ಭಗವತೋ ಞಾಣಾನಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಅವಿಪರೀತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ ಯಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸದ್ಧಾದಿಯೋಗವಿಕಲಭಾವಾವಬೋಧೇನ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖಮಹಾರಜಕ್ಖತಾದಿವಿಸೇಸವಿಭಾವನಂ ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಂ ಭಗವತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ಸದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ, ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮಹಾರಜಕ್ಖೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೧) ವಿತ್ಥಾರೋ।

ಯಞ್ಚ "ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ, ಅಯಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಅಯಂ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಅಯಂ ಅನುಲೋಮಿಕಾಯಂ ಖನ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ, ಅಯಂ ಯಥಾಭೂತಞಾಣೇ ಠಿತೋ, ಅಯಂ ಕಾಮಾಸಯೋ, ನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಆಸಯೋ, ಅಯಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಸಯೋ, ನ ಕಾಮಾದಿಆಸಯೋ"ತಿಆದಿನಾ "ಇಮಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗೋ ಅತಿವಿಯ ಥಾಮಗತೋ, ನ ಪಟಿಘಾದಿಕೋ, ಇಮಸ್ಸ ಪಟಿಘೋ ಅತಿವಿಯ ಥಾಮಗತೋ, ನ ಕಾಮರಾಗಾದಿಕೋ"ತಿಆದಿನಾ "ಇಮಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅಧಿಕೋ, ನ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಇಮಸ್ಸ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅಧಿಕೋ, ನ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಇಮಸ್ಸ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅಧಿಕೋ, ನ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ಅಧಿಕಂ, ಇಮಸ್ಸ ವಚೀಸುಚರಿತಂ, ಇಮಸ್ಸ ಮನೋಸುಚರಿತಂ। ಅಯಂ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕೋ, ಅಯಂ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿಕೋ, ಅಯಂ ಕಮ್ಮಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಯಂ ಕಿಲೇಸಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಯಂ ವಿಪಾಕಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಯಂ ನ ಕಮ್ಮಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ನ ಕಿಲೇಸಾವರಣೇನ, ನ ವಿಪಾಕಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಾದೀನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ವಿಭಾವನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಂ ಭಗವತೋ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಂ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ –

> "ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ಜಾನಾತಿ, ಅನುಸಯಂ ಜಾನಾತಿ, ಚರಿತಂ ಜಾನಾತಿ, ಅಧಿಮುತ್ತಿಂ ಜಾನಾತಿ, ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬೇ ಸತ್ತೇ ಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೩)।

ಯಞ್ಚ ಉಪರಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಪುರತ್ಥಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಾಯೇಹಿ ದಕ್ಖಿಣವಾಮಅಕ್ಖಿಕಣ್ಣಸೋತನಾಸಿಕಾಸೋತಅಂಸಕೂಟಪಸ್ಸಹತ್ಥಪಾದೇಹಿ ಅಙ್ಗುಲಙ್ಗುಲನ್ತರೇಹಿ ಲೋಮಲೋಮಕೂಪೇಹಿ ಚ

ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೂದಕಧಾರಾಪವತ್ತನಂ ಅಞ್ಞಸಾಧಾರಣಂ ವಿವಿಧವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿನಿಮ್ಮಾಪನಕಂ ಭಗವತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಞಾಣಂ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ –

> “ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಕರೋತಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಸಾವಕೇಹಿ। ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ, ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ, ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತೀ”ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೬)।

ಯಞ್ಚ ರಾಗಾದೀಹಿ ಜಾತಿಆದೀಹಿ ಚ ಅನೇಕೇಹಿ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಉಪದ್ದುತಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯಂ ತತೋ ನೀಹರಿತುಕಾಮತಾವಸೇನ ನಾನಾನಯೇಹಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಮಹಾಕರುಣೋಕ್ಕಮನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಂ। ಯಥಾಹ –

> “ಕತಮಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಂ? ಬಹುಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತಿ, ಆದಿತ್ತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತೀ”ತಿ। –

ಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೭) ಏಕೂನನವುತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ವಿಭಜನಂ ಕತಂ।

ಯಂ ಪನ ಯಾವತಾ ಧಮ್ಮಧಾತು, ಯತ್ತಕಂ ಞಾತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾದಿ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಪರೋಪದೇಸೇನ ವಿನಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಪಟಿಜಾನನಸಮತ್ಥಂ ಆಕಙ್ಖಾಮತ್ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿ ಅಞ್ಞಸಾಧಾರಣಂ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಥಾ ಅನವಸೇಸಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾವಬೋಧತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ತತ್ಥಾವರಣಾಭಾವತೋವ ನಿಸ್ಸಙ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಉಪಾದಾಯ ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಏವಮೇತಾನಿ ಭಗವತೋ ಛ ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ ಅವಿಪರೀತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಯಥಾಸಕಂವಿಸಯಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ “ಸತ್ತಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ – ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೮೫) ಏವಂ ಸರೂಪತೋ ಯಾಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಕಾಮಸುಖತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಾಭಿನಿವೇಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಉಪದ್ದವಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ ಸತಿಆದಿಭೇದಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀ, ಯಾಯ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುಜ್ಝತಿ, ಕಿಲೇಸನಿದ್ದಾಯ ಉಟ್ಠಹತಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಸಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀ “ಬೋಧೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸಾ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ। ಅರಿಯಸಾವಕೋ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ “ಬೋಧೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ಏವಂ **ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣತೋ** , ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪವಿಚಯಲಕ್ಖಣೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೋ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಫರಣಲಕ್ಖಣೋ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಉಪಸಮಲಕ್ಖಣೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಲಕ್ಖಣೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ ಏವಂ **ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣತೋ**।

“ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ? ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಸತಿಮಾ ಹೋತಿ ಪರಮೇನ ಸತಿನೇಪಕ್ಕೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಚಿರಕತಮ್ಪಿ ಚಿರಭಾಸಿತಮ್ಪಿ ಸರಿತಾ ಹೋತಿ ಅನುಸ್ಸರಿತಾ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೬೭) ಸತ್ತನ್ನಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪಕಾರವಸೇನ **ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ।** “ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ? ಅತ್ಥಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇಸು ಸತಿ, ಅತ್ಥಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೬೯) ತೇಸಂ **ವಿಸಯವಿಭಾವನಾಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ।** “ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ವಿರಾಗನಿಸ್ಸಿತಂ, ನಿರೋಧನಿಸ್ಸಿತಂ, ವೋಸಗ್ಗಪರಿಣಾಮಿ”ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೭೧) **ಭಾವನಾವಿಧಿದಸ್ಸನತೋ।** “ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ? ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತಿ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ…ಪೇ॰… ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ? ಯಾ ಸತಿ ಅನುಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೭೮) **ಛನವುತಿಯಾ ನಯಸಹಸ್ಸವಿಭಾಗೇಹೀ**ತಿ ಏವಂ ನಾನಾಕಾರತೋ ಪವತ್ತಾನಿ ಭಗವತೋ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಾವನಞಾಣಾನಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ “ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ? ಅಯಮೇವ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ”ತಿ (ವಿಭಂ ೨೦೫) ಏವಂ **ಸರೂಪತೋ।** ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ ಅರಿಯಭಾವಕರತ್ತಾ ಅರಿಯಫಲಪಟಿಲಾಭಕರತ್ತಾ ಚ ಅರಿಯೋ। ಅರಿಯಾನಂ ಅಟ್ಠವಿಧತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಾಯ ಏಕನ್ತಕಾರಣತ್ತಾ ಚ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ। ಕಿಲೇಸೇ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ಅತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ, ಸಯಂ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗಯತೀತಿ ಮಗ್ಗೋತಿ ಏವಂ **ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣತೋ।** “ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಸಮ್ಮಾಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ , ಸಮ್ಮಾಪರಿಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ , ಸಮ್ಮಾಸಮುಟ್ಠಾಪನಲಕ್ಖಣೋ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಸಮ್ಮಾವೋದಾನಲಕ್ಖಣೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ಸಮ್ಮಾಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ, ಸಮ್ಮಾಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಾ ಸಮ್ಮಾಸತಿ , ಸಮ್ಮಾಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ”ತಿ ಏವಂ **ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣತೋ।** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತಾವ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಮೋಹವಿಧಮನೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಸ್ಸತಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಿ ಪಜಹನ್ತಿ, ನಿರೋಧಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಮಾಅಭಿನಿರೋಪನಪರಿಗ್ಗಹಣಸಮುಟ್ಠಾಪನವೋದಾನಪಗ್ಗಹಉಪಟ್ಠಾನಸಮಾದಹನಾನಿ ಚ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಏವಂ **ಕಿಚ್ಚವಿಭಾಗತೋ।** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಕ್ಖಣಾ ವಿಸುಂ ದುಕ್ಖಾದಿಆರಮ್ಮಣಾ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣಾ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚತೋ “ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಕ್ಖಣಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ, ತೇಸು ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಿಚ್ಚತೋ “ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ”ತಿಆದೀನಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ತಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ “ಮುಸಾವಾದಾ ವೇರಮಣೀ”ತಿಆದಿವಿಭಾಗಾ ವಿರತಿಯೋಪಿ ಚೇತನಾಯೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಿರತಿಯೋವ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸತಿಯೋ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಪನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ನಾನಾ ಏವಾತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಪರಭಾಗೇಸು **ಪವತ್ತಿವಿಭಾಗತೋ।** “ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೮೯) **ಭಾವನಾವಿಧಿತೋ।** “ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖು, ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತಿ…ಪೇ॰… ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತಿ - ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೯೯) **ಚತುರಾಸೀತಿಯಾ ನಯಸಹಸ್ಸವಿಭಾಗೇಹೀ**ತಿ ಏವಂ ಅನೇಕಾಕಾರತೋ ಪವತ್ತಾನಿ ಭಗವತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗವಿಭಾವನಞಾಣಾನಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ತಥಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಏತಾಸು ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವಿಹರಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಚ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಸಮ್ಪಾದನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ಯಥಾರಹಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾನಿ ಭಗವತೋ ಞಾಣಾನಿ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ತಥಾ "ಇದಂ ಇಮಸ್ಸ ಠಾನಂ , ಇದಂ ಅಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಅವಿಪರೀತಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಕಾರಣಾಕಾರಣಜಾನನಂ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಸ್ಸ ಅನವಸೇಸತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ವಿಪಾಕನ್ತರಜಾನನಂ, ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇಯೇವ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ "ಅಯಂ ನಿರಯಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ…ಪೇ॰… ಅಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಸಾಸವಾನಾಸವಕಮ್ಮವಿಭಾಗಜಾನನಂ, ಖನ್ಧಾಯತನಾನಂ ಉಪಾದಿನ್ನಾನುಪಾದಿನ್ನಾದಿಅನೇಕಸಭಾವಂ ನಾನಾಸಭಾವಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ "ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಪ್ಪಬನ್ಧೇ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಜಾಯತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಥಾಭೂತಂ ಧಾತುನಾನತ್ತಜಾನನಂ, ಸದ್ಧಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುತಾಜಾನನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖಾದಿಜಾನನಂ, ಸತ್ತಾನಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಜಾತೀಸು ತಪ್ಪಟಿಬನ್ಧೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಸನ್ತತಿಜಾನನಂ ಹೀನಾದಿವಿಭಾಗೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಜಾನನಂ, "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚತುಸಚ್ಚಜಾನನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಭಗವತೋ ದಸಬಲಞಾಣಾನಿ ಅವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ಯಥಾಸಕಂವಿಸಯಾವಗಾಹನತೋ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸಾಧನತೋ ಚ ಯಥಾಭೂತವುತ್ತಿಯಾ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋ ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಾನತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿ (ವಿಭ॰ ೮೦೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೧)।

ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಯಥಾ ಚೇತೇಸಮ್ಪಿ ಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ, ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾದಿವಿಭಾವನಞಾಣಾದಿಅನನ್ತಾಪರಿಮೇಯ್ಯಭೇದಾನಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾನಂ ಪಞ್ಞಾವಿಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಭಗವಾ ತಥಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಆಗತೋ ಅಧಿಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ಏವಮ್ಪಿ ತಥಾನಿ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಾ ತಾ ಭಗವತೋ ಅಭಿಜಾತಿಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಧಮ್ಮವಿನಯಪಞ್ಞಾಪನಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯೋ, ತಾ ತಥಾ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯದತ್ಥಂ ತಾ ಲೋಕನಾಥೇನ ಅಭಿಪತ್ಥಿತಾ ಪವತ್ತಿತಾ ಚ, ತದತ್ಥಸ್ಸ ಏಕನ್ತಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ಅವಿಪರೀತತ್ಥವುತ್ತಿಯಾ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಭಗವಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತೋ ಸಮತಿಂಸಪಾರಮಿಪರಿಪೂರಣಾದಿಕಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧತ್ತಹೇತುಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತುಸಿತಪುರೇ ಠಿತೋ ಬುದ್ಧಕೋಲಾಹಲಂ ಸುತ್ವಾ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳದೇವತಾಹಿ ಏಕತೋ ಸನ್ನಿಪತಿತಾಹಿ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ -

> "ಕಾಲೋ ಖೋ ತೇ ಮಹಾವೀರ, ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ।
> ಸದೇವಕಂ ತಾರಯನ್ತೋ, ಬುಜ್ಝಸ್ಸು ಅಮತಂ ಪದ"ನ್ತಿ॥ (ಬು॰ ವಂ॰ ೧.೬೭) -

ಆಯಾಚಿತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತೋ ಪಞ್ಚ ಮಹಾವಿಲೋಕನಾನಿ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ "ಇದಾನಿ ಅಹಂ ಮನುಸ್ಸಯೋನಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಆಸಾಳ್ಹಿಪುಣ್ಣಮಾಯಂ ಸಕ್ಯರಾಜಕುಲೇ ಮಹಾಮಾಯಾಯ ದೇವಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ ಮಾಸೇ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಮಹತಾ ಪರಿಹಾರೇನ ಪರಿಹರಿಯಮಾನೋ ವಿಸಾಖಪುಣ್ಣಮಾಯಂ ಪಚ್ಚೂಸಸಮಯೇ ಅಭಿಜಾತಿಂ ಪಾಪುಣಿ।

ಅಭಿಜಾತಿಕ್ಖಣೇ ಪನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಕ್ಖಣೇ ವಿಯ **ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ** ಪಾತುರಹೇಸುಂ, ಅಯಂ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತು ಸಂಕಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಕಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪವೇಧಿ, ದಸಸು ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇಸು ಅಪರಿಮಾಣೋ ಓಭಾಸೋ ಫರಿ, ತಸ್ಸ, ತಂ ಸಿರಿಂ ದಟ್ಠುಕಾಮಾ ವಿಯ ಅನ್ಧಾ ಚಕ್ಖೂನಿ ಪಟಿಲಭಿಂಸು, ಬಧಿರಾ ಸದ್ದಂ ಸುಣಿಂಸು, ಮೂಗಾ ಸಮಾಲಪಿಂಸು, ಖುಜ್ಜಾ ಉಜುಗತ್ತಾ ಅಹೇಸುಂ, ಪಙ್ಗುಲಾ ಪದಸಾ ಗಮನಂ ಪಟಿಲಭಿಂಸು, ಬನ್ಧನಗತಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾ ಅನ್ದುಬನ್ಧನಾದೀಹಿ ಮುಚ್ಚಿಂಸು, ಸಬ್ಬನರಕೇಸು ಅಗ್ಗಿ ನಿಬ್ಬಾಯಿ, ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾ ವೂಪಸಮಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಾನಂ ಭಯಂ ನಾಹೋಸಿ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ರೋಗೋ ವೂಪಸಮಿ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಾ ಪಿಯಂವದಾ ಅಹೇಸುಂ, ಮಧುರೇನಾಕಾರೇನ ಅಸ್ಸಾ ಹಸಿಂಸು, ವಾರಣಾ ಗಜ್ಜಿಂಸು, ಸಬ್ಬತೂರಿಯಾನಿ ಸಕಸಕನಿನ್ನಾದಂ ಮುಞ್ಚಿಂಸು, ಅಘಟ್ಟಿತಾನಿ ಏವ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಹತ್ಥೂಪಗಾದೀನಿ ಆಭರಣಾನಿ ಮಧುರೇನಾಕಾರೇನ ಸದ್ದಂ ಮುಞ್ಚಿಂಸು, ಸಬ್ಬದಿಸಾ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾ ಅಹೇಸುಂ, ಸತ್ತಾನಂ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಾದಯಮಾನೋ ಮುದುಸೀತಲವಾತೋ ವಾಯಿ, ಅಕಾಲಮೇಘೋ ವಸ್ಸಿ, ಪಥವಿತೋಪಿ ಉದಕಂ ಉಬ್ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸನ್ದಿ, ಪಕ್ಖಿನೋ ಆಕಾಸಗಮನಂ ವಿಜಹಿಂಸು, ನದಿಯೋ ಅಸನ್ದಮಾನಾ ಅಟ್ಠಂಸು, ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಮಧುರಂ ಉದಕಂ ಅಹೋಸಿ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿನಿಮುತ್ತೇ ಸೂರಿಯೇ ದಿಪ್ಪಮಾನೇ ಏವ ಆಕಾಸಗತಾ ಸಬ್ಬಾ ಜೋತಿಯೋ ಜೋತಿಂಸು, ಠಪೇತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರೇ ದೇವೇ ಅವಸೇಸಾ ಸಬ್ಬೇ ದೇವಾ ಸಬ್ಬೇ ಚ ನೇರಯಿಕಾ ದಿಸ್ಸಮಾನರೂಪಾ ಅಹೇಸುಂ, ತರುಕುಟ್ಟಕವಾಟಸೇಲಾದಯೋ ಅನಾವರಣಭೂತಾ ಅಹೇಸುಂ, ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತಾ ನಾಹೇಸುಂ, ಸಬ್ಬಂ ಅನಿಟ್ಠಗನ್ಧಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಗನ್ಧೋ ಪವಾಯಿ, ಸಬ್ಬೇ ಫಲೂಪಗಾ ರುಕ್ಖಾ ಫಲಧರಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜಿಂಸು, ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ಪಞ್ಚವಣ್ಣೇಹಿ ಪದುಮೇಹಿ ಸಞ್ಛನ್ನತಲೋ ಅಹೋಸಿ, ಥಲಜಜಲಜಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಪುಪ್ಫಾನಿ ಪುಪ್ಫಿಂಸು, ರುಕ್ಖಾನಂ ಖನ್ಧೇಸು ಖನ್ಧಪದುಮಾನಿ, ಸಾಖಾಸು ಸಾಖಾಪದುಮಾನಿ, ಲತಾಸು ಲತಾಪದುಮಾನಿ, ಪುಪ್ಫಿಂಸು, ಮಹೀತಲಸಿಲಾತಲಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪರೂಪರಿ ಸತ್ತ ಸತ್ತ ಹುತ್ವಾ ದಣ್ಡಪದುಮಾನಿ ನಾಮ ನಿಕ್ಖಮಿಂಸು, ಆಕಾಸೇ ಓಲಮ್ಬಕಪದುಮಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂಸು, ಸಮನ್ತತೋ ಪುಪ್ಫವಸ್ಸಂ ವಸ್ಸಿ ಆಕಾಸೇ ದಿಬ್ಬತೂರಿಯಾನಿ ವಜ್ಜಿಂಸು, ಸಕಲದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತು ವಟ್ಟೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಮಾಲಾಗುಳಂ ವಿಯ, ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾಲಾಕಲಾಪೋ ವಿಯ, ಅಲಙ್ಕತಪಟಿಯತ್ತಂ ಮಾಲಾಸನಂ ವಿಯ ಚ ಏಕಮಾಲಾಮಾಲಿನೀ ವಿಪ್ಫುರನ್ತವಾಳಬೀಜನೀ ಪುಪ್ಫಧೂಪಗನ್ಧಪರಿವಾಸಿತಾ ಪರಮಸೋಭಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಾ ಅಹೋಸಿ, ತಾನಿ ಚ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಉಪರಿ ಅಧಿಗತಾನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾನಂ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಾನಿ ಏವ ಅಹೇಸುಂ। ಏವಂ ಅನೇಕಚ್ಛರಿಯಪಾತುಭಾವಾ ಅಯಂ ಅಭಿಜಾತಿ ಯದತ್ಥಂ ತೇನ ಅಭಿಪತ್ಥಿತಾ, ತಸ್ಸಾ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಏಕನ್ತಸಿದ್ಧಿಯಾ ತಥಾವ ಅಹೋಸಿ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ।

ತಥಾ ಯೇ ಬುದ್ಧವೇನೇಯ್ಯಾ ಬೋಧನೇಯ್ಯಬನ್ಧವಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಸಯಮೇವ ಭಗವತಾ ವಿನೀತಾ। ಯೇ ಚ ಸಾವಕವೇನೇಯ್ಯಾ ಧಮ್ಮವೇನೇಯ್ಯಾ ಚ, ತೇಪಿ ಸಾವಕಾದೀಹಿ ವಿನೀತಾ ವಿನಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಚಾತಿ ಯದತ್ಥಂ ಭಗವತಾ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿ ಅಭಿಪತ್ಥಿತಾ, ತದತ್ಥಸ್ಸ ಏಕನ್ತಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ।

ಅಪಿಚ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೋ ಯೋ ಸಭಾವೋ ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ, ಸೋ ಸೋ ಹತ್ಥತಲೇ ಠಪಿತಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಆವಜ್ಜನಮತ್ತಪಟಿಬದ್ಧೇನ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣೇನ ಅವಿಪರೀತಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಭಗವತಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ।

ತಥಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥಾ ತಥಾ ದೇಸೇತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಂ, ತೇಸಂ ತೇಸಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಾನುಸಯಚರಿಯಾಧಿಮುತ್ತಿಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೇನೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿನಯಂ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಅನತಿಧಾವನ್ತೇನೇವ ಚ ಧಮ್ಮತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೇನ ಯಥಾಪರಾಧಂ ಯಥಾಜ್ಝಾಸಯಂ ಯಥಾಧಮ್ಮಞ್ಚ ಅನುಸಾಸನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ವೇನೇಯ್ಯಾ ವಿನೀತಾ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಸಮ್ಪಾಪಿತಾತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯಪಞ್ಞಾಪನಾಪಿಸ್ಸ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾ ಯಥಾಭೂತವುತ್ತಿಯಾ ಚ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ।

ತಥಾ ಯಾ ಸಾ ಭಗವತಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾ ಪಥವಿಯಾದಿಫಸ್ಸವೇದನಾದಿರೂಪಾರೂಪಸಭಾವನಿಮುತ್ತಾ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಭಾವಾಭಾವತೋ ಲೋಕಸಭಾವಾತೀತಾ ತಮಸಾ ವಿಸಂಸಟ್ಠತ್ತಾ ಕೇನಚಿ ಅನೋಭಾಸನೀಯಾ ಲೋಕಸಭಾವಾಭಾವತೋ ಏವ ಗತಿಆದಿಭಾವರಹಿತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಾ ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಉಪಾದೀನಂ ಲೇಸಮತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವತೋ "ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ -

> "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತದಾಯತನಂ, ಯತ್ಥ ನೇವ ಪಥವೀ ನ ಆಪೋ ನ ತೇಜೋ ನ ವಾಯೋ ನ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ನ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ನ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ನಾಯಂ ಲೋಕೋ ನ ಪರೋ ಲೋಕೋ ನ ಚ ಉಭೋ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ। ತಮಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನೇವ ಆಗತಿಂ ವದಾಮಿ ನ ಗತಿಂ ನ ಠಿತಿಂ ನ ಚುತಿಂ ನ ಉಪಪತ್ತಿಂ; ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಅನಾರಮ್ಮಣಮೇವೇತಂ ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೧)।

ಸಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮಥೋ, ಸಬ್ಬೂಪಧೀನಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ, ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾನಂ ವೂಪಸಮೋ, ಸಬ್ಬಾಲಯಾನಂ ಸಮುಗ್ಘಾತೋ, ಸಬ್ಬವಟ್ಟಾನಂ ಉಪಚ್ಛೇದೋ, ಅಚ್ಚನ್ತಸನ್ತಿಲಕ್ಖಣಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸಭಾವಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ । ಏವಮೇತಾ ಅಭಿಜಾತಿಆದಿಕಾ ತಥಾ ಗತೋ ಉಪಗತೋ ಅಧಿಗತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಪತ್ತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ಭಗವಾ ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಾವಿಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಥಾವಿಧಾ ಪುರಿಮಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ, ಅಯಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾವಿಧೋ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಥಾವಿಧಾ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಮಗ್ಗಸೀಲೇನ, ಫಲಸೀಲೇನ, ಸಬ್ಬೇನಪಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸೀಲೇನ, ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿನಾ, ಫಲಸಮಾಧಿನಾ, ಸಬ್ಬೇನಪಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸಮಾಧಿನಾ, ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ, ಫಲಪಞ್ಞಾಯ, ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಯ, ದೇವಸಿಕಂ ವಳಞ್ಜಿತಬ್ಬೇಹಿ ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರೇಹಿ, ತದಙ್ಗವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿಯಾ ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಯಾತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಅನನ್ತಾಪರಿಮಾಣಭೇದೇಹಿ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾನುಭಾವೇಹಿ ಸಕಲಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣೇಹಿ, ಅಯಮ್ಪಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವಾ ತಥಾವಿಧೋ। ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ ಆಯುವೇಮತ್ತಂ, ಸರೀರಪ್ಪಮಾಣವೇಮತ್ತಂ, ಕುಲವೇಮತ್ತಂ, ದುಕ್ಕರಚರಿಯಾವೇಮತ್ತಂ, ರಸ್ಮಿವೇಮತ್ತನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ವೇಮತ್ತೇಹಿ ಸಿಯಾ ವೇಮತ್ತಂ, ನ ಪನ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಆದೀಸು ವಿಸುದ್ಧೀಸು ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಗುಣೇಸು ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ನಾನಾಕರಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಖೋ ಮಜ್ಝೇ ಭಿನ್ನಸುವಣ್ಣಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಾ ತೇ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವಿಧಾ ಪುರಿಮಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ, ಅಯಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥಾವಿಧೋ। ಏವಂ ತಥಾವಿಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ವಿಧತ್ಥೋ ಚೇತ್ಥ ಗತಸದ್ದೋ। ತಥಾ ಹಿ ಲೋಕಿಯಾ ವಿಧಯುತ್ತಗತಸದ್ದೇ ಪಕಾರತ್ಥೇ ವದನ್ತಿ।

ಕಥಂ **ತಥಾಪವತ್ತಿಕೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನ ಇದ್ಧಾನುಭಾವೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದೀನಂ ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನಾವರಣಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನ ಚ ಭಗವತೋ ಕಾಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾದೀನಂ ಕತ್ಥಚಿ ಪಟಿಘಾತಾಭಾವತೋ ಯಥಾರುಚಿ ತಥಾ ಗತಂ ಗತಿ ಗಮನಂ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ತಥಾಪವತ್ತಿಕೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥೇಹಿ ಅಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಸಮ್ಭರಣೇ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಗತನ್ತಿ ಅಗತೋ। ಸೋ ಪನಸ್ಸ ಅಗತಭಾವೋ ಮಚ್ಛೇರದಾನಪಾರಮಿಆದೀಸು ಅವಿಪರೀತಂ ಆದೀನವಾನಿಸಂಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇಹಿ ಞಾಣೇಹೀತಿ ತಥೇಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಅಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಅಥ ವಾ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಮೇವ ವಾ ಪಞ್ಚಸುಪಿ ಗತೀಸು ಗತಂ ಗಮನಂ ಏತಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಅಗತೋ। ಸಉಪಾದಿಸೇಸಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸ್ವಾಯಮಸ್ಸ ಅಗತಭಾವೋ ತಥೇಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣೇಹೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥೇಹಿ ಅಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಾಗತಭಾವೇನ ತಥಾಗತೋ?** ತಥಾಗತಭಾವೇನಾತಿ ಚ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವೇನ, ಅತ್ಥಿತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೋ ಪನೇಸ ತಥಾಗತೋ, ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ? ಸದ್ಧಮ್ಮೋ। ಸದ್ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ತಾವ ಯಥಾ ಯುಗನದ್ಧಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇನ ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಸಮೂಹನನ್ತೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಗತೋ। ಫಲಧಮ್ಮೋ ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಾನುರೂಪಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಗತೋ ಪವತ್ತೋ। ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೋ ಪನ ಯಥಾ ಗತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖವೂಪಸಮಾಯ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ತಥಾ ಗತೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋಪಿ ಯಥಾ ಪುರಿಮಬುದ್ಧೇಹಿ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಆದಿಪ್ಪಕಾಸನವಸೇನ ಚ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಆಸಯಾದಿಅನುರೂಪಂ ಪವತ್ತಿತೋ, ಅಮ್ಹಾಕಮ್ಪಿ ಭಗವತಾ ತಥಾ ಗತೋ ಗದಿತೋ ಪವತ್ತಿತೋತಿ ವಾ ತಥಾಗತೋ। ಯಥಾ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತೋ, ತಥಾ ಭಗವತೋ ಸಾವಕೇಹಿ ಗತೋ ಅವಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೋ ತಥಾಗತೋ। ತೇನಾಹ ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ "ತಥಾಗತಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಪೂಜಿತಂ, ಧಮ್ಮಂ ನಮಸ್ಸಾಮ ಸುವತ್ಥಿ ಹೋತೂ"ತಿ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೭; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೪೦)। ಸ್ವಾಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋ।

ಯಥಾ ಚ ಧಮ್ಮೋ, ಏವಂ ಅರಿಯಸಙ್ಘೋಪಿ, ಯಥಾ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪರಹಿತಾಯ ಚ ಪಟಿಪನ್ನೇಹಿ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪದಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ತಂ ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಯಥಾ ವಾ ಭಗವತಾ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿನಯೋ ದೇಸಿತೋ, ತಥಾ ಚ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ತಥಾ ಗದನತೋ ಚ ತಥಾಗತೋ। ತೇನಾಹ ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ - "ತಥಾಗತಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಪೂಜಿತಂ, ಸಙ್ಘಂ ನಮಸ್ಸಾಮ ಸುವತ್ಥಿ ಹೋತೂ"ತಿ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೮; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೪೧), ಸ್ವಾಸ್ಸ ಸಾವಕಭೂತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ತಥಾಗತಭಾವೇನ ತಥಾಗತೋ।

ಇದಮ್ಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಭಾವದೀಪನೇ ಮುಖಮತ್ತಕಮೇವ, ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪನ ತಥಾಗತೋವ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಭಾವಂ ವಣ್ಣೇಯ್ಯ। ಇದಞ್ಹಿ ತಥಾಗತಪದಂ ಮಹತ್ಥಂ, ಮಹಾಗತಿಕಂ, ಮಹಾವಿಸಯಂ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾದಪದಸ್ಸ ವಿಯ ತೇಪಿಟಕಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಯುತ್ತಿತೋ ಅತ್ಥಭಾವೇನ ಆಹರನ್ತೋ "ಅತಿತ್ಥೇನ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ಪಕ್ಖನ್ದೋ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ।

ತತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಯಥೇವ ಲೋಕೇ ಪುರಿಮಾ ಮಹೇಸಿನೋ,
ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ ಮುನಯೋ ಇಧಾಗತಾ।
ತಥಾ ಅಯಂ ಸಕ್ಯಮುನೀಪಿ ಆಗತೋ,
ತಥಾಗತೋ ವುಚ್ಚತಿ ತೇನ ಚಕ್ಖುಮಾ॥

"ಪಹಾಯ ಕಾಮಾದಿಮಲೇ ಅಸೇಸತೋ,
ಸಮಾಧಿಞಾಣೇಹಿ ಯಥಾ ಗತಾ ಜಿನಾ।
ಪುರಾತನಾ ಸಕ್ಯಮುನೀ ಜುತಿನ್ಧರೋ,
ತಥಾ ಗತೋ ತೇನ ತಥಾಗತೋ ಮತೋ॥

"ತಥಞ್ಚ ಧಾತಾಯತನಾದಿಲಕ್ಖಣಂ,

ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞವಿಭಾಗಭೇದತೋ।
ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಜಿನೋಯಮಾಗತೋ,
ತಥಾಗತೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸಕ್ಯಪುಙ್ಗವೋ॥

“ತಥಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನಾ,
ತಥಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ।
ಅನಞ್ಞನೇಯ್ಯಾ ನಯತೋ ವಿಭಾವಿತಾ,
ತಥಾ ಗತೋ ತೇನ ಜಿನೋ ತಥಾಗತೋ॥

“ಅನೇಕಭೇದಾಸುಪಿ ಲೋಕಧಾತುಸು,
ಜಿನಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಾದಿಗೋಚರೇ।
ವಿಚಿತ್ತಭೇದೇ ತಥಮೇವ ದಸ್ಸನಂ,
ತಥಾಗತೋ ತೇನ ಸಮನ್ತಲೋಚನೋ॥

“ಯತೋ ಚ ಧಮ್ಮಂ ತಥಮೇವ ಭಾಸತಿ,
ಕರೋತಿ ವಾಚಾಯನುರೂಪಮತ್ತನೋ।
ಗುಣೇಹಿ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯಿರೀಯತಿ,
ತಥಾಗತೋ ತೇನಪಿ ಲೋಕನಾಯಕೋ॥

“ತಥಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಸಬ್ಬಸೋ,
ಅವೇದಿ ಲೋಕಂ ಪಭವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿ।
ಗತೋ ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಿರಿಯಾಯ ನಿಬ್ಬುತಿಂ,
ಅರಿಯಮಗ್ಗಞ್ಚ ಗತೋ ತಥಾಗತೋ॥

“ತಥಾ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಸಬ್ಬಸೋ,
ಹಿತಾಯ ಲೋಕಸ್ಸ ಯತೋಯಮಾಗತೋ।
ತಥಾಯ ನಾಥೋ ಕರುಣಾಯ ಸಬ್ಬದಾ,
ಗತೋ ಚ ತೇನಾಪಿ ಜಿನೋ ತಥಾಗತೋ॥

“ತಥಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಯತೋಯಮಾಗತೋ,
ಯಥಾಸಭಾವಂ ವಿಸಯಾವಬೋಧತೋ।
ತಥಾಭಿಜಾತಿಪ್ಪಭುತೀ ತಥಾಗತೋ,
ತದತ್ಥಸಮ್ಪಾದನತೋ ತಥಾಗತೋ॥

“ಯಥಾವಿಧಾ ತೇ ಪುರಿಮಾ ಮಹೇಸಿನೋ,
ತಥಾವಿಧೋಯಮ್ಪಿ ತಥಾ ಯಥಾರುಚಿ।
ಪವತ್ತವಾಚಾ ತನುಚಿತ್ತಭಾವತೋ,
ತಥಾಗತೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲೋ॥

“ಸಮ್ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರವಿಪಕ್ಖತೋ ಪುರೇ,
ಗತಂ ನ ಸಂಸಾರಗತಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ವಾ।
ನ ಚತ್ಥಿ ನಾಥಸ್ಸ ಭವನ್ತದಸ್ಸಿನೋ,
ತಥೇಹಿ ತಸ್ಮಾ ಅಗತೋ ತಥಾಗತೋ॥

“ತಥಾಗತೋ ಧಮ್ಮವರೋ ಮಹೇಸಿನಾ,
ಯಥಾ ಪಹಾತಬ್ಬಮಲಂ ಪಹೀಯತಿ।
ತಥಾಗತೋ ಅರಿಯಗಣೋ ವಿನಾಯಕೋ,
ತಥಾಗತೋ ತೇನ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವತೋ”ತಿ॥

ಅರಹನ್ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಅರಹಾ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಬುದ್ಧತ್ತಾ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ**। ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಞೇಯ್ಯಂ ನಾಮ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಅವಿಪರೀತತೋ ಸಯಮೇವ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾಸ್ಸ ಪರೋಪದೇಸರಹಿತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾವಬೋಧನಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಆಕಙ್ಖಾಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿನೋ ಅನಾವರಣಞಾಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಧಿಗಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ।

ನನು ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅನಾವರಣಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಛ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಬುದ್ಧಞಾಣಾನೀತಿ ವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ? ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿಭೇದವಸೇನ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಏಕಸ್ಸೇವ ಞಾಣಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಏಕಮೇವ ಹಿ ತಂ ಞಾಣಂ ಅನವಸೇಸಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಸಮ್ಮುತಿಧಮ್ಮವಿಸಯತಾಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ತತ್ಥ ಚ ಆವರಣಾಭಾವತೋ ನಿಸ್ಸಙ್ಗಚಾರಮುಪಾದಾಯ ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ –

“ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಂ ಅನವಸೇಸಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಆವರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅನಾವರಣಞಾಣ”ನ್ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೯)।

ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ನೇಸಂ ಅತ್ಥತೋ ಭೇದೋ, ಏಕನ್ತೇನೇವೇತಂ ಏವಮಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾನಾವರಣಞಾಣಾನಂ ಸಾಧಾರಣತಾ ಅಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತಾ ಚ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ಭಗವತೋ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಣುಮತ್ತಮ್ಪಿ ಆವರಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಅನಾವರಣಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಅಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಯತ್ಥ ತಂ ನ ಪವತ್ತತಿ ತತ್ಥಾವರಣಸಬ್ಭಾವತೋ ಅನಾವರಣಭಾವೋಯೇವ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಾ ಪನ ಹೋತು ಅಞ್ಞಮೇವ ಅನಾವರಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣತೋ, ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತವುತ್ತಿತಾಯ ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಸೇವಾಧಿಗಮೇನ ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ ಸಬ್ಬವಿದೂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸಕಿಂಯೇವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾವಬೋಧತೋ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ –

“ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಮೇತಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಬೋಧಿಯಾ ಮೂಲೇ ಸಹ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾ ಸಚ್ಛಿಕಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಯದಿದಂ ಬುದ್ಧೋ”ತಿ।

ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾವಬೋಧನಸಮತ್ಥಞಾಣಸಮಧಿಗಮೇನ ಹಿ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಾನೇ ಅನವಸೇಸಧಮ್ಮೇ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ – ಕಿಂ ಪನಿದಂ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸಕಿಂಯೇವ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಪವತ್ತತಿ, ಉದಾಹು ಕಮೇನಾತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ – ಯದಿ ತಾವ ಸಕಿಂಯೇವ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಪವತ್ತತಿ, ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪನ್ನಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ

ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸಙ್ಖತಸಮ್ಮುತಿಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ದೂರತೋ ಚಿತ್ತಪಟಂ ಪೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ವಿಸಯವಿಭಾಗೇನಾವಬೋಧೋ ನ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಅನತ್ತಾಕಾರೇನ ವಿಯ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಅನಿರೂಪಿತರೂಪೇನ ಭಗವತೋ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯೇಪಿ "ಸಬ್ಬಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಲಕ್ಖಣವಿಸಯಂ ವಿಕಪ್ಪರಹಿತಂ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ತೇನ ತೇ ಸಬ್ಬವಿದೂತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ -

"ಚರಂ ಸಮಾಹಿತೋ ನಾಗೋ, ತಿಟ್ಠನ್ತೋಪಿ ಸಮಾಹಿತೋ"ತಿ॥ -

"ಇದಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಸುವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ವುತ್ತದೋಸಾನಾತಿವತ್ತಿ, ಠಿತಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಸಮ್ಮುತಿಧಮ್ಮಾನಂ ತದಭಾವತೋ, ಏಕದೇಸವಿಸಯಮೇವ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಕಿಂಯೇವ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಅಥ ಕಮೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ? ಏವಮ್ಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಜಾತಿಭೂಮಿಸಭಾವಾದಿವಸೇನ ದಿಸಾದೇಸಕಾಲಾದಿವಸೇನ ಚ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೇ ಞೇಯ್ಯೇ ಕಮೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ತಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಪಟಿವೇಧೋ ಸಮ್ಭವತಿ ಅಪರಿಯನ್ತಭಾವತೋ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ। ಯೇ ಪನ "ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ಸೇಸೇಪಿ ಏವನ್ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾಪನೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ ಭಗವಾ, ತಞ್ಚ ಞಾಣಂ ನ ಅನುಮಾನಿಕಂ ಸಂಸಯಾಭಾವತೋ। ಸಂಸಯಾನುಬದ್ಧಞ್ಹಿ ಲೋಕೇ ಅನುಮಾನಞಾಣ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ನ ಯುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಹಿ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಭಾವೇ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಸಂವಾದನೇನ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ಸೇಸೇಪಿ ಏವನ್ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾಪನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ತಂ ಸೇಸಂ, ತಂ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖನ್ತಿ। ಅಥ ತಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ, ತಸ್ಸ ಸೇಸಭಾವೋ ಪನ ನ ಸಿಯಾತಿ ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಅಕಾರಣಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಿಸಯವಿಚಾರಭಾವತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ -

"ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ, ನ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ; ಯೋ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯ, ಉಮ್ಮಾದಸ್ಸ ವಿಘಾತಸ್ಸ ಭಾಗೀ ಅಸ್ಸಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೭)।

ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ - ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಭಗವತಾ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಸಕಲಮೇಕದೇಸೋ ವಾ, ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತವುತ್ತಿತಾಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ನಿಚ್ಚಸಮಾಧಾನಞ್ಚ ವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ, ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ಅವಿಸಯಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಆಕಙ್ಖಾಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾ ನ ಸಿಯಾ, ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧಾ, ಆಕಙ್ಖಾಪಟಿಬದ್ಧಾ, ಮನಸಿಕಾರಪಟಿಬದ್ಧಾ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪಟಿಬದ್ಧಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫) ವಚನತೋ। ಅತೀತಾನಾಗತವಿಸಯಮ್ಪಿ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಅನುಮಾನಾಗಮನತಕ್ಕಗ್ಗಹಣವಿರಹಿತತ್ತಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖಮೇವ।

ನನು ಚ ಏತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಕ್ಖೇ ಯದಾ ಸಕಲಂ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತದಾ ಸಕಿಮೇವ ಸಕಲವಿಸಯತಾಯ ಅನಿರೂಪಿತರೂಪೇನ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ವುತ್ತದೋಸಾನಾತಿವತ್ತಿಯೇವಾತಿ? ನ, ತಸ್ಸ ವಿಸೋಧಿತತ್ತಾ। ವಿಸೋಧಿತೋ ಹಿ ಸೋ ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಪಚುರಜನಞಾಣಸಮವುತ್ತಿತಾಯ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯತಾ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಕಲಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ತಂ ಏಕಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಯ ಸುವವತ್ಥಾಪಿತೇಯೇವ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಂ। ಯಾವತಕಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ತಾವತಕಂ ಞಾಣಂ, ಯಾವತಕಂ ಞಾಣಂ, ತಾವತಕಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಞೇಯ್ಯಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ಞಾಣಂ, ಞಾಣಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಏವಮೇಕಜ್ಝಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಕಿಂ ಕಮೇನ ಚ ಇಚ್ಛಾನುರೂಪಂ ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ। ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ।

ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕಾತಿ ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾ ವಿತಕ್ಕಾ। ತತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಿ ಏತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತಿ, ವಿತಕ್ಕನಮತ್ತಮೇವ ವಾತಿ ವಿತಕ್ಕೋ। ಸ್ವಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ, ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನರಸೋ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆನಯನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ವಿಸಯಭೇದೇನ ಪನ ತಂ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕಾ"ತಿ। **ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ**ತಿ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಉದ್ಧಮುದ್ಧಂ ಮರಿಯಾದಾಯ ಚರನ್ತಿ। ಮರಿಯಾದತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಮಾಕಾರೋ, ತೇನ ಚ ಯೋಗೇನ "ತಥಾಗತಂ ಅರಹನ್ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮನ್ತಾ ಉದ್ಧಮುದ್ಧಂ ಬಹುಲಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಚರನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ।

ಕೋ ಪನ ನೇಸಂ ವಿಸಯೋ, ಕಾ ವಾ ಮರಿಯಾದಾ, ಕಥಞ್ಚ ತಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತೇ ಉದ್ಧಮುದ್ಧಂ ಬಹುಲಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ನಿಚ್ಚಂ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ, ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕಾಯೇವ। ತೇಸು **ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ** ತಾವ ಭಗವತೋ ವಿಸೇಸೇನ ಕರುಣಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ಮೇತ್ತಾಮುದಿತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಮೇತ್ತಾದಿಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋ** ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಚ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಾದಿವಸೇನಾಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ। ಇತಿ ನೇಸಂ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಸಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಸವಿಸಯಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚರಣತೋ ನತ್ಥಿ ಮರಿಯಾದಾ, ನ ಸಙ್ಕರೇನ ವುತ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ ಭಗವತೋ ಕರುಣೋಕ್ಕಮನಾದಿನಾ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋ ಸಮಾಪತ್ತೀಹಿ। ತತ್ರಾಯಂ ವಿಭಾವನಾ - "ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಸನ್ತಾಪಜಾತೋ ದುಕ್ಖಪರೇತೋ"ತಿಆದಿನಾ ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀಹಿ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸಸ್ಸ ಆದಿತ್ತತಾದಿಆಕಾರದಸ್ಸನೇಹಿ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ , ಸಮಾಪತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೭-೧೧೮) -

"ಬಹೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತಿ, ಆದಿತ್ತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತಿ। ಉಯ್ಯುತ್ತೋ, ಪಯಾತೋ, ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪಟಿಪನ್ನೋ, ಉಪನೀಯತಿ ಲೋಕೋ ಅದ್ಧುವೋ, ಅತಾಣೋ ಲೋಕೋ ಅನಭಿಸ್ಸರೋ, ಅಸ್ಸಕೋ ಲೋಕೋ, ಸಬ್ಬಂ ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯಂ, ಊನೋ ಲೋಕೋ ಅತಿತ್ತೋ ತಣ್ಹಾದಾಸೋ।

"ಅತಾಯನೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ, ಅಲೇಣೋ, ಅಸರಣೋ, ಅಸರಣೀಭೂತೋ, ಉದ್ಧತೋ ಲೋಕೋ ಅವೂಪಸನ್ತೋ, ಸಸಲ್ಲೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ ವಿದ್ಧೋ ಪುಥುಸಲ್ಲೇಹಿ, ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಾವರಣೋ ಕಿಲೇಸಪಞ್ಜರಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ ಅಣ್ಡಭೂತೋ ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ ತನ್ತಾಕುಲಕಜಾತೋ ಕುಲಾಗುಣ್ಡಿಕಜಾತೋ ಮುಞ್ಜಪಬ್ಬಜಭೂತೋ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತತೀತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾವಿಸದೋಸಸಂಲಿತ್ತೋ ಕಿಲೇಸಕಲಲೀಭೂತೋ, ರಾಗದೋಸಮೋಹಜಟಾಜಟಿತೋ।

"ತಣ್ಹಾಸಙ್ಘಾಟಪಟಿಮುಕ್ಕೋ, ತಣ್ಹಾಜಾಲೇನ ಓತ್ಥಟೋ, ತಣ್ಹಾಸೋತೇನ ವುಯ್ಹತಿ, ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನೇನ ಸಂಯುತ್ತೋ, ತಣ್ಹಾನುಸಯೇನ ಅನುಸಟೋ, ತಣ್ಹಾಸನ್ತಾಪೇನ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ, ತಣ್ಹಾಪರಿಳಾಹೇನ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ।

"ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟಪಟಿಮುಕ್ಕೋ, ದಿಟ್ಠಿಜಾಲೇನ ಓತ್ಥಟೋ, ದಿಟ್ಠಿಸೋತೇನ ವುಯ್ಹತಿ, ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನೇನ ಸಂಯುತ್ತೋ, ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೇನ ಅನುಸಟೋ, ದಿಟ್ಠಿಸನ್ತಾಪೇನ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ, ದಿಟ್ಠಿಪರಿಳಾಹೇನ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ।

“ಜಾತಿಯಾ ಅನುಗತೋ, ಜರಾಯ ಅನುಸಟೋ, ಬ್ಯಾಧಿನಾ ಅಭಿಭೂತೋ, ಮರಣೇನ ಅಬ್ಭಾಹತೋ, ದುಕ್ಖೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ।

“ತಣ್ಹಾಯ ಓಡ್ಡಿತೋ, ಜರಾಪಾಕಾರಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಮಚ್ಚುಪಾಸಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಮಹಾಬನ್ಧನಬದ್ಧೋ, ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ, ರಾಗಬನ್ಧನೇನ, ದೋಸಮೋಹಬನ್ಧನೇನ, ಮಾನದಿಟ್ಠಿಕಿಲೇಸದುಚ್ಚರಿತಬನ್ಧನೇನ ಬದ್ಧೋ, ಮಹಾಸಮ್ಬಾಧಪಟಿಪನ್ನೋ, ಮಹಾಪಲಿಬೋಧೇನ ಪಲಿಬುದ್ಧೋ, ಮಹಾಪಪಾತೇ ಪತಿತೋ, ಮಹಾಕನ್ತಾರಪಟಿಪನ್ನೋ, ಮಹಾಸಂಸಾರಪಟಿಪನ್ನೋ, ಮಹಾವಿದುಗ್ಗೇ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತತಿ, ಮಹಾಪಲಿಪೇ ಪಲಿಪನ್ನೋ।

“ಅಬ್ಭಾಹತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ, ಆದಿತ್ತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ ರಾಗಗ್ಗಿನಾ, ದೋಸಗ್ಗಿನಾ, ಮೋಹಗ್ಗಿನಾ ಜಾತಿಯಾ…ಪೇ॰… ಉಪಾಯಾಸೇಹಿ, ಉನ್ನೀತಕೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ ಹಞ್ಞತಿ ನಿಚ್ಚಮತಾಣೋ ಪತ್ತದಣ್ಡೋ ತಕ್ಕರೋ, ವಜ್ಜಬನ್ಧನಬದ್ಧೋ ಆಘಾತನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತೋ, ಅನಾಥೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ ಪರಮಕಾರುಞ್ಞತಂ ಪತ್ತೋ, ದುಕ್ಖಾಭಿತುನ್ನೋ ಚಿರರತ್ತಪೀಳಿತೋ, ನಿಚ್ಚಗಧಿತೋ ನಿಚ್ಚಪಿಪಾಸಿತೋ।

“ಅನ್ಧೋ, ಅಚಕ್ಖುಕೋ, ಹತನೇತ್ತೋ, ಅಪರಿಣಾಯಕೋ, ವಿಪಥಪಕ್ಖನ್ದೋ, ಅಞ್ಜಸಾಪರದ್ಧೋ, ಮಹೋಘಪಕ್ಖನ್ದೋ।

“ದ್ವೀಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋ, ತೀಹಿ ದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ, ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಯೋಜಿತೋ, ಚತೂಹಿ ಗನ್ಥೇಹಿ ಗನ್ಥಿತೋ, ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಉಪಾದೀಯತಿ, ಪಞ್ಚಗತಿಸಮಾರುಳ್ಹೋ, ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ರಜ್ಜತಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ನೀವರಣೇಹಿ ಓತ್ಥಟೋ, ಛಹಿ ವಿವಾದಮೂಲೇಹಿ ವಿವದತಿ, ಛಹಿ ತಣ್ಹಾಕಾಯೇಹಿ ರಜ್ಜತಿ, ಛಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋ, ಸತ್ತಹಿ ಅನುಸಯೇಹಿ ಅನುಸಟೋ, ಸತ್ತಹಿ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಸಂಯುತ್ತೋ, ಸತ್ತಹಿ ಮಾನೇಹಿ ಉನ್ನತೋ, ಅಟ್ಠಹಿ ಲೋಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತತಿ, ಅಟ್ಠಹಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಹಿ ನಿಯತೋ, ಅಟ್ಠಹಿ ಪುರಿಸದೋಸೇಹಿ ದುಸ್ಸತಿ, ನವಹಿ ಆಘಾತವತ್ಥೂಹಿ ಆಘಾತಿತೋ, ನವಹಿ ಮಾನೇಹಿ ಉನ್ನತೋ, ನವಹಿ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ರಜ್ಜತಿ, ದಸಹಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂಹಿ ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ದಸಹಿ ಆಘಾತವತ್ಥೂಹಿ ಆಘಾತಿತೋ, ದಸಹಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ದಸಹಿ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಸಂಯುತ್ತೋ, ದಸಹಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಹಿ ನಿಯತೋ, ದಸವತ್ಥುಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ದಸವತ್ಥುಕಾಯ ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚೇಹಿ ಪಪಞ್ಚಿತೋ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋತಿ ಸಮ್ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತಿ।

“ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ತಿಣ್ಣೋ, ಲೋಕೋ ಚ ಅತಿಣ್ಣೋ। ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ಮುತ್ತೋ, ಲೋಕೋ ಚ ಅಮುತ್ತೋ। ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ದನ್ತೋ, ಲೋಕೋ ಚ ಅದನ್ತೋ। ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ಸನ್ತೋ, ಲೋಕೋ ಚ ಅಸನ್ತೋ। ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ಅಸ್ಸತ್ಥೋ, ಲೋಕೋ ಚ ಅನಸ್ಸತ್ಥೋ। ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ, ಲೋಕೋ ಚ ಅಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ। ಪಹೋಮಿ ಖ್ವಾಹಂ ತಿಣ್ಣೋ ತಾರೇತುಂ, ಮುತ್ತೋ ಮೋಚೇತುಂ, ದನ್ತೋ ದಮೇತುಂ, ಸನ್ತೋ ಸಮೇತುಂ , ಅಸ್ಸತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾಸೇತುಂ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ ಪರೇ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಪೇತುನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತೀ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೭-೧೧೮)।

ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಭಗವತೋ ಸತ್ತೇಸು ಮೇತ್ತಾಓಕ್ಕಮನಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬಂ। ಕರುಣಾವಿಸಯಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಸುಖಂ ಸತ್ತೇಸು ಉಪಸಂಹರನ್ತೀ ಮೇತ್ತಾಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಇಧ ಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಾ ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ। ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋ ಪನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋಯೇವ, ತಸ್ಸ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಅರಿಯವಿಹಾರೇಸು ಪುಬ್ಬಭಾಗಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಚ ವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ತೇ ಭಗವತೋ ದೇವಸಿಕಂ ವಳಞ್ಜನಕವಸೇನ

ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖಾ ಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರಾ, ಯೇಸಂ ಪುರೇಚರಣಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾನುಗತಂ ಞಾಣಚರಿಯಾನುಗತಂ ಞಾಣಂ ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಮಾಪತ್ತಿಸಞ್ಚಾರಿಮಹಾವಜಿರಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಭಗವತೋ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಮಹಾಸಚ್ಚಕಸುತ್ತೇನಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಭಗವತಾ –

"ಸೋ ಖೋ ಅಹಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸಣ್ಠಪೇಮಿ, ಸನ್ನಿಸಾದೇಮಿ, ಯೇನ ಸುದಂ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವಿಹರಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೭)।

ಇದಞ್ಹಿ ಭಗವಾ "ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ ಅಭಿರೂಪೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ ಸುಫುಸಿತಂ ದನ್ತಾವರಣಂ, ಜಿವ್ಹಾ ತನುಕಾ, ಮಧುರಂ ವಚನಂ, ತೇನ ಪರಿಸಂ ರಞ್ಜೇನ್ತೋ ಮಞ್ಞೇ ವಿಚರತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಪನಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾ ನತ್ಥಿ, ಯೋ ಏವಂ ಸಞ್ಞತ್ತಿಬಹುಲೋ ಚರತೀ"ತಿ ಸಚ್ಚಕೇನ ನಿಗಣ್ಠಪುತ್ತೇನ ವಿತಕ್ಕಿತೇ ಅವಸ್ಸಂ ಸಹೋಢಂ ಚೋರಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ವಿಯ "ನ ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ ತಥಾಗತೋ ಪರಿಸಂ ರಞ್ಜೇನ್ತೋ ಸಞ್ಞತ್ತಿಬಹುಲೋ ವಿಚರತಿ, ಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಯನ್ತಾಯಪಿ ಪರಿಸಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಅಸಲ್ಲೀನೋ ಅನುಪಲಿತ್ತೋ ಏಕತ್ತಂ ಏಕವಿಹಾರಿಸುಞ್ಞತಾಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಅನುಯುತ್ತೋ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆಹರಿ।

ಭಗವಾ ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪರಿಸಾ ಸಾಧುಕಾರಂ ದೇತಿ, ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಕಾಲಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಸ್ಸಾಸವಾರೇ ಪಸ್ಸಾಸವಾರೇ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸಾಧುಕಾರಸದ್ದನಿಗ್ಘೋಸೇ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನೇಯೇವ ಧಮ್ಮಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಚ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಠಿತಟ್ಠಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ಬುದ್ಧಾನಞ್ಹಿ ಭವಙ್ಗಪರಿವಾಸೋ ಲಹುಕೋ, ಅಸ್ಸಾಸವಾರೇ ಪಸ್ಸಾಸವಾರೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಸಪುಬ್ಬಭಾಗಾನಂ ವಸೇನ ಭಗವತೋ ಖೇಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಚ ಬಹುಲಪ್ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಚ ಆನುಭಾವೇನ ಕುತೋಚಿಪಿ ಭಯಾಭಾವತೋ ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಖೇಮಪ್ಪತ್ತೋ ಚ ವಿಹರತಿ, ತತೋ ಚ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ಖೇಮಮೇವ ಹೋತಿ ಅಭಯಮೇವ। ತಸ್ಮಾ ದುವಿಧೋಪಿ ಉಭಯೇಸಂ ಖೇಮಙ್ಕರೋತಿ **ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ**। ಯಸ್ಸ ಪನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಪಹಾನಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ ಕಾಯವಿವೇಕೋ, ಚಿತ್ತವಿವೇಕೋ, ಉಪಧಿವಿವೇಕೋತಿ ತಿವಿಧೋ; ತದಙ್ಗವಿವೇಕೋ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೋ, ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕೋ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕೋ, ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೋತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಚ ವಿವೇಕೋ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೋ ಯಥಾರಹಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚ ಪವಿವೇಕಸಹಗತೋ ವಿತಕ್ಕೋತಿ **ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋ**। ಏತೇ ಚ ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕಾ ಏವಂ ವಿಭತ್ತವಿಸಯಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪಕಾರಾಯ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಖೇಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕಸ್ಸಪಿ ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ। ನ ಹಿ ವೂಪಕಟ್ಠಕಾಯಚಿತ್ತಾನಮನ್ತರೇನ ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಾದಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಾದಿಪ್ಪಹಾನೇನ ಚ ವಿನಾ ಚಿತ್ತವಿವೇಕಾದೀನಂ ಅಸಮ್ಭವೋಯೇವಾತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಬಹೂಪಕಾರಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಭಗವತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಹೀನಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಲೋಕಹಿತತ್ಥಾಯ ಏವಂ ಖೇಮವಿತಕ್ಕೋ ಚ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕೋ ಚ ಅಸ್ಸಾಸವಾರಮತ್ತೇಪಿ ಹಿತಸುಖಮಾವಹನ್ತಿಯೇವಾತಿ। ಖೇಮೋ ಚ ವಿತಕ್ಕೋ ಪವಿವೇಕೋ ಚ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇ ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ **"ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಾರಾಮೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝನಂ ಕಸ್ಸಚಿ ಅದುಕ್ಖನಂ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝೋ, ಸೋ ಆರಮಿತಬ್ಬತೋ ಆರಾಮೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಾರಾಮೋ। ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝೇ ರತೋ ಸೇವನವಸೇನ ನಿರತೋತಿ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝರತೋ**। **ಏಸೇವಾತಿ** ಏಸೋ ಏವ। **ಇರಿಯಾಯಾತಿ** ಕಿರಿಯಾಯ, ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ

ಕಞ್ಚಿ ಬ್ಯಾಬಾಧೇಮೀತಿ ಹೀನಾದೀಸು ಕಞ್ಚಿಪಿ ಸತ್ತಂ ತಣ್ಹಾತಸಾದಿಯೋಗತೋ ತಸಂ ವಾ ತದಭಾವತೋ ಪಹೀನಸಬ್ಬಕಿಲೇಸವಿಪ್ಫನ್ದಿತತ್ತಾ ಥಾವರಂ ವಾ ನ ಬಾಧೇಮಿ ನ ದುಕ್ಖಾಪೇಮಿ। ಕರುಣಜ್ಝಾಸಯೋ ಭಗವಾ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಬಹುಲೋ ಅತ್ತನೋ ಪರಮರುಚಿತಕರುಣಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಮೇವಮಾಹ। ತೇನ ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - 'ಅಹಂ ಇಮಾಯ ಇರಿಯಾಯ ಇಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಏವಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಏವಂ ಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರೇಹಿ ವಿಹರನ್ತೋ ಏವಂ ಪುಞ್ಞಿದ್ಧಿಕೇಹಿ ಕತಾನಿ ಸಕ್ಕಾರಗರುಕಾರಮಾನನವನ್ದನಪೂಜನಾನಿ ಅಧಿವಾಸೇನ್ತೋ ಸತ್ತೇಸು ನ ಕಞ್ಚಿ ಬ್ಯಾಬಾಧೇಮಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥಪ್ಪಭೇದಂ ಹಿತಸುಖಮೇವ ನೇಸಂ ಪರಿಬ್ರೂಹೇಮೀ'ತಿ।

ಯಂ ಅಕುಸಲಂ, ತಂ ಪಹೀನನ್ತಿ ಯಂ ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಭೇದಂ ಅಞ್ಞಞ್ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಂ ಅಕುಸಲಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಬೋಧಿಮೂಲೇಯೇವ ಮಯ್ಹಂ ಪಹೀನಂ ಸಮೂಹತನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಪವಿವೇಕೇಸು ಮುದ್ಧಭೂತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕೇ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೇಪಿ ಉದ್ಧರನ್ತಿ । ಆಗಮನೀಯಪಟಿಪದಾಯ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಭಗವತಾ ಅತ್ತನೋ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೋ ಇಧ ವುತ್ತೋತಿ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಅಪರಿಮಿತಕಪ್ಪಪರಿಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ಪವಿವೇಕಜ್ಝಾಸಯಂ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸರಣಜ್ಝಾಸಯೇನ ಇದಾನಿ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತೋ ತಮಜ್ಝಾಸಯಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಮುಖೇನ ವಿಭಾವೇತಿ। ಯದತ್ಥಂ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ಥಾ ಇಮೇ ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕೇ ಉದ್ಧರಿ, ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಸ್ಮಾತಿಹ, ಭಿಕ್ಖವೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಭಗವಾ ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಬಹುಲಸಮುದಾಚಾರದಸ್ಸನಮುಖೇನೇವ ತತ್ಥ ಭಿಕ್ಖೂ ನಿವೇಸೇತುಂ ಇಮಂ ದೇಸನಂ ಆರಭಿ।

ತತ್ಥ **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಪವಿವೇಕಾಭಿರತಸ್ಸ ಮೇ ಖೇಮಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕಾಯೇವ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ತಿಹಾ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಾರಾಮಾ ವಿಹರಥಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರೇನ ಕರುಣಾವಿಹಾರೇ ನ ಚ ಅಭಿರಮನ್ತಾ ವಿಹರಥ। ತೇನ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ ದೂರೀಕರಣಮಾಹ। **ತೇಸಂ ವೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವೋ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಪವಿವೇಕಾರಾಮಾ ವಿಹರಥಾ**ತಿ ಕಾಯಾದಿವಿವೇಕಞ್ಚೇವ ತದಙ್ಗಾದಿವಿವೇಕಞ್ಚಾತಿ ಸಬ್ಬವಿವೇಕೇ ಆರಮಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಹರಥ। **ಇಮಾಯ ಮಯ**ನ್ತಿಆದಿ ಯಥಾ ನೇಸಂ ಖೇಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ, ಏವಂ **ಕಿಂ ಅಕುಸಲ**ನ್ತಿಆದಿ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮೇ ಪರಿಪೂರೇತುಕಾಮೇನ ಕಿಂಕುಸಲಗವೇಸಿನಾ ಹುತ್ವಾ ಕುಸಲಧಮ್ಮಪರಿಯೇಸನಾ ಕಾತಬ್ಬಾವ, ಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮೇ ಪಜಹಿತುಕಾಮೇನಾಪಿ ಅಕುಸಲಪರಿಯೇಸನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ಕಿಂ ಅಕುಸಲ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಪುಬ್ಬಿಕಾ ಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾ। ತತ್ಥ **ಕಿಂ ಅಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಅಕುಸಲಂ ನಾಮ ಕಿಂ, ಸಭಾವತೋ ಕಿಮಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ, ಕಾನಿ ವಾ ರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಆದಿಕಮ್ಮಿಕವಸೇನ ಚೇಸ ವಿತಕ್ಕೋ ಆಗತೋ, **ಕಿಂ ಅಪ್ಪಹೀನಂ ಕಿಂ ಪಜಹಾಮಾ**ತಿ ಇದಂ ಪದದ್ವಯಂ ಸೇಕ್ಖವಸೇನ। ತಸ್ಮಾ **ಕಿಂ ಅಪ್ಪಹೀನ**ನ್ತಿ ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಾದೀಸು ಅಕುಸಲೇಸು ಕಿಂ ಅಕುಸಲಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಂ? **ಕಿಂ ಪಜಹಾಮಾ**ತಿ ಕಿಂ ಅಕುಸಲಂ ಸಮುಗ್ಘಾತೇಮ? ಅಥ ವಾ **ಕಿಂ ಪಜಹಾಮಾ**ತಿ ವೀತಿಕ್ಕಮಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನುಸಯೇಸು ಕಿಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಕುಸಲಂ ಇದಾನಿ ಮಯಂ ಪಜಹಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಕಿಂ ಅಪ್ಪಹೀನ"ನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದೇಸು ಅಕುಸಲೇಸು ಕಿಂ ಕತಮಂ ಅಕುಸಲಂ, ಕೇನ ಕತಮೇನ ಪಕಾರೇನ, ಕತಮೇನ ವಾ ಮಗ್ಗೇನ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಪ್ಪಹೀನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ಬುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಅವಿಪರೀತಂ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ಬುದ್ಧಂ ಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ -

“ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾತಂ, ಭಾವೇತಬ್ಬಞ್ಚ ಭಾವಿತಂ।
ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಪಹೀನಂ ಮೇ, ತಸ್ಮಾ ಬುದ್ಧೋಸ್ಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ”ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೬೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೯)।

ಠಪೇತ್ವಾ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಹಿತುಂ ವಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಅಸಯ್ಹಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಸ್ಸ ಮಹಾಕರುಣಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಚ ಸಹನತೋ ವಹನತೋ, ತಥಾ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಹಿತುಂ ಅಭಿಭವಿತುಂ ದುಕ್ಕರತ್ತಾ ಅಸಯ್ಹಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಾರಾನಂ ಸಹನತೋ ಅಭಿಭವನತೋ, ಆಸಯಾನುಸಯಚರಿಯಾಧಿಮುತ್ತಿಆದಿವಿಭಾಗಾವಬೋಧೇನ ಯಥಾರಹಂ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಅನುಸಾಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಯ್ಹಸ್ಸ ಬುದ್ಧಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಹನತೋ ವಹನತೋ, ತತ್ಥ ವಾ ಸಾಧುಕಾರಿಭಾವತೋ **ಅಸಯ್ಹಸಾಹಿನಂ। ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ** ನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನನ್ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, ನಂ ತಥಾಗತನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಸಕಪರಸನ್ತಾನೇಸು ತಮಸಙ್ಖಾತಂ ಮೋಹನ್ಧಕಾರಂ ನುದಿ ಖಿಪೀತಿ **ತಮೋನುದೋ।** ಪಾರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗತೋತಿ **ಪಾರಗತೋ।** ಅಥ ವಾ “ಮುತ್ತೋ ಮೋಚೇಯ್ಯ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪವತ್ತಿತಸ್ಸ ಮಹಾಭಿನೀಹಾರಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ವಾ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಾನಂ ಪಾರಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಗತೋತಿ **ಪಾರಗತೋ,** ತಂ ತಮೋನುದಂ ಪಾರಗತಂ। ತತೋ ಏವ **ಪತ್ತಿಪತ್ತಂ** ಬುದ್ಧಂ, ಸೀಲಾದಿಂ ದಸಬಲಞಾಣಾದಿಞ್ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಂ ಪತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಸಿಮ**ನ್ತಿ ಝಾನಾದೀಸು ಆಕಙ್ಖಾಪಟಿಬದ್ಧೋ ಪರಮೋ ಆವಜ್ಜನಾದಿವಸಿಭಾವೋ, ಅರಿಯಿದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತೋ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಚಿತ್ತವಸಿಭಾವೋ ಚ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ವಸಿಮಾ,** ತಂ ವಸಿಮಂ, ವಸಿನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮಾಸವಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ **ಅನಾಸವಂ।** ಕಾಯವಿಸಮಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಸಮಸ್ಸ ವನ್ತತ್ತಾ ವಾ ವಿಸಸಙ್ಖಾತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಿಲೇಸಮಲಂ ತರಿತ್ವಾ ವಾ ವಿಸಂ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಸಯಂ ತರಿತ್ವಾ ತಾರಣತೋ **ವಿಸನ್ತರೋ** ತಂ ವಿಸನ್ತರಂ। ತಣ್ಹಕ್ಖಯೇ ಅರಹತ್ತಫಲೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಾ **ವಿಮುತ್ತಂ,** ಉಭಯಮ್ಪಿ ಗಮನತೋ ಮೋನಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣೇನ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಾದೀಹಿ ವಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಮುನಿಂ। ಮುನೀ**ತಿ ಹಿ ಅಗಾರಿಯಮುನಿ, ಅನಗಾರಿಯಮುನಿ, ಸೇಕ್ಖಮುನಿ, ಅಸೇಕ್ಖಮುನಿ, ಪಚ್ಚೇಕಮುನಿ, ಮುನಿಮುನೀತಿ ಅನೇಕವಿಧಾ ಮುನಯೋ। ತತ್ಥ ಗಿಹೀ ಆಗತಫಲೋ ವಿಞ್ಞಾತಸಾಸನೋ ಅಗಾರಿಯಮುನಿ, ತಥಾರೂಪೋ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಅನಗಾರಿಯಮುನಿ, ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ ಸೇಕ್ಖಮುನಿ, ಖೀಣಾಸವೋ ಅಸೇಕ್ಖಮುನಿ, ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಪಚ್ಚೇಕಮುನಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಮುನಿಮುನೀತಿ। ಅಯಮೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಾವತೋ ಅನ್ತಿಮಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ದೇಹಂ ಕಾಯಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಅನ್ತಿಮದೇಹಧಾರೀ**, ತಂ ಅನ್ತಿಮದೇಹಧಾರಿಂ। ಕಿಲೇಸಮಾರಾದೀನಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಪರಿಚ್ಚತ್ತತ್ತಾ **ಮಾರಞ್ಜಹಂ।** ತತೋ ಏವ ಜರಾಹೇತುಸಮುಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಪಾಕಟಜರಾದಿಸಬ್ಬಜರಾಯ **ಪಾರಗುಂ।** ಜರಾಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಜಾತಿಮರಣಸೋಕಾದೀನಂ ಪಾರಗಮನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಂ ಏವಂಭೂತಂ ತಥಾಗತಂ ದುವೇ ವಿತಕ್ಕಾ ಸಮುದಾಚರನ್ತೀತಿ ಬ್ರೂಮೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ವಿತಕ್ಕದ್ವಯಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತತೋ ದುತಿಯಗಾಥಾಯ ಪವಿವೇಕವಿತಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಖೇಮವಿತಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸೇಲೇ ಯಥಾ”**ತಿ ತತಿಯಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸೇಲೇ ಯಥಾ ಪಬ್ಬತಮುದ್ಧನಿಟ್ಠಿತೋ**ತಿ ಸೇಲೇ ಸಿಲಾಮಯೇ ಏಕಗ್ಘನಪಬ್ಬತಮುದ್ಧನಿ ಯಥಾ ಠಿತೋ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಠಿತಸ್ಸ ಉದ್ಧಂ ಗೀವುಕ್ಖಿಪನಪಸಾರಣಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ। **ತಥೂಪಮ**ನ್ತಿ ತಪ್ಪಟಿಭಾಗಂ ಸೇಲಪಬ್ಬತೂಪಮಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಸೇಲಪಬ್ಬತಮುದ್ಧನಿ ಠಿತೋ ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ಸಮನ್ತತೋ ಜನತಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಸುಮೇಧೋ, ಸುನ್ದರಪಞ್ಞೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಮಯಂ ಪಞ್ಞಾಮಯಂ ಪಾಸಾದಮಾರುಯ್ಹ ಸಯಂ ಅಪೇತಸೋಕೋ ಸೋಕಾವತಿಣ್ಣಂ ಜಾತಿಜರಾಭಿಭೂತಞ್ಚ ಜನತಂ ಸತ್ತಕಾಯಂ ಅವೇಕ್ಖತಿ ಉಪಧಾರಯತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ಹಿ ಪಬ್ಬತಪಾದೇ ಸಮನ್ತಾ ಮಹನ್ತಂ ಖೇತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಕೇದಾರಪಾಳೀಸು ಕುಟಿಯೋ ಕತ್ವಾ ರತ್ತಿಂ ಅಗ್ಗಿಂ ಜಾಲೇಯ್ಯ, ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಞ್ಚ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಅಥಸ್ಸ ಪಬ್ಬತಸ್ಸ ಮತ್ಥಕೇ ಠತ್ವಾ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸಂ ಓಲೋಕಯತೋ ನೇವ ಖೇತ್ತಂ, ನ ಕೇದಾರಪಾಳಿಯೋ, ನ ಕುಟಿಯೋ, ನ ತತ್ಥ ಸಯಿತಮನುಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯುಂ, ಕುಟೀಸು ಪನ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಮತ್ತಮೇವ

ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಮಯಂ ಪಾಸಾದಮಾರುಯ್ಹ ಸತ್ತಕಾಯಂ ಓಲೋಕಯತೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಯೇ ತೇ ಅಕತಕಲ್ಯಾಣಾ ಸತ್ತಾ, ತೇ ಏಕವಿಹಾರೇ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸೇ ನಿಸಿನ್ನಾಪಿ ಬುದ್ಧಞಾಣಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ನಾಗಚ್ಛನ್ತಿ, ರತ್ತಿಂ ಖಿತ್ತಸರಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇ ಪನ ಕತಕಲ್ಯಾಣಾ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲಾ, ತೇ ಏವಸ್ಸ ದೂರೇಪಿ ಠಿತಾ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಹಿಮವನ್ತಪಬ್ಬತೋ ವಿಯ ಚ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> "ದೂರೇ ಸನ್ತೋ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ, ಹಿಮವನ್ತೋವ ಪಬ್ಬತೋ।
> ಅಸನ್ತೇತ್ಥ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ರತ್ತಿಂ ಖಿತ್ತಾ ಯಥಾ ಸರಾ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧)।

ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಗಾಥಾಸು ಚ ಭಗವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದೇಸನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೯. ದುತಿಯೇ **ಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಪರಿಯಾಯ**-ಸದ್ದೋ "ಮಧುಪಿಣ್ಡಿಕಪರಿಯಾಯೋತ್ವೇವ ನಂ ಧಾರೇಹೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೫) ದೇಸನಾಯಂ ಆಗತೋ। "ಅತ್ಥಿ ಖ್ವೇಸ , ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪರಿಯಾಯೋ, ಯೇನ ಮಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಮ್ಮಾ ವದಮಾನೋ ವದೇಯ್ಯ - ಅಕಿರಿಯವಾದೋ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ"ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೫; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧೧) ಕಾರಣೇ। "ಕಸ್ಸ ನು ಖೋ, ಆನನ್ದ, ಅಜ್ಜ ಪರಿಯಾಯೋ ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ ಓವದಿತು"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೯೮) ವಾರೇ। ಇಧ ಪನ ವಾರೇಪಿ ಕಾರಣೇಪಿ ವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಸ್ಸ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಯಥಾರಹಂ ಕಾರಣೇನ ಭವನ್ತಿ, ವಾರೇನ ವಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಭಗವಾ ಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ಕದಾಚಿ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ, ಇಮೇ, ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾವಜ್ಜಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನವಜ್ಜಾ। ಇಮೇ ಸೇವಿತಬ್ಬಾ, ಇಮೇ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ವಿಭಜನ್ತೋ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತೋ **"ಪಾಪಂ ಪಾಪಕತೋ ಪಸ್ಸಥಾ"**ತಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ಕದಾಚಿ "ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಸೇವಿತೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಕೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಸಂವತ್ತನಿಕೋ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಸಂವತ್ತನಿಕೋ, ಯೋ ಸಬ್ಬಲಹುಕೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ, ಸೋ ಅಪ್ಪಾಯುಕಸಂವತ್ತನಿಕೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೪೦) ಆದೀನವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಪಾಪತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾದೀಹಿ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ **"ನಿಬ್ಬಿನ್ದಥ ವಿರಜ್ಜಥಾ"**ತಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ।

ಭವನ್ತೀತಿ ಹೋನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಪಾಪಂ ಪಾಪಕತೋ ಪಸ್ಸಥಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಂ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಆಯತಿಞ್ಚ ಅಹಿತದುಕ್ಖಾವಹತೋ ಲಾಮಕತೋ ಪಸ್ಸಥ। **ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ "ಅಚ್ಚನ್ತಹೀನಭಾವತೋ ಲಾಮಕಟ್ಠೇನ ಪಾಪಂ, ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ಅಕುಸಲಂ, ಪಕತಿಪಭಸ್ಸರಸ್ಸ ಪಸನ್ನಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಭಸ್ಸರಾದಿಭಾವವಿನಾಸನತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಂ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವದುಕ್ಖನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಂ, ಸಹೇವ ದರಥೇಹಿ ಪರಿಳಾಹೇಹಿ ವತ್ತನತೋ ಸದರಥಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸೇವ ವಿಪಚ್ಚನತೋ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಂ, ಅಪರಿಮಾಣಮ್ಪಿ ಕಾಲಂ ಅನಾಗತೇ ಜಾತಿಜರಾಮರಣನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಿಯಂ, ಸಬ್ಬಹಿತಸುಖವಿದ್ಧಂಸನಸಮತ್ಥ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಾನಾವಿಧೇ ಆದೀನವೇ, ತಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನೇ ಆನಿಸಂಸೇ ಸಮ್ಮಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸನ್ತಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಥ ನಿಬ್ಬೇದಂ ಆಪಜ್ಜಥ। ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತಾ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಪಾಪತೋ ವಿರಜ್ಜಥ ಚೇವ ವಿಮುಚ್ಚಥ ಚ। ಮಗ್ಗೇನ ವಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರಾಗವಸೇನ ವಿರಜ್ಜಥ, ತತೋ ಫಲೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ವಿಮುಚ್ಚಥ। ಅಥ ವಾ **ಪಾಪ**ನ್ತಿ ಲಾಮಕತೋ ಪಾಪಂ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾದಿಭಾವೇನ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅರಿಯೇಹಿ ಜಿಗುಚ್ಛನೀಯಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಪಾಪೇತೀತಿ ಪಾಪಂ। ಕಿಂ ಪನ ತಂ? ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಜಾತಂ । ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಪಾಪಕತೋ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚತೋ, ದುಕ್ಖತೋ, ರೋಗತೋ, ಗಣ್ಡತೋ,

ಸಲ್ಲತೋ, ಅಘತೋ, ಆಬಾಧತೋತಿಆದಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇನ್ತಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಥ। **ಅಯಂ ದುತಿಯಾತಿ** ಯಾಥಾವತೋ ಅಹಿತಾನತ್ಥವಿಭಾವನಂ ಪಠಮಂ ಉಪಾದಾಯ ತತೋ ವಿವೇಚನಂ ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಬುದ್ಧಸ್ಸಾತಿ** ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬಭೂತಾನುಕಮ್ಪಿನೋತಿ** ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸತ್ತೇ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಅನುಕಮ್ಪನಸಭಾವಸ್ಸ। **ಪರಿಯಾಯವಚನನ್ತಿ** ಪರಿಯಾಯೇನ ಕಥನಂ ದೇಸನಂ। **ಪಸ್ಸಾತಿ** ಪರಿಸಂ ಆಲಪತಿ, ಪರಿಸಜೇಟ್ಠಕಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನಾಹು "ಅತ್ತಾನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಭಗವಾ 'ಪಸ್ಸಾ'ತಿ ಅವೋಚಾ"ತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಾಪಕೇ **ವಿರಜ್ಜಥ** ರಾಗಂ ಪಜಹಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ವಿಜ್ಜಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೦. ತತಿಯೇ **ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ** ಸಹಜಾತವಸೇನ, ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಪುರಸ್ಸರಾ ಪಧಾನಕಾರಣಂ। ನ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಿನಾ ಅಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। **ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಸಮಾಪಜ್ಜನಾಯ ಸಭಾವಪಟಿಲಾಭಾಯ, ಪವತ್ತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಆದೀನವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನೇನ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಚ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಏವಂ ಬ್ಯಾಧಿಮರಣಾದಿದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಗತಿಯೋ ಇಧ **ದುಗ್ಗತಿಯೋ**। ಅಥ ವಾ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸೇಹಿ ದೂಸಿತಾ ಗತಿಯೋ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಯೋತಿ ದುಗ್ಗತಿಯೋ, ಕಾಯವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತಾನಿ। **ಅಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇತಿ** ಇಧ ಲೋಕೇ ಮನುಸ್ಸಗತಿಯಂ ವಾ। **ಪರಮ್ಹಿ ಚಾತಿ** ತತೋ ಅಞ್ಞಾಸು ಗತೀಸು। **ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಿಕಾ ಸಬ್ಬಾತಿ** ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ವಿಪತ್ತಿಯೋ ವುತ್ತನಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಿಕಾ ಏವ। **ಇಚ್ಛಾಲೋಭಸಮುಸ್ಸಯಾತಿ** ಅಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಪರಿಯೇಸನಲಕ್ಖಣಾಯ ಇಚ್ಛಾಯ, ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಲುಬ್ಭನಲಕ್ಖಣೇನ ಲೋಭೇನ ಚ ಸಮುಸ್ಸಿತಾ ಉಪಚಿತಾತಿ ಇಚ್ಛಾಲೋಭಸಮುಸ್ಸಯಾ।

ಯತೋತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತು ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಹುತ್ವಾ। **ಪಾಪಿಚ್ಛೋತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತತ್ತಾ ಪಾಪಿಚ್ಛತಾಯ ಆದೀನವೇ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನವಸೇನ ಕೋಹಞ್ಞಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತೋ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ, ಲೋಭೇನೇವ ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾಪಿ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಅನಾದರೋತಿ** ಲೋಕಾಧಿಪತಿನೋ ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಆದರರಹಿತೋ। **ತತೋತಿ** ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಾಪಿಚ್ಛತಾಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಹೇತು । **ಪಸವತೀತಿ** ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಭೇದಂ ಪಾಪಂ ಉಪಚಿನತಿ। **ಅಪಾಯಂ ತೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ತೇನ ತಥಾ ಪಸುತೇನ ಪಾಪೇನ ನಿರಯಾದಿಭೇದಂ ಅಪಾಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ಉಪಪಜ್ಜತಿ।

ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಏತೇ ಏವಂ ಸಬ್ಬದುಚ್ಚರಿತಮೂಲಭೂತಾ ಸಬ್ಬದುಗ್ಗತಿಪರಿಕ್ಕಿಲೇಸಹೇತುಭೂತಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಇಚ್ಛಞ್ಚ, ಲೋಭಞ್ಚ, ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ, ಚಸದ್ದೇನ ಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ **ವಿರಾಜಯಂ** ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹಂ। ಕಥಂ ವಿರಾಜೇತೀತಿ ಆಹ? **ವಿಜ್ಜಂ ಉಪ್ಪಾದಯನ್ತಿ**, ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚ, ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚ, ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಿಜ್ಜಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಾದಯನ್ತೋ। **ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋತಿ** ಸಬ್ಬಾಪಿ ದುಚ್ಚರಿತಸಙ್ಖಾತಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಾ, ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಚಪಿ ಗತಿಯೋ **ಜಹೇ** ಪಜಹೇಯ್ಯ ಸಮತಿಕ್ಕಮೇಯ್ಯ। ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಪ್ಪಹಾನೇನೇವ ಹಿ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಂ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಞ್ಚ ಪಹೀನಂ ಹೋತೀತಿ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಠಮಭಾಣವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪಞ್ಞಾಪರಿಹೀನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೧. ಚತುತ್ಥೇ **ಸುಪರಿಹೀನಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಪರಿಹೀನಾ। **ಯೇ ಅರಿಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಹೀನಾ**ತಿ ಯೇ ಸತ್ತಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ಚ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕಾ ಠಿತತ್ತಾ ಅರಿಯಾಯ ಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಪರಿಹೀನಾ, ತೇ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಅತಿವಿಯ ಪರಿಹೀನಾ ಮಹಾಜಾನಿಕಾ। ಕೇ ಪನ ತೇತಿ? ಯೇ ಕಮ್ಮಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। ತೇ ಹಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಭಾವತೋ ಏಕನ್ತೇನ ಪರಿಹೀನಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಮಹಾಜಾನಿಕಾ। ತೇನಾಹ **"ದುಗ್ಗತಿ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಾ"**ತಿ। ವಿಪಾಕಾವರಣಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ ಪರಿಹೀನಾ। ಅಥ ವಾ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ ಅಪರಿಹೀನಾ ನಾಮ ತಿವಿಧಾವರಣವಿರಹಿತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣೇನ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣತೋ ಮಗ್ಗಞಾಣತೋ ಚ ಪರಿಹಾನೇನಾತಿ। ಸಾಮಿವಚನಂ ವಾ ಏತಂ, ಯಥಾವುತ್ತಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಹಾನೇನಾತಿ, ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಪರಿಹಾನಂ। **ನಿವಿಟ್ಠಂ ನಾಮರೂಪಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ನಾಮರೂಪೇ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ "ಏತಂ ಮಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಂ ಅಜ್ಝೋಸಿತಂ, ತತೋ ಏವ **ಇದಂ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಮಞ್ಞತೀ**ತಿ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಮಞ್ಞತಿ। "ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ"ತಿ ವಿಭತ್ತಿ ಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಸಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಾಮರೂಪಸ್ಮಿಂ ಮಞ್ಞನಾಭಿನಿವೇಸೇಹಿ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಂ ವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದೋತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಆನುಭಾವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ **"ಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಸೇಟ್ಠಾ ಲೋಕಸ್ಮಿ"**ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಲೋಕಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಮಿಂ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವಿಯ ಸತ್ತೇಸು, ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಪಞ್ಞಾಸದಿಸೋ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ। ಪಞ್ಞುತ್ತರಾ ಹಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಿದ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬೇ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾ ಸಿದ್ಧಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪಹೋತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧)। ಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಸಾ ಸೇಟ್ಠಾತಿ ಥೋಮಿತಾ। ಯಥಾ ಚ ಸಾ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಾಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧಗಾಮಿನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಾ ಅಯಂ ಪಞ್ಞಾ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಂ ಅಪದಾಲಿತಪುಬ್ಬಂ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದಿಂ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನ್ತೀ ಪದಾಲೇನ್ತೀ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ನಿಬ್ಬೇಧಗಾಮಿನೀ, ಯಾಯ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಸತ್ತನಿಕಾಯೇಸು ಖನ್ಧಾನಂ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ಜಾತಿಯಾ ತಂನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಭವಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅರಹತ್ತಞ್ಚ ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತಂ ಜಾನಾತಿ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಅಯಂ ಸಹವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಸೇಟ್ಠಾ ಲೋಕಸ್ಮಿನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಞ್ಞಾನುಭಾವಸಮ್ಪನ್ನೇ ಖೀಣಾಸವೇ ಅಭಿತ್ಥವನ್ತೋ **"ತೇಸಂ ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಚಾ"**ತಿ ಓಸಾನಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ತೇಸಂ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಪರಿಞ್ಞಾದೀನಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಚತುಸಚ್ಚಸಮ್ಬೋಧೇನ **ಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ,** ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸತಿಮತಂ,** ವುತ್ತನಯೇನ ಸಮುಗ್ಘಾತಿತಸಮ್ಮೋಹತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಹಾಸಪಞ್ಞಾನಂ,** ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಾ ಸೀಲಾದಿಪಾರಿಪೂರಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನಿಬ್ಬಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಹಾಸವೇದತುಟ್ಠಿಪಾಮೋಜ್ಜಬಹುಲತಾಯ **ಹಾಸಪಞ್ಞಾನಂ**, ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣಭವಸಂಯೋಜನತ್ತಾ **ಅನ್ತಿಮಸರೀರಧಾರೀನಂ** ಖೀಣಾಸವಾನಂ ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ **ಪಿಹಯನ್ತಿ** ಪಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಬ್ಭಾವಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ "ಅಹೋ ಪಞ್ಞಾನುಭಾವೋ, ಅಹೋ ವತ ಮಯಮ್ಪಿ ಏದಿಸಾ ಏವಂ ನಿತ್ತಿಣ್ಣಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾ ಭವೇಯ್ಯಾಮಾ"ತಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸುಕ್ಕಧಮ್ಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೧. ಪಞ್ಚಮೇ **ಸುಕ್ಕಾ**ತಿ ನ ವಣ್ಣಸುಕ್ಕತಾಯ ಸುಕ್ಕಾ, ಸುಕ್ಕಭಾವಾಯ ಪನ ಪರಮವೋದಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಸುಕ್ಕತಾಯ ಸುಕ್ಕಾ। ಸರಸೇನಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುಕ್ಕಾ ಏವ ಕಣ್ಹಭಾವಪಟಿಪಕ್ಖತೋ । ತೇಸಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚಿತ್ತಂ ಪಭಸ್ಸರಂ ಹೋತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಂ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಲೋಕಂ। **ಪಾಲೇನ್ತೀ**ತಿ ಆಧಾರಸನ್ಧಾರಣೇನ ಮರಿಯಾದಂ ಠಪೇನ್ತಾ ರಕ್ಖನ್ತಿ। **ಹಿರೀ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿರಿಯತಿ ಹಿರಿಯಿತಬ್ಬೇನ, ಹಿರಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಹಿರೀ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಯಂ ಹಿರಿಯತಿ ಹಿರಿಯಿತಬ್ಬೇನ, ಹಿರಿಯತಿ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಹಿರೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೦)। ಓತ್ತಪ್ಪತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಿತಬ್ಬೇನ, ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿಚೇತಂ "ಯಂ ಓತ್ತಪ್ಪತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಿತಬ್ಬೇನ, ಓತ್ತಪ್ಪತಿ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಓತ್ತಪ್ಪ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೧)।

ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಹಿರೀ, ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ಅತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಹಿರೀ, ಲೋಕಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ಲಜ್ಜಾಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಾ ಹಿರೀ, ಭಯಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವಲಕ್ಖಣಾ ಹಿರೀ, ವಜ್ಜಭೀರುಕಭಯದಸ್ಸಾವಿಲಕ್ಖಣಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ।

ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಹಿರಿಂ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ - ಜಾತಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ವಯಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಸೂರಭಾವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಬಾಹುಸಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ। ಕಥಂ? "ಪಾಪಕರಣಂ ನಾಮೇತಂ ನ ಜಾತಿಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ ಕಮ್ಮಂ, ಹೀನಜಚ್ಚಾನಂ ಕೇವಟ್ಟಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಂ, ಮಾದಿಸಸ್ಸ ಜಾತಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ನ ಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವ ಜಾತಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಹಿರಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಥಾ "ಪಾಪಕರಣಂ ನಾಮೇತಂ ದಹರೇಹಿ ಕತ್ತಬ್ಬಕಮ್ಮಂ, ಮಾದಿಸಸ್ಸ ವಯೇ ಠಿತಸ್ಸ ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ನ ಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ವಯಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಹಿರಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಥಾ "ಪಾಪಕರಣಂ ನಾಮೇತಂ ದುಬ್ಬಲಜಾತಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮಂ, ಮಾದಿಸಸ್ಸ ಸೂರಭಾವಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ನ ಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸೂರಭಾವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಹಿರಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಥಾ "ಪಾಪಕರಣಂ ನಾಮೇತಂ ಅನ್ಧಬಾಲಾನಂ ಕಮ್ಮಂ, ನ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ, ಮಾದಿಸಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಬಹುಸ್ಸುತಸ್ಸ ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ನ ಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಬಾಹುಸಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಹಿರಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಏವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಹಿರಿಂ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಚ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ ಹಿರಿಂ ಪವೇಸೇತ್ವಾ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ನ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಹಿರೀ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಕಥಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ? "ಸಚೇ ತ್ವಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕರಿಸ್ಸಸಿ, ಚತೂಸು ಪರಿಸಾಸು ಗರಹಪ್ಪತ್ತೋ ಭವಿಸ್ಸಸಿ।

"ಗರಹಿಸ್ಸನ್ತಿ ತಂ ವಿಞ್ಞೂ, ಅಸುಚಿಂ ನಾಗರಿಕೋ ಯಥಾ।
ವಜ್ಜಿತೋ ಸೀಲವನ್ತೇಹಿ, ಕಥಂ ಭಿಕ್ಖು ಕರಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ॥ -

ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ಹಿ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಿತೇನ ಓತ್ತಪ್ಪೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ನ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಕಥಂ ಹಿರೀ ಅತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ನಾಮ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ "ಮಾದಿಸಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಬಹುಸ್ಸುತಸ್ಸ ಧುತವಾದಿಸ್ಸ ನ ಯುತ್ತಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ನ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಹಿರೀ ಅತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ಸೋ ಅತ್ತಾನಂಯೇವ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತಿ, ಸಾವಜ್ಜಂ ಪಜಹತಿ, ಅನವಜ್ಜಂ ಭಾವೇತಿ, ಸುದ್ಧಮತ್ತಾನಂ ಪರಿಹರತೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೦)।

ಕಥಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಲೋಕಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ನಾಮ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಲೋಕಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ನ ಕರೋತಿ। ಯಥಾಹ -

"ಮಹಾ ಖೋ ಪನಾಯಂ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ। ಮಹನ್ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೇ ಸನ್ತಿ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಇದ್ಧಿಮನ್ತೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಾ ಪರಚಿತ್ತವಿದುನೋ , ತೇ ದೂರತೋಪಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಆಸನ್ನಾಪಿ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಚೇತಸಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಮಂ ಏವಂ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ 'ಪಸ್ಸಥ ಭೋ ಇಮಂ ಕುಲಪುತ್ತಂ, ಸದ್ಧಾ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಸಮಾನೋ ವೋಕಿಣ್ಣೋ ವಿಹರತಿ ಪಾಪಕೇಹಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ'ತಿ। ಸನ್ತಿ ದೇವತಾ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಿನಿಯೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಾ ಪರಚಿತ್ತವಿದುನಿಯೋ, ತಾ ದೂರತೋಪಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಆಸನ್ನಾಪಿ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಚೇತಸಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನನ್ತಿ, ತಾಪಿ ಮಂ ಏವಂ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ 'ಪಸ್ಸಥ ಭೋ ಇಮಂ, ಕುಲಪುತ್ತಂ, ಸದ್ಧಾ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಸಮಾನೋ ವೋಕಿಣ್ಣೋ ವಿಹರತಿ ಪಾಪಕೇಹಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ'ತಿ। ಸೋ ಲೋಕಂಯೇವ ಅಧಿಪತಿಂ ಕತ್ವಾ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೦)।

ಏವಂ ಲೋಕಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ।

ಲಜ್ಜಾಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಾತಿ ಏತ್ಥ ಲಜ್ಜಾತಿ ಲಜ್ಜನಾಕಾರೋ, ತೇನ ಸಭಾವೇನ ಸಣ್ಠಿತಾ ಹಿರೀ। ಭಯನ್ತಿ ಅಪಾಯಭಯಂ, ತೇನ ಸಭಾವೇನ ಸಣ್ಠಿತಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ತದುಭಯಂ ಪಾಪಪರಿವಜ್ಜನೇ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ದ್ವೀಸು ಅಯೋಗುಳೇಸು ಏಕೋ ಸೀತಲೋ ಭವೇಯ್ಯ ಗೂಥಮಕ್ಖಿತೋ, ಏಕೋ ಉಣ್ಹೋ ಆದಿತ್ತೋ। ತೇಸು ಯಥಾ ಸೀತಲಂ ಗೂಥಮಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತೋ ವಿಞ್ಞುಜಾತಿಕೋ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಇತರಂ ದಾಹಭಯೇನ, ಏವಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ಲಜ್ಜಾಯ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತೋ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ, ಓತ್ತಪ್ಪೇನ ಅಪಾಯಭೀತೋ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಲಜ್ಜಾಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಾ ಹಿರೀ, ಭಯಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ।

ಕಥಂ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವಲಕ್ಖಣಾ ಹಿರೀ, ವಜ್ಜಭೀರುಕಭಯದಸ್ಸಾವಿಲಕ್ಖಣಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ? ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಜಾತಿಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ಸತ್ಥುಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ದಾಯಜ್ಜಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾತಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತತ್ಥ ಗಾರವೇನ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವಲಕ್ಖಣಂ ಹಿರಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಅತ್ತಾನುವಾದಭಯಂ, ಪರಾನುವಾದಭಯಂ, ದಣ್ಡಭಯಂ, ದುಗ್ಗತಿಭಯನ್ತಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ವಜ್ಜತೋ ಭಾಯನ್ತೋ ವಜ್ಜಭೀರುಕಭಯದಸ್ಸಾವಿಲಕ್ಖಣಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿತಾ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾನಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಾಕಟಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ನ ಪನ ನೇಸಂ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪ್ಪಯೋಗೋ। ನ ಹಿ ಲಜ್ಜನಂ ನಿಬ್ಭಯಂ, ಪಾಪಭಯಂ ವಾ ಅಲಜ್ಜನಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಇಮೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವೇ ಸುಕ್ಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ನ ಪಾಲೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾ ಯದಿ ಲೋಕಂ ನ ರಕ್ಖೇಯ್ಯುಂ, ಲೋಕಪಾಲಕಾ ಯದಿ ನ ಭವೇಯ್ಯುಂ। **ನಯಿಧ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ ಮಾತಾ**ತಿ ಇಧ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಜನಿಕಾ ಮಾತಾ "ಅಯಂ ಮೇ ಮಾತಾ"ತಿ ಗರುಚಿತ್ತೀಕಾರವಸೇನ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ, "ಅಯಂ ಮಾತಾ"ತಿ ನ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಾತುಚ್ಛಾ**ತಿ ಮಾತುಭಗಿನೀ। **ಮಾತುಲಾನೀ**ತಿ ಮಾತುಲಭರಿಯಾ। **ಗರೂನ**ನ್ತಿ

ಮಹಾಪಿತುಚೂಳಪಿತುಜೇಟ್ಠಭಾತುಆದೀನಂ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯಾನಂ। **ಸಮ್ಭೇದನ್ತಿ** ಸಙ್ಕರಂ, ಮರಿಯಾದಭೇದಂ ವಾ। **ಯಥಾ ಅಜೇಳಕಾತಿ**ಆದೀಹಿ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತೇ ಹಿ ಸತ್ತಾ "ಅಯಂ ಮೇ ಮಾತಾ"ತಿ ವಾ "ಮಾತುಚ್ಛಾ"ತಿ ವಾ ಗರುಚಿತ್ತೀಕಾರವಸೇನ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ಯಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತತ್ಥಪಿ ವಿಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉಪಮಂ ಆಹರನ್ತೋ ಅಜೇಳಕಾದಯೋ ಆಹರಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ – ಯಥಾ ಅಜೇಳಕಾದಯೋ ತಿರಚ್ಛಾನಾ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪರಹಿತಾ ಮಾತಾದಿಸಞ್ಞಂ ಅಕತ್ವಾ ಭಿನ್ನಮರಿಯಾದಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮ್ಭೇದೇನ ವತ್ತನ್ತಿ, ಏವಮಯಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ ಯದಿ ಲೋಕಪಾಲಕಧಮ್ಮಾ ನ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮ್ಭೇದೇನ ವತ್ತೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಿಮೇ ಲೋಕಪಾಲಕಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಪಾಲೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಸಮ್ಭೇದೋತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಯೇಸಂ ಚೇ ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪ**ನ್ತಿ **ಚೇ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಯೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿರೀ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಸಬ್ಬದಾವ ಸಬ್ಬಕಾಲಮೇವ ನ ವಿಜ್ಜತಿ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। **ವೋಕ್ಕನ್ತಾ ಸುಕ್ಕಮೂಲಾ ತೇ**ತಿ ತೇ ಸತ್ತಾ ಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಛೇದಾವಹಸ್ಸಾಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕರಣತೋ ಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನಭೂತಾನಂ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾನಮೇವ ವಾ ಅಭಾವತೋ ಕುಸಲತೋ ವೋಕ್ಕಮಿತ್ವಾ, ಅಪಸಕ್ಕಿತ್ವಾ, ಠಿತತ್ತಾ ವೋಕ್ಕನ್ತಾ ಸುಕ್ಕಮೂಲಾ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜಾಯನಮೀಯನಸಭಾವತ್ತಾ ಜಾತಿಮರಣಗಾಮಿನೋ ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯೇಸಞ್ಚ ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಪನ ಪರಿಸುದ್ಧಮತೀನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿರೀ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚಾತಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸದಾ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ನವಮಜ್ಝಿಮತ್ಥೇರಕಾಲೇಸು ಸಮ್ಮಾ ಉಪಗಮ್ಮ ಠಿತಾ ಪಾಪಾ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತಾ ಭಾಯನ್ತಾ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಪಾಪಂ ಪಜಹನ್ತಾ। **ವಿರೂಳ್ಹಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾ**ತಿ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇ ಚ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ಆಪನ್ನಾ, ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ಸನ್ತಕಿಲೇಸತಾಯ ಸನ್ತಗುಣತಾಯ ವಾ **ಸನ್ತೋ,** ಪುನಬ್ಭವಸ್ಸ ಖೇಪಿತತ್ತಾ **ಖೀಣಪುನಬ್ಭವಾ** ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅಜಾತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೩. ಛಟ್ಠೇ **ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿ ಕಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ? ಏಕದಿವಸಂ ಕಿರ ಭಗವತಾ ಅನೇಕಪರಿಯಾಯೇನ ಸಂಸಾರೇ ಆದೀನವಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ತದುಪಸಮನಾದಿವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಕತಾಯ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಏತದಹೋಸಿ "ಅಯಂ ಸಂಸಾರೋ ಭಗವತಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಹೇತುಕೋ ವುತ್ತೋ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ತದುಪಸಮಸ್ಸ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ, ತಯಿದಂ ಅಹೇತುಕಂ ಕಥಂ ಸಚ್ಛಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ। ಅಥ ಭಗವಾ ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ವಿಮತಿವಿಧಮನತ್ಥಞ್ಚೇವ, "ಇಧ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ 'ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನ'ನ್ತಿ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಮೇವ, ನತ್ಥಿ ಹಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ"ತಿ ಲೋಕಾಯತಿಕಾದಯೋ ವಿಯ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಾನಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಪುಥುದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಭಞ್ಜನತ್ಥಞ್ಚ, ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ತಸ್ಸ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಭಾವಾದಿಆನುಭಾವವನ್ತತಾದೀಪನತ್ಥಂ ಪೀತಿವೇಗೇನ ಉದಾನವಸೇನ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅಭಾಸಿ। ತಥಾ ಹಿ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಉದಾನೇಪಿ (ಉದಾ॰ ೭೧-೭೪) ಸಙ್ಗೀತಂ।

ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ವಿಜ್ಜತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। **ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ। ಅಥ ವಾ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯಸಙ್ಖಾತಾಯ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ನ ಜಾತಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ **ಅಜಾತಂ**। ಕಾರಣೇನ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ನ ಭೂತಂ ನ ಪಾತುಭೂತಂ ನ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ **ಅಭೂತಂ**। ಏವಂ ಅಜಾತತ್ತಾ ಅಭೂತತ್ತಾ ಚ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಕಾರಣೇನ ನ ಕತನ್ತಿ **ಅಕತಂ**। ಜಾತಭೂತಕತಸಭಾವೋ ಚ ನಾಮರೂಪಾದೀನಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಸಙ್ಖತಸಭಾವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಅಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭುಯ್ಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಂ, ತಥಾ ನ ಸಙ್ಖತಂ, ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣರಹಿತನ್ತಿ ಚ **ಅಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನೇಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಭಾವೇ

ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ “ಸಿಯಾ ನು ಖೋ ಏಕೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಕತ”ನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ “ನ ಕೇನಚಿ ಕತ”ನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ಅಕತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ “ಸಯಮೇವ ನು ಖೋ ಇದಂ ಭೂತಂ ಪಾತುಭೂತ”ನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ ತನ್ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **“ಅಭೂತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ಏತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಾಕತಾಭೂತಭಾವೋ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜಾತಿಧಮ್ಮತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಜಾತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಸಾತ್ಥಕಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ಭಗವಾ “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ”ನ್ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಹೇತುಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯದಿ ಅಜಾತಾದಿಸಭಾವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ನ ಅಭವಿಸ್ಸ ನ ಸಿಯಾ, ಇಧ ಲೋಕೇ ಜಾತಾದಿಸಭಾವಸ್ಸ ರೂಪಾದಿಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಗತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಅನವಸೇಸವಟ್ಟುಪಸಮೋ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ ನ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಅನವಸೇಸತೋ ಕಿಲೇಸೇ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಿ, ತೇನೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ಅಪಗಮೋ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ।

ಏವಂ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅನ್ವಯವಸೇನಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ “ಅಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೭, ೮)। ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತದಾಯತನಂ, ಯತ್ಥ ನೇವ ಪಥವೀ (ಉದಾ॰ ೭೧)। ಇದಮ್ಪಿ ಖೋ ಠಾನಂ ದುದ್ದಸಂ ಯದಿದಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ (ಮಹಾವ॰ ೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೧)। ಅಸಙ್ಖತಞ್ಚ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಅಸಙ್ಖತಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದ”ನ್ತಿಆದೀಹಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೬೬) ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಸುತ್ತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಬ್ಭಾವೋ ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಅನುಕಮ್ಪಮಾನೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾರೀನಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಕಙ್ಖಾ ವಾ ವಿಮತಿ ವಾ ನತ್ಥಿ ಏವ। ಯೇ ಪನ ಅಬುದ್ಧಿಪುಗ್ಗಲಾ, ತೇಸಂ ವಿಮತಿವಿನೋದನತ್ಥಂ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನ ಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಾ - ಯಥಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾಯ ಸಉತ್ತರಾನಂ ಕಾಮಾನಂ ರೂಪಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ತಂಸಭಾವಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇನ ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸರಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಯಞ್ಚೇತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ, ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಅಪಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಕಿಲೇಸೇ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಞಾಣಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ। ಇತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ ತೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಕರಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ತದುಭಯವಿಪರೀತಸಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ , ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। ತಥಾ “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ”ನ್ತಿ ಇದಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಜೋತಕವಚನಂ ಅವಿಪರೀತತ್ಥಂ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ, ತಂ ಅವಿಪರೀತತ್ಥಂ ಪರಮತ್ಥನ್ತಿ ಯಥಾ ತಂ “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ, ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ”ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭-೨೭೯; ಚೂಳನಿ॰ ಹೇಮಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೫೬)। ತಥಾ ನಿಬ್ಬಾನಸದ್ದೋ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸಯೇ ಯಥಾಭೂತಪರಮತ್ಥವಿಸಯೋ ಉಪಚಾರವುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸೀಹಸದ್ದೋ। ಅಥ ವಾ ಅತ್ಥೇವ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಸಙ್ಖತಾಧಾತು ಇತರತಬ್ಬಿಪರೀತವಿನಿಮುತ್ತಸಭಾವತ್ತಾ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪಥವೀಧಾತು ವೇದನಾತಿ। ಏವಮಾದೀಹಿ ನಯೇಹಿ ಯುತ್ತಿತೋಪಿ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಜಾತ**ನ್ತಿ ಜಾಯನಟ್ಠೇನ ಜಾತಂ, ಜಾತಿಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಭವನಟ್ಠೇನ ಭೂತಂ, ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೂತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಸಹಿತಭಾವೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಸಹಿತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕತ**ನ್ತಿ ಕಾರಣಭೂತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ। **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ತೇಹಿಯೇವ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭುಯ್ಯ ಕತನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಂ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ।

ನಿಚ್ಚಸಾರಾದಿವಿರಹಿತತೋ **ಅದ್ಧುವಂ।** ಜರಾಯ ಮರಣೇನ ಚ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಙ್ಘಟಿತಂ ಸಂಸಟ್ಠನ್ತಿ **ಜರಾಮರಣಸಙ್ಘಾತಂ।** "ಜರಾಮರಣಸಙ್ಘಟ್ಟ"ನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಜರಾಯ ಮರಣೇನ ಚ ಉಪದ್ದುತಂ ಪೀಳಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಕ್ಖಿರೋಗಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ರೋಗಾನಂ ನೀಳಂ ಕುಲಾವಕನ್ತಿ **ರೋಗನೀಳಂ।** ಸರಸತೋ ಉಪಕ್ಕಮತೋ ಚ ಪಭಙ್ಗುಪರಮಸೀಲತಾಯ **ಪಭಙ್ಗುರಂ।**

ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಆಹಾರೋ ಚ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಾ ನೇತ್ತಿ ಚ ಪಭವೋ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಆಹಾರನೇತ್ತಿಪ್ಪಭವಂ।** ಸಬ್ಬೋಪಿ ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಆಹಾರೋ। ಇಧ ಪನ ತಣ್ಹಾಯ ನೇತ್ತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಮಾ ಆಹಾರೋ ಚ ನೇತ್ತಿ ಚ ಪಭವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಆಹಾರನೇತ್ತಿಪ್ಪಭವಂ। ಆಹಾರೋ ಏವ ವಾ ನಯನಟ್ಠೇನ ಪವತ್ತನಟ್ಠೇನ ನೇತ್ತೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಆಹಾರನೇತ್ತಿಪ್ಪಭವಂ। **ನಾಲಂ ತದಭಿನನ್ದಿತು**ನ್ತಿ ತಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕಂ, ತತೋ ಏವ ಅನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಚ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಅಭಿನನ್ದಿತುಂ ಅಸ್ಸಾದೇತುಂ ನ ಯುತ್ತಂ।

ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ "ಜಾತಂ ಭೂತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಕ್ಕಾಯಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಿಕ್ಕಮೋ ಅನುಪಸನ್ತಸಭಾವಸ್ಸ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವೇನ ತದುಪಸಮಭಾವೇನ ಪಸತ್ಥಭಾವೇನ ಚ **ಸನ್ತಂ,** ತಕ್ಕಞಾಣಸ್ಸ ಅಗೋಚರಭಾವತೋ **ಅತಕ್ಕಾವಚರಂ,** ನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ **ಧುವಂ,** ತತೋ ಏವ **ಅಜಾತಂ ಅಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ,** ಸೋಕಹೇತೂನಂ ಅಭಾವತೋ **ಅಸೋಕಂ,** ವಿಗತರಾಗಾದಿರಜತ್ತಾ **ವಿರಜಂ,** ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಟ್ಟಿತೇಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಪದಂ,** ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ನಿರೋಧಹೇತುತಾಯ **ನಿರೋಧೋ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ,** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪಸಮಹೇತುತಾಯ **ಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮೋ,** ತತೋ ಏವ ಅಚ್ಚನ್ತಸುಖತಾಯ **ಸುಖೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಪದೇಹಿ ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಥೋಮೇತಿ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ, ದುತಿಯಗಾಥಾಯ ಅನ್ವಯವಸೇನ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಭಾವೇಸಿ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೪. ಸತ್ತಮೇ **ದ್ವೇಮಾ**ತಿ ದ್ವೇ ಇಮಾ। **ವಾನಂ** ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ, ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಾನತೋ, ನತ್ಥಿ ವಾ ಏತ್ಥ ವಾನಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅಧಿಗತೇ ವಾನಸ್ಸ ಅಭಾವೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತದೇವ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಸಭಾವಧಾರಣಟ್ಠೇನ ಚ ಧಾತೂತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು।** ಯದಿಪಿ ತಸ್ಸಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭೇದೋ ನತ್ಥಿ , ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ತಂ ಪರಿಯಾಯಭೇದಂ ಸನ್ಧಾಯ "ದ್ವೇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಪ್ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಫಲಭಾವೇನ ಉಪಾದೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ, ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಉಪಾದಿಯೇವ ಸೇಸೋತಿ ಉಪಾದಿಸೇಸೋ, ಸಹ ಉಪಾದಿಸೇಸೇನಾತಿ **ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ**, ತದಭಾವತೋ **ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ।**

ಅರಹನ್ತಿ ಆರಕಕಿಲೇಸೋ, ದೂರಕಿಲೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅರಹಂ ಹೋತಿ, ಆರಕಾಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ, ಸದರಾ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾ, ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಿಯಾ। ಏವಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅರಹಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩೪)।

ಖೀಣಾಸವೋತಿ ಕಾಮಾಸವಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಆಸವಾ ಅರಹತೋ ಖೀಣಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಪಹೀನಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕಾ ಞಾಣಗ್ಗಿನಾ ದಡ್ಢಾತಿ ಖೀಣಾಸವೋ। **ವುಸಿತವಾ**ತಿ ಗರುಸಂವಾಸೇಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಪಿ ದಸಸು ಅರಿಯವಾಸೇಸುಪಿ ವಸಿ ಪರಿವಸಿ ಪರಿವುಟ್ಠೋ ವುಟ್ಠವಾಸೋ ಚಿಣ್ಣಚರಣೋತಿ ವುಸಿತವಾ। **ಕತಕರಣೀಯೋ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕಂ ಉಪಾದಾಯ ಸತ್ತ

ಸೇಖಾ ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಕರಣೀಯಂ ಕರೋನ್ತಿ ನಾಮ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸಬ್ಬಕರಣೀಯಾನಿ ಕತಾನಿ ಪರಿಯೋಸಿತಾನಿ, ನತ್ಥಿ ಉತ್ತರಿಂ ಕರಣೀಯಂ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಧಿಗಮಾಯಾತಿ **ಕತಕರಣೀಯೋ**। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

> "ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ, ಸನ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ।
> ಕತಸ್ಸ ಪಟಿಚಯೋ ನತ್ಥಿ, ಕರಣೀಯಂ ನ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೫೫; ಮಹಾವ॰ ೨೪೪)।

ಓಹಿತಭಾರೋತಿ ತಯೋ ಭಾರಾ – ಖನ್ಧಭಾರೋ, ಕಿಲೇಸಭಾರೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಭಾರೋತಿ। ತಸ್ಸಿಮೇ ತಯೋಪಿ ಭಾರಾ ಓಹಿತಾ ಓರೋಪಿತಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಪಾತಿತಾತಿ ಓಹಿತಭಾರೋ। **ಅನುಪ್ಪತ್ತಸದತ್ಥೋ**ತಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ ಸದತ್ಥಂ, ಸಕತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಕಕಾರಸ್ಸ ದಕಾರೋ ಕತೋ। ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ ಸದತ್ಥೋ ಏತೇನಾತಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಸದತ್ಥೋ, ಸದತ್ಥೋತಿ ಚ ಅರಹತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತುಪನಿಬನ್ಧಟ್ಠೇನ ಅತ್ತನೋ ಅವಿಜಹನಟ್ಠೇನ ಅತ್ತನೋ ಪರಮತ್ಥೇನ ಚ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥತ್ತಾ ಸಕತ್ಥೋ ಹೋತಿ। **ಪರಿಕ್ಖೀಣಭವಸಂಯೋಜನೋ**ತಿ ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಂ, ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಂ, ಮಾನದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಭವರಾಗಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಸತ್ತೇ ಭವೇಸು। ಭವಂ ವಾ ಭವೇನ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಉಪನಿಬನ್ಧನ್ತೀತಿ ಭವಸಂಯೋಜನಾನಿ ನಾಮ। ತಾನಿ ಅರಹತೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾನಿ, ಪಹೀನಾನಿ, ಞಾಣಗ್ಗಿನಾ, ದಡ್ಢಾನೀತಿ ಪರಿಕ್ಖೀಣಭವಸಂಯೋಜನೋ। **ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾ ವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಾಯ, ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ – ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಟ್ಠಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಟ್ಠಂ, ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞಟ್ಠಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠಂ, ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಭವಟ್ಠಂ, ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸನ್ತಟ್ಠಂ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ದಸ್ಸನಟ್ಠಂ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿಭೇದಂ ವಾ ಸಮ್ಮಾ ಯಥಾಭೂತಂ ಅಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ ತೀರಯಿತ್ವಾ ತುಲಯಿತ್ವಾ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ವಿಭೂತಂ ಕತ್ವಾ। **ವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ದ್ವೇ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ವಿಮುತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। ಅರಹಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತವಿಮುತ್ತಿಯಾಪಿ ವಿಮುತ್ತೋ, ನಿಬ್ಬಾನೇಪಿ ವಿಮುತ್ತೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾ ವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ।

ತಸ್ಸ ತಿಟ್ಠನ್ತೇವ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಚರಿಮಭವಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ ಯಾವ ನ ಖೀಯತಿ, ತಾವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿಯೇವ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಅವಿಘಾತತ್ತಾ**ತಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಸೇನ ಅನಿರುದ್ಧತ್ತಾ। **ಮನಾಪಾಮನಾಪ**ನ್ತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ರೂಪಾದಿಗೋಚರಂ। **ಪಚ್ಚನುಭೋತೀ**ತಿ ವಿನ್ದತಿ ಪಟಿಲಭತಿ। **ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ**ತಿ ವಿಪಾಕಭೂತಂ ಸುಖಞ್ಚ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ತೇಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಪಟಿಲಭತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಉಪಾದಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಸ್ಸ ಯೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಸ್ಸ ಸತೋ ಅರಹತೋ। **ಯೋ ರಾಗಕ್ಖಯೋ**ತಿ ರಾಗಸ್ಸ ಖಯೋ ಖೀಣಾಕಾರೋ ಅಭಾವೋ ಅಚ್ಚನ್ತಮನುಪ್ಪಾದೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ಇಧೇವಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಸಬ್ಬವೇದಯಿತಾನೀ**ತಿ ಸುಖಾದಯೋ ಸಬ್ಬಾ ಅಬ್ಯಾಕತವೇದನಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲವೇದನಾ ಪನ ಪುಬ್ಬೇಯೇವ ಪಹೀನಾತಿ। **ಅನಭಿನನ್ದಿತಾನೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾದೀಹಿ ನ ಅಭಿನನ್ದಿತಾನಿ। **ಸೀತಿಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತವೂಪಸಮೇನ ಸಙ್ಖಾರದರಥಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಸೀತಲೀ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಕೇವಲಂ ವೇದಯಿತಾನಿಯೇವ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪನ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸನ್ತಿ, ವೇದಯಿತಸೀಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಚಕ್ಖುಮತಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು, ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು, ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು, ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಚಕ್ಖುಮತಾ। **ಅನಿಸ್ಸಿತೇನಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಅನಿಸ್ಸಿತೇನ, ರಾಗಬನ್ಧನಾದೀಹಿ ವಾ ಅಬನ್ಧೇನ। **ತಾದಿನಾ**ತಿ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಏಕಸಭಾವತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ತಾದಿಲಕ್ಖಣೇನ ತಾದಿನಾ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ

ಅತ್ತಭಾವೇ ಭವಾ ವತ್ತಮಾನಾ। **ಭವನೇತ್ತಿಸಙ್ಖಯಾತಿ** ಭವನೇತ್ತಿಯಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪರಿಕ್ಖಯಾ। **ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾತಿ** ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಖನ್ಧಭೇದತೋ ಪರಭಾಗೇ ಭವಾ। **ಯಮ್ಹೀತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನೇ। **ಭವಾನೀತಿ** ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಉಪಪತ್ತಿಭವಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಅನವಸೇಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ತೇತಿ ತೇ ಏವಂ ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಾ। **ಧಮ್ಮಸಾರಾಧಿಗಮಾತಿ** ವಿಮುತ್ತಿಸಾರತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ಧಮ್ಮವಿನಯಸ್ಸ, ಧಮ್ಮೇಸು ಸಾರಭೂತಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮನತೋ। **ಖಯೇತಿ** ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯಭೂತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ **ರತಾ** ಅಭಿರತಾ। ಅಥ ವಾ ನಿಚ್ಚಭಾವತೋ ಸೇಟ್ಠಭಾವತೋ ಚ ಧಮ್ಮೇಸು ಸಾರನ್ತಿ ಧಮ್ಮಸಾರಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ವಿರಾಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಧಮ್ಮಾನಂ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೩), ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೯೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪) ಚ। ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸಾರಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಹೇತು ಖಯೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪರಿಕ್ಖಯೇ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನೇ ರತಾ। **ಪಹಂಸೂತಿ** ಪಜಹಿಂಸು। **ತೇತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೫. ಅಟ್ಠಮೇ **ಪಟಿಸಲ್ಲಾನರಾಮಾತಿ** ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಸಲ್ಲಾನಂ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಂ, ಏಕವಿಹಾರೋ ಏಕಮನ್ತಸೇವಿತಾ, ಕಾಯವಿವೇಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಂ ರಮನ್ತಿ ರೋಚನ್ತೀತಿ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನರಾಮಾ। "ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಾರಾಮಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಯಥಾ ವುತ್ತಂ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಂ ಆರಮಿತಬ್ಬತೋ ಆರಾಮೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಾರಾಮಾ। **ವಿಹರಥಾತಿ** ಏವಂಭೂತಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಟಿಸಲ್ಲಾನೇ ರತಾ ನಿರತಾ ಸಮ್ಮುದಿತಾತಿ **ಪಟಿಸಲ್ಲಾನರತಾ।** ಏತ್ತಾವತಾ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೋ, ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಾ ವೂಪಕಟ್ಠಕಾಯತಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ। ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೋ, ಸೀಲಸಂವರೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು, ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ, ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ, ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿನಾ ನ ವತ್ತತೀತಿ ತೇಪಿ ಇಧ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಾ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಚೇತೋಸಮಥಮನುಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸಮಥೇ ಅನುಯುತ್ತಾ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅತ್ತನೋತಿ ಚ ಏತಂ ಏಕತ್ಥಂ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಚೇತಂ ಸಮಥನ್ತಿ ಅನುಸದ್ದಯೋಗೇನ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। **ಅನಿರಾಕತಜ್ಝಾನಾತಿ** ಬಹಿ ಅನೀಹತಜ್ಝಾನಾ ಅವಿನಾಸಿತಜ್ಝಾನಾ ವಾ। ನೀಹರಣಂ ವಿನಾಸೋ ವಾತಿ ಇದಂ ನಿರಾಕತಂ ನಾಮ "ಥಮ್ಭಂ ನಿರಂಕತ್ವಾ ನಿವಾತವುತ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೨೮) ವಿಯ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ** ಸತ್ತವಿಧಾಯ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಯುತ್ತಾ। ಸತ್ತವಿಧಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ, ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ, ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾ, ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ, ತಾ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವಿತ್ಥಾರಿತಾವ।

ಬ್ರೂಹೇತಾರೋ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನನ್ತಿ ವಡ್ಢೇತಾರೋ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನ"ನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವಿವಿತ್ತಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕಟ್ಠಾನಂ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಭಾವನಾನುಯೋಗವಸೇನ ನಿಸೀದಮಾನಾ ಭಿಕ್ಖೂ "ಬ್ರೂಹೇತಾರೋ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನ"ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಕಭೂಮಿಕಾದಿಪಾಸಾದೇಪಿ ಪನ ವಾಸಂ ಕುರುಮಾನಾ ಝಾಯಿನೋ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನಂ ಬ್ರೂಹೇತಾರೋತ್ವೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಾ "ಪಟಿಸಲ್ಲಾನರಾಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಹರಥ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನರತಾ"ತಿ ವೂಪಕಟ್ಠಕಾಯತಾ ವಿಹಿತಾ, ಸಾ ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸ್ಸ, ನ ಅಸೀಲಸ್ಸ ಅವಿಸುದ್ಧಸೀಲಸ್ಸ ವಾ ತಸ್ಸ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದಿತೋ ಚಿತ್ತವಿನಿವತ್ತನಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥತೋ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಚೇತೋಸಮಥಮನುಯುತ್ತಾ ಅನಿರಾಕತಜ್ಝಾನಾ"ತಿ

ಪದದ್ವಯೇನ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, "ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾ ವಿಹಿತಾತಿ ಲೋಕಿಯಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ದಸ್ಸಿತಾ।

ಇದಾನಿ ತಾಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಅವಸ್ಸಂಭಾವಿಫಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಟಿಸಲ್ಲಾನರಾಮಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಬ್ರೂಹೇತಾನ**ನ್ತಿ ವಡ್ಢೇತಾನಂ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಲಾನ**ನ್ತಿ ತತಿಯಚತುತ್ಥಫಲಾನಂ। **ಪಾಟಿಕಙ್ಖ**ನ್ತಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ಅವಸ್ಸಂಭಾವೀ। **ಅಞ್ಞಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗಞಾಣೇಹಿ ಞಾತಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಜಾನನತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಜಾನನತ್ತಾ ಉಪರಿ ಜಾನನಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ಚ "ಅಞ್ಞಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸತಿ ವಾ ಉಪಾದಿಸೇಸೇ**ತಿ ಸತಿ ವಾ ಕಿಲೇಸೂಪಾದಿಸೇಸೇ, ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೇ ಸತಿ। ಞಾಣೇ ಹಿ ಅಪರಿಪಕ್ಕೇ ಯೇ ತೇನ ಪರಿಪಕ್ಕೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ, ತೇ ನ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "ಸತಿ ವಾ ಉಪಾದಿಸೇಸೇ"ತಿ। ಸತಿ ಚ ಕಿಲೇಸೇ ಖನ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಏವ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಅರಹತ್ತನ್ತಿ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಇತೋ ಪರೇಸು ದ್ವೀಸು ಸುತ್ತೇಸು।

ಗಾಥಾಸು **ಯೇ ಸನ್ತಚಿತ್ತಾ**ತಿ ಯೇ ಯೋಗಾವಚರಾ ತದಙ್ಗವಸೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇವ ಚ ಸಮಿತಕಿಲೇಸತಾಯ ಸನ್ತಚಿತ್ತಾ। ನೇಪಕ್ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ, ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ನಿಪಕಾ**। ಇಮಿನಾ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಹರಣಞಾಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸತಿಮನ್ತೋ ಚ ಝಾಯಿನೋ**ತಿ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನಹೇತುಭೂತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸತಿಮನ್ತೋ, ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಝಾನೇನ ಝಾಯಿನೋ। **ಸಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಾಮೇಸು ಅನಪೇಕ್ಖಿನೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇಯೇವ "ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲೂಪಮಾ ಕಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪; ಪಾಚಿ॰ ೪೧೭) ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಕಿಲೇಸಕಾಮೇಸು ಚ ಆದೀನವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಅನಪೇಕ್ಖಿನೋ ಅನತ್ಥಿಕಾ ತೇ ಪಹಾಯ ಅಧಿಗತಂ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಂ ವಾ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ನಾಮರೂಪಂ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿಕ್ಕಮೇನ ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಿ।

ಅಪ್ಪಮಾದರತಾತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಅಪ್ಪಮಜ್ಜನೇ ರತಾ ಅಭಿರತಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಮಾದೇನೇವ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ವೀತಿನಾಮೇನ್ತಾ। **ಸನ್ತಾ**ತಿ ಸಮಾನಾ। "ಸತ್ತಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಪುಗ್ಗಲಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಮಾದೇ ಭಯದಸ್ಸಿನೋ**ತಿ ನಿರಯೂಪಪತ್ತಿಆದಿಕಂ ಪಮಾದೇ ಭಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾ। **ಅಭಬ್ಬಾ ಪರಿಹಾನಾಯಾ**ತಿ ತೇ ಏವರೂಪಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇಹಿ ಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ ವಾ ಪರಿಹಾನಾಯ ಅಭಬ್ಬಾ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾತೋ ಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತತೋ ನ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಇತರಾನಿ ಚ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। **ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಸನ್ತಿಕೇ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಸನ್ತಿಕೇ ಏವ, ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ನಂ ಅಧಿಗಮಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೬. ನವಮೇ **ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಿಕ್ಖಾ, ಸಾ ತಿವಿಧಾ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ, ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ, ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾತಿ। ತಿವಿಧಾಪಿ ಚೇಸಾ ಸಿಕ್ಖಾ ಆನಿಸಂಸಾ ಏತೇಸಂ, ನ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಾತಿ ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾ। **ವಿಹರಥಾ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರಥ, ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿನೋ ಹುತ್ವಾ ತಾಹಿ ಸಿಕ್ಖಾಹಿ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ಆನಿಸಂಸಮೇವ ಸಮ್ಪಸ್ಸನ್ತಾ ವಿಹರಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಞುತ್ತರಾ**ತಿ ತಾಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಯಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಉತ್ತರಾ ಪಧಾನಾ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪಞ್ಞುತ್ತರಾ। ಯೇ ಹಿ ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾ ವಿಹರನ್ತಿ, ತೇ ಪಞ್ಞುತ್ತರಾ ಭವನ್ತೀತಿ। **ವಿಮುತ್ತಿಸಾರಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸಙ್ಖಾತಾ ವಿಮುತ್ತಿ ಸಾರಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ವಿಮುತ್ತಿಸಾರಾ, ಯಥಾವುತ್ತಂ ವಿಮುತ್ತಿಂಯೇವ ಸಾರತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇ ಹಿ ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾ ಪಞ್ಞುತ್ತರಾ ಚ, ನ ತೇ ಭವವಿಸೇಸಂ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ ವಿಭವಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿಂಯೇವ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇನ್ತಿ।

ಸತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾತಿ ಜೇಟ್ಠಕಕರಣಟ್ಠೇನ ಸತಿ ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಅಧಿಪತಿ ಏವ ಅಧಿಪತೇಯ್ಯನ್ತಿ ಕತ್ವಾ, ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಚಿತ್ತಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಮುಖೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಥ ವಾ **ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾ**ತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏವರೂಪೇ ದುಲ್ಲಭಕ್ಖಣಪಟಿಲಾಭೇ ತಿವಿಧಸಿಕ್ಖಾಸಿಕ್ಖನಮೇವ ಆನಿಸಂಸಂ ಕತ್ವಾ ವಿಹರಥ, ಏವಂ ವಿಹರನ್ತಾ ಚ **ಪಞ್ಞುತ್ತರಾ** ಪಞ್ಞಾಯ ಉತ್ತರಾ ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರಥ, ಏವಂಭೂತಾ ಚ **ವಿಮುತ್ತಿಸಾರಾ** ನಿಬ್ಬಾನಸಾರಾ ಅನಞ್ಞಸಾರಾ ವಿಹರಥ। ತಥಾಭಾವಸ್ಸ ಚಾಯಂ ಉಪಾಯೋ, ಯಂ **ಸತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ** ವಿಹರಥ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೋಥ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಾ ಸತಾರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರಥಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತಿ ಭಗವಾ ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಭಿಕ್ಖೂ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಯಥಾ ತಾ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ, ಯೇನ ಚ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಫಲವಿಸೇಸದಸ್ಸನೇನ ತಸ್ಸಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಮೋಘಭಾವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ "**ಸಿಕ್ಖಾನಿಸಂಸಾನ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ಪರಿಪುಣ್ಣಸಿಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಅಗ್ಗಫಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಸುದ್ಧಸಿಕ್ಖಂ, ಅಸೇಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪಹಾನಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಹಾನಧಮ್ಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಕುಪ್ಪಾ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ। ಪಹಾನಧಮ್ಮೋತಿ ಹಿ ಹಾನಧಮ್ಮೋ ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ। ನ ಪಹಾನಧಮ್ಮೋತಿ ಅಪಹಾನಧಮ್ಮೋ, ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ। "ಅಪ್ಪಹಾನಧಮ್ಮೋ"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ, ಸೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ। ಖಯೋ ಏವ ಅನ್ತೋತಿ ಖಯನ್ತೋ, ಜಾತಿಯಾ ಖಯನ್ತೋ ಜಾತಿಖಯನ್ತೋ, ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಖಯೋ ವಾ ಮರಣಂ, ಜಾತಿಖಯನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ **ಜಾತಿಖಯನ್ತದಸ್ಸೀ**।

ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಅಯಂ ಜರಾಪಾರಙ್ಗಮನಪರಿಯೋಸಾನೋ ಆನಿಸಂಸೋ, ತಸ್ಮಾ। **ಸದಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ। **ಝಾನರತಾ**ತಿ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇ, ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇತಿ ದುವಿಧೇಪಿ ಝಾನೇ ರತಾ, ತತೋ ಏವ **ಸಮಾಹಿತಾ**। **ಮಾರಂ ಸಸೇನಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಸೇನಾಯ ಅನತ್ಥಸೇನಾಯ ಚ ಸಸೇನಂ ಅನವಸಿಟ್ಠಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಮಾರಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ। ದೇವಪುತ್ತಮಾರಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಗುಣಮಾರಣೇ ಸಹಾಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ ಕಿಲೇಸಾ "ಸೇನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಥಾ ರೋಗಾದಯೋ ಅನತ್ಥಾ ಮಚ್ಚುಮಾರಸ್ಸ। ಯಥಾಹ -

"ಕಾಮಾ ತೇ ಪಠಮಾ ಸೇನಾ, ದುತಿಯಾ ಅರತಿ ವುಚ್ಚತಿ।
ತತಿಯಾ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾ ತೇ, ಚತುತ್ಥೀ ತಣ್ಹಾ ಪವುಚ್ಚತಿ॥

"ಪಞ್ಚಮೀ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ತೇ, ಛಟ್ಠಾ ಭೀರೂ ಪವುಚ್ಚತಿ।
ಸತ್ತಮೀ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ತೇ, ಮಕ್ಖೋ ಥಮ್ಭೋ ಚ ಅಟ್ಠಮೋ॥

"ಲಾಭೋ ಸಿಲೋಕೋ ಸಕ್ಕಾರೋ, ಮಿಚ್ಛಾಲದ್ಧೋ ಚ ಯೋ ಯಸೋ।
ಯೋ ಚತ್ತಾನಂ ಸಮುಕ್ಕಂಸೇ, ಪರೇ ಚ ಅವಜಾನತಿ॥

"ಏಸಾ ನಮುಚಿ ತೇ ಸೇನಾ, ಕಣ್ಹಸ್ಸಾಭಿಪ್ಪಹಾರಿನೀ।
ನ ನಂ ಅಸೂರೋ ಜಿನಾತಿ, ಜೇತ್ವಾ ಚ ಲಭತೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೩೮-೪೪೧; ಮಹಾನಿ॰ ೨೮)।

ಯಥಾ ಚಾಹ -

"ಅಜ್ಜೇವ ಕಿಚ್ಚಮಾತಪ್ಪಂ, ಕೋ ಜಞ್ಞಾ ಮರಣಂ ಸುವೇ।
ನ ಹಿ ನೋ ಸಙ್ಗರಂ ತೇನ, ಮಹಾಸೇನೇನ ಮಚ್ಚುನಾ"ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೮; ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೨೧)।

ಭವಥ ಜಾತಿಮರಣಸ್ಸ ಪಾರಗಾತಿ ಜಾತಿಯಾ ಮರಣಸ್ಸ ಚ ಪಾರಗಾಮಿನೋ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನೋ ಭವಥಾತಿ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಜಾಗರಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೭. ದಸಮೇ **ಜಾಗರೋ**ತಿ ಜಾಗರಕೋ ವಿಗತನಿದ್ದೋ ಜಾಗರಿಯಂ ಅನುಯುತ್ತೋ, ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮನಸಿಕಾರೇ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> ''ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ಹೋತಿ? ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ದಿವಸಂ ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಆವರಣೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ, ರತ್ತಿಯಾ ಪಠಮಂ ಯಾಮಂ ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಆವರಣೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ, ರತ್ತಿಯಾ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಯಾಮಂ ದಕ್ಖಿಣೇನ ಪಸ್ಸೇನ ಸೀಹಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ ಪಾದೇ ಪಾದಂ ಅಚ್ಚಾಧಾಯ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಉಟ್ಠಾನಸಞ್ಞಂ ಮನಸಿ ಕರಿತ್ವಾ, ರತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಯಾಮಂ ಪಚ್ಚುಟ್ಠಾಯ ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಆವರಣೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ। ಏವಂ ಭಿಕ್ಖು ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ಹೋತೀ''ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೯)।

ಚಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ, ತೇನ ವಕ್ಖಮಾನೇ ಸತಾದಿಭಾವೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಿಯಾ, ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ''ಜಾಗರೋ ಚ ಭಿಕ್ಖು ವಿಹರೇಯ್ಯಾ''ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ಚ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನವಸೇನ ಸತಿಅವಿಪ್ಪವಾಸೇನ **ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಸತ್ತಟ್ಠಾನಿಯಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಮ್ಪಜಾನೋ। **ಸಮಾಹಿತೋ**ತಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿನಾ ಚ ಸಮಾಹಿತೋ ಏಕಗ್ಗಚಿತ್ತೋ। **ಪಮುದಿತೋ**ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನೇನ ಉತ್ತರುತ್ತರಿ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮೇನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಸ್ಸ ಚ ಅಮೋಘಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಪಮುದಿತೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಬಹುಲೋ। **ವಿಪ್ಪಸನ್ನೋ**ತಿ ತತೋ ಏವ ಪಟಿಪತ್ತಿಭೂತಾಸು ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಪಟಿಪತ್ತಿದೇಸಕೇ ಚ ಸತ್ಥರಿ ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾಯ ಸುಟ್ಠು ಪಸನ್ನೋ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವಿಹರೇಯ್ಯಾತಿ ವಾ।

ತತ್ಥ ಕಾಲವಿಪಸ್ಸೀ ಚ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ವಿಪಸ್ಸಕೋ, ತತ್ಥ ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುಯೋಗೇ ಕಾಲವಿಪಸ್ಸೀ ಕಾಲಾನುರೂಪಂ ವಿಪಸ್ಸಕೋ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಆವಾಸಾದಿಕೇ ಸತ್ತ ಅಸಪ್ಪಾಯೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯೇ ಸೇವನ್ತೋ ಅನ್ತರಾ ವೋಸಾನಂ ಅನಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಹಿತತ್ತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಹಿತಾಕಾರಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ನಿರನ್ತರಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಂ ಲೀನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಸಞ್ಞಾತೇಸು, ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಂ ಉದ್ಧತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಞ್ಞಾತೇಸು ಕುಸಲೇಸು ಅನವಜ್ಜೇಸು ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಏವಂ ತತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುಯೋಗೇ ಕಾಲಾನುರೂಪಂ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ಅಸ್ಸಾತಿ। ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ । ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ''ಸತಿಞ್ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೧೩)। ಏತ್ತಾವತಾ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ಜಾಗರಿಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇ ಪಕಾಸೇತಿ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪಕಾರಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಮಸನಚಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅವಞ್ಝಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **''ಜಾಗರಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ''**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೇ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಮಾದಾನಾನಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಾನಿ ಸಮ್ಮೋದಪಸಾದಾವಹಾನಿ, ತತ್ಥ ಕಾಲವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ

ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಗಬ್ಭಗ್ಗಹಣಂ ಪರಿಪಾಕಗತಂ। ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತೇ ಹಿ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇ ತಿಕ್ಖೇ ಸೂರೇ ವಹನ್ತೇ ಯೋಗಿನೋ ಉಳಾರಂ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಪಸಾದೋ ಚ ಹೋತಿ, ತೇಹಿ ಚ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇಯೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಯತೋ ಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
ಲಭತೀ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ಅಮತಂ ತಂ ವಿಜಾನತಂ॥

"ಪಾಮೋಜ್ಜಬಹುಲೋ ಭಿಕ್ಖು, ಪಸನ್ನೋ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ।
ಅಧಿಗಚ್ಛೇ ಪದಂ ಸನ್ತಂ, ಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಂ ಸುಖ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೪, ೩೮೧)।

ಗಾಥಾಸು **ಜಾಗರನ್ತಾ ಸುಣಾಥೇತ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಮ ವಚನಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಪಮಾದನಿದ್ದಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾನಿದ್ದಾಯ ಪಬೋಧನತ್ಥಂ ಜಾಗರನ್ತಾ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾದಿಧಮ್ಮಸಮಾಯೋಗೇನ ಜಾಗರಿಯಂ ಅನುಯುತ್ತಾ ಸುಣಾಥ। **ಯೇ ಸುತ್ತಾ ತೇ ಪಬುಜ್ಝಥಾ**ತಿ ಯೇ ಯಥಾವುತ್ತನಿದ್ದಾಯ ಸುತ್ತಾ ಸುಪನಂ ಉಪಗತಾ, ತೇ ತುಮ್ಹೇ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇನ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಾದಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ತತೋ ಪಬುಜ್ಝಥ ಅಥ ವಾ **ಜಾಗರನ್ತಾ**ತಿ ಜಾಗರನಿಮಿತ್ತಾ। "ಸುಣಾಥೇತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಏತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಿಂ ತಂ ವಚನನ್ತಿ ಆಹ "ಯೇ ಸುತ್ತಾ ತೇ ಪಬುಜ್ಝಥಾ"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಯೇ ಸುತ್ತಾ**ತಿ ಯೇ ಕಿಲೇಸನಿದ್ದಾಯ ಸುತ್ತಾ, ತೇ ತುಮ್ಹೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿಬೋಧೇನ ಪಬುಜ್ಝಥ। **ಸುತ್ತಾ ಜಾಗರಿತಂ ಸೇಯ್ಯೋ**ತಿ ಇದಂ ಪಬೋಧಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತಸುಪತೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಜಾಗರಿತಂ ಜಾಗರಣಂ ಅತ್ಥಕಾಮಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋ ಪಾಸಂಸತರೋ ಹಿತಸುಖಾವಹೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಬುಜ್ಝಥ। **ನತ್ಥಿ ಜಾಗರತೋ ಭಯ**ನ್ತಿ ಇದಂ ತತ್ಥ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನಂ। ಯೋ ಹಿ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಜಾಗರಣಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಜಾಗರೋ ಜಗ್ಗತಿ, ಪಮಾದನಿದ್ದಂ ನ ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಸ ಅತ್ತಾನುವಾದಭಯಂ ಪರಾನುವಾದಭಯಂ ದಣ್ಡಭಯಂ ದುಗ್ಗತಿಭಯಂ ಜಾತಿಆದಿನಿಮಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಟ್ಟಭಯಂ ನತ್ಥಿ।

ಕಾಲೇನಾತಿ ಆವಾಸಸಪ್ಪಾಯಾದೀನಂ ಲದ್ಧಕಾಲೇನ। **ಸೋ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಸಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಂ ಪರಿವೀಮಂಸಮಾನೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಞಾಯೇನ ಯಥಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನವಿರಜ್ಜನಾದಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಏವಂ ಪರಿತೋ ವೀಮಂಸನ್ತೋ, ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕೋದಿಭೂತೋ**ತಿ ಏಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಹುತ್ವಾ ಉದೇತೀತಿ ಏಕೋದಿ, ಸಮಾಧಿ। ಸೋ ಏಕೋದಿ ಭೂತೋ ಜಾತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಏಕೋದಿಭೂತೋ। ಅಗ್ಗಿಆಹಿತಾದಿಸದ್ದಾನಂ ವಿಯ ಏತ್ಥ ಭೂತಸದ್ದಸ್ಸ ಪರವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಕೋದಿಂ ವಾ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ ಏಕೋದಿಭೂತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಏಕೋದೀತಿ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, "ಸಮಾಹಿತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಧಿ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಲೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಪಟಿವೇಧಕಾಲೇನ। **ಸಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಂ ಪರಿವೀಮಂಸಮಾನೋ**ತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾದಿವಸೇನ ವೀಮಂಸನ್ತೋ, ಏಕಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇನ್ತೋ। **ಏಕೋದಿಭೂತೋ**ತಿ ಏಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಅಸಹಾಯೋ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಉದೇತೀತಿ ಏಕೋದಿ, ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ। ಸೋ ಏಕೋದಿ ಭೂತೋ ಜಾತೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ। **ವಿಹನೇ ತಮಂ ಸೋ**ತಿ ಸೋ ಏವಂಭೂತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಅವಿಜ್ಜಾತಮಂ ಅನವಸೇಸತೋ ವಿಹನೇಯ್ಯ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಮೋಘಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ದಳ್ಹಂ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ "**ತಸ್ಮಾ ಹವೇ**"ತಿ ಓಸಾನಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಜಾಗರತೋ ಸತಿಅವಿಪ್ಪವಾಸಾದಿನಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಪಾತುಭವತಿ, ತತೋ ಚಸ್ಸ ಸಬ್ಬಂ ವಟ್ಟಭಯಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಹವೇ**ತಿ ಏಕಂಸೇನ ದಳ್ಹಂ ವಾ। **ಭಜೇಥಾ**ತಿ ಭಜೇಯ್ಯ। ಏವಂ ಜಾಗರಿಯಂ ಭಜನ್ತೋ ಚ ಆತಾಪಿಭಾವಾದಿಗುಣಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಫಲಞಾಣಸಙ್ಖಾತಂ **ಅನುತ್ತರಂ** ಉತ್ತರರಹಿತಂ **ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಫುಸೇ** ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಆಪಾಯಿಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೮. ಏಕಾದಸಮೇ **ಆಪಾಯಿಕಾ**ತಿ ಅಪಾಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಆಪಾಯಿಕಾ। ತತ್ಥಾಪಿ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ **ನೇರಯಿಕಾ**। **ಇದಮಪ್ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಇದಂ ಇದಾನಿ ವಕ್ಖಮಾನಂ ದುವಿಧಂ ಪಾಪಸಮಾಚಾರಂ ಅಪ್ಪಜಹಿತ್ವಾ, ತಥಾಪಟಿಪತ್ತಿತಥಾಪಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ವಾಚಂ ಚಿತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೇಟ್ಠಂ ಚರತೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ ಸೇಟ್ಠೋ ಆಚಾರೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀತಿ ಅಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಪಟಿರೂಪಕೋ ದುಸ್ಸೀಲೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಪಟಿಞ್ಞೋ**ತಿ "ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಅಹ"ನ್ತಿ ಏವಂಪಟಿಞ್ಞೋ। **ಪರಿಪುಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಅಖಣ್ಡಾದಿಭಾವೇನ ಅವಿಕಲಂ। **ಪರಿಸುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾಭಾವೇನ ಪರಿಸುದ್ಧಂ। **ಅಮೂಲಕೇನಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಾದಿಮೂಲವಿರಹಿತೇನ, ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಪರಿಸಙ್ಕಿತನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಚೋದನಾಮೂಲೇಹಿ ವಜ್ಜಿತೇನ। **ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ** ಅಸೇಟ್ಠಚರಿಯೇನ। **ಅನುದ್ಧಂಸೇತೀ**ತಿ "ಪರಿಸುದ್ಧೋ ಅಯ"ನ್ತಿ ಜಾನನ್ತೋವ ಪಾರಾಜಿಕವತ್ಥುನಾ ಧಂಸೇತಿ ಪಧಂಸೇತಿ, ಚೋದೇತಿ ಅಕ್ಕೋಸತಿ ವಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಅಭೂತವಾದೀ**ತಿ ಪರಸ್ಸ ದೋಸಂ ಅದಿಸ್ವಾವ ಅಭೂತೇನ ತುಚ್ಛೇನ ಮುಸಾವಾದಂ ಕತ್ವಾ ಪರಂ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖನ್ತೋ। **ಕತ್ವಾ**ತಿ ಯೋ ವಾ ಪನ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ "ನಾಹಂ ಏತಂ ಕರೋಮೀ"ತಿ ಆಹ। **ಉಭೋಪಿ ತೇ ಪೇಚ್ಚ ಸಮಾ ಭವನ್ತೀ**ತಿ ತೇ ಉಭೋಪಿ ಜನಾ ಇತೋ ಪರಲೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನಿರಯಂ ಉಪಗಮನತೋ ಗತಿಯಾ ಸಮಾನಾ ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಗತಿಯೇವ ನೇಸಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ, ನ ಪನ ಆಯು। ಬಹುಞ್ಹಿ ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ ಚಿರಂ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ, ಪರಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮೇವ ಕಾಲಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇಸಂ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಲಾಮಕಮೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ನಿಹೀನಕಮ್ಮಾ ಮನುಜಾ ಪರತ್ಥಾ"**ತಿ। "ಪರತ್ಥಾ"ತಿ ಪನ ಪದಸ್ಸ ಪುರತೋ "ಪೇಚ್ಚಾ"ತಿ ಪದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ - ಪರತ್ಥ ಪೇಚ್ಚ ಇತೋ ಗನ್ತ್ವಾ ತೇ ನಿಹೀನಕಮ್ಮಾ ಸಮಾ ಭವನ್ತೀತಿ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಅಭೂತಬ್ಭಕ್ಖಾನವಸೇನ ಭೂತದೋಸಪಟಿಚ್ಛಾದನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಮುಸಾವಾದಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನಿಸಿನ್ನಾನಂ ಬಹೂನಂ ಪಾಪಭಿಕ್ಖೂನಂ ದುಚ್ಚರಿತಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಸ್ಸನೇನ ಸಂವೇಜನತ್ಥಂ ದ್ವೇ ಗಾಥಾ ಅಭಾಸಿ। ತತ್ಥ **ಕಾಸಾವಕಣ್ಠಾ**ತಿ ಕಸಾವರಸಪೀತತ್ತಾ ಕಾಸಾವೇನ ವತ್ಥೇನ ಪಲಿವೇಠಿತಕಣ್ಠಾ। **ಪಾಪಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಲಾಮಕಧಮ್ಮಾ। **ಅಸಞ್ಞತಾ**ತಿ ಕಾಯಾದೀಹಿ ಸಞ್ಞಮರಹಿತಾ। **ಪಾಪಾ**ತಿ ತಥಾರೂಪಾ ಪಾಪಪುಗ್ಗಲಾ, ಪಾಪೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ "ತಸ್ಸ ಕಾಯೋಪಿ ಆದಿತ್ತೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತೋ ಸಜೋತಿಭೂತೋ, ಸಙ್ಘಾಟಿಪಿ ಆದಿತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೮-೨೧೯; ಪಾರಾ॰ ೨೩೦) ಲಕ್ಖಣಸಂಯುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಮಹಾದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವನ್ತಿಯೇವ।

ತತಿಯಗಾಥಾಯ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ಯಞ್ಚೇ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ ದುಸ್ಸೀಲೋ** ನಿಸ್ಸೀಲಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಯಾದೀಹಿ ಅಸಞ್ಞತೋ ರಟ್ಠವಾಸೀಹಿ ಸದ್ಧಾಯ ದಿನ್ನಂ ಯಂ ರಟ್ಠಪಿಣ್ಡಂ "ಸಮಣೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ, ತತೋ ಆದಿತ್ತೋ ಅಗ್ಗಿವಣ್ಣೋ ಅಯೋಗುಳೋವ ಭುತ್ತೋ ಸೇಯ್ಯೋ ಸುನ್ದರತರೋ। ಕಿಂಕಾರಣಾ? ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಹಿಸ್ಸ ಏಕೋವ ಅತ್ತಭಾವೋ ಝಾಯೇಯ್ಯ, ದುಸ್ಸೀಲೋ ಪನ ಹುತ್ವಾ ಸದ್ಧಾದೇಯ್ಯಂ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಅನೇಕಾನಿಪಿ ಜಾತಿಸತಾನಿ ನಿರಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ।

ಏಕಾದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ದಿಟ್ಠಿಗತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೯. ದ್ವಾದಸಮೇ **ದ್ವೀಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಯೋವ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ "ಗೂಥಗತಂ ಮುತ್ತಗತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೧೧) ವಿಯ। ಗಹಿತಾಕಾರಸುಞ್ಞತಾಯ ವಾ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಗತಮತ್ತಾನೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ, ತೇಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹಿ। **ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಾ**ತಿ ಅಭಿಭೂತಾ

ಪಲಿಬುದ್ಧಾ ವಾ। ಪಲಿಬೋಧತ್ಥೋ ವಾಪಿ ಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಸದ್ದೋ “ಚೋರಾ ಮಗ್ಗೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಿಂಸೂ”ತಿಆದೀಸು (ಚೂಳವ॰ ४३०) ವಿಯ। **ದೇವಾ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ। ತೇ ಹಿ ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಉಳಾರತಮೇಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಝಾನಾದೀಹಿ ಚ ಕೀಳನ್ತಿ, ಇದ್ಧಾನುಭಾವೇನ ವಾ ಯಥಿಚ್ಛಿತಮತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಚ ದೇವಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಮನಸ್ಸ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ಮನುಸ್ಸಾ, ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ “ಸತ್ಥಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ”ನ್ತಿ। **ಓಲೀಯನ್ತಿ ಏಕೇ**ತಿ “ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ”ತಿ ಭವೇಸು ಓಲೀಯನಾಭಿನಿವೇಸಭೂತೇನ ಸಸ್ಸತಭಾವೇನ ಏಕಚ್ಚೇ ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ ಅವಲೀಯನ್ತಿ ಅಲ್ಲೀಯನ್ತಿ ಸಙ್ಕೋಚಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ತತೋ ನಿಸ್ಸರನ್ತಿ। **ಅತಿಧಾವನ್ತೀ**ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾನಮ್ಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಯ್ವಾಯಂ ಹೇತುಫಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಾನತ್ತನಯಸ್ಸಪಿ ಗಹಣೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಧಾವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚ, ನ ಹೋತಿ ಪರಂ ಮರಣಾ”ತಿ ಉಚ್ಛೇದೇ ವಾ ಭವನಿರೋಧಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಧಮ್ಮತಂ ಅತಿಧಾವನ್ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ। **ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಚಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕೇ। ಪುಬ್ಬಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಪರಿಪಾಕೇನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ ಪನ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ತೇನೇವ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಸಸ್ಸತಂ ಉಚ್ಛೇದಞ್ಚ ಅನ್ತದ್ವಯಂ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತೇ ಹಿ “ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮಿದಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ಸಸ್ಸತಂ, ನಾಪಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀ”ತಿ ಅವಿಪರೀತತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿ।

ಏವಂ ಓಲೀಯನಾದಿಕೇ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಉದ್ದಿಸಿತುಂ **“ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಭವಾ**ತಿ ಕಾಮಭವೋ, ರೂಪಭವೋ, ಅರೂಪಭವೋ। ಅಪರೇಪಿ ತಯೋ ಭವಾ ಸಞ್ಞೀಭವೋ, ಅಸಞ್ಞೀಭವೋ, ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀಭವೋ। ಅಪರೇಪಿ ತಯೋ ಭವಾ ಏಕವೋಕಾರಭವೋ, ಚತುವೋಕಾರಭವೋ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋತಿ। ಏತೇಹಿ ಭವೇಹಿ ಆರಮನ್ತಿ ಅಭಿನನ್ದನ್ತೀತಿ **ಭವಾರಾಮಾ**। ಭವೇಸು ರತಾ ಅಭಿರತಾತಿ **ಭವರತಾ**। ಭವೇಸು ಸುಟ್ಠು ಮುದಿತಾತಿ **ಭವಸಮ್ಮುದಿತಾ**। **ಭವನಿರೋಧಾಯಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಭವಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತನಿರೋಧಾಯ ಅನುಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಧಮ್ಮೇ ದೇಸಿಯಮಾನೇ**ತಿ ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತೇ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಧಮ್ಮೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ। **ನ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ**ತಿ ಸಸ್ಸತಾಭಿನಿವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಂಖಿತ್ತಧಮ್ಮತ್ತಾ ನ ಪವಿಸತಿ ನ ಓಗಾಹತಿ। **ನ ಪಸೀದತೀ**ತಿ ಪಸಾದಂ ನಾಪಜ್ಜತಿ ನ ತಂ ಸದ್ದಹತಿ। **ನ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ತಸ್ಸಂ ದೇಸನಾಯಂ ನ ತಿಟ್ಠತಿ ನಾಧಿಮುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಸಸ್ಸತತೋ ಅಭಿನಿವಿಸನೇನ ಭವೇಸು ಓಲೀಯನ್ತಿ।

ಅಟ್ಟೀಯಮಾನಾತಿ ಭವೇ ಜರಾರೋಗಮರಣಾದೀನಿ ವಧಬನ್ಧನಚ್ಛೇದನಾದೀನಿ ಚ ದಿಸ್ವಾ ಸಂವಿಜ್ಜನೇನ ತೇಹಿ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವೇನ ಭವೇನ ಪೀಳಿಯಮಾನಾ ದುಕ್ಖಾಪಿಯಮಾನಾ। **ಹರಾಯಮಾನಾ**ತಿ ಲಜ್ಜಮಾನಾ **ಜಿಗುಚ್ಛಮಾನಾ**ತಿ ಪಟಿಕೂಲತೋ ದಹನ್ತಾ। **ವಿಭವ**ನ್ತಿ ಉಚ್ಛೇದಂ। **ಅಭಿನನ್ದನ್ತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಹಿ ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ನನ್ದನ್ತಿ। **ಯತೋ ಕಿರ ಭೋ**ತಿಆದಿ ತೇಸಂ ಅಭಿನನ್ದನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಯತೋ**ತಿ ಯದಾ। **ಭೋ**ತಿ ಆಲಪನಂ। **ಅಯಂ ಅತ್ತಾ**ತಿ ಕಾರಕಾದಿಭಾವೇನ ಅತ್ತನಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। **ವಿನಸ್ಸತೀ**ತಿ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ವಿನಾಸಂ ಅಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ನ ಹೋತಿ ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ಮರಣೇನ ಉದ್ಧಂ ನ ಭವತಿ। **ಏತಂ ಸನ್ತ**ನ್ತಿ ಯದೇತಂ ಅತ್ತನೋ ಉಚ್ಛೇದಾದಿ, ಏತಂ ಸಬ್ಬಭವವೂಪಸಮತೋ ಸಬ್ಬಸನ್ತಾಪವೂಪಸಮತೋ ಚ **ಸನ್ತಂ,** ಸನ್ತತ್ತಾ ಏವ **ಪಣೀತಂ,** ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭಾವತೋ **ಯಾಥಾವಂ**। ತತ್ಥ “ಸನ್ತಂ ಪಣೀತ”ನ್ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದನಾಯ ವದನ್ತಿ, “ಯಾಥಾವ”ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಯ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಉಚ್ಛೇದಾಭಿನಿವೇಸನೇನ।

ಭೂತನ್ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಚ ಭೂತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹ “ಭೂತಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮನುಪಸ್ಸಥಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೧)। **ಭೂತತೋ** ಅವಿಪರೀತಸಭಾವತೋ ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣತೋ ಚ ಪಸ್ಸತಿ। ಇದಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಂ। ತತ್ಥ “ಇಮೇ ಪಥವೀಆದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಂ, ಇಮೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮಂ, ಇಮಾನಿ ನೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ, ಇಮೇ ನೇಸಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಏವಂ ಸಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನವಸೇನ ಚೇವ, “ಸಬ್ಬೇಪಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಅನಿಚ್ಚತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾ, ದುಕ್ಖತ್ತಾ ಅನತ್ತಾ”ತಿ ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಚ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಯಾ**ತಿ ಭೂತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಜಾತಸ್ಸ

ನಿಬ್ಬಿನ್ದನತ್ಥಾಯ, ಏತೇನ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವಿರಾಗಾಯಾ**ತಿ ವಿರಾಗತ್ಥಂ ವಿರಜ್ಜನತ್ಥಂ, ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿರೋಧಾಯಾ**ತಿ ನಿರುಜ್ಝನತ್ಥಂ, ಇಮಿನಾಪಿ ಮಗ್ಗಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿರೋಧಾಯಾ**ತಿ ವಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿರೋಧೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏವಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ ಸಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಯೇ ಭೂತಂ ಭೂತತೋ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಯೇ ಅರಿಯಸಾವಕಾ ಭೂತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಭೂತತೋ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ದಿಸ್ವಾ। ಏತೇನ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಭೂತಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಕಮ**ನ್ತಿ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯಂ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಭೂತಂ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ ಏತೇನಾತಿ "ಭೂತಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಯಥಾಭೂತೇ**ತಿ ಅವಿಪರೀತಸಚ್ಚಸಭಾವೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ। **ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ** ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏತೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಭವತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಯಾ**ತಿ ಭವತಣ್ಹಾಯ ಸಬ್ಬಸೋ ಖೇಪನಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ, ಏತೇನ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸವೇ ಭೂತಪರಿಞ್ಞೋ ಸೋತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸವೇತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಸೋ ಭೂತಪರಿಞ್ಞೋ ಭೂತಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕಮನೂಪಾಯೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಭವತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಯಾ ಪರಿಞ್ಞಾತಕ್ಖನ್ಧೋ ತತೋ ಏವ ಯಥಾಭೂತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅಧಿಮುತ್ತೋ। **ಭವಾಭವೇ**ತಿ ಖುದ್ದಕೇ ಚೇವ ಮಹನ್ತೇ ಚ, ಉಚ್ಛೇದಾದಿದಸ್ಸನೇ ವಾ **ವೀತತಣ್ಹೋ** ಭಿನ್ನಕಿಲೇಸೋ। **ಭಿಕ್ಖು ಭೂತಸ್ಸ** ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ **ವಿಭವಾ,** ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ **ಪುನಬ್ಭವಂ ನಾಗಚ್ಛತಿ,** ಅಪಞ್ಞತ್ತಿಕಭಾವಮೇವ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ।

ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗೇ ಏಕಾದಸಮೇ ವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮೇಸು ಪರಿಯೋಸಾನಸುತ್ತೇ ಚ ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಸೇಸೇಸು ವಿವಟ್ಟಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದ್ವಾದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇತಿವುತ್ತಕಸ್ಸ ದುಕನಿಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತಿಕನಿಪಾತೋ

೧. ಪಠಮವಗ್ಗೋ

೧. ಮೂಲಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೦. ತಿಕನಿಪಾತಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ತೀಣೀ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಇಮಾನೀ**ತಿ ಅಭಿಮುಖೀಕರಣಂ। **ಅಕುಸಲಮೂಲಾನೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ಚಾತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ। ಅಥ ವಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪಭವಜನಕಸಮುಟ್ಠಾಪಕನಿಬ್ಬತ್ತಕಟ್ಠೇನ ಮೂಲಾನಿ ಚಾತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಹಿನೋತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಹೇತು, ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಸ್ಮಾ ಏತೀತಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಪಭವೋ, ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಜನೇತೀತಿ ಜನಕಂ, ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪಕಂ, ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಕನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಮೂಲನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಅಕುಸಲಮೂಲಾನೀ**ತಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಾನಿ, ಕಾರಣಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕೇಚಿ ಪನ ''ಸಾಲಿಆದೀನಂ ಸಾಲಿಬೀಜಾದೀನಿ ವಿಯ ಮಣಿಪ್ಪಭಾದೀನಂ ಮಣಿವಣ್ಣಾದಯೋ ವಿಯ ಚ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅಕುಸಲಭಾವಸಾಧಕೋ ಲೋಭಾದೀನಂ ಮೂಲಟ್ಠೋ''ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸು ತೇಸಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ತೇಸಂ ಅಕುಸಲಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ನ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> ''ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ''ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸ.೧)।

ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಚ ಮೋಹಸ್ಸ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ ಅಕುಸಲಭಾವಸಾಧಕಸ್ಸ ಮೂಲನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾ ಲೋಭಾದೀನಂ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋ ಅಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪನ ಲೋಭಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಯಥಾ ಲೋಭಾದೀನಂ, ಏವಂ ಅಲೋಭಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋತಿ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಕುಸಲಾ ಏವ ಸಿಯುಂ, ನ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ನ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು, ಏವಂ ಮೂಲೇಸುಪಿ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಕೋ ವಿಯ ಹಿ ಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ, ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಕೋ ಅಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಅಕುಸಲಭಾವಸಾಧನವಸೇನ ಲೋಭಾದೀನಂ ಮೂಲಟ್ಠಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನವಸೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋ। ಲದ್ಧಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿರೂಳ್ಹಮೂಲಾ ವಿಯ ಪಾದಪಾ ಥಿರಾ ಹೋನ್ತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ, ಹೇತುರಹಿತಾ ಪನ ತಿಲಬೀಜಕಾದಿಸೇವಾಲಾ ವಿಯ ನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ ಹೇತುಆದಿಅತ್ಥೇನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಮೂಲಾನೀತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮೂಲೇನ ಮುತ್ತೋ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತೀಹಿ ಮೂಲೇಹಿ ಸಬ್ಬೋ ಅಕುಸಲರಾಸಿ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಾನಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **''ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲ''**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಲೋಭಾದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ತತ್ಥ ಪನ ತತಿಯಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಲೋಭಾದಯೋ ಆಗತಾ, ಇಧ ಪನ ಅನವಸೇಸಾತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಪಾಪಚೇತಸ**ನ್ತಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಸಮಾಯೋಗತೋ ಲಾಮಕಚಿತ್ತಂ। **ಹಿಂಸನ್ತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕಕ್ಖಣೇ ಚ ವಿಬಾಧೇನ್ತಿ। **ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ**ತಿ ಅತ್ತನಿ ಜಾತಾ। **ತಚಸಾರ**ನ್ತಿ ಗಣ್ಠಿತಂ, ವೇಳುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಫಲ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ

ಫಲಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಖದಿರಸೀಸಪಾದಯೋ ವಿಯ ಅನ್ತೋಸಾರೋ ಅಹುತ್ವಾ ಬಹಿಸಾರತಾಯ ತಚಸಾರನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ವೇಳುಆದಿಂ ಯಥಾ ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಮೇವ ಫಲಂ ಹಿಂಸತಿ ವಿನಾಸೇತಿ, ಏವಮೇವ ಅನ್ತೋ ಸೀಲಾದಿಸಾರರಹಿತಂ ಲಾಮಕಚಿತ್ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಾಯೇವ ಲೋಭಾದಯೋ ವಿನಾಸೇನ್ತೀತಿ।

ಪರಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಧಾತುಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೧. ದುತಿಯೇ **ಧಾತುಯೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಸಭಾವಸ್ಸ ಚ ಧಾರಣಟ್ಠೇನ ಧಾತುಯೋ। ಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ, ತಂ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಸಭಾವಸ್ಸ ಚ, ಇತರಂ ಸಭಾವಸ್ಸೇವ ಧಾರಣಟ್ಠೇನ ಧಾತು। **ರೂಪಧಾತೂ**ತಿ ರೂಪಭವೋ। ಧಾತುಯಾ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಭವೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಂ, ಭವಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಧಾತುಯಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಧ ಭವೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಕಥಿತೋ। ತಸ್ಮಾ -

> “ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾ? ಹೇಟ್ಠತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೮೯) -

ಏವಂ ವುತ್ತಾ ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ರೂಪಧಾತು। **ಅರೂಪಧಾತೂ**ತಿ ಅರೂಪಭವೋ। ಇಧಾಪಿ ಭವೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಕಥಿತೋತಿ -

> “ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ? ಹೇಟ್ಠತೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ, ಉಪರಿತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೂಪಗೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ, ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೯೧) -

ಏವಂ ವುತ್ತಾ ಅರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಧಾತು। **ನಿರೋಧಧಾತೂ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ರೂಪಸಹಿತಾ, ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧಾ, ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ **ರೂಪಧಾತು,** ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ, ಏಕವೋಕಾರಭವೋ ಚ, ತೇನ ಸಕಲೋ ಕಾಮಭವೋ ರೂಪಭವೋ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ರೂಪರಹಿತಾ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ **ಅರೂಪಧಾತು,** ಚತುವೋಕಾರಭವೋ, ತೇನ ಅರೂಪಭವೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಇತಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ತಯೋ ಭವಾ ಸಬ್ಬಾ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತಿಯಪದೇನ ಪನ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಯೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಇಧ ತಿಕವಿನಿಮುತ್ತಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ “ರೂಪಧಾತೂತಿ ರೂಪಸಭಾವಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅರೂಪಧಾತೂತಿ ಅರೂಪಸಭಾವಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಗಹಿತಾ”ತಿ। “ರೂಪತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಧಾತು, ಅರೂಪತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭೂತಾ ಅರೂಪಧಾತೂ”ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ರೂಪಧಾತುಂ ಪರಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧಧಮ್ಮಪವತ್ತಿಂ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಜಾನಿತ್ವಾ। **ಆರುಪ್ಪೇಸು ಅಸಣ್ಠಿತಾ**ತಿ ಅರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಭವರಾಗವಸೇನ ಭವದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಚ ನ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಅನಲ್ಲೀನಾ। “ಅರೂಪೇಸು ಅಸಣ್ಠಿತಾ”ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ, ಸೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ। **ನಿರೋಧೇ ಯೇ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತೀ**ತಿ ಯೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೀಹಿ ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸತೋ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ। **ತೇ ಜನಾ ಮಚ್ಚುಹಾಯಿನೋ**ತಿ ತೇ ಖೀಣಾಸವಜನಾ ಮರಣಂ ಸಮತೀತಾ।

ಏವಂ ಧಾತುತ್ತಯಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ಅಮತಾಧಿಗಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಅಯಞ್ಚ ಪಟಿಪದಾ ಮಯಾ ಗತಮಗ್ಗೋ ಚ ತುಮ್ಹಾಕಂ ದಸ್ಸಿತೋ"ತಿ ತತ್ಥ ನೇಸಂ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಜನೇನ್ತೋ ದುತಿಯಂ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಯೇನಾ**ತಿ ನಾಮಕಾಯೇನ ಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ। **ಫುಸಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಪತ್ವಾ। **ನಿರೂಪಧಿ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾದಿಸಬ್ಬೂಪಧಿರಹಿತಂ। **ಉಪಧಿಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗ**ನ್ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಚ ಉಪಧೀನಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಕಾರಣಂ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಬ್ಬೇ ಉಪಧಯೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಂ ತೇಸಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಕಾರಣಂ। **ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ**ತಿ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ **ಅನಾಸವೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ** ತಮೇವ **ಅಸೋಕಂ ವಿರಜಂ** ನಿಬ್ಬಾನಪದಂ ದೇಸೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದಧಿಗಮಾಯ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಠಮವೇದನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೨. ತತಿಯೇ **ವೇದನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ವೇದಿಯನ್ತಿ ಅನುಭವನ್ತೀತಿ ವೇದನಾ। ತಾ ವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸುಖಾ ವೇದನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸುಖ**-ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ದುಕ್ಖ**-ಸದ್ದೋ ಪನ "ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೭; ವಿಭ॰ ೧೯೦) ದುಕ್ಖವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಆಗತೋ। "ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಮಹಾಲಿ, ರೂಪಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಾನುಪತಿತಂ ದುಕ್ಖಾವಕ್ಕನ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೦) ದುಕ್ಖಾರಮ್ಮಣೇ। "ದುಕ್ಖೋ ಪಾಪಸ್ಸ ಉಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೧೭) ದುಕ್ಖಪಚ್ಚಯೇ। "ಯಾವಞ್ಚಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ಸುಕರಾ ಅಕ್ಖಾನೇನ ಪಾಪುಣಿತುಂ, ಯಾವ ದುಕ್ಖಾ ನಿರಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೦) ದುಕ್ಖಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾನೇ। "ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೨; ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೫) ದುಕ್ಖವೇದನಾಯಂ। ಇಧಾಪಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯಮೇವ।

ವಚನತ್ಥತೋ ಪನ ಸುಖಯತೀತಿ **ಸುಖಾ**। ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಾ**। ನ ದುಕ್ಖಾ ನ ಸುಖಾತಿ **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ,** ಮಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ತಾಸು ಇಟ್ಠಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ಸುಖಾ, ಅನಿಟ್ಠಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ದುಕ್ಖಾ, ಉಭಯವಿಪರೀತಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ। ತಸ್ಮಾ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ, ನ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ। ಯದಾ ಹಿ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಕಲಸರೀರಂ ಖೋಭೇನ್ತಂ ಮದ್ದನ್ತಂ ಫರಮಾನಂ ಸತಧೋತಸಪ್ಪಿಂ ಖಾದಾಪೇನ್ತಂ ವಿಯ, ಸತಪಾಕತೇಲಂ ಮಕ್ಖೇನ್ತಂ ವಿಯ, ಘಟಸಹಸ್ಸೇನ ಪರಿಳಾಹಂ ನಿಬ್ಬಾಪಯಮಾನಂ ವಿಯ ಚ "ಅಹೋ ಸುಖಂ, ಅಹೋ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಾಚಂ ನಿಚ್ಛಾರಯಮಾನಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯದಾ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಕಲಸರೀರಂ ಖೋಭೇನ್ತಂ ಮದ್ದನ್ತಂ ಫರಮಾನಂ ತತ್ತಫಾಲಂ ಪವೇಸೇನ್ತಂ ವಿಯ ವಿಲೀನತಮ್ಬಲೋಹಂ ಆಸಿಞ್ಚನ್ತಂ ವಿಯ ಚ "ಅಹೋ ದುಕ್ಖಂ, ಅಹೋ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಿಪ್ಪಲಾಪೇನ್ತಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ।

ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಪನ ದುಬ್ಬಿಜಾನಾ ದುದ್ದೀಪನಾ ಅನ್ಧಕಾರಾ ಅವಿಭೂತಾ। ಸಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅಪಗಮೇ ಸಾತಾಸಾತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಭೂತಾ ನಯತೋ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸೇವ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ಸಪಂಸುಕೇ ಪದೇಸೇ ಉಪಚರಿತಮಗ್ಗವಸೇನ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣೇ ಮಿಗೇನ ಗತಮಗ್ಗೋ, ಏವಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಸು ಸುಖದುಕ್ಖಾನುಭವನೇನಪಿ ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಭಾವೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣಗಮನಂ ವಿಯ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಾಭಾವತೋ । ಯಞ್ಚ ತತ್ರಾನುಭವನಂ, ಸಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ।

ಏವಮೇತ್ಥ ಸುಖದುಕ್ಖಅದುಕ್ಖಮಸುಖಭಾವೇನ ತಿಧಾ ವುತ್ತಾಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸುಖದುಕ್ಖಭಾವೇನ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಹ - "ದ್ವೇಪಿ ಮಯಾ, ಆನನ್ದ, ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, ಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೯)। ಕತ್ಥಚಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸುಖದುಕ್ಖಅದುಕ್ಖಮಸುಖಭಾವೇನ "ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಠಿತಿಸುಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಠಿತಿದುಕ್ಖಾ

ವಿಪರಿಣಾಮಸುಖಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಞಾಣಸುಖಾ ಅಞ್ಞಾಣದುಕ್ಖಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)। ಕತ್ಥಚಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ದುಕ್ಖಭಾವೇನ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೯)।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಯದಿ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಯಥಾ ಇಧ ವುತ್ತಾ, ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ಏದಿಸೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಚ ಏವಂ ಅವತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ ವದಾಮೀ"ತಿ, "ದ್ವೇಪಿ ಮಯಾ, ಆನನ್ದ, ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ"ತಿ ಚ? ಸನ್ಧಾಯಭಾಸಿತಮೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ -

> "ಸಙ್ಖಾರಾನಿಚ್ಚತಂ, ಆನನ್ದ, ಮಯಾ ಸನ್ಧಾಯ ಭಾಸಿತಂ ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮತಂ, 'ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿ'"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೯)।

> "ದ್ವೇಪಿ ಮಯಾ, ಆನನ್ದ, ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯೇನಾ"ತಿ ಚ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೬೯)।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಸುಖಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ ಇಮಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವೇದನಾನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪನ ತತ್ಥ ನಿಚ್ಛನ್ದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಸಾ ತಾದಿಸೀ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ। ಅಯಂ ಪನ ವೇದನತ್ತಯದೇಸನಾ ಸಭಾವಕಥಾತಿ ಕತ್ವಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನಕಥಾ।

ವಿತಣ್ಡವಾದೀ ಪನಾಹ "ದುಕ್ಖತಾದ್ವಯವಚನತೋ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾವ ವೇದನತ್ತಯದೇಸನಾ"ತಿ। ಸೋ "ಮಾ ಹೇವ"ನ್ತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯೋ, ಯಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವೇದನಾನಂ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ವುತ್ತೋ "ಸಙ್ಖಾರಾನಿಚ್ಚತಂ, ಆನನ್ದ, ಮಯಾ ಸನ್ಧಾಯ ಭಾಸಿತಂ ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮತಂ 'ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿ'"ನ್ತಿ। ಯದಿ ಪನೇತ್ಥ ವೇದನತ್ತಯದೇಸನಾ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ ಸಿಯಾ, "ಇದಂ ಮಯಾ ಸನ್ಧಾಯ ಭಾಸಿತಂ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ।

ಅಪಿಚಾಯಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬೋ "ಕೋ, ಪನಾವುಸೋ, ವೇದನತ್ತಯದೇಸನಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"ತಿ? ಸಚೇ ವದೇಯ್ಯ "ಮುದುಕಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಸುಖಾ, ಅಧಿಮತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾ, ಮಜ್ಝಿಮಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯೇನ ವುತ್ತಾ। ತಾಸು ಹಿ ನ ಸತ್ತಾನಂ ಸುಖಾದಿವದ್ಧೀ"ತಿ। ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ - ಕೋ ಪನಾವುಸೋ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಸಭಾವೋ, ಯೇನ "ಸಬ್ಬಾ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ? ಯದಿ ಯಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸತ್ತಾ ವಿಯೋಗಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಸಭಾವೋ। ಯಾಯ ಚ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸತ್ತಾ ಅವಿಯೋಗಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಯಾಯ ನ ಉಭಯಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಾ ಕಥಂ ದುಕ್ಖವೇದನಾ ಸಿಯಾ? ಅಥ ಯಾ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಉಪಘಾತಕಾರೀ, ಸಾ ದುಕ್ಖಾ। ಯಾ ಅನುಗ್ಗಹಕಾರೀ, ಸಾ ಕಥಂ ದುಕ್ಖಾ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಪನ ಯದರಿಯಾ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸೋ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಸಭಾವೋ, ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ವೇದನಂ ಅರಿಯಾ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಾ ಚ ಅಭಿನ್ನಸಭಾವಾತಿ ಕಥಂ ತಾಸಂ ವೇದನಾನಂ ಮುದುಮಜ್ಝಿಮಾಧಿಮತ್ತದುಕ್ಖಭಾವೋ ಸಿಯಾ? ಯದಿ ಚ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ಏವ ವೇದನಾನಂ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ಸಿಯಾ, "ತಿಸ್ಸೋ ಇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖತಾಯೋ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ, ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾ, ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫) ಅಯಂ ದುಕ್ಖತಾನಂ ವಿಭಾಗದೇಸನಾ ನಿಪ್ಪಯೋಜನಾ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಸುತ್ತಮೇವ ಪಟಿಬಾಹಿತಂ ಸಿಯಾ, ಪುರಿಮೇಸು ಚ ತೀಸು ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇಸು ಮುದುಕಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ ಸುಖವೇದನಾವಚನತೋ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇಸು ಚ ಮಜ್ಝಿಮಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾವಚನತೋ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀಹಿ ಚ ಸನ್ತತರಾತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಕಥಂ ವಾ ಸನ್ತತರಪ್ಪಣೀತತರಾಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಅಧಿಕಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ? ತಸ್ಮಾ ವೇದನತ್ತಯದೇಸನಾಯ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾಭಾವೋ ನ ಯುತ್ತೋತಿ।

ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ “ದುಕ್ಖೇ ಸುಖನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ”ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೩೬), ತಂ ಕಥನ್ತಿ? ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾಯ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ಚ ಯಥಾಭೂತಾನವಬೋಧೇನ ಯಾ ಏಕನ್ತತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಾ, ಯಾ ಚ ದುಕ್ಖನಿಮಿತ್ತೇ ಸುಖನಿಮಿತ್ತಸಞ್ಞಾ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವಮ್ಪಿ “ಸುಖಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದನಾ ದುಕ್ಖತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ”ತಿ (ಇತಿವು॰ ೫೩) ಇದಂ ಪನ ಕಥನ್ತಿ? ಇದಂ ಪನ ವಿಪರಿಣಾಮದಸ್ಸನೇ ಸನ್ನಿಯೋಜನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ವಿರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ಸುಖವೇದನಾಯ ಬಹುದುಕ್ಖಾನುಗತಭಾವತೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ ಅನೇಕೇಹಿ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಅನುಬದ್ಧತ್ತಾ ಚ ಪಣ್ಡಿತಾ ಸುಖಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಮಿಚ್ಚೇವ ಪಟಿಪನ್ನಾ।

ಏವಮ್ಪಿ ನತ್ಥೇವ ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ಸುಖಹೇತೂನಂ ನಿಯಮಾಭಾವತೋ। ಯೇ ಹಿ ಸುಖವೇದನಾಯ ಹೇತುಸಮ್ಮತಾ ಘಾಸಚ್ಛಾದನಾದಯೋ, ತೇ ಏವ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಅಕಾಲೇ ಚ ಪಟಿಸೇವಿಯಮಾನಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಹೇತುಭಾವಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಚ ಯೇನೇವ ಹೇತುನಾ ಸುಖಂ, ತೇನೇವ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ। ತಸ್ಮಾ ನ ತೇ ಸುಖಹೇತೂ, ದುಕ್ಖನ್ತರಾಪಗಮೇ ಪನ ಅವಿಞ್ಞೂನಂ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಯಥಾ ಚಿರತರಂ ಠಾನಾದಿಇರಿಯಾಪಥಸಮಙ್ಗೀ ಹುತ್ವಾ ತದಞ್ಞಇರಿಯಾಪಥಸಮಾಯೋಗೇ ಮಹನ್ತಞ್ಚ ಭಾರಂ ವಹತೋ ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪೇ ಚೇವ ವೂಪಸಮೇ ಚ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥೇವ ಸುಖನ್ತಿ? ತಯಿದಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಸುಖಹೇತುಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಸ್ಸ ನಿಯಮಾಭಾವಪರಿಕಪ್ಪನಂ। ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಮೇವ ಹಿ ಕೇವಲಂ ಸುಖಹೇತುಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸರೀರಸ್ಸ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಂ ಸಮುದಿತಂ ಪನ ಏಕಜ್ಝಂ ತದುಭಯಂ ಸುಖಾದಿಹೇತೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಾದಿಸಞ್ಚ ತದುಭಯಂ ಸುಖವೇದನಾಯ ಹೇತು, ತಾದಿಸಂ ನ ಕದಾಚಿಪಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಹೇತು ಹೋತೀತಿ ವವತ್ಥಿತಾ ಏವ ಸುಖಾದಿಹೇತು। ಯಥಾ ನಾಮ ತೇಜೋಧಾತು ಸಾಲಿಯವಡಾಕಸಸ್ಸಾದೀನಂ ಯಾದಿಸಮವತ್ಥನ್ತರಂ ಪತ್ವಾ ಸಾತಮಧುರಭಾವಹೇತು ಹೋತಿ, ನ ತಾದಿಸಮೇವ ಪತ್ವಾ ಕದಾಚಿಪಿ ಅಸಾತಅಮಧುರಭಾವಹೇತು ಹೋತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ದುಕ್ಖಾಪಗಮೇವ ಕದಾಚಿ ಸುಖವೇದನನ್ತರಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ತತ್ಥ ಸುಖೇಯೇವ ಸುಖಸಞ್ಞಾ, ನ ದುಕ್ಖಾಪಗಮಮತ್ತೇ ಯಥಾ ಅದ್ಧಾನಗಮನಪರಿಸ್ಸಮಕಿಲನ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಬಾಹನೇ ಇರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತನೇ ಚ, ಅಞ್ಞಥಾ ಕಾಲನ್ತರೇಪಿ ಪರಿಸ್ಸಮಾಪಗಮೇ ತಾದಿಸೀ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಸಿಯಾ। ದುಕ್ಖಾಪಗಮಮತ್ತೇ ಪನ ಸುಖನ್ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪನಾ ವೇದನಾವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಏಕನ್ತೇನೇವ ಚೇತಂ ಏವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಯತೋ ಪಣೀತಪ್ಪಣೀತಾನಿಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಮಹತಾ ಆಯಾಸೇನ ಸತ್ತಾ ಅಭಿಪತ್ಥಯನ್ತಿ, ನ ಚ ನೇಸಂ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಯಥಾಲದ್ಧಮತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪತಿಕಾರಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದೇನಾತಿ । ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾಉಪಾದಿ, ತಥಾಭಾವೇ ಚ ಸುಗನ್ಧಮಧುರಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿವತ್ಥೂನಂ ಇತರೀತರಭಾವೇನ ಸುಖವಿಸೇಸಸಞ್ಞಾ ಜಾಯಮಾನಾ ಕತಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಪಗಮನೇ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರೇಸು, ಸೋತದ್ವಾರೇ ಚ ದಿಬ್ಬಸಙ್ಗೀತಸದಿಸಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕತೂರಿಯಸದ್ದಾವಧಾರಣೇ। ತಸ್ಮಾ ನ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯಮೇವ ದುಕ್ಖನ್ತರಾಪಗಮೇ ಸುಖಸಞ್ಞಾ, ನಾಪಿ ಕೇವಲೇ ದುಕ್ಖಾಪಗಮಮತ್ತೇತಿ ಆಗಮತೋ ಯುತ್ತಿತೋಪಿ ವವತ್ಥಿತಾ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾತಿ ಭಗವತೋ ವೇದನತ್ತಯದೇಸನಾ ನೀತತ್ಥಾಯೇವ, ನ ನೇಯ್ಯತ್ಥಾತಿ ಸಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಉಪೇತಿ, ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ, ನೋ ಚೇ, ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಉಯ್ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ “ಗಚ್ಛ ಯಥಾಸುಖ”ನ್ತಿ।

ಏವಮೇತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖಸಭಾವವವತ್ಥಿತಲಕ್ಖಣಾ ಏವ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತಾ। ತಞ್ಚ ಖೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ಯೋಗಾವಚರಾನಂ ವೇದನಾಮುಖೇನ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೋ ಸಙ್ಖೇಪಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ವಿತ್ಥಾರಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನಾದಿವಸೇನ ವಾ ಕಥೇತಿ। ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪನ ಕಥೇನ್ತೋ ಫಸ್ಸವಸೇನ ವಾ ವೇದನಾವಸೇನ ವಾ ಚಿತ್ತವಸೇನ ವಾ ಕಥೇತಿ। ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಹಿ ಆಪಾಥಗತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆವಜ್ಜತೋ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತೋ ಫಸ್ಸೋ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವನ್ತೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವೇದನಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನನ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ

ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಯಥಾಪಾಕಟಂ ಫಸ್ಸಾದಿಮುಖೇನ ತಿಧಾ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇತಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಫಸ್ಸೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ "ನ ಕೇವಲಂ ಫಸ್ಸೋವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವಮಾನಾ ವೇದನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಞ್ಜಾನಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ, ಚೇತಯಮಾನಾ ಚೇತನಾಪಿ, ವಿಜಾನಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಸ್ಸ ವೇದನಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ "ನ ಕೇವಲಂ ವೇದನಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಫುಸಮಾನೋ ಫಸ್ಸೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಞ್ಜಾನಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ, ಚೇತಯಮಾನಾ ಚೇತನಾಪಿ , ವಿಜಾನಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ "ನ ಕೇವಲಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಫುಸಮಾನೋ ಫಸ್ಸೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅನುಭವಮಾನಾ ವೇದನಾಪಿ, ಸಞ್ಜಾನಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ, ಚೇತಯಮಾನಾ ಚೇತನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಸೋ "ಇಮೇ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಿಂನಿಸ್ಸಿತಾ"ತಿ ಉಪಧಾರೇನ್ತೋ "ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಾ"ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ವತ್ಥು ನಾಮ ಕರಜಕಾಯೋ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಇದಞ್ಚ ಪನ ಮೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಏತ್ಥಸಿತಂ ಏತ್ಥಪಟಿಬದ್ಧ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೫೨)। ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಭೂತಾ ಚೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಚ, ಏವಮೇತ್ಥ ವತ್ಥು ರೂಪಂ, ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ನಾಮನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ರೂಪಞ್ಚೇತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ನಾಮಂ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಾಮರೂಪವಿನಿಮುತ್ತಾ ಹಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಂ ವಾ ನಾಮರೂಪಂ ನತ್ಥಿ। ಸೋ "ಇಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಿಂಹೇತುಕಾ"ತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖನ್ತೋ "ಅವಿಜ್ಜಾದಿಹೇತುಕಾ"ತಿ, ತತೋ "ಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಇದಂ, ಅಞ್ಞೋ ಸತ್ತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜಮತ್ತಮೇವಾ"ತಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪವಸೇನ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾ"ತಿ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ವಿಚರತಿ। ಸೋ "ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಾ"ತಿ ಪಟಿವೇಧಂ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ತಥಾರೂಪೇ ಸಮಯೇ ಉತುಸಪ್ಪಾಯಂ, ಪುಗ್ಗಲಸಪ್ಪಾಯಂ, ಭೋಜನಸಪ್ಪಾಯಂ, ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಸಪ್ಪಾಯಂ ವಾ ಲಭಿತ್ವಾ ಏಕಪಲ್ಲಙ್ಕೇನ ನಿಸಿನ್ನೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ಏವಂ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಜನಾನಂ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಧ ಪನ ಭಗವಾ ವೇದನಾವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೋ ವೇದನಾವಸೇನ ಕಥೇಸಿ। ತತ್ಥ –

"ಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅನುಸಯೋ ತಥಾ।
ಠಾನಂ ಪವತ್ತಿಕಾಲೋ ಚ, ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ದ್ವಿಧಾದಿತಾ"ತಿ॥ –

ಇದಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ – ತತ್ಥ **ಲಕ್ಖಣಂ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಫಸ್ಸೋ। "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ"ತಿ ಹಿ ವಚನತೋ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ವೇದನಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ನಿಚ್ಚಮ್ಮಗಾವೀಉಪಮಾಯ ಉಪಮಿತೋ। ತತ್ಥ ಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ದುಕ್ಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇದನಾ ಕಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ? "ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ"ತಿ ವಚನತೋ ತಣ್ಹಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಅಭಿಪತ್ಥನೀಯಭಾವತೋ। ಸುಖಾ ವೇದನಾ ತಾವ ತಣ್ಹಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತು, ಇತರಾ ಪನ ಕಥನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ ಸುಖಸಮಙ್ಗೀಪಿ ತಾವ ತಂಸದಿಸಂ ತತೋ ವಾ ಉತ್ತರಿತರಂ ಸುಖಂ ಅಭಿಪತ್ಥೇತಿ, ಕಿಮಙ್ಗ ಪನ ದುಕ್ಖಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಚ ಸನ್ತಭಾವೇನ ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವೇದನಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಹಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಖವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ, ತೇ ಏವ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ, ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ। ವಿಪಾಕತೋ ತದಾಕಾರಗ್ಗಹಣತೋ ಚೇತ್ಥ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅನುಸಯೋತಿ ಇಮಾಸು ತೀಸು ವೇದನಾಸು ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಸುಖಾಯ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವೇದನಾಯ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)।

ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾನುಸಯಾ ಚೇತ್ಥ ರಾಗಪಕ್ಖಿಯಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಸುಖಾಭಿನನ್ದನೇನ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ "ಸಸ್ಸತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಕ್ಕಾಯೇ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಿ, ಮಾನಜಾತಿಕಾ ಚ ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇನ್ತಿ "ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿಆದಿನಾ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾಪಕ್ಖಿಕೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ (ವಿಭ॰ ೨೪೮-೨೪೯) "ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ"ತಿ। ಅನುಸಯಾನಞ್ಚ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಥಾಮಗಮನಂ। ತಸ್ಮಾ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಅನುರೂಪಕಾರಣಲಾಭೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹೋ ರಾಗೋ, ತತ್ಥ ಸಯಿತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಠಾನನ್ತಿ ಕಾಯೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ವೇದನಾಯ ಠಾನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಸಾತಂ ಸುಖಂ ವೇದಯಿತಂ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೪೯)। ಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಂ ಚೇತೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಸಾತಂ ಸುಖಂ ವೇದಯಿತ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೭೧) ಚ।

ಪವತ್ತಿಕಾಲೋತಿ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೋ, ಪವತ್ತನಾಕಲನಞ್ಚ। ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇನ ಹಿ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಭಾವೋ ವವತ್ಥಿತೋ। ಯಥಾಹ -

"ಸುಖಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವೇದನಾ ಠಿತಿಸುಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಾ, ದುಕ್ಖಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವೇದನಾ ಠಿತಿದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಸುಖಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)।

ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಸುಖಂ, ನತ್ಥಿಭಾವೋ ದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ದುಕ್ಖಂ, ನತ್ಥಿಭಾವೋ ಸುಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಪವತ್ತನಾಕಲನಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಆಕಲನಂ ಅನಾಕಲನಞ್ಚ ಜಾನನಂ ಅಜಾನನಞ್ಚ ಸುಖದುಕ್ಖಭಾವವವತ್ಥಾನಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

"ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವೇದನಾ ಞಾಣಸುಖಾ ಅಞ್ಞಾಣದುಕ್ಖಾ"ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏತಾ ಹಿ ಸುಖಾದಯೋ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯತೋ ಪಞ್ಚಧಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಕಾಯಿಕಞ್ಹಿ ಸಾತಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಸಾತಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ। ಮಾನಸಂ ಪನ ಸಾತಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಸಾತಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ। ದುವಿಧಮ್ಪಿ ನೇವ ಸಾತಂ ನಾಸಾತಂ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ - ಯಥಾ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾ "ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಏವಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ? ಭೇದಾಭಾವತೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ಅನುಗ್ಗಹಸಭಾವಾ ಬಾಧಕಸಭಾವಾ ಚ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾ ಅಞ್ಞಥಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಗ್ಗಹಂ ಬಾಧಕಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಿ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅಞ್ಞಥಾ, ನ ಏವಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ, ತಸ್ಮಾ ಭೇದಾಭಾವತೋ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ನ ವುತ್ತಾ।

ದ್ವಿಧಾದಿತಾತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ವೇದನಾ ವೇದಯಿತಟ್ಠೇನ ಏಕವಿಧಾಪಿ ನಿಸ್ಸಯಭೇದೇನ ದುವಿಧಾ - ಕಾಯಿಕಾ ಚೇತಸಿಕಾತಿ, ಸುಖಾ, ದುಕ್ಖಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ ತಿವಿಧಾ, ಚತುಯೋನಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ, ಗತಿವಸೇನ ಚ ಪಞ್ಚವಿಧಾ, ದ್ವಾರವಸೇನ ಚ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಛಬ್ಬಿಧಾ, ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋಗೇನ ಸತ್ತವಿಧಾ, ಅಟ್ಠಲೋಕಧಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅಟ್ಠವಿಧಾ, ಸುಖಾದೀನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇನ ನವವಿಧಾ, ತಾ ಏವ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದೇನ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಾ, ತಥಾ ರೂಪಾದೀಸು ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸುಖಾದಿವಸೇನ ತಿಸ್ಸೋ ತಿಸ್ಸೋ ಕತ್ವಾ। ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸುಖಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದುಕ್ಖಾಪಿ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಪಿ, ಏವಂ ಇತರೇಸುಪಿ। ಅಥ ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸಮನೋಪವಿಚಾರವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ -

> “ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಟ್ಠಾನಿಯಂ ರೂಪಂ ಉಪವಿಚರತಿ, ದೋಮನಸ್ಸಟ್ಠಾನಿಯಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಟ್ಠಾನಿಯಂ ರೂಪಂ ಉಪವಿಚರತಿ, ಸೋತೇನ ಸದ್ದಂ…ಪೇ॰… ಮನಸಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಞ್ಞಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸಟ್ಠಾನಿಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಉಪವಿಚರತಿ, ದೋಮನಸ್ಸಟ್ಠಾನಿಯಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಟ್ಠಾನಿಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಉಪವಿಚರತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೧)।

ಏವಂ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಛ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾನಿ, ಛ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾನಿ ದೋಮನಸ್ಸಾನಿ, ಛ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ತಥಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾ ಸೋಮನಸ್ಸಾದಯೋತಿ ಏವಂ ಛತ್ತಿಂಸವಿಧಾ । ಅತೀತೇ ಛತ್ತಿಂಸ, ಅನಾಗತೇ ಛತ್ತಿಂಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ಅಟ್ಠುತ್ತರಸತಮ್ಪಿ ಭವನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ದ್ವಿಧಾದಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಮಾಹಿತೋ**ತಿ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತೋ। ತೇನ ಸಮಥಭಾವನಾನುಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾದಿನಾ ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮ್ಪಜಾನೋ। ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾನುಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸತೋ**ತಿ ಸತೋಕಾರೀ। ತೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಯೇನ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವೇದನಾ ಚ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ “ಇಮಾ ವೇದನಾ, ಏತ್ತಕಾ ವೇದನಾ”ತಿ ಸಭಾವತೋ ವಿಭಾಗತೋ “ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣತೋ ಚ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಜಾನಾತಿ। **ವೇದನಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ। **ಯತ್ಥ ಚೇತಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ವೇದನಾ ಯತ್ಥ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ। **ಖಯಗಾಮಿನ**ನ್ತಿ ವೇದನಾನಂ ಖಯಗಾಮಿನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞ್ಚ ಪಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವೇದನಾನಂ ಖಯಾ**ತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ವೇದನಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ। **ನಿಚ್ಛಾತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ**ತಿ ನಿತ್ತಣ್ಹೋ, ಪಹೀನತಣ್ಹೋ, ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ, ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ ಹೋತಿ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ದುತಿಯವೇದನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೩. ಚತುತ್ಥೇ **ದುಕ್ಖತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ**ತಿ ಸುಖವೇದನಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖವಸೇನ ದುಕ್ಖಾತಿ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। **ಸಲ್ಲತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ**ತಿ ದುನ್ನೀಹರಣಟ್ಠೇನ ಅನ್ತೋತುದನಟ್ಠೇನ ಪೀಳನಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಭಾವೇನ ದುಕ್ಖವೇದನಾ ಸಲ್ಲನ್ತಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತತೋ ತಾವಕಾಲಿಕತೋ ನಿಚ್ಚಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಚ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಚ್ಚದಸ್ಸನತೋ ಪನ ಸಾತಿಸಯಂ ವಿರಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ದುಕ್ಖದಸ್ಸನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸತ್ಥಾ “ಸುಖಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದನಾ ದುಕ್ಖತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ

ಸಲ್ಲತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ಆಹ। ಅಥ ವಾ ಯತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸುಖಾಭಿನಿವೇಸಿನೋ, ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬೇದಜನನತ್ಥಂ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನಸ್ಸಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾಯ "ಸುಖಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದನಾ ದುಕ್ಖತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಸುಖಾಪಿ ತಾವ ಏದಿಸೀ, ದುಕ್ಖಾ ನು ಖೋ ಕೀದಿಸೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಾನಂ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾಯ "ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಸಲ್ಲತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ಆಹ, ಇತರಾ ಪನ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ಏವ ದುಕ್ಖಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ಅವೋಚ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಸುಖಾ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ಏತೇನ ರಾಗಸ್ಸ ಸಮುಗ್ಘಾತನೂಪಾಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸುಖವೇದನಾಯ ಹಿ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ। "ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಸಲ್ಲತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ಏತೇನ ದೋಸಸ್ಸ ಸಮುಗ್ಘಾತನೂಪಾಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಹಿ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ। "ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ ಏತೇನ ಮೋಹಸ್ಸ ಸಮುಗ್ಘಾತನೂಪಾಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾಯ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ।

ತಥಾ ಪಠಮೇನ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ತಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸಾದಹೇತುಕತ್ತಾ, ದುತಿಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಪಹಾನಂ। ಯಥಾಭೂತಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ಅಪರಿಜಾನನ್ತಾ ತಸ್ಸ ಪರಿಹರಣತ್ಥಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ। ತತಿಯೇನ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಾಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಾನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ। ಪಠಮೇನ ವಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ, ದುತಿಯೇನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ, ತತಿಯೇನ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ। ಪಠಮೇನ ವಾ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಪರಿಞ್ಞಾ, ದುತಿಯೇನ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಪರಿಞ್ಞಾ, ತತಿಯೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಪರಿಞ್ಞಾ। ವಿರತ್ತೇಸು ಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇಸು ಆರಮ್ಮಣಾನಿಪಿ ವಿರತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಪಠಮೇನ ವಾ ರಾಗಪ್ಪಹಾನಪರಿಕಿತ್ತನೇನ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ, ದುತಿಯೇನ ದೋಸಪ್ಪಹಾನಪರಿಕಿತ್ತನೇನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋ, ತತಿಯೇನ ಮೋಹಪ್ಪಹಾನಪರಿಕಿತ್ತನೇನ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯತೋತಿ ಯದಾ, ಯಸ್ಮಾ ವಾ। **ಅರಿಯೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕಾ ಠಿತೋ ಪರಿಸುದ್ಧೋ। **ಸಮ್ಮದ್ದಸೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವೇದನಾನಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ವಾ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅವಿಪರೀತದಸ್ಸಾವೀ। **ಅಚ್ಛೇಚ್ಛಿ ತಣ್ಹ**ನ್ತಿ ವೇದನಾಮೂಲಕಂ ತಣ್ಹಂ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಛಿನ್ದಿ, ಅನವಸೇಸತೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿ। **ವಿವತ್ತಯಿ ಸಂಯೋಜನ**ನ್ತಿ ದಸವಿಧಂ ಸಂಯೋಜನಂ ಪರಿವತ್ತಯಿ, ನಿಮ್ಮೂಲಮಕಾಸಿ। **ಸಮ್ಮಾ**ತಿ ಹೇತುನಾ ಕಾರಣೇನ। **ಮಾನಾಭಿಸಮಯಾ**ತಿ ಮಾನಸ್ಸ ದಸ್ಸನಾಭಿಸಮಯಾ, ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯಾ ವಾ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಮಾನಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಯಮಸ್ಸ ದಸ್ಸನಾಭಿಸಮಯೋ। ತೇನ ದಿಟ್ಠೋ ಪನ ಸೋ ತಾವದೇವ ಪಹೀಯತಿ ದಿಟ್ಠವಿಸೇನ ದಿಟ್ಠಸತ್ತಾನಂ ಜೀವಿತಂ ವಿಯ, ಅಯಮಸ್ಸ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೋ। **ಅನ್ತಮಕಾಸಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ**ತಿ ಏವಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ಚ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಕೋಟಿಸಙ್ಖಾತಂ ಅನ್ತಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಪರಿವಟುಮಂ ಅಕಾಸಿ, ಅನ್ತಿಮಸಮುಸ್ಸಯಮತ್ತಾವಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಮಕಾಸೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಯೋ**ತಿ ಯೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। **ಅದ್ದಾ**ತಿ ಅದ್ದಸ, ಸುಖವೇದನಂ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಖವೇದನಾ ಹಿ ವಿಸಮಿಸ್ಸಂ ವಿಯ ಭೋಜನಂ ಪರಿಭೋಗಕಾಲೇ ಅಸ್ಸಾದಂ ದದಮಾನಾ ವಿಪರಿಣಾಮಕಾಲೇ ದುಕ್ಖಾಯೇವಾತಿ। **ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಸಲ್ಲತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಸಲ್ಲಂ ಸರೀರಂ ಅನುಪವಿಸನ್ತಮ್ಪಿ ಪವಿಟ್ಠಮ್ಪಿ ಉದ್ಧರಿಯಮಾನಮ್ಪಿ ಪೀಳಮೇವ ಜನೇತಿ, ಏವಂ ದುಕ್ಖವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಾಪಿ ಭಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ವಿಬಾಧತಿಯೇವಾತಿ ತಂ ಸಲ್ಲತೋ ವಿಪಸ್ಸೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅದ್ದಕ್ಖಿ ನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖತೋ ಸನ್ತಸಭಾವತಾಯ ಸನ್ತತರಜಾತಿಕಮ್ಪಿ ನಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಯ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸಿ।

ಸ ವೇ ಸಮ್ಮದ್ದಸೋತಿ ಸೋ ಏವಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ವೇದನಾನಂ ಸಮ್ಮದೇವ ದುಕ್ಖಾದಿತೋ ದಸ್ಸಾವೀ। **ಯತೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ। **ತತ್ಥಾತಿ** ವೇದನಾಯಂ। **ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಾ ಸುಖಾದೀನಿ ದುಕ್ಖಾದಿತೋ ಅದ್ದಸ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವೇದನಾಯ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಯಂಸದ್ದೇ ಹಿ ವುತ್ತೇ ತಂಸದ್ದೋ ಆಹರಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **ಯತೋತಿ** ಕಾಯವಾಚಾಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಂಯತೋ ಯತತ್ತೋ, ಯತತಿ ಪದಹತೀತಿ ವಾ ಯತೋ, ಆಯತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಭಿಞ್ಞಾವೋಸಿತೋತಿ** ವೇದನಾಮುಖೇನ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಛಟ್ಠಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಯೋಸಿತೋ ಕತಕಿಚ್ಚೋ। **ಸನ್ತೋತಿ** ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸವೂಪಸಮೇನ ಸನ್ತೋ। **ಯೋಗಾತಿಗೋತಿ** ಕಾಮಯೋಗಾದಿಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಯೋಗಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ। ಉಭಯಹಿತಮುನನತೋ **ಮುನೀತಿ**।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪರಮಏಸನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೪. ಪಞ್ಚಮೇ **ಏಸನಾತಿ** ಗವೇಸನಾ ಪರಿಯೇಸನಾ ಮಗ್ಗನಾ। ತಾ ವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಾಮೇಸನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಕಾಮೇಸನಾತಿ** ಕಾಮಾನಂ ಏಸನಾ, ಕಾಮಸಞ್ಞಾತಾ ವಾ ಏಸನಾ ಕಾಮೇಸನಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮೇಸನಾ? ಯೋ ಕಾಮೇಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ, ಕಾಮರಾಗೋ, ಕಾಮನನ್ದೀ, ಕಾಮಸ್ನೇಹೋ , ಕಾಮಪಿಪಾಸಾ, ಕಾಮಮುಚ್ಛಾ, ಕಾಮಜ್ಝೋಸಾನಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮೇಸನಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೯೧೯)।

ತಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮೇಸನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಭವೇಸನಾಯಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭವೇಸನಾ? ಯೋ ಭವೇಸು ಭವಚ್ಛನ್ದೋ…ಪೇ॰… ಭವಜ್ಝೋಸಾನಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವೇಸನಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೯೧೯)।

ತಸ್ಮಾ ಭವೇಸನರಾಗೋ ರೂಪಾರೂಪಭವಪತ್ಥನಾ ಭವೇಸನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಏಸನಾ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ**। ಯಥಾಹ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ? ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ವಾ, ಅಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ವಾ, ಅನ್ತವಾ ಲೋಕೋತಿ ವಾ, ಅನನ್ತವಾ ಲೋಕೋತಿ ವಾ, ತಂ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರನ್ತಿ ವಾ, ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರನ್ತಿ ವಾ, ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ ವಾ, ನ ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ ವಾ, ಹೋತಿ ಚ ನ ಚ ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ ವಾ, ನೇವ ಹೋತಿ ನ ನ ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ ವಾ, ಯಾ ಏವರೂಪಾ ದಿಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ದಿಟ್ಠಿಗಹನಂ ದಿಟ್ಠಿಕನ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಸೂಕಾಯಿಕಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಫನ್ದಿತಂ ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞೋಜನಂ ಗಾಹೋ ಪತಿಟ್ಠಾಹೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಪರಾಮಾಸೋ ಕುಮ್ಮಗ್ಗೋ ಮಿಚ್ಛಾಪಥೋ ಮಿಚ್ಛತ್ತಂ ತಿತ್ಥಾಯತನಂ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೯೧೯)।

ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಮತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಏಸನಾ ದಿಟ್ಠಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ರಾಗದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏಸನಾತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ರಾಗದಿಟ್ಠಿಯೋವ ಏಸನಾ, ತದೇಕಟ್ಠಂ ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮೇಸನಾ? ಕಾಮರಾಗೋ ತದೇಕಟ್ಠಂ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮೇಸನಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭವೇಸನಾ? ಭವರಾಗೋ ತದೇಕಟ್ಠಂ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ

ಮನೋಕಮ್ಮಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವೇಸನಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ? ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ ತದೇಕಟ್ಠಂ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಮನೋಕಮ್ಮಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೧೯) -

ಏವಮೇತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಏಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಗಾಥಾಸು ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಏಸನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ತಣ್ಹಾ ಚಾತಿ **ಸಮ್ಭವೋ,** ಸಮುದಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯತ್ಥ ಚೇತಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಕಾಮೇಸನಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ, ಭವೇಸನಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ದುತಿಯಏಸನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೫. ಛಟ್ಠೇ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ ಸಹಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ। ವಿಭತ್ತಿಲೋಪೇನ ಹಿ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಕರಣತ್ಥೇ ವಾ ಏತಂ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಕಾಮೇಸನಾ, ಭವೇಸನಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಏಸನಾ"ತಿ। ತಾಸು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಇತಿಸಚ್ಚಪರಾಮಾಸೋ, ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾ ಸಮುಸ್ಸಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಇತಿ ಏವಂ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಪರಾಮಾಸೋ **ಇತಿಸಚ್ಚಪರಾಮಾಸೋ**। ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಹೇತುಭಾವತೋ **ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾ**। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪರಮಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಜ್ಜಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧೦)। ತಾ ಏವ ಚ ಉಪರೂಪರಿ ವಡ್ಢಮಾನಾ ಲೋಭಾದಿಕಿಲೇಸಸಮುಸ್ಸಯೇನ ಚ **ಸಮುಸ್ಸಯಾ,** "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವಿಸಮಾನಾ ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಹೇತುಭೂತಾ ಕಿಲೇಸದುಕ್ಖೂಪಚಯಹೇತುಭೂತಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಬ್ಬರಾಗವಿರತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಕಾಮರಾಗಭವರಾಗೇಹಿ ವಿರತ್ತಸ್ಸ। ತತೋ ಏವ ತಣ್ಹಕ್ಖಯಸಙ್ಖಾತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ತಣ್ಹಕ್ಖಯವಿಮುತ್ತಿನೋ** ಅರಹತೋ। **ಏಸನಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠಾ**ತಿ ಕಾಮೇಸನಾ, ಭವೇಸನಾ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ನಿಸ್ಸಟ್ಠಾ ಪಹೀನಾ। **ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾ ಸಮೂಹತಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾಸಙ್ಖಾತಾ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾ ಚ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ಸಮುಗ್ಘಾತಿತಾ। **ಏಸನಾನಂ ಖಯಾ**ತಿ ಏವಮೇತಾಸಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಏಸನಾನಂ ಖಯಾ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಭಿನ್ನಕಿಲೇಸತ್ತಾ। **ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಸಾಭಾ ವಾ। **ನಿರಾಸೋ**ತಿ ಚ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಸ್ಸ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಕಥಂಕಥಾಸಲ್ಲಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ **ಅಕಥಂಕಥೀ**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭-೮. ಆಸವಸುತ್ತದ್ವಯವಣ್ಣನಾ

೫೬-೫೭. ಸತ್ತಮೇ **ಕಾಮಾಸವೋ**ತಿ ಕಾಮೇಸು ಆಸವೋ, ಕಾಮಸಙ್ಖಾತೋ ವಾ ಆಸವೋ ಕಾಮಾಸವೋ , ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಕಾಮರಾಗೋ ರೂಪಾದಿಅಭಿರತಿ ಚ ಕಾಮಾಸವೋ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗೋ ಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಭವಪತ್ಥನಾ ಚ **ಭವಾಸವೋ**। ಅವಿಜ್ಜಾವ **ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ**।

ಆಸವಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಚ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವಾನಂ ಸಮ್ಭವೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಅಯೋನಿಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮನಸಿಕರೋತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಆಸವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಆಸವಾ ಪವಡ್ಢನ್ತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫)।

“ಅವಿಜ್ಜಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನ್ವದೇವ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪ”ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೪೦) ಚ।

ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಖಯಗಾಮಿನನ್ತಿ ಆಸವಾನಂ ಖಯಗಾಮಿನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾಸವೋ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯತಿ, ಭವಾಸವೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಚ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ। ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ವಿಯ ಕಾಮಾಸವೋಪಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗವಜ್ಝೋತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಅಟ್ಠಮೇ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ।

ಸತ್ತಮಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ತಣ್ಹಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೮. ನವಮೇ ತಣ್ಹಾಯನಟ್ಠೇನ **ತಣ್ಹಾ,** ರೂಪಾದಿವಿಸಯಂ ತಸತೀತಿ ವಾ **ತಣ್ಹಾ**। ಇದಾನಿ ತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಾಮತಣ್ಹಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ ರಾಗೋ **ಕಾಮತಣ್ಹಾ**। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗೋ ಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಭವವಸೇನ ಪತ್ಥನಾ ಚ **ಭವತಣ್ಹಾ**। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ **ವಿಭವತಣ್ಹಾ**। ಅಪಿಚ ಪಚ್ಛಿಮತಣ್ಹಾದ್ವಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಏವ। ಯಥಾಹ –

“ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭವತಣ್ಹಾ? ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಸಾರಾಗೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಾಗೋ – ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವತಣ್ಹಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾ? ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಸಾರಾಗೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಾಗೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಭವತಣ್ಹಾ । ಅವಸೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೧೬)।

ಇಮಾ ಚ ತಿಸ್ಸೋ ತಣ್ಹಾ ರೂಪತಣ್ಹಾ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾತಿ ವಿಸಯಭೇದತೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಛಬ್ಬಿಧಾತಿ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸ, ಬಹಿದ್ಧಾರೂಪಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸಾತಿ ಛತ್ತಿಂಸ, ಇತಿ ಅತೀತಾ ಛತ್ತಿಂಸ, ಅನಾಗತಾ ಛತ್ತಿಂಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ವಿಭಾಗತೋ ಅಟ್ಠಸತಂ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ಸಙ್ಗಹೇ ಕರಿಯಮಾನೇ ಕಾಲಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಛತ್ತಿಂಸೇವ ಹೋನ್ತಿ, ರೂಪಾದೀನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರವಿಭಾಗೇ ಅಕರಿಯಮಾನೇ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ, ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗಮತ್ತೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಛಳೇವ, ಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗಮ್ಪಿ ಅಕತ್ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ತಿಸ್ಸೋಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ತಣ್ಹಾಯೋಗೇನಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಯೋಗೇನ, ಕಾಮಯೋಗೇನ, ಭವಯೋಗೇನ ಚ। **ಸಂಯುತ್ತಾ**ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ, ಭವಾದೀಸು ಸಂಯೋಜಿತಾ ವಾ। ತೇನೇವಾಹ **“ರತ್ತಚಿತ್ತಾ ಭವಾಭವೇ”**ತಿ। ಖುದ್ದಕೇ ಚೇವ ಮಹನ್ತೇ ಚ ಭವೇ ಲಗ್ಗಚಿತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಭವೋ**ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ, **ಅಭವೋ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ। ತಸ್ಮಾ ಭವಾಭವೇ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀಸು ಸತ್ತವಿಸತ್ತಚಿತ್ತಾತಿ। ಏತೇನ ಭವತಣ್ಹಾ, ವಿಭವತಣ್ಹಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ “ತಣ್ಹಾಯೋಗೇನಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾವ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತೇ ಯೋಗಯುತ್ತಾ ಮಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ತೇ ಏವಂಭೂತಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಮಾರಸ್ಸ ಪಾಸಸಙ್ಖಾತೇನ ಯೋಗೇನ ಯುತ್ತಾ ಬದ್ಧಾ। ರಾಗೋ ಹಿ ಮಾರಯೋಗೋ ಮಾರಪಾಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ –

“ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರೋ ಪಾಸೋ, ಯ್ವಾಯಂ ಚರತಿ ಮಾನಸೋ।
ತೇನ ತಂ ಬಾಧಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ನ ಮೇ ಸಮಣ ಮೋಕ್ಖಸೀ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೧; ಮಹಾವ॰ ೩೩)।

ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಅನುಪದ್ದುತತ್ತಾ ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅರಹತ್ತಞ್ಚ, ತಸ್ಸ ಅನಧಿಗಮೇನ **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಿನೋ**। ಉಪರೂಪರಿ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಜನನತೋ **ಜನಾ,** ಪಾಣಿನೋ। ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತಾ ವಿಸತ್ತಾತಿ **ಸತ್ತಾ**।

"ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ।
ಅಬ್ಭೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನಾ, ಸಂಸಾರೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ -

ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ **ಸಂಸಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ,** ತತೋ ನ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ತಣ್ಹಾಯೋಗಯುತ್ತತ್ತಾ । **ಜಾತಿಮರಣಗಾಮಿನೋ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜನನಮರಣಸ್ಸೇವ ಉಪಗಮನಸೀಲಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇ ಚ ತಣ್ಹಂ ಪಹನ್ತ್ವಾನಾ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ಸಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾವ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಮಾರಧೇಯ್ಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೫೯. ದಸಮಸ್ಸ ಕಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ? ಏಕದಿವಸಂ ಕಿರ ಸತ್ಥಾ ಸೇಕ್ಖಬಹುಲಾಯ ಪರಿಸಾಯ ಪರಿವುತೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ತೇಸಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಉಪರಿ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಜನೇತುಂ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಂ ಥೋಮೇನ್ತೋ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅಭಾಸಿ। ತತ್ಥ **ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮಾ**ತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ** ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ। **ಮಾರಧೇಯ್ಯಂ** ಮಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠಾನಂ। **ಆದಿಚ್ಚೋವ** ಯಥಾ ಆದಿಚ್ಚೋ ಅಬ್ಭಾದಿಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಇದ್ಧಿಯಾ ಆನುಭಾವೇನ ತೇಜಸಾತಿ ತೀಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ನಭಂ ಅಬ್ಭುಸ್ಸಕ್ಕಮಾನೋ ಸಬ್ಬಂ ಆಕಾಸಗತಂ ತಮಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ವಿಧಮಿತ್ವಾ **ವಿರೋಚತಿ,** ಓಭಾಸತಿ, ತಪತಿ; ಏವಮೇವ ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು ತೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಬ್ಬುಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತೋ ಮಾರಧೇಯ್ಯಸಙ್ಖಾತಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ವಿರೋಚತೀತಿ।

ಅಸೇಕ್ಖೇನಾತಿ ಏತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಾಸು ಜಾತಾತಿ ಸೇಕ್ಖಾ, ಸತ್ತನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಏತೇತಿ ವಾ ಸೇಕ್ಖಾ, ಅಪರಿಯೋಸಿತಸಿಕ್ಖತ್ತಾ ಸಯಮೇವ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ವಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲತ್ತಯಧಮ್ಮಾ ಚ। ಅಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ ಪನ ಉಪರಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಭಾವೇನ ನ ಸೇಕ್ಖಾತಿ **ಅಸೇಕ್ಖಾ**। ಯತ್ಥ ಹಿ ಸೇಕ್ಖಭಾವಾಸಙ್ಕಾ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥಾಯಂ ಪಟಿಸೇಧೋತಿ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೇಸು ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾವಾನಾಪತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾ ಹಿ ಸಿಕ್ಖಾ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಪರಿಸುದ್ಧಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಮ್ಪಿ ಅನುಪಗಮನತೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಸಿಕ್ಖಾತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಾ, ಅಟ್ಠಸುಪಿ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ವಿಜ್ಜನ್ತಿ; ತಸ್ಮಾ ಚತುಮಗ್ಗಹೇಟ್ಠಿಮಫಲತ್ತಯಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಅರಹತ್ತಫಲಧಮ್ಮಾಪಿ "ತಾಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಜಾತಾ"ತಿ ಚ, ತಂಸಿಕ್ಖಾಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅರಹತೋ ಇತರೇಸಂ ವಿಯ ಸೇಕ್ಖತ್ತೇ ಸತಿ "ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಏತೇ"ತಿ ಚ "ಸಿಕ್ಖಾ ಸೀಲಂ ಏತೇಸ"ನ್ತಿ ಚ ಸೇಕ್ಖಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾ ಸಿಯುನ್ತಿ ತದಾಸಙ್ಕಾನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಅಸೇಕ್ಖಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸೇಕ್ಖಭಾವಪ್ಪಟಿಸೇಧಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಹಿ ಸಿಕ್ಖಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ನ ಸಿಕ್ಖಾಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಕೇವಲಂ ಸಿಕ್ಖಾಫಲಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾ ನ ಸಿಕ್ಖಾವಚನಂ ಅರಹನ್ತಿ, ನಾಪಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸೇಕ್ಖವಚನಂ, ನ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖನಸೀಲಾ। "ಸಿಕ್ಖಾಸು ಜಾತಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿಅತ್ಥೇಹಿ ಅಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲೇಸು ಪನ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಿಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಸಿಕ್ಖಾಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಸಿಕ್ಖಾವಚನಂ ಅರಹನ್ತಿ, ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಚ ಸೇಕ್ಖವಚನಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಚ ಸಿಕ್ಖನಸೀಲಾ। ಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ಸೇಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವ।

ಅಥ ವಾ ಸೇಕ್ಖಾತಿ ಅಪರಿಯೋಸಿತಸಿಕ್ಖಾನಂ ವಚನನ್ತಿ, ಅಸೇಕ್ಖಾತಿ ಪದಂ ಪರಿಯೋಸಿತಸಿಕ್ಖಾನಂ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ನ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾವಾಪತ್ತಿ। ವುಡ್ಢಿಪ್ಪತ್ತಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಚ ಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇಸು ಏವ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವುಡ್ಢಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ

ಅಸೇಕ್ಖತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ವುಡ್ಢಿಪ್ಪತ್ತಾ। ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಚ ಅತ್ಥೇಹಿ ಸೇಕ್ಖಾತಿ ಕತ್ವಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಆಪನ್ನಾತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ಸದಿಸೇಸು ತಬ್ಬೋಹಾರತೋ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗತೋ ಹಿ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಂ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪರಿಞ್ಞಾದಿಕಿಚ್ಚಕರಣಂ ವಿಪಾಕಭಾವಞ್ಚ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಏವ ಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ ಅರಹತ್ತಫಲಭಾವಂ ಆಪನ್ನಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಕುಸಲಸುಖತೋ ಚ ವಿಪಾಕಸುಖಂ ಸನ್ತತರತಾಯ ಪಣೀತತರನ್ತಿ ವುಡ್ಢಿಪ್ಪತ್ತಾವ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತೀತಿ “ಅಸೇಕ್ಖಾ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ತೇ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇ ಖನ್ಧವಸೇನ ಇಧ ತಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಆನುಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಭಗವಾ “**ಅಸೇಕ್ಖೇನ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸೀಲ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ। **ಖನ್ಧ**ಸದ್ದೋ ಪನ ರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ರುಳ್ಹಿಯಂ ಗುಣೇತಿ ಬಹೂಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಟ್ಠಪ್ಪಯೋಗೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಮಹಾಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೫೧; ೬.೩೭) ರಾಸಿಮ್ಹಿ ಆಗತೋ। “ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಕ್ಖನ್ಧಂ ಗಙ್ಗಾಯ ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧) ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। “ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸಂ ಹದಯಂ ಪಣ್ಡರಂ ಮನೋ ಮನಾಯತನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩, ೬೫) ರುಳ್ಹಿಯಂ। “ನ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಅರಿಯೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೀಹಿ ಚ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಖನ್ಧೇಹಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨) ಗುಣೇ। ಇಧಾಪಿ ಗುಣೇಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಸೇಕ್ಖೇನ ಸೀಲಸಙ್ಖಾತೇನ ಗುಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ। ಸಮಾದಹತಿ ಏತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಸಮಾದಹತಿ, ಸಮಾಧಾನಮೇವ ವಾತಿ **ಸಮಾಧಿ**। ಪಕಾರೇಹಿ ಜಾನಾತಿ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾ**। ಸೀಲಮೇವ ಖನ್ಧೋ **ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಫಲಭೂತಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಚ ಸಭಾವೇನೇವ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ, ತಥಾ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ। ತದುಪಕಾರಕತೋ ಪನ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸಮ್ಮಾಸತಿಯೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಥಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ತದುಪಕಾರಕತೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲಧಮ್ಮಾ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಸ ಏತೇ ಸುಭಾವಿತಾತಿ ಯೇನ ಅರಹತಾ ಏತೇ ಸೀಲಾದಯೋ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ಸುಭಾವಿತಾ ಸುಟ್ಠು ವಡ್ಢಿತಾ, ಸೋ ಆದಿಚ್ಚೋವ ವಿರೋಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। “ಯಸ್ಸ ಚೇತೇ”ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಚ ಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗೇ ಪಠಮಸುತ್ತೇ ವಟ್ಟಂ, ಪರಿಯೋಸಾನಸುತ್ತೇ ವಿವಟ್ಟಂ, ಇತರೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೦. ದುತಿಯವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಪುಜ್ಜಭವಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಪುನನ್ತೀತಿ ವಾ ಪುಞ್ಞಾನಿ, ಪುಞ್ಞಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತ್ತಬ್ಬತೋ ಕಿರಿಯಾ ಚಾತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾ। ತಾ ಏವ ಚ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಆನಿಸಂಸಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ। **ದಾನಮಯ**ನ್ತಿ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲಸ್ಸ ಅನುಗ್ಗಹವಸೇನ ಪೂಜಾವಸೇನ ವಾ ಅತ್ತನೋ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪರೇಸಂ ಪರಿಚ್ಚಾಗಚೇತನಾ ದೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ ದಾನಂ, ದಾನಮೇವ ದಾನಮಯಂ।

ಚೀವರಾದೀಸು ಹಿ ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅನ್ನಾದೀಸು ವಾ ದಸಸು ದಾನವತ್ಥೂಸು ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ತಂ ತಂ ದೇನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪರಿಚ್ಚಾಗಕಾಲೇ ಪಚ್ಛಾ ಸೋಮನಸ್ಸಚಿತ್ತೇನ ಅನುಸ್ಸರಣೇ ಚಾತಿ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ಪವತ್ತಚೇತನಾ ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ।

ಸೀಲಮಯನ್ತಿ ನಿಚ್ಚಸೀಲಉಪೋಸಥನಿಯಮಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಚ, ಅಟ್ಠ, ದಸ ವಾ ಸೀಲಾನಿ ಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸ ಸೀಲಪೂರಣತ್ಥಂ ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ವಿಹಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜನ್ತಸ್ಸ ಮನೋರಥಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ "ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವತಮ್ಹಿ ಸಾಧು ಸುಟ್ಠೂ"ತಿ ಆವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಯ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯ ಚೀವರಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಸತಿಯಾ ಆಪಾಥಗತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದೀನಿ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ವೀರಿಯೇನ ಆಜೀವಂ ಸೋಧೇನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ ಸೀಲತೀತಿ ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ।

ತಥಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ವುತ್ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇನ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಸೋತಂ, ಘಾನಂ, ಜಿವ್ಹಂ, ಕಾಯಂ, ಮನಂ। ರೂಪೇ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮೇ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ…ಪೇ॰… ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಂ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಂ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನಂ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನಂ। ರೂಪಸಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಂ। ಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಯಾ ಚೇತನಾ, ಯಾ ಚ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಅಟ್ಠತಿಂಸಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತಾ ಝಾನಚೇತನಾ, ಯಾ ಚ ಅನವಜ್ಜೇಸು ಕಮ್ಮಾಯತನಸಿಪ್ಪಾಯತನವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನೇಸು ಪರಿಚಯಮನಸಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ, ಸಬ್ಬಾ ಭಾವೇತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಭಾವನಾಮಯಂ** ವುತ್ತನಯೇನ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಚಾತಿ।

ಏಕಮೇಕಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಥಾರಹಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕಾಯೇನ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ, ತದತ್ಥಂ ವಾಚಂ ನಿಚ್ಛಾರೇನ್ತಸ್ಸ ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಕಾಯಙ್ಗಂ ವಾಚಙ್ಗಞ್ಚ ಅಚೋಪೇತ್ವಾ ಮನಸಾ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ಅನ್ನಾದೀನಿ ದೇನ್ತಸ್ಸ ಚಾಪಿ "ಅನ್ನದಾನಾದೀನಿ ದೇಮೀ"ತಿ ವಾ ದಾನಪಾರಮಿಂ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ವಾ ದಾನಕಾಲೇ ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಹೋತಿ। ವತ್ತಸೀಸೇ ಠತ್ವಾ ದದತೋ ಸೀಲಮಯಂ, ಖಯತೋ ವಯತೋ ಕಮ್ಮತೋ ಸಮ್ಮಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ದದತೋ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಹೋತಿ।

ಅಪರಾನಿಪಿ ಸತ್ತ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ - ಅಪಚಿತಿಸಹಗತಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಸಹಗತಂ ಪತ್ತಿಅನುಪ್ಪದಾನಂ ಅಬ್ಭನುಮೋದನಂ ದೇಸನಾಮಯಂ ಸವನಮಯಂ ದಿಟ್ಠಿಜುಗತಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂತಿ। ಸರಣಗಮನಮ್ಪಿ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಜುಗತೇನೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ತತ್ಥ ವುಡ್ಢತರಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಚ್ಚುಗ್ಗಮನಪತ್ತಚೀವರಪಟಿಗ್ಗಹಣಾಭಿವಾದನಮಗ್ಗಸಮ್ಪದಾನಾದಿವಸೇನ **ಅಪಚಾಯನಸಹಗತಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುಡ್ಢತರಾನಂ ವತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿಕರಣವಸೇನ, ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಟ್ಠಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ದಿಸ್ವಾ ಪತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಾಮೇ ಭಿಕ್ಖಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಉಪಸಂಹರಣವಸೇನ "ಗಚ್ಛ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪತ್ತಂ ಆಹರಾ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ವೇಗೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಪತ್ತಾಹರಣಾದಿವಸೇನ ಚ **ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಸಹಗತಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯೇ ದತ್ವಾ ಪುಪ್ಫಗನ್ಧಾದೀಹಿ ರತನತ್ತಯಸ್ಸ ಪೂಜಂ ಕತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ತಾದಿಸಂ ಪುಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಪತ್ತಿ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಣಾಮವಸೇನ **ಪತ್ತಿಅನುಪ್ಪದಾನಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಪರೇಹಿ ದಿನ್ನಾಯ ಪತ್ತಿಯಾ ಕೇವಲಂ ವಾ ಪರೇಹಿ ಕತಂ ಪುಞ್ಞಂ "ಸಾಧು, ಸುಟ್ಠೂ"ತಿ ಅನುಮೋದನವಸೇನ **ಅಬ್ಭನುಮೋದನಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅತ್ತನೋ ಪಗುಣಧಮ್ಮಂ ಅಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತೋ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪರೇಸಂ ದೇಸೇತಿ - ಇದಂ **ದೇಸನಾಮಯಂ** ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಏಕೋ "ಏವಂ ಮಂ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋತಿ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಇಚ್ಛಾಯ ಠತ್ವಾ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ತಂ ನ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತಿ। "ಅದ್ಧಾ ಅಯಂ ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಾನಂ

ಪಟಿಪಜ್ಜನೂಪಾಯೋ"ತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪುರೇಚಾರಿಕಹಿತಫರಣೇನ ಮುದುಚಿತ್ತೇನ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಾತಿ, ಇದಂ **ಸವನಮಯಂ** ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನೇಕೋ "ಇತಿ ಮಂ ಸದ್ಧೋತಿ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಸುಣಾತಿ, ತಂ ನ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತಿ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುಗಮನಂ **ದಿಟ್ಠಿಜುಗತಂ,** "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಸ್ಸ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇದಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಾ ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ ವಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮ್ಪಿ ಉಜುಕರಣಕಾಲೇ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಪರೇ ಪನಾಹು "ವಿಜಾನನಪಜಾನನವಸೇನ ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿ ಕುಸಲಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣಾದಿ ಚ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ । ತತ್ಥ ಕುಸಲೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಞಾಣಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದೇಪಿ ಅತ್ತನಾ ಕತಪುಞ್ಞಾನುಸ್ಸರಣವಣ್ಣಾರಹವಣ್ಣನಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮಪಥಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ । ಇತರಂ ಪನ ದಿಟ್ಠಿಜುಗತಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ನಿಯಮಲಕ್ಖಣಂ। ಯಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುಭಾವೇನೇವ ತಂ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತಿ।

ಇಮೇಸಂ ಪನ ಸತ್ತನ್ನಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ಪುರಿಮೇಹಿ ತೀಹಿ ದಾನಮಯಾದೀಹಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅಪಚಾಯನವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾನಿ ಸೀಲಮಯೇ, ಪತ್ತಿಅನುಪ್ಪದಾನಅಬ್ಭನುಮೋದನಾನಿ ದಾನಮಯೇ, ಧಮ್ಮದೇಸನಾಸವನಾನಿ ಭಾವನಾಮಯೇ, ದಿಟ್ಠಿಜುಗತಂ ತೀಸುಪಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

> "ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ದಾನಮಯಂ...ಪೇ॰... ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೬)।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾನಂ ವಸೇನ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ಪವತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಗುಣಂ ಧಮ್ಮಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಏಕಚ್ಚೇ ಅನುಸನ್ಧಿಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ಪಗುಣಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನಾಪಿ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತತಿ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಪನ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಚೇತನಾನಂ ವಸೇನ ಭಾವನಾಮಯಮೇವ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಹೋತಿ, ನ ಇತರಾನಿ। ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಚಕ್ಖುಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೧. ದುತಿಯೇ **ಚಕ್ಖೂನೀ**ತಿ ಚಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಚಕ್ಖೂನಿ, ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಾನಿ ವಿಯ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖೂನಿ। ಕಿಮಿದಂ ಚಕ್ಖನಂ ನಾಮ? ಅಸ್ಸಾದನಂ, ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ "ಮಧುಂ ಚಕ್ಖತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಚಕ್ಖತೀ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಚ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವನ್ತಾನಿ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಾನಿ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚಕ್ಖನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖೂನಿ। ತಾನಿ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದ್ವೇ ಚಕ್ಖೂನಿ - ಞಾಣಚಕ್ಖು, ಮಂಸಚಕ್ಖು ಚಾತಿ। ತೇಸು **ಮಂಸಚಕ್ಖು** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಞಾಣಚಕ್ಖು** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು, ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖೂತಿ ಇಧ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ**ತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಂ। ದೇವತಾನಞ್ಹಿ ಸುಚರಿತಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹರುಹಿರಾದೀಹಿ ಅಪಲಿಬುದ್ಧಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತತಾಯ ದೂರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥಂ ದಿಬ್ಬಂ ಪಸಾದಚಕ್ಖು ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚಾಪಿ ವೀರಿಯಭಾವನಾಬಲನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಞಾಣಚಕ್ಖು ತಾದಿಸಮೇವಾತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಂ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಆಲೋಕಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಮಹಾಜುತಿಕತ್ತಾ। ತಿರೋಕುಟ್ಟಾದಿಗತರೂಪದಸ್ಸನೇನ ಮಹಾಗತಿಕತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸದ್ದಸತ್ಥಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ಚಕ್ಖುಮಿವಾತಿಪಿ ಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಚಕ್ಖು ಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು।

ಪಜಾನಾತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾ**। ಕಿಂ ಪಜಾನಾತಿ? ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿನಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಪಜಾನಾತೀತಿ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಪಜಾನಾತಿ? ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೯)।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಪಞ್ಞಾಪನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾ। ಕಿನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ? ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ, ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ, ಅನತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಯಥಾಸಭಾವಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾ, ಅಕ್ಖಲಿತಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾ ವಾ ಕುಸಲಿಸ್ಸಾಸಖಿತ್ತಉಸುಪಟಿವೇಧೋ ವಿಯ, ವಿಸಯೋಭಾಸನರಸಾ ಪದೀಪೋ ವಿಯ, ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಅರಞ್ಞಗತಸುದೇಸಕೋ ವಿಯ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾ ಪಞ್ಞಾ ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ **ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖೂ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೫)।

ಏತೇಸು ಚ ಮಂಸಚಕ್ಖು ಪರಿತ್ತಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಮಹಗ್ಗತಂ, ಇತರಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಮಂಸಚಕ್ಖು ರೂಪಂ, ಇತರಾನಿ ಅರೂಪಾನಿ। ಮಂಸಚಕ್ಖು ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಚ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಸಾಸವಾನಿ ರೂಪವಿಸಯಾನಿ, ಇತರಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಅನಾಸವಂ ಚತುಸಚ್ಚವಿಸಯಂ। ಮಂಸಚಕ್ಖು ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ತಥಾ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು। ಮಂಸಚಕ್ಖು ಕಾಮಾವಚರಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ರೂಪಾವಚರಂ, ಇತರಂ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ ವಿಭಾಗಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಅನುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಭಾವತೋ ಅನುತ್ತರಂ। **ಅಕ್ಖಾಸಿ ಪುರಿಸುತ್ತಮೋ**ತಿ ಪುರಿಸಾನಂ ಉತ್ತಮೋ ಅಗ್ಗೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ದೇಸೇಸಿ। **ಉಪ್ಪಾದೋ**ತಿ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। **ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಉಪಾಯೋ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಕಾರಣಂ। ಪಕತಿಚಕ್ಖುಮತೋ ಏವ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಕಸಿಣಾಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಂ, ಸೋ ಚ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲೇ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತೇನ ವಿನಾ ನತ್ಥೀತಿ। **ಯತೋ**ತಿ ಯದಾ। **ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ಅನುತ್ತರ**"ನ್ತಿ। **ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಭಾವನಾಯ ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ಪಮುಚ್ಚತಿ ಪರಿಮುಚ್ಚತೀತಿ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಇನ್ದ್ರಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೨. ತತಿಯೇ **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಯಾನಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಸು ಇಸ್ಸರಾ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ತೇಹಿ ಅನುವತ್ತಿತಬ್ಬಾನಿ, ತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಾಮ। ಅಪಿಚ ಇನ್ದೋ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರೋ ಪರಮೇನ ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ತೇನ ಇನ್ದೇನ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಪರೇಸಞ್ಚ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ದೇಸಿತತ್ತಾ ವಿಹಿತತ್ತಾ ಗೋಚರಭಾವನಾಸೇವನಾಹಿ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಇನ್ದಂ ವಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಂ, ತಸ್ಸ ಲಿಙ್ಗಾನೀತಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ "ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನಞ್ಞಾತಂ ಅನಧಿಗತಂ ಅಮತಪದಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಮೇವ ವಾ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಇಮಿನಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಆಜಾನನಇನ್ದ್ರಿಯಂ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಆಜಾನಾತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ದಿಟ್ಠಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಜಾನಾತೀತಿ ಅಞ್ಞಾ। ಯಥೇವ ಹಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ತಥೇವ ಅಯಮ್ಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅಞ್ಞಾ ಚ ಸಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಾತಿ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಆಜಾನನಟ್ಠೇನೇವ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಛಸು ಠಾನೇಸು ಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ನಿಟ್ಠಿತಞಾಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಚತುತ್ಥಫಲವಸೇನ ಏಕಟ್ಠಾನಿಕಾನಿ, ಇತರಂ ಇತರಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ಛಟ್ಠಾನಿಕನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಿಕ್ಖಮಾನಸ್ಸಾತಿ** ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದಯೋ ಸಿಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ। **ಉಜುಮಗ್ಗಾನುಸಾರಿನೋತಿ** ಉಜುಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಅನ್ತದ್ವಯವಿವಜ್ಜಿತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣತೋ ಉಜುಮಗ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ, ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಮಗ್ಗೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖಯಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸಾನಂ ಖೇಪನತೋ ಖಯಸಙ್ಖಾತೇ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ ಪಠಮಂ ಪುರೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ತತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅನನ್ತರಾತಿ** ತತೋ ಮಗ್ಗಞಾಣತೋ ಅನನ್ತರಾ ಅರಹತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ ವಾ **ಉಜುಮಗ್ಗಾನುಸಾರಿನೋತಿ** ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಾದಿಕೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಸ್ಸ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾನನ್ತರಂ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಖೇಪನತೋ ಖಯಸ್ಮಿಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಠಮಂ ಞಾಣಂ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ತತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅನನ್ತರಾತಿ** ತತೋ ಪಠಮಞಾಣತೋ ಅನನ್ತರಾ ಅನನ್ತರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾ ಅಞ್ಞಾ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ತತೋ ಅಞ್ಞಾ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಪಚ್ಛಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಾನನ್ತರಾ ಅರಹತ್ತಫಲೇನ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ। **ಞಾಣಂ ವೇ ಹೋತಿ ತಾದಿನೋತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಉತ್ತರಕಾಲೇ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾದೀಸು ತಾದಿಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಥಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ “**ಅಕುಪ್ಪಾ ಮೇ ವಿಮುತ್ತೀ**”ತಿ। ತಸ್ಸ ಅಕುಪ್ಪಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ “**ಭವಸಂಯೋಜನಕ್ಖಯಾ**”ತಿ।

ಇದಾನಿ ತಾದಿಸಂ ಖೀಣಾಸವಂ ಥೋಮೇನ್ತೋ “**ಸ ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋ**”ತಿ ತತಿಯಂ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಸುದ್ಧೇಹಿಪಿ ವಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೇಹಿ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ, ತತೋ ಏವ ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ಸುಟ್ಠು ವೂಪಸನ್ತೇಹಿ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ತೇನಾಹ “**ಸನ್ತೋ**”ತಿ, ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹವೂಪಸಮೇನ ಉಪಸನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸನ್ತಿಪದೇ ರತೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅಭಿರತೋ ಅಧಿಮುತ್ತೋ। ಏತ್ಥ ಚ “ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋ”ತಿ ಏತೇನ ಭಾವಿತಮಗ್ಗತಾ, ಪರಿಞ್ಞಾತಕ್ಖನ್ಧತಾ ಚಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತಾ। “ಸನ್ತೋ”ತಿ ಏತೇನ ಪಹೀನಕಿಲೇಸತಾ, “ಸನ್ತಿಪದೇ ರತೋ”ತಿ ಏತೇನ ಸಚ್ಛಿಕತನಿರೋಧತಾತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅದ್ಧಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೩. ಚತುತ್ಥೇ **ಅದ್ಧಾತಿ** ಕಾಲಾ। **ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾತಿಆದೀಸು** ದ್ವೇ ಪರಿಯಾಯಾ - ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೋ, ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೋ ಚ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ, ಚುತಿತೋ ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ, ಸಹ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಹಿ ತದನನ್ತರಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ। ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಠಿತಿ, ಭಙ್ಗೋತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಖಣೇ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಧಮ್ಮಾ ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ, ತಯೋಪಿ ಖಣೇ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾ ಅನಾಗತೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ, ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಅಯಞ್ಹಿ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೋ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಸಮಯಖಣವಸೇನ ಚತುಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಸು ಅದ್ಧಾವಿಭಾಗೋ ವುತ್ತೋ। ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಸಭಾಗಾ ಏಕಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ, ಏಕಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವಸೇನ

ವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಸಭಾಗಉತುಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಅತೀತಾ ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಚಿತ್ತಜಾ ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಏಕಸಮಾಪತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಭೇದೋ ನತ್ಥಿ, ತೇಸಂಯೇವ ಪನ ಉತುಆಹಾರಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ ತಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮಯವಸೇನ ಏಕಮುಹುತ್ತಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಾಯನ್ಹರತ್ತಿದಿವಾದೀಸು ಸಮಯೇಸು ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ತಂತಂಸಮಯೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಅಯಂ ತಾವ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ನಯೋ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಖಣವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಕ್ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಅಪಿಚ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಹೇತುಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಾ ಅತೀತಾ, ನಿಟ್ಠಿತಹೇತುಕಿಚ್ಚಾ ಅನಿಟ್ಠಿತಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ಉಭಯಕಿಚ್ಚಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾ ಅನಾಗತಾ। ಅತ್ತನೋ ವಾ ಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಖಣಾದಿಕಥಾವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾ, ಸೇಸಾ ಪರಿಯಾಯಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದೋ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೋತಿ, ನ ಕಾಲಸ್ಸ। ಅತೀತಾದಿಭೇದೇ ಪನ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಕಾಲೋ ಇಧ ತೇನೇವ ವೋಹಾರೇನ ಅತೀತೋತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಕ್ಖಾಯತಿ, ಕಥೀಯತಿ, ಪಞ್ಞಾಪೀಯತೀತಿ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಂ, ಕಥಾವತ್ಥು, ಅತ್ಥತೋ ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

“ಅತೀತಂ ವಾ ಅದ್ಧಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಕಥಂ ಕಥೇಯ್ಯ, ಅನಾಗತಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಅದ್ಧಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಕಥಂ ಕಥೇಯ್ಯಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫)।

ತಥಾ –

“ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ರೂಪಂ ಅತೀತಂ ನಿರುದ್ಧಂ ವಿಪರಿಣತಂ, ‘ಅಹೋಸೀ’ತಿ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ, ‘ಅಹೋಸೀ’ತಿ ತಸ್ಸ ಸಮಞ್ಞಾ, ‘ಅಹೋಸೀ’ತಿ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿ; ನ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ ಅತ್ಥೀತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೨) –

ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ನಿರುತ್ತಿಪಥಸುತ್ತೇನಪಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಕಥಾವತ್ಥುಭಾವೇನ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಸಙ್ಖಾತೇ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಅಹನ್ತಿ ಚ ಮಮನ್ತಿ ಚ ದೇವೋತಿ ಚ ಮನುಸ್ಸೋತಿ ಚ ಇತ್ಥೀತಿ ಚ ಪುರಿಸೋತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಪವತ್ತಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಸಞ್ಞಿನೋ, ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಸತ್ತಪುಗ್ಗಲಾದಿಸಞ್ಞಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಸ್ಮಿಂ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಾಹವಸೇನ **ಪತಿಟ್ಠಿತಾ,** ರಾಗಾದಿವಸೇನ ವಾ ಅಟ್ಠಹಾಕಾರೇಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। ರತ್ತೋ ಹಿ ರಾಗವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ, ದುಟ್ಠೋ ದೋಸವಸೇನ, ಮೂಳ್ಹೋ ಮೋಹವಸೇನ, ಪರಾಮಟ್ಠೋ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ, ಥಾಮಗತೋ ಅನುಸಯವಸೇನ, ವಿನಿಬದ್ಧೋ ಮಾನವಸೇನ, ಅನಿಟ್ಠಙ್ಗತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಸೇನ, ವಿಕ್ಖೇಪಗತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ ತಂ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಅಪರಿಜಾನಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಪರಿಜಾನನಹೇತು। **ಯೋಗಮಾಯನ್ತಿ ಮಚ್ಚುನೋ**ತಿ ಮರಣಸ್ಸ ಯೋಗಂ ತೇನ ಸಂಯೋಗಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ವಿಸಂಯೋಗನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಥ ವಾ **ಯೋಗ**ನ್ತಿ ಉಪಾಯಂ, ತೇನ ಯೋಜಿತಂ ಪಸಾರಿತಂ ಮಾರಸೇನಟ್ಠಾನಿಯಂ ಅನತ್ಥಜಾಲಂ ಕಿಲೇಸಜಾಲಞ್ಚ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ –

“ನ ಹಿ ನೋ ಸಙ್ಗರಂ ತೇನ, ಮಹಾಸೇನೇನ ಮಚ್ಚುನಾ”ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೨; ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೨೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೦೩)।

ಏತ್ತಾವತಾ ವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಞ್ಚ ಪರಿಞ್ಞಾಯಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕೇ, ತೇನ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಪರಿಜಾನನೇನ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ವಕ್ಖಮಾನಮೇವ ವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತಿ। **ಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನಿತ್ವಾ, ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ। **ಅಕ್ಖಾತಾರಂ ನ ಮಞ್ಞತೀತಿ** ಸಬ್ಬಸೋ ಮಞ್ಞನಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ಖೀಣಾಸವೋ ಅಕ್ಖಾತಾರಂ ನ ಮಞ್ಞತಿ, ಕಾರಕಾದಿಸಭಾವಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತಾನಂ ನ ಪಚ್ಚೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಫುಟ್ಠೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಮನಸಾ, ಸನ್ತಿಪದಮನುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತವಿಮುತ್ತತ್ತಾ “ವಿಮೋಕ್ಖೋ”ತಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪವೂಪಸಮನಟ್ಠಾನತಾಯ “ಸನ್ತಿಪದ”ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೋ ಫುಟ್ಠೋ ಫುಸಿತೋ ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಕ್ಖಾತಾರಂ ನ ಮಞ್ಞತೀತಿ। ಅಥ ವಾ “ಪರಿಞ್ಞಾಯಾ”ತಿ ಪದೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯಞ್ಚ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ “ಫುಟ್ಠೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಮನಸಾ, ಸನ್ತಿಪದಮನುತ್ತರ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗನಿರೋಧಾನಂ ಭಾವನಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯಂ ವದತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ **ವಿಮೋಕ್ಖೋ,** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಪನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತೇನ ಫುಟ್ಠೋ ಫುಸಿತೋ ಭಾವಿತೋ, ತೇನೇವ ಅನುತ್ತರಂ ಸನ್ತಿಪದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಫುಟ್ಠಂ ಫುಸಿತಂ ಸಚ್ಛಿಕತನ್ತಿ।

ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯನಿಮಿತ್ತಂ ವಿವಿಧಾಹಿ ವಿಪತ್ತೀಹಿ ಉಪದ್ದುತೇ ಲೋಕೇ ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸತಾಯ ತತೋ ಸುಪರಿಮುತ್ತೋ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಪರಿಞ್ಞಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸಙ್ಖಾಯ ಸೇವೀತಿ** ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚೀವರಾದಿಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಖಾಯ ಪರಿತುಲೇತ್ವಾವ ಸೇವನಸೀಲೋ, ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮತ್ತಾ ಚ ಆಪಾಥಗತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಸಯಂ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಸಙ್ಖಾಯ ಸೇವನಸೀಲೋ। **ಧಮ್ಮಟ್ಠೋತಿ** ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೇ ಏವ ವಾ ಠಿತೋ। **ವೇದಗೂತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪಾರಙ್ಗತತ್ತಾ ವೇದಗೂ। ಏವಂಗುಣೋ ಅರಹಾ ಭವಾದೀಸು ಕತ್ಥಚಿ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಾವತೋ ಮನುಸ್ಸದೇವಾತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ನ ಉಪೇತಿ, ಅಪಞ್ಞತ್ತಿಕಭಾವಮೇವ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ದುಚ್ಚರಿತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೪. ಪಞ್ಚಮೇ ದುಟ್ಠು ಚರಿತಾನಿ, ದುಟ್ಠಾನಿ ವಾ ಚರಿತಾನಿ **ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ**। ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ । ಇಮಾನಿ ಚ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಾನಿ ಕಮ್ಮಪಥೇಹಿ ವಾ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ತಾವ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ, ವಚೀದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ, ಉಭಯತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಕಥಾ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ ಪನ ತಿಸ್ಸೋ ಚೇತನಾ ಕಾಯದ್ವಾರೇಪಿ, ವಚೀದ್ವಾರೇಪಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ, ತಥಾ ಚತಸ್ಸೋ ಮುಸಾವಾದಾದಿಚೇತನಾ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ, ಅಭಿಜ್ಝಾ, ಬ್ಯಾಪಾದೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ ತಯೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಅಯಂ ಕಮ್ಮಪಥಕಥಾ।

ಗಾಥಾಯಂ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತೋಯೇವ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಭಾವೇನ ವುತ್ತೋತಿ ತದಞ್ಞಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತುಂ **“ಯಞ್ಚಞ್ಞಂ ದೋಸಸಞ್ಹಿತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ದೋಸಸಞ್ಹಿತನ್ತಿ** ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಸಂಹಿತಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸುಚರಿತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೫. ಛಟ್ಠೇ ಸುಟ್ಠು ಚರಿತಾನಿ, ಸುನ್ದರಾನಿ ವಾ ಚರಿತಾನಿ **ಸುಚರಿತಾನಿ**। ಕಾಯೇನ ಸುಚರಿತಂ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತಂ ಸುಚರಿತಂ **ಕಾಯಸುಚರಿತಂ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಧಾಪಿ ಪನ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ, ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ಚಾತಿ ದುವಿಧಾ ಕಥಾ। ತತ್ಥ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪಣ್ಣತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ, ವಚೀದ್ವಾರೇ ಪಣ್ಣತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ವಚೀಸುಚರಿತಂ, ಉಭಯತ್ಥ ಪಣ್ಣತ್ತಸ್ಸ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಮನೋಸುಚರಿತನ್ತಿ ಅಯಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಕಥಾ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ಪನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತಿಸ್ಸೋ ಚೇತನಾಪಿ ವಿರತಿಯೋಪಿ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ, ಮುಸಾವಾದಾದೀಹಿ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಚತಸ್ಸೋ ಚೇತನಾಪಿ ವಿರತಿಯೋಪಿ ವಚೀಸುಚರಿತಂ, ಅನಭಿಜ್ಝಾ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿ ತಯೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಮನೋಸುಚರಿತನ್ತಿ ಅಯಂ ಕಮ್ಮಪಥಕಥಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸೋಚೇಯ್ಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೬. ಸತ್ತಮೇ **ಸೋಚೇಯ್ಯಾನೀ**ತಿ ಸುಚಿಭಾವಾ। **ಕಾಯಸೋಚೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ, ವಚೀಮನೋಸೋಚೇಯ್ಯಾನಿಪಿ ವಚೀಮನೋಸುಚರಿತಾನೇವ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕಾಯಸೋಚೇಯ್ಯಂ? ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ"ತಿಆದಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೧-೧೨೨)।

ಗಾಥಾಯಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಹೀನಸಬ್ಬಕಾಯದುಚ್ಚರಿತತ್ತಾ ಕಾಯೇನ ಸುಚೀತಿ **ಕಾಯಸುಚಿ**। **ಸೋಚೇಯ್ಯಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಕಿಲೇಸತ್ತಾ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ಸೋಚೇಯ್ಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪೇತಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಮೋನೇಯ್ಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೭. ಅಟ್ಠಮೇ **ಮೋನೇಯ್ಯಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಂ ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಞ್ಚ ಮುನಾತೀತಿ ಮುನಿ, ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ ಅರಹಾ ಚ। ಇಧ ಪನ ಅರಹಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಮುನಿನೋ ಭಾವಾತಿ **ಮೋನೇಯ್ಯಾನಿ,** ಅರಹತೋ ಕಾಯವಚೀಮನೋಸಮಾಚಾರಾ।

ಅಥ ವಾ ಮುನಿಭಾವಕರಾ ಮೋನೇಯ್ಯಪಟಿಪದಾಧಮ್ಮಾ ಮೋನೇಯ್ಯಾನಿ। ತೇಸಮಯಂ ವಿತ್ಥಾರೋ –

> "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ? ತಿವಿಧಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ, ತಿವಿಧಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ, ಕಾಯಾರಮ್ಮಣೇ ಞಾಣಂ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ, ಕಾಯಪರಿಞ್ಞಾ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ, ಪರಿಞ್ಞಾಸಹಗತೋ ಮಗ್ಗೋ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ, ಕಾಯಸ್ಮಿಂ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಂ।
>
> "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವಚೀಮೋನೇಯ್ಯಂ? ಚತುಬ್ಬಿಧವಚೀದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ವಚೀಮೋನೇಯ್ಯಂ, ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ, ವಾಚಾರಮ್ಮಣೇ ಞಾಣಂ, ವಾಚಾಪರಿಞ್ಞಾ, ಪರಿಞ್ಞಾಸಹಗತೋ ಮಗ್ಗೋ, ವಾಚಾಯ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿ ವಚೀಮೋನೇಯ್ಯಂ।

“ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಮನೋಮೋನೇಯ್ಯಂ? ತಿವಿಧಮನೋದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಮನೋಮೋನೇಯ್ಯಂ, ತಿವಿಧಂ ಮನೋಸುಚರಿತಂ, ಮನಾರಮ್ಮಣೇ ಞಾಣಂ, ಮನೋಪರಿಞ್ಞಾ, ಪರಿಞ್ಞಾಸಹಗತೋ ಮಗ್ಗೋ, ಮನಸ್ಮಿಂ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಮನೋಮೋನೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೪; ಚೂಳನಿ॰ ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨೧)।

ನಿನ್ಹಾತಪಾಪಕನ್ತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಜಲೇನ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಾಲಿತಪಾಪಮಲಂ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಪಠಮರಾಗಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೮. ನವಮೇ **ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚೀ**ತಿ ಅನಿಯಮಿತವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ವಾ। **ರಾಗೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋ**ತಿ ರಞ್ಜನಟ್ಠೇನ ರಾಗೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ನ ಪಹೀನೋ, ಮಗ್ಗೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ನ ಆಪಾದಿತೋ। ದೋಸಮೋಹೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಾ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ, ಓಳಾರಿಕಾ ಕಾಮರಾಗದೋಸಾ ದುತಿಯಮಗ್ಗೇನ, ತೇಯೇವ ಅನವಸೇಸಾ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ, ಭವರಾಗೋ ಅವಸಿಟ್ಠಮೋಹೋ ಚ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ಏವಮೇತೇಸು ಪಹೀಯನ್ತೇಸು ತದೇಕಟ್ಠತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತೇವ। ಏವಮೇತೇ ರಾಗಾದಯೋ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ ವಾ ಉಪಾಸಕಸ್ಸ ವಾ ಉಪಾಸಿಕಾಯ ವಾ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಾ। **ಬದ್ಧೋ ಮಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಮಾರೇನ ಬದ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯದಗ್ಗೇನ ಚ ಕಿಲೇಸಮಾರೇನ ಬದ್ಧೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಮಾರಾದೀಹಿಪಿ ಬದ್ಧೋಯೇವ ಹೋತಿ। **ಪಟಿಮುಕ್ಕಸ್ಸ ಮಾರಪಾಸೋ**ತಿ ಪಟಿಮುಕ್ಕೋ ಅಸ್ಸ ಅನೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಕಿಲೇಸೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ತಾಯೇವ ಅಪ್ಪಹೀನಕಿಲೇಸತಾಯ ಮಾರಪಾಸಸಙ್ಖಾತೋ ಕಿಲೇಸೋ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಪಟಿಮುಕ್ಕೋ ಪವೇಸಿತೋ, ತೇನ ಸಯಂ ಬನ್ಧಾಪಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಪಟಿಮುಕ್ಕೋ ಅಸ್ಸ ಭವೇಯ್ಯ ಮಾರಪಾಸೋ। ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ **ಓಮುಕ್ಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅವಮುಕ್ಕೋ ಮೋಚಿತೋ ಅಪನೀತೋ ಅಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಧ ಗಾಥಾ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖವಸೇನೇವ ಆಗತಾ। ತತ್ರಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ಯಸ್ಸ** ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರಾಗದೋಸಾವಿಜ್ಜಾ **ವಿರಾಜಿತಾ** ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ನಿರೋಧಿತಾ, ತಂ ಭಾವಿತಕಾಯಸೀಲಚಿತ್ತಪಞ್ಞತಾಯ ಭಾವಿತತ್ತೇಸು ಅರಹನ್ತೇಸು **ಅಞ್ಞತರಂ** ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ಏಕಂ **ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಂ** ಬ್ರಹ್ಮಂ ವಾ ಸೇಟ್ಠಂ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪತ್ತಂ। ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇ ಖೀಣಾಸವಾ ಪುಬ್ಬೂಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮನ್ನಾಗತಾ ಹುತ್ವಾ ಆಗತಾ, ಯಥಾ ಚ ತೇ ಅನ್ತದ್ವಯರಹಿತಾಯ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸಹಗತಾಯ ಮಜ್ಝಿಮಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗತಾ ಅಧಿಗತಾ। ಯಥಾ ವಾ ತೇ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಯಾಥಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂಸು, ಯಥಾ ಚ ತೇ ತಥಧಮ್ಮೇ ದುಕ್ಖಾದಯೋ ಅವಿಪರೀತತೋ ಅಬ್ಭಞ್ಞಿಂಸು, ರೂಪಾದಿಕೇ ಚ ವಿಸಯೇ ಯಥಾ ತೇ ದಿಟ್ಠಮತ್ತಾದಿವಸೇನೇವ ಪಸ್ಸಿಂಸು, ಯಥಾ ವಾ ಪನ ತೇ ಅಟ್ಠ ಅನರಿಯವೋಹಾರೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅರಿಯವೋಹಾರವಸೇನೇವ ಪವತ್ತವಾಚಾ, ವಾಚಾನುರೂಪಞ್ಚ ಪವತ್ತಕಾಯಾ, ಕಾಯಾನುರೂಪಞ್ಚ ಪವತ್ತವಾಚಾ, ತಥಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋತಿ **ತಥಾಗತಂ**, ಚತುಸಚ್ಚಬುದ್ಧತಾಯ **ಬುದ್ಧಂ**, ಪುಗ್ಗಲವೇರಂ ಕಿಲೇಸವೇರಂ ಅತ್ತಾನುವಾದಾದಿಭಯಞ್ಚ ಅತಿಕ್ಕನ್ತನ್ತಿ **ವೇರಭಯಾತೀತಂ**। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ **ಸಬ್ಬಪ್ಪಹಾಯಿನಂ** ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ **ಆಹು** ಕಥೇನ್ತಿ ಕಿತ್ತೇನ್ತೀತಿ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದುತಿಯರಾಗಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೯. ದಸಮೇ ಅತರೀತಿ ತಿಣ್ಣೋ, ನ ತಿಣ್ಣೋ **ಅತಿಣ್ಣೋ**। **ಸಮುದ್ದ**ನ್ತಿ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ದಂ, ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಸಮುದ್ದಂ ವಾ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ದುಪ್ಪೂರಣಟ್ಠೇನ ಸಮುದ್ದೋ ವಿಯಾತಿ ಸಮುದ್ದಂ। ಅಥ ವಾ ಸಮುದ್ದನಟ್ಠೇನ ಸಮುದ್ದಂ, ಕಿಲೇಸವಸ್ಸನೇನ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸದನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸವೀಚಿ**ನ್ತಿ ಕೋಧೂಪಾಯಾಸವೀಚೀಹಿ ಸವೀಚಿಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ವೀಚಿಭಯನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಕೋಧೂಪಾಯಾಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೧೦೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೨)। **ಸಾವಟ್ಟ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಾವಟ್ಟೇಹಿ ಸಹ ಆವಟ್ಟಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಆವಟ್ಟಭಯನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಕಾಮಗುಣಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೧೦೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೨)। **ಸಗಹಂ ಸರಕ್ಖಸ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಗೋಚರಗತಾನಂ ಅನತ್ಥಜನನತೋ ಚಣ್ಡಮಕರಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪರಕ್ಖಸಸದಿಸೇಹಿ ವಿಸಭಾಗಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ಸಹಿತಂ। ತಥಾ ಚಾಹ "ಸಗಹಂ ಸರಕ್ಖಸನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಮಾತುಗಾಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೧೦೯)। **ಅತರೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾನಾವಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸಮುದ್ದಂ ಉತ್ತರಿ। **ತಿಣ್ಣೋ**ತಿ ನಿತ್ತಿಣ್ಣೋ। **ಪಾರಙ್ಗತೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸಮುದ್ದಸ್ಸ ಪಾರಂ ಪರತೀರಂ ನಿರೋಧಂ ಉಪಗತೋ। **ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ತತೋ ಏವ ಸಂಸಾರಮಹೋಘಂ ಕಾಮಾದಿಮಹೋಘಞ್ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಥಲೇ ಪರತೀರೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಬಾಹಿತಪಾಪಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇಧಾಪಿ ಗಾಥಾ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖವಸೇನೇವ ಆಗತಾ। ತತ್ಥ **ಊಮಿಭಯ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಊಮಿಭಯಂ, ಭಾಯಿತಬ್ಬಂ ಏತಸ್ಮಾತಿ ತಂ ಊಮಿ ಭಯಂ। **ದುತ್ತರ**ನ್ತಿ ದುರತಿಕ್ಕಮಂ। **ಅಚ್ಚತಾರೀ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿ।

ಸಙ್ಗಾತಿಗೋತಿ ರಾಗಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸಙ್ಗಾನಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ಸಙ್ಗಾತಿಗೋ। **ಅತ್ಥಙ್ಗತೋ ಸೋ ನ ಪಮಾಣಮೇತೀ**ತಿ ಸೋ ಏವಂಭೂತೋ ಅರಹಾ ರಾಗಾದೀನಂ ಪಮಾಣಕರಧಮ್ಮಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಗತತ್ತಾ ಅತ್ಥಙ್ಗತೋ, ತತೋ ಏವ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಚ "ಏದಿಸೋ ಸೀಲೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪಞ್ಞಾಯಾ"ತಿ ಕೇನಚಿ ಪಮಿಣಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ಪಮಾಣಂ ನ ಏತಿ, ಅಥ ವಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ ಗತೋ ಸೋ ಅರಹಾ "ಇಮಾಯ ನಾಮ ಗತಿಯಾ ಠಿತೋ, ಏದಿಸೋ ಚ ನಾಮಗೋತ್ತೇನಾ"ತಿ ಪಮಿಣಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಪಮಾಣಂ ನ ಏತಿ ನ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ತತೋ ಏವ **ಅಮೋಹಯಿ ಮಚ್ಚುರಾಜಂ,** ತೇನ ಅನುಬನ್ಧಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋತಿ ವದಾಮೀತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾವ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗೇ ಪಠಮಪಞ್ಚಮಛಟ್ಠೇಸು ವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ದುತಿಯಸತ್ತಮಅಟ್ಠಮೇಸು ವಿವಟ್ಟಂ, ಸೇಸೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೦. ತತಿಯವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ದಿಟ್ಠಾ ಮಯಾ**ತಿ ಮಯಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಮಮ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ದಿಟ್ಠಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ವಿದಿತಾ। ತೇನ ಅನುಸ್ಸವಾದಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಇದಾನೇವ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ**ತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ। **ಅರಿಯಾನಂ ಉಪವಾದಕಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಅನ್ತಮಸೋ ಗಿಹಿಸೋತಾಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಗುಣಪರಿಧಂಸನೇನ ಅಭೂತಬ್ಭಕ್ಖಾನೇನ ಉಪವಾದಕಾ ಅಕ್ಕೋಸಕಾ ಗರಹಕಾ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ**ತಿ ವಿಪರೀತದಸ್ಸನಾ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನಹೇತು ಸಮಾದಿನ್ನನಾನಾವಿಧಕಮ್ಮಾ, ಯೇ ಚ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮೂಲಕೇಸು ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀಸು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸಮಾದಪೇನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತಗ್ಗಹಣೇನೇವ

ಅರಿಯೂಪವಾದಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀಸು ಗಹಿತಾಸು ಪುನವಚನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ನೇಸಂ। ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ ಹಿ ಅರಿಯೂಪವಾದೋ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸೋ। ಯಥಾಹ -

“ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನೋ, ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಞ್ಞಂ ಆರಾಧೇಯ್ಯ; ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವದಾಮಿ ತಂ ವಾಚಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ, ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ, ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಏವಂ ನಿರಯೇ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೯)।

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿತೋ ಚ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತರಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞಂ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ -

“ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತರಂ ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪರಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಜ್ಜಾನೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧೦)।

ತಂ ಖೋ ಪನಾತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖಭಾವಂ ದಳ್ಹತರಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। ತಮ್ಪಿ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ಮಿಚ್ಛಾ ಮನಂ ಪಣಿಧಾಯಾ**ತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಠಪೇತ್ವಾ। **ಮಿಚ್ಛಾ ವಾಚಞ್ಚ ಭಾಸಿಯಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾ ಮುಸಾವಾದಾದಿವಸೇನ ವಾಚಂ ಭಾಸಿತ್ವಾ। **ಮಿಚ್ಛಾ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತ್ವಾನಾ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಸೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾನಿ ಕತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ **ಮಿಚ್ಛಾ ಮನಂ ಪಣಿಧಾಯಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಪರೀತಂ ಠಪೇತ್ವಾ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ತಥಾ ದುಚ್ಚರಿತಚರಣೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ **ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ**ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಹಿತಾವಹೇನ ಸುತೇನ ವಿರಹಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪುಞ್ಞಕರೋ**ತಿ ತತೋ ಏವ ಅರಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದತಾಯ ಕಿಬ್ಬಿಸಕಾರೀ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ। **ಅಪ್ಪಸ್ಮಿಂ ಇಧ ಜೀವಿತೇ**ತಿ ಇಧ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಜೀವಿತೇ ಅತಿಪರಿತ್ತೇ। ತಥಾ ಚಾಹ “ಯೋ ಚಿರಂ ಜೀವತಿ, ಸೋ ವಸ್ಸಸತಂ ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಭಿಯ್ಯೋ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೫), “ಅಪ್ಪಮಾಯು ಮನುಸ್ಸಾನ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೫; ಮಹಾನಿ॰ ೧೦) ಚ। ತಸ್ಮಾ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ ಸೀಘಂ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕತ್ವಾ ಸಗ್ಗೂಪಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಪತಿಟ್ಠೋ ವಾ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ ಅಪುಞ್ಞಕರೋ, ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ ನಿರಯಂ ಸೋ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೧. ದುತಿಯೇ ಪಠಮಸುತ್ತೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ನಿಸ್ಸರಣಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೨. ತತಿಯೇ **ನಿಸ್ಸರಣಿಯಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸರಣಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ। **ಧಾತುಯೋ**ತಿ ಸತ್ತಸುಞ್ಞಸಭಾವಾ। **ಕಾಮಾನ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾನಞ್ಚೇವ ವತ್ಥುಕಾಮಾನಞ್ಚ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಮಾನ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾನಂ। ಕಿಲೇಸಕಾಮತೋ ಹಿ ನಿಸ್ಸರಣಾ ವತ್ಥುಕಾಮೇಹಿಪಿ ನಿಸ್ಸರಣಂಯೇವ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ನ ತೇ ಕಾಮಾ ಯಾನಿ ಚಿತ್ರಾನಿ ಲೋಕೇ,

> ಸಙ್ಕಪ್ಪರಾಗೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಕಾಮೋ।
> ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಚಿತ್ರಾನಿ ತಥೇವ ಲೋಕೇ,
> ಅಥೇತ್ಥ ಧೀರಾ ವಿನಯನ್ತಿ ಛನ್ದ"ನ್ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೬೩)।

ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ಅಪಗಮೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ, ವಿಸೇಸತೋ ತಂ ಅಸುಭಾರಮ್ಮಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೋ ಪನ ತಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ತತಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ಕಾಮೇಹಿ ನಿಸ್ಸಟನ್ತಿ ಇದಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠತೋ ಕಾಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ವಿಸೇಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಭೇದತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ। **ಆರುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಕಾಮಾನ"ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ "ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। "ನೇಕ್ಖಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಚ "ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನೀ"ತಿ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ನತ್ಥಿ, ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಚ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಜಾತಂ। **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭುಯ್ಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತಂ। **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಕಾರಣತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ। ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ತೇಭೂಮಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। **ನಿರೋಧೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮಾಯ ಧಾತುಯಾ ಕಾಮಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ದುತಿಯಾಯ ರೂಪಪರಿಞ್ಞಾ, ತತಿಯಾಯ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಪರಿಞ್ಞಾ ಸಬ್ಬಭವಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ವುತ್ತೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಕಾಮನಿಸ್ಸರಣಂ ಞತ್ವಾ**ತಿ "ಇದಂ ಕಾಮನಿಸ್ಸರಣಂ - ಏವಞ್ಚ ಕಾಮತೋ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಜಾನಿತ್ವಾ। ಅತಿಕ್ಕಮತಿ ಏತೇನಾತಿ ಅತಿಕ್ಕಮೋ, ಅತಿಕ್ಕಮನೂಪಾಯೋ, ತಂ **ಅತಿಕ್ಕಮಂ** ಆರುಪ್ಪಂ ಞತ್ವಾ। ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮನ್ತಿ ವೂಪಸಮನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಂ **ಫುಸಂ** ಫುಸನ್ತೋ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸನ್ತತರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೩. ಚತುತ್ಥೇ **ರೂಪೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಹಿ। **ಸನ್ತತರಾ**ತಿ ಅತಿಸಯೇನ ಸನ್ತಾ। ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ವಿತಕ್ಕಾದಿಓಳಾರಿಕಙ್ಗಪ್ಪಹಾನತೋ ಸಮಾಧಿಭೂಮಿಭಾವತೋ ಚ ಸನ್ತಾ ನಾಮ, ಆರುಪ್ಪಾ ಪನ ತೇಹಿಪಿ ಅಙ್ಗಸನ್ತತಾಯ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣಸನ್ತತಾಯ ಚ ಅತಿಸಯೇನ ಸನ್ತವುತ್ತಿಕಾ, ತೇನ ಸನ್ತತರಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ನಿರೋಧೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸಸುಖುಮಭಾವಪ್ಪತ್ತಿತೋಪಿ ಹಿ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪತೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯೋವ ಸನ್ತತರಾ ಕಿಲೇಸದರಥಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧಿತೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತೋ ಚ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಆರುಪ್ಪೇಹಿ ನಿರೋಧೋ ಸನ್ತತರೋ"ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ರೂಪೂಪಗಾ**ತಿ ರೂಪಭವೂಪಗಾ। ರೂಪಭವೋ ಹಿ ಇಧ ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತೋ, "ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। **ಅರೂಪಟ್ಠಾಯಿನೋ**ತಿ ಅರೂಪಾವಚರಾ। **ನಿರೋಧಂ ಅಪ್ಪಜಾನನ್ತಾ, ಆಗನ್ತಾರೋ ಪುನಬ್ಭವ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಹಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸನ್ತಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅರೂಪೇಸು ಅಸಣ್ಠಿತಾ**ತಿ ಅರೂಪರಾಗೇನ ಅರೂಪಭವೇಸು ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಾ, ತೇಪಿ ಪರಿಜಾನನ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿರೋಧೇ ಯೇ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಯೇ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪುತ್ತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೪. ಪಞ್ಚಮೇ **ಪುತ್ತಾ**ತಿ ಅತ್ರಜಾ ಓರಸಪುತ್ತಾ, ದಿನ್ನಕಾದಯೋಪಿ ವಾ। **ಸನ್ತೋ**ತಿ ಭವನ್ತಾ **ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಲೋಕಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಾ। ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಸನ್ತೋ, ಪಾಕಟಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ। **ಅತಿಜಾತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಗುಣೇಹಿ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಜಾತೋ, ತೇಹಿ ಅಧಿಕಗುಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಜಾತೋ**ತಿ ಗುಣೇಹಿ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅನುರೂಪೋ ಹುತ್ವಾ ಜಾತೋ, ತೇಹಿ ಸಮಾನಗುಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಜಾತೋ**ತಿ ಗುಣೇಹಿ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅಧಮೋ ಹುತ್ವಾ ಜಾತೋ, ತೇಹಿ ಹೀನಗುಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇಹಿ ಪನ ಗುಣೇಹಿ ಯುತ್ತೋ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅಧಿಕೋ ಸಮೋ ಹೀನೋತಿ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತೇ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುತ್ತೋ ಅತಿಜಾತೋ ಹೋತೀ”**ತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಯ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ **“ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುತ್ತಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಆರದ್ಧೋ।

ತತ್ಥ **ನ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗತಾ**ತಿಆದೀಸು **ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣನಿಮಿತ್ತಾನುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖಾಧಿಗಮಪರಿಭಾವಿತಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಕೋ ಸತ್ತಾತಿಸಯೋ ಬುದ್ಧೋ। ಯಥಾಹ –

> “ಬುದ್ಧೋತಿ ಯೋ ಸೋ ಭಗವಾ ಸಯಮ್ಭೂ ಅನಾಚರಿಯಕೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಾಮಂ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿ, ತತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತೋ, ಬಲೇಸು ಚ ವಸೀಭಾವ”ನ್ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೯೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೧) –

ಅಯಂ ತಾವ ಅತ್ಥತೋ ಬುದ್ಧವಿಭಾವನಾ।

ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಪನ ಸವಾಸನಾಯ ಕಿಲೇಸನಿದ್ದಾಯ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಗಮೇನ ಬುದ್ಧವಾ ಪಟಿಬುದ್ಧವಾತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ವಾ ವಿಕಸಿತಭಾವೇನ ಬುದ್ಧವಾ ವಿಬುದ್ಧವಾತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬುಜ್ಝಿತಾತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬೋಧೇತಾತಿ ಬುದ್ಧೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಹ –

> “ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬೋಧೇತಾ ಪಜಾಯಾತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಬುದ್ಧೋ, ಸಬ್ಬದಸ್ಸಾವಿತಾಯ ಬುದ್ಧೋ, ಅನಞ್ಞನೇಯ್ಯತಾಯ ಬುದ್ಧೋ, ವಿಸವಿತಾಯ ಬುದ್ಧೋ, ಖೀಣಾಸವಸಙ್ಖಾತೇನ ಬುದ್ಧೋ, ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಙ್ಖಾತೇನ ಬುದ್ಧೋ, ಏಕನ್ತವೀತರಾಗೋತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಏಕನ್ತವೀತದೋಸೋತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಏಕನ್ತವೀತಮೋಹೋತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಏಕನ್ತನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಏಕಾಯನಮಗ್ಗಂ ಗತೋತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಏಕೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಅಬುದ್ಧಿವಿಹತತ್ತಾ ಬುದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧೋತಿ ಚೇತಂ ನಾಮಂ ನ ಮಾತರಾ ಕತಂ, ನ ಪಿತರಾ ಕತಂ, ನ ಭಾತರಾ ಕತಂ, ನ ಭಗಿನಿಯಾ ಕತಂ, ನ ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚೇಹಿ ಕತಂ, ನ ಞಾತಿಸಾಲೋಹಿತೇಹಿ ಕತಂ, ನ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಹಿ ಕತಂ, ನ ದೇವತಾಹಿ ಕತಂ, ಅಥ ಖೋ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಮೇತಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಬೋಧಿಯಾ ಮೂಲೇ ಸಹ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾ ಸಚ್ಛಿಕಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಯದಿದಂ ಬುದ್ಧೋ”ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೯೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೨)।

ಹಿಂಸತೀತಿ **ಸರಣಂ,** ಸಬ್ಬಂ ಅನತ್ಥಂ ಅಪಾಯದುಕ್ಖಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಹಿಂಸತಿ ವಿನಾಸೇತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸರಣಂ ಗತಾ**ತಿ “ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಸರಣಂ ಗತಿ ಪರಾಯಣಂ ಪಟಿಸರಣಂ ಅಘಸ್ಸ ಹನ್ತಾ ಹಿತಸ್ಸ ವಿಧಾತಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಬುದ್ಧಂ ಭಗವನ್ತಂ ಗಚ್ಛಾಮ ಭಜಾಮ ಸೇವಾಮ ಪಯಿರುಪಾಸಾಮ। ಏವಂ ವಾ ಜಾನಾಮ ಬುಜ್ಝಾಮಾತಿ ಏವಂ ಗತಾ ಉಪಗತಾ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗತಾ। ತಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ನ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗತಾ।

ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಂ ಗತಾತಿ ಅಧಿಗತಮಗ್ಗೇ ಸಚ್ಛಿಕತನಿರೋಧೇ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಅಪತಮಾನೇ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಚೇವ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ ವಿತ್ಥಾರೋ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪)।

ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಏವ, ಅಪಿಚ ಖೋ ಅರಿಯಫಲೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಛತ್ತಮಾಣವಕವಿಮಾನೇ -

"ರಾಗವಿರಾಗಮನೇಜಮಸೋಕಂ,
ಧಮ್ಮಮಸಙ್ಖತಮಪ್ಪಟಿಕೂಲಂ।
ಮಧುರಮಿಮಂ ಪಗುಣಂ ಸುವಿಭತ್ತಂ,
ಧಮ್ಮಮಿಮಂ ಸರಣತ್ಥಮುಪೇಹೀ"ತಿ॥ (ವಿ॰ ವ॰ ೮೮೭)।

ತತ್ಥ ಹಿ **ರಾಗವಿರಾಗೋತಿ** ಮಗ್ಗೋ ಕಥಿತೋ, **ಅನೇಜಮಸೋಕನ್ತಿ** ಫಲಂ, **ಧಮ್ಮಸಙ್ಖತನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ, **ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಂ ಮಧುರಮಿಮಂ ಪಗುಣಂ ಸುವಿಭತ್ತನ್ತಿ** ಪಿಟಕತ್ತಯೇನ ವಿಭತ್ತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಥಿತಾ। ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಸರಣನ್ತಿ ಗತಾ ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಂ ಗತಾ। ತಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ನ ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಂ ಗತಾ।

ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಸಙ್ಘಾತೇನ ಸಂಹತೋತಿ ಸಙ್ಘೋ। ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಅಟ್ಠಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಮೂಹೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ತಸ್ಮಿಂ ಏವ ವಿಮಾನೇ -

"ಯತ್ಥ ಚ ದಿನ್ನ ಮಹಪ್ಫಲಮಾಹು,
ಚತೂಸು ಸುಚೀಸು ಪುರಿಸಯುಗೇಸು।
ಅಟ್ಠ ಚ ಪುಗ್ಗಲ ಧಮ್ಮದಸಾ ತೇ,
ಸಙ್ಘಮಿಮಂ ಸರಣತ್ಥಮುಪೇಹೀ"ತಿ॥ (ವಿ॰ ವ॰ ೮೮೮)।

ತಂ ಸಙ್ಘಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಸರಣನ್ತಿ ಗತಾ ಸಙ್ಘಂ ಸರಣಂ ಗತಾ। ತಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ನ ಸಙ್ಘಂ ಸರಣಂ ಗತಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸರಣಗಮನಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಂ ಸರಣಂ ಸರಣಗಮನಂ, ಯೋ ಚ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸರಣಗಮನಪ್ಪಭೇದೋ, ಫಲಂ, ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ಭೇದೋ, ವೋದಾನನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಪದತ್ಥತೋ ತಾವ ಹಿಂಸತೀತಿ **ಸರಣಂ,** ಸರಣಗತಾನಂ ತೇನೇವ ಸರಣಗಮನೇನ ಭಯಂ ಸನ್ತಾಸಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ಪರಿಕಿಲೇಸಂ ಹನತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ರತನತ್ತಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಅಥ ವಾ ಹಿತೇ ಪವತ್ತನೇನ ಅಹಿತಾ ನಿವತ್ತನೇನ ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಭಯಂ ಹಿಂಸತೀತಿ ಬುದ್ಧೋ ಸರಣಂ, ಭವಕನ್ತಾರತೋ ಉತ್ತಾರಣೇನ ಅಸ್ಸಾಸದಾನೇನ ಚ ಧಮ್ಮೋ, ಅಪ್ಪಕಾನಮ್ಪಿ ಕಾರಾನಂ ವಿಪುಲಫಲಪಟಿಲಾಭಕರಣೇನ ಸಙ್ಘೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ರತನತ್ತಯಂ ಸರಣಂ। ತಪ್ಪಸಾದತಗ್ಗರುತಾಹಿ ವಿಹತಕಿಲೇಸೋ ತಪ್ಪರಾಯಣತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ **ಸರಣಗಮನಂ**। ತಂಸಮಙ್ಗೀಸತ್ತೋ **ಸರಣಂ ಗಚ್ಛತಿ,** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ "ಏತಾನಿ ಮೇ ತೀಣಿ ರತನಾನಿ ಸರಣಂ, ಏತಾನಿ ಪರಾಯಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಉಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ತಾವ ಸರಣಂ ಸರಣಗಮನಂ, ಯೋ ಚ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಇದಂ ತಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಭೇದತೋ ಪನ ದುವಿಧಂ ಸರಣಗಮನಂ - ಲೋಕಿಯಂ, ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಂ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಾನಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸರಣಗಮನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಕಲೇಪಿ ರತನತ್ತಯೇ ಇಜ್ಝತಿ, ಲೋಕಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಸರಣಗಮನುಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಬುದ್ಧಾದಿಗುಣಾರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಇಜ್ಝತಿ। ತಂ ಅತ್ಥತೋ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ವತ್ಥೂಸು ಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭೋ , ಸದ್ಧಾಮೂಲಿಕಾ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ದಸಸು ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂಸು ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತಯಿದಂ ಚತುಧಾ ಪವತ್ತತಿ - ಅತ್ತಸನ್ನಿಯ್ಯಾತನೇನ, ತಪ್ಪರಾಯಣತಾಯ, ಸಿಸ್ಸಭಾವೂಪಗಮನೇನ, ಪಣಿಪಾತೇನಾತಿ। ತತ್ಥ **ಅತ್ತಸನ್ನಿಯ್ಯಾತನಂ** ನಾಮ "ಅಜ್ಜ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಅಹಂ ಅತ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾತೇಮಿ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಙ್ಘಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಂ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಅತ್ತಪರಿಚ್ಚಜನಂ। **ತಪ್ಪರಾಯಣಂ** ನಾಮ "ಅಜ್ಜ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಅಹಂ ಬುದ್ಧಪರಾಯಣೋ, ಧಮ್ಮಪರಾಯಣೋ, ಸಙ್ಘಪರಾಯಣೋ ಇತಿ ಮಂ ಧಾರೇಹೀ"ತಿ ಏವಂ ತಪ್ಪಟಿಸರಣಭಾವೋ ತಪ್ಪರಾಯಣತಾ। **ಸಿಸ್ಸಭಾವೂಪಗಮನಂ** ನಾಮ "ಅಜ್ಜ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಅಹಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಇತಿ ಮಂ ಧಾರೇತೂ"ತಿ ಏವಂ ಸಿಸ್ಸಭಾವಸ್ಸ ಉಪಗಮನಂ। **ಪಣಿಪಾತೋ** ನಾಮ "ಅಜ್ಜ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಅಹಂ ಅಭಿವಾದನಪಚ್ಚುಟ್ಠಾನಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಸಾಮೀಚಿಕಮ್ಮಂ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಏವ ತಿಣ್ಣಂ ವತ್ಥೂನಂ ಕರೋಮಿ ಇತಿ ಮಂ ಧಾರೇತೂ"ತಿ ಏವಂ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪರಮನಿಪಚ್ಚಕಾರೋ। ಇಮೇಸಞ್ಹಿ ಚತುನ್ನಂ ಆಕಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಗಹಿತಂ ಏವ ಹೋತಿ ಸರಣಗಮನಂ।

ಅಪಿಚ "ಭಗವತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಚ್ಚಜಾಮಿ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಚ್ಚಜಾಮಿ, ಜೀವಿತಂ ಪರಿಚ್ಚಜಾಮಿ, ಪರಿಚ್ಚತ್ತೋ ಏವ ಮೇ ಅತ್ತಾ ಜೀವಿತಞ್ಚ, ಜೀವಿತಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಬುದ್ಧೋ ಮೇ ಸರಣಂ ತಾಣಂ ಲೇಣ"ನ್ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ತಸನ್ನಿಯ್ಯಾತನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಸತ್ಥಾರಞ್ಚ ವತಾಹಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಂ, ಭಗವನ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಂ; ಸುಗತಞ್ಚ ವತಾಹಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಂ, ಭಗವನ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಂ; ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಞ್ಚ ವತಾಹಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಂ; ಭಗವನ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೪) ಏವಂ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸರಣಗಮನಂ ವಿಯ ಸಿಸ್ಸಭಾವೂಪಗಮನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

> "ಸೋ ಅಹಂ ವಿಚರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಗಾಮಾ ಗಾಮಂ ಪುರಾ ಪುರಂ।
> ನಮಸ್ಸಮಾನೋ ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಸುಧಮ್ಮತ"ನ್ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೯೪) -

ಏವಂ ಆಳವಕಾದೀನಂ ಸರಣಗಮನಂ ವಿಯ ತಪ್ಪರಾಯಣತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಅಥ ಖೋ, ಬ್ರಹ್ಮಾಯು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಉಟ್ಠಾಯಾಸನಾ ಏಕಂಸಂ ಉತ್ತರಾಸಙ್ಗಂ ಕರಿತ್ವಾ ಭಗವತೋ ಪಾದೇಸು ಸಿರಸಾ ನಿಪತಿತ್ವಾ ಭಗವತೋ ಪಾದಾನಿ ಮುಖೇನ ಚ ಪರಿಚುಮ್ಬತಿ, ಪಾಣೀಹಿ ಚ ಪರಿಸಮ್ಬಾಹತಿ, ನಾಮಞ್ಚ ಸಾವೇತಿ 'ಬ್ರಹ್ಮಾಯು ಅಹಂ, ಭೋ ಗೋತಮ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಬ್ರಹ್ಮಾಯು ಅಹಂ, ಭೋ ಗೋತಮ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ'"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೪) ಏವಂ ಪಣಿಪಾತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸೋ ಪನೇಸ ಞಾತಿಭಯಾಚರಿಯದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಪಣಿಪಾತೇನ ಸರಣಗಮನಂ ಹೋತಿ, ನ ಇತರೇಹಿ। ಸೇಟ್ಠವಸೇನೇವ ಹಿ ಸರಣಂ ಗಯ್ಹತಿ, ಸೇಟ್ಠವಸೇನ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೋ "ಅಯಮೇವ ಲೋಕೇ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮೋ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ"ತಿ ವನ್ದತಿ, ತೇನೇವ ಸರಣಂ ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ, ನ ಞಾತಿಭಯಾಚರಿಯಸಞ್ಞಾಯ ವನ್ದನ್ತೇನ। ಏವಂ ಗಹಿತಸರಣಸ್ಸ ಉಪಾಸಕಸ್ಸ ವಾ ಉಪಾಸಿಕಾಯ ವಾ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯೇಸು ಪಬ್ಬಜಿತಮ್ಪಿ "ಞಾತಕೋ ಮೇ ಅಯ"ನ್ತಿ ವನ್ದತೋ ಸರಣಂ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಪಗೇವ ಅಪಬ್ಬಜಿತಂ। ತಥಾ ರಾಜಾನಂ ಭಯೇನ ವನ್ದತೋ। ಸೋ ಹಿ ರಟ್ಠಪೂಜಿತತ್ತಾ ಅವನ್ದಿಯಮಾನೋ ಅನತ್ಥಮ್ಪಿ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ। ತಥಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸಿಪ್ಪಂ ಸಿಕ್ಖಾಪಕಂ ತಿತ್ಥಿಯಮ್ಪಿ "ಆಚರಿಯೋ ಮೇ ಅಯ"ನ್ತಿ ವನ್ದತೋಪಿ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ವಿಪಾಕಫಲಂ, ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಕ್ಖಯೋ ಆನಿಸಂಸಫಲಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಯೋ ಚ ಬುದ್ಧಞ್ಚ ಧಮ್ಮಞ್ಚ, ಸಙ್ಘಞ್ಚ ಸರಣಂ ಗತೋ।
ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ॥

“ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಮುಪ್ಪಾದಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಂ।
ಅರಿಯಂ ಚಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ, ದುಕ್ಖೂಪಸಮಗಾಮಿನಂ॥

“ಏತಂ ಖೋ ಸರಣಂ ಖೇಮಂ, ಏತಂ ಸರಣಮುತ್ತಮಂ।
ಏತಂ ಸರಣಮಾಗಮ್ಮ, ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾ ಪಮುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೦-೧೯೨)।

ಅಪಿಚ ನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಗಮನಾದೀನಿಪಿ ಏತಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸಫಲಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಸುಖತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಮಾತರಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ, ಪಿತರಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ, ಅರಹನ್ತಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ, ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ, ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಉದ್ದಿಸೇಯ್ಯ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೭-೧೨೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೮-೨೭೬; ವಿಭ॰ ೮೦೯)।

ಲೋಕಿಯಸ್ಸ ಪನ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಭವಸಮ್ಪದಾಪಿ ಭೋಗಸಮ್ಪದಾಪಿ ಫಲಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಯೇ ಕೇಚಿ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗತಾಸೇ,
ನ ತೇ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅಪಾಯಭೂಮಿಂ।
ಪಹಾಯ ಮಾನುಸಂ ದೇಹಂ,
ದೇವಕಾಯಂ ಪರಿಪೂರೇಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭)।

ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ -

“ಅಥ ಖೋ ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಅಸೀತಿಯಾ ದೇವತಾಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೇನಾಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿ…ಪೇ॰… ಏಕಮನ್ತಂ ಠಿತಂ ಖೋ ಸಕ್ಕಂ ದೇವಾನಮಿನ್ದಂ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ಏತದವೋಚ - ‘ಸಾಧು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಗಮನಂ ಹೋತಿ। ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಗಮನಹೇತು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಏವಮಿಧೇಕಚ್ಚೇ ಸತ್ತಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಅಞ್ಞೇ ದೇವೇ ದಸಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಅಧಿಗಣ್ಹನ್ತಿ - ದಿಬ್ಬೇನ ಆಯುನಾ, ದಿಬ್ಬೇನ ವಣ್ಣೇನ, ದಿಬ್ಬೇನ ಸುಖೇನ, ದಿಬ್ಬೇನ ಯಸೇನ, ದಿಬ್ಬೇನ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯೇನ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ರೂಪೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಸದ್ದೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಗನ್ಧೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ರಸೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಹಿ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಂ, ಸಙ್ಘಂ…ಪೇ॰… ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಹೀ’”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೧)।

ವೇಲಾಮಸುತ್ತಾದಿವಸೇನಪಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೦) ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಫಲವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಫಲಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಲೋಕಿಯಸರಣಗಮನಞ್ಚೇತ್ಥ ತೀಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಞ್ಞಾಣಸಂಸಯಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಾದೀಹಿ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ನ ಮಹಾಜುತಿಕಂ ಹೋತಿ ನ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರಂ। ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಪನ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ನತ್ಥಿ। ಲೋಕಿಯಸ್ಸ ಚ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ದುವಿಧೋ ಭೇದೋ - ಸಾವಜ್ಜೋ, ಅನವಜ್ಜೋ ಚ। ತತ್ಥ ಸಾವಜ್ಜೋ ಅಞ್ಞಸತ್ಥಾರಾದೀಸು ಅತ್ತಸನ್ನಿಯ್ಯಾತನಾದೀಹಿ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅನಿಟ್ಠಫಲೋ। ಅನವಜ್ಜೋ ಕಾಲಕಿರಿಯಾಯ, ಸೋ ಅವಿಪಾಕತ್ತಾ ಅಫಲೋ। ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಪನ ನೇವತ್ಥಿ ಭೇದೋ। ಭವನ್ತರೇಪಿ ಹಿ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರಂ ನ ಉದ್ದಿಸತೀತಿ ಏವಂ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ಚ ಭೇದೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವೋದಾನಮ್ಪಿ ಚ ಲೋಕಿಯಸ್ಸೇವ ಯಸ್ಸ ಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ತಸ್ಸೇವ ತತೋ ವೋದಾನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪನ ನಿಚ್ಚವೋದಾನಮೇವಾತಿ।

ಪಾಣಾತಿಪಾತಾತಿ ಏತ್ಥ ಪಾಣಸ್ಸ ಸರಸೇನೇವ ಪತನಸಭಾವಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಏವ ಅತಿಪಾತನಂ ಅತಿಪಾತೋ, ಸಣಿಕಂ ಪತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಸೀಘಂ ಪಾತನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ವಾ ಸತ್ಥಾದೀಹಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪಾತನಂ ಅತಿಪಾತೋ, ಪಾಣಘಾತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಾಣೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೋ, ಯೋ ಸತ್ತೋತಿ ವೋಹರೀಯತಿ, ಪರಮತ್ಥತೋ ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಹಿ ವಿಕೋಪಿತೇ ಇತರಮ್ಪಿ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಾಣೇ ಪಾಣಸಞ್ಞಿನೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಕಉಪಕ್ಕಮಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ವಧಕಚೇತನಾ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ।** ಯಾಯ ಹಿ ಚೇತನಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತೇಸು ಉಪಕ್ಕಮಕರಣಹೇತುಕಮಹಾಭೂತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಮಹಾಭೂತಾ ಪುರಿಮಸದಿಸಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ವಿಸದಿಸಾ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಾ ತಾದಿಸಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ। ಲದ್ಧೂಪಕ್ಕಮಾನಿ ಹಿ ಭೂತಾನಿ ಪುರಿಮಭೂತಾನಿ ವಿಯ ನ ವಿಸದಾನೀತಿ ಸಮಾನಜಾತಿಯಾನಂ ಕಾರಣಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। "ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಾಯ ವಧಕಚೇತನಾಯ ಪಾಣಾತಿಪಾತತಾಸಮ್ಭವದಸ್ಸನಂ। ಕುಲುಮ್ಬಸುತ್ತೇಪಿ ಹಿ "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಇದ್ಧಿಮಾ ಚೇತೋ ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಕುಚ್ಛಿಗತಂ ಗಬ್ಭಂ ಪಾಪಕೇನ ಮನಸಾ ಅನುಪೇಕ್ಖಿತಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವಿಜ್ಜಾಮಯಿದ್ಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಚ ವಚೀದ್ವಾರಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುನ್ತಿ ವಚೀದ್ವಾರವಸೇನೇವ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ। ಯೇ ಪನ "ಭಾವನಾಮಯಿದ್ಧಿ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಾದೋ ಕುಸಲತ್ತಿಕವೇದನತ್ತಿಕವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕಭೂಮನ್ತರೇಹಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ।

ಸ್ವಾಯಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಗುಣರಹಿತೇಸು ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾದೀಸು ಖುದ್ದಕೇ ಪಾಣೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹಾಸರೀರೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಯೋಗಮಹನ್ತತಾಯ। ಪಯೋಗಸಮತ್ತೇಪಿ ವತ್ಥುಮಹನ್ತತಾದೀಹಿ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ, ಗುಣವನ್ತೇಸು ಮನುಸ್ಸಾದೀಸು ಅಪ್ಪಗುಣೇ ಪಾಣೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹಾಗುಣೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ । ಸರೀರಗುಣಾನಂ ಪನ ಸಮಭಾವೇ ಸತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪಕ್ಕಮಾನಞ್ಚ ಮುದುತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತಿಬ್ಬತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪಯೋಗವತ್ಥುಮಹನ್ತತಾದೀಹಿ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಚೇತನಾಯ ಬಲವಭಾವತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಹಸಾ ನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ ಸಕಿಚ್ಚಸಾಧಿಕಾಯ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಜವನೇಹಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನಾಯ ಚ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾಯ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಮಹನ್ತಭಾವೋ। ಸತಿಪಿ ಕದಾಚಿ ಖುದ್ದಕೇ ಚೇವ ಮಹನ್ತೇ ಚ ಪಾಣೇ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಮಭಾವೇ ಮಹನ್ತಂ ಹನನ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾ ತಿಬ್ಬತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ಥುಮಹನ್ತತಾಪಿ ಚೇತನಾಯ ಬಲವಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ। ಇತಿ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಚೇತನಾಬಲವಭಾವೇನೇವ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾಯ ಹೇತು ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಮಹಾಗುಣಭಾವೇ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಉಪಕಾರಚೇತನಾ ವಿಯ ಖೇತ್ತವಿಸೇಸನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಅಪಕಾರಚೇತನಾಪಿ ಬಲವತೀ ತಿಬ್ಬತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ತಸ್ಸ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತಸ್ಮಾ ಪಯೋಗವತ್ಥುಆದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಮಹತ್ತೇಪಿ ಗುಣಮಹನ್ತತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚೇತನಾಯ ಬಲವಭಾವವಸೇನೇವ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಸ್ಸ ಪಾಣೋ, ಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾ, ವಧಕಚಿತ್ತಂ, ಉಪಕ್ಕಮೋ, ತೇನ ಮರಣನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ಸಮ್ಭಾರಾ। ಪಞ್ಚಸಮ್ಭಾರಯುತ್ತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋತಿ ಪಞ್ಚಸಮ್ಭಾರಾವಿನಿಮುತ್ತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇಸು ಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾವಧಕಚಿತ್ತಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಿಯಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ಉಪಕ್ಕಮೋ ವಧಕಚೇತನಾಸಮುಟ್ಠಾಪಿತೋ। ತಸ್ಸ ಛ ಪಯೋಗಾ - ಸಾಹತ್ಥಿಕೋ, ಆಣತ್ತಿಕೋ, ನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯೋ, ಥಾವರೋ, ವಿಜ್ಜಾಮಯೋ, ಇದ್ಧಿಮಯೋತಿ। ತೇಸು ಸಹತ್ಥೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಸಾಹತ್ಥಿಕೋ। ಪರೇಸಂ ಆಣಾಪನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಆಣತ್ತಿಕೋ। ಉಸುಸತ್ತಿಆದೀನಂ ನಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯೋ। ಓಪಾತಖಣನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಥಾವರೋ। ಆಥಬ್ಬಣಿಕಾದೀನಂ ವಿಯ ಮನ್ತಪರಿಜಪ್ಪನಪಯೋಗೋ ವಿಜ್ಜಾಮಯೋ। ದಾಠಾಕೋಟ್ಟನಾದೀನಂ ವಿಯ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಿದ್ಧಿಮಯೋ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಖಣೇ ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝನಸಭಾವೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು, ಕೋ ಹನ್ತಾ, ಕೋ ವಾ ಹಞ್ಞತಿ? ಯದಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸನ್ತಾನೋ, ಸೋ ಅರೂಪಿತಾಯ ನ ಛೇದನಭೇದನಾದಿವಸೇನ ವಿಕೋಪನಸಮತ್ಥೋ, ನಾಪಿ ವಿಕೋಪನೀಯೋ, ಅಥ ರೂಪಸನ್ತಾನೋ, ಸೋ ಅಚೇತನತಾಯ ಕಟ್ಠಕಲಿಙ್ಗರೂಪಮೋತಿ ನ ತತ್ಥ ಛೇದನಾದಿನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಥಾ ಮತಸರೀರೇ। ಪಯೋಗೋಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಹರಣಪ್ಪಹಾರಾದಿಕೋ ಅತೀತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಭವೇಯ್ಯ ಅನಾಗತೇಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ವಾ। ತತ್ಥ ನ ತಾವ ಅತೀತೇಸು ಅನಾಗತೇಸು ಚ ಸಮ್ಭವತಿ ತೇಸಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಣಿಕತ್ತಾ ಸರಸೇನೇವ ನಿರುಜ್ಝನಸಭಾವತಾಯ ವಿನಾಸಾಭಿಮುಖೇಸು ನಿಪ್ಪಯೋಜನೋ ಪಯೋಗೋ ಸಿಯಾ, ವಿನಾಸಸ್ಸ ಚ ಕಾರಣರಹಿತತ್ತಾ ನ ಪಹರಣಪ್ಪಹಾರಾದಿಪ್ಪಯೋಗಹೇತುಕಂ ಮರಣಂ, ನಿರೀಹತ್ತಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಕಸ್ಸ ಸೋ ಪಯೋಗೋ, ಖಣಿಕಭಾವೇನ ವಧಾಧಿಪ್ಪಾಯಸಮಕಾಲಮೇವ ಭಿಜ್ಜನಕಸ್ಸ ಯಾವ ಕಿರಿಯಾಪರಿಯೋಸಾನಕಾಲಮನವಟ್ಠಾನತೋ ಕಸ್ಸ ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಕಮ್ಮಬನ್ಧೋತಿ?

ವುಚ್ಚತೇ - ಯಥಾವುತ್ತವಧಕಚೇತನಾಸಮಙ್ಗೀ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪುಞ್ಜೋ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾತೋ ಹನ್ತಾ। ತೇನ ಪವತ್ತಿತವಧಪ್ಪಯೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪಗತುಸ್ಮಾವಿಞ್ಞಾಣಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಮತೋತಿ ವೋಹಾರಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತೋ ಯಥಾವುತ್ತವಧಪ್ಪಯೋಗಾಕರಣೇ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಉದ್ಧಂ ಪವತ್ತನಾರಹೋ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೋ ಹಞ್ಞತಿ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸನ್ತಾನೋ ಏವ ವಾ। ವಧಪ್ಪಯೋಗಾವಿಸಯಭಾವೇಪಿ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ರೂಪಸನ್ತಾನಾಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಭೂತರೂಪೇಸು ಕತಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವಿಚ್ಛೇದೇನ ಸೋಪಿ ವಿಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋ, ನಾಪಿ ಅಹೇತುಕೋ, ನ ಚ ಪಯೋಗೋ ನಿಪ್ಪಯೋಜನೋ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಕತಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ ತದನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕಲಾಪಸ್ಸ ತಥಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಖಣಿಕಾನಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಣಿಕಮರಣಸ್ಸ ಇಧ ಮರಣಭಾವೇನ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಸನ್ತತಿಮರಣಸ್ಸ ಚ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಸಹೇತುಕಭಾವತೋ ನ ಅಹೇತುಕಂ ಮರಣಂ, ನಿರೀಹಕೇಸುಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅತ್ಥಿಭಾವಮತ್ತೇನೇವ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಫಲುಪ್ಪಾದನನಿಯತಾನಿ ಕಾರಣಾನಿಯೇವ ಕರೋನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಪದೀಪೋ ಪಕಾಸೇತೀತಿ, ತಥೇವ ಘಾತಕವೋಹಾರೋ। ನ ಚ ಕೇವಲಸ್ಸ ವಧಾಧಿಪ್ಪಾಯಸಹಭುನೋ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಕಲಾಪಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ಸನ್ತಾನವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸೇವ ಪನ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ ಅತ್ಥೇವ ಪಾಣಾತಿಪಾತೇನ ಕಮ್ಮಬನ್ಧೋ। ಸನ್ತಾನವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಾನಞ್ಚ ಪದೀಪಾದೀನಂ ಅತ್ಥಕಿರಿಯಾಸಿದ್ಧಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಚಾರಣಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಮಾ **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ।** ನ ಪಟಿವಿರತಾತಿ **ಅಪ್ಪಟಿವಿರತಾ।**

ಅದಿನ್ನಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ,** ಪರಸ್ಸ ಹರಣಂ ಥೇಯ್ಯಂ ಚೋರಿಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಅದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ, ಯತ್ಥ ಪರೋ ಯಥಾಕಾಮಕಾರಿತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅದಣ್ಡಾರಹೋ ಅನುಪವಜ್ಜೋ ಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತೇ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಞ್ಞಿನೋ ತದಾದಾಯಕಉಪಕ್ಕಮಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಥೇಯ್ಯಚೇತನಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ। ತಂ ಹೀನೇ ಪರಸನ್ತಕೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ಪಣೀತೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ। ಕಸ್ಮಾ? ವತ್ಥುಪಣೀತತಾಯ। ತಥಾ ಖುದ್ದಕೇ ಪರಸನ್ತಕೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ಮಹನ್ತೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ। ಕಸ್ಮಾ? ವತ್ಥುಮಹನ್ತತಾಯ ಪಯೋಗಮಹನ್ತತಾಯ ಚ। ವತ್ಥುಸಮತ್ತೇ ಪನ ಸತಿ ಗುಣಾಧಿಕಾನಂ ಸನ್ತಕೇ

ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ತಂತಂಗುಣಾಧಿಕಂ ಉಪಾದಾಯ ತತೋ ತತೋ ಹೀನಗುಣಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ। ವತ್ಥುಗುಣಾನಂ ಪನ ಸಮಭಾವೇ ಸತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಚ ಮುದುಭಾವೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ತಿಬ್ಬಭಾವೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ।

ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ, ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಞ್ಞಿತಾ, ಥೇಯ್ಯಚಿತ್ತಂ, ಉಪಕ್ಕಮೋ, ತೇನ ಹರಣನ್ತಿ। ಛ ಪಯೋಗಾ ಸಾಹತ್ಥಿಕಾದಯೋವ। ತೇ ಚ ಖೋ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಥೇಯ್ಯಾವಹಾರೋ, ಪಸಯ್ಹಾವಹಾರೋ, ಪರಿಕಪ್ಪಾವಹಾರೋ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾವಹಾರೋ, ಕುಸಾವಹಾರೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಅವಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಮನ್ತಪರಿಜಪ್ಪನೇನ ಪರಸನ್ತಕಹರಣಂ ವಿಜ್ಜಾಮಯೋ ಪಯೋಗೋ। ವಿನಾ ಮನ್ತೇನ ತಾದಿಸೇನ ಇದ್ಧಾನುಭಾವಸಿದ್ಧೇನ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೇನ ಪರಸನ್ತಕಸ್ಸ ಆಕಡ್ಢನಂ ಇದ್ಧಿಮಯೋ ಪಯೋಗೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಾಮೇಸೂತಿ ಮೇಥುನಸಮಾಚಾರೇಸು। **ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ**ತಿ ಏಕನ್ತನಿನ್ದಿತೋ ಲಾಮಕಾಚಾರೋ। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನವೀತಿಕ್ಕಮಚೇತನಾ **ಕಾಮೇಸು ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ**। ತತ್ಥ ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಪುರಿಸಾನಂ ತಾವ ಮಾತುರಕ್ಖಿತಾದಯೋ ದಸ, ಧನಕ್ಕೀತಾದಯೋ ದಸಾತಿ ವೀಸತಿ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಇತ್ಥೀಸು ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಾರಕ್ಖಸಪರಿದಣ್ಡಾನಂ, ದಸನ್ನಞ್ಚ ಧನಕ್ಕೀತಾದೀನನ್ತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಅಞ್ಞಪುರಿಸಾ। ಸ್ವಾಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಸೀಲಾದಿಗುಣರಹಿತೇ ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಗುಣರಹಿತೇಪಿ ಚ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಮಿಚ್ಛಾ ಚರನ್ತಸ್ಸ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ, ಉಭಿನ್ನಂ ಸಮಾನಚ್ಛನ್ದತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ। ಸಮಾನಚ್ಛನ್ದಭಾವೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪಕ್ಕಮಾನಞ್ಚ ಮುದುತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತಿಬ್ಬತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಅಗಮನೀಯವತ್ಥು, ತಸ್ಮಿಂ ಸೇವನಚಿತ್ತಂ, ಸೇವನಪಯೋಗೋ, ಮಗ್ಗೇನಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಅಧಿವಾಸನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ರುಚಿಯಾ ಪವತ್ತಿತಸ್ಸ ತಯೋ, ಬಲಕ್ಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿತಸ್ಸ ತಯೋತಿ ಅನವಸೇಸಗ್ಗಹಣೇನ ಚತ್ತಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಪನ ತೀಹೇವ। ಏಕೋ ಪಯೋಗೋ ಸಾಹತ್ಥಿಕೋವ।

ಮುಸಾತಿ ವಿಸಂವಾದನಪುರೇಕ್ಖಾರಸ್ಸ ಅತ್ಥಭಞ್ಜಕೋ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೋ, ವಿಸಂವಾದನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪನಸ್ಸ ಪರವಿಸಂವಾದಕಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ **ಮುಸಾವಾದೋ**। ಅಪರೋ ನಯೋ **ಮುಸಾ**ತಿ ಅಭೂತಂ ವತ್ಥು, **ವಾದೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಭೂತತೋ ತಚ್ಛತೋ ವಿಞ್ಞಾಪನಂ। ತಸ್ಮಾ ಅತಥಂ ವತ್ಥುಂ ತಥತೋ ಪರಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಕಾಮಸ್ಸ ತಥಾವಿಞ್ಞಾಪನಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ **ಮುಸಾವಾದೋ**।

ಸೋ ಯಮತ್ಥಂ ಭಞ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹನ್ತತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಅಪಿಚ ಗಹಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಂ ಅದಾತುಕಾಮತಾಯ ನತ್ಥೀತಿ ಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೋ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಸಕ್ಖಿನಾ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಭಞ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ ಅಪ್ಪಕಮ್ಪಿ ತೇಲಂ ವಾ ಸಪ್ಪಿಂ ವಾ ಲಭಿತ್ವಾ ಹಸಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಅಜ್ಜ ಗಾಮೇ ತೇಲಂ ನದೀ ಮಞ್ಞೇ ಸನ್ದತೀ"ತಿ ಪೂರಣಕಥಾನಯೇನ ಪವತ್ತೋ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಅದಿಟ್ಠಂಯೇವ ಪನ "ದಿಟ್ಠ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವದನ್ತಾನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಥಾ ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಭಞ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಗುಣತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹಾಗುಣತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮುದುತಿಬ್ಬತಾವಸೇನ ಚ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ ಲಬ್ಭತೇವ।

ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಅತಥಂ ವತ್ಥು, ವಿಸಂವಾದನಚಿತ್ತಂ, ತಜ್ಜೋ ವಾಯಾಮೋ, ಪರಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಜಾನನನ್ತಿ। ವಿಸಂವಾದನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಹಿ ಪಯೋಗೇ ಕತೇಪಿ ಪರೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಅವಿಞ್ಞಾತೇ ವಿಸಂವಾದನಸ್ಸ ಅಸಿಜ್ಝನತೋ ಪರಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಜಾನನಮ್ಪಿ ಏಕೋ ಸಮ್ಭಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅಭೂತವಚನಂ, ವಿಸಂವಾದನಚಿತ್ತಂ, ಪರಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಜಾನನನ್ತಿ ತಯೋ ಸಮ್ಭಾರಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಪರೋ ದನ್ಧತಾಯ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ತಮತ್ಥಂ ಜಾನಾತಿ, ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಕಿರಿಯಾಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾಕ್ಖಣೇಯೇವ ಮುಸಾವಾದಕಮ್ಮುನಾ ಬಜ್ಝತಿ।

ಸುರಾತಿ ಪಿಟ್ಠಸುರಾ, ಪೂವಸುರಾ, ಓದನಸುರಾ, ಕಿಣ್ಣಪಕ್ಖಿತ್ತಾ, ಸಮ್ಭಾರಸಂಯುತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಚ ಸುರಾ। **ಮೇರಯ**ನ್ತಿ ಪುಪ್ಫಾಸವೋ, ಫಲಾಸವೋ, ಮಧ್ವಾಸವೋ, ಗುಳಾಸವೋ ಸಮ್ಭಾರಸಂಯುತ್ತೋತಿ ಪಞ್ಚ ಆಸವಾ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಮದನೀಯಟ್ಠೇನ **ಮಜ್ಜಂ**। ಯಾಯ ಚೇತನಾಯ ತಂ ಪಿವತಿ, ಸಾ ಪಮಾದಕಾರಣತ್ತಾ **ಪಮಾದಟ್ಠಾನಂ**। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸುರಾಮೇರಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮಜ್ಜಸ್ಸ ಬೀಜತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮದವಸೇನ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಪಮಾದಚೇತನಾ **ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪಮಾದಟ್ಠಾನಂ**। ತಸ್ಸ ಮಜ್ಜಭಾವೋ, ಪಾತುಕಮ್ಯತಾಚಿತ್ತಂ, ತಜ್ಜೋ ವಾಯಾಮೋ, ಅಜ್ಝೋಹರಣನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ। ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇನೇವ ಚಸ್ಸ ಪಾತಬ್ಬತೋ ಏಕನ್ತೇನ ಸಾವಜ್ಜಭಾವೋ । ಅರಿಯಸಾವಕಾನಂ ಪನ ವತ್ಥುಂ ಅಜಾನನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಮುಖಂ ನ ಪವಿಸತಿ, ಪಗೇವ ಜಾನನ್ತಾನಂ। ಅಡ್ಢಪಸತಮತ್ತಸ್ಸ ಪಾನಂ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ಅದ್ಧಾಳ್ಹಕಮತ್ತಸ್ಸ ಪಾನಂ ತತೋ ಮಹನ್ತಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ಕಾಯಸಞ್ಚಾಲನಸಮತ್ಥಂ ಬಹುಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಗಾಮಘಾತಕಾದಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಮೇವ। ಪಾಪಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಪತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಪತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಂ ಪತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವಾಯ ಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ, ಮುಸಾವಾದಂ ಪತ್ವಾ ಮುಸಾವಾದೇನ ಸಙ್ಘಭೇದೇ, ಸುರಾಪಾನಂ ಪತ್ವಾ ಕಾಯಸಞ್ಚಾಲನಸಮತ್ಥಂ ಬಹುಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಗಾಮಘಾತಕಾದಿಕಮ್ಮಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ। ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಚೇತೇಹಿ ಮುಸಾವಾದೇನ ಸಙ್ಘಭೇದೋವ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಞ್ಹಿ ಕತ್ವಾ ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ।

ಇದಾನಿ ಏತೇಸು ಸಭಾವತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ, ವೇದನತೋ, ಮೂಲತೋ, ಕಮ್ಮತೋ, ಫಲತೋತಿ ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಸಭಾವತೋ** ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚೇತನಾಸಭಾವಾವ। **ಆರಮ್ಮಣತೋ** ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣತೋ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ, ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ, ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋತಿ ಏಕೇ। ಮುಸಾವಾದೋ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ, ಸುರಾಪಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ। **ವೇದನತೋ** ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ದುಕ್ಖವೇದನೋ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ತಿವೇದನಂ, ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಸುಖಮಜ್ಝತ್ತವಸೇನ ದ್ವಿವೇದನೋ, ತಥಾ ಸುರಾಪಾನಂ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತೇನ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಮಜ್ಝತ್ತವೇದನಂ ನ ಹೋತಿ। ಮುಸಾವಾದೋ ತಿವೇದನೋ। **ಮೂಲತೋ** ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ದೋಸಮೋಹವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಕೋ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಮುಸಾವಾದೋ ಚ ದೋಸಮೋಹವಸೇನ ವಾ ಲೋಭಮೋಹವಸೇನ ವಾ, ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಸುರಾಪಾನಞ್ಚ ಲೋಭಮೋಹವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಂ। **ಕಮ್ಮತೋ** ಮುಸಾವಾದೋಯೇವೇತ್ಥ ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಸೇಸಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ। **ಫಲತೋ** ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಪಾಯೂಪಪತ್ತಿಫಲಾ ಚೇವ ಸುಗತಿಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪಾಯುಕತಾದಿನಾನಾವಿಧಅನಿಟ್ಠಫಲಾ ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಸಭಾವಾದಿತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪ್ಪಟಿವಿರತಾತಿ ಸಮಾದಾನವಿರತಿಯಾ ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿಯಾ ಚ ಅಭಾವೇನ ನ ಪಟಿವಿರತಾ। **ದುಸ್ಸೀಲಾ**ತಿ ತತೋ ಏವ ಪಞ್ಚಸೀಲಮತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸೀಲಾ। **ಪಾಪಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಲಾಮಕಧಮ್ಮಾ, ಹೀನಾಚಾರಾ। **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸಮಾದಾನೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತತೋ ವಿರತೋ, ಆರಕಾ ರಿತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಇಧಾಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾವೇರಮಣಿಆದೀನಂ ಸಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ , ವೇದನತೋ, ಮೂಲತೋ, ಕಮ್ಮತೋ, ಸಮಾದಾನತೋ, ಭೇದತೋ, ಫಲತೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ತತ್ಥ **ಸಭಾವತೋ** ಪಞ್ಚಪಿ ಚೇತನಾಯೋಪಿ ಹೋನ್ತಿ ವಿರತಿಯೋಪಿ, ವಿರತಿವಸೇನ ಪನ ದೇಸನಾ ಆಗತಾ। ಯಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ "ಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಆರತಿ ವಿರತೀ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿರತಿ। ಸಾ ಪಭೇದತೋ ತಿವಿಧಾ - ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿ, ಸಮಾದಾನವಿರತಿ, ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತೀತಿ। ತತ್ಥ ಅಸಮಾದಿನ್ನಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಜಾತಿವಯಬಾಹುಸಚ್ಚಾದೀನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಅಯುತ್ತಮೇತಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ ಸಮ್ಪತ್ತವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವಿರತಿ **ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿ** ನಾಮ। ಸಮಾದಿನ್ನಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸಮಾದಾನೇ ತದುತ್ತರಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಜೀವಿತಮ್ಪಿ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವಿರತಿ

ಸಮಾದಾನವಿರತಿ ನಾಮ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ವಿರತಿ **ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿ** ನಾಮ, ಯಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ "ಪಾಣಂ ಘಾತೇಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಾಸು ಸಮಾದಾನವಿರತಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನೇವ ಏತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ। ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತೋಯೇವ ಹಿ ವಿರತಿ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ಏವಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಆರಮ್ಮಣಾಯೇವ ಏತೇ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾನಿ ಪಜಹನ್ತಿ। **ವೇದನತೋ** ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸುಖವೇದನಾವ।

ಮೂಲತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭಅದೋಸಅಮೋಹವಸೇನ ತಿಮೂಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭಅದೋಸವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಾ। **ಕಮ್ಮತೋ** ಮುಸಾವಾದಾ ವೇರಮಣಿ ವಚೀಕಮ್ಮಂ , ಸೇಸಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ। **ಸಮಾದಾನತೋ** ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ತಂ ಅಲಭನ್ತೇನ ಸಯಮೇವ ವಾ ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ವಾ ಸಮಾದಿಯನ್ತೇನ ಸಮಾದಿನ್ನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಭೇದತೋ** ಗಹಟ್ಠಾನಂ ಯಂ ಯಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ, ತಂ ತದೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಇತರಂ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಗಹಟ್ಠಾ ಹಿ ಅನಿಬದ್ಧಸೀಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯಂ ಯಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಂ ತದೇವ ರಕ್ಖನ್ತಿ। ಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ।

ಫಲತೋತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣಿಯಾ ಚೇತ್ಥ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನತಾ, ಆರೋಹಪರಿಣಾಹಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಜವನಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಪಾದತಾ, ಚಾರುತಾ, ಮುದುತಾ, ಸುಚಿತಾ, ಸೂರತಾ, ಮಹಬ್ಬಲತಾ, ವಿಸ್ಸಟ್ಠವಚನತಾ, ಸತ್ತಾನಂ ಪಿಯಮನಾಪತಾ, ಅಭಿಜ್ಜಪರಿಸತಾ, ಅಚ್ಛಮ್ಭಿತಾ, ದುಪ್ಪಧಂಸಿಯತಾ, ಪರೂಪಕ್ಕಮೇನ ಅಮರಣತಾ, ಮಹಾಪರಿವಾರತಾ, ಸುವಣ್ಣತಾ, ಸುಸಣ್ಠಾನತಾ, ಅಪ್ಪಾಬಾಧತಾ, ಅಸೋಕತಾ, ಪಿಯಮನಾಪೇಹಿ ಅವಿಪ್ಪಯೋಗೋ, ದೀಘಾಯುಕತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಫಲಾನಿ।

ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ ವೇರಮಣಿಯಾ ಮಹಾಧನಧಞ್ಞತಾ, ಅನನ್ತಭೋಗತಾ, ಥಿರಭೋಗತಾ, ಇಚ್ಛಿತಾನಂ ಭೋಗಾನಂ ಖಿಪ್ಪಂ ಪಟಿಲಾಭೋ, ರಾಜಾದೀಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಭೋಗತಾ, ಉಳಾರಭೋಗತಾ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಜೇಟ್ಠಕಭಾವೋ, ನತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ಅಜಾನನತಾ, ಸುಖವಿಹಾರಿತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಿ।

ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾ ವೇರಮಣಿಯಾ ವಿಗತಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತಾ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಪಿಯಮನಾಪತಾ, ಅನ್ನಪಾನವತ್ಥಚ್ಛಾದನಾದೀನಂ ಲಾಭಿತಾ, ಸುಖಸುಪನತಾ, ಸುಖಪಟಿಬುಜ್ಝನತಾ, ಅಪಾಯಭಯವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಇತ್ಥಿಭಾವನಪುಂಸಕಭಾವಾನಂ ಅಭಬ್ಬತಾ, ಅಕ್ಕೋಧನತಾ, ಸಚ್ಚಕಾರಿತಾ, ಅಮಙ್ಕುತಾ, ಆರಾಧನಸುಖತಾ, ಪರಿಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯತಾ, ಪರಿಪುಣ್ಣಲಕ್ಖಣತಾ, ನಿರಾಸಙ್ಕತಾ, ಅಪ್ಪೋಸ್ಸುಕ್ಕತಾ, ಸುಖವಿಹಾರಿತಾ, ಅಕುತೋಭಯತಾ, ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವೋತಿ ಏವಮಾದೀನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾವೇರಮಣಿಯಾ ಫಲಾನಿಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ, ತಸ್ಮಾ (ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾ ವೇರಮಣಿಯಾ)।

ಮುಸಾವಾದಾ ವೇರಮಣಿಯಾ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಿನ್ದ್ರಿಯತಾ, ವಿಸ್ಸಟ್ಠಮಧುರಭಾಣಿತಾ, ಸಮಸಿತಸುದ್ಧದನ್ತತಾ, ನಾತಿಥೂಲತಾ, ನಾತಿಕಿಸತಾ, ನಾತಿರಸ್ಸತಾ, ನಾತಿದೀಘತಾ, ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸತಾ, ಉಪ್ಪಲಗನ್ಧಮುಖತಾ, ಸುಸ್ಸೂಸಕಪರಿಸತಾ, ಆದೇಯ್ಯವಚನತಾ, ಕಮಲದಲಸದಿಸಮುದುಲೋಹಿತತನುಜಿವ್ಹತಾ, ಅಲೀನತಾ, ಅನುದ್ಧತತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಿ।

ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪಮಾದಟ್ಠಾನಾ ವೇರಮಣಿಯಾ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ಅಪ್ಪಮಾದತಾ, ಞಾಣವನ್ತತಾ, ಸದಾ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿತಾ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಪಟಿಭಾನವನ್ತತಾ , ಅನಲಸತಾ, ಅಜಳತಾ, ಅನುಮ್ಮತ್ತತಾ, ಅಚ್ಛಮ್ಭಿತಾ, ಅಸಾರಮ್ಭಿತಾ, ಅನಿಸ್ಸುಕಿತಾ, ಅಮಚ್ಛರಿತಾ, ಸಚ್ಚವಾದಿತಾ, ಅಪಿಸುಣಅಫರುಸಅಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪವಾದಿತಾ, ಕತಞ್ಞುತಾ , ಕತವೇದಿತಾ, ಚಾಗವನ್ತತಾ, ಸೀಲವನ್ತತಾ, ಉಜುಕತಾ,

ಅಕ್ಕೋಧನತಾ, ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನತಾ , ಉಜುದಿಟ್ಠಿತಾ, ಮಹನ್ತತಾ, ಪಣ್ಡಿತತಾ, ಅತ್ಥಾನತ್ಥಕುಸಲತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಫಲಾನಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾವೇರಮಣಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಸಭಾವಾದಿತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸೀಲವಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಞ್ಚಸೀಲವಸೇನ ಸೀಲವಾ। **ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸುನ್ದರಧಮ್ಮೋ, ಸರಣಗಮನಪರಿದೀಪಿತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನಪಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ಪನ ಪುತ್ತೋ ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಅಸ್ಸದ್ಧೇಸು ದುಸ್ಸೀಲೇಸು ಚ ಸಯಮ್ಪಿ ತಾದಿಸೋ, ಸೋಪಿ ಅವಜಾತೋಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಯೋ ಹಿ ಇಧ ಅವಜಾತಭಾವಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪನ ಉಪಾದಾಯ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಅತಿಜಾತಾದಿಭಾವೋ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಯೋ ಹೋತಿ ಕುಲಗನ್ಧನೋತಿ ಕುಲಚ್ಛೇದಕೋ ಕುಲವಿನಾಸಕೋ। ಛೇದನತ್ಥೋ ಹಿ ಇಧ ಗನ್ಧಸದ್ದೋ, "ಉಪ್ಪಲಗನ್ಧಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ"ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೬೫) ವಿಯ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಕುಲಧಂಸನೋ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ।

ಏತೇ ಖೋ ಪುತ್ತಾ ಲೋಕಸ್ಮಿನ್ತಿ ಏತೇ ಅತಿಜಾತಾದಯೋ ತಯೋ ಪುತ್ತಾ ಏವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೇ ಪುತ್ತಾ ನಾಮ, ನ ಇತೋ ವಿನಿಮುತ್ತಾ ಅತ್ಥಿ। ಇಮೇಸು ಪನ **ಯೇ ಭವನ್ತಿ ಉಪಾಸಕಾ** ಯೇ ಸರಣಗಮನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಾಸಕಾ ಭವನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕೋವಿದಾ, ತೇ ಚ ಪಣ್ಡಿತಾ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ, ಪಞ್ಚಸೀಲದಸಸೀಲೇನ **ಸಮ್ಪನ್ನಾ** ಪರಿಪುಣ್ಣಾ। ಯಾಚಕಾನಂ ವಚನಂ ಜಾನನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮುಖಾಕಾರದಸ್ಸನೇನೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಪೂರಣತೋತಿ **ವದಞ್ಞೂ,** ತೇಸಂ ವಾ "ದೇಹೀ"ತಿ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ "ಇಮೇ ಪುಬ್ಬೇ ದಾನಂ ಅದತ್ವಾ ಏವಂಭೂತಾ, ಮಯಾ ಪನ ಏವಂ ನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ತದತ್ಥಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ ವದಞ್ಞೂ, ಪಣ್ಡಿತಾನಂ ವಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದಿದೀಪಕಂ ವಚನಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ ವದಞ್ಞೂ। "ಪದಞ್ಞೂ"ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ, ಪದಾನಿಯಾ ಪರಿಚ್ಚಾಗಸೀಲಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಏವ ವಿಗತಮಚ್ಛೇರಮಲತ್ತಾ **ವೀತಮಚ್ಛರಾ। ಅಬ್ಭಘನಾ**ತಿ ಅಬ್ಭಸಙ್ಖಾತಾ ಘನಾ, ಘನಮೇಘಪಟಲಾ ವಾ **ಮುತ್ತೋ ಚನ್ದೋ**ವಿಯ, ಉಪಾಸಕಾದಿಪರಿಸಾಸು ಖತ್ತಿಯಾದಿಪರಿಸಾಸು ಚ ವಿರೋಚರೇ ವಿರೋಚನ್ತಿ, ಸೋಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅವುಟ್ಠಿಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೫. ಛಟ್ಠೇ **ಅವುಟ್ಠಿಕಸಮೋ**ತಿ ಅವುಟ್ಠಿಕಮೇಘಸಮೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಮೇಘೋ ಸತಪಟಲಸಹಸ್ಸಪಟಲೋ ಹುತ್ವಾ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಥನನ್ತೋ ಗಜ್ಜನ್ತೋ ವಿಜ್ಜೋತನ್ತೋ ಏಕಂ ಉದಕಬಿನ್ದುಮ್ಪಿ ಅಪಾತೇತ್ವಾ ವಿಗಚ್ಛತಿ, ತಥೂಪಮೋ ಏಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "ಅವುಟ್ಠಿಕಸಮೋ"ತಿ। **ಪದೇಸವಸ್ಸೀ**ತಿ ಏಕದೇಸವಸ್ಸಿಮೇಘಸಮೋ। ಪದೇಸವಸ್ಸೀ ವಿಯಾತಿ ಹಿ ಪದೇಸವಸ್ಸೀ। ಏಕಚ್ಚೋ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಾನೇ ಠಿತೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು ಯಥಾ ಏಕಚ್ಚೇ ತೇಮೇನ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚೇ ನ ತೇಮೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಮನ್ದಂ ವಸ್ಸತಿ, ತಥೂಪಮಂ ಏಕಚ್ಚಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಪದೇಸವಸ್ಸೀ"ತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಭಿವಸ್ಸೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಪಥವೀಪಬ್ಬತಸಮುದ್ದಾದಿಕೇ ಜಗತಿಪ್ಪದೇಸೇ ಅಭಿವಸ್ಸಿಮೇಘಸಮೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಗಬ್ಭಂ ಪತ್ಥರಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ಅಭಿವಸ್ಸತಿ, ತಂ ಚಾತುದ್ದೀಪಿಕಮಹಾಮೇಘಂ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ಸಬ್ಬತ್ಥಾಭಿವಸ್ಸೀ"ತಿ।

ಸಬ್ಬೇಸಾನನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। **ನ ದಾತಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಅದಾನಸೀಲೋ ಹೋತಿ, ಥದ್ಧಮಚ್ಛರಿತಾಯ ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ದಾನಸ್ಸ ಖೇತ್ತಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಞ್ಚ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಮಿತಪಾಪಸಮಣಾ ಚೇವ ಪಬ್ಬಜ್ಜಮತ್ತಸಮಣಾ ಚ ಬಾಹಿತಪಾಪಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚೇವ ಜಾತಿಮತ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚ ಇಧ "ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಕಪಣಾ** ನಾಮ ದುಗ್ಗತಾ ದಲಿದ್ದಮನುಸ್ಸಾ। **ಅದ್ಧಿಕಾ** ನಾಮ ಪಥಾವಿನೋ ಪರಿಬ್ಬಯವಿಹೀನಾ। **ವನಿಬ್ಬಕಾ** ನಾಮ ಯೇ "ಇಟ್ಠಂ ದೇಥ ಕನ್ತಂ ಮನಾಪಂ ಕಾಲೇನ ಅನವಜ್ಜಂ ಉದಗ್ಗಚಿತ್ತಾ

ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಾ, ಏವಂ ದೇನ್ತಾ ಗಚ್ಛಥ ಸುಗತಿಂ, ಗಚ್ಛಥ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ದಾನೇ ನಿಯೋಜೇನ್ತಾ ದಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಥೋಮೇನ್ತಾ ವಿಚರನ್ತಿ। **ಯಾಚಕಾ** ನಾಮ ಯೇ ಕೇವಲಂ "ಮುಟ್ಠಿಮತ್ತಂ ದೇಥ, ಪಸತಮತ್ತಂ ದೇಥ, ಸರಾವಮತ್ತಂ ದೇಥಾ"ತಿ ಅಪ್ಪಕಮ್ಪಿ ಯಾಚಮಾನಾ ವಿಚರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇನ ಗುಣಖೇತ್ತಂ ಉಪಕಾರಿಖೇತ್ತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ, ಕಪಣಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಕರುಣಾಖೇತ್ತಂ। **ಅನ್ನ**ನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಖಾದನೀಯಂ ಭೋಜನೀಯಂ। **ಪಾನ**ನ್ತಿ ಅಮ್ಬಪಾನಾದಿಪಾನಕಂ। **ವತ್ಥ**ನ್ತಿ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನಾದಿಅಚ್ಛಾದನಂ। **ಯಾನ**ನ್ತಿ ರಥವಯ್ಹಾದಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಉಪಾಹನಂ ಉಪಾದಾಯ ಗಮನಸಾಧನಂ। **ಮಾಲಾ**ತಿ ಗನ್ಥಿತಾಗನ್ಥಿತಭೇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಪ್ಫಂ। **ಗನ್ಧ**ನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಗನ್ಧಜಾತಂ ಪಿಸಿತಂ ಅಪಿಸಿತಂ ಗನ್ಧೂಪಕರಣಞ್ಚ। **ವಿಲೇಪನ**ನ್ತಿ ಛವಿರಾಗಕರಣಂ। **ಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಮಞ್ಚಪೀಠಾದಿ ಚೇವ ಪಾವಾರಕೋಜವಾದಿ ಚ ಸಯಿತಬ್ಬವತ್ಥು। ಸೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಆಸನಮ್ಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಆವಸಥ**ನ್ತಿ ವಾತಾತಪಾದಿಪರಿಸ್ಸಯವಿನೋದನಂ ಪತಿಸ್ಸಯಂ। **ಪದೀಪೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ದೀಪಕಪಲ್ಲಿಕಾದಿಪದೀಪೂಪಕರಣಂ।

ಏವಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಏವಂ ದಾತಬ್ಬವತ್ಥುಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅದೇನ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅವಸ್ಸಿಕಮೇಘಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಥಾ ಸೋ ಮೇಘೋ ಸತಪಟಲಸಹಸ್ಸಪಟಲೋ ಹುತ್ವಾ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ವಸ್ಸಿ ವಿಗಚ್ಛತಿ, ಏವಮೇವ ಯೋ ಉಳಾರಂ ವಿಪುಲಞ್ಚ ಭೋಗಂ ಸಂಹರಿತ್ವಾ ಗೇಹಂ ಆವಸನ್ತೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಟಚ್ಛುಮತ್ತಂ ಭಿಕ್ಖಂ ವಾ ಉಳುಙ್ಕಮತ್ತಂ ಯಾಗುಂ ವಾ ಅದತ್ವಾ ವಿಗಚ್ಛತಿ, ವಿವಸೋ ಮಚ್ಚುವಸಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೋ ಅವುಟ್ಠಿಕಸಮೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸೇಸುಪಿ ನಿಗಮನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮೇಸು ಚ ತೀಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಪಠಮೋ ಏಕಂಸೇನೇವ ಗರಹಿತಬ್ಬೋ, ದುತಿಯೋ ಪಸಂಸನೀಯೋ, ತತಿಯೋ, ಪಸಂಸನೀಯತರೋ। ಪಠಮೋ ವಾ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಬ್ಬನಿಹೀನೋ, ದುತಿಯೋ ಮಜ್ಝಿಮೋ, ತತಿಯೋ ಉತ್ತಮೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಮಣೇ**ತಿ ಉಪಯೋಗವಸೇನ ಬಹುವಚನಂ ತಥಾ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಲದ್ಧಾನಾ**ತಿ ಲಭಿತ್ವಾ, ಸಮಣೇ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೇ ಪವಾರೇತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ನ ಸಂವಿಭಜತಿ। **ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ ಭೋಜನ**ನ್ತಿ ಅನ್ನಂ ವಾ ಪಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಭೋಜನಂ, ತಂ ನ ಸಂವಿಭಜತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯೋ ಅತ್ಥಿಕಭಾವೇನ ಉಪಗತೇ ಸಮ್ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇ ಲಭಿತ್ವಾ ಅನ್ನಾದಿನಾ ಸಂವಿಭಾಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಕರೋತಿ, ಕಿಂ ಸೋ ಅಞ್ಞಂ ದಾನಂ ದಸ್ಸತಿ, **ತಂ** ಏವರೂಪಂ ಥದ್ಧಮಚ್ಛರಿಯಂ **ಪುರಿಸಾಧಮಂ** ನಿಹೀನಪುಗ್ಗಲಂ ಪಣ್ಡಿತಾ **ಅವುಟ್ಠಿಕಸಮೋತಿ ಆಹು** ಕಥಯನ್ತೀತಿ।

ಏಕಚ್ಚಾನಂ ನ ದದಾತೀತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಮಹತಿ ದಾತಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಏಕೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ತೇಸು ಕೋಧವಸೇನ ವಾ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಲೋಭವಸೇನ ವಾ ನ ದದಾತಿ। **ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಪವೇಚ್ಛತೀ**ತಿ ಏಕೇಸಂಯೇವ ಪನ ದದಾತಿ। **ಮೇಧಾವಿನೋ**ತಿ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ ಪಣ್ಡಿತಾ ಜನಾ।

ಸುಭಿಕ್ಖವಾಚೋತಿ ಯೋ ಉಪಗತಾನಂ ಯಾಚಕಾನಂ "ಅನ್ನಂ ದೇಥ, ಪಾನಂ ದೇಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ತಂ ತಂ ದಾಪೇತಿ, ಸೋ ಸುಲಭಭಿಕ್ಖತಾಯ ಸುಭಿಕ್ಖಾ ವಾಚಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸುಭಿಕ್ಖವಾಚೋ। "ಸುಭಿಕ್ಖವಸ್ಸೀ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ಯಥಾ ಲೋಕೋ ಸುಭಿಕ್ಖೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಭಿವಸ್ಸಿತಮಹಾಮೇಘೋ ಸುಭಿಕ್ಖವಸ್ಸೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಮಯಮ್ಪಿ ಮಹಾದಾನೇಹಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಭಿವಸ್ಸೀ ಸುಭಿಕ್ಖವಸ್ಸೀತಿ। **ಆಮೋದಮಾನೋ ಪಕಿರೇತೀ**ತಿ ತುಟ್ಠಹಟ್ಠಮಾನಸೋ ಸಹತ್ಥೇನ ದಾನಂ ದೇನ್ತೋ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಖೇತ್ತೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಪಕಿರೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ, ವಾಚಾಯಪಿ **"ದೇಥ ದೇಥಾ"ತಿ ಭಾಸತಿ**।

ಇದಾನಿ ನಂ ಸುಭಿಕ್ಖವಸ್ಸಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾಪಿ ಮೇಘೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಮಹಾಮೇಘೋ ಪಠಮಂ ಮನ್ದನಿಗ್ಘೋಸೇನ ಥನಯಿತ್ವಾ ಪುನ ಸಕಲನದೀಕನ್ದರಾನಿ ಏಕನಿನ್ನಾದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಗಜ್ಜಯಿತ್ವಾ ಪವಸ್ಸತಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ವಾರಿನಾ ಉದಕೇನ ಥಲಂ ನಿನ್ನಞ್ಚ ಅಭಿಸನ್ದನ್ತೋ ಪೂರೇತಿ ಏಕೋಘಂ ಕರೋತಿ, **ಏವಮೇವ** ಇಧ

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೇ ಏಕಚ್ಚೋ ಉಳಾರಪುಗ್ಗಲೋ ಸಬ್ಬಸಮತಾಯ ಸೋ ಮಹಾಮೇಘೋ ವಿಯ ವಸ್ಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ತಾದಿಸೋ** ಯಥಾ ಧನಂ **ಉಟ್ಠಾನಾಧಿಗತಂ** ಅತ್ತನೋ ಉಟ್ಠಾನವೀರಿಯಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅನಲಸೋ ಹುತ್ವಾ ತಞ್ಚ **ಧಮ್ಮೇನ** ಞಾಯೇನ **ಸಂಹರಿತ್ವಾ** ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ಅನ್ನೇನ ಪಾನೇನ ಅಞ್ಞೇನ ಚ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇನ **ಪತ್ತೇ** ಸಮ್ಪತ್ತೇ **ವನಿಬ್ಬಕೇ ಸಮ್ಮಾ** ಸಮ್ಮದೇವ ದೇಸಕಾಲಾನುರೂಪಞ್ಚೇವ ಇಚ್ಛಾನುರೂಪಞ್ಚ **ತಪ್ಪೇತಿ** ಸಮ್ಪವಾರೇತೀತಿ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸುಖಪತ್ಥನಾಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೬. ಸತ್ತಮೇ **ಸುಖಾನೀತಿ** ಸುಖನಿಮಿತ್ತಾನಿ। **ಪತ್ಥಯಮಾನೋತಿ** ಇಚ್ಛಮಾನೋ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ। **ಸೀಲನ್ತಿ** ಗಹಟ್ಠಸೀಲಂ ಪಬ್ಬಜಿತಸೀಲಞ್ಚ। ಗಹಟ್ಠೋ ಚೇ ಗಹಟ್ಠಸೀಲಂ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಚೇ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ರಕ್ಖೇಯ್ಯಾತಿ** ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮದೇವ ಗೋಪೇಯ್ಯ। **ಪಸಂಸಾ ಮೇ ಆಗಚ್ಛತೂತಿ** "ಮಮ ಕಲ್ಯಾಣೋ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಆಗಚ್ಛತೂ"ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ ಸೀಲಂ ರಕ್ಖೇಯ್ಯ। ಸೀಲವತೋ ಹಿ ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ತಾವ "ಅಸುಕೋ ಅಸುಕಕುಲಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ಸೀಲವಾ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ ಸದ್ಧೋ ಪಸನ್ನೋ ದಾಯಕೋ ಕಾರಕೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಸಮಜ್ಝೇ ಕಲ್ಯಾಣೋ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ "ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲವಾ ವತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸೋರತೋ ಸುಖಸಂವಾಸೋ ಸಗಾರವೋ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ"ತಿಆದಿನಾ…ಪೇ॰… ಅಬ್ಭುಗ್ಗಚ್ಛತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ –

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಗಹಪತಯೋ, ಸೀಲವತೋ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕಲ್ಯಾಣೋ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೧೩; ಉದಾ॰ ೭೬; ಮಹಾವ॰ ೨೮೫)।

ತಥಾ –

"ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು – 'ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಪಿಯೋ ಚಸ್ಸಂ ಮನಾಪೋ, ಗರು ಚ ಭಾವನೀಯೋ ಚಾ'ತಿ, ಸೀಲೇಸ್ವೇವಸ್ಸ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫)।

ಭೋಗಾ ಮೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೂತಿ ಏತ್ಥ ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ತಾವ ಸೀಲವತೋ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೇನ ಯೇನ ಸಿಪ್ಪಟ್ಠಾನೇನ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇತಿ – ಯದಿ ಕಸಿಯಾ, ಯದಿ ವಣಿಜ್ಜಾಯ, ಯದಿ ರಾಜಪೋರಿಸೇನ, ತಂ ತಂ ಯಥಾಕಾಲಂ ಯಥಾವಿಧಿಞ್ಚ ಅತಿವಿಯ ಅಪ್ಪಮತ್ತಭಾವತೋ ಅಥಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಭೋಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಭೋಗಾ ಫಾತಿಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಪನ ಸೀಲಾಚಾರಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾಯ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾದಿಗುಣೇಸು ಚ ಪಸನ್ನಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಉಳಾರುಳಾರೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಭಿಹರನ್ತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಭೋಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಥಿರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ –

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಗಹಪತಯೋ, ಸೀಲವಾ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಪ್ಪಮಾದಾಧಿಕರಣಂ ಮಹನ್ತಂ ಭೋಗಕ್ಖನ್ಧಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೧೩; ಉದಾ॰ ೭೬; ಮಹಾವ॰ ೨೮೫)।

ತಥಾ –

"ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು – 'ಲಾಭೀ ಅಸ್ಸ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಾನ'ನ್ತಿ, ಸೀಲೇಸ್ವೇವಸ್ಸ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫)

ಚ –

ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ಪತ್ಥಯಾನೋ**ತಿ ಪತ್ಥಯನ್ತೋ। **ತಯೋ ಸುಖೇ**ತಿ ತೀಣಿ ಸುಖಾನಿ। **ವಿತ್ತಲಾಭ**ನ್ತಿ ಧನಲಾಭಂ, ಭೋಗುಪ್ಪತ್ತಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಚೇತ್ಥ ಪಸಂಸಾಯ ಚೇತಸಿಕಸುಖಂ, ಭೋಗೇಹಿ ಕಾಯಿಕಸುಖಂ, ಇತರೇನ ಉಪಪತ್ತಿಸುಖಂ; ತಥಾ ಪಠಮೇನ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖಂ, ತತಿಯೇನ ಸಮ್ಪರಾಯಸುಖಂ, ದುತಿಯೇನ ಉಭಯಸುಖಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ಪಸಂಸಾದಿಕಾರಣಸ್ಸ ಸೀಲಸ್ಸ ವಿಯ ಪಸಂಸಾದೀನಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ ಪಾಪಮಿತ್ತಪರಿವಜ್ಜನಂ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸೇವನಞ್ಚ ಆದೀನವಾನಿಸಂಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಕರೋನ್ತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಕಿಯೋ**ತಿ ಪಾಪಸ್ಮಿಂ ಪರಿಸಙ್ಕಿತಬ್ಬೋ "ಅದ್ಧಾ ಇಮಿನಾ ಪಾಪಂ ಕತಂ ವಾ ಕರಿಸ್ಸತಿ ವಾ, ತಥಾ ಹೇಸ ಪಾಪಪುರಿಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಞ್ಚರತೀ"ತಿ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪಾಪಜನಸೇವಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪರಿ, ಅಸ್ಸ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ **ಅವಣ್ಣೋ** ಅಭೂತೋಪಿ ಪಾಪಜನಸೇವಿತಾಯ **ರುಹತಿ** ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಆಪಜ್ಜತಿ ಪತ್ಥರತಿ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ವಾ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸ ವೇ ತಾದಿಸಕೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಯೋ ಯಾದಿಸಂ ಪಾಪಮಿತ್ತಂ ವಾ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ ವಾ ಭಜತಿ ಉಪಸೇವತಿ ಚ, ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಭೂಮಿಭಾಗವಸೇನ ಉದಕಂ ವಿಯ ತಾದಿಸೋವ ಹೋತಿ, ಪಾಪಧಮ್ಮೋ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ ವಾ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? **ಸಹವಾಸೋ ಹಿ ತಾದಿಸೋ;** ಯಸ್ಮಾ ಸಹವಾಸೋ ಸಂಸಗ್ಗೋ ಉಪರಾಗೋ ವಿಯ ಫಲಿಕಮಣೀಸು ಪುರಿಸಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಪುಗ್ಗಲಾಕಾರಂ ಗಾಹಾಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಪಪುಗ್ಗಲೇನ ಸಹ ವಾಸೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸೇವಮಾನೋ ಸೇವಮಾನನ್ತಿ ಪರಂ ಪಕತಿಸುದ್ಧಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸೇವಮಾನಂ ಸೇವಮಾನೋ ಭಜಮಾನೋ ಪಾಪಪುಗ್ಗಲೋ, ತೇನ ವಾ ಸೇವಿಯಮಾನೋ। **ಸಮ್ಫುಟ್ಠೋ ಸಮ್ಫುಸ**ನ್ತಿ ತೇನ ಪಕತಿಸುದ್ಧೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಸಹವಾಸೇನ ಸಂಸಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಫುಟ್ಠೋ ಪಾಪಪುಗ್ಗಲೋ ಸಯಮ್ಪಿ, ತಥಾ ತಂ ಫುಸನ್ತೋ। **ಸರೋ ದಿದ್ಧೋ ಕಲಾಪಂ ವಾ**ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಸರೋ ವಿಸೇನ ದಿದ್ಧೋ ಲಿತ್ತೋ ಸರಕಲಾಪಗತೋ ಸರಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಂ ಸರಕಲಾಪಂ ಅತ್ತನಾ ಫುಟ್ಠಂ ಅಲಿತ್ತಮ್ಪಿ ಉಪಲಿಮ್ಪತಿ, ಏವಂ ಪಾಪೇನ **ಉಪಲೇಪಭಯಾ ಧೀರೋ**ತಿ ಧಿತಿಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಧೀರೋ ಪಣ್ಡಿತಪುರಿಸೋ ಪಾಪಸಹಾಯೋ ನ ಭವೇಯ್ಯ।

ಪೂತಿಮಚ್ಛಂ ಕುಸಗ್ಗೇನಾತಿ ಯಥಾ ಕುಚ್ಛಿತಭಾವೇನ ಪೂತಿಭೂತಂ ಮಚ್ಛಂ ಕುಸತಿಣಗ್ಗೇನ ಯೋ ಪುರಿಸೋ **ಉಪನಯ್ಹತಿ** ಪುಟಬನ್ಧವಸೇನ ಬನ್ಧತಿ, ತಸ್ಸ ತೇ ಕುಸಾ ಅಪೂತಿಕಾಪಿ ಪೂತಿಮಚ್ಛಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪೂತಿ ದುಗ್ಗನ್ಧಮೇವ ವಾಯನ್ತಿ। **ಏವಂ ಬಾಲೂಪಸೇವನಾ**ತಿ ಏವಂಸಮ್ಪದಾ ಬಾಲಜನೂಪಸೇವನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಏವಂ ಧೀರೂಪಸೇವನಾ**ತಿ ಯಥಾ ಅಸುರಭಿನೋಪಿ ಪತ್ತಾ ತಗರಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಸುರಭಿಂ ವಾಯನ್ತಿ, ಏವಂ ಪಣ್ಡಿತೂಪಸೇವನಾ ಪಕತಿಯಾ ಅಸೀಲವತೋ ಸೀಲಸಮಾದಾನಾದಿವಸೇನ ಸೀಲಗನ್ಧವಾಯನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ।

ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸೇವನಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸೇವನಾಯ ಚ ಅಯಂ ಏದಿಸೋ ಆದೀನವೋ ಆನಿಸಂಸೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ **ಪತ್ತಪುಟಸ್ಸೇವ** ಪಲಾಸಪುಟಸ್ಸ ವಿಯ ದುಗ್ಗನ್ಧಸುಗನ್ಧವತ್ಥುಸಂಸಗ್ಗೇನ ಅಸಾಧುಸಾಧುಜನಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಚ। **ಞತ್ವಾ ಸಮ್ಪಾಕಮತ್ತನೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖುದ್ರಯಂ ಸುಖುದ್ರಯಞ್ಚ ಫಲನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಞತ್ವಾ ಜಾನಿತ್ವಾ **ಅಸನ್ತೇ** ಪಾಪಮಿತ್ತೇ ನ ಉಪಸೇವೇಯ್ಯ, **ಸನ್ತೇ** ಉಪಸನ್ತೇ ವನ್ತದೋಸೇ ಪಸತ್ಥೇ ವಾ ಪಣ್ಡಿತೇ ಸೇವೇಯ್ಯ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಸನ್ತೋ ನಿರಯಂ ನೇನ್ತಿ, ಸನ್ತೋ ಪಾಪೇನ್ತಿ ಸುಗ್ಗತಿ**ನ್ತಿ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ತೀಣಿ ಸುಖನಿಮಿತ್ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತತೋ ಪರಾಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಪರಿವಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಸಂಸಾಸುಖಸ್ಸ ಆಗಮನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಓಸಾನಗಾಥಾಯ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸುಖಾನಂ ಆಗಮನಕಾರಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಓಸಾನಸುಖಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಭಿದುರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೭. ಅಟ್ಠಮೇ **ಭಿದುರಾಯ**ನ್ತಿ ಭಿದುರೋ ಅಯಂ। **ಕಾಯೋ**ತಿ ರೂಪಕಾಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ, ಏವಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಜೇಗುಚ್ಛಾನಂ ಆಯೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋತಿಪಿ ಕಾಯೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಆಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಯೋ। ಕೇ ಆಯನ್ತಿ? ಕುಚ್ಛಿತಾ ಕೇಸಾದಯೋ। ಇತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯೋತಿಪಿ ಕಾಯೋ । ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಚತುಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಭೂತುಪಾದಾಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಞ್ಜೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಯಂ ಚತುಮಹಾಭೂತಮಯೋ ರೂಪಕಾಯೋ ಭಿದುರೋ ಭೇದನಸೀಲೋ ಭೇದನಸಭಾವೋ ಖಣೇ ಖಣೇ ವಿದ್ಧಂಸನಸಭಾವೋತಿ। "ಭಿನ್ದರಾಯ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ತೇಭೂಮಕಂ ಕುಸಲಾದಿಚಿತ್ತಂ। ವಚನತ್ಥೋ ಪನ - ತಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನಾತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಯಞ್ಹಿ ಸಞ್ಞಾನನಪಜಾನನವಿಧುರಂ ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಂ ಉಪಲದ್ಧಿ, ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ವಿರಾಗಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಿರಜ್ಜನಧಮ್ಮಂ, ಪಲುಜ್ಜನಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬೇ ಉಪಧೀ**ತಿ ಖನ್ಧೂಪಧಿ, ಕಿಲೇಸೂಪಧಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪಧಿ, ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣೂಪಧೀತಿ ಏತೇ "ಉಪಧೀಯತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಉಪಧಿಸಞ್ಞಿತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಧಮ್ಮಾ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ **ಅನಿಚ್ಚಾ,** ಉದಯಬ್ಬಯಪ್ಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ **ದುಕ್ಖಾ,** ಜರಾಯ ಮರಣೇನ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ವಿಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬಸಭಾವತಾಯ ಪಕತಿವಿಜಹನಟ್ಠೇನ **ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ**। ಏವಮೇತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚದಸ್ಸನಸುಖತಾಯ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ವಿಸುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುನ ಉಪಧಿವಿಭಾಗೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ತಥಾಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಸಮ್ಮಸನಚಾರೋ.ಕಥಿತೋ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣದ್ವಯಮೇವ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಂ, "ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ತದನತ್ತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ಪನ ವಚನತೋ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇನೇವ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಉಪಧೀಸು ಭಯಂ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಉಪಧೀಸು ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣವಸೇನ ಭಯಂ ದಿಸ್ವಾ, ತೇಸಂ ಭಾಯಿತಬ್ಬತಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ। ಇಮಿನಾ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಮೇವ ಹಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವಿಸೇಸವಸೇನ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಜಾತಿಮರಣಮಚ್ಚಗಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೇನ ಘಟೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪರಮ್ಪರಾಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ ಜಾತಿಮರಣಂ ಅತೀತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? **ಸಮ್ಪತ್ವಾ ಪರಮಂ ಸನ್ತಿ**ನ್ತಿ ಪರಮಂ ಉತ್ತಮಂ ಅನುತ್ತರಂ ಸನ್ತಿಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ । ಏವಂಭೂತೋ ಚ **ಕಾಲಂ ಕಙ್ಖತಿ ಭಾವಿತತ್ತೋ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಭಾವಿತಕಾಯಸೀಲಚಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಾ ಭಾವಿತತ್ತೋ ಮರಣಂ ಜೀವಿತಞ್ಚ ಅನಭಿನನ್ದನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಾಲಂ ಕಙ್ಖತಿ ಉದಿಕ್ಖತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಕತ್ಥಚಿ ಪತ್ಥನಾ ಹೋತೀತಿ। ತೇನಾಹ -

"ನಾಭಿನನ್ದಾಮಿ ಮರಣಂ, ನಾಭಿನನ್ದಾಮಿ ಜೀವಿತಂ।
ಕಾಲಞ್ಚ ಪಟಿಕಙ್ಖಾಮಿ, ನಿಬ್ಬಿಸಂ ಭತಕೋ ಯಥಾ"ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೬೦೬)।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಾತುಸೋಸಂಸನ್ದನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೮. ನವಮೇ **ಧಾತುಸೋ**ತಿ ಧಾತುತೋ। ಧಾತೂತಿ ಚ ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು ಅಜ್ಝಾಸಯಸಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಯೋ ಅಧಿಮುತ್ತೀತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಂಸನ್ದನ್ತೀ**ತಿ ತಾಯ ಧಾತುಸಭಾಗತಾಯ ಯಥಾಧಾತು ಯಥಾಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಅಲ್ಲೀಯನ್ತಿ ಏಕತೋ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಮೇನ್ತೀ**ತಿ ತಾಯ ಏವ ಸಮಾನಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಏಕಚಿತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಭಜನ್ತಿ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ,

ಅತ್ತನೋ ರುಚಿಭಾವಖನ್ತಿದಿಟ್ಠಿಯೋ ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮೇ ಕರೋನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಹೀನೇ ಕಾಮಗುಣಾದಿಕೇ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ, ಹೀನಜ್ಝಾಸಯಾ। **ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಕಲ್ಯಾಣೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕೇ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ, ಪಣೀತಜ್ಝಾಸಯಾ। ಸಚೇ ಹಿ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ನ ಸೀಲವನ್ತೋ , ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಾ ಚ ಸೀಲವನ್ತೋ, ತೇ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇಪಿ ನ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸದಿಸೇ ಸಾರುಪ್ಪಭಿಕ್ಖೂಯೇವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ಸೀಲವನ್ತೋ, ಇತರೇ ನ ಸೀಲವನ್ತೋ, ತೇಪಿ ನ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸದಿಸೇ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕೇಯೇವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಏವಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನಂ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಏತರಹಿ ಏವ, ಅಥ ಖೋ ಅತೀತಾನಾಗತೇಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅತೀತಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇಸು ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಾ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ , ವೋದಾನಧಮ್ಮೇಸು ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಾ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ।

ಇದಂ ಪನ ದುಸ್ಸೀಲಾನಂ ದುಸ್ಸೀಲಸೇವನಮೇವ, ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ಸೀಲವನ್ತಸೇವನಮೇವ, ದುಪ್ಪಞ್ಞಾನಂ ದುಪ್ಪಞ್ಞಸೇವನಮೇವ, ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಪಞ್ಞವನ್ತಸೇವನಮೇವ ಕೋ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ? ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು ನಿಯಾಮೇತಿ। ಸಮ್ಬಹುಲಾ ಕಿರ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಗಾಮೇ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ಚರನ್ತಿ। ತೇ ಮನುಸ್ಸಾ ಬಹುಂ ಭತ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪತ್ತಾನಿ ಪೂರೇತ್ವಾ "ಯಥಾಸಭಾಗಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಥಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಉಯ್ಯೋಜೇಸುಂ। ಭಿಕ್ಖೂ ಆಹಂಸು "ಆವುಸೋ, ಮನುಸ್ಸಾ ಧಾತುಸಂಯುತ್ತಕಮ್ಮೇ ಪಯೋಜೇನ್ತೀ"ತಿ। ಏವಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು ನಿಯಾಮೇತೀತಿ। ಧಾತುಸಂಯುತ್ತೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ - ಗಿಜ್ಝಕೂಟಪಬ್ಬತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಗಿಲಾನಸೇಯ್ಯಾಯ ನಿಪನ್ನೋ ಭಗವಾ ಆರಕ್ಖತ್ಥಾಯ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ವಸನ್ತೇಸು ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾದೀಸು ಏಕಮೇಕಂ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಸಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಚಙ್ಕಮನ್ತಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸಿ "ಪಸ್ಸಥ ನೋ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತಂ ಸಮ್ಬಹುಲೇಹಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಚಙ್ಕಮನ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ, ಭನ್ತೇ। ಸಬ್ಬೇ ಖೋ ಏತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂ ಮಹಾಪಞ್ಞಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೯೯) ಸಬ್ಬಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಂಸಗ್ಗಾ**ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ಸಹವಾಸಾದಿವಸೇನ ಸಮಾಯೋಗತೋ, ಅಥ ವಾ ದಸ್ಸನಸಂಸಗ್ಗೋ, ಸವನಸಂಸಗ್ಗೋ, ಸಮುಲ್ಲಾಪಸಂಸಗ್ಗೋ, ಸಮ್ಭೋಗಸಂಸಗ್ಗೋ, ಕಾಯಸಂಸಗ್ಗೋತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ಸಂಸಗ್ಗೇ ಯತೋ ಕುತೋಚಿ ಸಂಸಗ್ಗತೋ। **ವನಥೋ ಜಾತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮೂಹತೋ। **ಅಸಂಸಗ್ಗೇನ ಛಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸಂಸಗ್ಗಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಕಾಯವಿವೇಕಾದಿನಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಅಚ್ಚನ್ತಾಸಂಸಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕೇನ ಛಿಜ್ಜತಿ ಪಹೀಯತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮುದಯೋ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ ಚ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇ ಸಂಸಗ್ಗಾ ತೇ ಚ ಕಿಲೇಸಾ ಕೋಸಜ್ಜವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇವ ವಡ್ಢನ್ತಿ ಚ, ನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕೇ ಕುಸೀತಪುಗ್ಗಲೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಮುತ್ತಿಕೇ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇ ಸೇವನ್ತೇನ ಅಸಂಸಗ್ಗೇನ ಸಂಸಗ್ಗಜೋ ವನಥೋ ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬೋತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಕುಸೀತಸೇವನಾಯ ತಾವ ಆದೀನವಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ಪರಿತ್ತಂ ದಾರು"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಪರಿತ್ತಂ ದಾರು**ನ್ತಿ ಖುದ್ದಕಂ ಕಟ್ಠಮಯಂ ಕುಲ್ಲಂ। **ಯಥಾ ಸೀದೇ ಮಹಣ್ಣವೇ**ತಿ ಯಥಾ ಖುದ್ದಕಂ ಕುಲ್ಲಂ ಆರುಹಿತ್ವಾ ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ತರಿತುಕಾಮೋ ತೀರಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಸಮುದ್ದಮಜ್ಝೇಯೇವ ಸೀದೇಯ್ಯ, ಪತಿತ್ವಾ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಭಕ್ಖೋ ಭವೇಯ್ಯ। **ಏವಂ ಕುಸೀತಂ ಆಗಮ್ಮ, ಸಾಧುಜೀವೀಪಿ ಸೀದತೀ**ತಿ ಏವಮೇವ ಕುಸೀತಂ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭರಹಿತಂ ಕಿಲೇಸವಸಿಕಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತೇನ ಕತಸಂಸಗ್ಗೋ ಸಾಧುಜೀವೀಪಿ ಪರಿಸುದ್ಧಾಜೀವೋ ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಹೀನಸಂಸಗ್ಗತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ಖಜ್ಜಮಾನೋ ಪಾರಂ ಗನ್ತುಂ ಅಸಮತ್ಥೋ ಸಂಸಾರಣ್ಣವೇಯೇವ ಸೀದತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಅನತ್ಥಾವಹೋ ಕುಸೀತಸಂಸಗ್ಗೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಆಗಮ್ಮ ಆಲಸಿಯಾನುಯೋಗೇನ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಸೀದತೀತಿ **ಕುಸೀತಂ**। ತತೋ ಏವ **ಹೀನವೀರಿಯಂ** ನಿಬ್ಬೀರಿಯಂ ಅಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ **ಪರಿವಜ್ಜೇಯ್ಯ**। ಏಕನ್ತೇನೇವ ಪನ ಕಾಯವಿವೇಕಾದೀನಞ್ಚೇವ

ತದಙ್ಗವಿವೇಕಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ **ಪವಿವಿತ್ತೇಹಿ,** ತತೋ ಏವ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ **ಅರಿಯೇಹಿ** ಪರಿಸುದ್ಧೇಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಟಿಪೇಸಿತತ್ತಭಾವತೋ **ಪಹಿತತ್ತೇಹಿ** ಆರಮ್ಮಣಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಝಾಯನತೋ **ಝಾಯೀಹಿ** ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪಗ್ಗಹಿತವೀರಿಯತಾಯ **ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ** ಸಪ್ಪಞ್ಞೇಹಿಯೇವ ಸಹ ಆವಸೇಯ್ಯ ಸಂವಸೇಯ್ಯಾತಿ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪರಿಹಾನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೯. ದಸಮೇ **ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಅವುಡ್ಢಿಯಾ ಭವನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥಾಯ ಹೋನ್ತಿ। ಅಧಿಗತಸ್ಸ ಪನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ''ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ''ತಿ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ವಿಭಜನ್ತೋ **''ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೇಖೋ ಭಿಕ್ಖೂ''**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮಿತಬ್ಬತೋ ಆರಾಮೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಮ್ಮಾರಾಮೋ।** ಕಮ್ಮೇ ರತೋತಿ **ಕಮ್ಮರತೋ।** ಕಮ್ಮಾರಾಮತಂ ಕಮ್ಮಾಭಿರತಿಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ಪಯುತ್ತೋತಿ **ಕಮ್ಮಾರಾಮತಮನುಯುತ್ತೋ।** ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಇತಿಕತ್ತಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಚೀವರವಿಚಾರಣಂ, ಚೀವರಕರಣಂ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂ, ಪತ್ತತ್ಥವಿಕಂ, ಅಂಸಬನ್ಧನಂ, ಕಾಯಬನ್ಧನಂ, ಧಮಕರಣಂ, ಆಧಾರಕಂ, ಪಾದಕಥಲಿಕಂ, ಸಮ್ಮುಜ್ಜನೀತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಉಪಕರಣಾನಂ ಕರಣಂ, ಯಞ್ಚ ವಿಹಾರೇ ಖಣ್ಡಫುಲ್ಲಾದಿಪಟಿಸಙ್ಖರಣಂ । ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಏತಾನಿ ಕರೋನ್ತೋ ಸಕಲದಿವಸಂ ಏತಾನೇವ ಕರೋತಿ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಪನ ಏತೇಸಂ ಕರಣವೇಲಾಯಮೇವ ಏತಾನಿ ಕರೋತಿ, ಉದ್ದೇಸವೇಲಾಯಂ ಉದ್ದೇಸಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸಜ್ಝಾಯವೇಲಾಯಂ ಸಜ್ಝಾಯತಿ, ಚೇತಿಯಙ್ಗಣವತ್ತಾದಿಕರಣವೇಲಾಯಂ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣವತ್ತಾದೀನಿ ಕರೋತಿ, ಮನಸಿಕಾರವೇಲಾಯಂ ಮನಸಿಕಾರಂ ಕರೋತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಪಾರಿಹಾರಿಯಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ವಾ, ನ ಸೋ ಕಮ್ಮಾರಾಮೋ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ತಂ -

> ''ಯಾನಿ ಖೋ ಪನ ತಾನಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಉಚ್ಚಾವಚಾನಿ ಕಿಂಕರಣೀಯಾನಿ, ತತ್ಥ ದಕ್ಖೋ ಹೋತಿ ಅನಲಸೋ, ತತ್ರುಪಾಯಾಯ ವೀಮಂಸಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಲಂ ಕಾತುಂ ಅಲಂ ಸಂವಿಧಾತು''ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೫; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೮) -

ಆದಿನಾ ಸತ್ಥಾರಾ ಅನುಞ್ಞಾತಕರಣಮೇವ ಹೋತಿ।

ಭಸ್ಸಾರಾಮೋತಿ ಯೋ ಭಗವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತರಾಜಕಥಾದಿವಸೇನ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ವೀತಿನಾಮೇತಿ, ಅಯಂ ಭಸ್ಸೇ ಪರಿಯನ್ತಕಾರೀ ನ ಹೋತೀತಿ ಭಸ್ಸಾರಾಮೋ ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ರತ್ತಿಮ್ಪಿ ದಿವಾಪಿ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇತಿ, ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ಅಯಂ ಅಪ್ಪಭಸ್ಸೋ ಭಸ್ಸೇ ಪರಿಯನ್ತಕಾರೀಯೇವ। ಕಸ್ಮಾ? ''ಸನ್ನಿಪತಿತಾನಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವಯಂ ಕರಣೀಯಂ - ಧಮ್ಮೀ ವಾ ಕಥಾ, ಅರಿಯೋ ವಾ ತುಣ್ಹೀಭಾವೋ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೩) ವುತ್ತವಿಧಿಂಯೇವ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ।

ನಿದ್ದಾರಾಮೋತಿ ಯೋ ಯಾವದತ್ಥಂ ಉದರಾವದೇಹಕಂ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಸೇಯ್ಯಸುಖಂ, ಪಸ್ಸಸುಖಂ, ಮಿದ್ಧಸುಖಂ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ, ಯೋ ಚ ಗಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ನಿಸಿನ್ನೋಪಿ ಠಿತೋಪಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೋ ನಿದ್ದಾಯತಿ, ಅಯಂ ನಿದ್ದಾರಾಮೋ ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಕರಜಕಾಯಗೇಲಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ, ನಾಯಂ ನಿದ್ದಾರಾಮೋ, ತೇನೇವಾಹ -

> ''ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಗಿಮ್ಹಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಮಾಸೇ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಪ್ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೋ ಚತುಗ್ಗುಣಂ ಸಙ್ಘಾಟಿಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ದಕ್ಖಿಣೇನ ಪಸ್ಸೇನ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ನಿದ್ದಂ ಓಕ್ಕಮಿತಾ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೭)।

ಏತ್ಥ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೋಪಿ ಸೇಖೋತ್ವೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಇತರೇಸಂ ಉಪರಿ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಚ ಪರಿಹಾನಾಯ ವತ್ತನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖಸ್ಸ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಉದ್ಧತೋ**ತಿ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಕರೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಉದ್ಧತೋ ಅವೂಪಸನ್ತೋ। **ಅಪ್ಪಕಿಚ್ಚಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಸ್ಸಪಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಕಾಲೇಯೇವ ಕರಣತೋ ಅಪ್ಪಕಿಚ್ಚೋ ಅಸ್ಸ ಭವೇಯ್ಯ। **ಅಪ್ಪಮಿದ್ಧೋ**ತಿ "ದಿವಸಂ ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೇನ ನಿದ್ದಾರಹಿತೋ ಅಸ್ಸ। **ಅನುದ್ಧತೋ**ತಿ ಭಸ್ಸಾರಾಮತಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಅಭಸ್ಸಾರಾಮೋ ಹುತ್ವಾ ಪರಿವಜ್ಜನೇನ ನ ಉದ್ಧತೋ ವೂಪಸನ್ತಚಿತ್ತೋ, ಸಮಾಹಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗೇ ಪಠಮದುತಿಯಪಞ್ಚಮಛಟ್ಠಸತ್ತಮಅಟ್ಠಮನವಮೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಇತರೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗೋ

೧. ವಿತಕ್ಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೦. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕಾ**ತಿ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾ ವಿತಕ್ಕಾ, ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಅನವಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಅನವಞ್ಞಾ ಪರೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅಹೀಳಿತತಾ ಅಪರಿಭೂತತಾ, "ಅಹೋ ವತ ಮಂ ಪರೇ ನ ಅವಜಾನೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಇಚ್ಛಾಚಾರೋ, ತಾಯ ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ಸಂಸಟ್ಠೋ, ತಂ ವಾ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತೋ ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ। ತಸ್ಮಾ "ಕಥಂ ನು ಖೋ ಮಂ ಪರೇ ಗಹಟ್ಠಾ ಚೇವ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಚ ನ ಓರಕತೋ ದಹೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಸಮ್ಭಾವನಕಮ್ಯತಾಯ ಇಚ್ಛಾಚಾರೇ, ಠತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಚೀವರಾದಿಲಾಭೇನ ಚೇವ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೇನ ಚ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ। **ಪರಾನುದ್ದಯತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಪರೇಸು ಅನುದ್ದಯತಾಪತಿರೂಪಕೇನ ಗೇಹಸಿತಪೇಮೇನ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ –

> "ಸಂಸಟ್ಠೋ ವಿಹರತಿ ರಾಜೂಹಿ ರಾಜಮಹಾಮತ್ತೇಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಹಿ ಗಹಪತಿಕೇಹಿ ತಿತ್ಥಿಯೇಹಿ ತಿತ್ಥಿಯಸಾವಕೇಹಿ ಸಹನನ್ದೀ ಸಹಸೋಕೀ, ಸುಖಿತೇಸು ಸುಖಿತೋ, ದುಕ್ಖಿತೇಸು ದುಕ್ಖಿತೋ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ಅತ್ತನಾವ ಯೋಗಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೩; ೪.೨೪೧; ವಿಭ॰ ೮೮೮)।

ಗಾಥಾಸು ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಸಂಯುತ್ತೋ**। ಲಾಭಸಕ್ಕಾರೇ ಗಾರವೋ ಏತಸ್ಸ, ನ ಧಮ್ಮೇತಿ **ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಗಾರವೋ**। ಸುಖದುಕ್ಖೇಸು ಅಮಾ ಸಹ ಭವಾತಿ ಅಮಚ್ಚಾ, ಸಹಾಯಸದಿಸಾ ಉಪಟ್ಠಾಕಾ। ತೇಹಿ ಗೇಹಸಿತಪೇಮವಸೇನ ಸಹ ನನ್ದನಸೀಲೋ **ಸಹನನ್ದೀ ಅಮಚ್ಚೇಹಿ,** ಇಮಿನಾ ಪರಾನುದ್ದಯತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆರಾ ಸಂಯೋಜನಕ್ಖಯಾ**ತಿ ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ವಿತಕ್ಕೇಹಿ ಅಭಿಭೂತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಂಯೋಜನಕ್ಖಯತೋ ಅರಹತ್ತತೋ ದೂರೇ, ತಸ್ಸ ತಂ ದುಲ್ಲಭನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುತ್ತಪಸುನ್ತಿ ಪುತ್ತೇ ಚ ಪಸವೋ ಚ। ಪುತ್ತಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ದಾರಾದಯೋ; ಪಸುಸದ್ದೇನ ಅಸ್ಸಮಹಿಂಸಖೇತ್ತವತ್ಥಾದಯೋ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ವಿವಾಹೇ**ತಿ ವಿವಾಹಕಾರಾಪನೇ। ಇಮಿನಾ ಆವಾಹೋಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। **ಸಂಹರಾನೀ**ತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಾನಿ, ಪರಿಕ್ಖಾರಸಙ್ಗಹಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸನ್ಧವಾನೀ"ತಿ ಚ ಪಠನ್ತಿ, ಮಿತ್ತಸನ್ಧವಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಹಿತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಭಬ್ಬೋ ಸೋ ತಾದಿಸೋ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಪಞ್ಚಂ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಸತ್ಥಾರಾ ವುತ್ತಾಯ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ, ತಥಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತೋ ತಾದಿಸೋ ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖತೀತಿ **ಭಿಕ್ಖು ಉತ್ತಮಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ** ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ಅರಹತಿ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಕ್ಕಾರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೧. ದುತಿಯೇ **ಸಕ್ಕಾರೇನಾ**ತಿ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ, ಅಥ ವಾ **ಸಕ್ಕಾರೇನಾ**ತಿ ಸಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ, ಸಕ್ಕಾರಹೇತುಕೇನ ವಾ। ಸಕ್ಕಾರಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಇಧೇಕಚ್ಚೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಾಪಿಚ್ಛಾ ಇಚ್ಛಾಪಕತಾ ಇಚ್ಛಾಚಾರೇ ಠತ್ವಾ "ಸಕ್ಕಾರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಅನೇಸನಂ ಅಪ್ಪತಿರೂಪಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಇತೋ ಚುತಾ ಅಪಾಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಅಪರೇ ಯಥಾಸಕ್ಕಾರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಮಾನಮದಮಚ್ಛರಿಯಾದಿವಸೇನ ಪಮಾದಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಇತೋ ಚುತಾ ಅಪಾಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - "ಸಕ್ಕಾರೇನ ಅಭಿಭೂತಾ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತಾ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಅಭಿಭೂತಾ**ತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟಾ। **ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತಾ**ತಿ ಖೇಪಿತಚಿತ್ತಾ, ಇಚ್ಛಾಚಾರೇನ ಮಾನಮದಾದಿನಾ ಚ ಖಯಂ ಪಾಪಿತಕುಸಲಚಿತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ **ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತಾ**ತಿ ಪರಿತೋ ಆದಿನ್ನಚಿತ್ತಾ, ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಅಕುಸಲಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಯಥಾ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಾರೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಮನ್ತತೋ ಗಹಿತಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸಕ್ಕಾರೇನಾ**ತಿ ಹೀಳೇತ್ವಾ ಪರಿಭವಿತ್ವಾ ಪರೇಹಿ ಅತ್ತನಿ ಪವತ್ತಿತೇನ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಹೇತುನಾ, ಅಸಕ್ಕಾರಹೇತುಕೇನ ವಾ ಮಾನಾದಿನಾ। **ಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಚಾ**ತಿ ಕೇಹಿಚಿ ಪವತ್ತಿತೇನ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಕೇಹಿಚಿ ಪವತ್ತಿತೇನ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ। ಯೇ ಹಿ ಕೇಹಿಚಿ ಪಠಮಂ ಸಕ್ಕತಾ ಹುತ್ವಾ ತೇಹಿಯೇವ ಅಸಾರಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಸಕ್ಕತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಾದಿಸೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಚಾ"ತಿ।

ಏತ್ಥ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಅಭಿಭೂತಾ ದೇವದತ್ತಾದಯೋ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

"ಫಲಂ ವೇ ಕದಲಿಂ ಹನ್ತಿ, ಫಲಂ ವೇಳುಂ ಫಲಂ ನಳಂ।
ಸಕ್ಕಾರೋ ಕಾಪುರಿಸಂ ಹನ್ತಿ, ಗಬ್ಭೋ ಅಸ್ಸತರಿಂ ಯಥಾ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬೮; ಚೂಳವ॰ ೩೩೫)।

ಸಾಧೂನಂ ಉಪರಿ ಕತೇನ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಅಭಿಭೂತಾ ದಣ್ಡಕೀರಾಜಕಾಲಿಙ್ಗರಾಜಮಜ್ಝರಾಜಾದಯೋ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

"ಕಿಸಞ್ಹಿ ವಚ್ಛಂ ಅವಕಿರಿಯ ದಣ್ಡಕೀ,
ಉಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲೋ ಸಜನೋ ಸರಟ್ಠೋ।
ಕುಕ್ಕುಳನಾಮೇ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚತಿ,
ತಸ್ಸ ಫುಲಿಙ್ಗಾನಿ ಪತನ್ತಿ ಕಾಯೇ॥

"ಯೋ ಸಞ್ಞತೇ ಪಬ್ಬಜಿತೇ ಅವಞ್ಚಯಿ,
ಧಮ್ಮಂ ಭಣನ್ತೇ ಸಮಣೇ ಅದೂಸಕೇ।
ತಂ ನಾಳಿಕೇರಂ ಸುನಖಾ ಪರತ್ಥ,

ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಖಾದನ್ತಿ ವಿಫನ್ದಮಾನಂ”॥ (ಜಾ॰ ೨.೧೭.೭೦-೭೧)।

“ಉಪಹಚ್ಚ ಮನಂ ಮಜ್ಝೋ, ಮಾತಙ್ಗಸ್ಮಿಂ ಯಸಸ್ಸಿನೇ।
ಸಪಾರಿಸಜ್ಜೋ ಉಚ್ಛಿನ್ನೋ, ಮಜ್ಝಾರಞ್ಞಂ ತದಾ ಅಹೂ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೨.೧೯.೯೬)।

ಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಅಭಿಭೂತಾ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ ನಾಟಪುತ್ತಾದಯೋ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಉಭಯ**ನ್ತಿ ಉಭಯೇನ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಅಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ। **ಸಮಾಧಿ ನ ವಿಕಮ್ಪತೀ**ತಿ ನ ಚಲತಿ, ಏಕಗ್ಗಭಾವೇನ ತಿಟ್ಠತಿ। ಕಸ್ಸ ಪನ ನ ಚಲತೀತಿ ಆಹ “ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರಿನೋ”ತಿ। ಯೋ ಪಮಾದಕರಧಮ್ಮಾನಂ ರಾಗಾದೀನಂ ಸುಟ್ಠು ಪಹೀನತ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರೀ ಅರಹಾ, ತಸ್ಸ। ಸೋ ಹಿ ಲೋಕಧಮ್ಮೇಹಿ ನ ವಿಕಮ್ಪತಿ। **ಸುಖುಮದಿಟ್ಠಿವಿಪಸ್ಸಕ**ನ್ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಅತ್ಥಂ ಸುಖುಮಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪವತ್ತವಿಪಸ್ಸನತ್ತಾ ಸುಖುಮದಿಟ್ಠಿವಿಪಸ್ಸಕಂ। **ಉಪಾದಾನಕ್ಖಯಾರಾಮ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಖಯಂ ಪರಿಯೋಸಾನಭೂತಂ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಆರಮಿತಬ್ಬಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖಯಾರಾಮಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ದೇವಸದ್ದಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೨. ತತಿಯೇ **ದೇವೇಸೂ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರದೇವೇ ಚೇವ ಅಸಞ್ಞದೇವೇ ಚ ತದಞ್ಞೇಸು ಉಪಪತ್ತಿದೇವೇಸು। **ದೇವಸದ್ದಾ**ತಿ ದೇವಾನಂ ಪೀತಿಸಮುದಾಹಾರಸದ್ದಾ। **ನಿಚ್ಛರನ್ತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಲಾಪಸಲ್ಲಾಪವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಸಮಯಾ ಸಮಯಂ ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಸಮಯತೋ ಸಮಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಠಿತಾ ತೇ ದೇವಾ ತಂ ಕಾಲಂ ಆಗಮ್ಮ ನಂ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತತೋ ತಂ ಸಮಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಂ ಆಗಮ್ಮಾತಿ। “ಸಮಯಂ ಸಮಯಂ ಉಪಾದಾಯಾ”ತಿ ಚ ಕೇಚಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತಂ ತಂ ಸಮಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ**ತಿ ಯದಾ “ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲೂಪಮಾ ಕಾಮಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪; ಪಾಚಿ॰ ೪೧೭), “ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ”ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೪) ಚ ಕಾಮೇಸು ಘರಾವಾಸೇ ಚ ಆದೀನವಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಆನಿಸಂಸಾ ಚ ಸುದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ। ತದಾ ಹಿಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನಮತಿ। **ಅರಿಯಸಾವಕೋ**ತಿ ಅರಿಯಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಾವಕೋ, ಸಾವಕಭಾವಂ ಉಪಗನ್ತುಕಾಮೋ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ವಾ ಅವಸ್ಸಂಭಾವೀ । ಅನ್ತಿಮಭವಿಕಂ ಸಾವಕಬೋಧಿಸತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಯಮಾರಮ್ಭೋ। **ಕೇಸಮಸ್ಸುಂ ಓಹಾರೇತ್ವಾ**ತಿ ಕೇಸೇ ಚ ಮಸ್ಸುಞ್ಚ ಓಹಾರೇತ್ವಾ ಅಪನೇತ್ವಾ। **ಕಾಸಾಯಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ಅಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ**ತಿ ಕಸಾಯೇನ ರತ್ತತಾಯ ಕಾಸಾಯಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರನ್ತಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಚೇವ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಚ। **ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಚೇತೇತೀ**ತಿ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಘರಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಪಬ್ಬಜೇಯ್ಯನ್ತಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಚೇತೇತಿ ಪಕಪ್ಪೇತಿ, ಪಬ್ಬಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಅಗಾರಸ್ಸ ಹಿತಂ ಕಸಿವಣಿಜ್ಜಾದಿಕಮ್ಮಂ ಅಗಾರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಞ್ಚ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಅನಗಾರಿಯನ್ತಿ ಞಾತಬ್ಬಾ।

ಮಾರೇನಾತಿ ಕಿಲೇಸಮಾರೇನ। **ಸಙ್ಗಾಮಾಯ ಚೇತೇತೀ**ತಿ ಯುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಮಾರಂ ಅಭಿವಿಜೇತುಂ ಸನ್ನಯ್ಹತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏವರೂಪಸ್ಸ ಪಟಿಪಜ್ಜನಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದೇವಪುತ್ತಮಾರೋಪಿ ಅನ್ತರಾಯಾಯ ಉಪಕ್ಕಮತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ಮಾರೇನಾತಿ ಏತ್ಥ ದೇವಪುತ್ತಮಾರೇನಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಯಂ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತಂ ಕರಿಸ್ಸತೇವಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಬ್ಬಜಿತದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಖುರಗ್ಗತೋ ವಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಸೀಲಾನಿ ಸಮಾದಿಯನ್ತೋ ಪರಿಸೋಧೇನ್ತೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಯಥಾರಹಂ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಾನಂ ವಸೇನ ಕಿಲೇಸಮಾರಂ

ಪರಿಪಾತೇತಿ ನಾಮ, ನ ಯುಜ್ಝತಿ ನಾಮ ಸಮ್ಪಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಮಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಙ್ಗಾಮಾಯ ಚೇತೇತೀ"ತಿ।

ಸತ್ತನ್ನನ್ತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಸತ್ತನ್ನಂ, ಪಭೇದತೋ ಪನ ತೇ ಸತ್ತತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ, ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ , ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋತಿ। ಏವಂ ಪಭೇದತೋ ಸತ್ತತಿಂಸವಿಧಾಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಸತ್ತೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ "ಸತ್ತನ್ನ"ನ್ತಿ। **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನ**ನ್ತಿ ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಬೋಧೀತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸೇವ ವಾ ಪಕ್ಖೇ ಭವಾನಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ , ಬೋಧಿಕೋಟ್ಠಾಸಿಯಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಕಾನ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಬೋಧಿಪಕ್ಖವನ್ತಾನಂ, ಬೋಧಿಪಕ್ಖೇ ವಾ ನಿಯುತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಪರಿಯಾಯೇನ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ನಾಮ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪನ ತೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ।

ಆಸವಾನಂ ಖಯಾತಿ ಕಾಮಾಸವಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ। ಆಸವೇಸು ಹಿ ಖೀಣೇಸು ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಾ ಖೀಣಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಅನಾಸವ**ನ್ತಿ ಆಸವವಿರಹಿತಂ। **ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚೇತೋವಚನೇನ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿ, ಪಞ್ಞಾವಚನೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ಪಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಸಮಾಧಿ ರಾಗತೋ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ -

> "ಯೋ ಹಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಾಧಿ, ತದಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯಾ ಹಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಞಾ, ತದಸ್ಸ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೫೧೬)।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸಮಥಫಲಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಫಲಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾಯೇವ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯೇನ ಞತ್ವಾ। **ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ**ತಿ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ವಿಹರತಿ। **ತಮೇವ ಸಙ್ಗಾಮಸೀಸಂ ಅಭಿವಿಜಿಯ ಅಜ್ಝಾವಸತೀ**ತಿ ಮಾರಂ ಅಭಿವಿಜಿನಿತ್ವಾ ವಿಜಿತವಿಜಯತ್ತಾ ತೇನ ಕತಸಙ್ಗಾಮಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸೀಸಭೂತಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠಾನಂ, ಅಭಿಭವನ್ತೋ ಆವಸತಿ, ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಇಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ। ಇಮೇ ಚ ದೇವಸದ್ದಾ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚೇಸು ದೇವೇಸು ಪವತ್ತನ್ತಿ, ವಿಸೇಸತೋ ಸುದ್ಧಾವಾಸದೇವೇಸೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಮಹನ್ತ**ನ್ತಿ ಸೀಲಾದಿಗುಣಮಹತ್ತೇನ ಮಹನ್ತಂ। **ವೀತಸಾರದ**ನ್ತಿ ಸಾರಜ್ಜಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವೇನ ವಿಗತಸಾರಜ್ಜಂ ಅಪಗತಮಙ್ಕುಭಾವಂ। **ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದೀಸು ಅಸ್ಸಾಜಾನೀಯಾದಯೋ ವಿಯ ಪುರಿಸೇಸು ಆಜಾನೀಯಭೂತಾ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಾ। **ದುಜ್ಜಯಮಜ್ಝಭೂ**ತಿ ಪಚುರಜನೇಹಿ ಜೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ಕಿಲೇಸವಾಹಿನಿಂ ಅಭಿಭವಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿ। "ಅಜ್ಜಯೀ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಅಜಿನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜೇತ್ವಾನ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಅನಾವರ**ನ್ತಿ ಲೋಕತ್ತಯಾಭಿಬ್ಯಾಪನತೋ ದಿಯಡ್ಢಸಹಸ್ಸಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಚ ವಿಪುಲತ್ತಾ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಆವರಿತುಂ ಪಟಿಸೇಧೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಚ ಅನಾವರಂ, ಮಚ್ಚುನೋ ಮಾರಸ್ಸ ಸೇನಂ ವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಜೇತ್ವಾ ಯೋ ತ್ವಂ ದುಜ್ಜಯಂ ಅಜಯಿ, ತಸ್ಸ ನಮೋ, ತೇ ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಇತೀತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಹಿ**-ಇತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಏತಂ **ಪತ್ತಮಾನಸಂ** ಅಧಿಗತಾರಹತ್ತಂ ಖೀಣಾಸವಂ **ದೇವತಾ ನಮಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ **ಇತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ। ಕಿಂ ಪನ ಏತಂ ಕಾರಣಂ? ನಮುಚಿಸೇನಾವಿಜಯೇನ ಪತ್ತಮಾನಸತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ತಂ ದೇವತಾ ನಮಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ತಂ ಕಾರಣಂ

ಫಲತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಯೇನ ಮಚ್ಚುವಸಂ ವಜೇ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ – ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞಸ್ಸ ಪಣಿಧಾಯ ಗವೇಸನ್ತಾಪಿ ದೇವಾ ಅಣುಮತ್ತಮ್ಪಿ ತಂ ಕಾರಣಂ ನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಯೇನ ಸೋ ಮಚ್ಚುನೋ ಮರಣಸ್ಸ ವಸಂ ವಜೇ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ ನಮಸ್ಸನ್ತೀತಿ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪಞ್ಚಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೩. ಚತುತ್ಥೇ **ಯದಾತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ। **ದೇವೋತಿ** ಉಪಪತ್ತಿದೇವೋ। ತಯೋ ಹಿ ದೇವಾ – ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ, ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ, ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾತಿ। ತೇಸು **ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ** ನಾಮ ರಾಜಾನೋ ಖತ್ತಿಯಾ। **ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ** ನಾಮ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತದುಪರಿದೇವಾ। **ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ** ನಾಮ ಖೀಣಾಸವಾ। ಇಧ ಪನ ಕಾಮಾವಚರದೇವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ದೇವೋತಿ ಉಪಪತ್ತಿದೇವೋ”ತಿ। **ದೇವಕಾಯಾತಿ** ದೇವಸಮೂಹತೋ, ದೇವಟ್ಠಾನತೋ ವಾ, ದೇವಲೋಕತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮೂಹನಿವಾಸವಾಚಕೋ ಹಿ ಅಯಂ ಕಾಯಸದ್ದೋ। **ಚವನಧಮ್ಮೋತಿ** ಮರಣಧಮ್ಮೋ, ಆಯುಕ್ಖಯೇನ ವಾ ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯೇನ ವಾ ಉಪಟ್ಠಿತಮರಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಚಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ಅಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಿತಮರಣಸ್ಸ ದೇವಪುತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಮರಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಕಾಸಾನಿ ವಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಮಾಲಾ ಮಿಲಾಯನ್ತೀತಿ** ತೇನ ಪಿಳನ್ಧಿತಮಾಲಾ ಮಜ್ಝನ್ಹಿಕಸಮಯೇ ಆತಪೇ ಖಿತ್ತಾ ವಿಯ ಮಿಲಾತಾ ವಿಹತಸೋಭಾ ಹೋನ್ತಿ।

ವತ್ಥಾನಿ ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಸರದಸಮಯೇ ವಿಗತವಲಾಹಕೇ ಆಕಾಸೇ ಅಬ್ಭುಸ್ಸಕ್ಕಮಾನಬಾಲಸೂರಿಯಸದಿಸಪ್ಪಭಾನಿ ನಾನಾವಿರಾಗವಣ್ಣಾನಿ ತೇನ ನಿವತ್ಥಪಾರುತವತ್ಥಾನಿ ತಂ ಖಣಂಯೇವ ಕದ್ದಮೇ ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮದ್ದಿತಾನಿ ವಿಯ ವಿಹತಪ್ಪಭಾನಿ ಮಲಿನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಚ್ಛೇಹಿ ಸೇದಾ ಮುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಜಾತಿಮಣಿ ವಿಯ ಸುಸಿಕ್ಖಿತಸಿಪ್ಪಾಚರಿಯರಚಿತಸುವಣ್ಣಪಟಿಮಾ ವಿಯ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಸೇದಮಲಜಲ್ಲಿಕಾರಹಿತಸರೀರಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಉಭೋಹಿ ಕಚ್ಛೇಹಿ ಸೇದಧಾರಾ ಸನ್ದನ್ತಿ ಪಗ್ಘರನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಕಚ್ಛೇಹಿಯೇವ, ಸಕಲಸರೀರತೋಪಿ ಪನಸ್ಸ ಸೇದಜಲಕಣ್ಣಿಕಾ ಮುಚ್ಚತಿಯೇವ, ಯೇನ ಆಮುತ್ತಮುತ್ತಾಜಾಲಗವಚ್ಛಿತೋ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಯೇ ದುಬ್ಬಣ್ಣಿಯಂ ಓಕ್ಕಮತೀತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಥಾನುಭಾವಂ ಏಕಯೋಜನಂ ದ್ವಿಯೋಜನಂ ಯಾವ ದ್ವಾದಸಯೋಜನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಪದೇಸಂ ಆಭಾಯ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಜ್ಜೋತಮಾನೋ ಕಾಯೋ ಹೋತಿ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಪಾಲಿಚ್ಚಾದಿವಿರಹಿತೋ, ನ ಸೀತಂ ನ ಉಣ್ಹಂ ಉಪಘಾತಕಂ, ದೇವಧೀತಾ ಸೋಳಸವಸ್ಸುದ್ದೇಸಿಕಾ ವಿಯ ಹೋತಿ, ದೇವಪುತ್ತೋ ವೀಸತಿವಸ್ಸುದ್ದೇಸಿಕೋ ವಿಯ, ತಂ ಖಣಂಯೇವ ನಿಪ್ಪಭೇ ನಿತ್ತೇಜೇ ಕಾಯೇ ವಿರೂಪಭಾವೋ ಅನುಪವಿಸತಿ ಸಣ್ಠಾತಿ।

ಸಕೇ ದೇವೋ ದೇವಾಸನೇ ನಾಭಿರಮತೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಚ್ಛರಾಗಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕೀಳನಪರಿಚರಣಕದಿಬ್ಬಾಸನೇ ನ ರಮತಿ, ನ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾದಂ ಲಭತಿ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಮನುಸ್ಸಗಣನಾಯ ಸತ್ತಹಿ ದಿವಸೇಹಿ ಮರಣಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಇಮಾನಿ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಸೋ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ “ಏವರೂಪಾಯ ನಾಮ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿನಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಬಲವಸೋಕಾಭಿಭೂತೋ ಹೋತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಕಾಯೇ ಮಹಾಪರಿಳಾಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಸಬ್ಬತೋ ಗತ್ತೇಹಿ ಸೇದಾ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ಚಿರತರಂ ಕಾಲಂ ಅಪರಿಚಿತದುಕ್ಖೋ ತಂ ಅಧಿವಾಸೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಏಕಚ್ಚೋ “ದಯ್ಹಾಮಿ ದಯ್ಹಾಮೀ”ತಿ ಕನ್ದನ್ತೋ ಪರಿದೇವನ್ತೋ ಕತ್ಥಚಿ

ಅಸ್ಸಾದಂ ಅಲಭನ್ತೋ ವಿಜಪ್ಪನ್ತೋ ವಿಲಪನ್ತೋ ತಹಿಂ ತಹಿಂ ಆಹಿಣ್ಡತಿ। ಏಕಚ್ಚೋ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ವಿಕಾರಂ ಅಕರೋನ್ತೋಪಿ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗದುಕ್ಖಂ ಅಸಹನ್ತೋ ವಿಹಞ್ಞಮಾನೋ ವಿಚರತಿ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಂ ರಾಜರಾಜಮಹಾಮತ್ತಾದೀನಂಯೇವ ಉಕ್ಕಾಪಾತಭೂಮಿಚಾಲಚನ್ದಗ್ಗಾಹಾದೀನಿ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ; ಏವಮೇವ ಮಹೇಸಕ್ಖದೇವಾನಂಯೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಚ ತಾನಿ "ಇಮಾನಿ ಮರಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಕೇಚಿ ದೇವಾ ಜಾನನ್ತಿ, ನ ಸಬ್ಬೇ। ತತ್ಥ ಯೋ ಮನ್ದೇನ ಕುಸಲಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ಸೋ "ಇದಾನಿ ಕೋ ಜಾನಾತಿ, 'ಕುಹಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸಾಮೀ'"ತಿ ಭಾಯತಿ। ಯೋ ಪನ ಮಹಾಪುಞ್ಞೋ, ಸೋ "ಬಹುಂ ಮಯಾ ದಾನಂ ದಿನ್ನಂ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖಿತಂ, ಪುಞ್ಞಂ ಉಪಚಿತಂ, ಇತೋ ಚುತಸ್ಸ ಮೇ ಸುಗತಿಯೇವ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಾ"ತಿ ನ ಭಾಯತಿ ನ ವಿಕಮ್ಪತಿ। ಏವಂ ಉಪಟ್ಠಿತಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ ಪನ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದೇವತಾ ನನ್ದನವನಂ ಪವೇಸೇನ್ತಿ ಸಬ್ಬದೇವಲೋಕೇಸು ನನ್ದನವನಂ ಅತ್ಥಿಯೇವ।

ತೀಹಿ ವಾಚಾಹಿ ಅನುಮೋದೇನ್ತೀತಿ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇಹಿ ತೀಹಿ ವಚನೇಹಿ ಅನುಮೋದೇನ್ತಿ, ಮೋದಂ ಪಮೋದಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಅಸ್ಸಾಸೇನ್ತಿ, ಅಭಿವದನವಸೇನ ವಾ ತಂಖಣಾನುರೂಪಂ ಪಮೋದಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅನುಮೋದೇನ್ತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ "ಓವದನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಇತೋ**ತಿ ದೇವಲೋಕತೋ। **ಭೋ**ತಿ ಆಲಪನಂ। **ಸುಗತಿ**ನ್ತಿ ಸುನ್ದರಗತಿಂ, ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದನ್ತಿ। **ಗಚ್ಛಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪೇಹಿ।

ಏವಂ ವುತ್ತೇತಿ ಏವಂ ತದಾ ತೇಹಿ ದೇವೇಹಿ ತಸ್ಸ "ಇತೋ ಭೋ ಸುಗತಿಂ ಗಚ್ಛಾ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬವಚನೇ ಭಗವತಾ ವುತ್ತೇ **ಅಞ್ಞತರೋ** ನಾಮಗೋತ್ತೇನ ಅಪಾಕಟೋ ತಸ್ಸಂ ಪರಿಸಾಯಂ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅನುಸನ್ಧಿಕುಸಲೋ ಏಕೋ ಭಿಕ್ಖು "ಏತೇ ಸುಗತಿಆದಯೋ ಭಗವತಾ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತಾ ಅವಿಭೂತಾ, ಹನ್ದ ತೇ ವಿಭೂತತರೇ ಕಾರಾಪೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏತಂ "ಕಿಂನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ"ತಿಆದಿವಚನಂ ಅವೋಚ। ಸದ್ಧಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಪಟಿಲಾಭಕಾರಣತೋ ದೇವೂಪಪತ್ತಿಹೇತುತೋ ಚ ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ದೇವಾನಂ ಅಭಿಸಮ್ಮತನ್ತಿ ಆಹ **"ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ಖೋ ಭಿಕ್ಖು ದೇವಾನಂ ಸುಗತಿಗಮನಸಙ್ಖಾತ"**ನ್ತಿ।

ಸುಗತಿಗಮನಸಙ್ಖಾತನ್ತಿ "ಸುಗತಿಗಮನ"ನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಕಥಿತಂ, ವಣ್ಣಿತಂ ಥೋಮಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ, ತೇನ **ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಲಭನಕಿರಿಯಾ ಆಮಸೀಯತಿ, ಯೋ ಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ**ತಿ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಮನುಸ್ಸಭಾವಂ ವಾ ಪತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಾ ದೇವಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ದುಲ್ಲಭಾ ಸವನಾಯ, ನ ತಥಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ"ತಿ। **ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತೇ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ**ತಿ ತಥಾಗತೇನ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತೇ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹೇ ಸಾಸನೇ। ತಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮತೋ ಅನಪೇತತ್ತಾ ಧಮ್ಮೋ ಚ, ಆಸಯಾನುರೂಪಂ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ವಿನಯನತೋ ವಿನಯೋ ಚಾತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ಧಮ್ಮತೋ ಅನಪೇತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖಜಾತಿಕಂ ವಿನೇತೀತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಧಮ್ಮೇನೇವ ವಾ ವಿನಯೋ, ನ ದಣ್ಡಸತ್ಥೇಹೀತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ಧಮ್ಮಯುತ್ತೋ ವಾ ವಿನಯೋತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ಧಮ್ಮಾಯ ವಾ ಸಹ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾಯ ವಿನಯೋತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ಮಹಾಕರುಣಾಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾದಿಧಮ್ಮತೋ ವಾ ಪವತ್ತೋ ವಿನಯೋತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಧಮ್ಮೋ ವಾ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಭೂತೋ ಧಮ್ಮಕಾಯೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ, ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿನಯೋ, ನ ತಕ್ಕಿಯಾನನ್ತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ಧಮ್ಮೇ ವಾ ಮಗ್ಗಫಲೇ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬವಿಸಯಭೂತೇ ವಾ ಪವತ್ತೋ ವಿನಯೋತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ।

ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತೀತಿ "ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಸದ್ಧೋ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇ ಆರಾಧೇಸ್ಸತಿ। **ಸುಲದ್ಧಲಾಭಸಙ್ಖಾತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾ

ಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಖೇತ್ತವತ್ಥಾದಿಲಾಭೋ ಸತ್ತಾನಂ ಉಪಭೋಗಸುಖಂ ಆವಹತಿ, ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾದಿದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಬಾಹತಿ, ಧನದಾಲಿದ್ದಿಯಂ ವೂಪಸಮೇತಿ, ಮುತ್ತಾದಿರತನಪಟಿಲಾಭಹೇತು ಹೋತಿ, ಲೋಕಸನ್ತತಿಞ್ಚ ಆವಹತಿ; ಏವಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಸದ್ಧಾಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಂ ವಿಪಾಕಸುಖಮಾವಹತಿ, ಸದ್ಧಾಧುರೇನ ಪಟಿಪನ್ನಾನಂ ಜಾತಿಜರಾದಿದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಬಾಹತಿ, ಗುಣದಾಲಿದ್ದಿಯಂ ವೂಪಸಮೇತಿ, ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿರತನಪಟಿಲಾಭಹೇತು ಹೋತಿ, ಲೋಕಸನ್ತತಿಞ್ಚ ಆವಹತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> “ಸದ್ಧೋ ಸೀಲೇನ ಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಯಸೋ ಭೋಗಸಮಪ್ಪಿತೋ।
> ಯಂ ಯಂ ಪದೇಸಂ ಭಜತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪೂಜಿತೋ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೩)।

ಏವಂ ಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಸುಲದ್ಧಲಾಭತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭೋ ಅನುಗಾಮಿಕೋ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಹೇತು, ಲೋಕಿಯಸ್ಸ ಚ ಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಾದಿಧನಲಾಭಸ್ಸ ಕಾರಣಂ। ಸದ್ಧೋಯೇವ ಹಿ ದಾನಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕತ್ವಾ ಉಳಾರುಳಾರವಿತ್ತೂಪಕರಣಾನಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ತೇಹಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಅತ್ಥಮೇವ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ಅಸ್ಸದ್ಧಸ್ಸ ಪನ ತಾನಿ ಅನತ್ಥಾವಹಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಇಧ ಚೇವ ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚಾತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ಸದ್ಧಾಯ ಸುಲದ್ಧಲಾಭತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ -

“ಸದ್ಧಾ ಬನ್ಧತಿ ಪಾಥೇಯ್ಯಂ”। (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೯)।

“ಸದ್ಧಾ ದುತಿಯಾ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಹೋತೀ”ತಿ ಚ। (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೬, ೫೯)।

“ಸದ್ಧೀಧ ವಿತ್ತಂ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠ”ನ್ತಿ ಚ। (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೩; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೪)।

“ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೋ ಮಹಾನಾಗೋ”ತಿ ಚ। (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೪೩; ಥೇರಗಾ॰ ೬೯೪)।

“ಸದ್ಧಾ ಬೀಜಂ ತಪೋ ವುಟ್ಠೀ”ತಿ ಚ। (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೭; ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭)।

“ಸದ್ಧೇಸಿಕೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೭) ಚ।

“ಸದ್ಧಾಯ ತರತಿ ಓಘ”ನ್ತಿ ಚ। (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬) -

ಅನೇಕೇಸು ಠಾನೇಸು ಅನೇಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸದ್ಧಾ ಸಂವಣ್ಣಿತಾ।

ಇದಾನಿ ಯಾಯ ಸದ್ಧಾಯ ಸಾಸನೇ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಯಾ, ತಂ ಸದ್ಧಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಾ ಖೋ ಪನಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿವಿಟ್ಠಾತಿ** ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ। **ಮೂಲಜಾತಾತಿ** ಜಾತಮೂಲಾ। ಕಿಂ ಪನ ಸದ್ಧಾಯ ಮೂಲಂ ನಾಮ? ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಓಕಪ್ಪನಹೇತುಭೂತೋ ಉಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ। ಅಪಿಚ ಸಪ್ಪುರಿಸಸೇವನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪ್ಪಟಿಪತ್ತೀತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಕೇನಚಿ ಅಕಮ್ಪನೀಯಭಾವೇನ ಅವಟ್ಠಿತಾ। ತೇನೇವಾಹ “ದಳ್ಹಾ ಅಸಂಹಾರಿಯಾ”ತಿ। **ದಳ್ಹಾತಿ** ಥಿರಾ। **ಅಸಂಹಾರಿಯಾತಿ** ಕೇನಚಿ ಸಂಹರಿತುಂ ವಾ ಹಾಪೇತುಂ ವಾ ಅಪನೇತುಂ ವಾ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ। ಇತಿ ತೇ ದೇವಾ ತಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಮಧಿಗಮಂ ಆಸೀಸನ್ತಾ ಏವಂ ವದನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋ ದೇವಲೋಕೇ ಕಾಮಸುಖೂಪಭೋಗಾರಹಮೇವ ಹಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಂ ತೇ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇನಾಹ “ಏಹಿ, ದೇವ, ಪುನಪ್ಪುನ”ನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯಮರಣಮ್ಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಚವತಿ ಆಯುಸಙ್ಖಯಾ”**ತಿ। **ಅನುಮೋದತನ್ತಿ** ಅನುಮೋದನ್ತಾನಂ। **ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಸಹಬ್ಯತನ್ತಿ** ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಸಹಭಾವಂ। ಸಹ ಬ್ಯೇತೀತಿ ಸಹಬ್ಯೋ, ಸಹಪವತ್ತನಕೋ, ತಸ್ಸ

ಭಾವೋ ಸಹಬ್ಯತಾ। **ನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸಾತಿ** ನಿವಿಟ್ಠಾ ಭವೇಯ್ಯ। **ಯಾವಜೀವನ್ತಿ** ಯಾವ ಜೀವಿತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ, ಯಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಬಹುಂ ಉಳಾರಂ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಞ್ಚ ಕರಣವಸೇನ ಪಮಾಣರಹಿತಂ। **ನಿರೂಪಧಿನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸೂಪಧಿರಹಿತಂ, ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ನಿಮ್ಮಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇ ದೇವಾ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಕಾಮಲೋಕಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ, ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - "ಇತೋ ದೇವಲೋಕತೋ ಚುತೋ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಂ ಸಬ್ಬಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಪಹಾಯ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುಚರಿತಂ ಉಳಾರಂ ವಿಪುಲಂ ಉಪಚಿನಿತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಆಗತಸದ್ಧೋ ಭವಾಹೀ"ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಪಠಮಮಗ್ಗಂ ದುತಿಯಮಗ್ಗಮ್ಪಿ ವಾ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ದೇವಲೋಕೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಅನತಿವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ವಸೇನ "ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿರೂಪಧಿ"ನ್ತಿಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಪಮಾಣಕರಾನಂ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಓಳಾರಿಕಕಾಮರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪಚ್ಛೇದೇನ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ,** ಸತ್ತಮಭವತೋ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಸ್ಸ ಖನ್ಧೂಪಧಿಸ್ಸ ತಂನಿಬ್ಬತ್ತಕಅಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪಧಿಸ್ಸ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೂಪಧಿಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನೇನ ತೇಸಂ ಅನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ನಿರುಪಧಿಸಙ್ಖಾತನಿಬ್ಬಾನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚ **ನಿರುಪಧೀತಿ**।

ಏವಂ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ಅಪಾಯದ್ವಾರಪಿಧಾಯಕಂ ಕಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಗ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತೋ ಓಪಧಿಕ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಓಪಧಿಕನ್ತಿ** ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಂ ಅತ್ತಭಾವಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚೇವ ಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಧೀತಿ** ಹಿ ಅತ್ತಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ "ಸನ್ತೇಕಚ್ಚಾನಿ ಪಾಪಕಾನಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನಿ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೧೦)। ಕಾಮಗುಣಾಪಿ। ಯಥಾಹ "ಉಪಧೀಹಿ ನರಸ್ಸ ಸೋಚನಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨; ಸು॰ ನಿ॰ ೩೪)। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಉಪಧೀಯತಿ ಏತ್ಥ ಸುಖದುಕ್ಖನ್ತಿ ಉಪಧಿ, ಅತ್ತಭಾವೋ ಕಾಮಗುಣಾ ಚ। ಉಪಧಿಕರಣಂ ಸೀಲಂ ಏತಸ್ಸ, ಉಪಧಿಂ ವಾ ಅರಹತೀತಿ ಓಪಧಿಕಂ, ಪುಞ್ಞಂ, ತಂ ಬಹುಂ ಉಳಾರಂ ಕತ್ವಾ। ಕಥಂ? **ದಾನೇನ**। ದಾನಞ್ಹಿ ಇತರೇಹಿ ಸುಕರನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ದಾನೇನಾತಿ ವಾ ಪದೇನ ಅಭಯದಾನಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಆಮಿಸದಾನಮೇವಾತಿ ಸೀಲಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇ ದೇವಾ ಅಸುರಕಾಯಹಾನಿಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ದೇವಕಾಯಪಾರಿಪೂರಿಞ್ಚ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಉಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ **"ಅಞ್ಞೇಪಿ ಮಚ್ಚೇ ಸದ್ಧಮ್ಮೇ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇ ನಿವೇಸಯಾ"**ತಿ ಧಮ್ಮದಾನೇ ನಿಯೋಜೇನ್ತಿ। **ಯದಾ ವಿದೂತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ದೇವಾ ದೇವಂ ಚವನ್ತಂ ವಿದೂ ವಿಜಾನೇಯ್ಯುಂ, ತದಾ ಇಮಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಅನುಕಮ್ಪಾಯ ದುಕ್ಖಾಪನಯನಕಮ್ಯತಾಯ "ದೇವ, ಇಮೇ ದೇವಕಾಯೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಸೇನ **ಏಹಿ** ಆಗಚ್ಛಾಹೀ"ತಿ ಚ ಅನುಮೋದೇನ್ತೀತಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಬಹುಜನಹಿತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೪. ಪಞ್ಚಮೇ **ಲೋಕೇತಿ** ಏತ್ಥ ತಯೋ ಲೋಕಾ - ಸತ್ತಲೋಕೋ, ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ, ಓಕಾಸಲೋಕೋತಿ। ತೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ, ಪಥವೀಪಬ್ಬತಾದಿಭೇದೋ ಓಕಾಸಲೋಕೋ, ಉಭಯೇಪಿ ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ। ತೇಸು ಸತ್ತಲೋಕೋ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಸ್ಮಾ **ಲೋಕೇತಿ** ಸತ್ತಲೋಕೇ। ತತ್ಥಾಪಿ ನ ದೇವಲೋಕೇ, ನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ, ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ। ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇಪಿ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಕವಾಳೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚಕ್ಕವಾಳೇ। ತತ್ರಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನೇಸು, "ಪುರತ್ಥಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಗಜಙ್ಗಲಂ ನಾಮ ನಿಗಮೋ, ತಸ್ಸ ಅಪರೇನ ಮಹಾಸಾಲಾ, ತತೋ ಪರಂ ಪಚ್ಚನ್ತಿಮಾ ಜನಪದಾ, ಓರತೋ ಮಜ್ಝೇ; ಪುರತ್ಥಿಮದಕ್ಖಿಣಾಯ ದಿಸಾಯ ಸಲ್ಲವತೀ ನಾಮ ನದೀ, ತತೋ ಪರಂ ಪಚ್ಚನ್ತಿಮಾ ಜನಪದಾ, ಓರತೋ ಮಜ್ಝೇ; ದಕ್ಖಿಣಾಯ ದಿಸಾಯ ಸೇತಕಣ್ಣಿಕಂ ನಾಮ ನಿಗಮೋ, ತತೋ ಪರಂ ಪಚ್ಚನ್ತಿಮಾ ಜನಪದಾ , ಓರತೋ ಮಜ್ಝೇ; ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಥೂಣಂ ನಾಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಾಮೋ,

ತತೋ ಪರಂ ಪಚ್ಚನ್ತಿಮಾ ಜನಪದಾ, ಓರತೋ ಮಜ್ಝೇ; ಉತ್ತರಾಯ ದಿಸಾಯ ಉಸಿರದ್ಧಜೋ ನಾಮ ಪಬ್ಬತೋ, ತತೋ ಪರಂ ಪಚ್ಚನ್ತಿಮಾ ಜನಪದಾ, ಓರತೋ ಮಜ್ಝೇ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೫೯) ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಆಯಾಮತೋ ತಿಯೋಜನಸತೇ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯಯೋಜನಸತೇ ಪರಿಕ್ಖೇಪತೋ ನವಯೋಜನಸತೇ ಮಜ್ಝಿಮದೇಸೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತಥಾಗತೋ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ತಥಾಗತೋವ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ ಅಸೀತಿಮಹಾಥೇರಾ ಬುದ್ಧಮಾತಾ ಬುದ್ಧಪಿತಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಾಜಾ ಅಞ್ಞೇ ಚ ಸಾರಪ್ಪತ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕಾ ಏತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ತಥಾಗತವಾರೇಯೇವ ಸಬ್ಬತ್ಥಕವಸೇನ ಅಯಂ ನಯೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಇತರೇಸು ಏಕದೇಸವಸೇನ।

ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಇದಂ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಿಪ್ಪಕತವಚನಮೇವ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾ ಬಹುಜನಹಿತತ್ಥಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವರೂಪಞ್ಚೇತ್ಥ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಞ್ಞೇನ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ।

ಅಪಿಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ನಾಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ನಾಮಾತಿ ಅಯಂ ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾಗತೋ ಹಿ ಮಹಾಭಿನೀಹಾರಂ ಕರೋನ್ತೋ, ಬುದ್ಧಕರೇ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ, ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇನ್ತೋ, ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪರಿಚ್ಚಾಗೇ ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತೋ, ಞಾತತ್ಥಚರಿಯಂ ಚರನ್ತೋ, ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಂ, ಬುದ್ಧತ್ಥಚರಿಯಂ ಕೋಟಿಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ, ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ತುಸಿತಭವನೇ ತಿಟ್ಠನ್ತೋ, ತತೋ ಓತರಿತ್ವಾ ಚರಿಮಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ, ಅಗಾರಮಜ್ಝೇ ವಸನ್ತೋ, ಅಭಿನಿಕ್ಖಮನ್ತೋ, ಮಹಾಪಧಾನಂ ಪದಹನ್ತೋ, ಪರಿಪಕ್ಕಞಾಣೋ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಂ ಆರುಯ್ಹ ಮಾರಬಲಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ ಪಠಮಯಾಮೇ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ, ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೇ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಂ ವಿಸೋಧೇನ್ತೋ, ಪಚ್ಛಿಮಯಾಮೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಂ ಓತಾರೇತ್ವಾ ಅನೇಕಾಕಾರಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಯಾವ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತೋಪಿ **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ** ಏವ ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನ **ಉಪ್ಪನ್ನೋ** ನಾಮ। ಬುದ್ಧಾನಞ್ಹಿ ಸಾವಕಾನಂ ವಿಯ ನ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದನಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ, ಸಹೇವ ಪನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಕಲೋಪಿ ಬುದ್ಧಗುಣರಾಸಿ ಆಗತೋವ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಇಧ ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಸಾವಕೋಪಿ ಖೀಣಾಸವೋ ಸಾವಕಬೋಧಿಯಾ ಹೇತುಭೂತೇ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರೇ ಸಮ್ಭರನ್ತೋ ಪುಬ್ಬಯೋಗಂ ಪುಬ್ಬಚರಿಯಂ ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಪೂರೇನ್ತೋ ಚರಿಮಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ವಿಞ್ಞುತಂ ಪತ್ವಾ ಸಂಸಾರೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಚೇತಯಮಾನೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಸೀಲಾದೀನಿ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೋ ಧುತಧಮ್ಮೇ ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತಮಾನೋ ಜಾಗರಿಯಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಞಾಣಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗೇ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತೋಪಿ **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ** ಏವ ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನ **ಉಪ್ಪನ್ನೋ** ನಾಮ। ಸೇಕ್ಖೋ ಪನ ಪುಬ್ಬೂಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾ **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ** ನಾಮ, ಪರಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ, ಪರಮಫಲಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ **ಉಪ್ಪನ್ನೋ** ನಾಮ। ಏತ್ತಾವತಾ "ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲಾ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ **ಬಹುಜನಹಿತಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು **ಬಹುಜನಹಿತಾಯಾ**ತಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಹಿತತ್ಥಾಯ। **ಬಹುಜನಸುಖಾಯಾ**ತಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಸುಖತ್ಥಾಯ। **ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯಾ**ತಿ ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ಅನುಕಮ್ಪಂ ಪಟಿಚ್ಚ। ಕತರಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸಾತಿ ? ಯೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಅಮತಪಾನಂ ಪಿವತಿ, ತಸ್ಸ। ಭಗವತೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಯ ಅಞ್ಞಾತಕೋಣ್ಡಞ್ಞಪ್ಪಮುಖಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಬ್ರಹ್ಮಕೋಟಿಯೋ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂಸು। ಏವಂ

ಯಾವ ಸುಭದ್ದಪರಿಬ್ಬಾಜಕವಿನಯನಾ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಸತ್ತಾನಂ ಗಣನಾ ನತ್ಥಿ, ಮಹಾಸಮಯಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಯಂ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಂ, ಚೂಳರಾಹುಲೋವಾದಂ, ಸಮಚಿತ್ತದೇಸನಾಯನ್ತಿ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಅಭಿಸಮಯಂ ಪತ್ತಸತ್ತಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನತ್ಥಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಅಪರಿಮಾಣಸ್ಸ ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ಅನುಕಮ್ಪಾಯ। ಸಾವಕಸ್ಸ ಪನ ಅರಹತೋ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಆದೀಹಿ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕಾದೀಹಿ ಚ ದೇಸಿತದೇಸನಾಯ ಪಟಿವೇಧಪ್ಪತ್ತಸತ್ತಾನಂ ವಸೇನ, ಅಪರಭಾಗೇ ಚ ಮಹಾಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಾದೀಹಿ ದೇಸಿತದೇಸನಾಯ ಪಟಿವಿದ್ಧಸಚ್ಚಾನಂ ವಸೇನ, ಯಾವಜ್ಜತನಾ ಇತೋ ಪರಂ ಅನಾಗತೇ ಚ ಸಾಸನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಮಗ್ಗೇಸು ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಾನಂ ವಸೇನಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚ **ಬಹುಜನಹಿತಾಯಾ**ತಿ ಬಹುಜನಸ್ಸ ಹಿತತ್ಥಾಯ, ನೇಸಂ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಹಿತೂಪದೇಸಕೋತಿ। **ಬಹುಜನಸುಖಾಯಾ**ತಿ ಬಹುಜನಸ್ಸ ಸುಖತ್ಥಾಯ, ಚಾಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಕರಣಸುಖಸಮ್ಪದಾಯಕೋತಿ। **ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯಾ**ತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಅನುಕಮ್ಪನತ್ಥಾಯ, ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಮಾತಾಪಿತರೋ ವಿಯ ಲೋಕಸ್ಸ ರಕ್ಖಿತಾ ಗೋಪಿತಾತಿ। **ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಇಧ ದೇವಮನುಸ್ಸಗ್ಗಹಣೇನ ಭಬ್ಬಪುಗ್ಗಲೇ ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತೇ ಏವ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಮಗ್ಗಫಲಾಧಿಗಮಾಯ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಪಠಮವಾರೇ, ದುತಿಯತತಿಯವಾರೇಸು ಪನ ಅರಹತೋ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಮತ್ಥಾಯ, ನಿಬ್ಬಾನಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಹಿತಾಯಾ**ತಿ ತಂಸಮ್ಪಾಪಕಮಗ್ಗತ್ಥಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕಮಗ್ಗತೋ ಹಿ ಉತ್ತರಿಂ ಹಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಸುಖಾಯಾ**ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖತ್ಥಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತತೋ ಉತ್ತರಿ ಸುಖಾಭಾವತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ ಚೇವ ಆಯತಿಞ್ಚ ಸುಖವಿಪಾಕೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫; ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೭; ವಿಭ॰ ೮೦೪)।

ತಥಾಗತೋತಿಆದೀನಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ। **ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿಆದೀಸು ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವಿಜ್ಜಾ ಭಯಭೇರವೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪ ಆದಯೋ) ಆಗತನಯೇನ, ಛಪಿ ವಿಜ್ಜಾ ಛಳಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ, ಅಟ್ಠಪಿ ವಿಜ್ಜಾ ಅಮ್ಬಟ್ಠಸುತ್ತೇ ಆಗತಾತಿ ವಿಜ್ಜಾಹಿ, ಸೀಲಸಂವರಾದೀಹಿ, ಪನ್ನರಸಹಿ ಚರಣಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ, ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ **ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ**। ಸೋಭನಗಮನತ್ತಾ, ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಗತತ್ತಾ, ಸಮ್ಮಾ ಗತತ್ತಾ, ಸಮ್ಮಾ ಗದತ್ತಾ ಚ **ಸುಗತೋ**। ಸಬ್ಬಥಾ ವಿದಿತಲೋಕತ್ತಾ **ಲೋಕವಿದೂ**। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರೋತಿ **ಅನುತ್ತರೋ**। ಪುರಿಸದಮ್ಮೇ ಪುರಿಸವೇನೇಯ್ಯೇ ಸಾರೇತಿ ವಿನೇತೀತಿ **ಪುರಿಸದಮ್ಮಸಾರಥಿ**। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಅನುಸಾಸತೀತಿ **ಸತ್ಥಾ**। ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಬುದ್ಧತ್ತಾ **ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗತೋ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೩೨-೧೩೩) ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಸೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಆದಿ...ಪೇ॰... ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಸತ್ತೇಸು ಕಾರುಞ್ಞಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹಿತ್ವಾಪಿ ಅನುತ್ತರಂ ವಿವೇಕಸುಖಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಬಹುಂ ವಾ ದೇಸೇನ್ತೋ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾದಿಪ್ಪಕಾರಮೇವ ದೇಸೇತಿ। ಕಥಂ? ಏಕಗಾಥಾಪಿ ಹಿ ಸಮನ್ತಭದ್ದಕತ್ತಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಠಮಪಾದೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾ, ದುತಿಯತತಿಯೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಾ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಾ। ಏಕಾನುಸನ್ಧಿಕಂ ಸುತ್ತಂ ನಿದಾನೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ, ನಿಗಮನೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ, ಸೇಸೇನ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ। ನಾನಾನುಸನ್ಧಿಕಂ ಸುತ್ತಂ ಪಠಮೇನ ಅನುಸನ್ಧಿನಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ, ಸೇಸೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ। ಸಕಲೋಪಿ ವಾ ಸಾಸನಧಮ್ಮೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಭೂತೇನ ಸೀಲೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ಸೀಲಸಮಾಧೀಹಿ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಫಲನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಾಯ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಧಮ್ಮಸುಧಮ್ಮತಾಯ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಸಙ್ಘಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ತಥತ್ತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾಯ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಯಾ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಸಾವಕಬೋಧಿಯಾ

ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ಸುಯ್ಯಮಾನೋ ಚೇಸ ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ಸವನೇನಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಮೇವ ಆವಹತೀತಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿಯಮಾನೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸುಖಾವಹನತೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಸುಖಮೇವ ಆವಹತೀತಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ತಥಾಪಟಿಪನ್ನೋ ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿಫಲೇ ನಿಟ್ಠಿತೇ ತಾದಿಭಾವಾವಹನತೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಫಲೇನಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಮೇವ ಆವಹತೀತಿ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ನಾಥಪ್ಪಭವತ್ತಾ ಚ ಪಭವಸುದ್ಧಿಯಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಅತ್ಥಸುದ್ಧಿಯಾ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಕಿಚ್ಚಸುದ್ಧಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಆದಿ…ಪೇ॰… ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣ"ನ್ತಿ।

ಯಂ ಪನ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ ಪಕಾಸೇತಿ, ನಾನಾನಯೇಹಿ ದೀಪೇತಿ, ತಂ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಾತ್ಥಂ,** ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ।** ಸಙ್ಕಾಸನ, ಪಕಾಸನ, ವಿವರಣ, ವಿಭಜನ, ಉತ್ತಾನೀಕರಣ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅತ್ಥಪದಸಮಾಯೋಗತೋ ಸಾತ್ಥಂ, ಅಕ್ಖರಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾಕಾರನಿರುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ಅತ್ಥಗಮ್ಭೀರತಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರತಾಹಿ ವಾ ಸಾತ್ಥಂ, ಧಮ್ಮಗಮ್ಭೀರತಾದೇಸನಾಗಮ್ಭೀರತಾಹಿ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ಅತ್ಥಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸಯತೋ ವಾ ಸಾತ್ಥಂ, ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸಯತೋ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ಪಣ್ಡಿತವೇದನೀಯತೋ ಪರಿಕ್ಖಕಜನಪ್ಪಸಾದಕನ್ತಿ ಸಾತ್ಥಂ, ಸದ್ಧೇಯ್ಯತೋ ಲೋಕಿಯಜನಪ್ಪಸಾದಕನ್ತಿ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ಗಮ್ಭೀರಾಧಿಪ್ಪಾಯತೋ ಸಾತ್ಥಂ, ಉತ್ತಾನಪದತೋ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ಉಪನೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸಕಲಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವೇನ **ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ,** ಅಪನೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿದ್ದೋಸಭಾವೇನ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ,** ಅಪಿಚ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗಮಬ್ಯತ್ತಿತೋ **ಸಾತ್ಥಂ,** ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ ಆಗಮಬ್ಯತ್ತಿತೋ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ,** ಸೀಲಾದಿಪಞ್ಚಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಪಾರಿಪೂರಿಯಾ **ಪರಿಪುಣ್ಣಂ,** ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸತೋ ನಿತ್ಥರಣತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಿತೋ ಲೋಕಾಮಿಸನಿರಪೇಕ್ಖತೋ ಚ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ,** ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೇಹಿ ಸೇಟ್ಠೇಹಿ ಚರಿತಬ್ಬತೋ ತೇಸಂ ಚರಿಯಭಾವತೋ ಚ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ।** ತಸ್ಮಾ "ಸಾತ್ಥಂ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ…ಪೇ॰… ಪಕಾಸೇತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪರಮೋತಿ** ಗಣನಾನುಪುಬ್ಬತೋ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತಮಭಾವತೋ ಚ ಪರಮೋ ಪುಗ್ಗಲೋ।

ತಸ್ಸೇವ ಸತ್ಥು ಸಾವಕೋತಿ ತಸ್ಸೇವ ಯಥಾವುತ್ತಗುಣಸ್ಸ ಸತ್ಥು ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಸವನನ್ತೇ ಜಾತೋ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಸದಿಸೋ ಸಾವಕೋ, ನ ಪೂರಣಾದಿ ವಿಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಮತ್ತೇನ ಸತ್ಥು ಸಾವಕೋ। **ಪಾಟಿಪದೋತಿ** ಪಟಿಪದಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತೋ ಭವೋತಿ ಪಾಟಿಪದೋ, ಅನಿಟ್ಠಿತಪಟಿಪತ್ತಿಕಿಚ್ಚೋ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಬಹುಂ ಸುತೋ ಏತೇನಾತಿ **ಬಹುಸ್ಸುತೋ।** ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಾದಿಸೀಲೇನ ಚೇವ ಆರಞ್ಞಿಕಙ್ಗಾದಿಧುತಙ್ಗವತೇಹಿ ಚ ಉಪಪನ್ನೋ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ **ಸೀಲವತೂಪಪನ್ನೋ।** ಇತಿ ಭಗವಾ "ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾ ನಾಮ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯೇನ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಸಾ ಚ ಇಮೇಸು ಏವ ತೀಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಪಟಿಬದ್ಧಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ತಸ್ಸನ್ವಯೋತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಸತ್ಥು ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಚ ಅನುಗಮನೇನ ತಸ್ಸನ್ವಯೋ ಅನುಜಾತೋ। ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಸಪರಸನ್ತಾನೇಸು ಧಮ್ಮಾಲೋಕಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಭಾಯ ಕರಣತೋ **ಪಭಙ್ಕರಾ। ಧಮ್ಮಮುದೀರಯನ್ತಾತಿ** ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಕಥೇನ್ತಾ। **ಅಪಾಪುರನ್ತೀತಿ** ಉಗ್ಘಾಟೇನ್ತಿ। **ಅಮತಸ್ಸ** ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ। **ದ್ವಾರಂ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ। **ಯೋಗಾತಿ** ಕಾಮಯೋಗಾದಿತೋ। **ಸತ್ಥವಾಹೇನಾತಿ** ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ಥವಾಹನತೋ ಭವಕನ್ತಾರನಿತ್ಥರಣತೋ ಸತ್ಥವಾಹೋ, ಭಗವಾ, ತೇನ ಸತ್ಥವಾಹೇನ। **ಸುದೇಸಿತಂ ಮಗ್ಗಮನುಕ್ಕಮನ್ತೀತಿ** ತೇನ ಸಮ್ಮಾ ದೇಸಿತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ತಸ್ಸ ದೇಸನಾನುಸಾರೇನ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಇಧೇವಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸೀಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೭೫. ಛಟ್ಠೇ **ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸೀತಿ** ಅಸುಭಂ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರವಸೇನ ಚೇವ ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದೀಸು ಗಹಿತನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಸಂಹರಣವಸೇನ ಚ ಕಾಯಸ್ಮಿಂ ಅಸುಭಂ ಅಸುಭಾಕಾರಂ ಅನುಪಸ್ಸಕಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರಥ। **ಆನಾಪಾನಸ್ಸತೀತಿ** ಆನಾಪಾನೇ ಸತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾ ಸತಿ, ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಆನನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾಸೋ, ನೋ ಪಸ್ಸಾಸೋ। ಪಾನನ್ತಿ ಪಸ್ಸಾಸೋ, ನೋ ಅಸ್ಸಾಸೋ"ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೦)।

ವೋತಿ ತುಮ್ಹಾಕಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ** ಇಧ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಪರಿಮುಖನ್ತಿ** ಅಭಿಮುಖಂ। **ಸೂಪಟ್ಠಿತಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಉಪಟ್ಠಿತಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಚ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಟ್ಠಿತಾ **ಹೋತೂತಿ**। ಅಥ ವಾ **ಪರಿಮುಖನ್ತಿ** ಪರಿಗ್ಗಹಿತನಿಯ್ಯಾನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ - "ಪರೀತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ, ಮುಖನ್ತಿ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ , ಸತೀತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೪)। ಇಮಿನಾ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಸೋಳಸಪ್ಪಭೇದಾ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ರಾಗಚರಿತವಿತಕ್ಕಚರಿತಾನಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ ಪಟಿಕೂಲಮನಸಿಕಾರಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಸಮಥಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಉಪದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರಥಾ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಇದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಹುತ್ವಾ, ಅಭಾವತೋ, ಉದಯಬ್ಬಯಯೋಗತೋ, ತಾವಕಾಲಿಕತೋ, ನಿಚ್ಚಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಚ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ **ಅನಿಚ್ಚಂ** ನಾಮ। ತಸ್ಸ ಯೋ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾಕಾರೋ, ತಂ **ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ** ನಾಮ। ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ತಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸಕೋ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ**। ಏತ್ಥ ಚ ಏಕಾದಸವಿಧಾ ಅಸುಭಕಥಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ, ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾ ಚ ಆನಾಪಾನಕಥಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾ ಚ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಸಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೩೭-೭೪೦) ಕಥಿತಾತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಂ ಫಲವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸೀನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸುಭಾಯ ಧಾತುಯಾತಿ** ಸುಭಭಾವೇ, ಸುಭನಿಮಿತ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರಾಗಾನುಸಯೋತಿ** ಸುಭಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। ಸೋ ಕೇಸಾದೀಸು ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದೀಸು ವಾ ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸೀನಂ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ತಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅಧಿಗತೇನ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ **ಪಹೀಯತಿ,** ಸಬ್ಬಸೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಅಸುಭಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩; ಉದಾ॰ ೩೧)। **ಬಾಹಿರಾತಿ** ಬಹಿದ್ಧಾವತ್ಥುಕತ್ತಾ ಅನತ್ಥಾವಹತ್ತಾ ಚ ಬಾಹಿರಾ ಬಹಿಭೂತಾ। **ವಿತಕ್ಕಾಸಯಾತಿ** ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಾ। ತೇ ಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಆಸಯಾನುಗತಾ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ವಿತಕ್ಕಾಸಯಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ ಚೇತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ ಏವಾತಿ ತದವಸೇಸಾ ವಿತಕ್ಕಾ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಿಘಾತಪಕ್ಖಿಕಾತಿ** ದುಕ್ಖಭಾಗಿಯಾ, ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತನಿಬ್ಬತ್ತನಕಾ ವಾ। **ತೇ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ** ತೇ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ, ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ, ಞಾತಿವಿತಕ್ಕೋ, ಜನಪದವಿತಕ್ಕೋ, ಅಮರಾವಿತಕ್ಕೋ, ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ಪರಾನುದ್ದಯತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ಅಟ್ಠ, ಕಾಮವಿತಕ್ಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನವವಿಧಾ ಮಹಾವಿತಕ್ಕಾ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿನಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾಯ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ। ತಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಗತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಯಥಾರಹಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ವಿತಕ್ಕುಪಚ್ಛೇದಾಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩; ಉದಾ॰ ೩೧)।

ಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಸಾ ಪಹೀಯತೀತಿ ಯಾ ಸಚ್ಚಸಭಾವಪಟಿಚ್ಛಾದಿನೀ ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಕಾರೀ ಸಕಲಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಮೂಲಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಸಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀನಂ ವಿಹರತಂ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಕಿರ ಭಗವತಾ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ

ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ತೇಭೂಮಕೇಸು ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಸಮ್ಮಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಯದಾ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಪವತ್ತಮಾನಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗೇನ ಘಟೇಯತಿ, ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇಸಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀನಂ ವಿಹರತಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಹೀಯತಿ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀನಂ ವಿಹರತ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ತೇಸಂ ಪಾಕಟಭಾವತೋ ಇತರಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣದ್ವಯಸ್ಸ ಗಹಣೇ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಏಕಸ್ಸೇವ ಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ತದನತ್ತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫)। ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ "ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿನೋ ಹಿ, ಮೇಘಿಯ, ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ, ಅನತ್ತಸಞ್ಞೀ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಪಾಪುಣಾತೀ"ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಆನಾಪಾನೇ ಪಟಿಸ್ಸತೋ**ತಿ ಆನಾಪಾನನಿಮಿತ್ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿ ಪಟಿ ಸತೋ, ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ। **ಆತಾಪೀ ಸಬ್ಬದಾ**ತಿ ಅನ್ತರಾವೋಸಾನಂ ಅನಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಸತತಂ ಆತಾಪೀ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ, ತತೋ ಏವ **ಯತೋ** ವಾಯಮಮಾನೋ, ನಿಯತೋ ವಾ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೇನ **ತತ್ಥ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪನ್ನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೯. ಸತ್ತಮೇ **ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನವವಿಧೋ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋ, ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಧಮ್ಮೋ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಆದಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಧಮ್ಮೋ, ತಂ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ। **ಅಯಮನುಧಮ್ಮೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಸಭಾವೋ ಪತಿರೂಪಸಭಾವೋ ಹೋತಿ। **ವೇಯ್ಯಾಕರಣಾಯಾ**ತಿ ಕಥನಾಯ। **ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪನ್ನೋ**ಯನ್ತಿ **ಯ**ನ್ತಿ ಕರಣತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯೇನ ಅನುಧಮ್ಮೇನ ತಂ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಬ್ಯಾಕರಮಾನೋ ಸಮ್ಮದೇವ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತೋ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ನ ತತೋನಿದಾನಂ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಗರಹಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾತಿ। **ಯ**ನ್ತಿ ವಾ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ, ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಯದಿದಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಭಾಸನಂ, ಧಮ್ಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇವ ಚ ವಿತಕ್ಕನಂ ತದುಭಯಾಭಾವೇ ಞಾಣುಪೇಕ್ಖಾಯ, ಅಯಂ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ತಥಾರೂಪೋ ಅಯನ್ತಿ ಕಥನಾಯಾನುರೂಪಹೇತು ಅನುಚ್ಛವಿಕಕಾರಣಂ। **ಭಾಸಮಾನೋ ಧಮ್ಮಂಯೇವ ಭಾಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಕಥೇನ್ತೋ ಚೇ ದಸಕಥಾವತ್ಥುಧಮ್ಮಂಯೇವ ಕಥೇಯ್ಯ, ನ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಮಿಚ್ಛತಾದಿಅಧಮ್ಮಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ಯಾಯಂ ಕಥಾ ಅಭಿಸಲ್ಲೇಖಿಕಾ ಚೇತೋವಿವರಣಸಪ್ಪಾಯಾ ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ ನಿರೋಧಾಯ ಉಪಸಮಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅಪ್ಪಿಚ್ಛಕಥಾ, ಸನ್ತುಟ್ಠಿಕಥಾ, ಪವಿವೇಕಕಥಾ, ಅಸಂಸಗ್ಗಕಥಾ, ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಕಥಾ, ಸೀಲಕಥಾ, ಸಮಾಧಿಕಥಾ, ಪಞ್ಞಾಕಥಾ, ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾ, ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕಥಾ , ಏವರೂಪಾಯ ಕಥಾಯ ನಿಕಾಮಲಾಭೀ ಹೋತಿ ಅಕಿಚ್ಛಲಾಭೀ ಅಕಸಿರಲಾಭೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩; ಉದಾ॰ ೩೧)।

ಅಭಿಸಲ್ಲೇಖಿಕಾಯ ಕಥಾಯ ಲಾಭೀ ಏವ ಹಿ ತಂ ಭಾಸೇಯ್ಯ। ಏತೇನ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸಮ್ಪದಾ ದಸ್ಸಿತಾ।

ಧಮ್ಮವಿತಕ್ಕನ್ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಿಂ ಧಮ್ಮತೋ ಅನಪೇತಂ ವಿತಕ್ಕಯತೋ "ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪದಂ ಪರಿಪೂರೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉಪರೂಪರಿ ಉಸ್ಸಾಹೋ ಅಭಿವಡ್ಢಿಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಪನ ವಿತಕ್ಕೋ ಸೀಲಾದೀನಂ ಅನುಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಅನುಬ್ರೂಹನವಸೇನ ಹಾನಭಾಗಿಯಭಾವಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಠಿತಿಭಾಗಿಯಭಾವೇಪಿ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯತಂ

ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯತಞ್ಚ ಪಾಪನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನೋ ಅಧಮ್ಮವಿತಕ್ಕನ್ತಿ** ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನೋ ವಿತಕ್ಕೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತದುಭಯಂ ವಾ ಪನಾತಿ** ಯದೇತಂ ಪರೇಸಂ ಅನುಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಭಾಸನಂ ಅತ್ತನೋ ಅನುಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಧಮ್ಮವಿತಕ್ಕನಞ್ಚ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಪನ ತಂ ಉಭಯಂ **ಅಭಿನಿವಜ್ಜೇತ್ವಾ** ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಕತ್ವಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಕೋತಿ** ತಥಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಉದಾಸೀನೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಮೇವ ಅನುಬ್ರೂಹನ್ತೋ ವಿಹರೇಯ್ಯ, ಸಮಥಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಹರೇಯ್ಯ। ವಿಪಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ತತ್ಥಪಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಯಾವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೇನ ಘಟೇಯತಿ, ತಾವ ಯಥಾ ತಂ ತಿಕ್ಖಂ ಸೂರಂ ಪಸನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ, ತಥಾ ವಿಹರೇಯ್ಯ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ।

ಗಾಥಾಸು ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೋ ಆರಮಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಆರಾಮೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಧಮ್ಮಾರಾಮೋ**। ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ರತೋತಿ **ಧಮ್ಮರತೋ**। ತಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಿಚಿನ್ತನತೋ **ಧಮ್ಮಂ ಅನುವಿಚಿನ್ತಯಂ** ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಆವಜ್ಜೇನ್ತೋ, ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಸ್ಸರ**ನ್ತಿ ತಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ಉಪರೂಪರಿಭಾವನಾವಸೇನ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ। ಅಥ ವಾ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇ ಠತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ದೇಸನಾವಸೇನ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮೋ ಆರಮಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಆರಾಮೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಧಮ್ಮಾರಾಮೋ**। ತಥೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ರತೋ ಅಭಿರತೋತಿ **ಧಮ್ಮರತೋ**। ತೇಸಂಯೇವ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ನೇಸನ್ತೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಓಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಧಮ್ಮಂಯೇವ ಅನುವಿಚಿನ್ತನತೋ **ಧಮ್ಮಂ ಅನುವಿಚಿನ್ತಯಂ** । ತದುಭಯಂ ವಾ ಪನ ಓಳಾರಿಕತೋ ದಹನ್ತೋ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಮೇವ ಉಪರೂಪರಿ ಭಾವನಾವಸೇನ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ ಅನುಬ್ರೂಹನವಸೇನ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ। **ಸದ್ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸತ್ತತಿಂಸಪ್ಪಭೇದಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ನವವಿಧಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಚ **ನ ಪರಿಹಾಯತಿ,** ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಚರಂ ವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಚರಂ ವಾ**ತಿ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರವಸೇನ ಚಙ್ಕಮನವಸೇನ ಚ ಚರನ್ತೋ ವಾ। **ಯದಿ ವಾ ತಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ತಿಟ್ಠನ್ತೋ ವಾ **ನಿಸಿನ್ನೋ** ವಾ, **ಉದ ವಾ ಸಯ**ನ್ತಿ ಸಯನ್ತೋ ವಾ। ಏವಂ ಚತೂಸುಪಿ ಇರಿಯಾಪಥೇಸು। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತೇ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತೇ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾನಂ ವೂಪಸಮನವಸೇನ ಪಜಹನವಸೇನ ಸಮಯಂ ಸಮೇನ್ತೋ। **ಸನ್ತಿಮೇವಾಧಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಸನ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅನ್ಧಕರಣಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೭. ಅಟ್ಠಮೇ **ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕಾ**ತಿ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾ ವಿತಕ್ಕಾ। **ಅನ್ಧಕರಣಾ**ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಸ ಸಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸನನಿವಾರಣೇನ ಅನ್ಧಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ಅನ್ಧಕರಣಾ**। ನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ಅಚಕ್ಖುಕರಣಾ**। ಅಞ್ಞಾಣಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ಅಞ್ಞಾಣಕರಣಾ**। **ಪಞ್ಞಾನಿರೋಧಿಕಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಪಞ್ಞಾ, ಝಾನಪಞ್ಞಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾತಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಪಞ್ಞಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ನಿರೋಧೇನ್ತೀತಿ ಪಞ್ಞಾನಿರೋಧಿಕಾ। ಅನಿಟ್ಠಫಲದಾಯಕತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿಘಾತಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ವತ್ತನ್ತೀತಿ **ವಿಘಾತಪಕ್ಖಿಕಾ**। ಕಿಲೇಸನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಸಂವತ್ತಯನ್ತೀತಿ **ಅನಿಬ್ಬಾನಸಂವತ್ತನಿಕಾ**।

ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋತಿ ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮಸಹಿತೋ ಹುತ್ವಾ ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ**। ವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ**। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಚ ಸತ್ತೇಸುಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸುಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ ಹಿ ಪಿಯಮನಾಪೇ ಸತ್ತೇ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಾ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ಅಪ್ಪಿಯೇ ಅಮನಾಪೇ ಸತ್ತೇ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಾ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಓಲೋಕನಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನಾಸನಾ

ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ ಸಜ್ಝಾರೇಸು ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಜ್ಝಾರಾ ದುಕ್ಖಾಪೇತಬ್ಬಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, “ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಹಞ್ಞನ್ತು ವಾ ಬಜ್ಝನ್ತು ವಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತು ವಾ ವಿನಸ್ಸನ್ತು ವಾ ಮಾ ವಾ ಅಹೇಸು”ನ್ತಿ ಚಿನ್ತನಕಾಲೇ ಪನ ಸತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಇಮೇಯೇವ ಪನ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಞ್ಚ ನಾನಾಕರಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಕಾಮಸಞ್ಞಾದಯೋ। ಕಾಮಧಾತುಆದೀನಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ –

> “ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಧಾತು, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಧಾತು। ಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು। ದಸಸು ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆಘಾತೋ ಪಟಿಘಾತೋ…ಪೇ॰… ಅನತ್ತಮನತಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು। ವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ , ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು। ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಾಣಿನಾ ವಾ ಲೇಡ್ಡುನಾ ವಾ ದಣ್ಡೇನ ವಾ ಸತ್ಥೇನ ವಾ ರಜ್ಜುಯಾ ವಾ ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನ ಸತ್ತೇ ವಿಹೇಠೇತಿ, ಅಯಂ ವಿಹಿಂಸಾಧಾತೂ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೮೨, ೯೧೦) –

ಆಗತತ್ತಾ ವಿಸೇಸೋ ಲಬ್ಭತಿ।

ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಕಥಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ ಚ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾ ಚ। ತತ್ಥ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಗಹಿತಾಯ ಇತರಾ ದ್ವೇಪಿ ಗಹಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋ ಪನ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಅಯಂ ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ಅಯಂ ವಿಹಿಂಸಾಧಾತೂತಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಅಯಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ ನಾಮ। ಕಾಮಧಾತುಂ ಕಥೇನ್ತೋ ಪನ ಭಗವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತುಂ ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತುಟ್ಠಾನೇ , ವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಂ ವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾವ ಅವಸೇಸಂ ಕಾಮಧಾತು ನಾಮಾತಿ ಕಥೇಸೀತಿ ಅಯಂ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಕಥಾ ನಾಮ।

ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ**। ಸೋ ಅಸುಭಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಮಾವಚರೋ ಹೋತಿ, ಅಸುಭಜ್ಝಾನೇ ರೂಪಾವಚರೋ, ತಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗಫಲಕಾಲೇ ಲೋಕುತ್ತರೋ। ಅಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ**। ಸೋ ಮೇತ್ತಾಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಮಾವಚರೋ ಹೋತಿ, ಮೇತ್ತಾಝಾನೇ ರೂಪಾವಚರೋ, ತಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗಫಲಕಾಲೇ ಲೋಕುತ್ತರೋ। ಅವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ**। ಸೋ ಕರುಣಾಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಮಾವಚರೋ, ಕರುಣಾಜ್ಝಾನೇ ರೂಪಾವಚರೋ, ತಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗಫಲಕಾಲೇ ಲೋಕುತ್ತರೋ। ಯದಾ ಪನ ಅಲೋಭೋ ಸೀಸಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಇತರೇ ದ್ವೇ ತದನ್ವಾಯಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯದಾ ಮೇತ್ತಾ ಸೀಸಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಇತರೇ ದ್ವೇ ತದನ್ವಾಯಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯದಾ ಕರುಣಾ ಸೀಸಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಇತರೇ ದ್ವೇ ತದನ್ವಾಯಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಇಮೇಯೇವ ಪನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಞ್ಚ ನಾನಾಕರಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಞ್ಞಾದಯೋ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತುಆದೀನಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ –

> “ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು। ಅಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು। ಯಾ ಸತ್ತೇಸು ಮೇತ್ತಿ ಮೇತ್ತಾಯನಾ ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ , ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು। ಅವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ – ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು। ಯಾ ಸತ್ತೇಸು ಕರುಣಾ ಕರುಣಾಯನಾ ಕರುಣಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ – ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತೂ”ತಿ। (ವಿಭ॰ ೧೮೨) –

ಆಗತತ್ತಾ ವಿಸೇಸೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇಧಾಪಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ, ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾತಿ ದ್ವೇ ಕಥಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ವಿತಕ್ಕಯೇತಿ** ವಿತಕ್ಕೇಯ್ಯ। **ನಿರಾಕರೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನತೋ ನೀಹರೇಯ್ಯ ವಿನೋದೇಯ್ಯ, ಪಜಹೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸವೇ ವಿತಕ್ಕಾನಿ ವಿಚಾರಿತಾನಿ, ಸಮೇತಿ ವುಟ್ಠೀವ ರಜಂ ಸಮೂಹತನ್ತಿ** ಯಥಾ ನಾಮ ಗಿಮ್ಹಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಮಾಸೇ ಪಥವಿಯಂ ಸಮೂಹತಂ ಸಮನ್ತತೋ ಉಟ್ಠಿತಂ ರಜಂ ಮಹತೋ ಅಕಾಲಮೇಘಸ್ಸ ವಸ್ಸತೋ ವುಟ್ಠಿ ಠಾನಸೋ ವೂಪಸಮೇತಿ, ಏವಮೇವ ಸೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ವಿತಕ್ಕಾನಿ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕೇ ಚ ವಿಚಾರಿತಾನಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಚಾರೇ ಚ ಸಮೇತಿ ವೂಪಸಮೇತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ। ತಥಾಭೂತೋ ಚ **ವಿತಕ್ಕೂಪಸಮೇನ ಚೇತಸಾ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಾನಂ ಉಪಸಮನತೋ ವಿತಕ್ಕೂಪಸಮೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಚಿತ್ತೇನ। **ಇಧೇವ** ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ, **ಸನ್ತಿಪದಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ, **ಸಮಜ್ಝಗಾ** ಸಮಧಿಗತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅನ್ತರಾಮಲಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೮. ನವಮೇ **ಅನ್ತರಾಮಲಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಅನ್ತರಾ**ಸದ್ದೋ –

“ನದೀತೀರೇಸು ಸಣ್ಠಾನೇ, ಸಭಾಸು ರಥಿಯಾಸು ಚ।
ಜನಾ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಮನ್ತೇನ್ತಿ, ಮಞ್ಚ ತಞ್ಚ ಕಿಮನ್ತರ”ನ್ತಿ॥ –

ಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೮) ಕಾರಣೇ ಆಗತೋ। “ಅದ್ದಸಾ ಮಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಞ್ಞತರಾ ಇತ್ಥೀ ವಿಜ್ಜನ್ತರಿಕಾಯ ಭಾಜನಂ ಧೋವನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೯) ಖಣೇ। “ಅಪಿಚಾಯಂ ತಪೋದಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮಹಾನಿರಯಾನಂ ಅನ್ತರಿಕಾಯ ಆಗಚ್ಛತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೨೩೧) ವಿವರೇ।

“ಪೀತವತ್ಥೇ ಪೀತಧಜೇ, ಪೀತಾಲಙ್ಕಾರಭೂಸಿತೇ।
ಪೀತನ್ತರಾಹಿ ವಗ್ಗೂಹಿ, ಅಪಿಳನ್ಧಾವ ಸೋಭಸೀ”ತಿ॥ –

ಆದೀಸು (ವಿ॰ ವ॰ ೬೫೮) ಉತ್ತರಿಸಾಟಕೇ। “ಯಸ್ಸನ್ತರತೋ ನ ಸನ್ತಿ ಕೋಪಾ”ತಿಆದೀಸು (ಉದಾ॰ ೨೦) ಚಿತ್ತೇ। ಇಧಾಪಿ ಚಿತ್ತೇ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಅನ್ತರೇ ಚಿತ್ತೇ ಭವಾ **ಅನ್ತರಾ**। ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತಸ್ಸ ಮಲಿನಭಾವಕರಣತೋ **ಮಲಾ**। ತತ್ಥ ಮಲಂ ನಾಮ ದುವಿಧಂ – ಸರೀರಮಲಂ, ಚಿತ್ತಮಲನ್ತಿ। ತೇಸು ಸರೀರಮಲಂ ಸೇದಜಲ್ಲಿಕಾದಿ ಸರೀರೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಲಗ್ಗಂ ಆಗನ್ತುಕರಜಞ್ಚ, ತಂ ಉದಕೇನಪಿ ನೀಹರಣೀಯಂ, ನ ತಥಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಂ। ಚಿತ್ತಮಲಂ ಪನ ರಾಗಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಿಕಂ, ತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹೇವ ನೀಹರಣೀಯಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ –

“ರೂಪೇನ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೇನ, ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ಮಾಣವಾ।
ರೂಪೇ ಸುದ್ಧೇ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ಅನಕ್ಖಾತಂ ಮಹೇಸಿನಾ॥

“ಚಿತ್ತೇನ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೇನ, ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ಮಾಣವಾ।
ಚಿತ್ತೇ ಸುದ್ಧೇ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ಇತಿ ವುತ್ತಂ ಮಹೇಸಿನಾ”ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೦೬)।

ತೇನಾಹ ಭಗವಾ “ಚಿತ್ತಸಂಕಿಲೇಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಚಿತ್ತವೋದಾನಾ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೦)। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಇಧಾಪಿ ಚಿತ್ತಮಲವಿಸೋಧನಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನ್ತರಾಮಲಾ”ತಿ ಆಹ।

ಯಥಾ ಚೇತೇ ಲೋಭಾದಯೋ ಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಮಲಿನಭಾವಕರಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಸಂಕಿಲೇಸವಿಧಾಯಕಾತಿ ಅನ್ತರಾಮಲಾ, ಏವಂ ಏಕತೋ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ, ಏಕತೋ ಸಯಿತ್ವಾ, ಓತಾರಗವೇಸೀ ಅಮಿತ್ತಸತ್ತು ವಿಯ ಚಿತ್ತೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ನಾನಾವಿಧಅನತ್ಥಾವಹಾ, ನಾನಪ್ಪಕಾರದುಕ್ಖನಿಬ್ಬತ್ತಕಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅನ್ತರಾಅಮಿತ್ತಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಅಮಿತ್ತಾ,** ಸಪತ್ತಕಿಚ್ಚಕರಣತೋ **ಸಪತ್ತಾ,** ಹಿಂಸನತೋ **ವಧಕಾ,** ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತೋ **ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ।**

ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಲೋಭಾದೀನಂ ಅಮಿತ್ತಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವೇರೀಪುಗ್ಗಲೋ ಹಿ ಅನ್ತರಂ ಲಭಮಾನೋ ಅತ್ತನೋ ವೇರಿಸ್ಸ ಸತ್ಥೇನ ವಾ ಸೀಸಂ ಪಾತೇತಿ, ಉಪಾಯೇನ ವಾ ಮಹನ್ತಂ ಅನತ್ಥಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಇಮೇ ಚ ಲೋಭಾದಯೋ ಪಞ್ಞಾಸಿರಪಾತನೇನ ಯೋನಿಸಮ್ಪಟಿಪಾದನೇನ ಚ ತಾದಿಸಂ ತತೋ ಬಲವತರಂ ಅನತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಆಪಾಥಗತೇಸು ಯಥಾರಹಂ ತಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಲೋಭಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏತ್ತಾವತಾಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಸಿರಂ ಪಾತಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ತಾವ ಪಞ್ಞಾಸಿರಪಾತನತೋ ಅಮಿತ್ತಾದಿಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಲೋಭಾದಯೋ ಪನ ಕಮ್ಮನಿದಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಅಣ್ಡಜಾದಿಭೇದಾ ಚತಸ್ಸೋ ಯೋನಿಯೋ ಉಪನೇನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಯೋನಿಉಪಗಮನಮೂಲಕಾನಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಮಹಾಭಯಾನಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕಮ್ಮಕರಣಾನಿ ಚ ಆಗತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಯೋನಿಸಮ್ಪಟಿಪಾದನತೋಪಿ ನೇಸಂ ಅಮಿತ್ತಾದಿಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇತಿ ಲೋಭಾದಯೋ ಅಮಿತ್ತಾದಿಸದಿಸತಾಯ ಚಿತ್ತಸಮ್ಭೂತತಾಯ ಚ “ಅನ್ತರಾಅಮಿತ್ತಾ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ಅಮಿತ್ತೇಹಿ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ಲೋಭಾದಯೋ ಕರೋನ್ತಿ, ಅಮಿತ್ತಾದಿಭಾವೋ ಚ ಲೋಭಾದೀಹಿ ಜಾಯತೀತಿ ತೇಸಂ ಅಮಿತ್ತಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ದಿಸೋ ದಿಸಂ ಯನ್ತಂ ಕಯಿರಾ, ವೇರೀ ವಾ ಪನ ವೇರಿನಂ।
ಮಿಚ್ಛಾಪಣಿಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಪಾಪಿಯೋ ನಂ ತತೋ ಕರೇ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೪೨; ಉದಾ॰ ೩೩)।

ಗಾಥಾಸು ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಅನತ್ಥಂ ಜನೇತೀತಿ **ಅನತ್ಥಜನನೋ।** ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

“ಯದಪಿ ಲುದ್ಧೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ ತದಪಿ ಅಕುಸಲಂ; ಯದಪಿ ಲುದ್ಧೋ ಲೋಭೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಪರಸ್ಸ ಅಸತಾ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ವಧೇನ ವಾ ಬನ್ಧೇನ ವಾ ಜಾನಿಯಾ ವಾ ಗರಹಾಯ ವಾ ಪಬ್ಬಾಜನಾಯ ವಾ ಬಲವಮ್ಹಿ ಬಲತ್ಥೋ ಇತಿ, ತದಪಿ ಅಕುಸಲಂ, ಇತಿಸ್ಸಮೇ ಲೋಭಜಾ ಲೋಭನಿದಾನಾ ಲೋಭಸಮುದಯಾ ಲೋಭಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೦)।

ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ -

“ರತ್ತೋ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ರಾಗೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಅತ್ತಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಪರಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಉಭಯಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಚೇತಸಿಕಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ”ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೪)।

ಚಿತ್ತಪ್ಪಕೋಪನೋತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖೋಭನೋ। ಲೋಭೋ ಹಿ ಲೋಭನೀಯೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಚಿತ್ತಂ ಖೋಭೇನ್ತೋ ಪಕೋಪೇನ್ತೋ ವಿಪರಿಣಾಮೇನ್ತೋ ವಿಕಾರಂ ಆಪಾದೇನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಸಾದಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ದೇತಿ।

ಭಯಮನ್ತರತೋ ಜಾತಂ, ತಂ ಜನೋ ನಾವಬುಜ್ಝತೀತಿ ತಂ ಲೋಭಸಙ್ಖಾತಂ ಅನ್ತರತೋ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇಯೇವ ಜಾತಂ ಅನತ್ಥಜನನಚಿತ್ತಪ್ಪಕೋಪನಾದಿಂ ಭಯಂ ಭಯಹೇತುಂ ಅಯಂ ಬಾಲಮಹಾಜನೋ ನಾವಬುಜ್ಝತಿ ನ ಜಾನಾತೀತಿ।

ಲುದ್ಧೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ತತ್ಥಪರತ್ಥಾದಿಭೇದಂ ಅತ್ಥಂ ಹಿತಂ ಲುದ್ಧಪುಗ್ಗಲೋ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಜಾನಾತಿ। **ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ದಸಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಲುದ್ಧೋ ಲೋಭೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ನ ಪಸ್ಸತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ನ ಜಾನಾತಿ, ಪಗೇವ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

> “ರತ್ತೋ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ರಾಗೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಅತ್ತತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತಿ, ಪರತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತಿ, ಉಭಯತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತೀ”ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೫)।

ಅನ್ಧತಮನ್ತಿ ಅನ್ಧಭಾವಕರಂ ತಮಂ। **ಯ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ। ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಹಿ ಏತಂ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಲೋಭೋ ಸಹತೇ ಅಭಿಭವತಿ ನರಂ, ಅನ್ಧತಮಂ ತದಾ ಹೋತೀತಿ। **ಯ**ನ್ತಿ ವಾ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಲೋಭೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ನರಂ ಸಹತೇ ಅಭಿಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನ್ಧತಮಂ ತದಾ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ, ಯ-ತ-ಸದ್ದಾನಂ ಏಕನ್ತಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವತೋ। ಅಥ ವಾ **ಯ**ನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ, “ಲೋಭೋ ಸಹತೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ಲೋಭಸ್ಸ ಸಹನಂ ಅಭಿಭವನಂ ವುತ್ತಂ। ಏತಂ ಅನ್ಧಭಾವಕರಸ್ಸ ತಮಸ್ಸ ಗಮನಂ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯಂ ನರಂ ಲೋಭೋ ಸಹತೇ ಅಭಿಭವತಿ, ತಸ್ಸ ಅನ್ಧತಮಂ ತದಾ ಹೋತಿ, ತತೋ ಚ ಲುದ್ಧೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಲುದ್ಧೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಯೋ ಚ ಲೋಭಂ ಪಹನ್ತ್ವಾನಾತಿ ಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತದಙ್ಗವಸೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಚ ಯಥಾರಹಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಲೋಭಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ ತಥಾ ಪಜಹನಹೇತು **ಲೋಭನೇಯ್ಯೇ** ದಿಬ್ಬೇಪಿ ರೂಪಾದಿಕೇ ಉಪಟ್ಠಿತೇ **ನ ಲುಬ್ಭತಿ,** ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾನುಭಾವೇನ **ಲೋಭೋ ಪಹೀಯತೇ ತಮ್ಹಾ**ತಿ ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಲೋಭೋ ಪಹೀಯತಿ ಪಜಹೀಯತಿ, ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ಪರಿಚ್ಚಜೀಯತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? **ಉದಬಿನ್ದೂವ ಪೋಕ್ಖರಾ**ತಿ ಪದುಮಿನಿಪಣ್ಣತೋ ಉದಕಬಿನ್ದು ವಿಯ। ಸೇಸಗಾಥಾನಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಥಾ ದೋಸಸ್ಸ –

> “ಯದಪಿ ದುಟ್ಠೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ ತದಪಿ ಅಕುಸಲಂ; ಯದಪಿ ದುಟ್ಠೋ ದೋಸೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಪರಸ್ಸ ಅಸತಾ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ವಧೇನ ವಾ ಬನ್ಧೇನ ವಾ ಜಾನಿಯಾ ವಾ ಗರಹಾಯ ವಾ ಪಬ್ಬಾಜನಾಯ ವಾ ಬಲವಮ್ಹಿ ಬಲತ್ಥೋ ಇತಿ, ತದಪಿ ಅಕುಸಲಂ। ಇತಿಸ್ಸಮೇ ದೋಸಜಾ ದೋಸನಿದಾನಾ ದೋಸಸಮುದಯಾ ದೋಸಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೦)।

ತಥಾ –

> “ದುಟ್ಠೋ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೋಸೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಅತ್ತಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಪರಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಉಭಯಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ ಚೇತಸಿಕಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೫)।

ತಥಾ –

“ದುಟ್ಠೋ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೋಸೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಅತ್ತತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತಿ , ಪರತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತಿ, ಉಭಯತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾ ಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೫) -

ಆದಿಸುತ್ತಪದಾನುಸಾರೇನ ಅನತ್ಥಜನನತಾ ಅತ್ಥಹಾನಿಹೇತುತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಥಾ ಮೋಹಸ್ಸ “ಯದಪಿ ಮೂಳ್ಹೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೦), “ಮೂಳ್ಹೋ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಮೋಹೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೋ ಅತ್ತಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತೀ”ತಿಆದಿನಾ(ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೫), “ಅತ್ತತ್ಥಮ್ಪಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನ ಪಜಾನಾತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೫) ಚ ಆಗತಸುತ್ತಪದಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಾಲಪಕ್ಕಂವ ಬನ್ಧನಾತಿ ತಾಲಫಲಂ ವಿಯ ಉಸುಮುಪ್ಪಾದೇನ ವಣ್ಟತೋ, ತತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣುಪ್ಪಾದೇನ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತತೋ ದೋಸೋ ಪಹೀಯತಿ, ಪರಿಚ್ಚಜೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೋಹಂ ವಿಹನ್ತಿ ಸೋ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ ಸಬ್ಬಂ ಅನವಸೇಸಂ ಮೋಹಂ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ ವಿಹನ್ತಿ ವಿಧಮತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ। **ಆದಿಚ್ಚೋವುದಯಂ ತಮ**ನ್ತಿ ಆದಿಚ್ಚೋ ವಿಯ ಉದಯಂ ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತೋ ತಮಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದೇವದತ್ತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೮೯. ದಸಮೇ **ತೀಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸದ್ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಭಿಭೂತೋ**ತಿ ಕಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ? ದೇವದತ್ತೇ ಹಿ ಅವೀಚಿಮಹಾನಿರಯಂ ಪವಿಟ್ಠೇ ದೇವದತ್ತಪಕ್ಖಿಯಾ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ ಚ “ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ಅಭಿಸಪಿತೋ ದೇವದತ್ತೋ ಪಥವಿಂ ಪವಿಟ್ಠೋ”ತಿ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖಿಂಸು। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಸಾಸನೇ ಅನಭಿಪ್ಪಸನ್ನಾ ಮನುಸ್ಸಾ “ಸಿಯಾ ನು ಖೋ ಏತದೇವಂ, ಯಥಾ ಇಮೇ ಭಣನ್ತೀ”ತಿ ಆಸಙ್ಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸುಂ। ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಗವತೋ ಆರೋಚೇಸುಂ। ಅಥ ಭಗವಾ “ನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಿಸಪಂ ದೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ದೇವದತ್ತೋ ಮಯಾ ಅಭಿಸಪಿತೋ, ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನೇವ ನಿರಯಂ ಪವಿಟ್ಠೋ”ತಿ ವತ್ವಾ ತೇಸಂ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ್ತೋ ಇಮಾಯ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅಭಾಸಿ।

ತತ್ಥ **ಅಸದ್ಧಮ್ಮೇಹೀ**ತಿ ಅಸತಂ ಧಮ್ಮೇಹಿ, ಅಸನ್ತೇಹಿ ವಾ ಧಮ್ಮೇಹಿ। **ಅತೇಕಿಚ್ಛೋ**ತಿ ಬುದ್ಧೇಹಿಪಿ ಅನಿವತ್ತನೀಯತ್ತಾ ಅವೀಚಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ತಿಕಿಚ್ಛಾಭಾವತೋ ಅತೇಕಿಚ್ಛೋ, ಅತಿಕಿಚ್ಛನೀಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಾಪಾ ಇಚ್ಛಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪಾಪಿಚ್ಛತಾ** , ತಾಯ। “ಅಹಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸಙ್ಘಂ ಪರಿಹರಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ತಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಕೋಕಾಲಿಕಾದಯೋ ಪಾಪಾ ಲಾಮಕಾ ಮಿತ್ತಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪಾಪಮಿತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪಾಪಮಿತ್ತತಾ,** ತಾಯ। **ಉತ್ತರಿಕರಣೀಯೇ**ತಿ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಉತ್ತರಿಕರಣೀಯೇ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬೇ ಮಗ್ಗಫಲೇ ಅನಧಿಗತೇ ಸತಿ ಏವ, ತಂ ಅನಧಿಗನ್ತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓರಮತ್ತಕೇನಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಮತ್ತೇನ। **ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮೇನಾ**ತಿ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಾಧಿಗಮೇನ। **ಅನ್ತರಾ**ತಿ ವೇಮಜ್ಝೇ। **ವೋಸಾನಂ ಆಪಾದೀ**ತಿ ಅಕತಕಿಚ್ಚೋವ ಸಮಾನೋ “ಕತಕಿಚ್ಚೋಮ್ಹೀ”ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಸಮಣಧಮ್ಮತೋ ವಿಗಮಂ ಆಪಜ್ಜಿ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವೇ ಆದೀನವಂ ಪಕಾಸೇಸಿ ಭಾರಿಯೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವೋ, ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾಪಿ ಅನೇಕಾನತ್ಥಾವಹಂ ನಾನಾವಿಧಂ ದುಕ್ಖಹೇತುಂ ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನಂ ಅಸಪ್ಪುರಿಸಸಂಸಗ್ಗಂ ಆಲಸಿಯಾನುಯೋಗಞ್ಚ ಅವಿಜಹನ್ತೋ ಅವೀಚಿಮ್ಹಿ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿಯಂ ಅತೇಕಿಚ್ಛಂ ಕಿಬ್ಬಿಸಂ ಪಸವಿಸ್ಸತೀತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಮಾತಿ** ಪಟಿಸೇಧೇ ನಿಪಾತೋ। **ಜಾತೂತಿ** ಏಕಂಸೇನ। **ಕೋಚೀತಿ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಚನಂ। **ಲೋಕಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಸತ್ತಲೋಕೇ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೇ ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕಂಸೇನ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಮಾ ಹೋತೂ"ತಿ। **ತದಮಿನಾಪಿ ಜಾನಾಥ, ಪಾಪಿಚ್ಛಾನಂ ಯಥಾ ಗತೀ**ತಿ ಪಾಪಿಚ್ಛಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಯಥಾ ಗತಿ ಯಾದಿಸೀ ನಿಪ್ಫತ್ತಿ, ಯಾದಿಸೋ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೋ, ತಂ ಇಮಿನಾಪಿ ಕಾರಣೇನ ಜಾನಾಥಾತಿ ದೇವದತ್ತಂ ನಿದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಏವಮಾಹ। **ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಸಮಞ್ಞಾತೋ**ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಬಾಹುಸಚ್ಚೇನ ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಞಾತೋ। **ಭಾವಿತತ್ತೋತಿ ಸಮ್ಮತೋ**ತಿ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಭಾವಿತಚಿತ್ತೋತಿ ಸಮ್ಭಾವಿತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಪುಬ್ಬೇ "ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಗೋಧಿಪುತ್ತೋ, ಮಹಾನುಭಾವೋ ಗೋಧಿಪುತ್ತೋ"ತಿ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾಪಿ ಪಸಂಸಿತೋ ಅಹೋಸಿ। **ಜಲಂವ ಯಸಸಾ ಅಟ್ಠಾ, ದೇವದತ್ತೋತಿ ವಿಸ್ಸುತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಿತ್ತಿಯಾ ಪರಿವಾರೇನ ಜಲನ್ತೋ ವಿಯ ಓಭಾಸೇನ್ತೋ ವಿಯ ಠಿತೋ ದೇವದತ್ತೋತಿ ಏವಂ ವಿಸ್ಸುತೋ ಪಾಕಟೋ ಅಹೋಸಿ। "**ಮೇ ಸುತ್ತ**"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಮಯಾ ಸುತಂ ಸುತಮತ್ತಂ, ಕತಿಪಾಹೇನೇವ ಅತಥಾಭೂತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಂ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿ ಸವನಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋ ಸಮಾನಮನುಚಿಣ್ಣೋ, ಆಸಜ್ಜ ನಂ ತಥಾಗತನ್ತಿ ಸೋ ಏವಂಭೂತೋ ದೇವದತ್ತೋ "ಬುದ್ಧೋಪಿ ಸಕ್ಯಪುತ್ತೋ, ಅಹಮ್ಪಿ ಸಕ್ಯಪುತ್ತೋ, ಬುದ್ಧೋಪಿ ಸಮಣೋ, ಅಹಮ್ಪಿ ಸಮಣೋ, ಬುದ್ಧೋಪಿ ಇದ್ಧಿಮಾ, ಅಹಮ್ಪಿ ಇದ್ಧಿಮಾ, ಬುದ್ಧೋಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ, ಅಹಮ್ಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ, ಬುದ್ಧೋಪಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಕೋ, ಅಹಮ್ಪಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಕೋ, ಬುದ್ಧೋಪಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭೀ, ಅಹಮ್ಪಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭೀ, ಬುದ್ಧೋಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತಿ, ಅಹಮ್ಪಿ ತೇ ಜಾನಾಮೀ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಮಾಣಂ ಅಜಾನಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮಸಮಟ್ಠಪನೇನ ಸಮಾನಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೋ "ಇದಾನಾಹಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಪರಿಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅಭಿಮಾರಪಯೋಜನಾ ತಥಾಗತಂ ಆಸಜ್ಜ ಆಸಾದೇತ್ವಾ ವಿಹೇಠೇತ್ವಾ। "ಪಮಾದಮನುಜೀನೋ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ "ವುತ್ತನಯೇನ ಪಮಾದಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೋ ಪಮಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಭಗವತಾ ಸದ್ಧಿಂ ಯುಗಗ್ಗಾಹಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ ಸಹೇವ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಅನುಜೀನೋ ಪರಿಹೀನೋ"ತಿ। **ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪತ್ತೋ, ಚತುದ್ವಾರಂ ಭಯಾನಕ**ನ್ತಿ ಜಾಲಾನಂ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಸತ್ತಾನಂ ವಾ ನಿರನ್ತರತಾಯ "ಅವೀಚೀ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ಚತೂಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಚತುಮಹಾದ್ವಾರಯೋಗೇನ ಚತುದ್ವಾರಂ ಅತಿಭಯಾನಕಂ ಮಹಾನಿರಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ -

"ಚತುಕ್ಕಣ್ಣೋ ಚತುದ್ವಾರೋ, ವಿಭತ್ತೋ ಭಾಗಸೋ ಮಿತೋ।
ಅಯೋಪಾಕಾರಪರಿಯನ್ತೋ, ಅಯಸಾ ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತೋ॥

"ತಸ್ಸ ಅಯೋಮಯಾ ಭೂಮಿ, ಜಲಿತಾ ತೇಜಸಾ ಯುತಾ।
ಸಮನ್ತಾ ಯೋಜನಸತಂ, ಫರಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ ಸಬ್ಬದಾ"ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬; ಪೇ॰ ವ॰ ೬೯೩-೬೯೪; ಜಾ॰ ೨.೧೯.೮೬-೮೭)।

ಅದುಟ್ಠಸ್ಸಾತಿ ಅದುಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ದುಬ್ಭೇತಿ** ದೂಸೇಯ್ಯ। **ತಮೇವ ಪಾಪಂ ಫುಸತೀತಿ** ತಮೇವ ಅದುಟ್ಠದುಬ್ಭಿಂ ಪಾಪಪುಗ್ಗಲಂ ಪಾಪಂ ನಿಹೀನಂ ಪಾಪಫಲಂ ಫುಸತಿ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅಭಿಭವತಿ। **ಭೇಸ್ಮಾತಿ** ವಿಪುಲಭಾವೇನ ಗಮ್ಭೀರಭಾವೇನ ಚ ಭಿಂಸಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ, ವಿಪುಲಗಮ್ಭೀರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಾದೇನಾತಿ** ದೋಸೇನ। **ವಿಹಿಂಸತೀತಿ** ಬಾಧತಿ ಆಸಾದೇತಿ। **ವಾದೋ ತಮ್ಹಿ ನ ರೂಹತೀತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ತಥಾಗತೇ ಪರೇನ ಆರೋಪಿಯಮಾನೋ ದೋಸೋ ನ ರುಹತಿ, ನ ತಿಟ್ಠತಿ, ವಿಸಕುಮ್ಭೋ ವಿಯ ಸಮುದ್ದಸ್ಸ, ನ ತಸ್ಸ ವಿಕಾರಂ ಜನೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಛಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ಪಾಪಿಚ್ಛತಾದಿಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ನಿರಯೂಪಗಭಾವದಸ್ಸನೇನ ದುಕ್ಖತೋ ಅಪರಿಮುತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತಾದಿಸಂ ಮಿತ್ತ**"ನ್ತಿ ಓಸಾನಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - **ಯಸ್ಸ** ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ **ಮಗ್ಗಾನುಗೋ** ಪಟಿಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಅನುಗತೋ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾದಿಗುಣಸಮನ್ನಾಗಮೇನ

ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ **ಖಯಂ** ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ। ತಾದಿಸಂ ಬುದ್ಧಂ ವಾ ಬುದ್ಧಸಾವಕಂ ವಾ **ಪಣ್ಡಿತೋ** ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ, ಅತ್ತನೋ **ಮಿತ್ತಂ ಕುಬ್ಬೇಥ** ತೇನ ಮೇತ್ತಿಕಂ ಕರೇಯ್ಯ, **ತಞ್ಚ ಸೇವೇಯ್ಯ** ತಮೇವ ಪಯಿರುಪಾಸೇಯ್ಯಾತಿ।

ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗೇ ಛಟ್ಠಸತ್ತಮಸುತ್ತೇಸು ವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಇತರೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುತ್ಥವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗೋ

೧. ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೬೦. ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ **ಅಗ್ಗ**ಸದ್ದೋ ಆದಿಕೋಟಿಕೋಟ್ಠಾಸಸೇಟ್ಠೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ "ಅಜ್ಜತಗ್ಗೇ, ಸಮ್ಮ ದೋವಾರಿಕ, ಆವರಾಮಿ ದ್ವಾರಂ ನಿಗಣ್ಠಾನಂ ನಿಗಣ್ಠೀನಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೭೦)। ಅಜ್ಜತಗ್ಗೇ ಪಾಣುಪೇತಂ ಸರಣಂ ಗತ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೦; ಪಾರಾ॰ ೧೫) ಚ ಆದೀಸು ಆದಿಮ್ಹಿ ದಿಸ್ಸತಿ। "ತೇನೇವ ಅಙ್ಗುಲಗ್ಗೇನ ತಂ ಅಙ್ಗುಲಗ್ಗಂ ಪರಾಮಸೇಯ್ಯ (ಕಥಾ॰ ೪೪೧)। ಉಚ್ಛಗ್ಗಂ ವೇಳಗ್ಗ"ನ್ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಕೋಟಿಯಂ। "ಅಮ್ಬಿಲಗ್ಗಂ ವಾ ಮಧುರಗ್ಗಂ ವಾ ತಿತ್ತಕಗ್ಗಂ ವಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೪)। ಅನುಜಾನಾಮಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಹಾರಗ್ಗೇನ ವಾ ಪರಿವೇಣಗ್ಗೇನ ವಾ ಭಾಜೇತು"ನ್ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೧೮) ಚ ಆದೀಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇ। "ಅಯಂ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಗ್ಗೋ ಚ ಸೇಟ್ಠೋ ಚ ಉತ್ತಮೋ ಚ ಪವರೋ ಚ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೯೫)। ಅಗ್ಗೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸಾ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭) ಸೇಟ್ಠೇ। ಸ್ವಾಯಮಿಧಾಪಿ ಸೇಟ್ಠೇಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಗ್ಗೇಸು ಸೇಟ್ಠೇಸು ಪಸಾದಾ, ಅಗ್ಗಭೂತಾ ಸೇಟ್ಠಭೂತಾ ವಾ ಪಸಾದಾ ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುರಿಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅತ್ಥೇ ಅಗ್ಗಸದ್ದೇನ ಬುದ್ಧಾದಿರತನತ್ತಯಂ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇಸು ಭಗವಾ ತಾವ ಅಸದಿಸಟ್ಠೇನ, ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ, ಅಸಮಸಮಟ್ಠೇನ ಚ ಅಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಮಹಾಭಿನೀಹಾರಂ ದಸನ್ನಂ ಪಾರಮೀನಂ ಪವಿಚಯಞ್ಚ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ತೇಹಿ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಗುಣೇಹಿ ಚೇವ ಬುದ್ಧಗುಣೇಹಿ ಚ ಸೇಸಜನೇಹಿ ಅಸದಿಸೋತಿ ಅಸದಿಸಟ್ಠೇನ ಅಗ್ಗೋ। ಯೇ ಚಸ್ಸ ಗುಣಾ ಮಹಾಕರುಣಾದಯೋ, ತೇ ಸೇಸಸತ್ತಾನಂ ಗುಣೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾತಿ ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠಟ್ಠೇನಪಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮತಾಯ ಅಗ್ಗೋ। ಯೇ ಪನ ಪುರಿಮಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಹಿ ಅಸಮಾ, ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಯಮೇವ ರೂಪಕಾಯಗುಣೇಹಿ ಚೇವ ಧಮ್ಮಕಾಯಗುಣೇಹಿ ಚ ಸಮೋತಿ ಅಸಮಸಮಟ್ಠೇನಪಿ ಅಗ್ಗೋ। ತಥಾ ದುಲ್ಲಭಪಾತುಭಾವತೋ ಅಚ್ಛರಿಯಮನುಸ್ಸಭಾವತೋ ಬಹುಜನಹಿತಸುಖಾವಹತೋ ಅದುತಿಯಅಸಹಾಯಾದಿಭಾವತೋ ಚ ಭಗವಾ ಲೋಕೇ ಅಗ್ಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ –

> "ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಾತುಭಾವೋ ದುಲ್ಲಭೋ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಕತಮಸ್ಸ ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ? ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ।
>
> "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಚ್ಛರಿಯಮನುಸ್ಸೋ।
>
> "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಬಹುಜನ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ।
>
> "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅದುತಿಯೋ ಅಸಹಾಯೋ ಅಪ್ಪಟಿಮೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಮೋ ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ ಅಸಮೋ ಅಸಮಸಮೋ ದ್ವಿಪದಾನಂ ಅಗ್ಗೋ। ಕತಮೋ ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ?

ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೦-೧೭೨, ೧೭೪)।

ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾಪಿ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸಙ್ಘೇಹಿ ಅಸದಿಸಟ್ಠೇನ ವಿಸಿಟ್ಠಗುಣತಾಯ ದುಲ್ಲಭಪಾತುಭಾವಾದಿನಾ ಚ ಅಗ್ಗಾ। ತಥಾ ಹಿ ತೇಸಂ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಿಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಿಗುಣವಿಸೇಸೇಹಿ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾ ಸದಿಸಾ ಅಪ್ಪತರನಿಹೀನಾ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಕುತೋ ಸೇಟ್ಠಾ। ಸಯಮೇವ ಚ ಪನ ತೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಗುಣತಾಯ ಸೇಟ್ಠಾ। ತಥಾ ದುಲ್ಲಭುಪ್ಪಾದಅಚ್ಛರಿಯಭಾವಬಹುಜನಹಿತಸುಖಾವಹಾ ಅದುತಿಯಅಸಹಾಯಾದಿಸಭಾವಾ ಚ ತೇ। ಯದಗ್ಗೇನ ಹಿ ಭಗವಾ ದುಲ್ಲಭಪಾತುಭಾವೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾಪೀತಿ। ಅಚ್ಛರಿಯಾದಿಭಾವೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಅಗ್ಗೇಸು ಸೇಟ್ಠೇಸು ಉತ್ತಮೇಸು ಪವರೇಸು ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠೇಸು ಪಸಾದಾತಿ **ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಾ**।

ದುತಿಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಅಗ್ಗೇಸು ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಗ್ಗಭೂತಾ ಪಸಾದಾ ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಾ। ಯೇ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಆಗತಾ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಾ, ತೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಅಗ್ಗಭೂತಾ ಪಸಾದಾತಿ ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಾ। ಯಥಾಹ "ಇಧ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುದ್ಧೇ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೨೭)। ಅಗ್ಗವಿಪಾಕತ್ತಾಪಿ ಚೇತೇ ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಅಗ್ಗೇ ಖೋ ಪನ ಪಸನ್ನಾನಂ ಅಗ್ಗೋ ವಿಪಾಕೋ"ತಿ।

ಯಾವತಾತಿ ಯತ್ತಕಾ। **ಸತ್ತಾತಿ** ಪಾಣಿನೋ। **ಅಪದಾತಿ** ಅಪಾದಕಾ। **ದ್ವಿಪದಾತಿ** ದ್ವಿಪಾದಕಾ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ವಾ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ನ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ। ಯಥಾ "ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ವಾ ಕಾಮಾಸವೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೋ ವಾ ಕಾಮಾಸವೋ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭) ಏತ್ಥ ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚ "ಭೂತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಠಿತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೇಸೀನಂ ವಾ ಅನುಗ್ಗಹಾಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨) ಏತ್ಥ ಭೂತಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವೇಸೀನಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚ "ಅಗ್ಗಿತೋ ವಾ ಉದಕತೋ ವಾ ಮಿಥುಭೇದತೋ ವಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೨; ಉದಾ॰ ೭೬; ಮಹಾವ॰ ೨೮೬) ಏತ್ಥ ಅಗ್ಗಿತೋ ಚ ಉದಕತೋ ಚ ಮಿಥುಭೇದತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಏವಂ "ಅಪದಾ ವಾ…ಪೇ॰… ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಅಪದಾ ಚ ದ್ವಿಪದಾ ಚಾತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ವಾ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ನ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ"ತಿ।

ರೂಪಿನೋತಿ ರೂಪವನ್ತೋ। ನ ರೂಪಿನೋತಿ **ಅರೂಪಿನೋ**। **ಸಞ್ಞಿನೋತಿ** ಸಞ್ಞಾವನ್ತೋ। ನ ಸಞ್ಞಿನೋತಿ **ಅಸಞ್ಞಿನೋ**। **ನೇವಸಞ್ಞಿನಾಸಞ್ಞಿನೋ** ನಾಮ ಭವಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಾ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಕಾಮಭವೋ, ರೂಪಭವೋ, ಅರೂಪಭವೋ, ಏಕವೋಕಾರಭವೋ, ಚತುವೋಕಾರಭವೋ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ, ಸಞ್ಞೀಭವೋ, ಅಸಞ್ಞೀಭವೋ, ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀಭವೋತಿ ನವವಿಧೇಪಿ ಭವೇ ಸತ್ತೇ ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ ಧಮ್ಮರಾಜಾ। ಏತ್ಥ ಹಿ ರೂಪಿಗ್ಗಹಣೇನ ಕಾಮಭವೋ ರೂಪಭವೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ ಏಕವೋಕಾರಭವೋ ಚ ದಸ್ಸಿತೋ, ಅರೂಪಿಗ್ಗಹಣೇನ ಅರೂಪಭವೋ ಚತುವೋಕಾರಭವೋ ಚ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸಞ್ಞೀಭವಾದಯೋ ಪನ ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾ। ಅಪದಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಕಾಮಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಸಞ್ಞೀಭವಾನಂ ಏಕದೇಸೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಯಥಾ ಅದುತಿಯಸುತ್ತೇ "ದ್ವಿಪದಾನಂ ಅಗ್ಗೋ"ತಿ ದ್ವಿಪದಾನಂ ಗಹಣಮೇವ ಅಕತ್ವಾ ಅಪದಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಅದುತಿಯಸುತ್ತೇ ತಾವ ಸೇಟ್ಠತರವಸೇನ ದ್ವಿಪದಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕತಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಲೋಕೇ ಸೇಟ್ಠೋ ನಾಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅಪದಚತುಪ್ಪದಬಹುಪ್ಪದೇಸು ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದ್ವಿಪದೇಸುಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕತರೇಸು ದ್ವಿಪದೇಸು? ಮನುಸ್ಸೇಸು ಚೇವ ದೇವೇಸು ಚ। ಮನುಸ್ಸೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸಕಲಲೋಕಂ ವಸೇ ವತ್ತೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಬುದ್ಧೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ತಿಸಹಸ್ಸಿಮಹಾಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ವಸೇ ವತ್ತೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೭೪) ವುತ್ತಂ। ದೇವೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ವಸೇ ವತ್ತನಕೋ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ

ಕಪ್ಪಿಯಕಾರಕೋ ವಾ ಆರಾಮಿಕೋ ವಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ತತೋಪಿ ಸೇಟ್ಠತರವಸೇನೇಸ "ದ್ವಿಪದಾನಂ ಅಗ್ಗೋ"ತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತೋ, ಇಧ ಪನ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಯಾವತ್ತಕಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಅಪದಾ ವಾ...ಪೇ॰... ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞಿನೋ ವಾ, ತಥಾಗತೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀತಿ। ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಚೇತಂ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಮಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಅಗ್ಗೋ ಅಕ್ಖಾಯತೀತಿ ಪದವಿಭಾಗೋ।

ಅಗ್ಗೋ ವಿಪಾಕೋ ಹೋತೀತಿ ಅಗ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇ ಪಸನ್ನಾನಂ ಯೋ ಪಸಾದೋ, ಸೋ ಅಗ್ಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಉತ್ತಮೋ ಕೋಟಿಭೂತೋ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಅಗ್ಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಉತ್ತಮೋ ಕೋಟಿಭೂತೋ ಉಳಾರತಮೋ ಪಣೀತತಮೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಪನ ಪಸಾದೋ ದುವಿಧೋ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಭೇದತೋ। ತೇಸು ಲೋಕಿಯಸ್ಸ ತಾವ -

"ಯೇ ಕೇಚಿ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗತಾಸೇ, ನ ತೇ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅಪಾಯಭೂಮಿಂ।
ಪಹಾಯ ಮಾನುಸಂ ದೇಹಂ, ದೇವಕಾಯಂ ಪರಿಪೂರೇಸ್ಸನ್ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭)।

"ಬುದ್ಧೋತಿ ಕಿತ್ತಯನ್ತಸ್ಸ, ಕಾಯೇ ಭವತಿ ಯಾ ಪೀತಿ।
ವರಮೇವ ಹಿ ಸಾ ಪೀತಿ, ಕಸಿಣೇನಪಿ ಜಮ್ಬುದೀಪಸ್ಸ॥

"ಸತಂ ಹತ್ಥೀ ಸತಂ ಅಸ್ಸಾ, ಸತಂ ಅಸ್ಸತರೀ ರಥಾ।
ಸತಂ ಕಞ್ಞಾಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಆಮುಕ್ಕಮಣಿಕುಣ್ಡಲಾ।
ಏಕಸ್ಸ ಪದವೀತಿಹಾರಸ್ಸ, ಕಲಂ ನಾಗ್ಘನ್ತಿ ಸೋಳಸಿಂ"॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೨; ಚೂಳವ॰ ೩೦೫)।

"ಸಾಧು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಗಮನಂ ಹೋತಿ, ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಗಮನಹೇತು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಏವಮಿಧೇಕಚ್ಚೇ ಸತ್ತಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಅಞ್ಞೇ ದೇವೇ ದಸಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಅಧಿಗಣ್ಹನ್ತಿ - ದಿಬ್ಬೇನ ಆಯುನಾ, ದಿಬ್ಬೇನ ವಣ್ಣೇನ, ದಿಬ್ಬೇನ ಸುಖೇನ, ದಿಬ್ಬೇನ ಯಸೇನ, ದಿಬ್ಬೇನ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯೇನ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ರೂಪೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಸದ್ದೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಗನ್ಧೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ರಸೇಹಿ, ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಹೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೧) -

ಏವಮಾದೀನಂ ಸುತ್ತಪದಾನಂ ವಸೇನ ಪಸಾದಸ್ಸ ಫಲವಿಸೇಸಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅಪಾಯದುಕ್ಖವಿನಿವತ್ತನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇಸು ಸುಖವಿಪಾಕದಾಯಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಲೋಕುತ್ತರೋ ಪನ ಸಾಮಞ್ಞಫಲವಿಪಾಕದಾಯಕೋ ವಟ್ಟದುಕ್ಖವಿನಿವತ್ತಕೋ ಚ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚಾಯಂ ಪಸಾದೋ ಪರಮ್ಪರಾಯ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ವಿನಿವತ್ತೇತಿಯೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಯಸ್ಮಿಂ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಯೇ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅತ್ತನೋ ಸದ್ಧಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ನೇವಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರಾಗಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ದೋಸಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ, ನ ಮೋಹಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಉಜುಗತಮೇವಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಜುಗತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯತಿ, ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಪೀತಿ ಜಾಯತಿ...ಪೇ॰... ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೦; ೧೬)।

ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ। **ಸಙ್ಖತಾತಿ** ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭುಯ್ಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತಾತಿ ಸಙ್ಖತಾ, ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ। ಹೇತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ ನ ಕೇಹಿಚಿ ಕತಾತಿ **ಅಸಙ್ಖತಾ**, ಅಪ್ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬಾನಂ। ಸಙ್ಖತಾನಂ ಪಟಿಯೋಗಿಭಾವೇನ "ಅಸಙ್ಖತಾ"ತಿ ಪುಥುವಚನಂ। **ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀತಿ** ತೇಸಂ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಯೋ ವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತೋ

ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಸಭಾವೇನೇವ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಭಾವತೋ ಸನ್ತತರಪಣೀತತರಭಾವತೋ ಗಮ್ಭೀರಾದಿಭಾವತೋ ಮದನಿಮ್ಮದನಾದಿಭಾವತೋ ಚ ಅಗ್ಗಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ ಪವರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯದಿದ**ನ್ತಿ ನಿಪಾತೋ, ಯೋ ಅಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮದನಿಮ್ಮದನೋ**ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನವೇವಚನಾನಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಆಗಮ್ಮ ಮಾನಮದಪುರಿಸಮದಾದಿಕೋ ಸಬ್ಬೋ ಮದೋ ನಿಮ್ಮದೀಯತಿ ಪಮದ್ದೀಯತಿ, ಕಾಮಪಿಪಾಸಾದಿಕಾ ಸಬ್ಬಾ ಪಿಪಾಸಾ ವಿನೀಯತಿ, ಕಾಮಾಲಯಾದಿಕಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಆಲಯಾ ಸಮುಗ್ಘಾತೀಯನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಕಿಲೇಸವಟ್ಟವಿಪಾಕವಟ್ಟಾ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಟ್ಠಸತಭೇದಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಣ್ಹಾ ಖೀಯತಿ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ವಿರಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮದನಿಮ್ಮದನೋ…ಪೇ॰… ನಿರೋಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಾ ಪನೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಭವೇನ ಭವಂ, ಫಲೇನ ಕಮ್ಮಂ ವಿನತಿ ಸಂಸಿಬ್ಬತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ವಾನಂ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ, ಏತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅಧಿಗತೇ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಂ**।

ಅಗ್ಗೋ ವಿಪಾಕೋ ಹೋತೀತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ –

“ಯೇ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಂ ಗತಾಸೇ…ಪೇ॰…॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭)।

“ಧಮ್ಮೋತಿ ಕಿತ್ತಯನ್ತಸ್ಸ, ಕಾಯೇ ಭವತಿ ಯಾ ಪೀತಿ…ಪೇ॰…॥

“ಸಾಧು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಗಮನಂ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಗಮನಹೇತು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಏವಮಿಧೇಕಚ್ಚೇ…ಪೇ॰… ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಹೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೧) –

ಏವಮಾದೀನಂ ಸುತ್ತಪದಾನಂ ವಸೇನ ಧಮ್ಮೇ ಪಸಾದಸ್ಸ ಫಲವಿಸೇಸಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಅಗ್ಗಭಾವೋ ಆಗತೋ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸರಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗವಸೇನಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

“ಯಾವತಾ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪)।

“ಮಗ್ಗಾನಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ”ತಿ ಚ। (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೩)।

ಸಙ್ಘಾ ವಾ ಗಣಾ ವಾತಿ ಜನಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಾ ಯಾವತಾ ಲೋಕೇ ಸಙ್ಘಾ ವಾ ಗಣಾ ವಾ। **ತಥಾಗತಸಾವಕಸಙ್ಘೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೋ ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಂಹತೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಾವಕಸಙ್ಘೋ। **ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಆದಿಗುಣವಿಸೇಸೇನ ತೇಸಂ ಸಙ್ಘಾನಂ ಅಗ್ಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಉತ್ತಮೋ ಪವರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯದಿದ**ನ್ತಿ ಯಾನಿ ಇಮಾನಿ। **ಚತ್ತಾರಿ ಪುರಿಸಯುಗಾನೀ**ತಿ ಯುಗಳವಸೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಪಠಮಫಲಟ್ಠೋತಿ ಇದಮೇಕಂ ಯುಗಳಂ, ಯಾವ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಚತುತ್ಥಫಲಟ್ಠೋತಿ ಇದಮೇಕಂ ಯುಗಳನ್ತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ ಪುರಿಸಯುಗಾನಿ। **ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಏಕೋ ಪಠಮಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಏಕೋ ಪಠಮಫಲಟ್ಠೋತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಸೋತಿ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವಾ ಏಕತ್ಥಾನಿ ಏತಾನಿ ಪದಾನಿ, ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ಪನೇವಂ ವುತ್ತಂ। **ಏಸ ಭಗವತೋ ಸಾವಕಸಙ್ಘೋ**ತಿ ಯಾನಿಮಾನಿ ಯುಗವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಪುರಿಸಯುಗಾನಿ, ಪಾಟೇಕ್ಕತೋ ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಾ, ಏಸ ಭಗವತೋ ಸಾವಕಸಙ್ಘೋ।

ಆಹುನೇಯ್ಯೋತಿಆದೀಸು ಆನೇತ್ವಾ ಹುನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹುನಂ, ದೂರತೋಪಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸೀಲವನ್ತೇಸು ದಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಮಹಪ್ಫಲಭಾವಕರಣತೋ ತಂ ಆಹುನಂ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಆಹುನೇಯ್ಯೋ।

ಅಥ ವಾ ದೂರತೋಪಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಸಾಪತೇಯ್ಯಮ್ಪಿ ಏತ್ಥ ಹುನಿತಬ್ಬಂ, ಸಕ್ಕಾದೀನಮ್ಪಿ ಆಹವನಂ ಅರಹತೀತಿ ವಾ ಆಹವನೀಯೋ। ಯೋ ಚಾಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಆಹವನೀಯೋ ನಾಮ ಅಗ್ಗಿ, ಯತ್ಥ ಹುತಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೋ ಚೇ ಹುತಸ್ಸ ಮಹಪ್ಫಲತಾಯ ಆಹವನೀಯೋ, ಸಙ್ಘೋವ ಆಹವನೀಯೋ। ಸಙ್ಘೇ ಹುತಞ್ಹಿ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ -

"ಯೋ ಚ ವಸ್ಸಸತಂ ಜನ್ತು, ಅಗ್ಗಿಂ ಪರಿಚರೇ ವನೇ।
ಏಕಞ್ಚ ಭಾವಿತತ್ತಾನಂ, ಮುಹುತ್ತಮಪಿ ಪೂಜಯೇ।
ಸಾ ಏವ ಪೂಜನಾ ಸೇಯ್ಯೋ, ಯಞ್ಚೇ ವಸ್ಸಸತಂ ಹುತ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೦೭)।

ತಯಿದಂ ನಿಕಾಯನ್ತರೇ "ಆಹವನೀಯೋ"ತಿ ಪದಂ ಇಧ "ಆಹುನೇಯ್ಯೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿಮತ್ತಮೇವ ನಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಏವಮತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಕತಾ।

ಪಾಹುನೇಯ್ಯೋತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಪಾಹುನಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಸಾವಿದಿಸತೋ ಆಗತಾನಂ ಪಿಯಮನಾಪಾನಂ ಞಾತಿಮಿತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಪಟಿಯತ್ತಂ ಆಗನ್ತುಕದಾನಂ, ತಮ್ಪಿ ಠಪೇತ್ವಾ ತೇ ತಥಾರೂಪೇ ಪಾಹುನಕೇ ಸಙ್ಘಸ್ಸೇವ ದಾತುಂ ಯುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹೇಸ ಏಕಬುದ್ಧನ್ತರೇಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣಞ್ಚ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪದತ್ಥೋ - "ಪಿಯಮನಾಪತ್ತಕರೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ ಏವಂ ಪಾಹುನಮಸ್ಸ ದಾತುಂ ಯುತ್ತಂ, ಪಾಹುನಞ್ಚ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಪಾಹುನೇಯ್ಯೋ। ಯೇಸಂ ಪನ ಪಾಹವನೀಯೋತಿ ಪಾಳಿ, ತೇಸಂ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಘೋ ಪುಬ್ಬಕಾರಂ ಅರಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಘೋ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಆನೇತ್ವಾ ಏತ್ಥ ಹುನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾಹವನೀಯೋ, ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ವಾ ಆಹವನಂ ಅರಹತೀತಿ ಪಾಹವನೀಯೋ। ಸ್ವಾಯಮಿಧ ತೇನೇವ ಅತ್ಥೇನ ಪಾಹುನೇಯ್ಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

"ದಕ್ಖಿಣಾ"ತಿ ಪರಲೋಕಂ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬದಾನಂ, ತಂ ದಕ್ಖಿಣಂ ಅರಹತಿ ದಕ್ಖಿಣಾಯ ವಾ ಹಿತೋ ಮಹಪ್ಫಲಭಾವಕರಣೇನ ವಿಸೋಧನತೋತಿ **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ**। ಉಭೋ ಹತ್ಥೇ ಸಿರಸಿ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಲೋಕೇನ ಕರಿಯಮಾನಂ ಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಂ ಅರಹತೀತಿ **ಅಞ್ಜಲಿಕರಣೀಯೋ**। **ಅನುತ್ತರಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಲೋಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಸ್ಸ ಅಸದಿಸಂ ಪುಞ್ಞವಿರೂಹನಟ್ಠಾನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ರತ್ತಸಾಲೀನಂ ವಾ ಯವಾನಂ ವಾ ವಿರೂಹನಟ್ಠಾನಂ "ರತ್ತಸಾಲಿಕ್ಖೇತ್ತಂ ಯವಕ್ಖೇತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಸಙ್ಘೋ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವಿರೂಹನಟ್ಠಾನಂ। ಸಙ್ಘಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಹಿ ಲೋಕಸ್ಸ ನಾನಪ್ಪಕಾರಹಿತಸುಖನಿಬ್ಬತ್ತಕಾನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ವಿರೂಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಘೋ ಅನುತ್ತರಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಲೋಕಸ್ಸ। ಇಧಾಪಿ -

"ಯೇ ಕೇಚಿ ಸಙ್ಘಂ ಸರಣಂ ಗತಾಸೇ…ಪೇ॰…॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭)।

"ಸಙ್ಘೋತಿ ಕಿತ್ತಯನ್ತಸ್ಸ, ಕಾಯೇ ಭವತಿ ಯಾ ಪೀತಿ…ಪೇ॰…"॥

"ಸಾಧು ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಸಙ್ಘಂ ಸರಣಗಮನಂ ಹೋತಿ, ಸಙ್ಘಂ ಸರಣಗಮನಹೇತು ಖೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದ… ಪೇ॰… ದಿಬ್ಬೇಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಹೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೧) -

ಆದೀನಂ ಸುತ್ತಪದಾನಂ ವಸೇನ ಸಙ್ಘೇ ಪಸಾದಸ್ಸ ಫಲವಿಸೇಸಯೋಗೋ, ತೇನಸ್ಸ ಅಗ್ಗತಾ ಅಗ್ಗವಿಪಾಕತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಅನುತ್ತರಿಯಪಟಿಲಾಭೋ ಸತ್ತಮಭವಾದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಮುಚ್ಛೇದೋ ಅನುತ್ತರಸುಖಾಧಿಗಮೋತಿ ಏವಮಾದಿಉಳಾರಫಲನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ ಅಗ್ಗವಿಪಾಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಗಾಥಾಸು **ಅಗ್ಗತೋ**ತಿ ಅಗ್ಗೇ ರತನತ್ತಯೇ, ಅಗ್ಗಭಾವತೋ ವಾ ಪಸನ್ನಾನಂ। **ಅಗ್ಗಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಅಗ್ಗಸಭಾವಂ ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಂ ಧಮ್ಮಸುಧಮ್ಮತಂ ಸಙ್ಘಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ರತನತ್ತಯಸ್ಸ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಂ ಉತ್ತಮಸಭಾವಂ ,

ದಸಬಲಾದಿಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಿಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಿಗುಣಸಭಾವಂ ವಾ **ವಿಜಾನತಂ** ವಿಜಾನನ್ತಾನಂ। ಏವಂ ಸಾಧಾರಣತೋ ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದವತ್ಥುಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಸಾಧಾರಣತೋ ತಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಗ್ಗೇ ಬುದ್ಧೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪಸನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ಇತರಪ್ಪಸಾದೇನ ಚ ಪಸನ್ನಾನಂ ಅಧಿಮುತ್ತಾನಂ। **ವಿರಾಗೂಪಸಮೇ**ತಿ ವಿರಾಗೇ ಉಪಸಮೇ ಚ, ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತವಿರಾಗಹೇತುಭೂತೇ ಅಚ್ಚನ್ತಉಪಸಮಹೇತುಭೂತೇ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಖೇ**ತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಕ್ಖಯಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಸುಖಭಾವೇನ ಚ ಸುಖೇ।

ಅಗ್ಗಸ್ಮಿಂ ದಾನಂ ದದತನ್ತಿ ಅಗ್ಗೇ ರತನತ್ತಯೇ ದಾನಂ ದೇನ್ತಾನಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತಾನಂ। ತತ್ಥ ಧರಮಾನಂ ಭಗವನ್ತಂ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಾ ಪೂಜೇನ್ತಾ ಸಕ್ಕರೋನ್ತಾ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಞ್ಚ ಭಗವನ್ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಧಾತುಚೇತಿಯಾದಿಕೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಾ ಪೂಜೇನ್ತಾ ಸಕ್ಕರೋನ್ತಾ ಬುದ್ಧೇ ದಾನಂ ದದನ್ತಿ ನಾಮ। “ಧಮ್ಮಂ ಪೂಜೇಸ್ಸಾಮಾ”ತಿ ಧಮ್ಮಧರೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಾ ಪೂಜೇನ್ತಾ ಸಕ್ಕರೋನ್ತಾ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಂ ಕರೋನ್ತಾ ಧಮ್ಮೇ ದಾನಂ ದದನ್ತಿ ನಾಮ। ತಥಾ ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಾ ಪೂಜೇನ್ತಾ ಸಕ್ಕರೋನ್ತಾ ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಇತರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಸಙ್ಘೇ ದಾನಂ ದದನ್ತಿ ನಾಮ। **ಅಗ್ಗಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ**ತಿ ಏವಂ ರತನತ್ತಯೇ ಪಸನ್ನೇನ ಚೇತಸಾ ಉಳಾರಂ ಪರಿಚ್ಚಾಗಂ ಉಳಾರಞ್ಚ ಪೂಜಾಸಕ್ಕಾರಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಾನಂ ದಿವಸೇ ದಿವಸೇ ಅಗ್ಗಂ ಉಳಾರಂ ಕುಸಲಂ ಉಪಚೀಯತಿ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಅಗ್ಗವಿಪಾಕತಾಯ ಅಗ್ಗಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಗ್ಗಂ ಆಯೂ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಗ್ಗಂ ಆಯೂ**ತಿ ದಿಬ್ಬಂ ವಾ ಮಾನುಸಂ ವಾ ಅಗ್ಗಂ ಉಳಾರತಮಂ ಆಯು। **ಪವಡ್ಢತೀ**ತಿ ಉಪರೂಪರಿ ಬ್ರೂಹತಿ। **ವಣ್ಣೋ**ತಿ ರೂಪಸಮ್ಪದಾ। **ಯಸೋ**ತಿ ಪರಿವಾರಸಮ್ಪದಾ। **ಕಿತ್ತೀ**ತಿ ಥುತಿಘೋಸೋ। **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಕಾಯಿಕಂ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ ಸುಖಂ। **ಬಲ**ನ್ತಿ ಕಾಯಬಲಂ ಞಾಣಬಲಞ್ಚ।

ಅಗ್ಗಸ್ಸ ದಾತಾತಿ ಅಗ್ಗಸ್ಸ ರತನತ್ತಯಸ್ಸ ದಾತಾ, ಅಥ ವಾ ಅಗ್ಗಸ್ಸ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನಂ ಉಳಾರಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪುಞ್ಞಂ ಪವತ್ತೇತಾ। **ಅಗ್ಗಧಮ್ಮಸಮಾಹಿತೋ**ತಿ ಅಗ್ಗೇನ ಪಸಾದಧಮ್ಮೇನ ದಾನಾದಿಧಮ್ಮೇನ ಚ ಸಮಾಹಿತೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅಚಲಪ್ಪಸಾದಯುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ವಾ ವಿಪಾಕಭೂತೇಹಿ ಬಹುಜನಸ್ಸ ಪಿಯಮನಾಪತಾದಿಧಮ್ಮೇಹಿ ಯುತ್ತೋ। **ಅಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋ ಪಮೋದತೀ**ತಿ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಭಾವಂ ಸೇಟ್ಠಭಾವಂ ಅಧಿಗತೋ, ಅಗ್ಗಭಾವಂ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಫಲಂ ಅಧಿಗತೋ ಪಮೋದತಿ ಅಭಿರಮತಿ ಪರಿತುಸ್ಸತೀತಿ।

ಪಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಜೀವಿಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೧. ದುತಿಯಂ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ದೇಸಿತಂ। ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಭಗವತಿ ಕಪಿಲವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ನಿಗ್ರೋಧಾರಾಮೇ ವಿಹರನ್ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಗನ್ತುಕಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸೇನಾಸನಾನಿ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಾ ಪತ್ತಚೀವರಾನಿ ಪಟಿಸಾಮೇನ್ತಾ ಸಾಮಣೇರಾ ಚ ಲಾಭಭಾಜನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಸಮ್ಪತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ ಲಾಭಂ ಗಣ್ಹನ್ತಾ ಉಚ್ಚಾಸದ್ದಾ ಮಹಾಸದ್ದಾ ಅಹೇಸುಂ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಣಾಮೇಸಿ। ತೇ ಕಿರ ಸಬ್ಬೇವ ನವಾ ಅಧುನಾಗತಾ ಇಮಂ ಧಮ್ಮವಿನಯಂ। ತಂ ಞತ್ವಾ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ “ಅಭಿನನ್ದತು, ಭನ್ತೇ, ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೮) ತೇಸಂ ಪಣಾಮಿತಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಯಾಚಿ। ಭಗವಾ ತಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಅಕಾಸಿ। ಅಥ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ “ಕತಾವಕಾಸೋ ಖೋಮ್ಹಿ ಭಗವತಾ”ತಿ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಕ್ಕಾಮಿ। ಅಥ ಭಗವಾ “ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ಆಗಚ್ಛತೂ”ತಿ ಆನನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸ ಆಕಾರಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಅಥ ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಆನನ್ದತ್ಥೇರೇನ ಪಕ್ಕೋಸಿತಾ ಭಗವನ್ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸಾರಜ್ಜಮಾನರೂಪಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿಂಸು। ಭಗವಾ ತೇಸಂ ಸಪ್ಪಾಯದೇಸನಂ ವೀಮಂಸನ್ತೋ “ಇಮೇ ಆಮಿಸಹೇತು ಪಣಾಮಿತಾ, ಪಿಣ್ಡಿಯಾಲೋಪಧಮ್ಮದೇಸನಾ ನೇಸಂ ಸಪ್ಪಾಯಾ”ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ **“ಅನ್ತಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ”**ತಿ ಇಮಂ ದೇಸನಂ ದೇಸೇಸಿ।

ತತ್ರಾಯಂ **ಅನ್ತಸದ್ದೋ** “ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕೇ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಕಪ್ಪಿಕಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನೋ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮) ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಆಗತೋ। “ಅನ್ತಮಕಾಸಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಅನ್ತವಾ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಪರಿವಟುಮೋ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೫೩) ಪರಿಚ್ಛೇದೇ। “ಹರಿತನ್ತಂ ವಾ ಪಥನ್ತಂ ವಾ ಸೇಲನ್ತಂ ವಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೪) ಮರಿಯಾದಾಯಂ। “ಅನ್ತಂ ಅನ್ತಗುಣ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೭; ಖು॰ ಪಾ॰ ೩.ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರ) ಸರೀರಾವಯವೇ “ಚರನ್ತಿ ಲೋಕೇ ಪರಿವಾರಛನ್ನಾ, ಅನ್ತೋ ಅಸುದ್ಧಾ ಬಹಿ ಸೋಭಮಾನಾ”ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೨; ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೧) ಚಿತ್ತೇ। “ಅಪ್ಪೇಕಚ್ಚಾನಿ ಉಪ್ಪಲಾನಿ ವಾ ಪದುಮಾನಿ ವಾ ಪುಣ್ಡರೀಕಾನಿ ವಾ ಉದಕೇ ಜಾತಾನಿ ಉದಕೇ ಸಂವಡ್ಢಾನಿ ಉದಕಾನುಗ್ಗತಾನಿ ಅನ್ತೋ ನಿಮುಗ್ಗಪೋಸೀನೀ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨; ಮಹಾವ॰ ೯) ಅಬ್ಭನ್ತರೇ।

“ಮಿಗಾನಂ ಕೋಟ್ಠುಕೋ ಅನ್ತೋ, ಪಕ್ಖೀನಂ ಪನ ವಾಯಸೋ।
ಏರಣ್ಡೋ ಅನ್ತೋ ರುಕ್ಖಾನಂ, ತಯೋ ಅನ್ತಾ ಸಮಾಗತಾ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೩.೧೩೫) -

ಆದೀಸು ಲಾಮಕೇ। ಇಧಾಪಿ ಲಾಮಕೇ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ **ಅನ್ತಮಿದಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಜೀವಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಇದಂ ಜೀವಿಕಾನಂ ಅನ್ತಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಲಾಮಕಂ, ಸಬ್ಬನಿಹೀನಂ ಜೀವಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯದಿದಂ ಪಿಣ್ಡೋಲ್ಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ಇದಂ ಪಿಣ್ಡಪರಿಯೇಸನೇನ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಾಯ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ಜೀವಿತಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪದತ್ಥೋ - ಪಿಣ್ಡಾಯ ಉಲತೀತಿ ಪಿಣ್ಡೋಲೋ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಪಿಣ್ಡೋಲ್ಯಂ, ಪಿಣ್ಡಪರಿಯೇಸನೇನ ಜೀವಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಭಿಸಾಪೋತಿ ಅಕ್ಕೋಸೋ। ಕುಪಿತಾ ಹಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಂ “ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಕಪಾಲಹತ್ಥೋ ಪಿಣ್ಡಂ ಪರಿಯೇಸಮಾನೋ ಚರೇಯ್ಯಾಸೀ”ತಿ ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ “ಕಿಂ ತುಯ್ಹಂ ಅಕಾತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ, ಯೋ ತ್ವಂ ಏವಂ ಬಲವೀರಿಯೂಪಪನ್ನೋಪಿ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಂ ಪಹಾಯ ಕಪಣೋ ಪಿಣ್ಡೋಲೋ ವಿಚರಸಿ ಪತ್ತಪಾಣೀ”ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿಯೇವ। **ತಞ್ಚ ಖೋ ಏತ**ನ್ತಿ ತಂ ಏತಂ ಅಭಿಸಪಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಪಿಣ್ಡೋಲ್ಯಂ। **ಕುಲಪುತ್ತಾ ಉಪೇನ್ತಿ ಅತ್ಥವಸಿಕಾ**ತಿ ಮಮ ಸಾಸನೇ ಜಾತಿಕುಲಪುತ್ತಾ ಚ ಆಚಾರಕುಲಪುತ್ತಾ ಚ ಅತ್ಥವಸಿಕಾ ಕಾರಣವಸಿಕಾ ಹುತ್ವಾ ಕಾರಣವಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪೇನ್ತಿ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ರಾಜಾಭಿನೀತಾತಿಆದೀಸು ಯೇ ರಞ್ಞೋ ಸನ್ತಕಂ ಖಾದಿತ್ವಾ ರಞ್ಞಾ ಬನ್ಧನಾಗಾರೇ ಬನ್ಧಾಪಿತಾ ಪಲಾಯಿತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ, ತೇ ರಞ್ಞಾ ಬನ್ಧನಂ ಅಭಿನೀತತ್ತಾ **ರಾಜಾಭಿನೀತಾ** ನಾಮ। ಯೇ ಪನ ಚೋರೇಹಿ ಅಟವಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇಸು ಮಾರಿಯಮಾನೇಸು ಏಕಚ್ಚೇ “ಮಯಂ ಸಾಮಿ ತುಮ್ಹೇಹಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಾ ಗೇಹಂ ಅನಜ್ಝಾವಸಿತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸಾಮ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಬುದ್ಧಪೂಜಾದಿಪುಞ್ಞಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮ, ತತೋ ತತೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸಾಮಾ”ತಿ ತೇಹಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಾ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ, ತೇ **ಚೋರಾಭಿನೀತಾ** ನಾಮ ಚೋರೇಹಿ ಮಾರೇತಬ್ಬತಂ ಅಭಿನೀತತ್ತಾ। ಯೇ ಪನ ಇಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಟಿದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ಪಲಾಯಿತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ, ತೇ **ಇಣಟ್ಟಾ** ನಾಮ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಏತಂ ಪಿಣ್ಡೋಲ್ಯಂ ಕುಲಪುತ್ತಾ ಮಮ ಸಾಸನೇ ನೇವ ರಾಜಾಭಿನೀತಾ…ಪೇ॰… ನ ಆಜೀವಿಕಾಪಕತಾ ಉಪೇನ್ತಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ “ಓತಿಣ್ಣಮ್ಹಾ ಜಾತಿಯಾ…ಪೇ॰… ಪಞ್ಞಾಯೇಥಾ”ತಿ ಉಪೇನ್ತೀತಿ ಪದಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ತತ್ಥ **ಓತಿಣ್ಣಮ್ಹಾ**ತಿ ಓತಿಣ್ಣಾ ಅಮ್ಹಾ। **ಜಾತಿಯಾ**ತಿಆದೀಸು ತಮ್ಹಿ ತಮ್ಹಿ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ **ಜಾತಿ,** ಪರಿಪಾಕೋ **ಜರಾ,** ಭೇದೋ **ಮರಣಂ**। ಞಾತಿರೋಗಭೋಗಸೀಲದಿಟ್ಠಿಬ್ಯಸನೇಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಸನ್ತಾಪೋ ಅನ್ತೋ ನಿಜ್ಝಾನಂ **ಸೋಕೋ,** ತೇಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ವಚೀವಿಪ್ಪಲಾಪೋ **ಪರಿದೇವೋ**। ಅನಿಟ್ಠಫೋಟ್ಠಬ್ಬಪಟಿಹತಕಾಯಸ್ಸ ಕಾಯಪೀಳನಂ **ದುಕ್ಖಂ,** ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ಉಪಹತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚೇತೋಪೀಳನಂ **ದೋಮನಸ್ಸಂ**। ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಏವ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಪರಿದೇವೇನಪಿ ಅಧಿವಾಸೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪಸಮುಟ್ಠಿತೋ ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ **ಉಪಾಯಾಸೋ**। ಏತೇಹಿ ಜಾತಿಆದೀಹಿ ಓತಿಣ್ಣಾ **ದುಕ್ಖೋತಿಣ್ಣಾ,** ತೇಹಿ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖೇಹಿ ಅನ್ತೋ ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ। **ದುಕ್ಖಪರೇತಾ**ತಿ ತೇಹಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖವತ್ಥೂಹಿ ಅಭಿಭೂತಾ। ಜಾತಿಆದಯೋ ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ

ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಾ, ದುಕ್ಖಭಾವತೋ ಚ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ದುಕ್ಖಾತಿ। **ಅಪ್ಪೇವ ನಾಮ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಞಾಯೇಥಾತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖರಾಸಿಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದಕರಣಂ ಓಸಾನಕಿರಿಯಾ ಅಪಿ ನಾಮ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ।

ಸೋ ಚ ಹೋತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾಲೂತಿ ಇದಂ ಯೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ "ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ತಂ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ತಥಾರೂಪಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಭಿಜ್ಝಾಲೂತಿ** ಪರಭಣ್ಡಾನಂ ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತಾ। **ತಿಬ್ಬಸಾರಾಗೋತಿ** ಬಲವರಾಗೋ। **ಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೋತಿ** ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಪೂತಿಭೂತತ್ತಾ ವಿಪನ್ನಚಿತ್ತೋ। **ಪದುಟ್ಠಮನಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ** ತಿಖಿಣಸಿಙ್ಗೋ ವಿಯ ಚಣ್ಡಗೋಣೋ ಪರೇಸಂ ಉಪಘಾತವಸೇನ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ। **ಮುಟ್ಠಸ್ಸತೀತಿ** ಭತ್ತನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಾಕೋ ವಿಯ, ಮಂಸನಿಕ್ಖಿತ್ತಸುನಖೋ ವಿಯ ಚ ನಟ್ಠಸ್ಸತಿ, ಇಧ ಕತಂ ಏತ್ಥ ನ ಸರತಿ। **ಅಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ** ನಿಪ್ಪಞ್ಞೋ ಖನ್ಧಾದಿಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತೋ। **ಅಸಮಾಹಿತೋತಿ** ಚಣ್ಡಸೋತೇ ಬದ್ಧನಾವಾ ವಿಯ ಅಸಣ್ಠಿತೋ। **ವಿಬ್ಭನ್ತಚಿತ್ತೋತಿ** ಪನ್ಥಾರುಳ್ಹಮಿಗೋ ವಿಯ ಭನ್ತಮನೋ। **ಪಾಕತಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ** ಯಥಾ ಗಿಹೀ ಸಂವರಾಭಾವೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಪರಿಜನೇ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ ಅಸಂವುತಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ಏವಂ ಅಸಂವುತಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಹೋತಿ।

ಛವಾಲಾತನ್ತಿ ಛವಾನಂ ದಡ್ಢಟ್ಠಾನೇ ಅಲಾತಂ। **ಉಭತೋಪದಿತ್ತಂ ಮಜ್ಝೇ ಗೂಥಗತನ್ತಿ** ಪಮಾಣೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ ಉಭತೋ ದ್ವೀಸು ಕೋಟೀಸು ಆದಿತ್ತಂ ಮಜ್ಝೇ ಗೂಥಮಕ್ಖಿತಂ। **ನೇವ ಗಾಮೇತಿ** ಸಚೇ ಹಿ ತಂ ಯುಗನಙ್ಗಲಗೋಪಾನಸಿಪಕ್ಖಪಾಸಕಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಉಪನೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ ಅಸ್ಸ ಗಾಮೇ ಕಟ್ಠತ್ಥಂ ಫರೇಯ್ಯ। ಸಚೇ ಖೇತ್ತಕುಟಿಯಾ ಕಟ್ಠತ್ಥರಮಞ್ಚಕಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಉಪನೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ ಅಸ್ಸ, ಅರಞ್ಞೇ ಕಟ್ಠತ್ಥಂ ಫರೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। **ತಥೂಪಮಾಹನ್ತಿ** ತಥೂಪಮಂ ಛವಾಲಾತಸದಿಸಂ ಅಹಂ ಇಮಂ ಯಥಾವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಂ ವದಾಮಿ। **ಗಿಹಿಭೋಗಾ ಚ ಪರಿಹೀನೋತಿ** ಯೋ ಅಗಾರೇ ವಸನ್ತೇಹಿ ಗಿಹೀಹಿ ದಾಯಜ್ಜೇ ಭಾಜಿಯಮಾನೇ ಅಞ್ಞಥಾ ಚ ಭೋಗೋ ಲದ್ಧಬ್ಬೋ ಅಸ್ಸ, ತತೋ ಚ ಪರಿಹೀನೋ। **ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಞ್ಚಾತಿ** ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾನಂ ಓವಾದೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿಯತ್ತಿಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಞ್ಚ ನ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಇಮಂ ಪನ ಉಪಮಂ ಸತ್ಥಾ ನ ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಹರಿ , ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸ್ಸ ಪನ ಅಲಸಸ್ಸ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ದೋಸೇಹಿ ದೂಸಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಹರೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಗಿಹಿಭೋಗಾತಿ** ಕಾಮಸುಖಸಮ್ಭೋಗತೋ। **ಪರಿಹೀನೋತಿ** ಜೀನೋ। **ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥನ್ತಿ** ಪಟಿವೇಧಬಾಹುಸಚ್ಚಞ್ಚೇವ ಪರಿಯತ್ತಿಬಾಹುಸಚ್ಚಞ್ಚ। ತಾದಿಸೋ ಹಿ ಅಸುತಂ ಸೋತುಂ ಸುತಂ ಪರಿಯೋದಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಅಲಸಭಾವತೋ। ದುಟ್ಠು ಭಗೋತಿ **ದುಬ್ಭಗೋ,** ಅಲಕ್ಖಿಕೋ ಕಾಳಕಣ್ಣಿಪುರಿಸೋ। **ಪರಿಧಂಸಮಾನೋತಿ** ವಿನಸ್ಸಮಾನೋ। **ಪಕಿರೇತೀತಿ** ವಿಕಿರೇತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತಿ। ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಭಾವಿನೋ ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಛವಾಲಾತಂವ ನಸ್ಸತೀತಿ** ಸೋ ತಾದಿಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಛವಾಲಾತಂ ವಿಯ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನುಪಯುಜ್ಜಮಾನೋ ಏವ ನಸ್ಸತಿ ಉಭತೋ ಪರಿಭಟ್ಠಭಾವತೋ। ಏವಂ "ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಅಕತವೀತಿಕ್ಕಮೋಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಸೋಧೇನ್ತೋ ನಸ್ಸತಿ, ಪಗೇವ ಕತವೀತಿಕ್ಕಮೋ ದುಸ್ಸೀಲೋ"ತಿ ತಸ್ಸ ಅಪಾಯದುಕ್ಖಭಾಗಿಭಾವದಸ್ಸನೇನ ದುಸ್ಸೀಲೇ ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತತೋ ಸತ್ತೇ ವಿವೇಚೇತುಕಾಮೋ **"ಕಾಸಾವಕಣ್ಠಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಗಾಥಾದ್ವಯಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ ಏವ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಙ್ಘಾಟಿಕಣ್ಣಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೨. ತತಿಯೇ **ಸಙ್ಘಾಟಿಕಣ್ಣೇತಿ** ಚೀವರಕೋಟಿಯಂ। **ಗಹೇತ್ವಾತಿ** ಪರಾಮಸಿತ್ವಾ। **ಅನುಬನ್ಧೋ ಅಸ್ಸಾತಿ** ಅನುಗತೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - "ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನೋ ಹತ್ಥೇನ ಮಯಾ ಪಾರುತಸ್ಸ ಸುಗತಮಹಾಚೀವರಸ್ಸ ಕಣ್ಣೇ ಪರಾಮಸನ್ತೋ ವಿಯ ಮಂ ಅನುಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಮಯ್ಹಂ ಆಸನ್ನತರೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರೇಯ್ಯಾ"ತಿ। **ಪಾದೇ ಪಾದಂ**

ನಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಮಮ ಪಾದೇ ಪಾದಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಪಾದುದ್ಧಾರಣಾನನ್ತರಂ ಅತ್ತನೋ ಪಾದಂ ನಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ। ಉಭಯೇನಾಪಿ "ಠಾನಗಮನಾದೀಸು ಅವಿಜಹನ್ತೋ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಮಯ್ಹಂ ಸಮೀಪೇ ಏವ ವಿಹರೇಯ್ಯ ಚೇಪೀ"ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸೋ ಆರಕಾವ ಮಯ್ಹಂ, ಅಹಞ್ಚ ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಮಯಾ ವುತ್ತಂ ಪಟಿಪದಂ ಅಪೂರೇನ್ತೋ ಮಮ ದೂರೇಯೇವ, ಅಹಞ್ಚ ತಸ್ಸ ದೂರೇಯೇವ। ಏತೇನ ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ತಥಾಗತದಸ್ಸನಂ ರೂಪಕಾಯಸಮೋಧಾನಞ್ಚ ಅಕಾರಣಂ, ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾವ ದಸ್ಸನಂ ಧಮ್ಮಕಾಯಸಮೋಧಾನಮೇವ ಚ ಪಮಾಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ "ಧಮ್ಮಞ್ಹಿ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ನ ಪಸ್ಸತಿ, ಧಮ್ಮಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ನ ಮಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನವವಿಧೋ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋ। ಸೋ ಚ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ದೂಸಿತಚಿತ್ತೇನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಸ್ಸಿತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನತೋ ಧಮ್ಮಕಾಯಞ್ಚ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ –

> "ಕಿಂ ತೇ, ವಕ್ಕಲಿ, ಇಮಿನಾ ಪೂತಿಕಾಯೇನ ದಿಟ್ಠೇನ? ಯೋ ಖೋ, ವಕ್ಕಲಿ, ಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ ಸೋ ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ; ಯೋ ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭)।

> "ಧಮ್ಮಭೂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೩; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫) ಚ।

> "ಧಮ್ಮಕಾಯೋ ಇತಿಪಿ, ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯೋ ಇತಿಪೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೧೮) ಚ ಆದಿ।

ಯೋಜನಸತೇತಿ ಯೋಜನಸತೇ ಪದೇಸೇ, ಯೋಜನಸತಮತ್ಥಕೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮವಸೇನ ಚಸ್ಸ ಅನಭಿಜ್ಝಾಲುಆದಿಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಮಹಿಚ್ಛೋ**ತಿ ಕಾಮೇಸು ತಿಬ್ಬಸಾರಾಗತಾಯ ಮಹಾಇಚ್ಛೋ। **ವಿಘಾತವಾ**ತಿ ಪದುಟ್ಠಮನಸಙ್ಕಪ್ಪತಾಯ ಸತ್ತೇಸು ಆಘಾತವಸೇನ ಮಹಿಚ್ಛತಾಯ ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೇನ ಚ ವಿಘಾತವಾ। **ಏಜಾನುಗೋ**ತಿ ಏಜಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ದಾಸೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ತಂ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತೋ। ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹಾಭಿಭವೇನ **ಅನಿಬ್ಬುತೋ**। ರೂಪಾದಿವಿಸಯಾನಂ ಅಭಿಕಙ್ಖನೇನ **ಗಿದ್ಧೋ**। **ಪಸ್ಸ ಯಾವಞ್ಚ ಆರಕಾ**ತಿ ಅನೇಜಸ್ಸ ನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ವೀತಗೇಧಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಓಕಾಸವಸೇನ ಸಮೀಪೇಪಿ ಸಮಾನೋ ಮಹಿಚ್ಛೋ ವಿಘಾತವಾ ಏಜಾನುಗೋ ಅನಿಬ್ಬುತೋ ಗಿದ್ಧೋ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನೋ ಧಮ್ಮಸಭಾವತೋ ಯತ್ತಕಂ ದೂರೇ, ತಸ್ಸ ಸೋ ದೂರಭಾವೋ ಪಸ್ಸ, ವತ್ತುಮ್ಪಿ ನ ಸುಕರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> "ನಭಞ್ಚ ದೂರೇ ಪಥವೀ ಚ ದೂರೇ,
> ಪಾರಂ ಸಮುದ್ದಸ್ಸ ತಥಾಹು ದೂರೇ।
> ತತೋ ಹವೇ ದೂರತರಂ ವದನ್ತಿ,
> ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋ ಅಸತಞ್ಚ ರಾಜಾ"ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೭; ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೧೪)।

ಧಮ್ಮಮಭಿಞ್ಞಾಯಾತಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಅಞ್ಞಾಯ ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಧಮ್ಮಮಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ತಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ಅಪರಭಾಗೇ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪರಿಞ್ಞಾದಿವಸೇನ ಯಥಾಮರಿಯಾದಂ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಪಣ್ಡಿತೋ**ತಿ ಪಟಿವೇಧಬಾಹುಸಚ್ಚೇನ ಪಣ್ಡಿತೋ। **ರಹದೋವ ನಿವಾತೇ ಚಾ**ತಿ ನಿವಾತಟ್ಠಾನೇ ರಹದೋ ವಿಯ **ಅನೇಜೋ** ಕಿಲೇಸಚಲನರಹಿತೋ ಉಪಸಮ್ಮತಿ, ಯಥಾ ಸೋ ರಹದೋ ನಿವಾತಟ್ಠಾನೇ ವಾತೇನ ಅನಬ್ಭಾಹತೋ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನೋವ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅಯಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಕಿಲೇಸೋ ಕಿಲೇಸಚಲನರಹಿತೋ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿನಾ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಉಪಸನ್ತಸಭಾವೋವ ಹೋತಿ। **ಅನೇಜೋ**ತಿ ಸೋ ಏವಂ ಅನೇಜಾದಿಸಭಾವೋ ಅರಹಾ ಅನೇಜಾದಿಸಭಾವಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಓಕಾಸತೋ ದೂರೇಪಿ ಸಮಾನೋ ಧಮ್ಮಸಭಾವತೋ ಅದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ ಏವಾತಿ।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅಗ್ಗಿಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೩. ಚತುತ್ಥೇ ಅನುದಹನಟ್ಠೇನ ಅಗ್ಗಿ, ರಾಗೋ ಏವ ಅಗ್ಗಿ ರಾಗಗ್ಗಿ। ರಾಗೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸತ್ತೇ ಅನುದಹತಿ ಝಾಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅಗ್ಗೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತರೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅಗ್ಗಿ ಯದೇವ ಇನ್ಧನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ನಿದಹತಿ, ಮಹಾಪರಿಳಾಹೋ ಚ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಮೇಪಿ ರಾಗಾದಯೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತಂ ನಿದಹನ್ತಿ, ಮಹಾಪರಿಳಾಹಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ ದುನ್ನಿಬ್ಬಾಪಯಾ। ತೇಸು ರಾಗಪರಿಳಾಹೇನ ಸನ್ತತ್ತಹದಯಾನಂ ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭದುಕ್ಖೇನ ಮರಣಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಅಯಂ ತಾವ ರಾಗಸ್ಸ ಅನುದಹನತಾ। ದೋಸಸ್ಸ ಪನ ಅನುದಹನತಾಯ ವಿಸೇಸತೋ ಮನೋಪದೋಸಿಕಾ ದೇವಾ, ಮೋಹಸ್ಸ ಅನುದಹನತಾಯ ಖಿಡ್ಡಾಪದೋಸಿಕಾ ದೇವಾ ಚ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಮೋಹವಸೇನ ಹಿ ತೇಸಂ ಸತಿಸಮ್ಮೋಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಖಿಡ್ಡಾವಸೇನ ಆಹಾರವೇಲಂ ಅತಿವತ್ತೇನ್ತಾ ಕಾಲಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ರಾಗಾದೀನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೋ ಅನುದಹನಭಾವೋ। ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ ಪನ ನಿರಯಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನವಸೇನ ಘೋರತರೋ ದುರಧಿವಾಸೋ ಚ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಆದಿತ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಕಾಮೇಸು ಮುಚ್ಛಿತೇ**ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಪಾತಬ್ಯತಾವಸೇನ ಮುಚ್ಛಂ ಬಾಲ್ಯಂ ಪಮಾದಂ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಂ ಆಪನ್ನೇ। **ಬ್ಯಾಪನ್ನೇ**ತಿ ಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೇ ದಹತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ನರೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಿನೋ**ತಿ ಇದಂ ದೋಸಗ್ಗಿಸ್ಸ। **ಅರಿಯಧಮ್ಮೇ ಅಕೋವಿದೇ**ತಿ ಯೇ ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀಸು ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾಯ ಮನಸಿಕಾರರಹಿತಾ ಅರಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾ, ತೇ ಸಮ್ಮೋಹೇನ ಅಭಿಭೂತಾ ವಿಸೇಸೇನ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ಏತೇ ಅಗ್ಗೀ ಅಜಾನನ್ತಾ**ತಿ "ಏತೇ ರಾಗಗ್ಗಿಆದಯೋ ಇಧ ಚೇವ ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ ಅನುದಹನ್ತೀ"ತಿ ಅಜಾನನ್ತಾ ಆ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಚ ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾ। **ಸಕ್ಕಾಯಾಭಿರತಾ**ತಿ ಸಕ್ಕಾಯೇ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಮಾನನನ್ದನಾಭಿರತಾ। **ವಡ್ಢಯನ್ತೀ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನೇನ ವಡ್ಢಯನ್ತಿ ಆಚಿನನ್ತಿ। **ನಿರಯ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಮಹಾನಿರಯಂ, ಸೋಳಸವಿಧಂ ಉಸ್ಸದನಿರಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಿರಯಂ। **ತಿರಚ್ಛಾನಞ್ಚ ಯೋನಿಯೋ**ತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯೋ ಚ। **ಅಸುರ**ನ್ತಿ ಅಸುರಕಾಯಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಞ್ಚ ವಡ್ಢಯನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಏತ್ತಾವತಾ ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀನಂ ಇಧ ಚೇವ ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ ಅನುದಹನಭಾವದಸ್ಸನಮುಖೇನ ವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾಪನೇನ ವಿವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇ ಚ ರತ್ತಿನ್ದಿವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯುತ್ತಾ**ತಿ ಭಾವನಾನುಯೋಗವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ಕತ್ಥ? **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ**। ತೇನ ಅಞ್ಞಸಾಸನೇ ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀನಂ ನಿಬ್ಬಾಪನಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಂ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾಪನವಿಧಿಂ ಅಸುಭಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ –

> "ತೇ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತಿ ರಾಗಗ್ಗಿಂ, ನಿಚ್ಚಂ ಅಸುಭಸಞ್ಞಿನೋ।
> ದೋಸಗ್ಗಿಂ ಪನ ಮೇತ್ತಾಯ, ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತಿ ನರುತ್ತಮಾ।
> ಮೋಹಗ್ಗಿಂ ಪನ ಪಞ್ಞಾಯ, ಯಾಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧಗಾಮಿನೀ"ತಿ॥ –

ಆಹ । ತತ್ಥ **ಅಸುಭಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರವಸೇನ ಚೇವ ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದಿವಸೇನ ಚ ಅಸುಭಭಾವನಾನುಯೋಗೇನ ಅಸುಭಸಞ್ಞಿನೋ। **ಮೇತ್ತಾಯಾ**ತಿ "ಸೋ ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೪, ೬೬) ವುತ್ತಾಯ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾಯ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಸುಭಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ರಾಗಗ್ಗಿದೋಸಗ್ಗೀನಂ ನಿಬ್ಬಾಪನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ। ತೇನೇವಾಹ "ಯಾಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧಗಾಮಿನೀ"ತಿ। ಸಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸಕ್ಖನ್ಧಂ ವಿನಿವಿಜ್ಝನ್ತೀ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ನಿಬ್ಬೇಧಗಾಮಿನೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಸೇಸಂ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಅಸೇಸಂ ರಾಗಗ್ಗಿಆದಿಂ ನಿಬ್ಬಾಪೇತ್ವಾ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಠಿತಾ ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ

ನಿಪಕಾ ಪುಬ್ಬೇವ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ಕೋಸಜ್ಜಸ್ಸ ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ ಅಕಿಲಾಸುಭಾವೇನ ಚ **ರತ್ತಿನ್ದಿವಮತನ್ದಿತಾ** ಚರಿಮಕಚಿತ್ತನಿರೋಧೇನ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಅಸೇಸಂ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿ। ತತೋ ಚ **ಅಸೇಸಂ** ನಿಸ್ಸೇಸಂ **ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಅಚ್ಚಗುಂ** ಅತಿಕ್ಕಮಂಸು।

ಏವಂ ಯೇ ರಾಗಗ್ಗಿಆದಿಕೇ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನೇನ ನಿಬ್ಬುತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಗುಣೇಹಿ ಥೋಮೇನ್ತೋ ಓಸಾನಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅರಿಯದ್ದಸಾತಿ** ಅರಿಯೇಹಿ ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಾ ಆರಕತ್ತಾ ಅರಿಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಅರಿಯಂ ಚತುಸಚ್ಚಮೇವ ವಾ ದಿಟ್ಠವನ್ತೋತಿ ಅರಿಯದ್ದಸಾ। ವೇದಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ, ತೇನ ವಾ ವೇದೇನ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಗತಾತಿ **ವೇದಗುನೋ। ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಸಬ್ಬಂ ಆಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಕುಸಲಾದಿಂ ಖನ್ಧಾದಿಞ್ಚ ಜಾನಿತ್ವಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಉಪಪರಿಕ್ಖಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೪. ಪಞ್ಚಮೇ **ತಥಾ ತಥಾ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ। **ಉಪಪರಿಕ್ಖೇಯ್ಯಾ**ತಿ ವೀಮಂಸೇಯ್ಯ ಪರಿತುಲೇಯ್ಯ ಸಮ್ಮಸೇಯ್ಯ ವಾ। **ಯಥಾ ಯಥಾಸ್ಸ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಅಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಅವಿಸಟ**ನ್ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಸಮಾಹಿತಂ, ತತೋ ಏವ ಅವಿಸಟಂ ಸಿಯಾ । ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೇನ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಇಮಸ್ಸ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೋ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಸಮಾಹಿತಾಕಾರಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ನಿರನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ ನ ಸಿಯಾ, ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯತಾಯ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಯಂ ನ ಸಿಯಾ, ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಭಿಕ್ಖು ಉಪಪರಿಕ್ಖೇಯ್ಯ ಪರಿತುಲೇಯ್ಯಾತಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಸಣ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ವೀರಿಯೇ ಮನ್ದಂ ವಹನ್ತೇ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ ಕೋಸಜ್ಜಾಭಿಭವೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಸಙ್ಕೋಚವಸೇನ ಠಿತತ್ತಾ ಸಣ್ಠಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ವೀರಿಯಸಮತಾಯ ಪನ ಯೋಜಿತಾಯ ಅಸಣ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ ವೀಥಿಂ ಪಟಿಪನ್ನಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಯಥಾಸ್ಸ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಸಣ್ಠಿತಂ ಅಸ್ಸ, ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ತಥಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖೇಯ್ಯ। **ಅನುಪಾದಾಯ ನ ಪರಿತಸ್ಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಯಥಾಸ್ಸ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೋ ''ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ''ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಾಹವಸೇನ ರೂಪಾದೀಸು ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತತೋ ಏವ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಾಹವಸೇನ ನ ಪರಿತಸ್ಸೇಯ್ಯ, ತಥಾ ತಥಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖೇಯ್ಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಥಂ ಪನ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೋ ತಿವಿಧಮ್ಪೇತಂ ಸಿಯಾತಿ? ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಯೇ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖಿಯೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ವಜ್ಜೇನ್ತೋ ವೀರಿಯಸಮತಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇವ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸೋಧೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಸಮ್ಮದೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಮಸತೋ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಆರದ್ಧಾಯ ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯಅತಿಸಿಥಿಲವೀರಿಯವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸೋಧನೂಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಥಾ ವಿಸೋಧಿತೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಘಟೇತ್ವಾ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಮತಿಕ್ಕಮಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **''ಬಹಿದ್ಧಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ವಿಞ್ಞಾಣೇ''**ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ - **''ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಮ್ಭವೋ ನ ಹೋತೀ''**ತಿ, ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಘಟೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಅನವಸೇಸತೋ ಕಿಲೇಸೇಸು ಖೀಣೇಸು ಆಯತಿಂ ಅನಾಗತೇ

ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮ್ಭವೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಜಾತಿಸಙ್ಖಾತೋ ವಾ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಜರಾಮರಣಸಙ್ಖಾತೋ ದುಕ್ಖಸಮ್ಭವೋ ಚ ನ ಹೋತಿ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಸತ್ತಸಙ್ಗಪ್ಪಹೀನಸ್ಸಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಗೋ, ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಗೋ, ಮಾನಸಙ್ಗೋ, ಕೋಧಸಙ್ಗೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಗೋ, ಕಿಲೇಸಸಙ್ಗೋ, ದುಚ್ಚರಿತಸಙ್ಗೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಸಙ್ಗಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ಸತ್ತಸಙ್ಗಪ್ಪಹೀನಸ್ಸ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸತ್ತಾನುಸಯಾ ಏವ ಸತ್ತ ಸಙ್ಗಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ನೇತ್ತಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಛಿನ್ನಭವನೇತ್ತಿಕಸ್ಸ । **ವಿಕ್ಖೀಣೋ ಜಾತಿಸಂಸಾರೋ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜಾಯನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಜಾತಿಹೇತುಕತ್ತಾ ಚ ಜಾತಿಭೂತೋ ಸಂಸಾರೋತಿ ಜಾತಿಸಂಸಾರೋ, ಸೋ ಭವನೇತ್ತಿಯಾ ಛಿನ್ನತ್ತಾ ವಿಕ್ಖೀಣೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣೋ, ತತೋ ಏವ **ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಪುನಬ್ಭವೋ**ತಿ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಕಾಮೂಪಪತ್ತಿಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೫. ಛಟ್ಠೇ **ಕಾಮೂಪಪತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಕಾಮಪಟಿಲಾಭಾ ಕಾಮಪಟಿಸೇವನಾ ವಾ। **ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಕಾಮಾ**ತಿ ನಿಬದ್ಧಕಾಮಾ ನಿಬದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ಯಥಾ ತಂ ಮನುಸ್ಸಾ। ಮನುಸ್ಸಾ ಹಿ ನಿಬದ್ಧವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸತಮ್ಪಿ ಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ದತ್ವಾ ತಮೇವ ಮಾತುಗಾಮಂ ಆನೇತ್ವಾ ನಿಬದ್ಧಭೋಗಂ ಭುಞ್ಜನ್ತಿ। ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ದೇವಾ। ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಚತುದೇವಲೋಕವಾಸಿನೋ ನಿಬದ್ಧವತ್ಥುಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತಿ। ಪಞ್ಚಸಿಖವತ್ಥು ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತಥಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಪಾಯಿಕೇ ನೇರಯಿಕೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಅಪಾಯಸತ್ತಾಪಿ ನಿಬದ್ಧವತ್ಥುಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತಿ। ಮಚ್ಛಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಮಚ್ಛಿಯಾ, ಕಚ್ಛಪೋ ಕಚ್ಛಪಿಯಾತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತಿರಚ್ಛಾನಾ ಪೇತಾ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ ಚ। ತಸ್ಮಾ ನೇರಯಿಕೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಅಪಾಯಸತ್ತೇ ಉಪಾದಾಯ ಯಾವ ತುಸಿತಕಾಯಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಕಾಮಾ ನಾಮ, **ನಿಮ್ಮಾನರತಿನೋ**ತಿ ಸಯಂ ನಿಮ್ಮಿತೇ ನಿಮ್ಮಾನೇ ರತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ನಿಮ್ಮಾನರತಿನೋ। ತೇ ಹಿ ನೀಲಪೀತಾದಿವಸೇನ ಯಾದಿಸಂ ಯಾದಿಸಂ ರೂಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಾದಿಸಂ ತಾದಿಸಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ರಮನ್ತಿ ಆಯಸ್ಮತೋ ಅನುರುದ್ಧಸ್ಸ ಪುರತೋ ಮನಾಪಕಾಯಿಕಾ ದೇವತಾ ವಿಯ। **ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿನೋ**ತಿ ಪರೇಹಿ ನಿಮ್ಮಿತೇ ಕಾಮೇ ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತೀತಿ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿನೋ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಮನಂ ಞತ್ವಾ ಪರೇ ಯಥಾರುಚಿತಂ ಕಾಮಭೋಗಂ ನಿಮ್ಮಿನನ್ತಿ, ತೇ ತತ್ಥ ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತಿ। ಕಥಂ ತೇ ಪರಸ್ಸ ಮನಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ? ಪಕತಿಸೇವನಾವಸೇನ। ಯಥಾ ಹಿ ಕುಸಲೋ ಸೂದೋ ರಞ್ಞೋ ಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಯಂ ಯಂ ರುಚ್ಚತಿ, ತಂ ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಪಕತಿಯಾ ಅಭಿರುಚಿತಾರಮ್ಮಣಂ ಞತ್ವಾ ತಾದಿಸೇಯೇವ ನಿಮ್ಮಿನನ್ತಿ, ತೇ ತತ್ಥ ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತಿ, ಮೇಥುನಸೇವನಾದಿವಸೇನ ಕಾಮೇ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಹಸಿತಮತ್ತೇನ ಓಲೋಕಿತಮತ್ತೇನ ಆಲಿಙ್ಗಿತಮತ್ತೇನ ಹತ್ಥಗ್ಗಹಣಮತ್ತೇನ ಚ ತೇಸಂ ಕಾಮಕಿಚ್ಚಂ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಏತಂ ಪನ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಕಾಯೇನ ಅಫುಸನ್ತಸ್ಸ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಕಾಮಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। ಛನ್ನಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾನಂ ಕಾಮಾ ಪಾಕತಿಕಾ ಏವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> "ಛ ಏತೇ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಸಬ್ಬಕಾಮಸಮಿದ್ಧಿನೋ।
> ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಸಙ್ಖಾತಂ, ಆಯು ಭವತಿ ಕಿತ್ತಕ"ನ್ತಿ॥ (ವಿಭ॰ ೧೦೨೩)।

ಗಾಥಾಸು **ಯೇ ಚಞ್ಞೇ**ತಿ ಯೇ ಯಥಾವುತ್ತದೇವೇಹಿ ಅಞ್ಞೇ ಚ ಕಾಮಭೋಗಿನೋ ಮನುಸ್ಸಾ ಚೇವ ಏಕಚ್ಚೇ ಅಪಾಯೂಪಗಾ ಚ ಸಬ್ಬೇ ತೇ। **ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವ**ನ್ತಿ ಇಮಂ ಯಥಾಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಭಾವಞ್ಚೇವ, ಉಪಪತ್ತಿಭವನ್ತರಸಙ್ಖಾತಂ ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವಞ್ಚಾತಿ ದ್ವಿಪ್ಪಭೇದಂ ಸಂಸಾರಂ **ನಾತಿವತ್ತರೇ** ನ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬೇ ಪರಿಚ್ಚಜೇ ಕಾಮೇ**ತಿ ದಿಬ್ಬಾದಿಭೇದೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಾಮೇ ವತ್ಥುಕಾಮೇ ಚ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇ ಚ ಪರಿಚ್ಚಜೇಯ್ಯ। ಕಿಲೇಸಕಾಮೇ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹನ್ತೋಯೇವ ಹಿ ವತ್ಥುಕಾಮೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ ನಾಮ। **ಪಿಯರೂಪಸಾತಗಧಿತ**ನ್ತಿ ಪಿಯರೂಪೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಸುಖವೇದನಸ್ಸಾದೇನ ಗಧಿತಂ ಗಿದ್ಧಂ। **ಛೇತ್ವಾ**

ಸೋತಂ ದುರಚ್ಚಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ದುರಚ್ಚಯಂ ದುರತಿಕ್ಕಮಂ ತಣ್ಹಾಸೋತಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಕಾಮಯೋಗಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೬. ಸತ್ತಮೇ **ಕಾಮಯೋಗಯುತ್ತೋ**ತಿ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ ರಾಗೋ ಕಾಮಯೋಗೋ, ತೇನ ಯುತ್ತೋ ಕಾಮಯೋಗಯುತ್ತೋ, ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಾಮರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗೋ ಭವಯೋಗೋ, ತಥಾ ಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ಚ ರಾಗೋ, ತೇನ ಯುತ್ತೋ **ಭವಯೋಗಯುತ್ತೋ,** ಅಪ್ಪಹೀನಭವರಾಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಗಾಮೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಠಿತೋಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಇಮಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಆಗಮನಸೀಲೋ। ತೇನೇವಾಹ “**ಆಗನ್ತಾ ಇತ್ಥತ್ತ**”ನ್ತಿ। ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಇತ್ಥಭಾವಂ ಆಗಮನಧಮ್ಮೋ , ಮನುಸ್ಸೇಸು ಉಪಪಜ್ಜನಸೀಲೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಕಾಮಯೋಗೋ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಆಗಮನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ। ಯೋ ಪನ ಕಾಮಯೋಗಯುತ್ತೋ, ಸೋ ಏಕನ್ತೇನ ಭವಯೋಗಯುತ್ತೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಕಾಮಯೋಗಯುತ್ತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭವಯೋಗಯುತ್ತೋ”ತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯುತ್ತೋತಿ ಏತ್ಥ ಅಸುಭಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯೋಗೋ, ತಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಗತೋ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯೋಗೋ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ತತಿಯಮಗ್ಗಫಲೇ ಠಿತೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ “ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯುತ್ತೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗೋ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ನ ಪಹೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅಪ್ಪಹೀನಭವಯೋಗತ್ತಾ “ಭವಯೋಗಯುತ್ತೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಅನಾಗಾಮೀ**ತಿ ಕಾಮಲೋಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಅನಾಗಮನತೋ ಅನಾಗಾಮೀ। ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯೋಗವಸೇನೇವ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅನವಸೇಸಓರಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಸಮುಗ್ಘಾತೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಾಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಅನವಸೇಸಂ ಭವಯೋಗೋ ಪಹೀನೋ, ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗಾದಿಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಾಪಿ ತದೇಕಟ್ಠಭಾವತೋ ಪಹೀನಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ , ಸೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣಭವಸಂಯೋಜನೋ “ಅರಹಂ ಖೀಣಾಸವೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯುತ್ತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭವಯೋಗವಿಸಂಯುತ್ತೋ ಅರಹಂ ಹೋತಿ ಖೀಣಾಸವೋ”ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಮಯೋಗವಿಸಂಯೋಗೋ ಅನಾಗಾಮೀ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಸುಖದುಕ್ಖಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಹಾನಂ ವಿಯ, ತತಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನಪರಿಕ್ಖಯೋ ವಿಯ ಚ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಠಮಪದೇನ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಗಹಿತೋ, ದುತಿಯಪದೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೋ ಅನಾಗಾಮೀ, ತತಿಯಪದೇನ ಅರಹಾತಿ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಉಭಯ**ನ್ತಿ ಉಭಯೇನ, ಕಾಮಯೋಗೇನ, ಭವಯೋಗೇನ ಚ ಸಂಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಂಸಾರ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋತಿ ಇಮೇ ತಿವಿಧಾ ಸತ್ತಾ ಕಾಮಯೋಗಭವಯೋಗಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಂಸಾರನ್ತಿ। ತತೋ ಏವ ಜಾತಿಮರಣಗಾಮಿನೋ ಹೋನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಏಕಬೀಜೀ, ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋತಿ ತೀಸು ಸೋತಾಪನ್ನೇಸು ಸಬ್ಬಮುದು ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ, ಸೋ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಜಾತಿವಸೇನ ಪನ ಸಂಸರತಿ, ತಥಾ ಇತರೇಪಿ। ಸಕದಾಗಾಮೀಸುಪಿ ಯೋ ಇಧ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಇಧ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಜಾತಿವಸೇನೇವ ಸಂಸರತಿ। ಯೇ ಪನ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯೇನ ವಿನಾ ತತ್ಥ

ತತ್ಥ ದೇವೇಸುಯೇವ ಮನುಸ್ಸೇಸುಯೇವ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ತೇ ಉಪರಿಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾಯ ಯಾವ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಂಸರನ್ತಿಯೇವ। ಪುಥುಜ್ಜನೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ ಸಬ್ಬಭವಸಂಯೋಜನಾನಂ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ -

"ಕಾಮಯೋಗೇನ ಸಂಯುತ್ತಾ, ಭವಯೋಗೇನ ಚೂಭಯಂ।
ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಂಸಾರಂ, ಜಾತಿಮರಣಗಾಮಿನೋ"ತಿ॥

ಕಾಮೇ ಪಹನ್ತ್ವಾನಾತಿ ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತೇ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹಿತ್ವಾ। **ಛಿನ್ನಸಂಸಯಾ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಙ್ಖಾ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನೇವ। ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ಪನ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಸ್ಸ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಅರಹನ್ತೋ ಹಿ ಇಧ "ಛಿನ್ನಸಂಸಯಾ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇನೇವಾಹ "**ಖೀಣಮಾನಪುನಬ್ಭವಾ**"ತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ಖೀಣೋ ನವವಿಧೋಪಿ ಮಾನೋ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವೋ ಚ ಏತೇಸನ್ತಿ ಖೀಣಮಾನಪುನಬ್ಭವಾ। ಮಾನಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ತದೇಕಟ್ಠತಾಯ ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವಾ ಸಬ್ಬೋ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಕಿಲೇಸೋ ಗಹಿತೋತಿ। ಖೀಣಮಾನತಾಯ ಚ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಖೀಣಪುನಬ್ಭವತಾಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೭. ಅಟ್ಠಮೇ **ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋ**ತಿ ಸುನ್ದರಸೀಲೋ, ಪಸತ್ಥಸೀಲೋ, ಪರಿಪುಣ್ಣಸೀಲೋ। ತತ್ಥ ಸೀಲಪಾರಿಪೂರೀ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಯಾ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ, ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನೇನ। ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬಪರಿಬನ್ಧವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸೀಲಸ್ಸ ಫಲಸೀಲಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಕಲ್ಯಾಣತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತಸ್ಮಾ ಕಲ್ಯಾಣಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ। **ಕಲ್ಯಾಣಪಞ್ಞೋ**ತಿ ಚ ಮಗ್ಗಫಲಪಞ್ಞಾವಸೇನೇವ ಕಲ್ಯಾಣಪಞ್ಞೋ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಏವ ಹಿ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ಏಕನ್ತಕಲ್ಯಾಣಾ ನಾಮ ಅಕುಪ್ಪಸಭಾವತ್ತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲವಸೇನ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ, ಮಗ್ಗಫಲಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಕಲ್ಯಾಣಪಞ್ಞೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಸೇಕ್ಖಾ ಏವ ತೇ ಸೀಲಧಮ್ಮಪಞ್ಞಾತಿ ಏಕೇ। ಅಪರೇ ಪನ ಭಣನ್ತಿ - ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ಮಗ್ಗಫಲಸೀಲಂ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲಂ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ "ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಕದಾಗಾಮೀ ಚ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಹಿ ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ ನಾಮ। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಚ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಾ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಹಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ತತಿಯಮಗ್ಗಟ್ಠತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತಯೋ ಅರಿಯಾ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಗ್ಗಫಲೇ ಪಞ್ಞಾ ಕಲ್ಯಾಣಪಞ್ಞಾ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ಅರಹಾ "ಕಲ್ಯಾಣಪಞ್ಞೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಮೇವ ಪುಗ್ಗಲಾ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಕಿಂ ಇಮಿನಾ ಪಪಞ್ಚೇನ? ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲಾದಯೋ ವುತ್ತಾತಿ ಅಯಮಮ್ಹಾಕಂ ಖನ್ತಿ। ಧಮ್ಮವಿಭಾಗೇನ ಹಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋ, ನ ಧಮ್ಮವಿಭಾಗೋತಿ।

ಕೇವಲೀತಿ ಏತ್ಥ ಕೇವಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕೇನಚಿ ಅವೋಮಿಸ್ಸಕತಾಯ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತವಿವಿತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಸ್ಸ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಅರಹಾ ಕೇವಲೀ। ಅಥ ವಾ ಪಹಾನಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಚ ಕಲ್ಯಾಣಕಟ್ಠೇನ ಅಬ್ಯಾಸೇಕಸುಖತಾಯ ಚ ಕೇವಲಂ ಅರಹತ್ತಂ, ತದಧಿಗಮೇನ ಕೇವಲೀ ಖೀಣಾಸವೋ। ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಂ ವಸಿತ್ವಾ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತೋತಿ **ವುಸಿತವಾ**। ಉತ್ತಮೇಹಿ ಅಗ್ಗಭೂತೇಹಿ ವಾ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ "**ಉತ್ತಮಪುರಿಸೋ**"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸೀಲವಾತಿ ಏತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ? ಸೀಲನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ। ಕಿಮಿದಂ ಸೀಲನಂ ನಾಮ? ಸಮಾಧಾನಂ, ಸುಸೀಲ್ಯವಸೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಉಪಧಾರಣಂ, ಝಾನಾದಿಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಆಧಾರಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೀಲತಿ, ಸೀಲೇತೀತಿ ವಾ ಸೀಲಂ। ಅಯಂ ತಾವ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣನಯೇನ ಸೀಲಟ್ಠೋ। ಅಪರೇ ಪನ "ಸಿರಟ್ಠೋ ಸೀಲಟ್ಠೋ, ಸೀತಲಟ್ಠೋ ಸೀಲಟ್ಠೋ, ಸಿವಟ್ಠೋ ಸೀಲಟ್ಠೋ"ತಿ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। ತಯಿದಂ ಪಾರಿಪೂರಿತೋ ಅತಿಸಯತೋ ವಾ ಸೀಲಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಸೀಲವಾ,** ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲವಸೇನ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ಜೇಟ್ಠಕಸೀಲಂ , ತಂ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಪರೇನ ಪನ ಭಣನ್ತಿ - ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ ಭಗವತಾ ವುತ್ತೋ। ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ ಏವ ಹಿ ಸೀಲಂ, ಇತರೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಛದ್ವಾರರಕ್ಖಣಮತ್ತಮೇವ, ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿ ಧಮ್ಮೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪಾದನಮತ್ತಮೇವ, ಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಪಟಿಲದ್ಧಪಚ್ಚಯೇ "ಇದಮತ್ಥ"ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನಮತ್ತಮೇವ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋವ ಸೀಲಂ। ಯಸ್ಸ ಸೋ ಭಿನ್ನೋ, ಸೋ ಸೀಸಚ್ಛಿನ್ನೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಹತ್ಥಪಾದೇ "ಸೇಸಾನಿ ರಕ್ಖಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಸೋ ಅರೋಗೋ, ಅಚ್ಛಿನ್ನಸೀಸೋ ವಿಯ ಪುರಿಸೋ, ತಾನಿ ಪುನ ಪಾಕತಿಕಾನಿ ಕತ್ವಾ ರಕ್ಖಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಸೀಲವಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸೀಲಮೇವ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತಂ ವಿತ್ಥಾರೇತುಂ **"ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸೀಲಂ। ತಞ್ಹಿ ಯೋ ನಂ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತಿ, ತಂ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಮೋಚೇತಿ ಆಪಾಯಿಕಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖೇಹೀತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ। ಸಂವರಣಂ ಸಂವರೋ, ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ। ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಮೇವ ಸಂವರೋ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ, ತೇನ ಸಂವುತೋ ಪಿಹಿತಕಾಯವಾಚೋತಿ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ।** ಇದಮಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ತದನುರೂಪವಿಹಾರಸಮಙ್ಗಿಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸ್ಸ, ಉಪರಿ ವಿಸೇಸಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಚ ಉಪಕಾರಕಧಮ್ಮಪರಿದೀಪನಂ। **ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸೀಲತೋ ಅಚವನಧಮ್ಮತಾಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಮಾದಾಯಾ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಆದಾನಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಪರಿದೀಪನಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಕಿಲೇಸಾನಂ ಬಲವಭಾವತೋ ಪಾಪಕಿರಿಯಾಯ ಸುಕರಭಾವತೋ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ ಚ ದುಕ್ಕರಭಾವತೋ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ ಅಪಾಯೇಸು ಪತನಸೀಲೋತಿ ಪಾತೀ, ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ವಾ ಭವಾದೀಸು ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತೋ ಘಟಿಯನ್ತಂ ವಿಯ ಅನವಟ್ಠಾನೇನ ಪರಿಬ್ಭಮನತೋ ಗಮನಸೀಲೋತಿ ಪಾತೀ, ಮರಣವಸೇನ ವಾ ತಮ್ಹಿ ತಮ್ಹಿ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಪಾತನಸೀಲೋತಿ ಪಾತೀ, ಸತ್ತಸನ್ತಾನೋ, ಚಿತ್ತಮೇವ ವಾ। ತಂ ಪಾತಿನಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖತೋ ಮೋಕ್ಖೇತೀತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಸತ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋ । "ಚಿತ್ತವೋದಾನಾ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೦) "ಅನುಪಾದಾಯ ಆಸವೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುತ್ತ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೬) ಚ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಿನಾ ಹೇತುನಾ ಸಂಸಾರೇ ಪತತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪಾತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸನ್ಧಾವತಂ ಸಂಸರತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೪; ೫.೫೨೦) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಪಾತಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ತಣ್ಹಾದಿಸಂಕಿಲೇಸತ್ತಯತೋ ಮೋಕ್ಖೋ ಏತೇನಾತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। "ಕಣ್ಠೇಕಾಲೋ"ತಿಆದೀನಂ ವಿಯಸ್ಸ ಸಮಾಸಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಥ ವಾ ಪಾತೇತಿ ವಿನಿಪಾತೇತಿ ದುಕ್ಖೇತಿ ಪಾತಿ, ಚಿತ್ತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಚಿತ್ತೇನ ನೀಯತಿ ಲೋಕೋ, ಚಿತ್ತೇನ ಪರಿಕಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೨)। ತಸ್ಸ ಪಾತಿನೋ ಮೋಕ್ಖೋ ಏತೇನಾತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಪತತಿ ವಾ ಏತೇನ ಅಪಾಯದುಕ್ಖೇ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖೇ ಚಾತಿ ಪಾತಿ, ತಣ್ಹಾದಿಸಂಕಿಲೇಸೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ತಣ್ಹಾ ಜನೇತಿ ಪುರಿಸಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೫೬-೫೭), ತಣ್ಹಾದುತಿಯೋ ಪುರಿಸೋ"ತಿ

(ಇತಿವು॰ ೧೫, ೧೦೫; ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನಾನುಗೀತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೧೦೭) ಚ ಆದಿ। ತತೋ ಪಾತಿತೋ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಅಥ ವಾ ಪತತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಪಾತಿ, ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಬಾಹಿರಾನಿ ಚ ಆಯತನಾನಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಛಸು ಲೋಕೋ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ, ಛಸು ಕುಬ್ಬತಿ ಸನ್ಥವ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೦)। ತತೋ ಛಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾಯತನಸಙ್ಖಾತತೋ ಪಾತಿತೋ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಅಥ ವಾ ಪಾತೋ ವಿನಿಪಾತೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಾತೀ, ಸಂಸಾರೋ। ತತೋ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಅಥ ವಾ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಧಿಪತಿಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರೋ ಭಗವಾ ಪತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಮುಚ್ಚತಿ ಏತೇನಾತಿ ಮೋಕ್ಖೋ, ಪತಿನೋ ಮೋಕ್ಖೋ ತೇನ ಪಞ್ಞತ್ತತ್ತಾತಿ ಪತಿಮೋಕ್ಖೋ, ಪತಿಮೋಕ್ಖೋ ಏವ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಬ್ಬಗುಣಾನಂ ವಾ ಮೂಲಭಾವತೋ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಪತಿ ಚ ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತಟ್ಠೇನ ಮೋಕ್ಖೋ ಚಾತಿ ಪತಿಮೋಕ್ಖೋ, ಪತಿಮೋಕ್ಖೋ ಏವ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಪಾತಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ಮುಖಮೇತಂ ಪಮುಖಮೇತ"ನ್ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೧೩೫) ವಿತ್ಥಾರೋ।

ಅಥ ವಾ **ಪ**ಇತಿ ಪಕಾರೇ, **ಅತೀ**ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಮೋಕ್ಖೇತೀತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಇದಞ್ಹಿ ಸೀಲಂ ಸಯಂ ತದಙ್ಗವಸೇನ, ಸಮಾಧಿಸಹಿತಂ ಪಞ್ಞಾಸಹಿತಞ್ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಚ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಮೋಚೇತೀತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ। ಪತಿ ಪತಿ ಮೋಕ್ಖೋತಿ ವಾ ಪತಿಮೋಕ್ಖೋ, ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬದೋಸತೋ ಪತಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪತಿಮೋಕ್ಖೋ ಏವ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಮೋಕ್ಖೋತಿ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಸ್ಸ ಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಭೂತನ್ತಿ ಪತಿಮೋಕ್ಖಂ। ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸೀಲಸಂವರೋ ಹಿ ಸೂರಿಯಸ್ಸ ಅರುಣುಗ್ಗಮನಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಉದಯಭೂತೋ ತಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ ವಿಯ ಹೋತಿ ಯಥಾರಹಂ ಕಿಲೇಸನಿಬ್ಬಾಪನತೋತಿ ಪತಿಮೋಕ್ಖಂ, ಪತಿಮೋಕ್ಖಂ ಏವ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ। ಅಥ ವಾ ಮೋಕ್ಖಂ ಪತಿ ವತ್ತತಿ ಮೋಕ್ಖಾಭಿಮುಖನ್ತಿ ಪತಿಮೋಕ್ಖಂ, ಪತಿಮೋಕ್ಖಮೇವ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಂವರತಿ ಪಿದಹತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಂವರೋ,** ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಮೇವ ಸಂವರೋತಿ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ**। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ತತೋ ತತೋ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತೋ ವಿರತಿಯೋ ಚೇತನಾ ವಾ, ತೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ**ತಿ ವುತ್ತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ವಿಭಙ್ಗೇ -

> "ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ ಉಪಗತೋ ಸಮುಪಗತೋ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೧)।

ವಿಹರತೀತಿ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೇನ ವಿಹರತಿ, ಇರಿಯತಿ, ವತ್ತತಿ। **ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ವೇಳುದಾನಾದಿಮಿಚ್ಛಾಜೀವಸ್ಸ ಕಾಯಪಾಗಬ್ಭಿಯಾದೀನಞ್ಚ ಅಕರಣೇನ, ಸಬ್ಬಸೋ ಅನಾಚಾರಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ "ಕಾಯಿಕೋ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ, ವಾಚಸಿಕೋ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಭಿಕ್ಖುಸಾರುಪ್ಪಆಚಾರಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವೇಸಿಯಾದಿಅಗೋಚರಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದಿಅತ್ಥಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತಗೋಚರೇನ ಚ ಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ। ಅಪಿಚ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಸತ್ಥರಿ ಸಗಾರವೋ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಸಗಾರವೋ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸುನಿವತ್ಥೋ ಸುಪಾರುತೋ ಪಾಸಾದಿಕೇನ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇನ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇನ ಆಲೋಕಿತೇನ ವಿಲೋಕಿತೇನ ಸಮಿಞ್ಜಿತೇನ ಪಸಾರಿತೇನ ಓಕ್ಖಿತ್ತಚಕ್ಖು ಇರಿಯಾಪಥಸಮ್ಪನ್ನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯುತ್ತೋ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಪವಿವಿತ್ತೋ ಅಸಂಸಟ್ಠೋ ಆಭಿಸಮಾಚಾರಿಕೇಸು ಸಕ್ಕಚ್ಚಕಾರೀ ಗರುಚಿತ್ತೀಕಾರಬಹುಲೋ ವಿಹರತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಆಚಾರಸಮ್ಪನ್ನೋ।

ಗೋಚರೋ ಪನ - ಉಪನಿಸ್ಸಯಗೋಚರೋ, ಆರಕ್ಖಗೋಚರೋ, ಉಪನಿಬನ್ಧಗೋಚರೋತಿ ತಿವಿಧೋ। ತತ್ಥ ದಸಕಥಾವತ್ಥುಗುಣಸಮನ್ನಾಗತೋ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಸುತಂ ಸುಣಾತಿ, ಸುತಂ ಪರಿಯೋದಪೇತಿ,

ಕಙ್ಖಂ ವಿತರತಿ, ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಜುಕಂ ಕರೋತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತಿ, ಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಸಿಕ್ಖನ್ತೋ ಸದ್ಧಾಯ ವಡ್ಢತಿ, ಸೀಲೇನ, ಸುತೇನ, ಚಾಗೇನ, ಪಞ್ಞಾಯ ವಡ್ಢತಿ, ಅಯಂ **ಉಪನಿಸ್ಸಯಗೋಚರೋ।** ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಅನ್ತರಘರಂ ಪವಿಟ್ಠೋ ವೀಥಿಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಓಕ್ಖಿತ್ತಚಕ್ಖು ಯುಗಮತ್ತದಸ್ಸಾವೀ ಸಂವುತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಹತ್ಥಿಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ, ನ ಅಸ್ಸಂ, ನ ರಥಂ, ನ ಪತ್ತಿಂ, ನ ಇತ್ಥಿಂ, ನ ಪುರಿಸಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ, ನ ಉದ್ಧಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ, ನ ಅಧೋ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ, ನ ದಿಸಾವಿದಿಸಾ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ **ಆರಕ್ಖಗೋಚರೋ। ಉಪನಿಬನ್ಧಗೋಚರೋ** ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಯತ್ಥ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಉಪನಿಬನ್ಧತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ಕೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಗೋಚರೋ ಸಕೋ ಪೇತ್ತಿಕೋ ವಿಸಯೋ? ಯದಿದಂ – ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೨)।

ಇತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಆಚಾರಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಇಮಾಯ ಚ ಗೋಚರಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ।**

ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸಾವೀತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಸು ಅಣುಪ್ಪಮಾಣೇಸು ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಆಪನ್ನಸೇಖಿಯಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾದಿಭೇದೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸನಸೀಲೋ। ಯೋ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಪರಮಾಣುಮತ್ತಂ ವಜ್ಜಂ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿಯೋಜನಸತಸಹಸ್ಸುಬ್ಬೇಧಸಿನೇರುಪಬ್ಬತರಾಜಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಯೋಪಿ ಭಿಕ್ಖು ಸಬ್ಬಲಹುಕಂ ದುಬ್ಭಾಸಿತಮತ್ತಂ ಪಾರಾಜಿಕಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸಾವೀ ನಾಮ। **ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂತಿ** ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಬ್ಬಂ ಅನವಸೇಸಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಸಿಕ್ಖತಿ ವತ್ತತಿ, ಪೂರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತಿ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋತಿ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋ ಸಮಾನೋ। ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಸೀಲಂ "ಏವಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ನಿಗಮೇತ್ವಾ "ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೇನ "ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇದಂ ಸೀಲಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ "ಇತಿ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸತ್ತನ್ನಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನನ್ತಿ**ಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ಪುನ **ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲೋತಿ**ಆದಿ ನಿಗಮನಂ।

ಗಾಥಾಸು **ದುಕ್ಕಟನ್ತಿ** ದುಟ್ಠು ಕತಂ, ದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹಿರಿಮನನ್ತಿ** ಹಿರಿಮನ್ತಂ ಹಿರಿಸಮ್ಪನ್ನಂ, ಸಬ್ಬಸೋ ಪಾಪಪವತ್ತಿಯಾ ಜಿಗುಚ್ಛನಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹಿರಿಮನನ್ತಿ** ವಾ ಹಿರಿಸಹಿತಚಿತ್ತಂ। ಹಿರಿಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಓತ್ತಪ್ಪಮ್ಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ದುಚ್ಚರಿತಾಭಾವಸ್ಸ ಹೇತುಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಕಲ್ಯಾಣಸೀಲತಂ ಹೇತುತೋ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಸಮ್ಬೋಧೀತಿ** ಅರಿಯಞಾಣಂ, ತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಭಜನ್ತೀತಿ **ಸಮ್ಬೋಧಿಗಾಮಿನೋ,** ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಸ್ಸದನ್ತಿ** ರಾಗುಸ್ಸದಾದಿರಹಿತಂ। "ತಥಾವಿಧ"ನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। "ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ"ತಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ, ತಥಾವಿಧಂ ತಾದಿಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಹೇತುನೋ ವಾ। **ಇಧೇವ ಖಯಮತ್ತನೋತಿ** ಆಸವಕ್ಖಯಾಧಿಗಮೇನ ಅತ್ತನೋ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಹೇತುನೋ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಗಣಸ್ಸ ಇಧೇವ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಖಯಂ ಅನುಪ್ಪಾದಂ ಪಜಾನಾತಿ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸೇವ ವಾ ಇಧೇವ ಚರಿಮಕಚಿತ್ತನಿರೋಧೇನ ಖಯಂ ಖೀಣಭಾವಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನನ್ತಿ** ತೇಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ। **ಅಸಿತನ್ತಿ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ಅಸಿತಂ, ಕತ್ಥಚಿ ಅನಿಸ್ಸಿತಂ। **ಸಬ್ಬಲೋಕಸ್ಸಾತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೇ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ದಾನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೮. ನವಮೇ **ದಾನ**ನ್ತಿ ದಾತಬ್ಬಂ, ಸವತ್ಥುಕಾ ವಾ ಚೇತನಾ ದಾನಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಪರಿಚ್ಚಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಆಮಿಸದಾನ**ನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ದೇಯ್ಯಭಾವವಸೇನ ಆಮಿಸದಾನಂ ನಾಮ। ತೇ ಹಿ ತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಆಮಸಿತಬ್ಬತೋ ಆಮಿಸನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಾ ಪರಿಚ್ಚಾಗಚೇತನಾ ಆಮಿಸದಾನಂ। **ಧಮ್ಮದಾನ**ನ್ತಿ ಇಧೇಕಚ್ಚೋ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾವಜ್ಜಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನವಜ್ಜಾ, ಇಮೇ ವಿಞ್ಞುಗರಹಿತಾ, ಇಮೇ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಾ; ಇಮೇ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಇಮೇ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥೇ ವಿಭಜನ್ತೋ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ವಿಯ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ನಿವತ್ತಾಪೇನ್ತೋ, ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಇದಂ ಧಮ್ಮದಾನಂ। ಯೋ ಪನ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ , ಇಮೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ಇಮೇ ಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಇಮೇ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ, ಇಮೇ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಅಮತಾಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಇದಂ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ಧಮ್ಮದಾನಂ ನಾಮ। **ಏತದಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಅಗ್ಗಂ। **ಯದಿದ**ನ್ತಿ ಯಂ ಇದಂ ಧಮ್ಮದಾನಂ ವುತ್ತಂ, ಏತಂ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ದಾನೇಸು ಅಗ್ಗಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ। ವಿವಟ್ಟಗಾಮಿಧಮ್ಮದಾನಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಬ್ಬಾನತ್ಥತೋ ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ, ಸಕಲಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ। ಲೋಕಿಯಂ ಪನ ಧಮ್ಮದಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದಾನಾನಂ ನಿದಾನಂ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಮೂಲಂ। ತೇನಾಹ –

"ಸಬ್ಬದಾನಂ ಧಮ್ಮದಾನಂ ಜಿನಾತಿ, ಸಬ್ಬರಸಂ ಧಮ್ಮರಸೋ ಜಿನಾತಿ।
ಸಬ್ಬರತಿಂ ಧಮ್ಮರತೀ ಜಿನಾತಿ, ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಂ ಜಿನಾತೀ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೫೪) –

ಅಭಯದಾನಮೇತ್ಥ ಧಮ್ಮದಾನೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸಾಧಾರಣಭೋಗಿತಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅತ್ತನಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ಚತುಪಚ್ಚಯತೋ ಸಯಮೇವ ಅಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ಸಂವಿಭಜನಂ **ಆಮಿಸಸಂವಿಭಾಗೋ**। ಸಾಧಾರಣಭೋಗಿತಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನೇವ ಅತ್ತನಾ ವಿದಿತಸ್ಸ ಅಧಿಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪೋಸ್ಸುಕ್ಕೋ ಅಹುತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ಉಪದೇಸೋ **ಧಮ್ಮಸಂವಿಭಾಗೋ**। ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಚ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂಹಿ ಪರೇಸಂ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಅನುಕಮ್ಪನಂ **ಆಮಿಸಾನುಗ್ಗಹೋ**। ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಧಮ್ಮೇನ ಪರೇಸಂ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಅನುಕಮ್ಪನಂ **ಧಮ್ಮಾನುಗ್ಗಹೋ**। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ಯಮಾಹು ದಾನಂ ಪರಮ**ನ್ತಿ ಯಂ ದಾನಂ ಚಿತ್ತಖೇತ್ತದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾನಂ ಉಳಾರಭಾವೇನ ಪರಮಂ ಉತ್ತಮಂ, ಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಆದೀನಂ ವಾ ಪೂರಣತೋ ಫಲನತೋ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ಲೋಭಮಚ್ಛರಿಯಾದಿಕಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಮದ್ದನತೋ ಹಿಂಸನತೋ "ಪರಮ"ನ್ತಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ಆಹು। **ಅನುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಯಂ ದಾನಂ ಚೇತನಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಾತಿಸಯಪವತ್ತಿಯಾ ಅಗ್ಗಭಾವೇನ ಅಗ್ಗವಿಪಾಕತ್ತಾ ಚ ಉತ್ತರರಹಿತಂ ಅನುತ್ತರಭಾವಸಾಧನಂ ಚಾತಿ ಆಹು। **ಯಂ ಸಂವಿಭಾಗ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಪರಮಂ ಅನುತ್ತರ"ನ್ತಿ ಪದದ್ವಯಂ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅವಣ್ಣಯೀ**ತಿ ಕಿತ್ತಯಿ, "ಭೋಜನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದದಮಾನೋ ದಾಯಕೋ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪಞ್ಚ ಠಾನಾನಿ ದೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭), "ಏವಂ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಜಾನೇಯ್ಯುಂ ದಾನಸಂವಿಭಾಗಸ್ಸ ವಿಪಾಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಇತಿವು॰ ೨೬) ಚ ಪಸಂಸಯಿ। ಯಥಾ ಪನ ದಾನಂ ಸಂವಿಭಾಗೋ ಚ ಪರಮಂ ಅನುತ್ತರಞ್ಚ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಗ್ಗಮ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಗ್ಗಮ್ಹೀ**ತಿ ಸೀಲಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಸೇಟ್ಠೇ ಅನುತ್ತರೇ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇ ಅರಿಯಸಙ್ಘೇ ಚ। **ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ**ತಿ ಕಮ್ಮಫಲಸದ್ಧಾಯ ರತನತ್ತಯಸದ್ಧಾಯ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇನ್ತೋ ಓಕಪ್ಪೇನ್ತೋ। ಚಿತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹಿ ಖೇತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪರಿತ್ತೋಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ದಾನಂ ಮಹಾನುಭಾವಂ ಹೋತಿ ಮಹಾಜುತಿಕಂ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

“ನತ್ಥಿ ಚಿತ್ತೇ ಪಸನ್ನಮ್ಹಿ, ಅಪ್ಪಕಾ ನಾಮ ದಕ್ಖಿಣಾ।
ತಥಾಗತೇ ವಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧೇ, ಅಥ ವಾ ತಸ್ಸ ಸಾವಕೇ”ತಿ॥ (ವಿ॰ ವ॰ ೮೦೪; ನೇತ್ತಿ॰ ೯೫)।

ವಿಞ್ಞೂತಿ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ। **ಪಜಾನನ್ತಿ** ಸಮ್ಮದೇವ ದಾನಫಲಂ ದಾನಾನಿಸಂಸಂ ಪಜಾನನ್ತೋ। **ಕೋ ನ ಯಜೇಥ ಕಾಲೇತಿ** ಯುತ್ತಪ್ಪತ್ತಕಾಲೇ ಕೋ ನಾಮ ದಾನಂ ನ ದದೇಯ್ಯ? ಸದ್ಧಾ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತಕಾಲೇಯೇವ ಹಿ ದಾನಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ವಾ ದಾತುಂ ಯುತ್ತಕಾಲೇ।

ಏವಂ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ಆಮಿಸದಾನಸಂವಿಭಾಗಾನುಗ್ಗಹೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮದಾನಸಂವಿಭಾಗಾನುಗ್ಗಹೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಯೇ ಚೇವ ಭಾಸನ್ತೀ”**ತಿ ದುತಿಯಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಭಯನ್ತಿ** “ಭಾಸನ್ತಿ ಸುಣನ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ ದೇಸಕಾ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾತಿ ಉಭಯಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯೇ **ಸುಗತಸ್ಸ** ಭಗವತೋ **ಸಾಸನೇ** ಸದ್ಧಮ್ಮೇ **ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಾ** ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇ ಠತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ಚ, ತೇಸಂ ದೇಸಕಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಸೋ ಧಮ್ಮದಾನಧಮ್ಮಸಂವಿಭಾಗಧಮ್ಮಾನುಗ್ಗಹಸಙ್ಖಾತೋ **ಅತ್ಥೋ**। ಪರಮತ್ಥಸಾಧನತೋ **ಪರಮೋ**। ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಾದಿಸಬ್ಬಸಂಕಿಲೇಸಮಲವಿಸೋಧನೇನ **ವಿಸುಜ್ಝತಿ**। ಕೀದಿಸಾನಂ? **ಯೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ಸುಗತಸ್ಸ ಸಾಸನೇ**। ಯೇ ಚ -

“ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ।
ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಪನಂ, ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನ”ನ್ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೦; ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೩) -

ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಏವಂ ಪಕಾಸಿತೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾಸನೇ ಓವಾದೇ ಅನುಸಿಟ್ಠಿಯಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದಯೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ತೇಸಂ **ವಿಸುಜ್ಝತಿ,** ಅರಹತ್ತಫಲವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಅತಿವಿಯ ವೋದಾಯತೀತಿ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ತೇವಿಜ್ಜಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೯೯. ದಸಮೇ **ಧಮ್ಮೇನಾತಿ** ಞಾಯೇನ, ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಹೇತುನಾ ಕಾರಣೇನ। ಯಾಯ ಹಿ ಪಟಿಪದಾಯ ತೇವಿಜ್ಜೋ ಹೋತಿ, ಸಾ ಪಟಿಪದಾ ಇಧ ಧಮ್ಮೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಾ ಪನ ಸಾ ಪಟಿಪದಾತಿ? ಚರಣಸಮ್ಪದಾ ಚ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪದಾ ಚ। **ತೇವಿಜ್ಜನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ವಿಜ್ಜಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ್ತಿ** ಬಾಹಿತಪಾಪಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ। **ಪಞ್ಞಾಪೇಮೀತಿ** “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ”ತಿ ಜಾನಾಪೇಮಿ ಪತಿಟ್ಠಪೇಮಿ। **ನಾಞ್ಞಂ ಲಪಿತಲಾಪನಮತ್ತೇನಾತಿ** ಅಞ್ಞಂ ಜಾತಿಮತ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಅಟ್ಠಕಾದೀಹಿ ಲಪಿತಮತ್ತವಿಪ್ಪಲಪನಮತ್ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ನ ಪಞ್ಞಾಪೇಮೀತಿ। ಅಥ ವಾ **ಲಪಿತಲಾಪನಮತ್ತೇನಾತಿ** ಮನ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝೇನಅಜ್ಝಾಪನಮತ್ತೇನ। ಉಭಯಥಾಪಿ ಯಂ ಪನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಸಾಮವೇದಾದಿವೇದತ್ತಯಅಜ್ಝೇನೇನ ತೇವಿಜ್ಜಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಭಗವತಾ ಹಿ “ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತೇವಿಜ್ಜಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂಯೇವ ಚೇತೇ ಭೋವಾದಿನೋ ಅವಿಜ್ಜಾನಿವುತಾ ‘ತೇವಿಜ್ಜೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ’ತಿ ವದನ್ತಿ, ಏವಂ ಪನ ತೇವಿಜ್ಜೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಹೋತೀ”ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತಥಾ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋಯೇವ ಹೋತಿ ಚರಣಸಮ್ಪದಾಯ ವಿನಾ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಚರಣಸಮ್ಪದಂ ಅನ್ತೋಗಧಂ ಕತ್ವಾ ವಿಜ್ಜಾಸೀಸೇನೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತುಕಾಮೋ **“ಧಮ್ಮೇನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೇವಿಜ್ಜಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪಞ್ಞಾಪೇಮೀ”**ತಿ ದೇಸನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ **“ಕಥಞ್ಚಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇನ ತೇವಿಜ್ಜಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪಞ್ಞಾಪೇಮೀ”**ತಿ

ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಯ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ವಿಜ್ಜತ್ತಯಂ ವಿಭಜನ್ತೋ **“ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಅನೇಕವಿಹಿತ**ನ್ತಿ ಅನೇಕವಿಧಂ, ಅನೇಕೇಹಿ ವಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತಂ, ಸಂವಣ್ಣಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸ**ನ್ತಿ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಭವಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ। **ನಿವುತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅಜ್ಝಾವುತ್ಥಂ ಅನುಭೂತಂ, ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ, ನಿವುತ್ಥಧಮ್ಮಂ ವಾ ನಿವುತ್ಥಂ, ಗೋಚರನಿವಾಸೇನ ನಿವುತ್ಥಂ, ಅತ್ತನೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪರವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞಾತಮ್ಪಿ ವಾ ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು। **ಅನುಸ್ಸರತೀತಿ** “ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿಂ ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ”ತಿ ಏವಂ ಜಾತಿಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಸರತಿ, ಅನುದೇವ ವಾ ಸರತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮಿತೇ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮನನ್ತರಂ ಸರತಿ।

ಸೇಯ್ಯಥಿದನ್ತಿ ಆರದ್ಧಪ್ಪಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ತೇನೇವ ಯ್ವಾಯಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ ಆರದ್ಧೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ**ನ್ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮೂಲಕಂ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ। ಏಸ ನಯೋ **ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ**ತಿಆದೀಸು। **ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಪರಿಹಾಯಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ , ವಡ್ಢಮಾನೋ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ। ತತ್ಥ ಸಂವಟ್ಟೇನ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ ತಮ್ಮೂಲಕತ್ತಾ, ವಿವಟ್ಟೇನ ಚ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಯಾನಿ ತಾನಿ “ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಸಂವಟ್ಟೋ, ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ, ವಿವಟ್ಟೋ, ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೫೬) ವುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ, ತಾನಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ತಯೋ ಸಂವಟ್ಟಾ - ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟೋ, ಆಪೋಸಂವಟ್ಟೋ, ವಾಯೋಸಂವಟ್ಟೋತಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಸಂವಟ್ಟಸೀಮಾ - ಆಭಸ್ಸರಾ, ಸುಭಕಿಣ್ಹಾ, ವೇಹಪ್ಫಲಾತಿ। ಯದಾ ಕಪ್ಪೋ ತೇಜೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ಆಭಸ್ಸರತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಗ್ಗಿನಾ ಡಯ್ಹತಿ। ಯದಾ ಉದಕೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ಸುಭಕಿಣ್ಹತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದಕೇನ ವಿಲೀಯತಿ। ಯದಾ ವಾತೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ವೇಹಪ್ಫಲತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಾತೇನ ವಿದ್ಧಂಸಿಯತಿ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಂ ಏಕತೋ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಇತಿ ಏವರೂಪೋ ಅಯಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನುಸ್ಸರತಿ। ಕಥಂ? **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ।

ತತ್ಥ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಮುಮ್ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅಮುಮ್ಹಿ ಭವೇ ವಾ ಯೋನಿಯಾ ವಾ ಗತಿಯಾ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ವಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಅಹಮಹೋಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವಾ ಫುಸ್ಸೋ ವಾ। **ಏವಂಗೋತ್ತೋ**ತಿ ಗೋತಮೋ ವಾ ಕಸ್ಸಪೋ ವಾ। **ಏವಂವಣ್ಣೋ**ತಿ ಓದಾತೋ ವಾ ಸಾಮೋ ವಾ। **ಏವಮಾಹಾರೋ**ತಿ ಸಾಲಿಮಂಸೋದನಾಹಾರೋ ವಾ ಪವತ್ತಫಲಭೋಜನೋ ವಾ। **ಏವಂಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಾಮಿಸನಿರಾಮಿಸಾದಿಪ್ಪಭೇದಾನಂ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಟಿಸಂವೇದೀ। **ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ**ತಿ ಏವಂ ವಸ್ಸಸತಪರಿಮಾಣಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ ಚತುರಾಸೀತಿಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ। **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿ**ನ್ತಿ ಸೋಹಂ ತತೋ ಭವತೋ ಯೋನಿತೋ ಗತಿತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿತೋ ಸತ್ತಾವಾಸತೋ ಸತ್ತನಿಕಾಯತೋ ವಾ ಚುತೋ ಪುನ ಅಮುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಭವೇ ಯೋನಿಯಾ ಗತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಉದಪಾದಿಂ। **ತತ್ರಾಪಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಥ ತತ್ರಪಿ ಭವೇ ಯೋನಿಯಾ ಗತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಪುನ ಅಹೋಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅಥ ವಾ ಯಸ್ಮಾ “ಅಮುತ್ರಾಸಿ”ನ್ತಿ ಇದಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅಭಿನೀಹಾರಾನುರೂಪಂ ಯಥಾಬಲಂ ಸರಣಂ, “ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ”ತಿ ಪಟಿನಿವತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ, ತಸ್ಮಾ “ಇಧೂಪಪನ್ನೋ”ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಇಧೂಪಪತ್ತಿಯಾ

ಅನನ್ತರಂ “ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ರಾಪಾಸಿನ್ತಿ** ತತ್ರಪಿ ಭವೇ…ಪೇ॰… ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಆಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋತಿ** ದತ್ತೋ ವಾ ಮಿತ್ತೋ ವಾ, **ಏವಂಗೋತ್ತೋತಿ** ವಾಸೇಟ್ಠೋ ವಾ ಕಸ್ಸಪೋ ವಾ। **ಏವಂವಣ್ಣೋತಿ** ಕಾಳೋ ವಾ ಓದಾತೋ ವಾ। **ಏವಮಾಹಾರೋತಿ** ಸುಧಾಹಾರೋ ವಾ ಸಾಲಿಓದನಾದಿಆಹಾರೋ ವಾ। **ಏವಂಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀತಿ** ದಿಬ್ಬಸುಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ ವಾ ಮಾನುಸಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ ವಾ। **ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋತಿ** ಏವಂ ತಂತಂಪರಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ। **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋತಿ** ಸೋಹಂ ತತೋ ಭವಾದಿತೋ ಚುತೋ। **ಇಧೂಪಪನ್ನೋತಿ** ಇಧ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚರಿಮಭವೇ ಮನುಸ್ಸೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪಪನ್ನೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ।

ಇತೀತಿ ಏವಂ। **ಸಾಕಾರಂ ಸಉದ್ದೇಸನ್ತಿ** ನಾಮಗೋತ್ತಾದಿವಸೇನ ಸಉದ್ದೇಸಂ, ವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ಸಾಕಾರಂ। ನಾಮಗೋತ್ತೇನ ಹಿ ಸತ್ತಾ “ತಿಸ್ಸೋ ಗೋತಮೋ”ತಿ ಉದ್ದಿಸೀಯನ್ತಿ, ವಣ್ಣಾದೀಹಿ “ಸಾಮೋ ಓದಾತೋ”ತಿ ನಾನತ್ತತೋ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಉದ್ದೇಸೋ, ಇತರೇ ಆಕಾರಾ। **ಅಯಮಸ್ಸ ಪಠಮಾ ವಿಜ್ಜಾ ಅಧಿಗತಾತಿ** ಅಯಂ ಇಮಿನಾ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಪಠಮಂ ಅಧಿಗಮವಸೇನ ಪಠಮಾ, ವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ ಅಧಿಗತಾ ಸಚ್ಛಿಕತಾ ಹೋತಿ। ಕಿಂ ಪನಾಯಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋತಿ? ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಸ್ಸ ಅವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನ ತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಮೋಹೋ ವುಚ್ಚತಿ। **ತಮೋತಿ** ಸ್ವೇವ ಮೋಹೋ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಟ್ಠೇನ ತಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಆಲೋಕೋತಿ** ಸಾ ಏವ ವಿಜ್ಜಾ ಓಭಾಸಕರಣಟ್ಠೇನ ಆಲೋಕೋ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿಜ್ಜಾ ಅಧಿಗತಾತಿ ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ, ಸೇಸಂ ಪಸಂಸಾವಚನಂ। ಯೋಜನಾ ಪನೇತ್ಥ - ಅಯಂ ಖೋ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ವಿಜ್ಜಾ ಅಧಿಗತಾ, ತಸ್ಸ ಅಧಿಗತವಿಜ್ಜಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಹತಾ, ವಿನಟ್ಠಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಯಥಾ ತನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಯಥಾತಿ** ಓಪಮ್ಮತ್ಥೇ, **ತನ್ತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಸತಿಯಾ ಅವಿಪ್ಪವಾಸೇನ **ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ**। ವೀರಿಯಾತಾಪೇನ **ಆತಾಪಿನೋ**। ಕಾಯೇ ಚ ಜೀವಿತೇ ಚ ಅನಪೇಕ್ಖತಾಯ **ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ** ಪೇಸಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ಆತಾಪಿನೋ ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಹಞ್ಞೇಯ್ಯ, ವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಮೋ ವಿಹಞ್ಞೇಯ್ಯ, ಆಲೋಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಹತಾ, ವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ , ತಮೋ ವಿಹತೋ, ಆಲೋಕೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸ ಪಧಾನಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಅನುರೂಪಮೇವ ಫಲಂ ಲಭಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ।

ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ವಿಸುದ್ಧೇನಾತಿ** ಚುತೂಪಪಾತದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಸುದ್ಧಂ। ಯೋ ಹಿ ಚುತಿಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ ನ ಉಪಪಾತಂ, ಸೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಉಪಪಾತಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ ನ ಚುತಿಂ, ಸೋ ನವಸತ್ತಪಾತುಭಾವದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಪನ ತದುಭಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ಅತಿವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ತಂ ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತು ಹೋತಿ, ತದುಭಯಮ್ಪಾಯಂ ಬುದ್ಧಪುತ್ತೋ ಪಸ್ಸತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಚುತೂಪಪಾತದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಸುದ್ಧ”ನ್ತಿ। ಏಕಾದಸಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿರಹತೋ ವಾ **ವಿಸುದ್ಧಂ**। ಯಥಾಹ “ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋತಿ - ಇತಿ ವಿದಿತ್ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ ಪಜಹಿಂ, ಅಮನಸಿಕಾರೋ…ಪೇ॰… ಥಿನಮಿದ್ಧಂ, ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ, ಉಪ್ಪಿಲ್ಲಂ, ದುಟ್ಠುಲ್ಲಂ, ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯಂ, ಅತಿಲೀನವೀರಿಯಂ, ಅಭಿಜಪ್ಪಾ, ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ, ಅತಿನಿಜ್ಝಾಯಿತತ್ತಂ ರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೨) ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅನುಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಾ **ವಿಸುದ್ಧಂ**। ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ರೂಪದಸ್ಸನೇನ **ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ,** ಮಂಸಚಕ್ಖುಂ ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ। ತೇನ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕೇನ। **ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಮನುಸ್ಸಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ದಕ್ಖತಿ ಆಲೋಕೇತಿ।

ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇತಿ ಏತ್ಥ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾಪಿ ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಯೇ ಪನ ಆಸನ್ನಚುತಿಕಾ ಇದಾನಿ ಚವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಚವಮಾನಾ। ಯೇ ಚ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಸಮ್ಪತಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ವಾ, ತೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನಾತಿ

ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇ ಏವರೂಪೇ ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚ ಪಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಹೀನೇ**ತಿ ಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಹೀನಾನಂ ಜಾತಿಕುಲಭೋಗಾದೀನಂ ವಸೇನ ಹೀಳಿತೇ ಪರಿಭೂತೇ। **ಪಣೀತೇ**ತಿ ಅಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ। **ಸುವಣ್ಣೇ**ತಿ ಅದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಇಟ್ಠಕನ್ತಮನಾಪವಣ್ಣಯುತ್ತೇ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೇ**ತಿ ದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಅನಿಟ್ಠಅಕನ್ತಾಮನಾಪವಣ್ಣಯುತ್ತೇ। ಅಭಿರೂಪೇ ವಿರೂಪೇತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಗತೇ**ತಿ ಸುಗತಿಗತೇ, ಅಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ಅಡ್ಢೇ ಮಹದ್ಧನೇ। **ದುಗ್ಗತೇ**ತಿ ದುಗ್ಗತಿಗತೇ, ಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ದಲಿದ್ದೇ ಅಪ್ಪನ್ನಪಾನಭೋಜನೇ। **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ**ತಿ ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಉಪಚಿತಂ, ತೇನ ತೇನ ಉಪಗತೇ । ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇಹಿ "ಚವಮಾನೇ"ತಿಆದೀಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಂ ವುತ್ತಂ, ಇಮಿನಾ ಪನ ಪದೇನ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ।

ತಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಯಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಹೇಟ್ಠಾ ನಿರಯಾಭಿಮುಖಂ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ನೇರಯಿಕೇ ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ಮಹನ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವಮಾನೇ, ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಕಿಚ್ಚಮೇವ। ಸೋ ಚ ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಏತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವನ್ತೀ"ತಿ, ಅಥಸ್ಸ "ಇದಂ ನಾಮ ಕತ್ವಾ"ತಿ ತಂಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಉಪರಿ ದೇವಲೋಕಾಭಿಮುಖಂ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ನನ್ದನವನಮಿಸ್ಸಕವನಫಾರುಸಕವನಾದೀಸು ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ದಿಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಮಾನೇ, ಇದಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಕಿಚ್ಚಮೇವ। ಸೋ ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಏತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತೀ"ತಿ? ಅಥಸ್ಸ "ಇದಂ ನಾಮ ಕತ್ವಾ"ತಿ ತಂಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇದಂ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಂ ನಾಮ। ಇಮಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಚಿಮಸ್ಸ, ಏವಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಪಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಾದಕಾನೇವ ಹಿ ಇಮಾನಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಸಹೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ। **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಇಧ **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣವಿಜ್ಜಾ। **ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ತತಿಯವಾರೇ **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣವಿಜ್ಜಾ। **ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ಏವಂ ಖೋ**ತಿಆದಿ ನಿಗಮನಂ।

ಗಾಥಾಸು ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ಯೋ** ಯಥಾವುತ್ತಂ **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅವೇತಿ** ಅವಗಚ್ಛತಿ, ವುತ್ತನಯೇನ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ಜಾನಾತಿ। "ಯೋವೇದೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಯೋ ಅವೇದಿ ವಿದಿತಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಛಬ್ಬೀಸತಿದೇವಲೋಕಸಙ್ಖಾತಂ ಸಗ್ಗಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಪಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ। **ಅಥೋ**ತಿ ತತೋ ಪರಂ ಜಾತಿಕ್ಖಯಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಹತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಪತ್ತೋ ಅಧಿಗತೋ। ತತೋ ಏವ **ಅಭಿಞ್ಞಾ** ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚವೋಸಾನೇನ **ವೋಸಿತೋ** ನಿಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತೋ। ಮೋನೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸಮನ್ನಾಗಮೇನ **ಮುನಿ,** ಖೀಣಾಸವೋ ಯಸ್ಮಾ **ಏತಾಹಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾಹಿ **ತೀಹಿ ವಿಜ್ಜಾಹಿ** ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ತತೋ ತತಿಯವಿಜ್ಜಾಯ ಸಬ್ಬಥಾ ಬಾಹಿತಪಾಪತ್ತಾ ಚ **ತೇವಿಜ್ಜೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಮೇವ ಅಹಂ ತೇವಿಜ್ಜಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವದಾಮಿ, ಅಞ್ಞಂ ಪನ ಲಪಿತಲಾಪನಂ ಯಜುಆದಿಮನ್ತಪದಾನಂ ಅಜ್ಝಾಪನಪರಂ **ತೇವಿಜ್ಜಂ** ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ನ ವದಾಮಿ, ತೇವಿಜ್ಜೋತಿ ತಂ ನ ಕಥೇಮೀತಿ।

ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗೇ ದುತಿಯಸುತ್ತೇ ವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಪಞ್ಚಮಅಟ್ಠಮದಸಮಸುತ್ತೇಸು ವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಇತರೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇತಿವುತ್ತಕಸ್ಸ ತಿಕನಿಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತೋ

೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಧಮ್ಮಯಾಗಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೦. ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ಅಹ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ। ಯೋ ಹಿ ಪರೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ತಾ "ಅಹ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಸ್ಮೀ**ತಿ ಪಟಿಜಾನನಾ। ಯೋ ಪರಮತ್ಥಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವೋ "ಅಹ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ, ತಸ್ಸ ಅತ್ತನಿ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಹಿ ಸತ್ಥಾ "ಅಸ್ಮೀ"ತಿ ಅವೋಚ। "ಅಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಚ ಯಥಾ "ಅಹಮಸ್ಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ, ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಚ ಅಪ್ಪಹೀನದಿಟ್ಠಿಮಾನಾನುಸಯಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಅತ್ತನೋ ದಿಟ್ಠಿಮಾನಮಞ್ಞನಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಸೋ ಪನ ಪಹೀನದಿಟ್ಠಿಮಾನಾನುಸಯೋ ಭಗವಾ ಸಮಞ್ಞಂ ಅನತಿಧಾವನ್ತೋ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾನುರೋಧೇನ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಸು ಧಮ್ಮಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಗುಣಸ್ಸ ಅತ್ತನಿ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ **"ಅಹಮಸ್ಮೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ**ತಿ ಬಾಹಿತಪಾಪತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸ ಚ ಅಣನತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಹಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಸ್ಮೀತಿ। ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಸ್ಸ ದಾನಸಂಯಮಾದಿವತಸಮಾದಾನಸ್ಸ ನಿರವಸೇಸಾಯ ತಪಚರಿಯಾಯ ಪಾರಂ ಗತೋ ಸಮ್ಮದೇವ ವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ ಸಕಲವೇದನ್ತಗೂ ಸುವಿಸುದ್ಧವಿಜ್ಜಾಚರಣೋ ಸಬ್ಬಥಾ ನಿನ್ಹಾತಪಾಪಮಲೋ ಅನುತ್ತರಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ವತ್ತಾ ಪವತ್ತಾ, ಸುಪರಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಚ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಪವೇದೇತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಬಾಹಿತಪಾಪತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸ ಚ ಅಣನತೋ ಕಥನತೋ ಪರಮತ್ಥೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಅತ್ತನೋ ಅನುತ್ತರಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವಂ ಪವೇದೇತ್ವಾ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಾನಾದೀನಿ ಛ ಕಮ್ಮಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾನಂ ಉಕ್ಕಂಸತೋ ಅತ್ತನಿ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಾಚಯೋಗೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಯಾಚಯೋಗೋ**ತಿ ಯಾಚೇಹಿ ಯುತ್ತೋ। ಯಾಚನ್ತೀತಿ ಯಾಚಾ, ಯಾಚಕಾ , ತೇ ಪನೇತ್ಥ ವೇನೇಯ್ಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಹಿ "ದೇಸೇತು, ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ , ಧಮ್ಮಂ; ದೇಸೇತು, ಸುಗತೋ, ಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಭಗವನ್ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಯಾಚನ್ತಿ। ಭಗವಾ ಚ ತೇಸಂ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಯಥಾರುಚಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಧಮ್ಮದಾನಂ ದೇತೀತಿ ಯಾಚಯೋಗೋ, ಸದಾ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ತೇಹಿ ಅವಿರಹಿತೋ। ಅಥ ವಾ **ಯಾಚಯೋಗೋ**ತಿ ಯಾಚನಯೋಗ್ಗೋ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯಪೂರಣತೋ ಯಾಚಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ "ಯಾಜಯೋಗೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ ಯಾಜೋ ವುಚ್ಚತಿ ಮಹಾದಾನಂ, ಯಿಟ್ಠನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನ ಧಮ್ಮದಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಯಾಜೇ ನಿಯುತ್ತೋತಿ ಯಾಜಯೋಗಾ। **ಸದಾ**ತಿ ಸಬ್ಬದಾ, ಅನವರತಪ್ಪವತ್ತಸದ್ಧಮ್ಮಮಹಾದಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯಾಜೇನ ಯೋಜೇತೀತಿಪಿ **ಯಾಜಯೋಗೋ**। ತಿವಿಧದಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಯಾಜೇನ ಸತ್ತೇ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಿ, ತತ್ಥ ದಾನೇ ನಿಯೋಜೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಯಾಜಯೋಗೋ ಸತತ"ನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಪಯತಪಾಣೀ**ತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಹತ್ಥೋ। ಯೋ ಹಿ ದಾನಾಧಿಮುತ್ತೋ ಆಮಿಸದಾನಂ ದೇನ್ತೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಸಹತ್ಥೇನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ದಾತುಂ ಸದಾ ಧೋತಹತ್ಥೋಯೇವ ಹೋತಿ, ಸೋ "ಪಯತಪಾಣೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಭಗವಾಪಿ ಧಮ್ಮದಾನಾಧಿಮುತ್ತೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಧಮ್ಮದಾನೇ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ಪಯತಪಾಣೀ"ತಿ। "ಸದಾ"ತಿ ಚ ಪದಂ ಇಮಿನಾಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ "ಸದಾ ಪಯತಪಾಣೀ"ತಿ। ಅವಿಭಾಗೇನ ಹಿ ಸತ್ಥಾ ವೇನೇಯ್ಯಲೋಕಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮದಾನಂ ಸದಾ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ತತ್ಥ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಯೋಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಭಾವನಾ। ಯಥಾಹ "ಯೋಗಾ ವೇ ಜಾಯತೇ ಭೂರೀ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೨)। ತಸ್ಮಾ **ಯಾಜಯೋಗೋ**ತಿ ಯಾಜಭಾವನಂ, ಪರಿಚ್ಚಾಗಭಾವನಂ ಅನುಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಗವಾ ಹಿ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತೋಪಿ ಕರುಣಾಸಮುಸ್ಸಾಹಿತೋ ಅನವಸೇಸತೋ ದಾನಂ ಪರಿಬ್ರೂಹೇನ್ತೋ ತತ್ಥ ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋ

ಹುತ್ವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಪಾಪುಣಿ, ಬುದ್ಧೋ ಹುತ್ವಾಪಿ ತಿವಿಧಂ ದಾನಂ ಪರಿಬ್ರೂಹೇಸಿ ವಿಸೇಸತೋ ಧಮ್ಮದಾನಂ, ಪರೇಪಿ ತತ್ಥ ನಿಯೋಜೇಸಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ವೇನೇಯ್ಯಯಾಚಕಾನಂ ಕಸ್ಸಚಿ ಸರಣಾನಿ ಅದಾಸಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ದಸ ಸೀಲಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ, ಕಸ್ಸಚಿ ಧುತಧಮ್ಮೇ, ಕಸ್ಸಚಿ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ಕಸ್ಸಚಿ ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಯೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ, ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ ಏವಮಾದಿಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಭೇದಂ ಗುಣಧನಂ ಧಮ್ಮದಾನವಸೇನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ದೇನ್ತೋ ಪರೇ ಚ “ದೇಥಾ”ತಿ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗಭಾವನಂ ಪರಿಬ್ರೂಹೇಸಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಪರಿಚ್ಚಾಗಭಾವನಂ ಅನುಯುತ್ತೋ”ತಿ।

ಪಯತಪಾಣೀತಿ ವಾ ಆಯತಪಾಣೀ, ಹತ್ಥಗತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದಾತುಂ “ಏಹಿ ಗಣ್ಹಾ”ತಿ ಪಸಾರಿತಹತ್ಥೋ ವಿಯ ಆಚರಿಯಮುಟ್ಠಿಂ ಅಕತ್ವಾ ಸದ್ಧಮ್ಮದಾನೇ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಯತಪಾಣೀ**ತಿ ವಾ ಉಸ್ಸಾಹಿತಹತ್ಥೋ, ಆಮಿಸದಾನಂ ದಾತುಂ ಉಸ್ಸಾಹಿತಹತ್ಥೋ ವಿಯ ಧಮ್ಮದಾನೇ ಕತುಸ್ಸಾಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನ್ತಿಮದೇಹಧರೋ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಸೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಚ್ಛಿಮತ್ತಭಾವಧಾರೀ। ಅವುಸಿತವತೋ ಹಿ ವಸಲಕರಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾನೇನ ವಸಲಾದಿಸಮಞ್ಞಾ ಗತಿ ಆಯತಿಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾ ಸಿಯಾ। ತೇನ ಭಗವಾ ಅತ್ತನೋ ಅಚ್ಚನ್ತವುಸಿತಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅನುತ್ತರೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ಸಲ್ಲಕತ್ತೋ**ತಿ ದುತ್ತಿಕಿಚ್ಛಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖರೋಗಸ್ಸ ತಿಕಿಚ್ಛನತೋ ಉತ್ತಮೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ, ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅನುದ್ಧರಣೀಯಾನಂ ರಾಗಾದಿಸಲ್ಲಾನಂ ಕನ್ತನತೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಮುದ್ಧರಣತೋ ಉತ್ತಮೋ ಸಲ್ಲಕನ್ತನವೇಜ್ಜೋ। ಇಮಿನಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನಿ ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಂ ಪರಸನ್ತತಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪನೇನ ಪರೇಸಮ್ಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರಣಮಾಹ।

ತಸ್ಸ ಮೇ ತುಮ್ಹೇ ಪುತ್ತಾತಿ ತಸ್ಸ ಏವರೂಪಸ್ಸ ಮಮ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುತ್ತಾ ಅತ್ರಜಾ ಹೋಥ। **ಓರಸಾ**ತಿ ಉರಸಿ ಸಮ್ಭೂತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಓರಸಪುತ್ತಾ ಅತ್ರಜಾ ವಿಸೇಸೇನ ಪಿತುಸನ್ತಕಸ್ಸ ದಾಯಜ್ಜಸ್ಸ ಭಾಗಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇತೇಪಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನನ್ತೇ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತಾ। ತಸ್ಸ ಸನ್ತಕಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿಸುಖಸ್ಸ ಅರಿಯಧಮ್ಮರತನಸ್ಸ ಚ ಏಕಂಸಭಾಗಿಯತಾಯ ಓರಸಾ। ಅಥ ವಾ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾನುಭಾವೇನ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕಮಮಾನಾ ಓಕ್ಕನ್ತಾ ಚ ಅರಿಯಸಾವಕಾ ಸತ್ಥು ಉರೇ ವಾಯಾಮಜನಿತಾಭಿಜಾತಿತಾಯ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ “ಓರಸಪುತ್ತಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತೇ ಭಗವತಾ ಆಸಯಾನುಸಯಚರಿಯಾಧಿಮುತ್ತಿಆದಿವೋಲೋಕನೇನ ವಜ್ಜಾನುಚಿನ್ತನೇನ ಚ ಹದಯೇ ಕತ್ವಾ ವಜ್ಜತೋ ನಿವಾರೇತ್ವಾ ಅನವಜ್ಜೇ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೇನ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಸರೀರಪೋಸನೇನ ಸಂವಡ್ಢಿತಾ। **ಮುಖತೋ ಜಾತಾ**ತಿ ಮುಖತೋ ಜಾತಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತತ್ತಾ ಮುಖತೋ ಜಾತಾ। ಅಥ ವಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಕುಸಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಮುಖತೋ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖತೋ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತತೋ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತೋ ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಜಾತಿಯಾ ಜಾತಾತಿಪಿ ಮುಖತೋ ಜಾತಾ। ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹೇ ಸಾಸನಧಮ್ಮೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇ ವಾ ಜಾತಾತಿ **ಧಮ್ಮಜಾ**। ತೇನೇವ ಧಮ್ಮೇನ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಮಾಪಿತಾತಿ **ಧಮ್ಮನಿಮ್ಮಿತಾ**। ಸತಿಧಮ್ಮವಿಚಯಾದಿ **ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ,** ನ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾದಿ **ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ,** ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ನೋ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ ಹೋಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ ಧಮ್ಮೋ ದುವಿಧೋ - ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋ, ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋತಿ। ಆಮಿಸಮ್ಪಿ ದುವಿಧಂ - ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಂ, ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪಭೇದೋ ಹಿ ನವವಿಧೋ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಧಮ್ಮೋಯೇವ, ನ ಕೇನಚಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಕಾರಣೇನ ವಾ ಲೇಸೇನ ವಾ ಧಮ್ಮೋ। ಯಂ ಪನಿದಂ ವಿವಟ್ಟೂಪನಿಸ್ಸಿತಂ ಕುಸಲಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ವಿವಟ್ಟಂ ಪತ್ಥೇನ್ತೋ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಗನ್ಧಮಾಲಾದೀಹಿ ವತ್ಥುಪೂಜಂ ಕರೋತಿ, ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಾತಿ, ದೇಸೇತಿ, ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಏವಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಂ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ಅಯಂ ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋ। ತಥಾ ಚೀವರಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಮೇವ, ನ ಅಞ್ಞೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಾ ಕಾರಣೇನ ವಾ ಲೇಸೇನ ವಾ ಆಮಿಸಂ। ಯಂ ಪನಿದಂ

ವಟ್ಟಗಾಮಿಕುಸಲಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ವಟ್ಟಂ ಪತ್ಥೇನ್ತೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಂ ಇಚ್ಛಮಾನೋ ದಾನಂ ದೇತಿ…ಪೇ॰… ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಏವಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ದೇವಮನುಸ್ಸಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪಟಿಲಭತಿ, ಇದಂ ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಂ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋಪಿ ಭಗವತೋಯೇವ ಸನ್ತಕೋ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಕಥಿತತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಸೋ, ಹಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಭಗವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ, ಅಸಞ್ಜಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಞ್ಜನೇತಾ…ಪೇ॰… ಮಗ್ಗಾನುಗಾ ಚ ಪನೇತರಹಿ ಸಾವಕಾ ವಿಹರನ್ತಿ ಪಚ್ಛಾ ಸಮನ್ನಾಗತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫)।

"ಸೋ, ಹಾವುಸೋ, ಭಗವಾ ಜಾನಂ ಜಾನಾತಿ, ಪಸ್ಸಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಚಕ್ಖುಭೂತೋ ಞಾಣಭೂತೋ ಧಮ್ಮಭೂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ, ವತ್ತಾ ಪವತ್ತಾ, ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿನ್ನೇತಾ , ಅಮತಸ್ಸ ದಾತಾ, ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ ತಥಾಗತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೩; ೩.೨೮೧) ಚ।

ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋಪಿ ಭಗವತೋಯೇವ ಸನ್ತಕೋ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಕಥಿತತ್ತಾ ಏವ ಜಾನನ್ತಿ "ವಿವಟ್ಟಂ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ದಾನಂ ದೇನ್ತೋ…ಪೇ॰… ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಟಿಲಭತೀ"ತಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಮ್ಪಿ ಭಗವತೋಯೇವ ಸನ್ತಕಂ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಅನುಞ್ಞಾತತ್ತಾಯೇವ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಜೀವಕವತ್ಥುಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಪಣೀತಚೀವರಂ ಲದ್ಧಂ। ಯಥಾಹ -

"ಅನುಜಾನಾಮಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಗಹಪತಿಚೀವರಂ। ಯೋ ಇಚ್ಛತಿ, ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ ಹೋತು। ಯೋ ಇಚ್ಛತಿ, ಗಹಪತಿಚೀವರಂ ಸಾದಿಯತು। ಇತರೀತರೇನಪಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸನ್ತುಟ್ಠಿಂಯೇವ ವಣ್ಣೇಮೀ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೩೩೭)।

ಏವಂ ಇತರೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಭಗವತಾ ಅನುಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಏವ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ ಲದ್ಧಾ। ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಮ್ಪಿ ಭಗವತೋಯೇವ ಸನ್ತಕಂ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಕಥಿತತ್ತಾ ಏವ ಜಾನನ್ತಿ "ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಂ ಪತ್ಥೇನ್ತೋ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ…ಪೇ॰… ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಂ ದಿಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಮನುಸ್ಸಸಮ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಪಟಿಲಭತೀ"ತಿ। ಯದೇವ ಯಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋಪಿ ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮೋಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯಾಮಿಸಮ್ಪಿ ಭಗವತೋಯೇವ ಸನ್ತಕಂ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಸಾಮಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತತ್ಥ ಚ ಯಂ ಸೇಟ್ಠತರಂ ಅಚ್ಚನ್ತಹಿತಸುಖಾವಹಂ ತತ್ಥೇವ ನೇ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಏವಮಾಹ "ತಸ್ಸ ಮೇ ತುಮ್ಹೇ ಪುತ್ತಾ ಓರಸಾ…ಪೇ॰… ನೋ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ"ತಿ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಪರಿಪುಣ್ಣವತಸಮಾದಾನಂ ತಪಚರಿಯಂ ಸಮ್ಮದೇವ ವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಸುವಿಸುದ್ಧವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಂ ಅನವಸೇಸವೇದನ್ತಪಾರಗುಂ ಬಾಹಿತಸಬ್ಬಪಾಪಂ ಸತತಂ ಯಾಚಯೋಗಂ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಅನುತ್ತರದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ಪರಮತ್ಥಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವಂ ಅರಿಯಸಾವಕಾನಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಓರಸಪುತ್ತಾದಿಭಾವಂ ಪವೇದೇಸಿ। ಭಗವಾ ಹಿ "ಸೀಹೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೯೯) ಏತ್ಥ ಸೀಹಸದಿಸಂ, "ಪುರಿಸೋ ಮಗ್ಗಕುಸಲೋತಿ ಖೋ, ತಿಸ್ಸ, ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೪) ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗದೇಸಕಪುರಿಸಸದಿಸಂ, "ರಾಜಾಹಮಸ್ಮಿ ಸೇಲಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೯; ಸು॰ ನಿ॰ ೫೫೪) ಏತ್ಥ ರಾಜಸದಿಸಂ, "ಭಿಸಕ್ಕೋ ಸಲ್ಲಕತ್ತೋತಿ ಖೋ, ಸುನಕ್ಖತ್ತ, ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೬೫) ಏತ್ಥ ವೇಜ್ಜಸದಿಸಂ, "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೮೫) ಏತ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸದಿಸಂ ಅತ್ತಾನಂ ಕಥೇಸಿ। ಇಧಾಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇಸಿ।

ಇದಾನಿ ಯೇಹಿ ದಾನಾದೀಹಿ ಯುತ್ತಸ್ಸ ಇತೋ ಬಾಹಿರಕಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ದಾನಾದೀನಂ ಅಗ್ಗಸೇಟ್ಠಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತುಂ "**ದ್ವೇಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಾನಾನೀ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಯಾಗಾ**ತಿ ಮಹಾಯಞ್ಞಾ , ಮಹಾದಾನಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಯಾನಿ "ಯಿಟ್ಠಾನೀ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವೇಲಾಮದಾನವೇಸ್ಸನ್ತರದಾನಮಹಾವಿಜಿತಯಞ್ಞಸದಿಸಾ **ಆಮಿಸಯಾಗಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಮಹಾಸಮಯಸುತ್ತಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಚೂಳರಾಹುಲೋವಾದಸುತ್ತಸಮಚಿತ್ತಸುತ್ತದೇಸನಾದಯೋ **ಧಮ್ಮಯಾಗಾ**। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಯಂ **ಅಯಜೀ**ತಿ ಅದಾಸಿ। **ಅಮಚ್ಛರೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಮಚ್ಛರಿಯಾನಂ ಬೋಧಿಮೂಲೇಯೇವ ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಮಚ್ಛೇರರಹಿತೋ। **ಸಬ್ಬಭೂತಾನುಕಮ್ಪೀ**ತಿ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಪಿಯಪುತ್ತಂ ವಿಯ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹನಸೀಲೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ವಧಕೇ ದೇವದತ್ತೇ ಚ, ಚೋರೇ ಅಙ್ಗುಲಿಮಾಲಕೇ।
ಧನಪಾಲೇ ರಾಹುಲೇ ಚೇವ, ಸಮಚಿತ್ತೋ ಮಹಾಮುನೀ"ತಿ॥ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೬.೫) -

ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪರಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಸುಲಭಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೧. ದುತಿಯೇ **ಅಪ್ಪಾನೀ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ। **ಸುಲಭಾನೀ**ತಿ ಸುಖೇನ ಲದ್ಧಬ್ಬಾನಿ, ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ವಾ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ ಲದ್ಧುಂ। **ಅನವಜ್ಜಾನೀ**ತಿ ವಜ್ಜರಹಿತಾನಿ ನಿದ್ದೋಸಾನಿ ಆಗಮನಸುದ್ಧಿತೋ ಕಾಯಮಣ್ಡನಾದಿಕಿಲೇಸವತ್ಥುಭಾವಾಭಾವತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಸುಲಭತಾಯ ಪರಿಯೇಸನದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಅಪ್ಪತಾಯ ಪರಿಹರಣದುಕ್ಖಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಅನವಜ್ಜತಾಯ ಅಗರಹಿತಬ್ಬತಾಯ ಭಿಕ್ಖುಸಾರುಪ್ಪಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಅಪ್ಪತಾಯ ವಾ ಪರಿತ್ತಾಸಸ್ಸ ಅವತ್ಥುತಾ, ಸುಲಭತಾಯ ಗೇಧಾಯ ಅವತ್ಥುತಾ, ಅನವಜ್ಜತಾಯ ಆದೀನವವಸೇನ ನಿಸ್ಸರಣಪಞ್ಞಾಯ ವತ್ಥುತಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಅಪ್ಪತಾಯ ವಾ ಲಾಭೇನ ನ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಜನಯನ್ತಿ, ಸುಲಭತಾಯ ಅಲಾಭೇನ ನ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಜನಯನ್ತಿ, ಅನವಜ್ಜತಾಯ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಅಞ್ಞಾಣುಪೇಕ್ಖಂ ನ ಜನಯನ್ತಿ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವತ್ಥುಭಾವತೋ।

ಪಂಸುಕೂಲನ್ತಿ ರಥಿಕಾಸುಸಾನಸಙ್ಕಾರಕೂಟಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಪಂಸೂನಂ ಉಪರಿ ಠಿತತ್ತಾ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತಟ್ಠೇನ ಪಂಸುಕೂಲಂ ವಿಯಾತಿ ಪಂಸುಕೂಲಂ, ಪಂಸು ವಿಯ ಕುಚ್ಛಿತಭಾವಂ ಉಲತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪಂಸುಕೂಲನ್ತಿ ಏವಂ ಲದ್ಧನಾಮಂ ರಥಿಕಾದೀಸು ಪತಿತನನ್ತಕಾನಿ ಉಚ್ಚಿನಿತ್ವಾ ಕತಚೀವರಂ। **ಪಿಣ್ಡಿಯಾಲೋಪೋ**ತಿ ಜಙ್ಘಪಿಣ್ಡಿಯಾ ಬಲೇನ ಚರಿತ್ವಾ ಘರೇ ಘರೇ ಆಲೋಪಮತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಲದ್ಧಭೋಜನಂ। **ರುಕ್ಖಮೂಲ**ನ್ತಿ ವಿವೇಕಾನುರೂಪಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ರುಕ್ಖಸಮೀಪಂ। **ಪೂತಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಗೋಮುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋಪಿ ಕಾಯೋ ಪೂತಿಕಾಯೋವ ಏವಂ ಅಭಿನವಮ್ಪಿ ಮುತ್ತಂ ಪೂತಿಮುತ್ತಮೇವ। ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ಗೋಮುತ್ತಭಾವಿತಂ ಹರಿತಕೀಖಣ್ಡಂ "ಪೂತಿಮುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ಪೂತಿಭಾವೇನ ಆಪಣಾದಿತೋ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಂ ಛಡ್ಡಿತಂ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಭೇಸಜ್ಜಂ ಪೂತಿಮುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಅಪರೇ।

ಯತೋ ಖೋತಿ ಪಚ್ಚತ್ತೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ, ಯಂ ಖೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನ "ತುಟ್ಠೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಕಿರಿಯಂ ಪರಾಮಸತಿ। **ತುಟ್ಠೋ**ತಿ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ। **ಇದಮಸ್ಸಾಹ**ನ್ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಅಪ್ಪೇನ ಸುಲಭೇನ ಸನ್ತೋಸೋ, ಇದಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸೀಲಸಂವರಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಏಕಂ ಸಾಮಞ್ಞಙ್ಗಂ ಸಮಣಭಾವಕಾರಣನ್ತಿ ಅಹಂ ವದಾಮಿ। ಸನ್ತುಟ್ಠಸ್ಸ ಹಿ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ಸುಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಹೋತಿ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಥ

ವಾ ಸಾಮಞ್ಞಂ ನಾಮ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದ್ವೇ ಅಙ್ಗಾನಿ - ಬಾಹಿರಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಬಾಹಿರಂ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ಪನ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿ ಚ। ತೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿಭೂತಾ ತಸ್ಸಾ ಮೂಲಭೂತಾ ಚೇತೇ ಧಮ್ಮಾ, ಯದಿದಂ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾ ಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾ ಪವಿವಿತ್ತತಾ ಅಸಂಸಟ್ಠತಾ ಆರದ್ಧವೀರಿಯತಾತಿ ಏವಮಾದಯೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಇದಮಸ್ಸಾಹಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಾಮಞ್ಞಙ್ಗನ್ತಿ ವದಾಮೀ"ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಸೇನಾಸನಮಾರಬ್ಭಾ**ತಿ ವಿಹಾರಾದಿಂ ಮಞ್ಚಪೀಠಾದಿಞ್ಚ ಸೇನಾಸನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। **ಚೀವರಂ ಪಾನಭೋಜನ**ನ್ತಿ ನಿವಾಸನಾದಿಚೀವರಂ, ಅಮ್ಬಪಾನಕಾದಿಪಾನಂ, ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಾದಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬವತ್ಥುಞ್ಚ ಆರಬ್ಭಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವಿಘಾತೋ** ವಿಹತಭಾವೋ ಚೇತೋದುಕ್ಖಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - "ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಆವಾಸೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಸುಲಭಾ"ತಿ ಲಭಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಗಮನೇನ ವಾ "ಮಯ್ಹಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ನ ತುಯ್ಹ"ನ್ತಿ ವಿವಾದಾಪಜ್ಜನೇನ ವಾ ನವಕಮ್ಮಕರಣಾದಿವಸೇನ ವಾ ಸೇನಾಸನಾದೀನಿ ಪರಿಯೇಸನ್ತಾನಂ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಾನಂ ಇಚ್ಛಿತಲಾಭಾದಿನಾ ಯೋ ವಿಘಾತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹೋತಿ, ಸೋ ತತ್ಥ ಸನ್ತುಟ್ಠಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ। **ದಿಸಾ ನಪ್ಪಟಿಹಞ್ಞತೀ**ತಿ ಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಚಾತುದ್ದಿಸಾಭಾವೇನ ದಿಸಾ ನಪ್ಪಟಿಹನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ಚಾತುದ್ದಿಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಹೋತಿ,
> ಸನ್ತುಸ್ಸಮಾನೋ ಇತರೀತರೇನಾ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨; ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೮)।

ಯಸ್ಸ ಹಿ "ಅಸುಕಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಗತೋ ಚೀವರಾದೀನಿ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಸಾ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಏವಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಸಾ ನ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ ನಾಮ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಧಮ್ಮಾ। **ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸಾನುಲೋಮಿಕಾ**ತಿ ಸಮಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ವಾ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾದಯೋ। **ಅಧಿಗ್ಗಹಿತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ತುಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸನ್ತುಟ್ಠಚಿತ್ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಅಧಿಗ್ಗಹಿತಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಾ, ನ ಬಾಹಿರಗತಾತಿ।

ದುತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಆಸವಕ್ಖಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೨. ತತಿಯೇ **ಜಾನತೋ**ತಿ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ। **ಪಸ್ಸತೋ**ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ। ಯದಿಪಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇಪಿ ಪದಾನಿ ಏಕತ್ಥಾನಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ "ಜಾನತೋ"ತಿ ಞಾಣಲಕ್ಖಣಂ ಉಪಾದಾಯ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ಜಾನನಲಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ಞಾಣಂ। "ಪಸ್ಸತೋ"ತಿ ಞಾಣಪ್ಪಭಾವಂ ಉಪಾದಾಯ। ದಸ್ಸನಪ್ಪಭಾವಞ್ಹಿ ಉಪಾದಾಯ ಞಾಣಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ಚಕ್ಖುಮಾ ವಿಯ ಪುಗ್ಗಲೋ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಾನಿ, ಞಾಣೇನ ವಿವಟೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಸ್ಸತಿ। ಅಥ ವಾ **ಜಾನತೋ**ತಿ ಅನುಬೋಧಞಾಣೇನ ಜಾನತೋ। **ಪಸ್ಸತೋ**ತಿ ಪಟಿವೇಧಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸತೋ। ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೇನ ಪಸ್ಸತೋ, ಭಾವನಾಮಗ್ಗೇನ ಜಾನತೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಞಾತತೀರಣಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಜಾನತೋ, ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಸ್ಸತೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ ಜಾನತೋ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನ ಪಸ್ಸತೋ। ತದುಭಯೇ ಚ ಸತಿ ಪಹಾನಭಾವನಾಭಿಸಮಯಾ ಸಿದ್ಧಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಚೇತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತದಾ "ಜಾನತೋ ಪಸ್ಸತೋ"ತಿ ಪದಾನಂ ಹೇತುಅತ್ಥದೀಪನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯದಾ ಪನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತದಾ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚತ್ಥದೀಪನತಾ।

ಆಸವಾನಂ ಖಯನ್ತಿ “ಜಾನತೋ, ಅಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ವದಾಮೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೧; ೫.೧೦೯೫) ಏವಮಾಗತೇ ಸಬ್ಬಾಸವಸಂವರಪರಿಯಾಯೇ “ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ ಅನಾಸವಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩೮) ಚ ಸುತ್ತಪದೇಸು ಆಸವಾನಂ ಪಹಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಕ್ಖಯೋ ಅಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಖೀಣಾಕಾರೋ ನತ್ಥಿಭಾವೋ “ಆಸವಕ್ಖಯೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। “ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ ಸಮಣೋ ಹೋತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩೮) ಫಲಂ।

“ಪರವಜ್ಜಾನುಪಸ್ಸಿಸ್ಸ, ನಿಚ್ಚಂ ಉಜ್ಝಾನಸಞ್ಞಿನೋ।
ಆಸವಾ ತಸ್ಸ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಆರಾ ಸೋ ಆಸವಕ್ಖಯಾ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೫೩)। –

ಆದೀಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ।

“ಸೇಖಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ, ಉಜುಮಗ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ।
ಖಯಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಂ ಞಾಣಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅನನ್ತರಾ।
ತತೋ ಅಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ, ಞಾಣಂ ವೇ ಹೋತಿ ತಾದಿನೋ”ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೬; ಇತಿವು॰ ೬೨) –

ಏವಮಾಗತೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಸುತ್ತೇ ಇಧ ಚ ಮಗ್ಗೋ “ಆಸವಕ್ಖಯೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಅಹಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಂ ವದಾಮೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನೋ ಅಜಾನತೋ ನೋ ಅಪಸ್ಸತೋ**ತಿ ಯೋ ಪನ ನ ಜಾನಾತಿ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ನೋ ವದಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಯೇ ಅಜಾನತೋ ಅಪಸ್ಸತೋಪಿ ಸಂಸಾರಸುದ್ಧಿಂ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುರಿಮೇನ ವಾ ಪದದ್ವಯೇನ ಉಪಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ಇಮಿನಾ ಅನುಪಾಯಪಟಿಸೇಧೋ। ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಚೇತ್ಥ ಞಾಣಂ ಆಸವಕ್ಖಯಕರಂ, ಸೇಸಂ ತಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಾರೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಂ ಜಾನತೋ ಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಕ್ಖಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಿಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಜಾನತೋ”**ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಆರಭಿ। ತತ್ಥ ಜಾನನಾ ಬಹುವಿಧಾ। ದಬ್ಬಜಾತಿಕೋ ಏವ ಹಿ ಕೋಚಿ ಭಿಕ್ಖು ಛತ್ತಂ ಕಾತುಂ ಜಾನಾತಿ, ಕೋಚಿ ಚೀವರಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಂ, ತಸ್ಸ ಈದಿಸಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ವತ್ತಸೀಸೇ ಠತ್ವಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಾ ಜಾನನಾ “ಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ನ ಹೋತೀ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಯೋ ಪನ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ವೇಜ್ಜಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಕಾತುಂ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಸೇವಂ ಜಾನತೋ ಆಸವಾ ವಡ್ಢನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಜಾನತೋ ಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯೋ ಹೋತಿ, ತದೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಇದಂ ದುಕ್ಖ”**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸುತ್ತೇ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮೇವ।

ತತ್ಥ ಪನ “ಯೋನಿಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹತಿ, ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತೀ”ತಿ (ಇತಿವು॰ ೧೬) ಆಗತತ್ತಾ “ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ ಕತಾ। ಇಧ “ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಜಾನತೋ ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೧; ೫.೧೦೯೫) ಆಗತತ್ತಾ “ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಜಾನತೋ ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯೋ ಹೋತೀ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಆಸವೇಸು ಚ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ ಖೀಯತಿ, ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಕಾಮಾಸವೋ, ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ ಭವಾಸವೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಚ ಖೀಯತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಗಾಥಾಸು **ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣ**ನ್ತಿ ವಿಮುತ್ತಿಯಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಫಲೇ ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ। **ಉತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಉತ್ತಮಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಉತ್ತಮಂ। **ಖಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಆಸವಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಞ್ಚ ಖಯೇ ಖಯಕರೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ। “ಖೀಣಾ ಸಂಯೋಜನಾ ಇತಿ ಞಾಣ”ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಚತ್ತಾರಿಪಿ

ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ । ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಹಿ ಇಧ ನತ್ಥಿ ಅರಹತ್ತಫಲಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಜಾನತೋ ಪಸ್ಸತೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೇನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಿಚ್ಚಂ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಕಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ಅಧಿಕಮೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನ ತ್ವೇವಿದಂ ಕುಸೀತೇನಾ**"ತಿ ಓಸಾನಗಾಥಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ನ ತ್ವೇವಿದ**ನ್ತಿ ನ ತು ಏವ ಇದಂ। **ತು**ಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಬಾಲೇನಮವಿಜಾನತಾ**ತಿ **ಮ**ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಇದಂ ಸೇಕ್ಖಮಗ್ಗೇನ ಅಸೇಕ್ಖಮಗ್ಗೇನ ಚ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥಾದಿಸಬ್ಬಗನ್ಥಾನಂ ಪಮೋಚನಂ ಪಮೋಚನಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಯಥಾಭೂತಂ **ಅವಿಜಾನತಾ** ತತೋ ಏವ **ಬಾಲೇನ** ಅವಿದ್ದಸುನಾ ಯಥಾ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಏವಂ **ಕುಸೀತೇನ** ನಿಬ್ಬೀರಿಯೇನಾಪಿ, ತಸ್ಮಾ ತದಧಿಗಮಾಯ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಆರದ್ಧವೀರಿಯಸ್ಸಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ನೋ ಕುಸೀತಸ್ಸ" (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೮)।

"ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ।
ಧುನಾಥ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ನಳಾಗಾರಂವ ಕುಞ್ಜರೋ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೯; ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೧.೪)।

ತತಿಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೩. ಚತುತ್ಥೇ **ಯೇ ಹಿ ಕೇಚೀ**ತಿ ಯೇ ಕೇಚಿ। **ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನನ್ತೀ**ತಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಏತ್ತಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ"ತಿ ಅವಿಪರೀತಂ ಸಭಾವಸರಸಲಕ್ಖಣತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ ನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನ ಮೇ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅನನುಯುತ್ತಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಮತ್ತಸಮಣಾ ಚೇವ ಜಾತಿಮತ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚ ನ ಮಯಾ ತೇ ಸಮಿತಪಾಪಸಮಣೇಸು ಸಮಣೋತಿ, ಬಾಹಿತಪಾಪಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಸು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ಚ ಸಮ್ಮತಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಮಣಕರಣಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರಣಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಾವತೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ "ನ ಚ ಪನ ತೇ ಆಯಸ್ಮನ್ತೋ"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ, ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞತ್ಥ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಅಪರೇ ಪನ "ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ, ಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞತ್ಥನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಫಲಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಗಾಥಾಸು ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೪. ಪಞ್ಚಮೇ **ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸೀಲಂ ನಾಮ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸೀಲಂ, ತೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನಾ। **ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ವಿಮುತ್ತಿ** ಪನ ಫಲವಿಮುತ್ತಿಯೇವ, **ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸೀಲಾದಯೋ ತಯೋ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ, ವಿಮುತ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾವ, ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಲೋಕಿಯಮೇವ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಪರೇ ಓವದನ್ತಿ ಅನುಸಾಸನ್ತೀತಿ **ಓವಾದಕಾ**। **ವಿಞ್ಞಾಪಕಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕಮ್ಮಫಲಾನಿ ಚ, ವಿಞ್ಞಾಪಕಾ, ತತ್ಥ ಚ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾವಜ್ಜಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನವಜ್ಜಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣತೋತಿ ವಿವಿಧೇಹಿ ನಯೇಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಞಾಪಕಾ ಅವಬೋಧಕಾ । **ಸನ್ದಸ್ಸಕಾ**ತಿ ತೇಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ಹತ್ಥೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಯ ಪರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ

ದಸ್ಸೇತಾರೋ। **ಸಮಾದಪಕಾ**ತಿ ಯಂ ಸೀಲಾದಿ ಯೇಹಿ ಅಸಮಾದಿನ್ನಂ, ತಸ್ಸ ಸಮಾದಾಪೇತಾರೋ, ತತ್ಥ ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಾರೋ। **ಸಮುತ್ತೇಜಕಾ**ತಿ ಏವಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಂ ಉಪರಿ ಅಧಿಚಿತ್ತಾನುಯೋಗೇ ನಿಯೋಜನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಉತ್ತೇಜಕಾ, ಯಥಾ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ನಿಸಾಮನವಸೇನ ತೇಜಕಾ। **ಸಮ್ಪಹಂಸಕಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಯಥಾಲದ್ಧೇಹಿ ಉಪರಿಲದ್ಧಬ್ಬೇಹಿ ಚ ಗುಣವಿಸೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಪಹಂಸಕಾ, ಲದ್ಧಸ್ಸಾದವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ತೋಸಕಾ। **ಅಲಂಸಮಕ್ಖಾತಾರೋ**ತಿ ಅಲಂ ಪರಿಯತ್ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮದೇವ ಅನುಗ್ಗಹಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅಕ್ಖಾತಾರೋ।

ಅಥ ವಾ **ಸನ್ದಸ್ಸಕಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಾ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿಯೋ ಸಭಾವಸರಸಲಕ್ಖಣತೋ ಸಮ್ಮದೇವ ದಸ್ಸೇತಾರೋ। **ಸಮಾದಪಕಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಗಾಹಾಪಕಾ। **ಸಮುತ್ತೇಜಕಾ**ತಿ ತದತ್ಥಗ್ಗಹಣೇ ಉಸ್ಸಾಹಜನನೇನ ಸಮ್ಮದೇವ ವೋದಪಕಾ ಜೋತಕಾ ವಾ। **ಸಮ್ಪಹಂಸಕಾ**ತಿ ತದತ್ಥಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನೇನ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಹಂಸಕಾ ತೋಸಕಾ। **ಅಲಂಸಮಕ್ಖಾತಾರೋ**ತಿ ಸಮತ್ಥಾ ಹುತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಮಕ್ಖಾತಾರೋ। **ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಟಿವೇಧಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ತಿವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ವಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದೇಸೇತಾರೋ।

ದಸ್ಸನಮ್ಪಹನ್ತಿ ದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಅಹಂ। ತಂ ಪನೇತಂ ಚಕ್ಖುದಸ್ಸನಂ ಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತತ್ಥ ಪಸನ್ನೇಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಅರಿಯಾನಂ ಓಲೋಕನಂ ಚಕ್ಖುದಸ್ಸನಂ ನಾಮ। ಅರಿಯಭಾವಕರಾನಂ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ ಅಧಿಗಮೋ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಾಮ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ ಚಕ್ಖುದಸ್ಸನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಅರಿಯಾನಞ್ಹಿ ಪಸನ್ನೇಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಓಲೋಕನಮ್ಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಬಹೂಪಕಾರಮೇವ। **ಸವನ**ನ್ತಿ "ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಖೀಣಾಸವೋ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ರಟ್ಠೇ ವಾ ಜನಪದೇ ವಾ ಗಾಮೇ ವಾ ನಿಗಮೇ ವಾ ವಿಹಾರೇ ವಾ ಲೇಣೇ ವಾ ವಸತೀ"ತಿ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಸೋತೇನ ಸವನಂ, ಏತಮ್ಪಿ ಬಹೂಪಕಾರಮೇವ। **ಉಪಸಙ್ಕಮನ**ನ್ತಿ "ದಾನಂ ವಾ ದಸ್ಸಾಮಿ, ಪಞ್ಹಂ ವಾ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮಿ, ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಸೋಸ್ಸಾಮಿ, ಸಕ್ಕಾರಂ ವಾ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವರೂಪೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಅರಿಯಾನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನಂ। **ಪಯಿರುಪಾಸನ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಪಯಿರುಪಾಸನಂ, ಅರಿಯಾನಂ ಗುಣೇ ಸುತ್ವಾ ತೇ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ ದಾನಂ ವಾ ದತ್ವಾ ವತ್ತಂ ವಾ ಕತ್ವಾ "ಕಿಂ, ಭನ್ತೇ, ಕುಸಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಞ್ಹಪುಚ್ಛನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾದಿಕರಣಂ ಪಯಿರುಪಾಸನಂಯೇವ। **ಅನುಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನದಿವಾಟ್ಠಾನೇಸು ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ "ಇದಾನಿ ಅರಿಯಾ ಗುಮ್ಬಲೇಣಮಣ್ಡಪಾದೀಸು ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಸುಖೇಹಿ ವೀತಿನಾಮೇನ್ತೀ"ತಿ ತೇಸಂ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಾರಮ್ಮಣಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ। ಯೋ ವಾ ತೇಸಂ ಸನ್ತಿಕಾ ಓವಾದೋ ಲದ್ಧೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಸೀಲಂ ಕಥಿತಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗೋ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಫಲ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ।

ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜನ್ತಿ ಅರಿಯೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತ್ವಾ ಘರಾ ನಿಕ್ಖಮ್ಮ ತೇಸಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ। ಅರಿಯೇಸು ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತ್ವಾ ತೇಸಂಯೇವ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ತೇಸಂಯೇವ ಓವಾದಾನುಸಾಸನಿಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸಮಾನಸ್ಸ ಚರತೋಪಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ನಾಮ, ಅಞ್ಞೇಸಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಓವಾದಾನುಸಾಸನಿಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸಮಾನಸ್ಸ ಚರತೋಪಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ನಾಮ, ಅರಿಯೇಸು ಪಸಾದೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಅರಿಯಾನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಓವಾದಾನುಸಾಸನಿಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸಮಾನಸ್ಸ ಚರತೋಪಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜಾವ। ಅಞ್ಞೇಸು ಪನ ಪಸಾದೇನ ಅಞ್ಞೇಸಂಯೇವ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂಯೇವ ಓವಾದಾನುಸಾಸನಿಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸಮಾನಸ್ಸ ಚರತೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ವುತ್ತನಯೇನ ಪಬ್ಬಜಿತೇಸು ಪನ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸ್ಸ ತಾವ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ತಾ ಅಹೇಸುಂ, ತಥಾ ಥೇರಸ್ಸೇವ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಸ್ಸ ಚನ್ದಗುತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಸ್ಸ ಸೂರಿಯಗುತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸಗುತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಸ್ಸ ಯೋನಕಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಪನ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕೋ ಅಸೋಕರಞ್ಞೋ ಕನಿಟ್ಠಭಾತಾ ತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ ನಾಮ ಅಹೋಸಿ। ತಸ್ಸ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯಕೋಟಿಸಙ್ಖ್ಯಾ ಅಹೇಸುಂ। ದೀಪಪ್ಪಸಾದಕಮಹಾಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸ ಪನ ಅನುಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ

ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನತ್ಥಿ। ಯಾವಜ್ಜದಿವಸಾ ಲಙ್ಕಾದೀಪೇ ಸತ್ಥರಿ ಪಸಾದೇನ ಪಬ್ಬಜನ್ತಾ ಮಹಾಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸೇವ ಅನುಪಬ್ಬಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಇದಾನಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ದಸ್ಸನಾದಿ ಬಹೂಪಕಾರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಥಾರೂಪೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತಥಾರೂಪೇ**ತಿ ತಾದಿಸೇ ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೇ ಅರಿಯೇ। ಯಸ್ಮಾ ದಸ್ಸನಸವನಾನುಸ್ಸರಣಾನಿ ಉಪಸಙ್ಕಮನಪಯಿರುಪಾಸನಟ್ಠಾನಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಉಪಸಙ್ಕಮನಪಯಿರುಪಾಸನಾನಿಯೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೇವತೋ ಭಜತೋ ಪಯಿರುಪಾಸತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ । ದಸ್ಸನಸವನಾನುಸ್ಸರಣತೋ ಹಿ ಅರಿಯೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ಧೋ ತೇ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪಯಿರುಪಾಸಿತ್ವಾ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಲದ್ಧಸವನಾನುತ್ತರಿಯೋ ಅಪರಿಪೂರೇ ಸೀಲಾದಿಗುಣೇ ಪರಿಪೂರೇಸ್ಸತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸದ್ಧಾಜಾತೋ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ಪಯಿರುಪಾಸತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೩)।

ತತ್ಥ **ಸೇವತೋ**ತಿ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಕರಣವಸೇನ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉಪಸಙ್ಕಮತೋ। **ಭಜತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಿಯಾಯನಭತ್ತಿವಸೇನ ಭಜತೋ। **ಪಯಿರುಪಾಸತೋ**ತಿ ಪಞ್ಹಪುಚ್ಛನೇನ ಪಟಿಪತ್ತಿಅನುಕರಣೇನ ಚ ಪಯಿರುಪಾಸತೋತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥವಿಭಾಗೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಾರಿಪೂರಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏವರೂಪಾ ಚ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂತಿಆದೀಸು ಯೇ ಯಥಾವುತ್ತಗುಣಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಏವರೂಪಾ ಏದಿಸಾ ಭಿನ್ನಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ ಭಿಕ್ಖೂ, ತೇ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾದಿಹಿತೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ನಿಯೋಜನವಸೇನ ಅನುಸಾಸನತೋ **ಸತ್ಥಾರೋ**ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಜಾತಿಕನ್ತಾರಾದಿನಿತ್ಥರಣತೋ **ಸತ್ಥವಾಹಾ**ತಿಪಿ, ರಾಗಾದಿರಣಾನಂ ಜಹನತೋ ಜಹಾಪನತೋ ಚ **ರಣಞ್ಜಹಾ**ತಿಪಿ, ಅವಿಜ್ಜಾತಮಸ್ಸ ವಿನೋದನತೋ ವಿನೋದಾಪನತೋ ಚ **ತಮೋನುದಾ**ತಿಪಿ, ಸಪರಸನ್ತಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾಆಲೋಕಪಞ್ಞಾಓಭಾಸಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತಾನಂ ಕರಣೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತನೇನ **ಆಲೋಕಾದಿಕರಾ**ತಿಪಿ, ತಥಾ ಞಾಣುಕ್ಕಾಞಾಣಪ್ಪಭಾಧಮ್ಮುಕ್ಕಾಧಮ್ಮಪ್ಪಭಾನಂ ಧಾರಣೇನ ಕರಣೇನ ಚ **ಉಕ್ಕಾಧಾರಾ**ತಿಪಿ, **ಪಭಙ್ಕರಾ**ತಿಪಿ, ಆರಕತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ, ಅನಯೇ ನ ಇರಿಯನತೋ, ಅಯೇ ಚ ಇರಿಯನತೋ ಪರೇಸಂ ತಥಾಭಾವಹೇತುಭಾವತೋ, ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನ ಅರಣೀಯತೋ **ಅರಿಯಾ**ತಿಪಿ, ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಧಮ್ಮಚಕ್ಖೂನಂ ಸಾತಿಸಯಪಟಿಲಾಭೇನ **ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ**ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಪಾಮೋಜ್ಜಕರಣಂ ಠಾನ**ನ್ತಿ ನಿರಾಮಿಸಸ್ಸ ಪಮೋದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಕಾರಣಂ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬನಿದಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ವಿಜಾನತ**ನ್ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನೇ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನನ್ತಾನಂ। **ಭಾವಿತತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಭಾವಿತಸಭಾವಾನಂ, ಕಾಯಭಾವನಾದೀಹಿ ಭಾವಿತಸನ್ತಾನಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮಜೀವಿನ**ನ್ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಂ ಪಹಾಯ ಧಮ್ಮೇನ ಞಾಯೇನ ಜೀವಿಕಕಪ್ಪನತೋ, ಧಮ್ಮೇನ ವಾ ಞಾಯೇನ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ, ಸಮಾಪತ್ತಿಬಹುಲತಾಯ ವಾ ಅಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮೇನ ಜೀವನತೋ ಧಮ್ಮಜೀವಿನಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯದಿದಂ ಭಾವಿತತ್ತಾನಂ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಭಾವನಾನಂ ತತೋ ಏವ ಧಮ್ಮಜೀವಿನಂ ಅರಿಯಾನಂ ದಸ್ಸನಂ । ಏತಂ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಸೀಲಾದೀನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಜಾನತಂ ಸಪ್ಪಞ್ಞಜಾತಿಕಾನಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಕಾರಣನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ತಂ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತೇ ಜೋತಯನ್ತೀ"**ತಿ ಓಸಾನಗಾಥಾದ್ವಯಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತೇ**ತಿ ತೇ ಭಾವಿತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಜೀವಿನೋ ಅರಿಯಾ। **ಜೋತಯನ್ತೀ**ತಿ ಪಕಾಸಯನ್ತಿ। **ಭಾಸಯನ್ತೀ**ತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೋಭಾಸೇನ ಲೋಕಂ ಪಭಾಸಯನ್ತಿ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೇಸ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ। **ಸಾಸನ**ನ್ತಿ ಓವಾದಂ। **ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಞಾಣೇಹಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಜಾನಿತ್ವಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಞ್ಚಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೫. ಛಟ್ಠೇ **ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇಸೂತಿ ಉಪ್ಪಾದಾ। ಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ? ತಣ್ಹಾ। ತಣ್ಹಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾ ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದಾ, ತಣ್ಹಾವತ್ಥೂನಿ ತಣ್ಹಾಕಾರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯೇಸು ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇಸು । **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಸೀಲಾ। **ಚೀವರಹೇತೂ**ತಿ "ಕತ್ಥ ಮನಾಪಂ ಚೀವರಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚೀವರಕಾರಣಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇತಿಭವಾಭವಹೇತೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಇತೀ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಯಥಾ ಚೀವರಾದಿಹೇತು, ಏವಂ ಭವಾಭವಹೇತುಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭವಾಭವಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಪಣೀತಪ್ಪಣೀತಾನಿ ಸಪ್ಪಿನವನೀತಾದೀನಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ ಭವತಿ ಆರೋಗ್ಯಂ ಏತೇನಾತಿ ಕತ್ವಾ। "ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇಸು ಪಣೀತಪ್ಪಣೀತತರೋ ಭವಾಭವೋ"ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಭವೋತಿ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅಭವೋತಿ ವಿಪತ್ತಿ। ಭವೋತಿ ವುಡ್ಢಿ, ಅಭವೋತಿ ಹಾನಿ। ತಂ ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ "ಭವಾಭವಹೇತು ವಾ"ತಿ।

ಗಾಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। ಅಪಿಚ **ತಣ್ಹಾದುತಿಯೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಸಹಾಯೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸತ್ತೋ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಸಂಸರನ್ತೋ ನ ಏಕಕೋವ ಸಂಸರತಿ, ತಣ್ಹಂ ಪನ ದುತಿಯಿಕಂ ಸಹಾಯಿಕಂ ಲಭಿತ್ವಾವ ಸಂಸರತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಪಪಾತಪಾತಂ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಮಧುಗಣ್ಡನಕಲುದ್ದಕಂ ವಿಯ ಅನೇಕಾದೀನವಾಕುಲೇಸುಪಿ ಭವೇಸು ಆನಿಸಂಸಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೀ ಅನತ್ಥಜಾಲೇ ಸಾ ಪರಿಬ್ಭಮಾಪೇತಿ। **ಏತಮಾದೀನವಂ ಞತ್ವಾ**ತಿ ಏತಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವಸಞ್ಞಿತಂ ಆದೀನವಂ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ತಣ್ಹಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ "ತಣ್ಹಾ ಚಾಯಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ಪಭವೋ ಕಾರಣ"ನ್ತಿ ಜಾನಿತ್ವಾ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಏಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ಇದಾನಿ ತಂ ಖೀಣಾಸವಂ ಥೋಮೇನ್ತೋ **"ವೀತತಣ್ಹೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅವುತ್ತಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಛಟ್ಠಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸಬ್ರಹ್ಮಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೬. ಸತ್ತಮೇ **ಸಬ್ರಹ್ಮಕಾನೀ**ತಿ ಸಸೇಟ್ಠಕಾನಿ। **ಯೇಸ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಕುಲಾನಂ। **ಪುತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಪುತ್ತೇಹಿ ಪೂಜಿತಸದ್ದಯೋಗೇನ ಹಿ ಇದಂ ಕರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಅಜ್ಝಾಗಾರೇ**ತಿ ಸಕೇ ಘರೇ। **ಪೂಜಿತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯಂ ಘರೇ ಅತ್ಥಿ, ತೇನ ಪಟಿಜಗ್ಗಿತಾ ಮನಾಪೇನ ಚೇವ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕೇನ ಚ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಮಾತಾಪಿತುಪೂಜಕಾನಿ ಕುಲಾನಿ "ಸಬ್ರಹ್ಮಕಾನೀ"ತಿ ಪಸಂಸಿತ್ವಾ ಉಪರಿಪಿ ನೇಸಂ ಪಸಂಸನೀಯತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಪುಬ್ಬದೇವತಾನೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಬ್ರಹ್ಮಾ**ತಿಆದೀನಿ ತೇಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಾವಸಾಧನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ರಾಯಮತ್ಥವಿಭಾವನಾ - **ಬ್ರಹ್ಮಾ**ತಿ ಸೇಟ್ಠಾಧಿವಚನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಚತಸ್ಸೋ ಭಾವನಾ ಅವಿಜಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ಮೇತ್ತಾ, ಕರುಣಾ, ಮುದಿತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ, ಏವಂ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಪುತ್ತೇಸು ಚತಸ್ಸೋ ಭಾವನಾ ಅವಿಜಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ದಾರಕೇ "ಕದಾ ನ ಖೋ ಪುತ್ತಕಂ ಅರೋಗಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಂ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯದಾ ಪನೇಸ ಮನ್ದೋ ಉತ್ತಾನಸೇಯ್ಯಕೋ ಊಕಾಹಿ ವಾ ಮಙ್ಕುಲೇಹಿ ವಾ ದಟ್ಠೋ ದುಕ್ಖಸೇಯ್ಯಾಯ ವಾ ಪೀಳಿತೋ ಪರೋದತಿ ವಿರವತಿ, ತದಾಸ್ಸ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಕಾರುಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಆಧಾವಿತ್ವಾ ವಿಧಾವಿತ್ವಾ ಕೀಳನಕಾಲೇ ಪನ ಲೋಭನೀಯವಯಸ್ಮಿಂ ವಾ ಠಿತಕಾಲೇ ದಾರಕಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಸತವಿಹತಕಪ್ಪಾಸಪಿಚುಪಟಲಂ ವಿಯ ಮುದುಕಂ ಆಮೋದಿತಂ ಪಮೋದಿತಂ, ತದಾ ನೇಸಂ ಮುದಿತಾ ಲಬ್ಭತಿ। ಯದಾ ಪನ ತೇಸಂ ಪುತ್ತೋ ದಾರಭರಣಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸತಿ, ತದಾ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ "ಸಕ್ಕೋತಿ ದಾನಿ ನೋ ಪುತ್ತಕೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಜೀವಿತು"ನ್ತಿ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಲಬ್ಭತಿ। ಏವಂ

ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಪುತ್ತೇಸು ಯಥಾಕಾಲಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಸ್ಸ ಲಬ್ಭನತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸದಿಸವುತ್ತಿತಾಯ ವುತ್ತಂ "ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ।

ಪುಬ್ಬದೇವತಾತಿ ಏತ್ಥ ದೇವಾ ನಾಮ ತಿವಿಧಾ - ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ, ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ, ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾತಿ। ತೇಸು ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ ನಾಮ ರಾಜಾನೋ ಖತ್ತಿಯಾ। ತೇ ಹಿ "ದೇವೋ, ದೇವೀ"ತಿ ಲೋಕೇ ವೋಹರೀಯನ್ತಿ, ದೇವಾ ವಿಯ ಲೋಕಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಾನುಗ್ಗಹಸಮತ್ಥಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ ನಾಮ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭವಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತ್ತಾ। ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ ನಾಮ ಖೀಣಾಸವಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸವಿಸುದ್ಧಿತೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ದಿಬ್ಬನ್ತಿ, ಕೀಳನ್ತಿ, ಲಳನ್ತಿ, ಜೋತನ್ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಜಯನ್ತಿ ವಾತಿ ದೇವಾ। ತೇಸು ಸಬ್ಬಸೇಟ್ಠಾ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ। ಯಥಾ ತೇ ಬಾಲಜನೇಹಿ ಕತಂ ಅಪರಾಧಂ ಅಗಣೇತ್ವಾ ಏಕನ್ತೇನೇವ ತೇಸಂ ಅನತ್ಥಹಾನಿಂ ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಆಕಙ್ಖನ್ತಾವ ಯಥಾವುತ್ತಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಯೋಗೇನ ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯತಾಯ ಚ ತೇಸಂ ಕಾರಾನಂ ಮಹಪ್ಫಲತಂ ಮಹಾನಿಸಂಸತಞ್ಚ ಆವಹನ್ತಿ; ಏವಮೇವ ಮಾತಾಪಿತರೋಪಿ ಪುತ್ತಾನಂ ಅಪರಾಧಂ ಅಗಣೇತ್ವಾ ಏಕನ್ತೇನೇವ ತೇಸಂ ಅನತ್ಥಹಾನಿಂ ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಆಕಙ್ಖನ್ತಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಸ್ಸ ಲಬ್ಭನತೋ ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಪರಮದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನಿ ಕತಾನಂ ಕಾರಾನಂ ಮಹಪ್ಫಲತಂ ಮಹಾನಿಸಂಸತಞ್ಚ ಆವಹನ್ತಿ। ಸಬ್ಬದೇವೇಹಿ ಚ ಪಠಮಂ ತೇಸಂ ಉಪಕಾರವನ್ತತಾಯ ತೇ ಆದಿತೋಯೇವ ದೇವಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ವಸೇನ ತೇ ಪಠಮಂ ಅಞ್ಞೇ ದೇವೇ "ದೇವಾ"ತಿ ಜಾನನ್ತಿ ಆರಾಧೇನ್ತಿ ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತಿ, ಆರಾಧನವಿಧಿಂ ಞತ್ವಾ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ತಸ್ಸಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಫಲಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಪಚ್ಛಾದೇವಾ ನಾಮ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಪುಬ್ಬದೇವತಾತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ।

ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾತಿ ಪಠಮಆಚರಿಯಾ। ಮಾತಾಪಿತರೋ ಹಿ ಪುತ್ತೇ ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಾ ಅತಿತರುಣಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ "ಏವಂ ನಿಸೀದ, ಏವಂ ಗಚ್ಛ, ಏವಂ ತಿಟ್ಠ, ಏವಂ ಸಯ, ಏವಂ ಖಾದ, ಏವಂ ಭುಞ್ಜ, ಅಯಂ ತೇ 'ತಾತಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಅಯಂ 'ಭಾತಿಕಾ'ತಿ, ಅಯಂ 'ಭಗಿನೀ'ತಿ, ಇದಂ ನಾಮ ಕಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಇದಂ ನ ವಟ್ಟತಿ, ಅಸುಕಂ ನಾಮ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಅಸುಕಂ ನಾಮ ನ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ ಗಾಹೇನ್ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಅಞ್ಞೇ ಆಚರಿಯಾಪಿ ಸಿಪ್ಪಂ ಮುದ್ದಂ ಗಣನನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ, ಅಞ್ಞೇ ಸರಣಾನಿ ದೇನ್ತಿ, ಸೀಲೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಪಬ್ಬಾಜೇನ್ತಿ , ಧಮ್ಮಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾಪೇನ್ತಿ, ಉಪಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದೀನಿ ಪಾಪೇನ್ತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪಚ್ಛಾಆಚರಿಯಾ ನಾಮ। ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪನ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ। ತೇನಾಹ "ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ।

ಆಹುನೇಯ್ಯಾತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಹುನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹುನಂ, ದೂರತೋಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ಫಲವಿಸೇಸಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತೇನ ಗುಣವನ್ತೇಸು ದಾತಬ್ಬಾನಂ ಅನ್ನಪಾನವತ್ಥಚ್ಛಾದನಾದೀನಂ ಏತಂ ನಾಮಂ, ಉಪಕಾರಖೇತ್ತತಾಯ ತಂ ಆಹುನಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ ಆಹುನೇಯ್ಯಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಆಹುನೇಯ್ಯಾತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಬಹುಕಾರಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತೂ**ತಿ ತಂ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಅಧಿವಚನಂ ಕೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬಹುಕಾರಾ**ತಿ ಬಹೂಪಕಾರಾ। **ಆಪಾದಕಾ**ತಿ ಜೀವಿತಸ್ಸ ಆಪಾದಕಾ, ಪಾಲಕಾ। ಪುತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ಜೀವಿತಂ ಆಪಾದಿತಂ ಪಾಲಿತಂ ಘಟಿತಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಿತಂ ಸಮ್ಪಾದಿತಂ। **ಪೋಸಕಾ**ತಿ ಹತ್ಥಪಾದೇ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಹದಯಲೋಹಿತಂ ಪಾಯೇತ್ವಾ ಪೋಸೇತಾರೋ। **ಇಮಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಾರೋ**ತಿ ಪುತ್ತಾನಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣದಸ್ಸನಂ ನಾಮ ಮಾತಾಪಿತರೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾತನ್ತಿ ತೇ ನೇಸಂ ಇಮಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಾರೋ ನಾಮ। ಇತಿ ತೇಸಂ ಬಹುಕಾರತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ಯೇನ ಪುತ್ತೋ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಲೋಕಿಯೇನ ಉಪಕಾರೇನ ಕೇನಚಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಪರಿಯನ್ತಂ ಪಟಿಕಾರಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಮತ್ಥೋಯೇವ। ಸಚೇ ಹಿ ಪುತ್ತೋ "ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಉಪಕಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪಕಾರಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉಟ್ಠಾಯ ಸಮುಟ್ಠಾಯ

ವಾಯಮನ್ತೋ ದಕ್ಖಿಣೇ ಅಂಸಕೂಟೇ ಮಾತರಂ, ಇತರಸ್ಮಿಂ ಪಿತರಂ ಠಪೇತ್ವಾ ವಸ್ಸಸತಾಯುಕೋ ಸಕಲಂ ವಸ್ಸಸತಮ್ಪಿ ಪರಿಹರೇಯ್ಯ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಚ್ಛಾದನಪರಿಮದ್ದನನ್ಹಾಪನಸಮ್ಬಾಹನಾದೀಹಿ ಚ ಯಥಾರುಚಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೋ ತೇಸಂ ಮುತ್ತಕರೀಸಮ್ಪಿ ಅಜಿಗುಚ್ಛನ್ತೋ, ನ ಏತ್ತಾವತಾ ಪುತ್ತೇನ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಪಟಿಕಾರೋ ಕತೋ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಸದ್ಧಾದಿಗುಣವಿಸೇಸೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> “ದ್ವಿನ್ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ಸುಪ್ಪಟಿಕಾರಂ ವದಾಮಿ। ಕತಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ? ಮಾತು ಚ ಪಿತು ಚ। ಏಕೇನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಂಸೇನ ಮಾತರಂ ಪರಿಹರೇಯ್ಯ, ಏಕೇನ ಅಂಸೇನ ಪಿತರಂ ಪರಿಹರೇಯ್ಯ ವಸ್ಸಸತಾಯುಕೋ ವಸ್ಸಸತಜೀವೀ, ಸೋ ಚ ನೇಸಂ ಉಚ್ಛಾದನಪರಿಮದ್ದನನ್ಹಾಪನಸಮ್ಬಾಹನೇನ, ತೇ ಚ ತತ್ಥೇವ ಮುತ್ತಕರೀಸಂ ಚಜೇಯ್ಯುಂ, ನ ತ್ವೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಕತಂ ವಾ ಹೋತಿ ಪಟಿಕತಂ ವಾ । ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಪಥವಿಯಾ ಪಹೂತರತ್ತರತನಾಯ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಇಸ್ಸರಿಯಾಧಿಪಚ್ಚೇ ರಜ್ಜೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ, ನ ತ್ವೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಕತಂ ವಾ ಹೋತಿ ಪಟಿಕತಂ ವಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಬಹುಕಾರಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪುತ್ತಾನಂ ಆಪಾದಕಾ ಪೋಸಕಾ ಇಮಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಾರೋ।
>
> “ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತರೋ ಅಸ್ಸದ್ಧೇ ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪದಾಯ ಸಮಾದಪೇತಿ ನಿವೇಸೇತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ದುಸ್ಸೀಲೇ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾಯ, ಮಚ್ಛರಿನೋ ಚಾಗಸಮ್ಪದಾಯ, ದುಪ್ಪಞ್ಞೇ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಾಯ ಸಮಾದಪೇತಿ ನಿವೇಸೇತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಕತಞ್ಚ ಹೋತಿ ಪಟಿಕತಞ್ಚಾ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪)।

ತಥಾ –

> “ಮಾತಾಪಿತುಉಪಟ್ಠಾನಂ, ಪುತ್ತದಾರಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ। (ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೬)।
> “ಮಾತಾಪಿತುಉಪಟ್ಠಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಪಞ್ಞತ್ತ”ನ್ತಿ ಚ –

ಏವಮಾದೀನಿ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಬಹೂಪಕಾರಭಾವಸಾಧಕಾನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ।

ಗಾಥಾಸು **ವುಚ್ಚರೇ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಕಥೀಯನ್ತಿ। **ಪಜಾಯ ಅನುಕಮ್ಪಕಾ**ತಿ ಪರೇಸಂ ಪಾಣಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಚಜಿತ್ವಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪಜಂ ಪಟಿಜಗ್ಗನ್ತಿ ಗೋಪಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಜಾಯ ಅತ್ತನೋ ಪುತ್ತಾನಂ ಅನುಕಮ್ಪಕಾ ಅನುಗ್ಗಾಹಕಾ।

ನಮಸ್ಸೇಯ್ಯಾತಿ ಸಾಯಂ ಪಾತಂ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ “ಇದಂ ಮಯ್ಹಂ ಉತ್ತಮಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತ”ನ್ತಿ ನಮಕ್ಕಾರಂ ಕರೇಯ್ಯ। **ಸಕ್ಕರೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಪಟಿಮಾನೇಯ್ಯ। ಇದಾನಿ ತಂ ಸಕ್ಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅನ್ನೇನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅನ್ನೇನಾ**ತಿ ಯಾಗುಭತ್ತಖಾದನೀಯೇನ। **ಪಾನೇನಾ**ತಿ ಅಟ್ಠವಿಧಪಾನೇನ। **ವತ್ಥೇನಾ**ತಿ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನೇನ। **ಸಯನೇನಾ**ತಿ ಮಞ್ಚಪೀಠಭಿಸಿಬಿಮ್ಬೋಹನಾದಿನಾ ಸಯನೇನ। **ಉಚ್ಛಾದನೇನಾ**ತಿ ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ಪಟಿವಿನೋದೇತ್ವಾ ಸುಗನ್ಧಕರಣುಚ್ಛಾದನೇನ। **ನ್ಹಾನೇನಾ**ತಿ ಸೀತಕಾಲೇ ಉಣ್ಹೋದಕೇನ, ಉಣ್ಹಕಾಲೇ ಸೀತೋದಕೇನ ಗತ್ತಾನಿ ಪರಿಸಿಞ್ಚಿತ್ವಾ ನ್ಹಾಪನೇನ। **ಪಾದಾನಂ ಧೋವನೇನ ಚಾ**ತಿ ಉಣ್ಹೋದಕಸೀತೋದಕೇಹಿ ಪಾದಧೋವನೇನ ಚೇವ ತೇಲಮಕ್ಖನೇನ ಚ।

ತಾಯ ನಂ ಪಾರಿಚರಿಯಾಯಾತಿ ಏತ್ಥ ನನ್ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, ಯಥಾವುತ್ತಪರಿಚರಣೇನ। ಅಥ ವಾ **ಪಾರಿಚರಿಯಾಯಾ**ತಿ ಭರಣಕಿಚ್ಚಕರಣಕುಲವಂಸಪತಿಟ್ಠಾಪನಾದಿನಾ ಪಞ್ಚವಿಧಉಪಟ್ಠಾನೇನ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

“ಪಞ್ಚಹಿ ಖೋ, ಗಹಪತಿಪುತ್ತ, ಠಾನೇಹಿ ಪುತ್ತೇನ ಪುರತ್ಥಿಮಾ ದಿಸಾ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಬ್ಬಾ ‘ಭತೋ ನೇ ಭರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಿಚ್ಚಂ ನೇಸಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕುಲವಂಸಂ ಠಪೇಸ್ಸಾಮಿ, ದಾಯಜ್ಜಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ। ಅಥ ವಾ ಪನ ನೇಸಂ ಪೇತಾನಂ ಕಾಲಕತಾನಂ ದಕ್ಖಿಣಮನುಪ್ಪದಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಖೋ, ಗಹಪತಿಪುತ್ತ, ಪಞ್ಚಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಪುತ್ತೇನ ಪುರತ್ಥಿಮಾ ದಿಸಾ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ ಪಞ್ಚಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಪುತ್ತಂ ಅನುಕಮ್ಪನ್ತಿ - ಪಾಪಾ ನಿವಾರೇನ್ತಿ, ಕಲ್ಯಾಣೇ ನಿವೇಸೇನ್ತಿ, ಸಿಪ್ಪಂ ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ, ಪತಿರೂಪೇನ ದಾರೇನ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ, ಸಮಯೇ ದಾಯಜ್ಜಂ ನಿಯ್ಯಾದೇನ್ತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬೭)।

ಅಪಿಚ ಯೋ ಮಾತಾಪಿತರೋ ತೀಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೇ ಕತ್ವಾ ಸೀಲೇಸು ವಾ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ವಾ ನಿಯೋಜೇತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹತಿ, ಅಯಂ ಮಾತಾಪಿತುಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ ಅಗ್ಗೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಪಾರಿಚರಿಯಾ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಉಭಯಲೋಕಹಿತಸುಖಾವಹಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಇಧೇವ ನಂ ಪಸಂಸನ್ತಿ, ಪೇಚ್ಚ ಸಗ್ಗೇ ಪಮೋದತೀ”**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ। ಮಾತಾಪಿತುಉಪಟ್ಠಾಕಞ್ಹಿ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಣ್ಡಿತಮನುಸ್ಸಾ ತತ್ಥ ಪಾರಿಚರಿಯಾಯ ಪಸಂಸನ್ತಿ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ ಥೋಮೇನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಚ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಾ ಸಯಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಮಾತಾಪಿತೂಸು ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಮಹನ್ತಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವನ್ತಿ। **ಪೇಚ್ಚಾತಿ** ಪರಲೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ, ಸಗ್ಗೇ ಠಿತೋ ಮಾತಾಪಿತುಪಟ್ಠಾಕೋ ದಿಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಮೋದತಿ ಪಮೋದತಿ ಅಭಿನನ್ದತೀತಿ।

ಸತ್ತಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಬಹುಕಾರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೭. ಅಟ್ಠಮೇ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕಾತಿ** ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚೇವ ಗಹಪತಿಕಾ ಚ। ಠಪೇತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಯೇ ಕೇಚಿ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸನ್ತಾ ಇಧ ಗಹಪತಿಕಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ । **ಯೇತಿ** ಅನಿಯಮತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಪರಾಮಸನಂ। **ವೋತಿ** ಉಪಯೋಗಬಹುವಚನಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಬಹೂಪಕಾರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕಾ, ಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚೇವ ಸೇಸಅಗಾರಿಕಾ ಚ “ತುಮ್ಹೇ ಏವ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ, ಯತ್ಥ ಮಯಂ ಉದ್ಧಗ್ಗಿಕಂ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಮ ಸೋವಗ್ಗಿಕಂ ಸುಖವಿಪಾಕಂ ಸಗ್ಗಸಂವತ್ತನಿಕ”ನ್ತಿ ಚೀವರಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪತಿಉಪಟ್ಠಿತಾತಿ।

ಏವಂ “ಆಮಿಸದಾನೇನ ಆಮಿಸಸಂವಿಭಾಗೇನ ಆಮಿಸಾನುಗ್ಗಹೇನ ಗಹಟ್ಠಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಉಪಕಾರವನ್ತೋ”ತಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮದಾನೇನ ಧಮ್ಮಸಂವಿಭಾಗೇನ ಧಮ್ಮಾನುಗ್ಗಹೇನ ಭಿಕ್ಖೂನಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಉಪಕಾರವನ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತುಮ್ಹೇಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ,”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಇಮಿನಾ ಕಿಂ ಕಥಿತಂ? ಪಿಣ್ಡಾಪಚಾಯನಂ ನಾಮ ಕಥಿತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕಾ ನೇವ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಞಾತಕಾ, ನ ಮಿತ್ತಾ, ನ ಇಣಂ ವಾ ಧಾರೇನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ “ಇಮೇ ಸಮಣಾ ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ, ಏತ್ಥ ನೋ ಕಾರಾ ಮಹಪ್ಫಲಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ಮಹಾನಿಸಂಸಾ”ತಿ ಫಲವಿಸೇಸಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತಾ ತುಮ್ಹೇ ಚೀವರಾದೀಹಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಸಮ್ಪಾದೇಥ, ಧಮ್ಮದೇಸನಾಪಿ ವೋ ಕಾರಕಾನಂಯೇವ ಸೋಭತಿ, ಆದೇಯ್ಯಾ ಚ ಹೋತಿ, ನ ಇತರೇಸನ್ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಕರಣೀಯೋತಿ।

ಏವಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏವಂ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಗಹಟ್ಠಪಬ್ಬಜಿತೇಹಿ ಆಮಿಸದಾನಧಮ್ಮದಾನವಸೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾಮಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ಓಘಸ್ಸ ನಿತ್ಥರಣತ್ಥಾಯ ಸಕಲಸ್ಸಪಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಮದೇವ ಪರಿಯೋಸಾನಕರಣಾಯ ಉಪೋಸಥಸೀಲನಿಯಮಾದಿವಸೇನ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಾದಿವಸೇನ ವಾ ಇದಂ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ ವುಸ್ಸತಿ ಚರೀಯತೀತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಾಗಾರಾತಿ** ಗಹಟ್ಠಾ। **ಅನಗಾರಾತಿ** ಪರಿಚ್ಚತ್ತಅಗಾರಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ। **ಉಭೋ ಅಞ್ಞೋಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಾತಿ** ತೇ ಉಭೋಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। ಸಾಗಾರಾ ಹಿ ಅನಗಾರಾನಂ ಧಮ್ಮದಾನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ, ಅನಗಾರಾ ಚ ಸಾಗಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯದಾನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। **ಆರಾಧಯನ್ತೀ**ತಿ ಸಾಧೇನ್ತಿ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಿ। **ಸದ್ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವೇಧಸದ್ಧಮ್ಮಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಯಂ ಉತ್ತಮಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ಅನುತ್ತರ**”ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। **ಸಾಗಾರೇಸೂತಿ** ಸಾಗಾರೇಹಿ, ನಿಸ್ಸಕ್ಕೇ ಇದಂ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ಸಾಗಾರಾನಂ ವಾ ಸನ್ತಿಕೇ। **ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾವಸೇಸಂ ದುವಿಧಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಭೇಸಜ್ಜಞ್ಚ। **ಪರಿಸ್ಸಯವಿನೋದನ**ನ್ತಿ ಉತುಪರಿಸ್ಸಯಾದಿಪರಿಸ್ಸಯಹರಣಂ ವಿಹಾರಾದಿಆವಸಥಂ। **ಸುಗತ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಂ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಂ। ಸಾವಕೋ ಹಿ ಇಧ ಸುಗತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಘರಮೇಸಿನೋತಿ** ಘರಂ ಏಸಿನೋ, ಗೇಹೇ ರತ್ತಾ ಘರಾವಾಸಂ ವಸನ್ತಾ ಭೋಗೂಪಕರಣಾನಿ ಚೇವ ಗಹಟ್ಠಸೀಲಾದೀನಿ ಚ ಏಸನಸೀಲಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದ್ದಹಾನೋ ಅರಹತ**ನ್ತಿ ಅರಹನ್ತಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಚನಂ, ತೇಸಂ ವಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಸದ್ದಹನ್ತಾ। “ಅದ್ಧಾ ಇಮೇ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ, ಯಥಾ ಇಮೇ ಕಥೇನ್ತಿ, ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಸಾ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ”ತಿ ಅಭಿಸದ್ದಹನ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸದ್ದಹನ್ತಾ”ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಅರಿಯಪಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಸುವಿಸುದ್ಧಪಞ್ಞಾಯ। **ಝಾಯಿನೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನವಸೇನ ದುವಿಧೇನಪಿ ಝಾನೇನ ಝಾಯಿನೋ।

ಇಧ ಧಮ್ಮಂ ಚರಿತ್ವಾನಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾ ಸಾಸನೇ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸುಖಸ್ಸ ಮಗ್ಗಭೂತಂ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಾವದೇವ ಸುಗತಿಗಾಮಿನೋ। **ನನ್ದಿನೋತಿ** ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಯೋಗೇನ ನನ್ದನಸೀಲಾ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಧಮ್ಮಂ ಚರಿತ್ವಾನ ಮಗ್ಗನ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ। **ದೇವಲೋಕಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಛಬ್ಬಿಧೇಪಿ ಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೇ। **ಮೋದನ್ತಿ ಕಾಮಕಾಮಿನೋತಿ** ಯಥಿಚ್ಛಿತವತ್ಥುನಿಪ್ಫತ್ತಿತೋ ಕಾಮಕಾಮಿನೋ ಕಾಮವನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಮೋದನ್ತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಕುಹಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೮. ನವಮೇ **ಕುಹಾತಿ** ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪನಾದಿನಾ ಕುಹನವತ್ಥುನಾ ಕುಹಕಾ, ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನಿಚ್ಛಾಯ ಕೋಹಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ವಿಮ್ಹಾಪಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಥದ್ಧಾತಿ** ಕೋಧೇನ ಚ ಮಾನೇನ ಚ ಥದ್ಧಮಾನಸಾ। “ಕೋಧನೋ ಹೋತಿ ಉಪಾಯಾಸಬಹುಲೋ, ಅಪ್ಪಮ್ಪಿ ವುತ್ತೋ ಸಮಾನೋ ಅಭಿಸಜ್ಜತಿ ಕುಪ್ಪತಿ ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ಪತಿತ್ಥೀಯತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫; ಪು॰ ಪ॰ ೧೦೧) ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ಕೋಧೇನ ಚ, “ದುಬ್ಬಚೋ ಹೋತಿ ದೋವಚಸ್ಸಕರಣೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅಕ್ಖಮೋ ಅಪ್ಪದಕ್ಖಿಣಗ್ಗಾಹೀ ಅನುಸಾಸನಿ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧) ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ದೋವಚಸ್ಸೇನ ಚ, “ಜಾತಿಮದೋ, ಗೋತ್ತಮದೋ, ಸಿಪ್ಪಮದೋ, ಆರೋಗ್ಯಮದೋ, ಯೋಬ್ಬನಮದೋ, ಜೀವಿತಮದೋ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೩೨) ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ಜಾತಿಮದಾದಿಭೇದೇನ ಮದೇನ ಚ ಗರುಕಾತಬ್ಬೇಸು ಗರೂಸು ಪರಮನಿಪಚ್ಚಕಾರಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಯೋಸಲಾಕಂ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಠಿತಾ ವಿಯ ಅನೋನತಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಚರಣಕಾ। **ಲಪಾತಿ** ಉಪಲಾಪಕಾ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವವಸೇನ ಕುಲಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಪಚ್ಚಯತ್ಥಂ ಪಯುತ್ತವಾಚಾವಸೇನ ನಿಪ್ಪೇಸಿಕತಾವಸೇನ ಚ ಲಪಕಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಸಿಙ್ಗೀತಿ “ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಿಙ್ಗಂ? ಯಂ ಸಿಙ್ಗಂ ಸಿಙ್ಗಾರತಾ ಚಾತುರತಾ ಚಾತುರಿಯಂ ಪರಿಕ್ಖತ್ತತಾ ಪಾರಿಕ್ಖತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೫೨) ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಸಿಙ್ಗಸದಿಸೇಹಿ ಪಾಕಟಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। **ಉನ್ನಳಾತಿ** ಉಗ್ಗತನಳಾ, ನಳಸದಿಸಂ ತುಚ್ಛಮಾನಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಚರಣಕಾ। **ಅಸಮಾಹಿತಾತಿ** ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಮತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಲಾಭಿನೋ। **ನ ಮೇ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂ ಮಾಮಕಾತಿ** ತೇ ಮಯ್ಹಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಮಮ ಸನ್ತಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಮೇತಿ ಇದಂ ಪದಂ ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜಿತತ್ತಾ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ

ತೇ ಕುಹನಾದಿಯೋಗತೋ ನ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ, ತಸ್ಮಾ “ನ ಮಾಮಕಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಅಪಗತಾತಿ** ಯದಿಪಿ ತೇ ಮಮ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತಾ, ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜನತೋ ಅಪಗತಾ ಏವ ಇಮಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮವಿನಯಾ, ಇತೋ ತೇ ಸುವಿದೂರವಿದೂರೇ ಠಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> “ನಭಞ್ಚ ದೂರೇ ಪಥವೀ ಚ ದೂರೇ,
> ಪಾರಂ ಸಮುದ್ದಸ್ಸ ತದಾಹು ದೂರೇ।
> ತತೋ ಹವೇ ದೂರತರಂ ವದನ್ತಿ,
> ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಅಸತಞ್ಚ ರಾಜಾ”ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೭; ಜಾ॰ ೧.೧೧.೪೧೪)।

ವುಡ್ಢಿಂ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸೀಲಾದಿಗುಣೇಹಿ ವಡ್ಢನವಸೇನ ವುಡ್ಢಿಂ, ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪತ್ಥಟಭಾವೇನ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ವೇಪುಲ್ಲಂ। ನ ಚ ತೇ ಕುಹಾದಿಸಭಾವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಚ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇ ಚ ಖೋ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂ ಮಾಮಕಾತಿ** ಇಧಾಪಿ ಮೇತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜಿತತ್ತಾ ವದತಿ, ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ಪನ “ಮಾಮಕಾ”ತಿ ಆಹ। ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ವಿರೂಹನ್ತಿ ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಪನ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಆಪನ್ನಾ ನಾಮ। ಗಾಥಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಏವ।

ನವಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ನದೀಸೋತಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೦೯. ದಸಮೇ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀತಿ** ಓಪಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ, ಯಥಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ಓವುಯ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ** ಸೀಘಸೋತಾಯ ಹಾರಹಾರಿನಿಯಾ ನದಿಯಾ ಉದಕವೇಗೇನ ಹೇಟ್ಠತೋ ವುಯ್ಹೇಯ್ಯ ಅಧೋ ಹರಿಯೇಥ। **ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪೇನಾತಿ** ಪಿಯಸಭಾವೇನ ಸಾತಸಭಾವೇನ ಚ ಕಾರಣಭೂತೇನ, ತಸ್ಸಂ ನದಿಯಂ ತಸ್ಸಾ ವಾ ಪರತೀರೇ ಮಣಿಸುವಣ್ಣಾದಿ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಪಿಯವತ್ಥು ವಿತ್ತೂಪಕರಣಂ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಗಹೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ನದಿಯಂ ಪತಿತ್ವಾ ಸೋತೇನ ಅವಕಡ್ಢೇಯ್ಯ। **ಕಿಞ್ಚಾಪೀತಿ** ಅನುಜಾನನಅಸಮ್ಭಾವನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಕಿಂ ಅನುಜಾನಾತಿ, ಕಿಂ ನ ಸಮ್ಭಾವೇತಿ? ತೇನ ಪುರಿಸೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಪಿಯವತ್ಥುಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಅನುಜಾನಾತಿ, ತಥಾಗಮನಂ ಪನ ಆದೀನವವನ್ತತಾಯ ನ ಸಮ್ಭಾವೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅಮ್ಭೋ, ಪುರಿಸ , ಯದಿಪಿ ತಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಪಿಯವತ್ಥು ತತ್ಥ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಗಮನೇ ಪನ ಅಯಮಾದೀನವೋ, ಯಂ ತ್ವಂ ಹೇಟ್ಠಾ ರಹದಂ ಪತ್ವಾ ಮರಣಂ ಮರಣಮತ್ತಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯಾಸೀತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಚೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ರಹದೋತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ನದಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಅನುಸೋತಭಾಗೇ ಅತಿವಿಯ ಗಮ್ಭೀರವಿತ್ಥತೋ ಏಕೋ ಮಹಾಸರೋ ಅತ್ಥಿ। ಸೋ ಚ ಸಮನ್ತತೋ ವಾತಾಭಿಘಾತಸಮುಟ್ಠಿತಾಹಿ ಮಣಿಮಯಪಬ್ಬತಕೂಟಸನ್ನಿಭಾಹಿ ಮಹತೀಹಿ ಊಮೀಹಿ ವೀಚೀಹಿ **ಸಊಮಿ,** ವಿಸಮೇಸು ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸೇಸು ಸವೇಗಂ ಅನುಪಕ್ಖನ್ದನ್ತೇನ ಇಮಿಸ್ಸಾ ತಾವ ನದಿಯಾ ಮಹೋಘೇನ ತಹಿಂ ತಹಿಂ ಆವಟ್ಟಮಾನವಿಪುಲಜಲತಾಯ ಬಲವಾಮುಖಸದಿಸೇಹಿ ಸಹ ಆವಟ್ಟೇಹೀತಿ **ಸಾವಟ್ಟೋ**। ತಂ ರಹದಂ ಓತಿಣ್ಣಸತ್ತೇಯೇವ ಅತ್ತನೋ ನಿಬದ್ಧಾಮಿಸಗೋಚರೇ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝಾವಸನ್ತೇನ ಅತಿವಿಯ ಭಯಾನಕದಸ್ಸನೇನ ಘೋರಚೇತಸಾ ದಕರಕ್ಖಸೇನ **ಸಗಹೋ ಸರಕ್ಖಸೋ,** ಚಣ್ಡಮಚ್ಛಮಕರಾದಿನಾ ವಾ **ಸಗಹೋ,** ಯಥಾವುತ್ತರಕ್ಖಸೇನ **ಸರಕ್ಖಸೋ**।

ಯನ್ತಿ ಏವಂ ಸಪ್ಪಟಿಭಯಂ ಯಂ ರಹದಂ। **ಅಮ್ಭೋ ಪುರಿಸಾತಿ** ಆಲಪನಂ। **ಮರಣಂ ವಾ ನಿಗಚ್ಛಸೀತಿ** ತಾಹಿ ವಾ ಊಮೀಹಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟೋ, ತೇಸು ವಾ ಆವಟ್ಟೇಸು ನಿಪತಿತೋ ಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ತೇಸಂ ವಾ ಚಣ್ಡಮಚ್ಛಮಕರಾದೀನಂ ಮುಖೇ ನಿಪತಿತೋ। ತಸ್ಸ ವಾ ದಕರಕ್ಖಸಸ್ಸ ಹತ್ಥಂ ಗತೋ ಮರಣಂ ವಾ ಗಮಿಸ್ಸಸಿ, ಅಥ ವಾ ಪನ ಆಯುಸೇಸೇ ಸತಿ ತತೋ

ಮುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಅಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ತೇಹಿ ಊಮಿಆದೀಹಿ ಜನಿತಘಟ್ಟಿತವಸೇನ ಮರಣಮತ್ತಂ ಮರಣಪ್ಪಮಾಣಂ ದುಕ್ಖಂ ನಿಗಚ್ಛಸಿ। **ಪಟಿಸೋತಂ ವಾಯಮೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಸೋತಂ ವುಯ್ಹಮಾನೋ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ "ಅನತ್ಥೋ ಕಿರ ಮೇ ಉಪಟ್ಠಿತೋ, ಮಚ್ಛಮುಖೇ ಕಿರಾಹಂ ಪರಿವತ್ತಾಮೀ"ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಬಲವಭಯೋ ಸಮ್ಭಮನ್ತೋ ದಿಗುಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಹತ್ಥೇಹಿ ಚ ಪಾದೇಹಿ ಚ ವಾಯಮೇಯ್ಯ ತರೇಯ್ಯ, ನ ಚಿರೇನೇವ ತೀರಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ।

ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಪನಾಯಾತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಾನುಕೂಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಬೋಧನಾಯ ಉಪಮಾ ಕತಾ। **ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಅಯಮೇವ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಇಧ ಮಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ಉಪಮೇಯ್ಯತ್ಥೋ, ಯಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಪನಾಯ ಉಪಮಾ ಆಹಟಾ।

ತಣ್ಹಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ಸೋತಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಅನುಕ್ಕಮಪರಿವುಡ್ಢಿತೋ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧತೋ ಓಸೀದಾಪನತೋ ದುರುತ್ತರಣತೋ ಚ। ಯಥಾ ಹಿ ಉಪರಿ ಮಹಾಮೇಘೇ ಅಭಿಪ್ಪವುಟ್ಠೇ ಉದಕಂ ಪಬ್ಬತಕನ್ದರಪದರಸಾಖಾಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ತತೋ ಭಸ್ಸಿತ್ವಾ ಕುಸುಬ್ಭೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತತೋ ಭಸ್ಸಿತ್ವಾ ಕುನ್ನದಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ತತೋ ಮಹಾನದಿಯೋ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಏಕೋಘಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ "ನದೀಸೋತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಲೋಭೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪರಿವುಡ್ಢಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ "ತಣ್ಹಾಸೋತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಚ ನದೀಸೋತೋ ಆಗಮನತೋ ಯಾವ ಸಮುದ್ದಪ್ಪತ್ತಿ, ತಾವ ಸತಿ ವಿಚ್ಛೇದಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇ ಅವಿಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ತಣ್ಹಾಸೋತೋಪಿ ಆಗಮನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಸತಿ ವಿಚ್ಛೇದಪಚ್ಚಯೇ ಅವಿಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ ಅಪಾಯಸಮುದ್ದಾಭಿಮುಖೋ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾ ಪನ ನದೀಸೋತೋ ತದನ್ತೋಗಧೇ ಸತ್ತೇ ಓಸೀದಾಪೇತಿ, ಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಮರಣಂ ವಾ ಮರಣಮತ್ತಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪೇತಿ, ಏವಂ ತಣ್ಹಾಸೋತೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸೋತನ್ತೋಗತೇ ಸತ್ತೇ ಓಸೀದಾಪೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಕುಸಲಮೂಲಚ್ಛೇದನೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ ಚ ಮರಣಂ ವಾ ಮರಣಮತ್ತಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪೇತಿ।

ಯಥಾ ಚ ನದಿಯಾ ಸೋತೋ ಮಹೋಘಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಉಳುಮ್ಪಂ ವಾ ನಾವಂ ವಾ ಬನ್ಧಿತುಂ ನೇತುಞ್ಚ ಛೇಕಂ ಪುರಿಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರತೀರಂ ಗನ್ತುಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಕತ್ವಾ ತಜ್ಜಂ ವಾಯಾಮಂ ಕರೋನ್ತೇನ ತರಿತಬ್ಬೋ, ನ ಯೇನ ವಾ ತೇನ ವಾತಿ ದುರುತ್ತರೋ, ಏವಂ ತಣ್ಹಾಸೋತೋಪಿ ಕಾಮೋಘಭವೋಘಭೂತೋ ಸೀಲಸಂವರಂ ಪೂರೇತುಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ "ನಿಪಕೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಾವಂ ಅಭಿರುಹಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಂ ಕರೋನ್ತೇನ ತರಿತಬ್ಬೋ, ನ ಯೇನ ವಾ ತೇನ ವಾತಿ ದುರುತ್ತರೋ। ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮಪರಿವುಡ್ಢಿತೋ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧತೋ ಓಸೀದಾಪನತೋ ದುರುತ್ತರಣತೋತಿ ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ನದೀಸೋತಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪನ್ತಿ ಪಿಯಜಾತಿಕಂ ಪಿಯಸಭಾವಂ ಪಿಯರೂಪಂ, ಮಧುರಜಾತಿಕಂ ಮಧುರಸಭಾವಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಇಟ್ಠಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛನ್ನೇತ**ನ್ತಿ ಛನ್ನಂ ಏತಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಏವಂ ಮಯಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹಣಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನೀತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ। ತತ್ಥ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತಂ, ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ, ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ। ತೇಸು "ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ ಸಮಾಹಿತೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೩೬೨) ವುತ್ತಂ ಇದಂ **ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತಂ** ನಾಮ। "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮ್ಪಸಾದನ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೮; ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೧) ಆಗತಂ ಇದಂ **ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ** ನಾಮ। "ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೭) ಏವಮಾಗತಂ ಇದಂ **ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತಂ** ನಾಮ। "ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಬಾಹಿರಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೨೦) ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ **ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತಂ**

ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಏತದೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾನಿಯೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವ ಅತ್ಥೇನ "ಅಜ್ಝತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ತೇಸು ಅಜ್ಝತ್ತೇಸು ಭವಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ, ಚಕ್ಖಾದೀನಿ। ತೇಸಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ।

ಆಯತನಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಆಯತನತೋ, ಆಯಾನಂ ತನನತೋ, ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ ಆಯತನಾನೀತಿ । ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಹಿ ತಂತಂದ್ವಾರವತ್ಥುಕಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಕೇನ ಸಕೇನ ಅನುಭವನಾದಿನಾ ಕಿಚ್ಚೇನ ಆಯತನ್ತಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ ಘಟನ್ತಿ ವಾಯಮನ್ತಿ, ತೇ ಚ ಆಯಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏತಾನಿ ತನೋನ್ತಿ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತಿ , ಯಞ್ಚ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಅತಿವಿಯ ಆಯತಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ, ತಂ ನಯನ್ತಿ ಪವತ್ತೇನ್ತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಆಯತನತೋ, ಆಯಾನಂ ತನನತೋ, ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ ಆಯತನಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಪಿಚ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಆಕರಟ್ಠೇನ, ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ, ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಚ ಆಯತನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ "ಇಸ್ಸರಾಯತನಂ ದೇವಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ ಆಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಸುವಣ್ಣಾಯತನಂ ರಜತಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಕರೋ। ಸಾಸನೇ ಪನ "ಮನೋರಮೇ ಆಯತನೇ, ಸೇವನ್ತಿ ನಂ ವಿಹಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ। "ದಕ್ಖಿಣಾಪಥೋ ಗುನ್ನಂ ಆಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ। "ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ಸಕ್ಖಿಭಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸತಿ ಸತಿಆಯತನೇ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೨) ಕಾರಣಂ ಆಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಚ ತೇ ತೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿವಸನ್ತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ತೇಸಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ। ತತ್ಥ ಚ ತೇ ಆಕಿಣ್ಣಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾತಿ ತೇ ನೇಸಂ ಆಕರೋ, ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಞ್ಚ ತತ್ಥ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವೇನ ಸಮೋಸರಣತೋ, ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ ಚ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ತೇಸಂ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ಕಾರಣಞ್ಚ ತದಭಾವೇ ತೇಸಂ ಅಭಾವತೋತಿ। ಇತಿ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಆಕರಟ್ಠೇನ, ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ, ಕಾರಣಟ್ಠೇನಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಆಯತನಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಛನ್ನೇತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಆಯತನಾನ"ನ್ತಿ।

ಯದಿಪಿ ರೂಪಾದಯೋಪಿ ಧಮ್ಮಾ "ರೂಪಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಭಾವತೋ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಚಕ್ಖಾದಿಕೇ ಪನ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅತ್ತಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ "ಮಮ ಚಕ್ಖು ಮಮ ಸೋತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಧಿಕಸಿನೇಹವತ್ಥುಭಾವೇನ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪನ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛನ್ನೇತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಓರಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಧಾತು, ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಓರಮ್ಭಾಗಾ, ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ತೇಸಂ ಹಿತಾತಿ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾ। ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತೀತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತೇ ಹಿ ಕಾಮಭವೂಪಗಾನಂ ಸಞ್ಞಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಧಾತುತೋ ಹೇಟ್ಠಾಭಾವೇನ ನಿಹೀನಭಾವೇನ ಓರಮ್ಭಾಗಭೂತೇನ ಕಾಮಭವೇನ ಸತ್ತೇ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ। ಏತೇನೇವ ತೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾರಹದಸದಿಸತಾ ದೀಪಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಊಮಿಭಯನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಧುಪಾಯಾಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ**ನ್ತಿ ಭಾಯತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಭಯಂ, ಊಮಿ ಏವ ಭಯನ್ತಿ ಊಮಿಭಯಂ। ಕುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಕೋಧೋ, ಸ್ವೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಪ್ಪಮದ್ದನಪವೇಧನುಪ್ಪಾದನೇನ ದಳ್ಹಂ ಆಯಾಸನಟ್ಠೇನ ಉಪಾಯಾಸೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅನೇಕವಾರಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮವೇತಂ ಸತ್ತಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಅನಯಬ್ಯಸನಾಪಾದನೇನ ಕೋಧುಪಾಯಾಸಸ್ಸ ಊಮಿಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಕಾಮಗುಣಾನಂ ಕಿಲೇಸಾಭಿಭೂತೇ ಸತ್ತೇ ಇತೋ ಚ ಏತ್ತೋ, ಏತ್ತೋ ಚ ಇತೋತಿ ಏವಂ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾದಿವಿಸಯಸಞ್ಞಾತೇ ಅತ್ತನಿ ಸಂಸಾರೇತ್ವಾ ಯಥಾ ತತೋ ಬಹಿಭೂತೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏವಂ ಆವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಬ್ಯಸನಾಪಾದನೇನ ಆವಟ್ಟಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಪನ ಗಹರಕ್ಖಸೋಪಿ ಆರಕ್ಖರಹಿತಂ ಅತ್ತನೋ ಗೋಚರಭೂಮಿಗತಂ ಪುರಿಸಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಗೋಚರೇ ಠಿತಮ್ಪಿ

ರಕ್ಖಸಮಾಯಾಯ ಗೋಚರಂ ನೇತ್ವಾ ಭೇರವರೂಪದಸ್ಸನಾದಿನಾ ಅವಸಂ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಂ ಕಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ಅನ್ವಾವಿಸಿತ್ವಾ ವಣ್ಣಬಲಭೋಗಯಸಸುಖೇಹಿಪಿ ವಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಮಹನ್ತಂ ಅನಯಬ್ಯಸನಂ ಆಪಾದೇತಿ, ಏವಂ ಮಾತುಗಾಮೋಪಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರರಹಿತಂ ಅವೀರಪುರಿಸಂ ಇತ್ಥಿಕುತ್ತಭೂತೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸೇಹಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಗಹೇತ್ವಾ ವೀರಜಾತಿಯಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಾದೀಹಿ ಪಲೋಭನವಸೇನ ಇತ್ಥಿಮಾಯಾಯ ಅನ್ವಾವಿಸಿತ್ವಾ ಅವಸಂ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಸೀಲಾದಯೋ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಂ ಕರೋನ್ತೋ ಗುಣವಣ್ಣಾದೀಹಿ ವಿಯೋಜೇತ್ವಾ ಮಹನ್ತಂ ಅನಯಬ್ಯಸನಂ ಆಪಾದೇತಿ, ಏವಂ ಮಾತುಗಾಮಸ್ಸ ಗಹರಕ್ಖಸಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಆವಟ್ಟನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಕಾಮಗುಣಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಗಹರಕ್ಖಸೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತುಗಾಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ।

ಪಟಿಸೋತೋತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಸಹ ಉಪಚಾರೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ನಾಮ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ।
ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚರೇ"ತಿ॥

ಇಮೇಸಂ ಪನ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾದೀನಂ ತಣ್ಹಾಸೋತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಟಿಸೋತಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅವಿಸೇಸೇನ ಹಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ, ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಚ, ಧಮ್ಮವಿನಯೋ ಚ ತಣ್ಹಾಸೋತಸ್ಸ ಪಟಿಸೋತಂ ವುಚ್ಚತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ಪಟಿಸೋತಗಾಮಿಂ ನಿಪುಣಂ, ಗಮ್ಭೀರಂ ದುದ್ದಸಂ ಅಣುಂ।
ರಾಗರತ್ತಾ ನ ದಕ್ಖನ್ತಿ, ತಮೋಖನ್ಧೇನ ಆವುತಾ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೫; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨)।

ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಸ್ಸಾತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಕಾಮೋಘಾದಿಭೇದತಣ್ಹಾಸೋತಸನ್ತರಣಸ್ಸ ಹತ್ಥೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಚತುರಙ್ಗನದೀಸೋತಸನ್ತರಣವಾಯಾಮಸ್ಸ ಸದಿಸತಾ ಪಾಕಟಾಯೇವ। ತಥಾ ನದೀಸೋತಸ್ಸ ತೀರೇ ಠಿತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಕಾಮಾದಿಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಓಘಂ ತರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪರತೀರಭೂತೇ ನಿಬ್ಬಾನಥಲೇ ಠಿತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಭಗವತೋ ಸದಿಸಭಾವೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ"ತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ನದೀಸೋತೋ ವಿಯ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ ತಣ್ಹಾಸೋತೋ, ತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಪರಿಬ್ಭಮನತೋ ತಣ್ಹಾಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನೋ ಸತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಅಭಿನಿವೇಸೋ, ಸಊಮಿಸಾವಟ್ಟಸಗಹರಕ್ಖಸೋ ಹೇಟ್ಠಾರಹದೋ ವಿಯ ಕೋಧುಪಾಯಾಸಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಮಾತುಗಾಮಸಮಾಕುಲೋ ಪಞ್ಚೋರಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಸಮೂಹೋ, ತಮತ್ಥಂ ಯಥಾಭೂತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ನದೀಸೋತಸ್ಸ ಪರತೀರೇ ಠಿತೋ ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಸಕಲಂ ಸಂಸಾರಾದೀನವಂ ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಯಥಾಭೂತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ತಣ್ಹಾಸೋತಸ್ಸ ಪರತೀರಭೂತೇ ನಿಬ್ಬಾನಥಲೇ ಠಿತೋ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ಭಗವಾ, ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನೇ ಪುರಿಸೇ ಅನುಕಮ್ಪಾಯ ರಹದಸ್ಸ ರಹದಾದೀನವಸ್ಸ ಚ ಆಚಿಕ್ಖನಂ ವಿಯ ತಣ್ಹಾಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಭಗವತೋ ತಣ್ಹಾದೀನಂ ತದಾದೀನವಸ್ಸ ಚ ವಿಭಾವನಾ, ತಸ್ಸ ವಚನಂ ಅಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ಅನುಸೋತಗಾಮಿನೋ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ರಹದೇ ಮರಣಪ್ಪತ್ತಿಮರಣಮತ್ತದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತಿಯೋ ವಿಯ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಅಪಾಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ಸುಗತಿಯಂ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಸ ಪನ ವಚನಂ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ಹತ್ಥೇಹಿ ಚ ಪಾದೇಹಿ ಚ ವಾಯಾಮಕರಣಂ ವಿಯ ತೇನ ಚ ವಾಯಾಮೇನ ಪರತೀರಂ ಪತ್ವಾ ಸುಖೇನ ಯಥಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಗಮನಂ ವಿಯ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಣ್ಹಾದೀಸು ಆದೀನವಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ

ತಣ್ಹಾಸೋತಸ್ಸ ಪಟಿಸೋತಪಬ್ಬಜ್ಜಾದಿನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ, ಆರದ್ಧವೀರಿಯಸ್ಸ ಚ ತೇನೇವ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇನ ತಣ್ಹಾಸೋತಾತಿಕ್ಕಮನಂ ನಿಬ್ಬಾನತೀರಂ ಪತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಯಥಾರುಚಿ ಸುಖವಿಹಾರೋತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಹಾಪಿ ದುಕ್ಖೇನ ಜಹೇಯ್ಯ ಕಾಮೇತಿ** ಝಾನಮಗ್ಗಾಧಿಗಮತ್ಥಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನುಯೋಗಂ ಕರೋನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಯದಿಪಿ ತೇಸಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಸುಖೇನ ವೀಥಿಂ ಓತರತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾಯ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಬಲವಭಾವತೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಾ ಅತಿಕ್ಖಭಾವತೋ। ತಥಾ ಸತಿ ಸಹಾಪಿ ದುಕ್ಖೇನ ಜಹೇಯ್ಯ ಕಾಮೇ, ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇ ಪಜಹೇಯ್ಯ। ಏತೇನ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದೇ ಝಾನಮಗ್ಗೇ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ಆಯತಿಂ ಪತ್ಥಯಾನೋತಿ ಅನಾಗಾಮಿತಂ ಅರಹತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿಪಿ ಏತರಹಿ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ಝಾನಪುರಿಮಮಗ್ಗೇ ಅಧಿಗಚ್ಛಾಮಿ, ಇಮೇ ಪನ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪರಿ ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ ಕತಕಿಚ್ಚೋ ಪಹೀನಸಬ್ಬದುಕ್ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಹಾಪಿ ದುಕ್ಖೇನ ಝಾನಾದೀಹಿ ಕಾಮೇ ಪಜಹೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಯೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಬಹುಲೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಸೀಲವಿಸೋಧನಂ ಝಾನಾದೀನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪತ್ತಿಂ ವಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ಅಸ್ಸುಮುಖೋ ರೋದಮಾನೋ ತಂ ವಿತಕ್ಕಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಸಹಾಪಿ ದುಕ್ಖೇನ ಜಹೇಯ್ಯ ಕಾಮೇ"ತಿ। ಸೋ ಹಿ ಕಿಚ್ಛೇನಪಿ ಕಾಮೇ ಪಜಹನ್ತೋ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ತಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅರಹತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಹೇಯ್ಯ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ಆಯತಿಂ ಪತ್ಥಯಾನೋ"ತಿ।

ಸಮ್ಮಪ್ಪಜಾನೋತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಜಾನನ್ತೋ। **ಸುವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋತಿ** ತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಫಲವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋ। **ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಫಸ್ಸಯೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗಫಲಾಧಿಗಮನಕಾಲೇ ವಿಮುತ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಫಸ್ಸಯೇ ಫುಸೇಯ್ಯ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ ಅಧಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಸಚ್ಛಿಕರೇಯ್ಯ। ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಹಿ "ವಿಮುತ್ತಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಸಾಮಿವಚನಂ। ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾಯ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಂತಂಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಫಲಚಿತ್ತಂ ಫಸ್ಸಯೇ ಫುಸೇಯ್ಯ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ, ನಿಬ್ಬಾನೋಗಧಾಯ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಹರೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸ ವೇದಗೂತಿ** ಸೋ ವೇದಸಙ್ಖಾತೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಗತತ್ತಾ ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ವೇದಗೂ। **ಲೋಕನ್ತಗೂತಿ** ಖನ್ಧಲೋಕಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತಂ ಗತೋ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಚರಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೧೦. ಏಕಾದಸಮೇ **ಚರತೋತಿ** ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ, ಚಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ವಾ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ ವಾತಿ** ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಅವೀತರಾಗತಾಯ ತಾದಿಸೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇ, ಯದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ವಾ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ ವಾತಿ** ಆಘಾತನಿಮಿತ್ತಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋ, ಲೇಡ್ಡುದಣ್ಡಾದೀಹಿ ಪರವಿಹೇಠನವಸೇನ ವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಧಿವಾಸೇತೀತಿ** ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಂ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ "ಇತಿಪಾಯಂ ವಿತಕ್ಕೋ ಪಾಪಕೋ, ಇತಿಪಿ ಅಕುಸಲೋ, ಇತಿಪಿ ಸಾವಜ್ಜೋ, ಸೋ ಚ ಖೋ ಅತ್ತಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಅಭಾವತೋ **ಅಧಿವಾಸೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಾಸೇತಿ ಚೇ। ಅಧಿವಾಸೇನ್ತೋಯೇವ ಚ **ನಪ್ಪಜಹತಿ** ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಏವ **ನ ವಿನೋದೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನತೋ ನ ನುದತಿ ನ ನೀಹರತಿ, ತಥಾ ಅವಿನೋದನತೋ **ನ ಬ್ಯನ್ತೀಕರೋತಿ** ನ ವಿಗತನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಆತಾಪೀ ಪಹಿತತ್ತೋ ಯಥಾ ತೇಸಂ ಅನ್ತೋಪಿ ನಾವಸಿಸ್ಸತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಏವಂ ಕರೋತಿ,

ಅಯಂ ಪನ ತಥಾ ನ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾಭೂತೋವ **ನ ಅನಭಾವಂ ಗಮೇತಿ** ಅನು ಅನು ಅಭಾವಂ ನ ಗಮೇತಿ। ನ ಪಜಹತಿ ಚೇ, ನ ವಿನೋದೇತಿ ಚೇತಿಆದಿನಾ ಚೇ-ಸದ್ದಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚರನ್ತಿ ಚರನ್ತೋ। **ಏವಂಭೂತೋ**ತಿ ಏವಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಪಾಪವಿತಕ್ಕೇಹಿ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ। **ಅನಾತಾಪೀ ಅನೋತ್ತಾಪೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆತಾಪನಸ್ಸ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಅನಾತಾಪೀ, ಪಾಪುತ್ರಾಸಆತಾಪನಪರಿತಾಪನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಅನೋತ್ತಾಪೀ। **ಸತತಂ ಸಮಿತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ನಿರನ್ತರಂ। **ಕುಸೀತೋ ಹೀನವೀರಿಯೋ**ತಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಸೀದನತೋ ಕೋಸಜ್ಜಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಚ ಕುಸೀತೋ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಾಭಾವೇನ ಹೀನವೀರಿಯೋ ವೀರಿಯವಿರಹಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಕಥೀಯತಿ। **ಠಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ಗಮನಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಠಿತ್ಕತೋ। ಸಯನಇರಿಯಾಪಥಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖಿಕತ್ತಾ ಯಥಾ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಿತಕ್ಕಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಜಾಗರಸ್ಸಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ **ತಞ್ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ನಾಧಿವಾಸೇತೀ**ತಿ ಆರದ್ಧವೀರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ವಿಹರತೋ ಅನಾದಿಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಚಿರಕಾಲಭಾವಿತೇನ ತಥಾರೂಪಪ್ಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇನ ಸತಿಸಮ್ಮೋಸೇನ ವಾ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇ, ತಂ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ನ ವಾಸೇತಿ ಚೇ, ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ನ ವಾಸೇತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನಧಿವಾಸೇನ್ತೋ ಕಿಂ ಕರೋತೀತಿ? **ಪಜಹತಿ** ಛಡ್ಡೇತಿ। ಕಿಂ ಕಚವರಂ ವಿಯ ಪಿಟಕೇನ? ನ ಹಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ ತಂ **ವಿನೋದೇತಿ** ನುದತಿ ನೀಹರತಿ। ಕಿಂ ಬಲೀಬದ್ದಂ ವಿಯ ಪತೋದೇನ? ನ ಹಿ, ಅಥ ಖೋ ನಂ **ಬ್ಯನ್ತೀಕರೋತಿ** ವಿಗತನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಯಥಾ ತೇಸಂ ಅನ್ತೋಪಿ ನಾವಸಿಸ್ಸತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ, ತಥಾ ತೇ ಕರೋತಿ। ಕಥಂ ಪನ ತೇ ತಥಾ ಕರೋತಿ? **ಅನಭಾವಂ ಗಮೇತಿ** ಅನು ಅನು ಅಭಾವಂ ಗಮೇತಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ ಯಥಾ ಸುವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ತಥಾ ನೇ ಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏವಂಭೂತೋತಿಆದೀಸು ಏವಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಅನಧಿವಾಸನೇನ ಸುವಿಸುದ್ಧಾಸಯೋ ಸಮಾನೋ ತಾಯ ಚ ಆಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಜಾಗರಿಯಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆತಾಪನಲಕ್ಖಣೇನ ವೀರಿಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಆತಾಪೀ**, ಸಬ್ಬಸೋ ಪಾಪುತ್ರಾಸೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ। **ಓತ್ತಾಪೀ ಸತತಂ** ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ, **ಸಮಿತಂ** ನಿರನ್ತರಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಯೋಗವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸಿದ್ಧಿಯಾ, **ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಪಹಿತತ್ತೋ** ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಟಿಪೇಸಿತಚಿತ್ತೋತಿ **ವುಚ್ಚತಿ** ಕಥೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಗಾಥಾಸು **ಗೇಹನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಗೇಹವಾಸೀಹಿ ಅಪರಿಚ್ಚತ್ತತ್ತಾ ಗೇಹವಾಸೀನಂ ಸಭಾವತ್ತಾ ಗೇಹಧಮ್ಮತ್ತಾ ವಾ ಗೇಹಂ ವುಚ್ಚತಿ ವತ್ಥುಕಾಮೋ। ಅಥ ವಾ ಗೇಹಪಟಿಬದ್ಧಭಾವತೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾನಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ತಂವತ್ಥುಕತ್ತಾ ವಾ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿ ಗೇಹನಿಸ್ಸಿತಂ ನಾಮ। **ಕುಮ್ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಥಭಾವತೋ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ತದೇಕಟ್ಠಧಮ್ಮಾ ಚ ಕುಮ್ಮಗ್ಗೋ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಬಹುಲೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕುಮ್ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ನಾಮ। **ಮೋಹನೇಯ್ಯೇಸು ಮುಚ್ಛಿತೋ**ತಿ ಮೋಹಸಂವತ್ತನಿಯೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಮುಚ್ಛಿತೋ ಸಮ್ಮತ್ತೋ ಅಜ್ಝೋಪನ್ನೋ। **ಸಮ್ಬೋಧಿ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ। **ಫುಟ್ಠು**ನ್ತಿ ಫುಸಿತುಂ ಪತ್ತುಂ, **ಸೋ ತಾದಿಸೋ** ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಅಭಬ್ಬೋ, ನ ಕದಾಚಿ ತಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿತಕ್ಕಂ ಸಮಯಿತ್ವಾನಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಭಾವನಾಬಲೇಹಿ ವೂಪಸಮೇತ್ವಾ। **ವಿತಕ್ಕೂಪಸಮೇ ರತೋ**ತಿ ನವನ್ನಮ್ಪಿ ಮಹಾವಿತಕ್ಕಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತವೂಪಸಮಭೂತೇ ಅರಹತ್ತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಏವ ವಾ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ರತೋ ಅಭಿರತೋ। **ಭಬ್ಬೋ ಸೋ ತಾದಿಸೋ**ತಿ ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇನ ಸಬ್ಬವಿತಕ್ಕೇ ಯಥಾರಹಂ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ವೂಪಸಮೇತ್ವಾ ಠಿತೋ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ

ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಫುಟ್ಠುಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಭಬ್ಬೋ ಸಮತ್ಥೋತಿ।

ಏಕಾದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೧೧. ದ್ವಾದಸಮೇ **ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಾತಿ** ಏತ್ಥ ತಿವಿಧಂ ಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಮಙ್ಗೀಮಧುರವಸೇನ। ತೇಸು –

"ಸಮ್ಪನ್ನಂ ಸಾಲಿಕೇದಾರಂ, ಸುವಾ ಭುಞ್ಜನ್ತಿ ಕೋಸಿಯ।
ಪಟಿವೇದೇಮಿ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮೇ, ನ ನೇ ವಾರೇತುಮುಸ್ಸಹೇ"ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧) –

ಏತ್ಥ ಪರಿಪುಣ್ಣತ್ಥೋ ಸಮ್ಪನ್ನಸದ್ದೋ। "ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ ಉಪಗತೋ ಸಮುಪಗತೋ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೧) ಏತ್ಥ ಸಮಙ್ಗೀಭಾವತ್ಥೋ ಸಮ್ಪನ್ನಸದ್ದೋ । "ಇಮಿಸ್ಸಾ, ಭನ್ತೇ, ಮಹಾಪಥವಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಿಮತಲಂ ಸಮ್ಪನ್ನಂ – ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಖುದ್ದಮಧುಂ ಅನೀಲಕಂ, ಏವಮಸ್ಸಾದ"ನ್ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೭) ಏತ್ಥ ಮಧುರತ್ಥೋ ಸಮ್ಪನ್ನಸದ್ದೋ। ಇಧ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣತ್ಥೇಪಿ ಸಮಙ್ಗೀಭಾವೇಪಿ ವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಾತಿ** ಪರಿಪುಣ್ಣಸೀಲಾ ಹುತ್ವಾತಿಪಿ, ಸೀಲಸಮಙ್ಗಿನೋ ಹುತ್ವಾತಿಪಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ "ಪರಿಪುಣ್ಣಸೀಲಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಖೇತ್ತದೋಸವಿಗಮೇನ ಖೇತ್ತಪಾರಿಪೂರಿ ವಿಯ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಖೇತ್ತದೋಸವಿಗಮೇನ ಖೇತ್ತಪಾರಿಪೂರಿ ವಿಯ ಸೀಲದೋಸವಿಗಮೇನ ಸೀಲಪಾರಿಪೂರಿ ವುತ್ತಾ"ತಿ। "ಸೀಲಸಮಙ್ಗಿನೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಅತ್ಥೇನ ಸೀಲೇನ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ ಸಮೋಧಾನಗತಾ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರಥಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲತಾ ಹೋತಿ ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಯಾ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ, ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನೇನ ಚ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೦-೨೧) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ "ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಾ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಕಿರ ಭಗವಾ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಜೇಟ್ಠಕಸೀಲಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿಆದಿನಾ ಏತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಕಿಮಸ್ಸ ಉತ್ತರಿ ಕರಣೀಯ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಾನಂ ವಿಹರತಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಕಿನ್ತಿ ಸಿಯಾ ಉತ್ತರಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ "ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಹರಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಪಾದನೂಪಾಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾಯ ಭಿಕ್ಖೂ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಅನೇಕಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಾಪಿ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ಅನೇಕಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾವ ಹೋತಿ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಏಕಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚರತೋ ಚೇಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಅಭಿಜ್ಝಾ,** ಪರಭಣ್ಡಾಭಿಜ್ಝಾಯನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಲೋಭಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ಪೂತಿಭವತಿ ಚಿತ್ತಂ ಏತೇನಾತಿ **ಬ್ಯಾಪಾದೋ,** "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಏಕೂನವೀಸತಿಆಘಾತವತ್ಥುವಿಸಯಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ? ಯೋ ಕಾಮೇಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಕಾಮಸ್ನೇಹೋ ಕಾಮಪಿಪಾಸಾ ಕಾಮಪರಿಳಾಹೋ ಕಾಮಮುಚ್ಛಾ ಕಾಮಜ್ಝೋಸಾನ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೫೬), ತಥಾ "ಲೋಭೋ ಲುಬ್ಭನಾ ಲುಬ್ಭಿತತ್ತಂ ಸಾರಾಗೋ ಸಾರಜ್ಜನಾ ಸಾರಜ್ಜಿತತ್ತಂ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೯೧), "ದೋಸೋ ದುಸ್ಸನಾ ದುಸ್ಸಿತತ್ತಂ ಬ್ಯಾಪತ್ತಿ ಬ್ಯಾಪಜ್ಜನಾ ಬ್ಯಾಪಜ್ಜಿತತ್ತಂ ವಿರೋಧೋ ಪಟಿವಿರೋಧೋ ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ ಅಸುರೋಪೋ ಅನತ್ತಮನತಾ

ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೧೮, ೧೨೩೭) ಚ ವಿತ್ಥಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವಿಗತೋ ಹೋತೀತಿ** ಅಯಞ್ಚ ಅಭಿಜ್ಝಾ, ಅಯಞ್ಚ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ವಿಗತೋ ಹೋತಿ ಅಪಗತೋ, ಪಹೀನೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ಬ್ಯಾಪಾದನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ಥಿನಮಿದ್ಧನ್ತಿ ಥಿನಞ್ಚೇವ ಮಿದ್ಧಞ್ಚ। ತೇಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಥಿನಂ, ಆಲಸಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ವೇದನಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಮಿದ್ಧಂ, ಪಚಲಾಯಿಕಭಾವಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಥಿನಂ? ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಓಲೀಯನಾ ಸಲ್ಲೀಯನಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಮಿದ್ಧಂ? ಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಓನಾಹೋ ಪರಿಯೋನಾಹೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೬೨-೧೧೬೩) ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಞ್ಚೇವ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧತಾಕಾರೋ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ನಾಮ ಅಕತಕಲ್ಯಾಣಸ್ಸ ಕತಪಾಪಸ್ಸ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ। ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ? ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅವೂಪಸಮೋ ಚೇತಸೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಭನ್ತತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೬೫) ವಿತ್ಥಾರೋ। "ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಅಕತಂ ಕುಸಲಂ, ಅಕತಂ ಭೀರುತ್ತಾನಂ; ಕತಂ ಪಾಪಂ, ಕತಂ ಲುದ್ದಂ, ಕತಂ ಕಿಬ್ಬಿಸ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೮; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೨೦) ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾತಿ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸಂಸಯೋ। ತಸ್ಸಾ "ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತಿ, ನಾಧಿಮುಚ್ಚತಿ ನ ಸಮ್ಪಸೀದತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೯೧೫), "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ? ಯಾ ಕಙ್ಖಾ ಕಙ್ಖಾಯನಾ ಕಙ್ಖಾಯಿತತ್ತಂ ವಿಮತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ದ್ವೇಳ್ಹಕಂ ದ್ವೇಧಾಪಥೋ ಸಂಸಯೋ ಅನೇಕಂಸಗ್ಗಾಹೋ ಆಸಪ್ಪನಾ ಪರಿಸಪ್ಪನಾ ಅಪರಿಯೋಗಾಹನಾ ಥಮ್ಭಿತತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮನೋವಿಲೇಖೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೦೮) ಚ ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿಜ್ಝಾಬ್ಯಾಪಾದಾದೀನಂ ವಿಗಮವಸೇನ ಚ ಪಹಾನವಸೇನ ಚ ತೇಸಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ –

> "ಸೋ ಅಭಿಜ್ಝಂ ಲೋಕೇ ಪಹಾಯ ವಿಗತಾಭಿಜ್ಝೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ। ಬ್ಯಾಪಾದಪದೋಸಂ ಪಹಾಯ ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೋ ವಿಹರತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದಪದೋಸಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ। ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹಾಯ ವಿಗತಥಿನಮಿದ್ಧೋ ವಿಹರತಿ ಆಲೋಕಸಞ್ಞೀ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ। ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪಹಾಯ ಅನುದ್ಧತೋ ವಿಹರತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಉಪಸನ್ತಚಿತ್ತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಪಹಾಯ ತಿಣ್ಣವಿಚಿಕಿಚ್ಛೋ ವಿಹರತಿ ಅಕಥಂಕಥೀ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೦೮)।

ತತ್ಥ ಯಥಾ ನೀವರಣಾನಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಥಞ್ಚ ನೇಸಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ? **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ** ತಾವ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ಸುಭನಿಮಿತ್ತೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ –

> "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಏವಂ ಸುಭನಿಮಿತ್ತೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ನಾಮ ಅಸುಭಮ್ಪಿ ಅಸುಭಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ನಾಮ ಉಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ, ಪಥಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಚ್ಚೇ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ, ದುಕ್ಖೇ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾ, ಅನತ್ತನಿ ಅನತ್ತಾತಿ ವಾ, ಅಸುಭೇ ಅಸುಭನ್ತಿ ವಾ ಮನಸಿಕಾರೋ। ತಂ ತತ್ಥ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹೋ, ಅಸುಭಭಾವನಾನುಯೋಗೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ, ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ದಸವಿಧಞ್ಹಿ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಪಹೀಯತಿ, ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸಪಿ , ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಪಿಹಿತದ್ವಾರಸ್ಸಪಿ ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಆಲೋಪಾನಂ ಓಕಾಸೇ ಸತಿ ಉದಕಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಯಾಪನಸೀಲತಾಯ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುನೋಪಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ -

"ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಚ ಆಲೋಪೇ, ಅಭುತ್ವಾ ಉದಕಂ ಪಿವೇ।
ಅಲಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಾಯ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ"ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೯೮೩)।

ಅಸುಭಕಮ್ಮಿಕತಿಸ್ಸತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಪಹೀಯತಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ದಸಅಸುಭನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಛ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ।

ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತೇ ಆಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ **ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ** ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಟಿಘಮ್ಪಿ ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತಂ, ಪಟಿಘಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತಂ। ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕಲಕ್ಖಣೋ ಏವ। ತಂ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಮೇತ್ತಾಯ ಪನ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಮೇತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಅಪ್ಪನಾಪಿ ಉಪಚಾರೋಪಿ ವಟ್ಟತಿ, "ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ಪನ ಅಪ್ಪನಾವ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೋವ। ತಂ ತತ್ಥ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಮೇತ್ತಾನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹೋ, ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಹುಲತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ಓಧಿಸಕಾನೋಧಿಸಕದಿಸಾಫರಣಾನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಮೇತ್ತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ, ಓಧಿಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ ದಿಸಾಫರಣವಸೇನ ಮೇತ್ತಂ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ, "ತ್ವಂ ಏತಸ್ಸ ಕುದ್ಧೋ ಕಿಂ ಕರಿಸ್ಸಸಿ, ಕಿಮಸ್ಸ ಸೀಲಾದೀನಿ ವಿನಾಸೇತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ ನನು

ತ್ವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನೇವ ಗಮಿಸ್ಸಸಿ, ಪರಸ್ಸ ಕುಜ್ಝನಂ ನಾಮ ವೀತಚ್ಚಿಕಙ್ಗಾರತತ್ತಅಯಸಲಾಕಗೂಥಾದೀನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಂ ಪಹರಿತುಕಾಮತಾ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಏಸೋಪಿ ತವ ಕುದ್ಧೋ ಕಿಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಸೀಲಾದೀನಿ ವಿನಾಸೇತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ ಏಸ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನೇವ ಗಮಿಸ್ಸತಿ, ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಪಹೇಣಕಂ ವಿಯ, ಪಟಿವಾತಂ ಖಿತ್ತರಜೋಮುಟ್ಠಿ ವಿಯ ಚ ಏತಸ್ಸೇವ ಏಸ ಕೋಧೋ ಮತ್ಥಕೇ ಪತಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚಾತಿ ಉಭಯೇಸಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋಪಿ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನೇ ಠಿತಸ್ಸಪಿ, ಅಸ್ಸಗುತ್ತತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾರತೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಮೇತ್ತಾನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಛ ಧಮ್ಮಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ।

ಅರತಿಆದೀಸು ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ **ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ** ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ಅರತಿ** ನಾಮ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತತಾ, **ತನ್ದೀ** ನಾಮ ಕಾಯಾಲಸಿಯಂ, **ವಿಜಮ್ಭಿತಾ** ನಾಮ ಕಾಯವಿನಮನಾ, **ಭತ್ತಸಮ್ಮದೋ** ನಾಮ ಭತ್ತಮುಚ್ಛಾ ಭತ್ತಪರಿಳಾಹೋ, **ಚೇತಸೋ ಲೀನತ್ತಂ** ನಾಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನಾಕಾರೋ। ಇಮೇಸು ಅರತಿಆದೀಸು ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

> "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರತಿ ತನ್ದೀ ವಿಜಮ್ಭಿತಾ ಭತ್ತಸಮ್ಮದೋ ಚೇತಸೋ ಲೀನತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಆರಮ್ಭಧಾತುಆದೀಸು ಪನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। **ಆರಮ್ಭಧಾತು** ನಾಮ ಪಠಮಾರಮ್ಭವೀರಿಯಂ, **ನಿಕ್ಕಮಧಾತು** ನಾಮ ಕೋಸಜ್ಜತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತಾಯ ತತೋ ಬಲವತರಂ, **ಪರಕ್ಕಮಧಾತು** ನಾಮ ಪರಂ ಪರಂ ಠಾನಂ ಅಕ್ಕಮನತೋ ತತೋಪಿ ಬಲವತರಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಪ್ಪಭೇದೇ ವೀರಿಯೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಾಹ -

> "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆರಮ್ಭಧಾತು, ನಿಕ್ಕಮಧಾತು, ಪರಕ್ಕಮಧಾತು। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಅತಿಭೋಜನೇ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೋ - ಇರಿಯಾಪಥಸಮ್ಪರಿವತ್ತನತಾ, ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರೋ , ಅಬ್ಭೋಕಾಸವಾಸೋ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ । ಆಹರಹತ್ಥಕಭುತ್ತವಮಿತಕತತ್ಥವಟ್ಟಕಅಲಂಸಾಟಕಕಾಕಮಾಸಕಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕರೋತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಮಹಾಹತ್ಥೀ ವಿಯ ಓತ್ಥರನ್ತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಚತುಪಞ್ಚಆಲೋಪಓಕಾಸಂ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾನೀಯಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಯಾಪನಸೀಲಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ತಂ ನ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅತಿಭೋಜನೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಪಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹೀಯತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಇರಿಯಾಪಥೇ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಓಕ್ಕಮತಿ, ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸಪಿ, ರತ್ತಿಂ ಚನ್ದಾಲೋಕಂ ದೀಪಾಲೋಕಂ ಉಕ್ಕಾಲೋಕಂ ದಿವಾ ಸೂರಿಯಾಲೋಕಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸಪಿ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸೇ ವಸನ್ತಸ್ಸಪಿ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ವಿಗತಥಿನಮಿದ್ಧೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಪಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹೀಯತಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಧುತಙ್ಗನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಛ ಧಮ್ಮಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ।

ಚೇತಸೋ ಅವೂಪಸಮೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ **ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ** ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ಅವೂಪಸಮೋ** ನಾಮ ಅವೂಪಸನ್ತಾಕಾರೋ, ಅತ್ಥತೋ ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಮೇವ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ

ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತಸೋ ಅವೂಪಸಮೋ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತೇ ಪನ ಚೇತಸೋ ವೂಪಸಮೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತಸೋ ವೂಪಸಮೋ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಬಹುಸ್ಸುತತಾ, ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾ, ವಿನಯೇ ಪಕತಞ್ಞುತಾ, ವುದ್ಧಸೇವಿತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ಬಾಹುಸಚ್ಚೇನಪಿ ಹಿ ಏಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ನಿಕಾಯೇ ಪಾಳಿವಸೇನ ಚ ಅತ್ಥವಸೇನ ಚ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪಹೀಯತಿ, ಕಪ್ಪಿಯಾಕಪ್ಪಿಯಪರಿಪುಚ್ಛಾಬಹುಲಸ್ಸಪಿ, ವಿನಯಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವತಾಯ ಪಕತಞ್ಞುನೋಪಿ , ವುದ್ಧೇ ಮಹಲ್ಲಕತ್ಥೇರೇ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸಪಿ, ಉಪಾಲಿತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ವಿನಯಧರೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪಹೀಯತಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಕಪ್ಪಿಯಾಕಪ್ಪಿಯನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಛ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ।

ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಟ್ಠಾನಿಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ** ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಟ್ಠಾನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ** ನಾಮ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಕಾರಣತ್ತಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಟ್ಠಾನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸೇವಿತಬ್ಬಾಸೇವಿತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ, ಹೀನಪಣೀತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ಬಹುಸ್ಸುತತಾ, ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾ, ವಿನಯೇ ಪಕತಞ್ಞುತಾ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ । ಬಾಹುಸಚ್ಚವಸೇನಪಿ ಹಿ ಏಕಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಪಞ್ಚ ವಾ ನಿಕಾಯೇ ಪಾಳಿವಸೇನ ಚ ಅತ್ಥವಸೇನ ಚ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪಹೀಯತಿ, ತೀಣಿ ರತನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪರಿಪುಚ್ಛಾಬಹುಲಸ್ಸಪಿ, ವಿನಯೇ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಸ್ಸಪಿ, ತೀಸು ರತನೇಸು ಓಕಪ್ಪನೀಯ, ಸದ್ಧಾಸಙ್ಖಾತ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲಸ್ಸಪಿ,

ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೇ ವಕ್ಕಲಿತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪಹೀಯತಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ತಿಣ್ಣಂ ರತನಾನಂ ಗುಣನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಛ ಧಮ್ಮಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಹೀನಾನಂ ಇಮೇಸಂ ನೀವರಣಾನಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಸ್ಸ ತಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಅಚ್ಚನ್ತಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣಸ್ಸ ಚ । ಬ್ಯಾಪಾದನೀವರಣಸ್ಸ ಪನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನೀವರಣಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಅಚ್ಚನ್ತಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ತಥಾ ಪಹಾನಾಯ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಆರದ್ಧಂ ಹೋತಿ ವೀರಿಯ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಇದಮೇವ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ನೀವರಣಾನಂ ಪಹಾನಂ, ಯಸ್ಮಾ ಹೀನವೀರಿಯತಾಯ ಕುಸೀತೇನ, ಅನುಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿತಾಯ ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿನಾ, ಅಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧದರಥತಾಯ ಸಾರದ್ಧಕಾಯೇನ, ಅಸಮಾಹಿತತಾಯ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತೇನ ನ ಕದಾಚಿಪಿ ತೇ ಸಕ್ಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ, ಪಗೇವ ಇತರಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಸೋ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ವಿಗಮೋ ಪಹಾನಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಆರದ್ಧಂ ಹೋತಿ ವೀರಿಯ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ತೇಸಂ ನೀವರಣಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ವಾ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತ್ಥಾಯ ವೀರಿಯಂ ಆರದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ಪಗ್ಗಹಿತಂ ಅಸಿಥಿಲಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಆರದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಚ ಅನ್ತರಾ ಸಙ್ಕೋಚಸ್ಸ ಅನಾಪಜ್ಜನತೋ **ಅಸಲ್ಲೀನಂ**।

ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾತಿ ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವೀರಿಯಮೇವ, ಸತಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಉಪಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಏವ ಚ ಚಿರಕತಚಿರಭಾಸಿತಾನಂ ಸರಣಸಮತ್ಥತಾಯ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾ। **ಪಸ್ಸದ್ಧೋ**ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತದರಥಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನೇನ ಕಾಯೋಪಿಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ನಾಮಕಾಯೇ ಪಸ್ಸದ್ಧೇ ರೂಪಕಾಯೋಪಿಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಏವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ನಾಮಕಾಯೋ ರೂಪಕಾಯೋ"ತಿ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ "ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಕಾಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಸಾರದ್ಧೋ**ತಿ ಸೋ ಚ ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಅಸಾರದ್ಧೋ, ವಿಗತದರಥೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಮಾಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಆಹಿತಂ ಸುಟ್ಠು ಠಪಿತಂ ಅಪ್ಪಿತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ಸಮಾಹಿತತ್ತಾ ಏವ ಚ ಏಕಗ್ಗಂ ಅಚಲಂ ನಿಪ್ಫನ್ದನಂ ನಿರಿಞ್ಜನನ್ತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಝಾನಮಗ್ಗಾನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾ ಕಥಿತಾ। ತೇನೇವಾಹ -

> "ಚರಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂಭೂತೋ ಆತಾಪೀ ಓತ್ತಾಪೀ ಸತತಂ ಸಮಿತಂ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಪಹಿತತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೧೧೦)।

ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ ಏವ।

ಗಾಥಾಸು **ಯತಂ ಚರೇ**ತಿ ಯತಮಾನೋ ಚರೇಯ್ಯ, ಚಙ್ಕಮನಾದಿವಸೇನ ಗಮನಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತೋಪಿ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೭೫೧-೭೬೭; ವಿಭ॰ ೩೯೦) ನಯೇನ ವುತ್ತಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯವಸೇನ ಯತನ್ತೋ ಘಟೇನ್ತೋ ವಾಯಮನ್ತೋ ಯಥಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ಗಮನಂ ಕಪ್ಪೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಯತ"ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಸಂಯತೋತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। **ತಿಟ್ಠೇ**ತಿ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ ಠಾನಂ ಕಪ್ಪೇಯ್ಯ। **ಅಚ್ಛೇ**ತಿ ನಿಸೀದೇಯ್ಯ। **ಸಯೇ**ತಿ ನಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ಯತಮೇನಂ ಪಸಾರಯೇ**ತಿ ಏತಂ ಪಸಾರೇತಬ್ಬಂ ಹತ್ಥಪಾದಾದಿಂ ಯತಂ ಯತಮಾನೋ ಯಥಾವುತ್ತವೀರಿಯಸಮಙ್ಗೀಯೇವ ಹುತ್ವಾ ಪಸಾರೇಯ್ಯ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಮಾದಂ ವಿಜಹೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಯತಂ ಯತಮಾನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂ ಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಉದ್ಧ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಉದ್ಧ**ನ್ತಿ ಉಪರಿ। **ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ತಿರಿಯತೋ, ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸಾದಿವಸೇನ ಸಮನ್ತತೋ ದಿಸಾಭಾಗೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪಾಚೀನ**ನ್ತಿ

ಹೇಟ್ಠಾ। **ಯಾವತಾ ಜಗತೋ ಗತೀ**ತಿ ಯತ್ತಕಾ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಭೇದಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ತತ್ಥ ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಅನವಸೇಸತೋ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಮವೇಕ್ಖಿತಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಹೇತುನಾ ಞಾಯೇನ ಅವೇಕ್ಖಿತಾ, ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸಕೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಸುಞ್ಞಾನಂ। **ಖನ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ। **ಉದಯಬ್ಬಯ**ನ್ತಿ ಉದಯಞ್ಚ ವಯಞ್ಚ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಉಪರಿ ತಿರಿಯಂ ಅಧೋತಿ ತಿಸಙ್ಗಹೇ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಸಮ್ಮಸನಾಧಿಗತೇನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇನ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಉದಯಂ, ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ವಯಞ್ಚ ಸಮವೇಕ್ಖಿತಾ ಸಮನುಪಸ್ಸಿತಾ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ।

ಚೇತೋಸಮಥಸಾಮೀಚಿನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಂಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತವೂಪಸಮನತೋ ಚೇತೋಸಮಥಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕಪಟಿಪದಂ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಂ। **ಸಿಕ್ಖಮಾನ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಂ ಭಾವೇನ್ತಂ ಞಾಣಪರಮ್ಪರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಂ। **ಸದಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ, ರತ್ತಿಞ್ಚೇವ ದಿವಾ ಚ। **ಸತ**ನ್ತಿ ಚತುಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸತೋಕಾರಿಂ। **ಸತತಂ ಪಹಿತತ್ತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪಹಿತತ್ತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಟಿಪೇಸಿತತ್ತೋತಿ **ತಥಾವಿಧಂ ಭಿಕ್ಖುಂ** ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ **ಆಹು** ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ ಕಥೇನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ದ್ವಾದಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಲೋಕಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ

೧೧೨. ತೇರಸಮೇ **ಲೋಕೋ**ತಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ, ಅತ್ಥತೋ ಪುರಿಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಇಧ ಪನ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸ್ವಾಯಂ ಸತ್ತಲೋಕೋ, ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ, ಓಕಾಸಲೋಕೋತಿ ವಿಭಾಗತೋ ಸರೂಪತೋ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಅಪಿಚ ಖನ್ಧಲೋಕಾದಿವಸೇನ ಚ ಅನೇಕವಿಧೋ ಲೋಕೋ। ಯಥಾಹ -

“ಲೋಕೋತಿ ಖನ್ಧಲೋಕೋ, ಧಾತುಲೋಕೋ, ಆಯತನಲೋಕೋ, ವಿಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ, ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋ, ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಅಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ, ದ್ವೇ ಲೋಕಾ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ತಯೋ ಲೋಕಾ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಲೋಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ, ಪಞ್ಚ ಲೋಕಾ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ, ಛ ಲೋಕಾ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ, ಸತ್ತ ಲೋಕಾ ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕಾ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ, ನವ ಲೋಕಾ ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾ, ದಸ ಲೋಕಾ ದಸಾಯತನಾನಿ, ದ್ವಾದಸ ಲೋಕಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಲೋಕಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ”ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೩; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨)।

ಏವಮನೇಕಧಾ ವಿಭತ್ತೋಪಿ ಲೋಕೋ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಏವ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಚ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ ...ಪೇ॰... ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾಪಿ ದುಕ್ಖಾತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಅತ್ಥತೋ ಪುರಿಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ, ಇಧ ಪನ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ವೇದಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ। ನನು ಚ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಸಮ್ಭವತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ಯಂ ಪನ ನ ಲುಜ್ಜತೀತಿ ಗಹಿತಂ, ತಂ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ಏಕಂಸೇನೇವ ಲುಜ್ಜತಿ ಪಲುಜ್ಜತೀತಿ ಸೋ ಲೋಕೋತಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸ್ವೇವ ಲೋಕಸದ್ದೋ ನಿರೂಳ್ಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಲೋಕೋತಿ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಏವ।

ಯದಿಪಿ ತಥಾಗತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ತಥಾಗತಸುತ್ತೇ ನಾನಾನಯೇಹಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಅತ್ಥೋ ವಿಭತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಮುಖೇನ ಅಯಮತ್ಥವಿಭಾವನಾ - **ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ**ತಿ “ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ”ತಿ ಪುಬ್ಬೇ

ವುತ್ತವಿಭಾಗೇನ ವಾ ಅವಿಸೇಸತೋ ತಾವ ಆಸಯಾನುಸಯಚರಿಯಾಧಿಮುತ್ತಿಆದಿಭೇದತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗತೋ ವಟ್ಟಪ್ಪಮಾಣಸಣ್ಠಾನಾದಿಭೇದತೋ, ವಿಸೇಸತೋ ವಾ ಪನ "ಅಯಂ ಸಸ್ಸತಾಸಯೋ, ಅಯಂ ಉಚ್ಛೇದಾಸಯೋ"ತಿಆದಿನಾ "ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾ ಪಥವೀಧಾತು, ಪಗ್ಘರಣಲಕ್ಖಣಾ ಆಪೋಧಾತೂ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತಂ ಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ಯಥಾ ಯಥಾ ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ, ತಥಾ ತಥಾ ಬುದ್ಧೋ ಞಾತೋ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖೋ ಕತೋತಿ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ।

ಲೋಕಸ್ಮಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಲೋಕತೋ। **ವಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ವಿಸಂಸಟ್ಠೋ, ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ತತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಕಸಮುದಯೋ**ತಿ ಸುತ್ತನ್ತನಯೇನ ತಣ್ಹಾ, ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಪನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ। **ಪಹೀನೋ**ತಿ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಸವಾಸನಂ ಪಹೀನೋ। **ಲೋಕನಿರೋಧೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಸಚ್ಛಿಕತೋ**ತಿ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖೋ ಕತೋ। **ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ**ತಿ ಸೀಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸಙ್ಗಹೋ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಲೋಕನಿರೋಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ತದತ್ಥಂ ಅರಿಯೇಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜೀಯತಿ ಚಾತಿ ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ತಥಾನಿ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಯಾಥಾವತೋ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಹಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ತಥಾನಿ ನಾಮ। ಯಥಾಹ -

> "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತಂ, ಅನಞ್ಞಥಮೇತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ವಿತ್ಥಾರೋ।

ಅಪಿಚ ತಥಾಯ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಂ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ , ಗತೋತಿ ಚ ಅವಗತೋ ಅತೀತೋ ಪತ್ತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಸಕಲಲೋಕಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಅವಿಪರೀತಾಯ ಗತೋ ಅವಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕೋ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಲೋಕಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಅತೀತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಲೋಕನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಪತ್ತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಂ ಪಟಿಪದಂ ತಥಂ ಅವಿಪರೀತಂ ಗತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ತಥಾಗತೋತಿ। ಏವಂ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಭಗವತೋ ತಥಾಗತಭಾವದೀಪನವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮ್ಬೋಧನವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ತಥಾಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾದಿಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿವಸೇನಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೨೩) ಪನ "ಚತೂಹಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಭಾವಂ ಕಥೇತ್ವಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ತಥಾಗತಸದ್ದ-ಬುದ್ಧಸದ್ದಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚೇವ ಹಿ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾತಿ। ತತ್ಥ **ದಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಂ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಸದ್ದಾಯತನಂ। **ಮುತ**ನ್ತಿ ಪತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ರಸಾಯತನಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಞ್ಚ। **ವಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ। **ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಪತ್ತಂ। **ಪರಿಯೇಸಿತ**ನ್ತಿ ಪತ್ತಂ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ಪರಿಯೇಸಿತಂ। **ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಸಞ್ಚರಿತಂ। ಕಸ್ಸ ಪನ ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾತಿ? **ಸದೇವಕಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧನೀಯಂ। ತತ್ಥ ಸಹ ದೇವೇಹೀತಿ ಸದೇವಕೋ, ತಸ್ಸ **ಸದೇವಕಸ್ಸ**। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಸದೇವಕವಚನೇನ ಚೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಕಾಮಾವಚರದೇವಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಸಮಾರಕವಚನೇನ ಛಟ್ಠಕಾಮಾವಚರದೇವಗ್ಗಹಣಂ, ಸಬ್ರಹ್ಮಕವಚನೇನ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದಿಬ್ರಹ್ಮಗ್ಗಹಣಂ, ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿವಚನೇನ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇವ ಸಮಿತಪಾಪಬಾಹಿತಪಾಪಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಗ್ಗಹಣಞ್ಚ, ಪಜಾವಚನೇನ ಸತ್ತಲೋಕಗ್ಗಹಣಂ , ಸದೇವಮನುಸ್ಸವಚನೇನ

ಸಮ್ಮುತಿದೇವಅವಸೇಸಮನುಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ತೀಹಿ ಪದೇಹಿ ದೇವಮಾರಬ್ರಹ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೋ, ದ್ವೀಹಿ ಪಜಾವಸೇನ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಸದೇವಕಗ್ಗಹಣೇನ ಅರೂಪಾವಚರದೇವಲೋಕೋ ಗಹಿತೋ, ಸಮಾರಕವಚನೇನ ಛಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೋ, ಸಬ್ರಹ್ಮಕವಚನೇನ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ, ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವಚನೇನ ಸಮ್ಮುತಿದೇವೇಹಿ ಸಹ ಅವಸೇಸಸತ್ತಲೋಕೋ ಗಹಿತೋ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸದೇವಕವಚನೇನ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸಬ್ಬಲೋಕವಿಸಯಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವೇ ಪಕಾಸಿತೇ ಯೇಸಮೇವಂ ಸಿಯಾ "ಮಾರೋ ನಾಮ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಛಕಾಮಾವಚರಿಸ್ಸರೋ ವಸವತ್ತೀ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪನ ತತೋಪಿ ಮಹಾನುಭಾವತರೋ ದಸಹಿ ಅಙ್ಗುಲೀಹಿ ದಸಸು ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇಸು ಆಲೋಕಂ ಫರತಿ, ಉತ್ತಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ। ಪುಥೂ ಚ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಇದ್ಧಿಮನ್ತೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಾ ಪರಚಿತ್ತವಿದುನೋ ಮಹಾನುಭಾವಾ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಸತ್ತಕಾಯೋ ಅನನ್ತೋ ಅಪರಿಮಾಣೋ, ಕಿಮೇತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ವಿಸಯೋ ಅನವಸೇಸತೋ ಭಗವತಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ? ತೇಸಂ ವಿಮತಿಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ ಭಗವಾ "**ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪೋರಾಣಾ ಪನಾಹು - "ಸದೇವಕಸ್ಸಾ"ತಿ ದೇವತಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಲೋಕಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, "ಸಮಾರಕಸ್ಸಾ"ತಿ ಮಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಲೋಕಂ, "ಸಬ್ರಹ್ಮಕಸ್ಸಾ"ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಲೋಕಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತಿಭವೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ತೀಸು ಪದೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಪರಿಯಾದಿಯನ್ತೋ "ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾ ಪಜಾಯ ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯಾ"ತಿ ಆಹ। ಏವಂ ಪಞ್ಚಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಖನ್ಧತ್ತಯಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ತಂ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ "ನೀಲಂ ಪೀತಕ"ನ್ತಿಆದಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ "ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ದಿಸ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋ"ತಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ತಥಾ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ "ಭೇರಿಸದ್ದೋ ಮುದಿಙ್ಗಸದ್ದೋ"ತಿಆದಿ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ಸೋತದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಮೂಲಗನ್ಧೋ ತಚಗನ್ಧೋ"ತಿಆದಿ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಘಾನದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ, "ಮೂಲರಸೋ ಖನ್ಧರಸೋ"ತಿಆದಿ ರಸಾರಮ್ಮಣಂ ಜಿವ್ಹಾದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ , "ಕಕ್ಖಳಂ ಮುದುಕ"ನ್ತಿಆದಿ ಪಥವೀಧಾತುತೇಜೋಧಾತುವಾಯೋಧಾತುಭೇದಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ , "ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ।

ತಥಾ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಸುಖಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ, "ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ಏವಂ ಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ, ತಂ ತಥಾಗತೇನ ಅದಿಟ್ಠಂ ವಾ ಅಸುತಂ ವಾ ಅಮುತಂ ವಾ ಅವಿಞ್ಞಾತಂ ವಾ ನತ್ಥಿ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಞಾಣೇನ ಅಸಚ್ಛಿಕತಂ। ತತೋ ಏವ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಜಾನತಾ ಪಸ್ಸತಾ ಚಾನೇನ ತಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತವಿಞ್ಞಾತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಪದವಸೇನ ವಾ "ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ರೂಪಾಯತನಂ? ಯಂ ರೂಪಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ನೀಲಂ ಪೀತಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೬) ನಯೇನ

ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ತೇರಸಹಿ ವಾರೇಹಿ ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಾಯ ನಯೇಹಿ ವಿಭಜ್ಜಮಾನಂ ತಥೇವ ಹೋತಿ, ವಿತಥಂ ನತ್ಥಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಸದ್ದಾದೀಸು।

ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಯಂ ಯಥಾ ಲೋಕೇನ ಗತಂ, ತಸ್ಸ ತಥೇವ ಗತತ್ತಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ತಥಾಗತಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥಂ। ಇಮಿನಾ ತಥಾದಸ್ಸಿಭಾವತೋ ತಥಾಗತೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ -

"ನ ತಸ್ಸ ಅದ್ದಿಟ್ಠಮಿಧತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ,
ಅಥೋ ಅವಿಞ್ಞಾತಮಜಾನಿತಬ್ಬಂ।
ಸಬ್ಬಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಿ ಯದತ್ಥಿ ನೇಯ್ಯಂ,
ತಥಾಗತೋ ತೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ"ತಿ॥ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೨೧)।

ಸುತ್ತನ್ತೇಪಿ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ -

"ಯಂ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಪಜಾಯ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿತಂ ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ, ತಮಹಂ ಜಾನಾಮಿ, ತಮಹಂ ಅಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿಂ, ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ವಿದಿತಂ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾಸೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪)।

ಯಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರತ್ತಿಂ ತಥಾಗತೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಯಸ್ಸಞ್ಚ ವಿಸಾಖಪುಣ್ಣಮರತ್ತಿಯಂ ತಥಾ ಆಗತಾದಿಅತ್ಥೇನ ತಥಾಗತೋ ಭಗವಾ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಅಪರಾಜಿತಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ತಿಣ್ಣಂ ಮಾರಾನಂ ಮತ್ಥಕಂ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಉತ್ತರಿತರಾಭಾವತೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ। **ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀ**ತಿ ಯಸ್ಸಞ್ಚ ವಿಸಾಖಪುಣ್ಣಮರತ್ತಿಯಂಯೇವ ಕುಸಿನಾರಾಯಂ ಉಪವತ್ತನೇ ಮಲ್ಲಾನಂ ಸಾಲವನೇ ಯಮಕಸಾಲಾನಮನ್ತರೇ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ। **ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ**ತಿ ಇಮಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂನಂ ವೇಮಜ್ಝೇ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸವಸ್ಸಪರಿಮಾಣೇ ಕಾಲೇ ಪಠಮಬೋಧಿಯಮ್ಪಿ, ಮಜ್ಝಿಮಬೋಧಿಯಮ್ಪಿ, ಪಚ್ಛಿಮಬೋಧಿಯಮ್ಪಿ ಯಂ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿಪ್ಪಭೇದಂ ಧಮ್ಮಂ **ಭಾಸತಿ** ನಿದ್ದಿಸನವಸೇನ, **ಲಪತಿ** ಉದ್ದಿಸನವಸೇನ, **ನಿದ್ದಿಸತಿ** ಪಟಿನಿದ್ದಿಸನವಸೇನ। **ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥೇವ ಹೋತೀ**ತಿ ತಂ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ದೇಸಿತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿನವಙ್ಗಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಅತ್ಥತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಅನುಪವಜ್ಜಂ ಅನೂನಂ ಅನಧಿಕಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಂ ರಾಗಮದನಿಮ್ಮದನಂ…ಪೇ॰… ಮೋಹಮದನಿಮ್ಮದನಂ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ವಾಲಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅವಕ್ಖಲಿತಂ, ಏಕಮುದ್ದಿಕಾಯ ಲಞ್ಛಿತಂ ವಿಯ ಏಕನಾಳಿಯಾ ಮಿತಂ ವಿಯ ಏಕತುಲಾಯ ತುಲಿತಂ ವಿಯ ಚ ತಂ ತಥೇವ ಹೋತಿ ಯಸ್ಸತ್ಥಾಯ ಭಾಸಿತಂ, ಏಕನ್ತೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಾಧನತೋ, **ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ**। ತಸ್ಮಾ ತಥಂ, ಅವಿತಥಂ, ಅನಞ್ಞಥಂ। ಏತೇನ ತಥಾವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಗದಅತ್ಥೋ ಅಯಂ ಗತಸದ್ದೋ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ, ತಸ್ಮಾ ತಥಂ ಗದತೀತಿ ತಥಾಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಆಗದನಂ ಆಗದೋ, ವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಆಗದೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀತಿ ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಭಗವಾ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಸಾವಜ್ಜಾ ವಿಞ್ಞುಗರಹಿತಾ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ವದತಿ, ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಯಂ ಪಹಾಸಿ। ಯೇ ಪನ ಧಮ್ಮೇ ಭಗವಾ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ ಅನವಜ್ಜಾ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಾ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ

ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ವದತಿ, ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಯಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹಾಸಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವಾದೀ ಭಗವಾ, ತಥಾಕಾರೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ**ತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಸೀಲಾದಿಪರಿಪೂರಣವಸೇನ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಸಯಂ ಯಥಾಕಾರೀ ಭಗವಾ, ತಥೇವ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಪರೇಸಂ ತತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ತಥಾವಾದೀ। ಭಗವತೋ ಹಿ ವಾಚಾಯ ಕಾಯೋ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಕಾಯಸ್ಸಪಿ ವಾಚಾ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ ಚ ಹೋತಿ। ಏವಂಭೂತಸ್ಸ ಚಸ್ಸ ಯಥಾ ವಾಚಾ, ಕಾಯೋಪಿ ತಥಾ ಗತೋ ಪವತ್ತೋ। ಯಥಾ ಚ ಕಾಯೋ, ವಾಚಾಪಿ ತಥಾ ಗತಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಭಿಭೂ ಅನಭಿಭೂತೋತಿ ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಅಭಿಭವತಿ ಸೀಲೇನಪಿ ಸಮಾಧಿನಾಪಿ ಪಞ್ಞಾಯಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಯಾಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನೇನಪಿ, ನ ತಸ್ಸ ತುಲಾ ವಾ ಪಮಾಣಂ ವಾ ಅತ್ಥಿ, ಅಸಮೋ ಅಸಮಸಮೋ ಅಪ್ಪಟಿಮೋ ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ ಅತುಲೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅನುತ್ತರೋ ಧಮ್ಮರಾಜಾ ದೇವಾನಂ ಅತಿದೇವೋ ಸಕ್ಕಾನಂ ಅತಿಸಕ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅತಿಬ್ರಹ್ಮಾ। ತತೋ ಏವ ಸಯಂ ನ ಕೇನಚಿ ಅಭಿಭೂತೋತಿ ಅನಭಿಭೂತೋ। **ಅಞ್ಞದತ್ಥೂ**ತಿ ಏಕಂಸತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ನೇಯ್ಯಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಹತ್ಥತಲೇ ಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ದಸೋ**। ಅವಿಪರೀತಂ ಆಸಯಾದಿಅವಬೋಧೇನ ಹಿತೂಪಸಂಹಾರಾದಿನಾ ಚ ಸತ್ತೇ, ಭಾವಞ್ಞಥತ್ತೂಪನಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಸುಚಿಣ್ಣವಸಿತಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ವಸೇ ವತ್ತೇತೀತಿ **ವಸವತ್ತೀ**। ಏತ್ತಾವತಾ ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ಭಗವಾ ಅತ್ತನೋ ತಥಾಗತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತ್ರೇವಂ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಅಗದೋ ವಿಯ ಅಗದೋ। ಕೋ ಪನೇಸ? ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ। ತೇನೇವ ಹೇಸ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ವಿಯ ದಿಬ್ಬಾಗದೇನ ಸಪ್ಪೇ, ಸಬ್ಬೇ ಪರಪ್ಪವಾದಿನೋ ಸದೇವಕಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭವತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಭಿಭವನೇ ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ ಅಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸದೇವಕೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ...ಪೇ॰... ವಸವತ್ತೀ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ।

ಗಾಥಾಸು **ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ತೇಧಾತುಕಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸಂ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಸಬ್ಬಲೋಕೇ ಯಥಾತಥ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತೇಧಾತುಕಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೇ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ನೇಯ್ಯಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಯಥಾತಥಂ ಅವಿಪರೀತಂ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಸಬ್ಬಲೋಕವಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಯೋಗಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನೇನ ಸಬ್ಬೇನಪಿ ಲೋಕೇನ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ। **ಅನೂಪಯೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಲೋಕೇ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಉಪಯೇಹಿ ಅನೂಪಯೋ ತೇಹಿ ಉಪಯೇಹಿ ವಿರಹಿತೋ।

ಸಬ್ಬಾಭಿಭೂತಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನಿ, ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಾರೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಧೀರೋ**ತಿ ಧಿತಿಸಮ್ಪನ್ನೋ। **ಸಬ್ಬಗನ್ಥಪ್ಪಮೋಚನೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥಾದಿಕೇ ಮೋಚೇತ್ವಾ ಠಿತೋ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ತೇಸಂ ಪಮೋಚನತೋ ಸಬ್ಬಗನ್ಥಪ್ಪಮೋಚನೋ। **ಫುಟ್ಠಾಸ್ಸಾ**ತಿ ಫುಟ್ಠಾ ಅಸ್ಸ। ಕರಣತ್ಥೇ ಇದಂ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಫುಟ್ಠಾ ಅನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಮಾ ಸನ್ತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಞ್ಹಿ ತೇನ ಞಾಣಫುಸನೇನ ಫುಟ್ಠಂ। ತೇನೇವಾಹ "ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಕುತೋಭಯ"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ಪರಮಾ ಸನ್ತೀ**ತಿ ಉತ್ತಮಾ ಸನ್ತಿ। ಕತರಾ ಸಾತಿ? ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಕುತೋಚಿ ಭಯಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ **ಅಕುತೋಭಯ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅನೀಘೋತಿ ನಿದ್ದುಕ್ಖೋ। **ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಕ್ಖಯಂ ಪತ್ತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಖಯಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಾಭಾವಂ ಪತ್ತೋ। **ವಿಮುತ್ತೋ ಉಪಧಿಸಙ್ಖಯೇ**ತಿ ಉಪಧಿಸಙ್ಖಯಸಙ್ಖಾತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಫಲವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತೋ। **ಏಸ ಸೋ**ತಿ ಏಸೋ ಸೋ। **ಸೀಹೋ ಅನುತ್ತರೋ**ತಿ ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹನಟ್ಠೇನ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಹನನಟ್ಠೇನ ಚ, ತಥಾಗತೋ ಅನುತ್ತರೋ ಸೀಹೋ ನಾಮ। **ಬ್ರಹ್ಮ**ನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಂ। **ಚಕ್ಕ**ನ್ತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ। **ಪವತ್ತಯೀ**ತಿ ತಿಪರಿವಟ್ಟಂ ದ್ವಾದಸಾಕಾರಂ ಪವತ್ತೇಸಿ।

ಇತೀತಿ ಏವಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಗುಣೇ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಸಙ್ಗಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ। **ತಂ ನಮಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ತಂ ತಥಾಗತಂ ತೇ ಸರಣಂ ಗತಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ನಮಸ್ಸನ್ತಿ। ಮಹನ್ತೇಹಿ ಸೀಲಾದಿಗುಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಮಹನ್ತಂ,** ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಯೋಗೇನ **ವೀತಸಾರದಂ**। ಇದಾನಿ ಯಂ ವದನ್ತಾ ತೇ ನಮಸ್ಸನ್ತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದನ್ತೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತೇ ಛಟ್ಠೇ ಸತ್ತಮೇ ಚ ಸುತ್ತೇ ವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯದ್ವಾದಸಮತೇರಸಮೇಸು ವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತಂ, ಸೇಸೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಂ ಕಥಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತೇರಸಮಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇತಿವುತ್ತಕಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರೇನ ಜಗತೋ, ಧಮ್ಮಾಲೋಕವಿಧಾಯಿನಾ।
ಧಮ್ಮಾನಂ ಬೋಧನೇಯ್ಯಾನಂ, ಜಾನತಾ ದೇಸನಾವಿಧಿಂ॥

ತಂ ತಂ ನಿದಾನಮಾಗಮ್ಮ, ಸಬ್ಬಲೋಕಹಿತೇಸಿನಾ।
ಏಕಕಾದಿಪ್ಪಭೇದೇನ, ದೇಸಿತಾನಿ ಮಹೇಸಿನಾ॥

ದಸುತ್ತರಸತಂ ದ್ವೇ ಚ, ಸುತ್ತಾನಿ **ಇತಿವುತ್ತಕಂ**।
ಇತಿವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೇನ, ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು ಮಹೇಸಯೋ॥

ಛಳಭಿಞ್ಞಾ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಾ, ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।
ಯಂ ತಂ ಸಾಸನಧೋರಯ್ಹಾ, ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಪುರೇ॥

ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇತುಂ, ಪೋರಾಣಟ್ಠಕಥಾನಯಂ।
ನಿಸ್ಸಾಯ ಯಾ ಸಮಾರದ್ಧಾ, ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಮಯಾ॥

ಸಾ ತತ್ಥ ಪರಮತ್ಥಾನಂ, ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಯಥಾರಹಂ।
ಪಕಾಸನಾ **ಪರಮತ್ಥ-ದೀಪನೀ** ನಾಮ ನಾಮತೋ॥

ಸಮ್ಪತ್ತಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಾನಂ, ಅನಾಕುಲವಿನಿಚ್ಛಯಾ।
ಅಟ್ಠತ್ತಿಂಸಪ್ಪಮಾಣಾಯ, ಪಾಳಿಯಾ ಭಾಣವಾರತೋ॥

ಇತಿ ತಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತೇನ, ಯಂ ತಂ ಅಧಿಗತಂ ಮಯಾ।

ಪುಞ್ಞಂ ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ, ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ ಸಾಸನಂ॥

ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಾಯ, ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ।
ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಣಿನೋ ಹೋನ್ತು, ವಿಮುತ್ತಿರಸಭಾಗಿನೋ॥

ಚಿರಂ ತಿಟ್ಠತು ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸಾಸನಂ।
ತಸ್ಮಿಂ ಸಗಾರವಾ ನಿಚ್ಚಂ, ಹೋನ್ತು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಣಿನೋ॥

ಸಮ್ಮಾ ವಸ್ಸತು ಕಾಲೇನ, ದೇವೋಪಿ ಜಗತಿಪ್ಪತಿ।
ಸದ್ಧಮ್ಮನಿರತೋ ಲೋಕಂ, ಧಮ್ಮೇನೇವ ಪಸಾಸತೂತಿ॥

ಇತಿ ಬದರತಿತ್ಥವಿಹಾರವಾಸಿನಾ ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲೇನ ಕತಾ

ಇತಿವುತ್ತಕಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।